ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
1
MERCREDI
1er AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.437

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE No 14.437

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱ

ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

— Օ —

Արեւելեան Եւրոպա, օր աւուր նկա–տելի կերպով վառելանիւթին տագնապին հետեւանքներուն կ'ենթարկուի։ Մէկ կողմէ, հարկադրուած է առաւել սուղ պայմաններու տակ գնել իր պարենաւո–րումին 80 տոկոսէն աւելի ներկայացնող խորհրդային քարիւղը, որ ճիշդ է ու–ացումով, բայց այսօր միջազգային սա–կագինին կը համապատասխանէ։ Միւս կողմէ, Արեւմուտքին հետ ունեցած իր առեւտրական կապերուն պատճառով, դրամահոսութեան երեւոյթը կ'անդրա–դառնայ այդ շրջագօտիին վրայ եւս՝ ներ–քին տնտեսութեան մարզէն ներս։

Այս տագնապին պատկերացումը կը գտնենք ձեռք առնուած այն միջոցներուն մէջ, որոնք արձանագրուեցան վերջերս Եուկոսլաւիա եւ Հունգարիա։

Եուկոսլաւիա.— Խնայողութեան ուղ–ղութեամբ ձեռք առնուած միջոցներէն մէկը կ'արգիլէ կառքերուն երթեւեկու–թիւնը շաբաթը մէկ օր. նաեւ՝ ամսուան մէջ մէկ շաբաթավերջ մը։ Արագութիւնը հարիւր քիլոմեթր սահմանուած է գըլ–խաւոր ճամբաներուն եւ 80 քիլոմեթր երկրորդական երթուղիներուն վրայ։ Ճամբորդներուն սպասարկող փոխադրա–կառքերու ընկերութիւններուն արգիլ–ուած է այլեւս միջազգային նոր գիծեր հաստատել. գալով անհատական սեփա–կանութիւն եղող փոխադրակառքերուն՝ չեն կրնար իրենց արձանագրութեան վայրէն շատ հեռուները երթալ. առա–ւելագոյնը 200 քիլոմեթր է։

Սիփերին գինը ներկայ տարեշրջանին երեք յաջորդական յաւելումներ կրած է՝ հասնելով լիթրը 13,50 տինարի (3.10 ֆր.)։ Վառելանիւթը բաժնեչափի չէ ենթարկուած, իսկ օտար զբօսաշրջիկները կրնան զայն ձեռք ձգել 20 տոկոս զեղ–չով։ Անդին ճամբորդական օդանաւերը պակաս վառելանիւթին պատճառաւ կը կրճատեն իրենց թռիչքները։

Եուկոսլաւիա, 1978ին մէկ միլիառ 200 միլիոն տոլար վճարած է 10 միլիոնէն մէկ մը աւելի քանակութեամբ քարիւղ ներածելու համար։ 85 տոկոսը Իրաքէն եւ Խորհ. Միութենէն։ Ներկայ տարե–շրջանին ներածումը 12 միլիոն թոնի պի–տի բարձրանայ։ Հաշուեցոյցը երկու մի–լիառէն աւելի կը նախատեսուի, իսկ ա–ռեւտուրին բացը, որ չորս միլիառի հասած էր անցեալ տարի, զգալի յաւե–լում պիտի կրէ։

Որպէսզի կացութիւնը անտանելի չդառնայ, Պելկրատի ձգտումը կը մնայ զօրացնել իր աղբիւրներէն, առաջին առ–թիւ օգտագործելով ածուխը, որուն պա–շարները 20 միլիառ թոնի կը հասնին, ըստ նախատեսութեանց։ Մեծ կարեւո–րութիւն կը տրուի նաեւ ջերմային աղ–բիւրներուն. անդին շինուելու վրայ է երկրին առաջին հիւլէակայանը՝ ելեկտր–ականի արտադրութեան համար։

Հունգարիա.— Չեխոսլովաքիոյ օրինա–կին հետեւելով, Հունգարիա իր կարգին մեծ համեմատութեամբ բարձրացուց ա–ռօրեայ սպառումին ծառայող ապրանք–ներուն գիները, Յուլիսին։

Ելեկտրականութեան յաւելումը 51 տոկոսի հասաւ, մազութինը՝ 30, ածու–խինը՝ 25։ Ինքնաշարժերը 20 տոկոսով աւելցան։ Ուտեստեղէնի մարզէն ներս հացն ու միսը ամէնէն ցայտուն յաւե–լումները կրեցին. առաջինը՝ առաւել 50, երկրորդը՝ առաւել 30 տոկոս։

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱԽԹԻԱՐ Իրանի նախկին նախարա–րապետը, նշանակուած Շահին կողմէ եւ որ փորձեց միջին ճամբայ մը գտնել Խոմէյնիի վերադարձէն առաջ, մէջտեղ ելաւ։ Այաթոլային Պարսկաստան երթա–լէն ետք, անհետացած էր թէեւ երբեմն, երբեմն fակէq մը կը զրկէր Թեհրան։ Պարզուեցաւ որ Փարիզ է եւ կ'ուզէ նոյն–իսկ քաղաքական գործունէութիւն ու–նենալ։ Ատոր անմիջական առիթ կուտան Սահմանադրական ժողովին ընտրութիւն–ները, որոնք տեղի պիտի ունենան Օգոս–տոս 3։ (Օգոստ. 3)։

ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐԸ իրարու կը յաջոր–դեն եւ շարթուս ընթացքին, աւելի ճըշ–գրիտ բնոյթ պիտի առնեն։ Մեզաւորն է՝ քարիւղը, անշուշտ...։ Սեպտեմ–բերին պիտի բարձրանան օդանաւային ճամբորդութեանց գիները 9էն 15 առ հարիւր։ Աւելի առաջ, զուտ ֆրանսական գետնի վրայ՝ էսանս, ելեկտրականու–թիւն, կազ, երկաթուղի եւն., եւն.։

« ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԲԱՆՏ » 44 միլիոն Թուրքի համար, որակած է Հիւրրիյէթ կառավարութեան պարտադրած լուսար–գելը ընտրողներու մարդահամարի մը համար՝ Կիրակի Յուլիս 29ին ժամը 7էն 19։ Նոր ընտրացանկերը պատրաստ պէտք է ըլլան Հոկտ. 14ին համար։ Տեղեկա–տուութեան նախարարութեան մէկ բան–բերը յայտնած է թէ այս ազգու միջոցը անհրաժեշտ եղած է կարգ մը քաղաքա–ցիներու ազիտութեան պատճառաւ, մա–նաւորաբար գիւղացիներուն։

ԽՈՄԷՅՆԻ բարեհաճած է ընդունիլ Ջի–նաստանի նախարարապետին Հուա Կուօ–Ֆէնկի գզջումը այն այցելութեան համար զոր այս վերջինը տուած էր Շահին (78 Օգոստ. 29էն Սեպտ. 1)։ Ըստ մամուլին, Խոմէյնի ընդունած է որ Ջինացին ներո–ղութիւն խնդրէ, որովհետեւ՝ « Մենք, մահմետականներս, կը խորհինք որ նե–րումը շատ մեծ բան մըն է»։ Միւս կողմէ սակայն, Շիրազի մէջ, « Խոմէյնի կոմի–տէն » խարազանի քսան հարուածի դա–տապարտած է երկու անձեր, որովհետեւ Կիրակի օր, փողոցը իրենց ուտելը տես–նուած է Ռամազանի պահքի օրով։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ, գի–ներու յաւելումը 0,6 առ հարիւր եղած է Յունիսին, ինչ որ նախատեսել կուտայ թէ առաջին անգամ ըլլալով, յաւելումի տոկոսը տարուան ընթացքին կրնայ 5 առ հարիւրի հասնիլ, ինչ որ տասը տա–րիէ չէ պատահած։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ գաղտնի սպասարկու–թեանց մէկ տեղեկագրին համաձայն, Խորհ. Միութիւնը այլեւս քարիւղ պի–տի չկարենայ արտածել 1985ին։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ մէջ, զէնքի տօնավաճառ մը բացուած է, բաց–օթեայ, մեկնելով այն նշանաբանէն որ՝ առանց զէնքի Քիւրտ մը, առանց պատի–ւի Քիւրտ մըն է։ Ծախու են՝ խորհրդա–յին քալաշնիքովներ, ամերիկեան Մ 16եր, սպանական ինքնաշխատներ, չեխ պրնո–ներ, իտալական պերեթթաներ։ Ամէն ինչ խորհրդաւոր ձեւով կը հասնի Թուր–քիոյ եւ Իրաքի ճամբով։ Սակարկութիւն ալ կայ բայց դիմումը այնքան մեծ է, որ գիները չեն իջներ։

ՄԱՐՔԻՒԶԻ ՄԱՀԸ

—

ՄԵՆԱԿԵԱՑ ՓԻԼԻՍՈՓԱՆ՝
ԸՄԲՈՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԸ
ՎԱՐՊԵՏԸ ԵՂԱՒ

Մարքս, Մաօ, Մարքիւզ այսինքն « երեք Մ » ձեւով մը փոխարինելու հա–մար Մարքս, Էնկելս, Լենին երրորդու–թիւնը, 60ական թուականներէն նշանա–բան ծառայեց ուսանողութեան։ Մարքիւզ եղաւ մանաւանդ fամփիւսներու « մտա–ծելու վարպետը » եւ մեծ դեր կը վերա–գրուի իրեն նաեւ Ֆրանսայի Մայիս 68ի համար, թէեւ այդ օրերուն, ուսանողա–կան շարժումին երկու պարագլուխները՝ Ժաք Սովաժօ եւ Ալէն Ժէսմար, պա–տասխանելով Մոնտի թղթակցին կը խոս–տովանէին թէ չեն ճանչնար Մարքիւզը։ 1966 Մայիս 22ին սակայն, Վիէթնամի պատերազմին դէմ առաջին մեծ հանրա–ժողովը տեղի կ'ունենար Ֆրանքֆորթի համալսարանը եւ գլխաւոր բանախօսն էր՝ Մարքիւզ։

Ծագումով Հրեայ, Հերպէրթ Մար–քիւզ ծնած է 1898 Յուլիս 19ին, Պերլին։ Փիլիսոփայութիւն ուսանած է Պերլինի եւ Ֆրիպուրկի համալսարանները եւ 1918ին աշխատած գերմանական յեղա–փոխութեան համար։ Մաս կը կազմէր « Ֆրանքֆորթի դպրոցին » որու ամէնէն աչքառու դէմքերէն եղած է, միւսներն էին՝ Ատորնօ, Հորքհայմըր, Վալթէր Բենիամին։ Իր գլխաւոր աշխատանքն էր « վերամտածել » մարքսիզմը։ Երբ Հիթ–լէր կը հասնի իշխանութեան գլուխ, կ'ապաստանի նախ Զուիցերիա, ապա Ֆրանսա եւ 1934ին վերջնապէս կը գաղ–թէ Ամերիկա, ուր կը սկսի համալսա–րանական նոր ասպարէզ մը, իբրեւ դա–սատու քաղաքական գիտութեանց եւ ըն–կերաբանութեան զանազան համալսա–րաններու մէջ։ Պատերազմին ամերիկեան հպատակութիւն կը ստանայ, կ'աշխա–տակցի ամերիկեան սպասարկութեանց ինչ որ պիտի տայ յետագային (Յունիս 69) Քոն–Պենտիթի, երբ դասա–խօսութիւն մը կուտար Հռոմ « Ընկեր Մարքիւզ, ինչո՞ւ կ'ընդունիս քաղքենի ազատ դրամը յեղափոխութեան մասին խօսելու համար »։ Բայց Մարքիւզ ալ Մայիս 68ին դէմ արտայայտուած էր Քոն–Պենտիթի տեսակէտներուն։

Իր գլխաւոր գործերն են.— Էրոս եւ fաղաfակրթութիւնը, ուր իր ըմբռնումը կը պարզէ Ֆրոյտի հոգեվերլուծական տեսակէտներուն։ Երկու հակոտնեայ ու–ժեր իրարու մէջ կը բաժնեն ընկերութիւն–ները՝ մէկը, որ կը բանայ Էրոս, միւսը, որ կը զսպէ Թանաթոս։ Լ'Հոմ Ունիտի–մանսիոնէլ, իր ուրիշ մէկ հանրածանօթ գործն է, ուր Մարքիւզ ցոյց կուտայ արդի անհատը, պարպուած յեղափոխա–կան իր զօրութենական տարրէն, զոհ սպառումի ընկերութեան, անկարող վա–յելելու իր ազատութիւնը, զրկուած քըն–նադատական ոգիէ, տեսակ մը ռոպօ։ Հոս է որ կը կատարուի հանդիպումը 60ական թուականներու երիտասարդու–թեան հետ, որ իր մէջ կը գտնէ արտա–յայտիչը իր ըմբոստութեան, իր բողո–քին։

Հակառակ իր ունեցած ազդեցութեան կը մնար մենակեաց մը, մեծ վկայ մը սակայն ժամանակակից աշխարհին եւ մեծ փիլիսոփայ մը։ Պավարիոյ մէկ հի–ւանդանոցին մէջ է, որ Մարքիւզ մեռաւ անցի օր, Յուլիս 29ին, 81 տարեկանին։ Մարդը՝ գնաց։ Կը մնան սակայն միտքն ու գրագէտը, անոնք որ « գերեզման չեն երթար »։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 20–26)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի ալիւմինիումի գործատան մշակոյթի տան պարախումբը, Խորհ. Միութեան Օրերու ծիրին մէջ, հանդէս–ներ կուտայ Յունաստանի զանազան շըր–ջանները։ Պարացանկին վրայ կան Հա–յաստանի ազգագրական բոլոր գօտինե–րու՝ Լոռիի, Շիրակի, Արարատեան դաշ–տի, Սիւնիքի պարերը։ Պարախումբը 15 տարուան անցեալ մը ունի եւ ցայժմ բեմ ելած է Հունգարիա, Աւստրիա, Զուի–ցերիա, Փորթուկալ, Արեւմտեան Գեր–մանիա։ Անցեալ տարի Քուպայի երի–տասարդութեան եւ ուսանողութեան հա–մաշխարհային փառատօնին հայկական պարախումբը նուաճած է առաջնութիւնը եւ դափնեկիրի ոսկի մետալը։

×

« ԾԻԾԵՌՆԱԿ » ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ԼԻԹՈՒԱՆԵՐԷՆ

Վիլնիւսի « Վագա » հրատարակչականը յիսուն հազար օրինակով լոյս ընծայած է հայկ. ժողովրդական բանահիւսու–թեան երգերու հաւաքածոյ մը, որ կը կրէ « Ծիծեռնակ » խորագիրը։ Հատորին մէջ տեղ գտած են Կռունկ, Ծիծեռնակ, Մանուկն ու ագռաւը եւ այլ ծանօթ կը–տորներ, զորս լիթուաներէնի թարգմա–նած է Օ. Պալիւոնիս։ Գիրքը ձեւաւո–րած է նկարիչ Պ. Զայկին։ Հաւաքածոն կազմած է Հայաստանի Ակադեմիայի հը–նագիտութեան եւ ազգագրութեան Հիմ–նարկի բանահիւսութեան բաժնի վարիչ Արտաշէս Նազինեան։

×

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՄԵՂԵԴԻՆԵՐԸ ՀՆՉԱԾ ԵՆ ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ

Երեւանի եւ Կիրովականի մէջ իր տուած հանդէսներով մեծ խանդավառու–թիւն ստեղծած է յունական համոյթը, որ Հայաստան գացած էր արտասահմա–նի երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի հայկական Ընկերու–թեան հրաւէրով։ Խումբը այցելած է տեսարժան վայրերը, Կիրովականի «Ար–տեկ» ճամբարը եւայլն։ Խումբին ղեկա–վարն է Լալիս Խալկիաս։

×

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԳԾՈՎ

Այս տարի Հայաստանի 13 բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու մէջ կ'ընդունուին 11.690 տղաք ու աղջիկ, ըսած է բարձրագոյն եւ միջնակարգ մաս–նագիտական կրթութեան նախարարի ա–ռաջին տեղակալը՝ Սարգիս Թումանեան։ Լրացուցիչ տեղեր յատկացուած են Բազ–մարուեստից Հիմնարկի « Ռատիոտեխ–նիկա », « Աւտոմատ կառավարման հա–մակարգ» եւ Բժշկական Հիմնարկի «Ման–կաբուժութիւն» մասնագիտութիւններու գծով։ Բարձրագոյն ուսումնական հաս–տատութիւնները ժողովրդական տնտե–սութեան համար վարիչներ կը պատրաս–տեն 152 մասնագիտութիւններու ուղղու–թեամբ։ Ամէնէն շատ տեղեր տրուած են մեքենաշինութեան ճիւղին մէջ՝ 700 տեղ, որուն 500ը՝ ցերեկօթիկ։

ԻՆՉՈ՞Ւ ՅՈՒԵՏԵՍ ԵՄ

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով աւելի քան չորս տարիէ ի վեր, կը յանդգնիմ դարձեալ ստորագրել յօդուած մը հայ թերթի մը մէջ: 1975ի Մարտին լոյս տեսաւ վերջին թիւը «Երիտասարդ Հայ» երկշաբաթաթերթի, որուն աշխատակցած էի իր հիմնադրութենէն ի վեր՝ 1969ի վերջերը: Ե. Հ.ի քիչ մը աւելի քան հինգ տարուան կեանքը մեզի համար, թերթի աշխատակիցներուս, եղաւ այնպիսի ամբողջական փորձառութիւն մը, որ անոր հետքերը տակաւին կը կրենք մեր մորթին վրայ: Անկէ ետք, միայն լռութիւնը կրնար լեցնել մեր մէջ անոր ձգած բացը:

×

Լռութիւնը հեռաւորութիւն ալ է երբեմն: Սփիւռքեան դրութեան նման դըրութիւններու պարագային մանաւանդ, հեռաւորութիւնը՝ ամէնաժամեայ, անհրաժեշտութեան նման բան մըն է անոնց համար, որոնք այդ չռայլանքը կրնան շնորհել իրենք իրենց... կամ կրնան տանիլ զայն:

Կարեւորը՝ վերադարձէն առաջ, հեռուէն պարզուող տեսարանն է: Որովհետեւ հեռուն աւելի մօտ է մեծ գիծերուն քան գիծերը՝ մէջը ապրողին:

Ու մեծ գիծերը այսօրուան Սփիւռքին՝ յոռետեսութեան կ'առաջնորդեն:

×

Սփիւռքը, որպէս զանգուածային ապրելու ձեւ Հայութեան կէսին համար, յարաբերաբար նոր էութիւն է՝ յիսուն-հինգէն վաթսուն տարուան կեանք ունեցող: Ընկերաբանական գետնի վրայ կարելի է անշուշտ բաղդատութիւնները ընել հարիւրաւոր տարիներու կեանք ունեցող գաղութներու հետ, ինչպիսին են Հնդկաստանի կամ Լեհաստանի գաղութները: Բայց քաղաքական գետնի վրայ, 20րդ դարու ծնունդ հայկական Սփիւռքը ունի ինքնուրոյն հոլովոյթի օրէնքներ, որոնց հիմն ու ուղղութիւնը պէտք է փնտռել իր իսկ մէջ, միջազգային տուեալ զարգացումներու ծիրէն ներս:

Անցնող վաթսուն տարիներու ընթացքին Սփիւռքի զարգացումը քննելու համար կարելի է զայն դիտել չորս մակարդակներու վրայ, գաղափարական, քաղաքական, տնտեսական եւ աշխարհագրական: Այս չորս մակարդակները մաս կը կազմեն, անշուշտ, նոյն ամբողջութեան ու կ'օգնեն անոր ըմբռնումին:

Ժամանակագրական գետնի վրայ Սփիւռքի զարգացումը կարելի է բաժնել չորս շրջաններու:

Ա.

ԾՆՈՒՆԴԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Այս՝ Սփիւռքի կազմաւորման առաջին շրջանն է:

Կազմաւորում, սակայն, ոչ թէ սփիւռքեան կամ ընդհանուր հայկական մտահոգութիւններէ մեկնած (ոչ մէկը ոչ ալ միւսը գոյութիւն ունէին, այլ կարելիութիւնն իսկ չունէին գոյութիւն ունենալու տիրող պայմաններու տակ) այլ ամբողջովին ենթակայ գաղութատիրական եւ ճարտարարուեստականացած երկիրներու ծրագիրներուն: Սփիւռքը ծնաւ Ա. Համաշխարհային պատերազմէն անմիջապէս ետք: Այսինքն վաղորդայնին գաղութատիրական միջազգային նոր բաժանումի մը, յաւակնչուած Գերմանիոյ պարտութեամբ, անգլօ-Ֆրանսական գաղութներու եւ ազդեցութեան գօտիներու տարածումով, խորհրդային Պետութեան կազմումով եւ Միացեալ Նահանգներու երեւումով առաջին անգամ ըլլալով որպէս միջազգային ուժ եւ ներկայութիւն:

Նորերեւոյթ Սփիւռքահայութեան վիճակուած տեղը միջազգային այս դրութենէն ներս հարիւր առ հարիւր տնօրինուած էր յաղթական երկիրներու կողմէ: Սփիւռքահայութեան տուեցան աշխարհագրական երեք գլխաւոր բաժանումներ. Միջին Արեւելք, Ֆրանսա եւ Ամերիկա:

Միջին Արեւելքէն ներս Սփիւռքահայութիւնը տեղաւորուեցաւ որպէս գաղութարար երկիրներու «բնական» դաշնակից քրիստոնեայ մասսա, որուն վիճակուած էր զօրացնել գոյութիւն ունեցող այն փոքրամասնութիւնները, որոնք կը վայելէին գաղութարար Պետութիւններու հովանաւորութիւնը: Սփիւռքահայութիւնը արժանացաւ, հետեւաբար, նոյն այն «առանձնաշնորհումներուն», որ արդէն իսկ ընծայուած էին գաղութարար Պետութիւններու կողմէ իրենց դաշնակից փոքրամասնութիւններուն, մասնաւորաբար կրթական մարզէն ներս: Այս քաղաքականութեան ամենածայրայեղ արդիւնքներէն մէկն է, օրինակ, Մուսատաղցիներու տեղաւորումը Ֆրանսացիներու կողմէ Այնճարի մէջ, այսինքն գաղութարար երկրի համար ռազմավարական կարեւոր դիրքի մը վրայ Լիբանանի մէջ: Արդարեւ, Այնճար կը գտնուի այն ճամբուն վրայ, որ Զահլէ քաղաքը (քրիստոնեայ բնակչութեամբ) կը միացնէ լիբանանեան-սուրիական սահմանի կարեւորագոյն անցքին՝ Մէյսալունի, ու կը կազմէ այսպէս վերջին օղակը այն շղթային, որ Մէյսալունը կը կապէ քրիստոնեայ Լեռնալիբանանի:

Ֆրանսայի մէջ, Սփիւռքահայ գաղթականներուն պարտադրուեցաւ հաստատուիլ գլխաւորաբար հողագործական շրջաններ, որոնք աշխատող ձեռքի պակաս կը տառապէին Ա. Համաշխարհային պատերազմի ձգած ահաւոր զոհերուն պատճառաւ: Մաս մըն ալ, վերջապէս, գացին գոհացնելու ամերիկեան ներգաղթի պահանջները:

Քաղաքական գետնի վրայ, հայկական կուսակցութիւնները եւս վերակազմումի շրջան մը բոլորեցին, 1920ական թուականներու երկրորդ կէսին եւ 1930ական թուականներու ընթացքին:

Տնտեսական գետնի վրայ, այդ շրջանի միակ հրամայականը, անշուշտ, վերապրումն էր ամէն գնով եւ ապահովումը առօրեայ ապրուստի: Միջոցները՝ պարտադրուած էին տիրող պայմաններու կողմէ. դրամագլուխէ զուրկ սփիւռքահայ գաղթականներուն համար ուրիշ ելք չկար, օտար միջավայրերու մէջ, եթէ ոչ աշխատիլ որպէս բանուոր, մանր առեւտուրով զբաղիլ եւ հիմնել փոքր արհեստանոցներ:

Գերակառուցային գետնի վրայ, այդ շրջանին տիրապետող հակադրութիւններն էն սարսափը ձուլումի եւ կորուստի, մէկ կողմէն («կը նահանջե՜նք, կը նահանջե՜նք»), եւ հրապոյրը օտար միջավայրի «բարիքներուն», միւս կողմէն, մասնաւորաբար Արեւմտեան գաղութներէն ներս:

Հայապահպանումի գաղափարախօսութիւնը կը դրսեւորուի որպէս ուղղակի հակազդեցութիւն այս երեք եզրանի դըրութեան: Այդ գաղափարախօսութեան բաղկացուցիչ արժէք-տեսլականները կը կազմեն՝

— Արեւմուտքը կամ գաղութարար Պետութիւնը, որպէս յառաջացած, զարգացած ընկերային-տնտեսական համակարգ եւ քաղաքական ուժ.

— Տնտեսական բարեկեցիկ դիրքի մը հասնելու մտասեւեռումը, վերջ դնելու համար անապահով կացութեան մը.

— Եկեղեցի, դպրոց, կուսակցութիւն երրորդութիւնը, որպէս աւանդապահները ազգային արժէքներու:

Այսպէսով, ի սկզբանէ, հայապահպանումի համակարգը կ'ընտրէր ուղղութիւն մը, որ ընկերաբանները պիտի որակէին հիւանդագին: Արդարեւ, այդ համակարգը կը հետապնդէր մէկ կողմէն՝ Սփիւռքահայութեան արմատացումը բնակութեան երկիրներէ ներս տնտեսական-ենթակառուցային գետնի վրայ, միւս կողմէ պահպանումը հայկական գերակառուցային լուսանցքային ներկայութեան մը նոյն այդ երկիրներէն ներս: Երեւութապէս վերացապաշտ երկուութեան մը վրայ հիմնուած այս դրութիւնը ունէր, խորքին մէջ, իր տրամաբանութիւնը, որ ուղիղ տարաւ Սփիւռքահայութեան ապաքաղաքականացումի եւ, ի վերջոյ, անդիմագիծ Սփիւռքի մը երեւումին:

(Շար. — 1)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԱՒԱՇԸ

— Օ —

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՒԵԼՑՆԵԼՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿ

Սով- Հայաստան օրաթերթը (Յուլիս 18), հրապարակած է Մոսկուա լոյս տեսնող Իզվեստիա օրաթերթին ուղղուած նամակ մը լաւաշ հացին մասին: Երեւանի մանկավարժական հիմնարկութեան դասախօս է. Պայազատեան արծարծած է իր իսկ բնորոշումով՝ ազգային հացին՝ լաւաշին արտադրութիւնը աւելցնելու հարցը, զայն նկատելով ոչ միայն շատ համեղ, այլեւ խնայողական:

Մոսկուայի թերթին Երեւանի թղթակիցը՝ Ա. Խաչումեան, նամակին հրապարակումին առթիւ քննութիւն մը կատարած է Հայաստանի մէջ, այս ուղղութեամբ: Ստորեւ եզրակացութիւնները:

Ամէն տարի չորս հազար թոն լաւաշ հաց կը պատրաստեն սնունդի արդիւնաբերութեան հացագործ-հրուշակեղէնի ձեռնարկութիւնները: Այս քանակը պատրաստուած ամբողջ հացին մէկ փոքր մասը կը ներկայացնէ: Մինչդեռ, մօտաւոր հաշիւներով, շուկայ կը հանուին տուներու մէջ պատրաստուած տանուաղն 8-10 հազար թոն լաւաշ: Ներկայիս լաւաշ հաց կը ծախուի ոչ միայն շուկաներուն մէջ, այլեւ բակերու դուռներուն, նրբանցքներուն մօտ: Ասիկա երեւանեան կենցաղի պատկերներէն մէկն է:

Թղթակիցին հաստատումով, ճիգ մը ցայտուն դառնալու վրայ է: Մոսկուայի մէջ պատրաստուած հինգ վառարաններ, մեքենայացած, կարեւոր չափով դիւրացուցած են հացթուխներուն աշխատանքը: Գործնական նախադրեալները ստեղծուած են լաւաշին արտադրութիւնը աւելցնելու եւ բնակչութեան պահանջները բաւարարելու համար:

Սակայն, դիտել տուած է Զ. Ղազումեան, «Հայհացարդի» վարիչը, այդ վառարաններուն արտադրութիւնը, մինութիւնը պէտք է մեծ չափով ապահովեն Երեւանի համապատասխան գործատուները, որպէսզի ծայր առած ճիգը արդիւնաբերութեան ասպարէզին բարձրանայ:

Ժամանակը եկած է, որ Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի մէջ մեքենայացած փուռեր կառուցուին: Բոլոր կարելիութիւնները կան, որպէսզի յաջորդ հնգամեակին կազմակերպուի անհրաժեշտ քանակութեամբ վառարաններուն արտադրութեան աշխատանքը: Պայմանն է սակայն, որ այս հարցով զբաղի Հայաստանի սնունդի արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը:

Պէտք չէ մոռնալ, որ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններուն մէջ եւս լաւաշ հացը սիրողներուն թիւը մեծ է:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՍԻՐԱՑ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Օրինակ, որու ինչ հոգն է թէ ես ո՞ւր, ե՞րբ եւ ի՞նչպէս աշխարհ եկած եմ: Սակայն երբ ըսեմ թէ մայրս զիս ունենալէ առաջ չորս զաւակ կորսնցուցած ըլլալով ուխտած է զիս անպայման Ս. Կարապետ տանիլ, ողջ մնացած ըլլալուս համար Աստուծոյ իր գոհունակութիւնը յայտնելու: Այսքանով չէ գոհացած եւ զիս օծած են մեղրով, փոխանակ ալ գործածելու, վերջապէս մօրաքոյրս կը պատմէ թէ, կախարդը զիս դայլի իգանդամի մը մէջէն անցուցած է: Ի՞նչպէս... ես իմ լաւծս կը գրեմ, հարցը կը դադրի ինծի վերաբերելէ: Ինչպէս կը տեսնուի, իրարու հակադիր ուժերու պաշտպանութիւնը ապահովելու համար միջոցներուն մէջ խտրութիւն չեն փնտռած, կարեւորը զիս ողջ պահելն է եղած եւ յաջողած են:

Սովորութիւն է եղեր նաեւ, որ ուխտի երթալիք երախայի մազերը առաջին անգամ ուխտավայրին վրայ կտրուի: Ու ես 4 – 5 տարեկանիս ուսերուս վրայ, փունջերը ցցած, յարձակելու պատրաստ ոզնի մը կը պտըտնէի: Մեր թաղի աղջիկները զոդ գլուխ կ'ըսէին ու կը խընդային վրաս. (զոդը ոզնիի նմանող փշոտ բոյս մըն է՝ որով կը կերակրեն կաթնտու կովերը: Մեծապէս կ'աւելցնէ կաթի քանակութիւնը, բայց կաթը լեղի համ մը կը ստանայ):

Վեց տարեկան էի երբ առաջին անգամ դպրոց գացի: Ուսուցիչս՝ մեր թաղի քահանային զաւակը, Միսալենց Առաքել էֆէնտի, յաջորդ օրն իսկ զիս քովը կանչեց, գրպանին մէջ նախապէս պատրաստած մկրատը դուրս հանեց ու տեղ-տեղ մազերս կտրելէ վերջ յայտարարեց թէ մնացածին համար սափրիչին կ'երթաս:

Ուսուցիչիս կողմէ առնուած այդ անտեղի քայլը մեծ իրաւանցում յառաջ բերաւ, բայց դպրոցի վարկին վնաս չբերելու ցանկութեամբ, հայրս հանդարտեցաւ, իսկ ինծի համար այդ դէպքը նոր ձեւի խաղի մը տպաւորութիւնը թողուցած էր միայն:

Հազիւ քանի մը օր անցած, դպրոցական պայուսակս թեւիս տակ, դոյլ մը կաթ ձեռքիս, Առաքել էֆ.ին տան առջեւէն կ'անցնէի: «Ո՞ւր այսպէս, դպրոց երթալու ժամուն», հ արցուց զուարճանալու բացայայտ տրամադրութեամբ:

«Նշանածիս կաթ կը տանիմ, հիւանդ է», պատասխանեցի, առանց քաշուելու, բայց այտերս կարմրեցան: Եւ յետոյ ինչո՞ւ անկեղծօրէն կը խնդաք այդպէս, խնդալիք բան մը չըսի ես...»: Առաքել էֆ. կնկզեցաւ, հաւակնս հաւատարելու համար եւ գրեթէ ընկերաբար հարցուց. «Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս նըշանուեցար»: «Որովհետեւ ուզեցին որ պարեմ, ես ալ լաւ մը պարեցի: Նազարէթ աղա Ճէրէճեան զիս գրկեց ադուոր մը համբուրեց եւ ըսաւ «աղջիկս քեզի պիտի տամ կ'առնե՞ս»: Ես ալ ըսի՝ «կ'առնեմ» եւ նշանածս եղաւ:

Երջանի՜կ մանկութիւն, մանկական երջանկութիւն. ինչքա՜ն պարզ ես ու վճիտ, առանց պաճուճանքի, առանց բարդութեան:

Ո՞ւր մնաց «նշանածս»: Արդեօ՞ք ողջ է, արդեօ՞ք նշանած ունեցաւ:

Հայ մանուկներուն համար այս տարական անմեղ երջանկութիւններն ալ շատ էին... ու ահա վրայ կը հասնի Աստանայի կոտորածին կուլիները: Հաճըն պաշարուած է կանոնաւոր բանակային զինուորներով եւ կողոպուտի երազներով դիւնովցած, թուրք խուժանը:

Հաճընցի մարտիկներու անսպառելի դիմադրութիւնը շուարումի կը մատնէ դիւրին յաղթանակի մը յոյսով զինուած խուժանն ու զինուորները: Ոչ, կայծքարով հրացաններէ արձակուած փամփուշտներու վզզոց չէն... ուրեմն Հաճընցիք լաւ զինուած են կ'եզրակացնեն, եւ կը դիմեն դիրքային կռիւներու, որոնք կը տեւեն ութէն տասը օր, վերջնականօրէն կանգ առնելու համար վերէն եկած հրահանգին համաձայն:

(Շար. – 2)

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ՝ ԼՈՒՍԻՆԸ

1969 Յուլիս 21ին, Փրանսական ժամով 3·56ին, ամերիկացի Նէյլ Արմսթրոնկ, Ափոլլօ–11 այերանաւին հրամանատարը, պատմութեան առաջին մարդը կը հանդիսանայ, որ մեր երկրագունդէն տարբեր մոլորակի մը վրայ ոտք կը դնէ: Մարդկութիւնը զարմացական աչքերով ականատես կ'ըլլայ այս եղելութեան: Առաջին մարդը, որ տատամսելով, զգուշութեամբ իր քայլերը կը նետէ անծանօթ հողի մը վրայ:

Իրագործութիւնը այնքան շշմեցուցիչ է, որ մարդիկ պահ մը կը մոռնան երկար տարիներու աշխատանքին, ճիգին, նիւթական արտակարգ յատկացումներուն պատմութիւնը:

Այս պատմութիւնը կը սկսի 1961 Մայիս 25ին.— Նախագահ Քենետի հրապարակ կը դնէ Ափոլլօ ծրագիրը: Ամերիկեան Քոնկրէսին առջեւ կը յայտարարէ.
— Ահա եկած է ժամանակը մեզի համար, որպէսզի բացայայտ կերպով առաջին տեղը գրաւենք տիեզերքին հետազօտութեան մարզէն ներս »:

1964 Մայիս 28.— Երկրագունդին շավիղին վրայ կը դետեղուի Ափոլլօ այերանաւ մը:

1967 Նոյեմբեր 9.— Առաջին փորձը կը կատարուի Կուանի դեր–հրթիռին. կը կոչուի Սաթիւրն–5: Առաջին անգամ ըլլալով Ափոլլօ այերանաւ մը մթնոլորտին մէջ կը մտնէ ժամը 40·000 քիլոմեթր արագութեամբ:

1968 Ապրիլ 4.— Երկրորդ փորձ մը կը կատարուի արձակելով Սաթիւրն–5 հրթիռը: Վերջին յարկը լաւ չի բանիր:

1968 Հոկտեմբեր 12.— Ծայր կ'առնէ բնակուած այերանաւերուն փորձը: Ափոլլօ–7, 11 օր կը մնայ իր ծիրին վրայ. այերանաւին մէջ կը գտնուին երեք աստղագնացներ՝ Ուալթէր Շիրա, Տոն Էյզէլ, Ուալթէր Քըննինկհըմ:

1968 Դեկտեմբեր 21.— Ֆրանք Պորման, Ճէյմս Լովըլ եւ Ուիլիըմ Անտըրստ, Ափոլլօ–8ով Լուսնին շրջանը կ'ընեն տասը անգամ: Կը նկարեն՝ ճշդելու համար ապագայ վայրէջքին տեղը:

1969 Մարտ 3.— Ճէյմս Տիվիթ, Տէյվիտ Սքոթ եւ Ռըսըլ Շուէյթքարթ, Ափոլլօ–9ով 12 օրուան թռիչք կը կատարեն: Լուսին ելլելու սահմանուած նախնական փորձերը կը կատարեն:

1969 Մայիս 19.— Կը կրկնուի փորձը Լուսինին ծիրին մէջ: Անջատ կառքը մինչեւ 15 քիլոմեթր կ'իջնէ Լուսնին մակերեսին վրայ: Ամբողջական յաջողութիւն Ափոլլօ–10ի աստղագնացներուն համար՝ Թոմաս Սթաֆորտ, Ճոն Եընկ եւ Եուժէն Սերնան:

1969 Յուլիս 16.— Ափոլլօ–11: Պատմական թռիչքը Նէյլ Արմսթրոնկի, Էտուին Ալտրինի, Մայքըլ Քոլլինսի: Առաջին քայլերը Լուսնին վրայ՝ Հանդարտութեան ծով անուանուած վայրին մէջ: Ժամանում Լուսին՝ Յուլիս 21: Լուսնի վրայ կայք՝ 21 ժամ 26 վայրկեան:

Պատմական քայլին կը յաջորդեն ուրիշներ: Նոյեմբեր 19ին վայրէջք Փոթորիկներու ովկիանոսին վրայ: Կայք՝ 31 ժամ 30 վայրկեան: 1970 Ապրիլ 11.— Ափոլլօ–13ի առաքելութիւնը կը ձախողի: Շարժիչի մը խանգարումին հետեւանքով երեք աստղանաւորներ փութով Երկիր կը վերադառնան: 1971 Յունուար 31.— Ափոլլօ–14ի թռիչք, Փետրուար 5ին վայրէջք Անձրեւներու ծովին վրայ: Կայք՝ 33 ժամ 29 վայրկեան: 1971 Յուլիս 26.— Ափոլլօ–15ի թռիչք: Վայրէջք Յուլիս 30ին: Լուսնային առաջին ճիփը կը բանի: Կայք՝ 66 ժամ 56 վայրկեան: 1972 Ապրիլ 16.— Ափոլլօ–16: Վայրէջք՝ Ապրիլ 21ին: Կայք՝ 71 ժամ: 1972 Դեկտեմբեր 7.— Ափոլլօ–17. վայրէջք՝ Դեկտեմբեր 11ին. կայք՝ 75 ժամ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԷԹԻՒՏՆԵՐՈՒ «ԱՐՔԱՅ» ՀԵՆՐԻԿ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

«Հայաստան» հրատարակչականը լոյս ընծայած է Հենրիկ Գասպարեանի նոր գիրքը՝ «Էտիւդային գաղափարների զարգացումը» խորագրով, որ շախմատային ձեւերու հաւաքման, դասակարգումի եւ ներկայացման ուղղութեամբ հեղինակին տարած լուրջ աշխատանքի արդիւնքն է: Աշխատութիւնը ընթերցողին կարելիութիւն կուտայ ընդլայնելու իր գիտութիւնը, շախմատի սիրահարներու կը ծանօթացնէ էթիւտներու մասնագէտներու քանի մը սերունդներու գործերը: Հատորին մէջ տեղ գտած են աշխարհի ախոյեաններ Խ. Կապաբլանկայի, Մ. Էյվէի, Մ. Բոտվինիկի, Եու. Ավերբախի եւ Դ. Բրոնշտէյնի կազմած էթիւտները:

Հ. Գասպարեանի աշխատութիւնը կարելիութիւն կ'ընծայէ նաեւ քննելու հայ մասնագէտներու՝ Հայաստանի ճատրակի նախկին ախոյեան, երաժիշտ Ա. Դոլուխանեանի, միջազգային վարպետներ Տիգր. Տ. Գորգիեւի եւ Է. Պօղոսեանցի, ինչպէս նաեւ Հ. Ամիրեանի, Ժ. Բիւզանդեանի, Ա. Նազանեանի գործերը: Հատորին մէջ տեղ գտած են լեհահայ Գ. Բաղդասարեանի (Գժերան) երեք գործերը:

69ամեայ Հենրիկ Գասպարեան 14 գիրքի հեղինակ է: Տասն անգամ ախոյեան եղած է Հայաստանի, երեք անգամ՝ Թիֆլիսի: 1947ին, Խորհ. Միութեան ազգային խումբին մաս կազմելով, գացած է Անգլիա եւ Լոնտոնի համալսարանին մէջ դասախօսութիւն մը կարդացած է «Խորհրդային ճատրակի էթիւտը» նիւթին շուրջ: Ան էթիւտներու ստեղծման արուեստին նուիրած է տարիներ: Երկու հարիւրէ աւելի իր գործերը նըշուած են միջազգային եւ համամիութենական մրցումներու պարգեւներով, որոնցմէ 70ը՝ առաջին մրցանակներ:

×

«ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ» ՆԱՒՈՒՆ ԱՆՁՆԱԿԱԶՄԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրովական այցելած են «Կիրովական» ձկնորսական նաւուն անձնակզմի ներկայացուցիչները՝ նաւավար Նիկոլա Սկուտելնիկով եւ Մելս Սաղումեան: Այս առթիւ նաւավարը «Արմէնփրէս»ի թղթակցին ըսած է, թէ նաւը կառուցուած է «Բալթիա» գործատան մէջ, ջրարկուած է անցեալ Սեպտեմբերին Կլայպեդա նաւահանգիստին մէջ եւ յանձնուած Հիւսիսային նաւատորմին: Նաւուն կառուցումը զուգադիպելով՝ Արեւելեան Հայաստանի Ռուսիոյ կցման 150ամեակին, զայն կոչեցինք «Կիրովական»: Առաջին օրէն իսկ նաւուն անձնակազմին եւ Կիրովականի աշխատաւորներու միջեւ սերտ կապեր ստեղծուած են:

×

ՀԱՇՈՒԻՉ ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԲԱՐԻՔՆԵՐԸ

Պետական համալսարանի աւելի քան 3000 հոգի հաշուող պաշտօնէութեան աշխատավարձքը հաշուելու համար ցայժմ հաշուապահները 15 օր ժամանակ կը տրամադրէին, սակայն ներկայիս այդ գործողութիւնը կը կատարուի ելեկտրոնիք հաշուիչ մեքենայով եւ վեց ժամուան մէջ: Մեքենան կը կատարէ նաեւ գոյքի եւ նիւթերու վերստուգում եւ անոնց բաշխումը, աւելի արդիւնաւէտ դարձնելով գործը: Յատուկ տարրալուծարան մը ստեղծուած է ներկայիս այդ մեքենան առաւել եւս մշակելու եւ արմատաւորելու համար:

×

ՀԻՆ ՔԱՂԱՔԻ ՆՈՐ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐԸ

Աշխարհի հնագոյն քաղաքներէն մէկը՝ 2761ամեայ Երեւանը, դարձած է շինարարութեան կեդրոն մը: Ընթացիկ հնգամեակի տարիներուն, որոնք կ'աւարտին 1980ին, Երեւանի մէջ կառուցուած է մօտ երկու միլիոն քառակուսի մեթր բնակելի տարածութիւն: Ասիկա կը նշանակէ, ըսած է քաղաքապետը՝ Մուրադ Մուրադեան, որ ձրի նոր բնակարան ստացած են 120 հազար Երեւանցիներ: Յառաջիկայ հնգամեակին պիտի կառուցուին մօտ երեք միլիոն քառակուսի մեթր բնակարաններ, վարչական, մշակութային եւ ընկերային շէնքեր:

Երեւանը Խորհ. Միութեան արեւոտ քաղաքներէն է: Ամառը տաքութիւնը կը հասնի 40 աստիճանի: Այդ պատճառով ալ կանաչապատման հարցը շատ կարեւոր է: Վերջին տարիները մայրաքաղաքին մէջ շինուած են բազմաթիւ պուրակներ ու զբօսայգիներ, տնկուած են հարիւր հազարաւոր ծառեր: Գլխաւոր յատակագիծի համաձայն, Երեւանը պիտի դառնայ Խորհ. Միութեան ամէնէն կանաչապատ քաղաքներէն մէկը: Իր տարածութեան գրեթէ կէսը պիտի գրաւեն զբօսայգիները, պուրակները, արուեստական լճակներն ու ջրամբարները: Կառուցապատումը կը կատարուի հողատար վերաբերումով հնութիւններու նկատմամբ, բազմադարեան ազգային ճարտարապետութեան աւանդութիւններու համաձայն:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԲԱՐՁՐ ԴԱՍԸ

Նոյնիսկ խորհրդային «ապադասակարգ» ընկերութեան մէջ, բարձր դասին առանձնաշնորհումները կը ծաղկին, կը հաստատէ ամերիկեան Իւ. Էս. Նիւզ Էնտ Ուըրլ Ռիփորթ շաբաթաթերթը: «Արտակարգ անհաւասարութիւններ ի յայտ կուգան բոլոր մարզերէն ներս... Մերուին Մէթհիւ, խորհրդային հարցերու անգլիացի մասնագէտ, «Առանձնաշնորհումը Խորհ. Միութեան մէջ» ուսումնասիրութեամբ ցոյց կուտայ, թէ խորհրդային բարձրագոյն դասը 227·000 հոգի կը ներկայացնէ, մէջն ըլլալով անոնց ընտանիքները, 260 միլիոն բնակչութեան վրայ: 227·000ին մօտ 36 տոկոսը կը պատկանի կուսակցութեան առաջին կարգերուն, 26 տոկոսը կարեւոր դիրքեր կը գրաւէ կառավարական կառոյցին, արհեստակցական ընկերակցութիւններուն եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններուն մէջ: Միւսները գիտնականներ, փաստաբաններ, լրագրողներ, բարձրաստիճան սպաներ, գիտնագէտներ եւ գործատուներու ու գիւղատնտեսական տնտեսութիւններու վարիչներ են... Բարձր դասի ընտանիքին եկամուտը կրնայ 8էն 10 անգամ աւելի ըլլալ ազգային միջինէն, որ 155 ռուբլի է (մօտ 1·100 Ֆր.): Յաճախ կրնան ապահովել սահմանուած մասնաչափէն՝ անձ գլուխ 9 քառակուսի մեթր, կրկնապատիկ ծաւալ ունեցող յարկաբաժիններ: Ընտանիքը, անկասկած, կ'ունենայ ինքնաշարժ, ինչպէս նաեւ սեփականատէր կը դառնայ, կամ՝ իր տրամադրութեան տակ կ'ունենայ առանձնատուն մը քաղաքէն դուրս, հանգիստի համար: Այլ առանձնաշնորհումներ ալ կ'ապահովեն: «Կրեմլինի պարենաչափը» թոյլ կուտայ որ հանրութեան համար փակ, առանձին խանութներէն ձեռք ձգեն հազուագիւտ ուտեստեղէններ եւ իրեր, յաճախ բոլորին մատչելի խանութներէն աւելի աժան գինով: Կայ նաեւ 13րդ ամսուան աշխատավարձքը...:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	1929 — 1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

Այս օրուընէն շաբաթներ յետոյ, Պետրոս կարծեց հայ մը ճանչնալ գիշերուան մութին մէջ: Սիկառէթներու երկու կարմիր կէտուցները մօտեցան իրարու: Լօխումն էր: Հազիւ թէ քանի մը քայլ յառաջացած էին յոգնած ու լուռ, երբոր նորէն Լօխում փրփրեցաւ եւ սկսաւ գոռալ.

– «Ծօ այս ինչ անաստուածային, հակամարդկային, հրէշական, բարբարոս օրէնք է. ո՞ր անիծուած ձեռքը արձանագրեր է զայն, ո՞ր չորնալիք ուղեղը պարտադրեր է մեր գլխին: Ես մայր մը ունիմ. ես հայր մը ունիմ. ինչո՞ւ անոնցմէ հեռու մնամ, ինչո՞ւ անոնք իմ կարօտովս հիւծին եւ ես չկարենամ վայելել անոնց մօտիկութիւնը: Մենք ասոնց պէս չենք. մեզի համար ծնողքէ աւելի մեծ ու նուիրական ի՞նչ կայ. ո՞ր սէրն է որ մայրական սիրոյն տեղը կրնայ բռնել. մա՛յր, մայր.. ամէն բան է ան ինծի համար: Ես ինչո՞ւ չկարենամ Պոլիս երթալ. ո՞վ եմ ես, ի՞նչ եմ, ո՞ր պետութիւնը պիտի գրաւի ինձմով, մեզմով: Բոլոր իմաստասէրները, բոլոր բարոյագէտները, բոլոր մարդասէրները եւ նոյնիսկ կենդանապաշտպանները պէտք է թողուն ամէն ինչ ու զբաղին միայն ասով, միմիայն այս զուլումով... »:

Նոյն գիշերն իսկ Պետրոս որոշեց այլեւս բնաւ այս տղուն չմօտենալ: Խօսքեր կան զորս չենք ուզեր լսել. ցաւեր կան որոնց չենք ուզեր անդրադառնալ. կը փախչինք անոնցմէ, որովհետեւ իրապէս մեծ են: Կարօտի անսահման կսկիծով սենեակ ինկաւ Պետրոս եւ հայհոյեց նոյնիսկ այն տղուն դէմ, որ այնքան մանկութեամբ իր սիրտն էր պատռեր, երկու սիրտ էր պատռեր: Նախկին լուսանկարիչը պէտք չունեցաւ սակայն մօտիկութենէ մը խուսափելու, որովհետեւ Լօխումն է որ անհետացաւ մէկէն, Ռընոյի իր պաշտօնը ձգելով: Ան Խնտամեանին պանդոկը բնակելուն, կարելի եղաւ օրեր յետոյ պատահածները լսել: Ռուսական դեսպանատուն է գացեր Լօխում, պահանջելով որ Հայաստան երթալու համար իրեն անցագիր տան: Մերժեր են: Ըսեր է թէ կ'ուզէ իր հայրենիքը ապրիլ. մերժեր են: Ըսեր է թէ կ'ուզէ ճահիճներու չորացումին եւ ջրանցքներու բացումին համար իր բազուկները տանիլ. մերժեր են: Ըսեր է նոյնիսկ թէ կ'ուզէ Արարատը տեսնել ու շնչել զայն. նորէն մերժեր են: Այս անգամ վազեր է Թրքական հիւպատոսարան: Մահիկաւոր դրօշը, անոնց գիրերը եւ Թուրք գլուխները տեսնելով բոլորովին կատղեր է. պահանջեր է որ անմիջապէս, անմիջապէս անցագիր տան իրեն... Թէ մայրը մահամերձ է, պիտի մեռնի, թէ ինք ալ հիւանդ է, ջղային նոպաներ ունի, թէ պէտք չէ որ իր ապագան խորտակեն. իր տեղը հոս «Փապրիքա»ներուն մէջը չէ, թէ պէտք չէ որ... Սկսեր է հայհոյել, ոռնալ, անիծել: Ստիպուած են քանի մը հոգի մէկէն վրան իյնալ, զինքը դուրս կարենալ նետելու համար:

Խաղաղութի՛ւն, խաղաղութի՛ւնը հոգիի: Քանի օրերու շարքը երկարեցաւ, Փիէռ այնքան աւելի վազեց այդ խաղաղութեան ետեւէն: Չհասաւ բնաւ: Զգաց եւ ըմբռնեց թէ անգամ մը եւս սխալած էր: Գործարանը իրեն կրցաւ տալ հպարտութիւն, մաքրութիւն եւ մասամբ ալ կարծեցեալ ազատութիւն, սակայն ոչ այն զոր ինք կը ցանկար: Որովհետեւ հակառակ իր կազմուած եւ ուժեղ էութեան, այս կեանքին միօրինակութիւնն իսկ պատճառ կ'ըլլար որ բոլորովին առանձին մնայ ինքն իրեն հետ եւ ներքին տրամախօսութիւնը վերսկսի: Կ'ըսեն թէ որքան որ յաճախակի ըլլայ յիշատակներու վերակոչումը, այնքան շուտ անցեալը կը ձեւափոխուի, որովհետեւ ամէն անգամուն յիշատակներուն վրայ կ'աւելցնենք սուտ ու կեղծ տարր մը որ կը մնայ:

(85 – Շար.)

Այրի Տիկ. Նոյեմի Պիլէզիկճեան և զաւակները, ինչպէս նաեւ Պիլէզիկճեան, Մաստարաճեան, Խրլաքեան, Քէհեաեան, Հարբուլթեան, Մաթէոսեան, Պօյաճեան, Շահվերդելեան, Սաաթճեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԼԵՒՈՆ – ՆԱԶԱՐԷԹ ՊԻԼԷԶԻԿՃԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 28ին, 77 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Օգոստ. 1ին ժամը 16ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել։

ԼԱՆՍԷ.—

Զաւակները կը ծանուցանեն իրենց մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԲՈԹԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 30ին, 83 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Օգոստ. 3, ժամը 10.30ին Լանսէի (Իզէռի նահանգ) եկեղեցին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկ. Արփինէ Տէրտէրեան եւ զաւակը Արամ, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Տէրտէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Սարգիսեան եւ զաւակները, Տ. եւ Տիկ. Միքայէլ Թէրզեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, Կիրակի, Օգոստ. 5ին Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգող–ներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Աննիկ Բաստրմաճեան 70 Փր. կը նուիրէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 30 Փր. «Յառաջ»ին իր զարմիկին Սանասար Գոյանեանի մահուան առթիւ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպ–տեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռաֆայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ

կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հոմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ

ժամը 12էն սկսեալ

Գիւղական եօխ պիւֆէ — Նուագ — Մրցումներ եւ խաղեր։

Երեկոյեան պարահանդէս մը նախատեսուած է իբր եզրափակում դաշտահանդէսի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Անցեալ Ուրբաթ յայտագրուած եւ վերջին պահուն յետաձգուած յայտագիրը՝ Էլիա Բեհլիվանեանի (հայկ. ժողովրդական եղանակներ) կը հաղորդուի այս Ուրբաթ, Օգոստ. 3, ժամը 20.30ին։ Ֆրանս – Միւզիքէն (յայտագիրը պատրաստողները ներողամտութիւնը կը խնդրեն հայ ունկնդիրներուն, այս ակամայ փոփոխութեան համար)։

×

Կիրակի, Օգոստ. 5, ժամը 8ին Ֆրանս–Քիւլթիւրէն՝

Լուսինեան գերդաստանը

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լոս – Անճելըսէն Թագուհի Խաչիկեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Հայկազ Շերիգեան, ծնած 1909ին։ Հօրը անունն է՝ Արթին (ծնած Կիրասոն), մօրը՝ Մալվինա (ծնած Վառնա), իր քոյրերն ու եղբայրներն են Եպրաքսէ, Թագուհի, Գէորգ, բոլորն ալ Կոնստանցա (Ռումանիա) ծնած։ Գէորգ եղբայրը որ Մոնթեվիտէօ հաստատուած էր առենին ըսած է թէ իր եղբօրը կը սպասէ բայց մեռած է 1934ին առանց տեսնելու։

Իրմէ լուր ունեցողներէն հաղորդել.—

Takouhi Khachikian
5322 Russell Ave. Apt. 1
Los Angeles, CA. 90027
Phone : (213) 464-77.22

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆԻ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»

գիրքը

արձակ ... կէս – երգիծական ...
յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...
խորհրդածութիւններ

Մատենաշար « ՅԱՌԱՋ »
Պատկերազարդ, 400 էջ
Գին՝ 50 Փր.
Առաքման ծախքով 60 Փր.)
Ստանալու համար դիմել՝ «Յառաջ»

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ընտանեկան հարցի մը համար կը փընտռուի լիբանահայ Պր. Յովսէփ Նաճարեան որուն ընտանիքը կը բնակի Գամիշլի, Սուրիա։ Յիշեալը 1976ի սկզբնաւորութեան մեկնած է Լիոն եւ կը կարծուի թէ առենէ մը ի վեր հաստատուած է Փարիզ։

Իր մասին տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը՝ 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ։

restaurant EREVAN
ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 10-ԻՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Փր.ի դրոշմաթուղթ։

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը։

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ։ Հեռաձայնով չընդունուիր։

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ
ՕԳՈՍՏՈՍ 5

Կազմակերպուած գաղութիս Հայ Բարեգործական Միութեան կողմէ, նախկին « Կոլֆ Քամփինկը », մասնակցութեամբ Վալանսի « Ժաք – Քոժա » խումբին նաեւ հայկական թիփիք երբեակ.խումբի մը։ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

YORGANTZ
18 Août Samedi à 20 h. 30
sur
TF1
chante en arménien

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83. rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

OPTIMA Tours
Spécialiste de Voyages Culturels
en ARMÉNIE et GÉORGIE

Deux des plus anciens pays chrétiens d'Orient à l'antique Culture.

Vols réguliers d'AVRIL à NOVEMBRE 1979

Envoi gratuit sur simple demande.
Renseignements et inscriptions :

OPTIMA Tours
75003 PARIS

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours . Tél. 49-52-23

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յաւելուածական շրջապտոյտներով

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Սեպտեմբեր 7։ Սեպտ. 8ին՝ Երեւան։ 11 օր Երեւանի մէջ — Վերադարձ Սեպտ. 19՝ Մոսկուա։ Սեպ. 20՝ Փարիզ։
Գին՝ 3600 Փր.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան)։ 13 օր Երեւանի մէջ — վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա։ Հոկտ. 19՝ Փարիզ։
Գին՝ 3500 Փր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍ. 3էն ՕԳՈՍ. 16 — ՍԵՊՏ. 7էն ՍԵՊՏ. 20։

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIE N. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
2
JEUDI
2 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.438 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 55e ANNÉE No 14.438

ՅԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՌՈՒԺԻ՝ ՃԱՓՈՆ

Յուլիսի վերջն էր, որ Եամաշիթա՝ Ճափոնի պաշտպանութեան գործակալութեան տնօրէնը, որ կը համապատասխանէ բանակներու նախարարի պաշտօնին, Սէուլ կ'այցելէր: Այս այցը յստակ յոյց կու տար, թէ երկու երկիրներուն գործակցութիւնը ռազմաճանական կարգով կ'ամրապնդուէր՝ ապահովութեան խնդրին վրայ: Միւս կողմէ, կը հաստատէր այն ծանօթ իրողութիւնը, թէ Թոքիօ, ինչպէս երկար տարիներէ ի վեր, կը ձգտէր իր պաշտպանութիւնը հաստատել ամերիկեան ռազմավարութեան շըրջագիծին մէջ՝ Ասիա:

Եամաշիթա զանազան առիթներով դիտել կու տար, թէ Ճափոն չի ձգտիր զինուորական պատասխանատուութիւն մը ստանձնել Քորէայի թերակղզիին մէջ: Հետեւաբար, իր կատարած այցը պէտք է ըմբռնել իբրեւ գործակցութիւն Հարաւ. Քորէայի եւ Ճափոնի միջեւ, շըրջագօտիի ապահովութեան համար:

Յամենայն դէպս, ժամանակէ մը ի վեր Թոքիօ եւ Սէուլ «մտքերու փոխանակութիւններ» կը կատարեն, գործածած ըլլալու համար դիւանագիտական տարազ մը, որպէսզի զինուորական գործակցութիւն մը հաստատուի երկուստեք: Այսպէս, օրինակ, Ապրիլին էր, որ կեանքի կը կոչուէր «Ճափոն - Հարաւ. Քորէա խորհրդարանական Խորհուրդը» ապահովութեան համար:

Համաձայն երկու մայրաքաղաքներու աղբիւրներուն, ներկայիս քննուելու վըրայ է ռազմավարութեան նոր քաղաքականութիւն մը, նպատակ ունենալով միացեալ պաշտպանութեան դրութիւն մը հաստատել Միացեալ Նահանգներուն, Ճափոնի եւ Հարաւ. Քորէայի միջեւ: Ճիշդ է, որ Թոքիօ զինուորական շըրջանակները կը հերքեն տեղեկութիւնները. միւս կողմէ, նոյնքան ճիշդ է, որ վերջին երկու տարիներուն չեշտուած սահմանով համագործակցութիւն մը նկատելի դարձած է մէկ կողմէ ամերիկեան եւ ճափոնական սպայակոյտներու եւ միւս կողմէ ամերիկեան եւ հարաւ. քորէական համապատասխան մարմիններուն միջեւ: Արդէն միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատուած է Միացեալ Նահանգներուն սախական ուժերուն եւ Հարաւ. քորէական բանակներուն համար: Հետեւաբար, տրամաբանական պէտք է նկատել այժմու հոլովոյթը. այն թէ Ամերիկացիներուն «հովանաւորեալները» իրենց կարգին սերտ գործակցութիւն մը հաստատեն իրենց միջեւ՝ զինուորական գետնի վրայ:

Գարթըրի վերջին որոշումը՝ մինչեւ 1981 «սառեցնել» ամերիկեան ուժերուն նուազումի հոլովոյթը Հարաւ. Քորէային, տալով ապացոյց մը կը նկատուի: Ուաշինկթըն կը ձգտի իր ներկայութիւնը կայուն դարձնել եռեակ ուժով մը. — Միացեալ Նահանգներ, Ճափոն, Հարաւ. Քորէա:

Ցատկանշական է նոյնպէս այն իրողութիւնը, թէ Յունիսէն ի վեր չփոմներ ստեղծուած են Ճափոնի սպայակոյտին եւ սոր համապատասխան մարմիններուն միջեւ Հարաւ. Ասիոյ կարգ մը երկիրներուն հետ:

Ճափոնի պաշտպանութեան գործակալութիւնը, Յուլիս 17ին, վաւերացուց իր պիւտճէն: 1980 – 1984ի համար սահմանուած զինուորական պիւտճէն շուրջ 13 միլիառ տոլարի կը հասնի: Ուշադրութիւնը կը կեդրոնանայ ծովուժին վրայ, քանի ծրագրով 39 նոր մարտանաւեր պիտի կառուցուին (ներկայիս վեց են), ինչպէս նաեւ հինգ ընդծովեաներ, հակա– ընդծովեայ նաւեր: Օդուժը կազմուած է ամերիկեան էֆ–15 Իկըլ (արծիւ) հալածիչներով: Հօքքայտօ կղզին ցամաքային ուժերը առաւել չափով պիտի մեքենայացուին: Երկրին հիւսիսը գտնուող այդ ուժերը պիտի օժտուին 300 հրասայլերով, որպէսզի դէմ դնեն խորհրդային սպառնալիքին:

Այլեւս կասկածէ դուրս է, — թէեւ Ճափոնցիք կը հերքեն, — որ Ճափոն որոշած է զինուորական կարեւոր ուժ մը ներկայացնել Ծայրագոյն Արեւելքի շըրջագօտիին մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱԽԹԻԱՐԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

— Օ —

«ՄՈԼԼԱՆԵՐԸ՝ ՄԶԿԻԹՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ» Կ'ԸՍԷ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Պախթիար կ'ուզէ, ձեւով մը, Պարսիկներուն տէր կոչն ըլլալ: Այդ էր գլխաւոր նպատակը մամուլի այն ասուլիսին, զոր տուաւ Փարիզ առջի օր, հրաւիրելով Պարսիկները որ ընդդիմանան նոր վարչակարգին: «Պարսիկ ժողովուրդը, կ'ըսէ Պախթիար, պէտք է կարելիութիւնն ունենայ ազատօրէն եւ առանց ճնշումի ընտրելու Միապետութեան եւ Հանրապետութեան միջեւ: Նոր հանրաքուէ մը, իսկական հանրաքուէ մը, անհրաժեշտ է, այդ ուղղութեամբ»:

Ինչպէս գրեցինք երէկ, մարդը անհետացած էր Փետրուարէն ի վեր, բացի ձայներիզով ղրկած քանի մը յայտարարութիւններու, ուր ըլլալն ալ յայտնի չէր եւ Թեհրանի մէջ ալ մահուան դատապարտուած էր ի բացակայութեան: Շաբթուս սկիզբն է, որ մէջտեղ ելաւ եւ լրագրողներուն առջեւ յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնք «Յուլիս 31ի կոչը» կ'ուզէ մկրտել: Զուգահեռ մըն ալ ըրաւ արդէն տէր կոչի հետ, ան ալ, ինք ալ՝ աքսորուած «գրաւուած հայրենիքէ մը»: Պարսկաստանն ալ իրեն համար ենթակայ է «օտար գաղափարաբանութեան մը», Իսլամի մը, որու մէջ ժողովուրդը ինքզինքը չի ճանչնար: Բաբեացակամ է հին բարեկամի մը՝ Պազերկանի հանդէպ, որու անկարողութիւնը սակայն ցաւ կը պատճառէ իրեն: Չի խնայեր Ազգային Ճակատի իր հին ընկերները, որոնք «տեղի տուին ամբոխին առանց համոզումի: Սխալեցան ամբողջութեամբ: Այսօր կը զղջան բայց քաջութիւնը չունին ընդունելու: Խզած եմ Քարիմ Սանճապիի հետ: Վերջնական է, զինքը այլեւս երբեք պիտի չտեսնեմ: Տասնեակ հազարաւոր անմեղներ սպաննուած են, բազմաթիւ օջախներ թալանի տրուեցան: Վեց ամսուան մէջ, աւելի կորսնցուցինք քան 25 տարուան գողութեան եւ մսխումին Միապետութեան ատեն: Ասիկա անհանդուրժելի է ոեւէ Իրանցիի համար, ինչ ալ ըլլան իր համոզումները»: Անդրադառնալով Քիւրտերուն, Պախթիար կ'ըսէ. «Որեւէ փոքրամասնութիւն իրաւունք ունի տեսակ մը մատակարարութեան իր իսկ գործերուն, բայց միայն ազգային ծիրին մէջ: Ներկայիս, բոլոր ցաւերուն արմատը կը գտնուի այն մեծ, շատ մեծ թիւրիմացութեան մէջ, որ կայ Խոմէյնիի եւ ազգին կենդանի ուժերուն միջեւ: Ի տարբերութիւն Հիթլէրի, Լենինի, Գասթրոյի եւ Նասրի, Խոմէյնի չի գիտեր թէ ո՞ւր կ'երթայ: Անշուշտ, Իրան մահմետական երկիր մըն է 1400 տարիէ ի վեր, բայց եթէ ինքն իրեն ցարդ իսլամական վարչակարգ մը չտուաւ, շատ ուշ է այլեւս եւ ապարդիւն փորձել այսօր նման վարչակարգ մը պարտադրել»: Պախթիարի համար, շատեր գիտէին թէ Խոմէյնի երկիրը անելի կ'առաջնորդէ, բայց այնպէս կը ձեւացնէին թէ կ'անգիտանան: Իրանը գոյութիւն ունէր Իսլամի երեւումէն առաջ եւ Իրանցի եմ նախ քան մահմետական ըլլալս»:

Հարց կը տրուի իրեն թէ ի՞նչ կ'առաջարկէ: «Մոլլաները պէտք է իրենց մզկիթները վերադառնան: Միայն ես չէ, որ այդպէս կ'ըսեմ, նոյնիսկ Մատարի, Թալեղանի այաթոլաները չեն դադրիր կրկնելէ» բայց Պախթիար բոլորովին կը հերքէ թէ Սէ. Ի. Ա.ի գործակցութեամբ հակայեղաշրջութիւն մը կը պատրաստէ: Կը հերքէ նաեւ թէ շփումներ ունեցած ըլլայ Շահին հետ: Կ'ընդունի որ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը զինքը կը պաշտպանէ բայց ոչ այնքան որքան՝ Խոմէյնին երբ Նէօֆըլ – լը – Շաթօ էր:

Իրանի մէջ բաւական աղմուկ եղած է Պախթիարի այս յայտարարութիւններուն առթիւ, թէեւ կ'ըսեն նաեւ թէ «Պախթիար միայն ինքզինքը կը ներկայացնէ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԸՐՊԱՋԼԸՐԻ մէջ (Թուրքիա, սուրիական սահմանին մօտ) չորս հոգի սպաննուած են, չորս հոգի ալ՝ վիրաւորուած քանի զինեալ մարդոց քոմանտոյի մը կողմէ: Վիրաւորներուն մէջ է աջ երեսփոխան մը:

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը կազմելու վրայ է Դեմօ – Քրիստիանի երեսփոխան՝ Ֆիլիփփօ Փանտոլֆի:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ բաւական բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած են վերջերս, գինիներու գզալի յաւելումի յայտարարութեան իբրեւ հետեւանք: Փեչտայէն Վիէննա հասած ճամբորդներ հաստատած են, որ Շեփել գործատուներու թաղամասին մէջ, որ կուսակցական բերդ ալ նկատուած է Լենինի արձանը քուրջերով ծածկուած է, մէկ ձեռքն ալ՝ հացի կտոր մը դրուած, միւսն ալ՝ հանրագիր մը ուր գրուած է «Շնորհակալութիւն, ընկեր Լենին»: Նոյն թաղին մէջ՝ դաղաղ մը հետեւեալ արձանագրութեամբ. — «Աստ թաղուած է Ընկերվարութիւնը»: Ցուցամները 51 առ հարիւր են ելեկտրականութեան վրայ եւ 20 առ հարիւր ուտեստեղէնի:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Արդարութեան նախարարը յայտարարած է թէ Գուրանի օրէնքը կ'արգիլէ որ կիները ատենակալութեան մէջ մուտք գործեն:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ նոր կառավարութիւնը կազմուած է 18 անդամներով, որոնց ութը մաս կը կազմեն վարչապետ Սինկի Ժանաթա կուսակցութեան: Այս կուսակցութեան նախագահն ալ ըսած է որ նոր նախարարները պէտք է աւելի շատ ժամանակ վատնեն իրենց գործերուն համար քան հոս – հոն ճաշերու կամ կոչունքներու մէջ:

ԷՌ–ՖՐԱՆՍԻ վրայ շատ գողութիւն կը պատահի: Դգալ մը, վերմակ մը, անձեռոց մը, ի վերջոյ բաւական սուղի կը նստին ընկերութեան: Անցեալ տարի միայն վերմակներու անհետացումը 150 միլիոն արժած է Էռ – Ֆրանսի:

Հակողութիւնն ալ դժուար է թէեւ յայտնի է որ յաճախորդները շատ փափկանկատ չեն...:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 20–26)

ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ՏԱՃԱՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկի ճարտարապետական ճիւղի շրջանաւարտներու աւարտական աշխատանքներու պաշտպանութիւնը տեղի ունեցած է Բիւրականի լեռնալանջերը, ուր վերջ գտած են Ժ. դարու ազգային ճարտարապետութեան յուշարձաններէն մէկուն՝ Ամբերդ ամրոցի պաշտպանական կառուցուածքներու համադրոյթի վերահաստատման աշխատանքները: Նախագիծը մշակած եւ իրականացուցած են Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական այդ մեծագոյն հաստատութեան խումբ մը ուսանողներ, որոնք «գերազանց»՝ յիշատակութեամբ ստացած են իրենց վկայականները իբրեւ վերահաստատող ճարտարապետ:

Ճարտարապետական յուշարձաններու վերահաստատման մասնագիտութեան գըծով առաջին շրջանաւարտները քսան տըղաք ու աղջիկներ են, որոնք կ'աշխատին Հայաստանի նախագիծի գրասենեակներու եւ վերահաստատման արուեստանոցներու մէջ: Այս առթիւ, Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկի ճարտարապետութեան պատմութեան ամպիոնի վարիչ եւ պատմական յուշարձաններու պահպանութեան ընկերութեան նախագահ Փրոֆ. Վարազդատ Յարութիւնեան, ըսած է, թէ Հիմնարկին մէջ այդ մասնագիտութիւնը հաստատուած է 1976ին: Հայաստանի մէջ կան հին մշակոյթի չորս հազարէ աւելի ճարտարապետական վկայութիւններ: Ուսանողները ուսման առաջին իսկ օրերէն եռանդով կը կապուին աշխատանքներուն: Անոնք չափագրութիւններ կը կատարեն, փաստաթուղթեր կը կազմեն, քանդուած շինութիւններու պատկերը կը վերարտադրեն, կը մասնակցին հին ճարտարապետութեան յուշարձաններու վերահաստատման նախագիծերու մշակման՝ Դղմաշէնի բերդ, Մաքրավանք, Մակարավանք, Այրիվանք: Անոնց ուժերով ճարտարապետական ինը ծանօթ համադրոյթներու մէջ ստեղծուած են պատմութեան թանգարաններ:

×

ԵԱԿ 40Ի ԷՋՔԸ ԳՈՐԻՍ

ԵԱԿ 40 օդանաւը առաջին էջքը կատարած է Գորիսի նորակառոյց օդակայանը: Այս առթիւ տեղի ունեցած է հաւաքոյթ մը եւ չեշտուած այն երեւոյթը, որ նոր օդակայանը կարելիութիւն տուած է Երեւան – Գորիս ուղին կրճատել 30 վայրկեանով եւ կապ հաստատել Բաքուի, Ստեփանակերտի, ինչպէս նաեւ Սեւ ծովու առողջարանային քաղաքներու հետ:

ԻՆՉՈ՞Ի ՅՈՒԵՏԵՍ ԵՄ

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՍ ԹԷՐՋԵԱՆ

Բ.

ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ

Բ. Համաշխարհային պատերազմին յաջորդող շրջանը կը յատկանշուի միջազգային ուժերու երկբեւեռացումով եւ քաղաքական գաղութատիրութեան անկումով:

Միջազգային կացութեան երկբեւեռացումը խորհրդային եւ արեւմտեան ուժերու միջեւ, իր ուղղակի անդրադարձը ունեցաւ սփիւռքահայ քաղաքական կազմակերպութիւններու մէջ – յարաբերութիւններուն վրայ, որոնք հասան, մանաւանդ 1950ական թուականներուն, աննախընթաց լարուածութեան եւ նոյնիսկ զինեալ արիւնալի բախումներու, մասնաւորաբար Միջին Արեւելքէն ներս: Եկեղեցական եւ կրթական համակարգերը եւս ենթարկուեցան այս պլութեան ու վերածուեցան ռազմադաշտերու եւ կռուախնձորներու:

Գաղութատիրութեան անկումը հետզհետէ իշխանութեան գլուխ բերաւ Երրորդ Աշխարհի երկիրներէն ներս ազգայնական կարգեր: Բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր նման զարգացումներ գոյութիւն ունեցան եւ ուր կը գտնուէին սփիւռքահայ հոծ գաղութներ (օրինակ՝ Սուրիա, Եգիպտոս), այդ գաղութները մատնուեցան կրկնակ դժուարին կացութիւններու:

— Քաղաքական – դաւանական – կրթական գետնի վրայ, որպէս նախկին դաշնակիցներ գաղութատիրական սարքերու եւ այդ սարքերուն ենթակայ–գործակից առանձնաշնորհեալ փոքրամասնութիւններու,

— Տնտեսական գետնի վրայ, որպէս համեմատաբար քաղքենիացած հաւաքականութիւններ, իրենց քաղքենիացած տարրին մէջ մեծամասնութեամբ fnմ – փnաnnn:

Հայկական քաղաքական կազմակերպութիւններու անհասկացողութիւնը, յաճախ խսկ թշնամական վերաբերմունքը, Երրորդ Աշխարհի ժողովուրդներու հարցերուն նկատմամբ, Սփիւռքահայութեան փորձանքներուն գլխաւոր պատճառներէն մէկը եղած է: Ութ հարիւր տարի օտար լուծի տակ ապրած եւ կէս դար «ազգային ազատագրական պայքար» մղած ժողովուրդի մը համար անհաւատալի բան է սա՝ որուն վերլուծումը պէտք է կատարուի, այլ տեղ:

Մինչ գաղութատիրութիւնը կ՚ապրէր իր վերջին վայրկեանները, սփիւռքահայ քաղաքական կազմակերպութիւնները բացարձակապէս չտեսան ազգայնական հանգրուանի կարեւորութիւնը Երրորդ Աշխարհի երկիրներէն ներս, ուր կ՚ապրէին հայկական հոծ գաղութներ: Պաղ պատերազմի միջազգային երկբեւեռային լարուածութեան մէջ, կարգ մը հայկական կազմակերպութիւններ (օրինակ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը) խաղացին նոյնիսկ հակազգայնական դեր Երրորդ Աշխարհէն ներս: Ուրիշներ, որոնք մասնակցեցան ժողովրդային հակա – գաղութատիրական շարժումներու (օրինակ հայ համայնավարները), մասնաւորաբար սենտիքայական գետնի վրայ, միաժամանակ բաժնեցին նոյն այն սխալ կեցուածքները, որ համայնավար կուսակցութիւններունը եղան ազգային – ազգայնական հարցերու նկատմամբ ըլլա՛յ Երրորդ Աշխարհէն ներս (օրինակ լիբ. – սուրիական Համայնավար կուսակցութեան դիրքը պաղեստինեան հարցի նկատմամբ), ըլլա՛յ Արեւմուտքէն ներս (օրինակ Ֆրանսական Համայնավար կուսակցութեան դիրքը ալժերական յեղափոխութեան նկատմամբ):

Հետեւանքները եղան աղետալի:

Ազգայնական իշխանութիւնները ձեռք առին միջոցներ, կրթական մարզէն ներս՝ պետականացում հայկական վարժարաններու եւ ջնջում, կամ սեղմում, հայերէն նիւթերու դասաւանդումին, քաղաքական գետնի վրայ՝ հալածանք արեւմըտեան գունաւորում ունեցող կազմակերպութիւններու, տնտեսական գետնի վրայ՝ ազգայնացում: Արդիւնք. տասնեակ հազարաւոր Հայեր բռնեցին, անգամ մը եւս, գաղթի ճամբան, դէպի... առաւել Արեւմուտք: Մնացողները գտնուեցան դէմ յանդիման այնպիսի կացութիւններու, որոնց ճիշդ հակառակ ուղղութեամբ պատրաստուած էին, բոլոր մարզերէ ներս, 30 տարի շարունակ:

Գաղափարախօսական գետնի վրայ, հայապահպանումի համակարգը արձանագրեց իր առաջին մեծ երկփեղկումը: Սփիւռքահայութեան մէկ հատուածին մօտ առաւել եւս արմատացաւ այն համոզումը, թէ հայապահպանումը կարելի չէ առանց փարումի Խորհ. Հայաստանի: Միւսին մօտ առաւել եւս խստացաւ քարոզչութիւնը մշտական Հայաստանի, որպէս ազգային զգացումներու ներշնչման աղբիւր եւ պատմական տեսլական:

Հայապահպանումի տնտեսական բաղկացուցիչները սակայն մնացին նոյնը. «միակ իսկական ապահովութիւնը՝ նիւթականն է»:

Գ.

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 1975

Եղեռնի 50ամեակը 1965ին, հանդիսացաւ հաշուեյարդարի տարի մը Սփիւռքահայութեան համար: Մասնաւորաբար երիտասարդութեան մօտ, այդ հաշուեյարդարի արդիւնքը եղաւ ահաւոր հիասթափութիւն մը: Ոչ միայն ոչինչ կատարուած էր Հայկական Հարցի ուղղութեամբ տարուած (աւելի ճիշդ՝ տարուելիք) աշխատանքներու գետնի վրայ, այլ նաեւ Սփիւռքահայութիւնը կը գտնուէր ապաքաղաքականացումի զարհուրելիօրէն յառաջացած հանգրուանի մը վրայ:

Այն երկիրներէն ներս, ուր հայկական հոծ գաղութներ գոյութիւն ունէին, այդ հիասթափութիւնը եղաւ տառացիօրէն հաւաքական եւ նոյնիսկ, Ապրիլ 24ին, մասսայական: Մասնաւորաբար Լիբանանի մէջ —_ ներկայացուած որպէս Սփիւռքահայութեան ամենակենսունակ գաղութը — հայկական կուսակցութիւնները անկարող եղան կազմակերպելու նոյնիսկ քաղաքական ցոյց մը մայրաքաղաքին մէջ ինչպէս խոստացած էին ժողովուրդին: Հայկական քաղաքական ներկայութիւնը երկրէն ներս այնքան լուսանցքային եւ ապազդու մատնուեցաւ յանկարծ, որ օտար միջամտութիւններ (այսինքն՝ Թըրքական անշուշտ) աւելի ծանր կշռեցին պետական նժարին մէջ քան երկրի բնակչութեան տասը առ հարիւրը, այսինքն մօտ քառորդ միլիոն Լիբանանահայեր (հինգ միլիոն՝ Ֆրանսական համեմատութեամբ): Հայապահպանումի քաղաքականութիւնը այնպէս լաւ յաջողած էր կեթթոյական դրութեամբ կարել Լիբանանահայութիւնը երկրի ժողովուրդի մընացեալէն, որ կարելի չէր ակնկալել ոչ մէկ միասնականութեան շարժում միւս Լիբանանցիներուն կողմէ Հայերուն հետ: Այսպէս, Լիբանանահայութիւնը ստիպուեցաւ վերջին վայրկեանին, շնորհիւ հայ... կրօնապետներու միջամտութեան Պետութեան մօտ, դոհանալ Ապրիլ 24ին փակ հաւաքով մը մարզադաշտի մը մէջ, կազմակերպուած... կրօնական պիտակի տակ, կրօնապետներու նախագահութեան տակ:

Հիասթափութեան յաջորդեց՝ հարցադրում եւ ըմբոստութիւն: Հարցադրում՝ հայապահպանումի համակարգի: Միաժամանակ փնտռտուք սփիւռքեան ինքնութեան, դիմագծին: Ըմբոստութիւն՝ տիրող կուսակցական դասին եւ քաղաքական գիծերուն դէմ:

Այս գետիններու վրայ, երկու դէպքեր արագացուցիչի դեր խաղացին, մին Արեւմուտքի մէջ, միւսը Արեւելքի: Արեւմուտքի մէջ, 1968ի մայիսեան շարժումը Ֆրանսայի մէջ, մեծ անդրադարձ ունեցաւ արեւմտահայ Եւրոպայի ուսանողութեան եւ երիտասարդ մտաւորականութեան վրայ: Արեւելքէն ներս, պաղեստինեան ազատագրական պայքարի ծընունդը 1965ին եւ մանաւանդ, 1967ի արաբական պարտութենէն ետք, պաղեստինեան յեղափոխութեան դրօշակակիր հանդիսանալը արաբական դիմադրութեան, մասնաւորաբար 1968ի պաղեստինեան յաղթանակներէն յետոյ (օրինակ Ալ – Քարամէի ճակատամարտ), ցոյց տուին հայ երիտասարդութեան, թէ կան ուրիշ ժողովուրդներ, որոնք ընտրած են արդէն իրենց ազգային հարցի լուծման գործնական ուղին եւ կը պայքարին այդ ուղղութեամբ:

Հայապահպանումի համակարգի հարցադրումին եւ սփիւռքեան ինքնութեան փնտռտուքին արդիւնք եղան այն յօդուածները, որ լոյս տեսան այդ շրջանին գլխաւորաբար «Ահեկան», «Ուսանող» եւ «Երիտասարդ Հայ» թերթերու մէջ:

Հարցադրում եւ ըմբոստութիւն քալեցին համընթաց: Ու հասան շուտով Դաշնակցութեան երիտասարդական եւ ուսանողական շարքերը: Դաշնակցութեան՝ օրովհետեւ Հնչակեան եւ Ռամկավար կազմակերպութիւններու քաղաքական գոյութիւնը դարձած էր լոկ ձեւական: Ֆրանսայի մէջ, Դաշնակցական ուսանողութեան եւ երիտասարդութեան մօտ այս շարժումը արտայայտուեցաւ որոնումով և չեչտաւորումով կուսակցութեան ըն... կերվարական անցեալի: Լիբանանի մէջ, կուսակցական և ոչ–կուսակցական երիտասարդութեան ըմբոստացումը սփիւռքահայ դասական համակարգի դէմ, յաճախ առաւ գործակցութեան կամ նուազագոյնը համակրանքի ձեւ, պաղեստինեան դիմադրութեան հետ: Այսպէս, օրինակ, 1970 Ապրիլ 24ին, պաղեստինցի եւ հայ ուսանողներու կողմէ պատրաստուած ցուցատախտակ մը, նուիրուած հայ եւ պաղեստինցի ֆէտայիներու «Վէրքերով լի ջան Ֆէտայի» խորագրով, հայկական թաղերու պատերուն վրայ փակցուեցաւ դաւարեանական երիտասարդներու կողմէ, նոյն դաւարեանական տղաք, 1970ի Յուլիսին հրատարակեցին առաջին հայերէն գիրքը նուիրուած պաղեստինեան յեղափոխութեան, «Ես ապրեցայ պաղեստինեան դիմադրութիւնը» խորագրով:

Սփիւռքահայ դասական համակարգի հակազդեցութիւնը եղաւ... դասական: Կարգ մը դաւարեանական երիտասարդներ իրենց շունչը առին Ամերիկա: Շըրջան մը ետք Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի կողմէ Ֆրանսա ղրկուեցաւ լիազոր փրոֆեսօրէ մը՝ զգաստութեան բերելու համար Ֆրանսահայ ըմբոստ երիտասարդութիւնը: Ասոնց համընթաց, որպէս ռեֆիւփերասիոնի միջոց, վերակազմեալ դաւարեանական ղեկավարութեան յանձնուեցաւ «քաղաքականացում»ի լողունը բարձրացնելու պաշտօնը, իբրեւ պայքարի նոր ուղի: Միաժամանակ ստեղծուեցան ամէն տեղ «Հայ Դատի Յանձնախումբ»եր, որոնց աշխատանքին ամէնէն ազդու գետինը ցարդ... Ուրուկուայը կը թուի եղած ըլլալ:

1965ի հիասթափութիւնը եւ 1970ական թուականներու առաջին տարիներու ըմ-

ԱՆԱՒԱՐՏ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

15էն պակաս կ՚ըլլայ մեր տուներուն թիւը, բայց դժբախտաբար գիւղերուն մէջ կամ Ատանայի հովիտին մէջ աշխատելու գացած արհեստաւորներուն մեծ մասը տուն կ՚երթայ անտեղի կրքով գազանացած խուժանի անասնային կատաղութեան, որոնց կարգին հօրեղբայրներէս մէկը, մօրաքրոջս 21 տարեկան ամուսինը եւ տագրը կախաղանի կ՚արժանանայ, եղբօր վրէժը լուծելու մասին խորհած ըլլուն համար:

Նման դէպքերու վարժուած մեր ժողովուրդը սրտի կսկիծով կապեց իր վէրքերը, հաւաքեց իր որբերը ու բացաւ որբանոցներ, հաւաքեց որբեւայրիները, որոնց համար բացաւ գուլպայի արհեստանոց ու վերստին հիւրասիրեց խուժանին մաս կազմող Թուրքերը՝ որոնք քանի մը օր առաջ եկած էին զիրենք իրենց տան մէջ խողխողելու, իրենց ունեցածը թալանի տալու:

Հիւրասէր ժողովուրդը, 30.000 բնակչութեամբ մեր ծննդավայրը, պանդոկ չունէր, քանի մը «խան»եր օթեւան կային անասուններուն համար շատ քիչ սենեակներով ու դրսեցիները կը հիւրասիրուէին տեղացիներուն մօտ: Շրջակայ գիւղերու գիւղացիները երբ քաղաք կուգային, կ՚երթային իրենց ծանօթ կամ բարեկամ Հայերուն տուները: Հոն կ՚ուտէին ու հոն կը պառկէին: Բնական է իրենց աչքերէն չէր վրիպեր այս աշխատասէր ժողովուրդին ունեւորութիւնը եւ առիթը պատահած ատենը անոնցմէ իւրաքանչիւրը «յաճախորդ»ը կը դառնար իր «ծանօթին» բարեկամին, ու եթէ պէտք ըլլար, կը դառնար նաեւ անոր դահիճը:

Երբ իրօք ամէն ինչ վերջացաւ ու կեանքը իր բնականոն ընթացքըստացաւ, զգացի որ իմ մանկութիւնս ալ վերջացած էր: Շուրջս որբե՛ր, ծնողազուրկ խեղճացած անմեղ մանուկներ ու հետն ալ աղքատութիւն: Այլապէս ինչո՞ւ յիշողութեանս մէջ նախկին խաղերս չեմ գտներ եւ ոչ ալ մանկական նախկին երջանկութիւնս:

Դպրոցին մէջ օրինակելի աշակերտ մնալով հանդերձ կը սիրէի մարզականը, կը սիրէի մարտականը: Դպրոցին մէջ շատ մեծ ուժ կը տրուէր մարզական խաղերուն. եթէ առաւօտեան «Առաւօտ լուսոյ» եւ կէսօրին «Հայր Մեր» կ՚երգէինք դպրոցին մէջ, իրիկուան երգը Վանայ Հայր Մերն էր: Մնացած մեր երգերուն մէջ սիրային կամ մանկական երգ չունէինք, բոլորն ալ յեղափոխական երգեր էին: Իսկ մեր «խաղ»երով քաղաքը եւ շրջակայքը ռազմադաշտի կը վերածուէր, երբեմն խումբ խումբի դէմ, թաղ թաղի դէմ, քարերով ու պարսատիքներով կռիւ եւ նաեւ գաւազաններով:

Մէկ անգամ միայն ճակատէս զարնուեցայ եւ... «մեռայ». ազգային յեղափոխական եւ մշակութային զարթօնքի շրջան մը կ՚ապրէր հայ ժողովուրդը: Անհրաժեշտ էր լըջօրէն պատրաստել նորածիլ սերունդը գալիք լուսաւոր ապագան կարողանալ դիմագրաւելու համար ու մեծ տենդով աշխատանքի էին լծուած բոլորը... Նոր – նոր դպրոցներ կը շինուէին միշտ քարաշէն եւ ինքնապաշտպանութեան պայմանները լրացնող:

Նոյն թափով տեղի կ՚ունենար նաեւ նորաձեւ, արդիական զէնքերու փոխադրութիւնը: Այնքան զէնքեր կ՚անցնէին մեր տունէն:

Օրին մէկը, չեմ գիտեր թէ խելքս ինչ փչեց, փոխանակ հովանոցի խողովակաձեւ կոթով շինուած «զէնքով» գնահատրժութեան երթալու, տարիներէ ի վեր պատէն կախուած ատրճանակը դրի ծոցս ու դուրս ելայ: Ընկերներով, մեկնեցանք դէպի պարտէզները ու զօրանոցէն հազիւ 100 – 150 մեթր վար, խոշոր ծառի մը առջեւ կանգ առինք: Խորհելով թէ ատրճանակը պէտք է պարապ ըլլայ, լեցուցի ինչ որ պէտք էր ու կայծքարով այդ ատրճանակը պարպեցի... Աստուած իմ այդ ի՜նչ որոտում, մենք սարսափով մեր շուրջը, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ կը փնտռէինք... երբ լսեցինք. – Փախէք, շուտ փախէք, զինուորները կուգան:

(Շար. - 3)

ԻՐԱՔ

Քիւրտ Արծակազէններուն հետ

— o —

Քրտական պայքարը ինքնավարութիւն ձեռք ձգելու համար՝ ժամանակակից պատմութեան ամէնէն յատկանշական էջերէն մէկն է: Ամերիկացի լրագրող Ալեքս Էֆթի, տասը օր շրջագայած է Քիւրտիստանի Նօ – մէնս – լէնտին մէջ, Մասուտ Պարզանիի հետ:

Մասուտ Պարզանի զաւակներէն է քըրտական շարժումին նախկին ղեկավար Զօր. Մուսթաֆա Պարզանիի՝ մեռած Մարտին, տարագրութեան մէջ Ուաշինկթըն: Պարսկաստանի մէջ գումարուած գաղտնի ժողովի մը ընթացքին, առաջնորդ ընտրուած է Քիւրտիստանի Դեմոկրատ կուսակցութեան, Իրաքի համար: Չորս տարուան տարագրութենէ ետք, նորընտիր առաջնորդը հարիւրաւոր պատերազմիկներու հետ Իրաքի սահմանը անցած է գիշերանց՝ մաքսանենգներուն ծանօթ լեռնային անցքերով:

Պատերազմիկները՝ կարմիր – ճերմակ քրտական փաթթոցներով, զինուած են, Ամերիկացիին նկարագրութեան համաձայն, արդահարուած արդիական հրացաններով, ոմանք խորհրդային, ուրիշներ արեւմտեան արտադրութիւններ, շատեր ալ համաշխարհային Ա. Պատերազմէն մնացած նմոյշներ:

Լրագրողին վկայութեամբ, պատերազմիկները վտանգի տակ դրած են իրենց կեանքը, քանի իրաքեան օրէնքով մահուան կրնան դատապարտուիլ բոլոր անոնք, որ Թուրքիոյ, Պարսկաստանի սահմանը կ՚անցնին տուեալ շրջանին մէջ: Արդէն, սահմանային այս գօտին անմարդաբնակ դարձած է՝ Պաղտատի պարտադրած բռնագաղթին հետեւանքով:

Մասուտ Պարզանիի արծակազէնները Իրաքի մէջ միացած են քիւրտ արծակազէններուն: «Ծրագրած ենք մղում տալ կռիւներուն, յայտարարած է նորընտիր ղեկավարը, պարզելով միաժամանակ իրենց նպատակը.— Ազատագրել մեր ժողովուրդը հալածանքներէն... եւ ձեռք ձգել իսկական ինքնավարութիւն քիւրտ ժողովուրդին համար՝ ժողովրդավար եւ բարգաւաճ Իրաքի մը մէջ»:

Պաղտատի դէմ մղուած պայքարը մէկ դրուագն է քրտական դարաւոր շարժումին՝ ի խնդիր անկախութեան: Քիւրտերը իրենց թիւը հետեւեալ բաժանումներով ներկայացուցած են լրագրողին.
— 16 միլիոն Քիւրտերուն մօտ կէսը կ՚ապրի Թուրքիա, հինգ միլիոնը Պարսկաստան եւ 2,5 միլիոնն ալ Իրաք:

Ամերիկացին նկարագրած է իր աչքին առջեւ պարզուած տեսարանը: Ձիւնի երփներանգ շերտերով ծածկուած լեռներու կատարէն կ՚երեւին ամայացած գիւղեր, որոնց ցեխով եւ քարով շինուած տուները կա՛մ հրկիզուած են եւ կամ օդը հանուած են: Շրջակայքին տարածուող բարեբեր դաշտերը մոխիրի վերածուած են:

— Հոս մարդ չի բնակիր այլեւս. Իրաքի կառավարութիւնը սահմանային շրջաններուն բնակիչները բռնի տեղափոխած է դաշտային վայրերը, ուր պահակներու հսկողութեան տակ մէկտեղուած են բանակավայրերու մէջ: Պաղտատ այս միջոցին դիմած է, որպէսզի շարժումին զօրավիգ կեցող մարդ չգըտնուի: Իրաքցի զինուորներ՝ լեռներու բարձունքներուն վրայ հաստատուած պահականոցներէն կը կրակեն շարժող մացառներուն վրայ իսկ»:

Քիւրտերը 10 – 15 հոգիով կը կռուին «այս ձեւով դամուած վիճակին մէջ կը պահենք իրաքեան ութ զօրագունդեր», յայտարարած է Մասուտ Պարզանի, աւելցնելով, թէ իրաքեան հրետանին, օդանաւերն ու թանկերը ռազմավարական իմաստով մեծ արժէք չեն ներկայացներ արծակազէն բնոյթի մարտերուն մէջ:

Բացատրելով ստեղծուած նոր կացութիւնը, լրագրողը գրած է.— Շահին անկումը նոր գոյավիճակ մը հաստատած է Իրաքի մէջ գործող քրտական երեք խմբակցութիւններուն համար, երեքն ալ արծակազէն բնոյթի կռիւներու նախաձեռնարկ: Պարսկական բանակին կազմալուծումով, սահմանային գօտին՝ Արեւմտեան Պարսկաստանի քրտաբնակ շրջանին մէջ, ազատ անցքի նրբանցք մը ստեղծած է. աւելին՝ սահմանը գոյութիւն ունենալէ դադրած է երկու երկիրներուն Քիւրտերուն համար: Զէնք, ռազմամթերք եւ մարտիկ ազատ – համարձակ կը տեղափոխուին:

Ամերիկացին, քանի մը տողերով պարզած է նոյնպէս Յառաջի ընթերցողներուն շատ ծանօթ Իրաքի Քիւրտերուն ազատագրական շարժումին հիմնական երեսները:

Թ. Ա. Թ.

…ութիւնը ազգարարական փորձառութիւններ եղան սփիւռքահայ դասական համակարգի համար: Բոլոր կուսակցութիւններուն համար յստակ եղաւ թէ պէտք էր վերջ տալ «երկրորդական» վէճերու եւ միանալ՝ Սփիւռքահայութեան ղեկը ձեռքէ չտալու համար: Այդ օրերէն ետք, Եղեռնի յիշատակումի բոլոր արարողութիւնները եղան միասնական: Միաժամանակ, կամաց կամաց սկսան նուազիլ դաշնակցական մամուլէն ներս Խորհ. Հայաստանի ուղղուած քննադատական յօդուածները:

Այս բոլորին օգնեց անշուշտ, միջազգային գետնի վրայ երկու մեծ պլոքներու միջեւ խաղաղ գոյակցութեան զարգացումը: Տնտեսական գետնի վրայ, Սփիւռքահայութիւնը շարունակեց մէկ կողմէ քաղքենիանալ, միւս կողմէ գաղթել, թէպէտ փոքր համեմատութեամբ, սակայն տեւական ձեւով, միշտ աւելի Արեւմուտք: Գաղափարախօսական գետնի վրայ բայց, հայապահպանումը դադրեցաւ ըլլալէ ամենայն Հայոց նշանաբանը:

(Շար. 2)

ՖՐԱՆՍԱ

ԹՂԹԱՏԱՐԸ

ՆԱՄԱԿԻՆ ՏԵՂԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ՀԵՌԱՁԱՅՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Արդէն ենթադրելի էր. հեռաձայնը, աստիճանաբար, առաւել կարեւոր տեղ կը գրաւէ հաղորդակցութեան մարզէն ներս, քան նամակը: Համաձայն Փարիզի Թըղթատարի տնօրէնութեան, 1978ի անձնական նամակագրութեան նուազում մը արձանագրուած է եւ օգտուողը եղած է հեռաձայնի ճիւղը:

Այս ձգտումը պիտի չէշտուի, քանի հեռաձայնի կապը կ՚ընդլայնի Փարիզի մէջ: 1979 Յունուար 1 ին, 1·175·000 միացուած գիծեր կային, այլ խօսքով 167·000 աւելի քան 12 ամսուան ընթացքին: Միւս կողմէ, գիծին կապը ձեռք ձգելու սահմանուած միջին տեւողութիւնը երկու ամիսէն նուազ դարձած է: Այսպէս, տարեսկիզբին 40·123 սպասումներ կային, որոնց կէսէն աւելին հաղորդակցութեան կապին մէջ մտնելու ընթացքին մէջ կը գտնուէին: Նախանցեալ տարի, նոյն ժամանակամիջոցին, այդ թիւը 62·686 կը հաշուէր:

Թղթատարի կեդրոններուն եւ ցրուիչներուն ապահովութիւնը հիմնական մը – տահոգութիւնը կը մնայ պատասխանատուներուն համար, յատկապէս Փարիզի շրջանին մէջ: Յարձակումներու թիւը, անցեալ տարի, նախանցեալ տարուան թիւին համապատասխանած է մօտաւոր ձեւով: Այսուհանդերձ, վնասը աւելի մեծ եղած է:

ԺՊԻՏ

Թել Ավիվի մէջ, դպրոցական վերամուտ է: Ուսուցչուհին անունները կը հարցնէ.
— Անո՞ւնդ:
— Լեվի:
— Դո՞ւն:
— Տայեան:
— Իսկ դո՞ւն:
— Պրաումֆելտ:
— Եւ դո՞ւն:
— Տիւփոն:
Այդ պահուն դասարանին ծայրէն, փոքրիկ մը կը բացագանչէ.
— Օհ, այս Տիւփոնները, ամէն տեղ են:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՔԱՐԱՍՏԱՆԸ ԾԱՂԿԱՍՏԱՆ

— o —

«Անիծուած» հողի առասպելը» խորագիրին տակ (Սով. Հայաստան), Գառնի սովխոզին այգեգործներէն երկու հոգի նկարագրած են այն ճիգը, որ կը թափուի, որպէսզի դարերու անմշակելի հողերը բարիքի աղբիւրներ դառնան դառնան: Հայ շինականին դարաւոր պայքարին ժամանակակից երեսն է՝ քարաստանը վերածել ծաղկաստանի:

Յօդուածագիրները նախ պատկերացուցած են մօտաւոր տարիներու վիճակը: Անիծուած հող. դարերէ ի վեր այդ անուանումը կը կրէր Գառնի գիւղին ներքեւ տարածուած Քարաշէնին տխուր, ամայի տարածութիւնը: Տարիներու ընթացքին Գառնեցիները ամայի շատ հողեր արտ եւ այգի դարձուցած են, բայց երբեք չեն իսկ մտածած սերմ ցանել կամ ծառ տնկել արեւախանձ, տատասկոտ Քարաշէնին մէջ: Հոն կեանքը դադրած էր գոյութիւն ունենալէ, հողը դատապարտուած էր յաւերժական ծարաւի: Այսպէս դարեր շարունակ: Սակայն Քարաշէնին քարերուն եւ փուշերուն տակ հող կար, այնքան մեծ արժէք ներկայացնող Հայաստանի քարքարոտ լեռնաշխարհին համար: Անդնդախոր ձորին մէջ կարկաչող Ազատ գետին ջուրերը շատ հեռու էին անիծեալ հողէն:

... Եօթը տարի առաջ Քարաշէնի մէջ երեւցած են թրաքթէօրները: Երկու տարիէն աւելի տեւած է պայքարը: Երրորդ տարին, Ազատ գետին ջուրերը սկսած են հոսիլ հոն: Հողը աստիճանաբար կենդանացած է եւ սկսած են երեւալ տունկերուն շարքերը: Քանի մը տարուան մէջ շատ բան փոխուած է գիւղին կեանքին մէջ: 64 հեկտար տարածութեան վրայ խշխշացած են դալար վազերը: Ձեռք ձգուած հողին վրայ 1978ին բարձրորակ բերք հաւաքուած է. խաղող: Այս տարի բերք պիտի տան նաեւ 12 հեկտար ընդգրկող այգիները:

Խօսելով ապագայի մասին, գրած են, թէ Քարաշէնի տարածութիւնը միայն 64 հեկտար չէ, այլ հարիւրէն աւելի: Այլ խօսքով պիտի շարունակուի մարդուն եւ խոպան հողերու միջեւ տեղի ունեցող պայքարը, որպէսզի դարերու անիծեալ հողը ամբողջովին դառնայ բերրի ծաղկաստան:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

Այսպէս ալ Փիէռին համար ճշմարիտ տառապանք մըն էր այժմ իր սիրոյ վերջին օրերը վերապրիլը: Իրեն այնպէս կը թըւէր թէ երկար ատեն Նէնէթին հետ չնչած էր հեղձուցիչ, գրեթէ ոճրային մթնոլորտ մը: Իրաւ է թէ կը յաջողէր այս մթին մտածումներէն հեռանալ, բայց կ՚ըմբըռնէր որ հոգիի խաղաղութիւնը պիտի գըտնէ միայն այն ատեն երբոր սա միօրինակութիւնը աւարտի, կեանքը վերսկսի եւ նոր ապրումներ գան անցեալը քօղարկեն: Փիէռ կ՚ուզէր անգամ մը եւս փախչիլ: Կ՚ուզէր եւ վճռեց: Եւ սակայն նախորդ անգամուանին պէս պարզ փախուստ մը չպիտի ըլլար այս, այլ արշաւ մը, խոյանք մը, արդէն իսկ գծուած ճամբու մը մէջ: Պիտի ունենար նպատակի մը, իտէալի մը, պատճառի մը: Բայց անո՞ւնը ատոր

Իր ճանչցած հայ բանուորները բոլորն ալ, բացի Լօխումէն, նահանջողներ էին: Եւ սակայն եթէ կայ տարր մը որ ազգին հանդէպ ընկրկելուն համար է՛ն քիչը արժանի է մեղադրանքի, ան ալ սա գործաւոր դասակարգն է: Ով որ կը ճանչնայնայ անոր տաժանքը, բնաւ չպիտի համարձակի այպանել: Եւ այդ լուռ ու ներողամիտ ակնարկով է որ Փիէռ կը նայէր աղոց եւ ինքզինքին, քանի որ ինք ալ նահանջող մըն էր: Բայց հիմնական բանով մը կը տարբերէր իր բոլոր ընկերներէն: Կը տարբերէր՝ որովհետեւ ոչ միայն անշահախնդիր էր եւ բարձրագոյն լինելութեան մը գիտակցութիւնը ունենալուն կրցաւ իր դիւրակեցութիւնը արհամարհել, այլ որովհետեւ ուժ մը կար իր մէջ: Ուժ մը որ կը խտանար, կը սաստկանար, կ՚ուզէր ինքզինքին գիտակցիլ, եւ որ պատրաստ էր նուիրումի, զոհաբերումի: Ան գետին մը, գործունէութեան դաշտ մը փնտռեց. ուղի մը որ վեր ըլլար առօրեայ պզտիկութիւններէ, որուն վրայ ամէն սրունք չզօրէր վազել, եւ ուր կարենար ըսել ինքզինքին – «Ե՛ս, իմ անցեալէս բարձր»:

Բնականաբար Պետրոսին առաջին մտածումը գնաց իր ազգին: Պիտի նուիրուէ՞ր ազգային գործունէութեան: Խորհեցաւ, խորհեցաւ: Պատասխանը եղաւ ժխտական: Պետրոս կ՚ըսէր հեռաւոր խօսք մը վերյիշելով.— «Մարդկութիւնը կազմուած է ողջերէ եւ մեռելներէ: Մեռելները անհամեմատօրէն աւելի բազմաթիւ են քան մենք: Եւ անոնք աւելի զօրաւոր են իրենց կատարած աշխատութիւններուն գումարով: Անոնք մեր տէրն են ու կը կառավարեն մեզ: Կը բնակինք այն շէնքը զոր հանգուցեալ ճարտարապետ մը շինեց, կը յուզուինք այնպէս, ինչպէս ան միւս գըրագէտը յուզուեցաւ, կ՚ապրինք առածի կարգ անցած այն նախադասութիւնները զոր օր մը օտար հայրենասէրը ճառեց եւ կ՚ըլլանք այն ինչ որ անոնք մեզ կ՚ընեն:

«Հապա ուրեմն ինչպէ՞ս մենք պիտի մնանք Հայ, երբոր մեր մեռելները ա՛լ չունինք, երբոր մեր մեռելները հետերնիս չբերինք: Ինչպէ՞ս մենք պիտի չըլլանք օտար, երբոր այս մեռելը այնքան լաւ ճառեց...»: Եւ կը կրկնէր Սուրէնին խօսքերը. «պիտի ձուլուինք, բոլորս ալ պիտի ձուլուինք. դարման չկայ ատոր: Այո՛, գիտեմ թէ կարելի է սերունդ մը փոխել, նոյնիսկ ամբողջ ազգ մը ուզուած կաղապարի մը մէջ թափել, սակայն ատոր համար անհրաժեշտ է որ այդ ամբոխը մեր թաթերուն մէջ ըլլայ եւ ստիպուի մեզ հպատակիլ: Պոլիս կարելի էր, սակայն հոս, գոնէ ինծի պէսներու համար ազգային գործունէութեան կարելիութիւն չկայ, քանի որ ոչ գրագէտ եմ, ոչ ալ բեմբասաց: Պէտք է որ առնուազն կուսակցական ըլլամ, ինչ որ բընաւ չեմ փափաքիր: Օ՛հ ուրիշ բան, ուրի՛շ, բայց ոչ այս»:

(86 – Շար.)

Այրի Տիկին Արամ Յովհաննէսեան, Տիկին Ծառուր Զիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տիկին Վառվառէ Կոստանեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Ճիզմէճեան եւ զաւակները, Պ. Տիրան Կէօսէմեան ինչպէս նաեւ Յովհաննէսեան, Թոփանեան, Դաւիթեան, Գասպարեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր, մեծ հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Էօսէմիշցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 27ին, 89 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ, Յուլիս 30ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Պուա – Քոլոմպի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Յովհաննէսեանի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Յովհաննէսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Դանիէլ Ճիզմէճեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻՍԻ. — Պ. Պարգեւ Սերոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սերոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Սերոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Սերոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Սերոբեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Լիսա Սերոբեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի (Օգոստոս 5) Իսի լէ Մուլինոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, իրենց սիրելի կնոջ, մօր եւ մեծ մայրիկին, նորոգ հանգուցեալ

ԱՆՈՅՇ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ
(ծնեալ Պաղտասարեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

×

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Ազգատախնամ Ընկերակցութիւնը կը հաղորդէ.

Արձակուրդներու ժամանակաշրջանի հետեւանքով անձնակազմի առժամեայ նուազումի պատճառով, Ընկերակցութեան գրասենեակը փակ կը մնայ Շաբաթ օրերը, Յուլիս 14էն մինչեւ Սեպտ. 2:

×

COMMUNIQUE

L'A.A.A.S. communique :
En raison de la diminution temporaire du personnel due à la période des vacances, le Secrétariat de l'A.A.A.S. sera fermé les Samedis, du 14 Juillet au 2 Septembre.

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռափայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիոթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հօմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ ժամը 12էն սկսեալ

Գիւղական ճոխ պիւֆէ — Նուագ — Մրցումներ եւ խաղեր:

Երեկոյեան պարահանդէս մը նախատեսուած է իբր եզրափակում դաշտահանդէսի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Անցեալ Ուրբաթ յայտարարուած եւ վերջին պահուն յետաձգուած յայտագիրը՝ Էլիա Բեհլիվանեանի (հայկ. ժողովրդական եղանակներ) կը հաղորդուի այս Ուրբաթ, Օգոստ. 3, ժամը 20.30ին: Ֆրանս – Միւզիքէն (յայտագիրը պատրաստողները ներողամտութիւնը կը խնդրեն հայ ունկնդիրներուն, այս ակամայ փոփոխութեան համար):

×

Կիրակի, Օգոստ. 5, ժամը 8ին Ֆրանս – Քիւլթիւրէն՝

Լուսինեան գերդաստանը

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆԻ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»
գիրքը

արձակ ... կէս – երգիծական ...
յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...
խորհրդածութիւններ
Մատենաշար « ՅԱՌԱՋ »
Պատկերազարդ, 400 էջ
Գին՝ 50 ֆր.
Առաքման ծախքով 60 ֆր.)
Ստանալու համար դիմել՝ «Յառաջ»

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱՅԻ ՄԷՋ

ՕԳՈՍՏՈՍ 5

Կազմակերպուած գաղութիս Հայ Բարեկամական Միութեան կողմէ, նախկին « Կոլֆ Քամփինկը », մասնակցութեամբ Վալանսի « Ժաք – Քոժա » խումբին նաեւ հայկական թիփիք երրեակ խումբի մը: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise
un grand voyage culturel en ARMENIE
du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE
Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.
Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.
Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

Midi et soir avec GARBO au piano
Et tous les soirs : YORGANTZ accompagné de l'orchestre CAPPADOCE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

FERME LE LUNDI

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 16

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ, ԱՆՅԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 ֆր.ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
3
VENDREDI
3 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.439 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.439

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 20–26)

ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի երկրաբանական գիտութիւններու հիմնարկի խումբ մը մասնագէտները գաշտային արշաւներու գացած են զանազան վայրեր : Անոնք անցնելով լեռներէ ու հարթավայրերէ, կտրելով խոր ձորերը, կը հետախուզեն հանքավայրերը, կ'օգնեն երկրաբանական սպասարկութիւններու եւ հանքի արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու հանքային պաշարներու հարստացման :

Երկրաբանական գիտութիւնը Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան կարդ մը կարեւոր ճիւղերու, մասնաւորաբար հանքի արդիւնաբերութեան, գունաւոր մետաղագործութեան եւ շինանիւթերու արդիւնաբերութեան զարգացման գլխաւոր հիմքն է : Երկարամեայ փնտռտուքներու եւ ուսումնասիրութեանց արդիւնքները կարելիութիւն կու տան տարուէ տարի ընդլայնելու Զանգեզուրի, Ալավերդիի հանքաքարի արդիւնահանման, հարստացման կարողութիւնները, բնական քարերու եւ կրաձոյլի ձեռնարկութիւնները :

×

ԱՊԱԿԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Հայկական ապակեգործութեան ամէնէն հին ու անդրանիկ նմոյշները Ն.Ք. երկրորդ հազարամեակին պատրաստուած են ուլունքներն են, որոնք յայտնաբերուած են Լճաշէնի դամբարաններուն մէջ : Հընախուզական մեծաքանակ այլ նիւթեր կը վկայեն, որ միջնադարուն արդէն ապակեգործութիւնը Հայաստանի մէջ հսկայ արտադրութիւն տուած է եւ նոյնիսկ արտածումներ եղած են դէպի դրացի երկիրներ : Ժողովրդական հին վարպետներու աւանդութիւնները իրենց մարմնաւորումը գտած են «Հայբիւրեղապակի» ձեռնարկութեան մասնագէտներու աշխատանքներուն մէջ : Ներկայիս ձեռնարկութիւնը կ'արտադրէ աւելի քան հարիւր տեսակ բիւրեղապակիէ առարկաներ, որոնց լաւագոյն նմոյշները պարբերաբար կը ներկայացուին միութենական եւ միջազգային ցուցահանդէսներու եւ տօնավաճառներու մէջ : Անցեալ տարի հայկական ապակին ներկայացուած է Լոս Անճելըս եւ Լեհաստան : Ձեռնարկութիւնը եւ անոր փորձըլրող վարպետը՝ Ռուբէն Կարապետեան, արժանացած են Խորհ. Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի ոսկէ մետալի :

Հայաստանի Ազգագրութեան Պետական Թանգարանին մէջ բացուած է դեղարուեստական ապակեգործութեան արդի նուաճումներու նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են նկարիչներու եւ ապակեգործներու աւելի քան 250 աշխատանքներ՝ սկահակներ, ծաղկամաններ, սափորներ, սպասներ, ըմպանակներ, մոմակալներ :

ՀԻՆ ԱՍՏՂԱԲԱՇԽՆԵՐՈՒ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի լեռներուն մէջ յայտնաբերուած ժայռապատկերները, գիտնականներու կարծիքով, կենդանակերպի համաստեղութիւններու եւ արեգակնային համակարգութեան մոլորակներու հնագոյն պատկերացումներն են : Անոնք կ'օգնեն պարզելու համար աստղագիտութեան հոլովոյթի բազմաթիւ «սպիտակ կէտեր» : Գեղամայ լեռներուն մէջ ի յայտ բերուած հին կենդանիներու, ռազմիկներու, որսորդներու պատկերները, վերարտադրըւած են հարթաւոր թերթերու վրայ : Բայց գիտնականներ յատկապէս հետաքըրքըրուած են աստղագիտական բնոյթի նըկարերով, զորս բաժնած են երեք խումբի՝ իրապաշտական, խորհրդանշական, եւ ուրուագծային : Առաջիններու շարքին կը պատկանին երկրագունդի, լուսինի, արեւի պատկերները, երկրորդը՝ պեգասի, կարապի, քնարի, վիշապի, ցուլի հնագարեան խորհրդանիշերն է, իսկ միւսները կենդանակերպի համաստեղութիւններու պատկերներն են : Աստղերու մեծութիւնն ու պայծառութիւնը հաղորդուած են քարի վրայ փորագրուած տարբեր տրամաչափի ու խորութեան փոսիկներու միջոցով :

Գեղամայ լեռներու ժայռապատկերները համադրուած են Ժէ. դարու լեհ աստղագէտ Հեվելիուսի աստղային քարտէզներու հետ : Ֆլամարիոնի, Օլքոտի, Մաունդերի կարծիքով հին ժամանակ հայկական լեռնաշխարհը եղած է աստղաբաշխական գիտելիքներու սաղմնաւորման օճախներէն մէկը : Մասնաւորաբար Օլքոտ ուղղակի կը նշէ, թէ համաստեղութիւններու հնագարեան պատկերները, որոնք Եւրոպա թափանցած են Եգիպտացիներու եւ Յոյներու միջոցով, յղացած են Արարատ լերան եւ Եփրատ գետի միջեւ տարածուող մարդերու բնակիչները : Հայաստանի լեռներուն մէջ յայտնաբերուած է նաեւ Ն.Ք. երկրորդ հազարամեակի աստղադիտարան մը : Մարդու կողմէ շարուած քարերու վրայ պատկերուած են երկնային մարմիններու, նոյնիսկ լուսինի խառնարանի դիտարկումներու համողիչ արդիւնքները : Ակադ. Վիկտոր Համբարձումեան մտադրած է թանգարան մը բանեցնել գտնուած առարկաներով :

×

ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Հայաստանի ճարտարապետներու միութեան վարչութեան նախագահութիւնը արտակարգ նիստ մը գումարած է Աշտարակի մէջ եւ անդրադարձած տեղւոյն պատմական յուշարձաններու պահպանման եւ արդի քաղաքաշինութեան մէջ օգտագործման հարցերուն :

Աշտարակի շրջանի գլխաւոր յատկագիծի անխզելի մասը կը կազմէ տեղւոյն պատմական միջուկը, որ կ'ընդգրկէ հըռչակաւոր յուշարձաններ՝ Կարմրաւորը, Սպիտակաւորը, Ծիրանաւորը, Հին կամուրջը, Ուրարտական ջրատարը, ժողովրդական բնակելի տուներու հետաքրքըրական նմոյշները : Վերահաստատուած է «Հազարաշէն» տուներէն մէկը, բարենորոգուած է Մարինէ եկեղեցւոյ շրջակայքը : Կառավարութիւնը միջոցներ տրամադրած է հին կամուրջի եւ ջաղացքի վերանորոգման համար :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԻՐԱՆԸ ԻՐ ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ

— o —

ԲՈԼՈՐ ԱՅԱԹՈԼԼԱՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ ԻՐԱՐՈՒ ՀԵՏ

Ուրբաթ, Օգոստոս 3ին է որ տեղի կ'ունենան ընտրութիւնները Պարսկաստանի մէջ : Պիտի ընտրուի Սահմանադրական ժողով մը, բաղկացած 75 փորձագէտներէ, որոնք պիտի ուսումնասիրեն նոր սահմանադրութիւնը եւ ի հարկին բարեփոխումներ բերեն : Այս ընտրութեանց նախօրեակն է, որ յանկարծ մահմետական երկու գլխաւոր կազմակերպութիւններէն մէկը՝ Մահմետական Ժողովուրդին Հանրապետական Կուսակցութիւնը, մամուլի միջոցաւ յայտնեց թէ դէմ է ընտրութեան եւ պոյքոթի պիտի ենթարկէ Ուրբաթ օրուան քուէարկութիւնը : Այս հոսանքին գըլուխն է այաթոլա Մատարի, որու համար կ'ըսուէր թէ ընտրական ուխտ մը ստորագրած է Խոմէյնիի հետ երբ այաթոլլաներու վեհաժողով մը գումարուած էր Յունիսին : Այս պոյքոթին համար եղած գլխաւոր առարկութիւններն են ընտրապայքարի կարճ ժամանակը, ազատութեան պակասը, ճնշումներ եւ սպառնալիքներ, զորս կ'ընեն «որոշ կուսակցութեան» մը անդամները : Առաջարկ ալ եղած է որ ընտրութիւնները 3 շաբաթով յետաձգուին, բայց Խոմէյնի յստակ կրկնած է, որ Պարսիկները քուէ կուտան Իսլամի եւ միա՛յն Իսլամի համար» : Կ'ըսուի նաեւ, թէեւ լուրը ստոյգ չէ, որ Խոմէյնի մտադիր է Հանրապետութեան նախագահի աթոռին ալ թեկնածու ըլլալ :

×

Ըստ Այաթոլա Թալխալիի «կարմիր բանակ» մը նման ճափոնական ահաբեկչական կազմակերպութեան, կազմուած է Իրան եւ պաշտօն տրուած անոր՝ սպաննելու Շահը, ընտանիքին անդամները եւ գործակիցները : Այաթոլան կը յուսայ որ Ռամազանը չվերջացած (Օգս. 23) «պիտի կարենանք պարսիկ ժողովուրդին նըւիրել ամէնէն գեղեցիկ նուէրը՝ Շահին եւ իր մերձաւորներուն մահը» :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք, որ Օգոստոս 1ին, իր մահկանացուն կնքած է ծանօթ դաստիարակ եւ հմուտ մտաւորական՝ Պօղոս Գէորգեան :

Ծնած էր Պոլիս 1886ին, շրջանաւարտ Կեդրոնականէն, ամբողջ կեանք մը նուիրած է դաստիարակչական աշխատանքի, վկայուած ըլլալով իբրեւ մանկավարժ Ժընեւի համալսարանէն :

Եղած է Դպրոցասէրի տնօրէն (Պոլիս), Կեդրոնականի ուսուցիչ, ապա Զուիցերիա տնօրէն Զուիցերահայ վարժարանին, նախքան վարելը Կիպրոսի Մելգոնեան Վարժարանի կրթական տեսուչի եւ մանկավարժական պատասխանատուի պաշտօնները, մինչեւ 1959, երբ կը հաստատուէր Փարիզ :

Հեղինակն է ֆրանսերէն թէ հայերէն ուսումնասիրական հատորներու, գրական թէ մանկավարժական ճիւղերու նուիրուած, ինչպէս Ռուսոյի էմիլին, գերմանծանօթ մանկավարժ Ֆրիտրիխ Ֆրէօպէլի, (ֆրանսերէն), Ժ. Ժ. Ռուսոյի կեանքը, ստորակայութեան զգացումը, «Մեծապատիւ Մուրացկանները» (հայերէն), եւ ուրիշներ : Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, միշտ պահած էր մտքի աշխուժութիւնը, եւ յստակատեսութիւնը, ինչպէս կը փաստեն նաեւ այն յօդուածները, զորս կը ստորագրէր «Յառաջ»ի մէջ (վերջինը նուիրուած Վազգէն Անդրէասեանի գործին) : Դեռ առիթը կ'ունենանք աւելի մանրամասն խօսելու իր կեանքին եւ գործին մասին : Իր մահով կրթական մեծ մշակ մըն է, որ կ'անհետանայ :

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին, զաւակներուն եւ Զիլինկիրեան ընտանիքներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՆՏՈԼՖԻ անակնկալօրէն հրաժարեցաւ իտալական կառավարութիւնը կազմելէ : Մինչ Զորեքշաբթի իրիկուն կը հաղորդուէր թէ Դեմօ-Քրիսթիանի երեսփոխանը կազմած է իր դահլիճը, յանկարծ կը հաղորդուէր հակառակը : Կը պարզուի որ ընկերվարականներու վէթօն է, որ պատճառ եղած է այս յանկարծակի փոփոխութեան : Փանտոլֆի տնտեսագէտ էր եւ ելմտական նախարար եղած էր Անտրէոթթիի կառավարութեան մէջ :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ժողովին, առաջին օրէն իսկ Ռոտէզիոյ հարցն է, որ լայն տեղ գրաւած է, մինչ ժողովին ճիշդ բացուելէն առաջ Նիժերիա կը յայտարարէր թէ ազգայնացուցած է Պրիթիշ փեթրոլիումի ունեցածները : Տիկին Թաչըր ապահովութիւն տուած է ըսկիզբէն թէ Անգլիա վճռած է ձեռք ձգել սեւերու իշխանութեան գլուխ գալը Ռոտեզիա :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ժողովուրդը կ'ապստամբէր հիթլերեան գրաւման դէմ 1944 Օգոստոս 1ին : 35րդ այդ տարեդարձին առթիւ պատարագէն զատ ցոյցեր ալ եղած են եւ մասնակցող խմբակցութեանց մէկ անդամն ճառ մըն ալ խօսած է դատապարտելով Խորհ. Միութեան դիրքը, որ դոհացած էր դիտելով (Պապն ալ նոյնը ըսած էր բայց Խորհ. Միութեան տեղ՝ օտար պետութիւնով գոհացած էր) :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՅՈՒՏԵՍ ԵՄ

Գրեց՝ ՊԵՏՐՈՍ ԹԻՐԳԵԱՆ

Դ.

1975ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ՇՐՋԱՆ

Սփիւռքահայ դասական համակարգի գարմանալի յատկանիշներէն մէկը եղած է սփիւռքեան պայմաններու մէջ տեղափոխումը նախա - սփիւռքեան կառոյցներու, գրեթէ անփոփոխ վիճակի մէջ (օր. Ազգային Սահմանադրութիւն, կամ կուսակցութիւններու ներքին կառոյցներ եւ գործելակերպ): Այս դրութեան պատճառաւ, համակարգի ամէնէն ամուր դիրքերը գտնուած են այն գաղութներուն մէջ, ուր զուտ սփիւռքեան յատկանշական պայմանները գոյութիւն ունեցած են նուազագոյն մակարդակի վրայ եւ ուր շրջապատի եւ հայկական գաղութի պայմաններն ու փոխյարաբերութիւնները որոշ նմանութիւններ ունին տակաւին օսմանեան շրջանին տիրող կացութեան հետ, մասնաւորաբար, անշուշտ, Պոլսոյ մէջ: Այդպիսին եղած է լիբանահայ գաղութը, ուր համակարգը հաստատած է իր բոլոր ղեկավար մարմինները, ըլլա՛յ քաղաքական ըլլա՛յ կրօնական:

1975ին Միջին Արեւելքէն ներս, միայն երկու սփիւռքահայ գաղութներ մնացած էին, որոնք կը վայելէին տակաւին տեղական պետական իշխանութիւններու բարեացակամ և գործակից վերաբերմունքը՝ Լիբանան եւ Պարսկաստան: Լիբանանեան քաղաքացիական պատերազմը, որ սկսաւ 1975ին, եւ պարսկական յեղափոխութիւնը, 1978ի վերջերը, ցնցիչ հարուածներ տուին համակարգի այս վերջին դիրքերուն Միջին Արեւելքէն ներս: Լիբանանեան ողբերգութեան հետեւանքով, տասնեակ հազարաւոր Լիբանանցիներ բռնեցին գաղթի ճամբան, 1976էն սկսեալ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ դէպի արեւմտեան երկիրներ: Նոյնը սկսած է ըլլալ պարագան, առ այժմ նուազ համեմատութեամբ, պարսկահայերուն:

Սփիւռքահայ դասական համակարգը այսօր կ'ապրի աննախընթաց դժուար պայմաններ: 1975ի Մարտին, «Երիտասարդ Հայ»ի վերջին խմբագրականին մէջ կը գրուէր. «Սփիւռքահայ քաղաքական կառոյցը արագընթաց կ'ընթանայ դէպի «փաուըր վաքում»», այսինքն իշխանութեան ատրճանական բացակայութիւն (վիտ տը փուվուար): Այդ էին պայմանները չորս ու կէս տարի առաջ, երբ տակաւին չկար ո՛չ լիբանանեան տագնապ եւ ո՛չ ալ պարսկական յեղափոխութիւն: Այս երկու ազդակները արագացուցիչի դերը խաղացին փրոցէսի մը մէջ, որ գոյութիւն ունէր արդէն:

Այսօր, փաուըր վաքումը Սփիւռքէն ներս դարձած է իրականութիւն: Սովետական Հայաստանի եւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան փոխադարձ մօտեցումը, որ իր պսակումը տեսաւ Վազգէն Ա.ի վերջին այցելութեան ընթացքին Ֆրանսա, պէտք է դետեղել այս ծիրէն ներս: Սա շարունակութիւնն է 1965ին եւ անկէ ետք հաստատուած սփիւռքեան միասնականութեան եւ ունի նոյն իմաստն ու նպատակը, աւելի ծանր պայմաններու տակ սակայն: Սփիւռքահայ դասական համակարգը քաղաքական գետնի վրայ ոչ թէ դժուարութիւններ կը ճանչնայ այսօր, ինչպէս 1965ի յաջորդող տարիներուն, այլ կ'ապրի տագնապ մը՝ իր ուժգնութեամբ աննախընթաց, որ երէկուան հակառակորդները կը դարձնէ դաշնակից:

Այս զարգացումներուն առընթեր, ինչպէս որեւէ քաղաքական կառոյցներ տագնապի պարագային, սփիւռքահայ քաղաքական կազմակերպութիւններն ալ, տագնապի այս շրջանին, դարձած են առաւել եւս անհանդուրժող եւ ճնշիչ իրենց ներքին ընդդիմադրութեանց նկատմամբ: Անոնց քարոզչական բառամթերքը իր կարգին, դարձած է առաւել եւս ամբոխավար («պատգամային» պիտի Ս. Ջէյթլեանը): Ախտանշան մը, որ բացառութիւն չի ճանչնար:

Սփիւռքահայ դասական կառոյցի այս տագնապը դուռ բացած է այսօր (այլ ախտանշան մը եւս) ամէն տեսակի խմբակներու եւ խմբաւորումներու ծնունդին, որոնք սունկի նման կը բուսնին համակարգին աջն ու ձախը: Այս խմբաւորումներէն ոմանք կը բռնեն մանր — քաղքենիական անիշխանական ապստամբութեան ճամբան: Ուրիշներ, ուղղակի տէր կ'ուզեն կանգնիլ ամբողջ Սփիւռքի, նոր սիոնականութիւն մը, հայկական սիոնականութիւն մը մէջտեղ բերելով: Այս վերջիններուն շարքին պէտք է դասել, հաւանաբար, «Արարատիզմ»ի շարժումը (Արարատ եւ Սիոն...), ծնած Զուիցերիոյ մէջ, եւ որ մեքենան կ'ուզէ շարժման մէջ դնել գալ Սեպտեմբերին, «Ա. Հայկական Համագումար» մը կազմակերպելով Փարիզի մէջ: Նման փորձեր, գաղափարախօսական որեւէ լուրջ բովանդակութենէ զուրկ, կը տեւեն այնքան՝ որքան դատապարտուած են տեւելու: Ոչ աւելի, ոչ ալ պակաս:

Անոնցմէ անդին, կարեւորը Սփիւռքեան տագնապն է, որուն դրդապատճառները կէս դարու կեանք ունին:

– Քաղաքական գետնի վրայ, Սփիւռքը կը գտնուի կազմալուծման յառաջացած հանգրուանի մը վրայ: Երեք կուսակցութիւններէն երկուքը վերածուած են արդէն բարեսիրական – կրթական հաստատութիւններու: Երրորդը կ'ապրի անկլինադարձային տագնապ մը:

Տնտեսական գետնի վրայ, քաղքենիացումը տակաւ կը շարունակուի:

– Աշխարհագրական գետնի վրայ, վերջին 25 տարիներուն ընթացքին, Միջին Արեւելքի գաղութները գրեթէ կիսով պարպուեցան (կամ պարպուելու վրայ են) իրենց հայութենէն: Սփիւռքահայութեան գաղթը Երրորդ Աշխարհէն դէպի արեւմուտք, միշտ աւելի Արեւմուտք, կը շարունակուի նոր թափ ստանալով համակարգի մէն մի ցնցումին առթիւ:

– Գաղափարախօսական գետնի վրայ, հայապահպանումը կը նահանջէ, բայց ոչինչ կու գայ տեղը լեցնելու:

×

Այս զարգացումները յոռետեսութեան կ'առաջնորդեն: Ոչ մէկ լուծում տեսանելի է հորիզոնին վրայ սփիւռքեան ներկայ տագնապին:

Անձնապէս չեմ հաւատար Սովետական Հայաստանի եւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան կողմէ հաստատելի տեւական քոնտոմինիյումի մը (միացեալ տիրապետութեան) Սփիւռքի վրայ: Ներկայ խաղաղ գործակցութիւնը պայմանական կը մնայ, այնքան ատեն, որ երկու կողմերէն մին (ով որ ըլլայ) խակական փոփոխութիւններու չէ ենթարկուած ի նպաստ միւսին: Հակառակ պարագային, վերջ կը գտնէ տիրող պայմաններուն հետ: Առ այժմ երկու կողմերը շահ ունին այս գործակցութիւնը շարունակելու մէջ. մին յուսալով իր դիրքերը առաւել եւս զօրացնել Սփիւռքէն ներս, միւսը հայկական պետութեան մօտ փնտռելով վերջին նեցուկ մը, մասնաւորաբար Լիբանանեան հարցէն ետք:

Սփիւռքեան ներկայ տագնապը կրնայ այսպէս լճանալ ու տեւել տարիներ եւս տակաւին: «Արարատիզմներ» եւ այլ պատեհապաշտութիւններ կրնան փորձեր կատարել օգտուելու համար այս կացութենէն ու տեղ շինելու համար Սփիւռքէն ներս: Ո՛չ ասոնք ո՛չ ալ Դաշնակցական – Սով. Հայկական քոնտոմինիումը մը կրնան լուծում տալ ներկայ տագնապին:

Միայն նոր բանաձեւում մը ազգային հարցի պիտի կարենար նման լուծում մը տալ:

Հայկական ազգային հարցի տեղը՝ աշխարհագրականօրէն եւ քաղաքականօրէն Միջին Արեւելքի մէջ է, եւ ընդհանուր առմամբ, Երրորդ Աշխարհի հարցերէն ներս: Արդ, կէս դարուան մը հայապահպանումի քաղաքականութեան հետեւանքով, Միջին Արեւելքի գաղութները տակաւ կը պարպուին իրենց հայութենէն: Քաղքենիացումը Սփիւռքահայութիւնը կը տանի միշտ աւելի Արեւմուտք ու միշտ աւելի հեռու Երրորդ Աշխարհի շարժումներէն, որոնցմէ դուրս մեր ազգային հարցը տեղ չունի:

Արեւմտեան ճարտարուեստականացած երկիրներէն ներս՝ Սփիւռքահայ գաղութները դատապարտուած են դառնալու էթնիք փոքրամասնութիւններ, որոնց նմոյշ – օրինակը այսօրուան ամերիկահայ գաղութն է: Արեւմուտքը չէ լուծած հայկական հարցը անցեալին, այսօր ալ ան չի կրնար լուծել: Աւելին՝ կ'օգնէ անոր անհետացման: Արեւմտեան տնտեսութիւններ եւ քաղաքակրթութիւնները կը թեւակոխեն սուր տագնապի շրջան մը, որ կրնայ տանիլ 1980ական թուականներուն, ընկերային – քաղաքական յեղաշրջումներու, մասնաւորաբար Եւրոպայէն ներս:

Այս զարգացումները կրնան առիթ ընծայել Երրորդ Աշխարհի երկիրներուն, որ թօթափեն տնտեսական գաղութարարութեան լուծը, քաղաքականէն ետք: Նկատելի է արդէն, որ վերջին 10–15 տարիներուն, Երրորդ Աշխարհէն ներս յեղաշրջումները չեշտուած ազգային դիմագիծ չունին այլեւս, այլ կը ստանան օր ըստ օրէ աւելի ընկերային բնոյթ:

Արդ, մինչ այսպէս կը դրսեւորուին Երրորդ Աշխարհէն ներս ընդհանուր զարթօնքի մը կարելիութեան նախանշանները, որ կրնայ դուռ բանալ նոր լուծումներու ճնշուած եւ անիրաւուած ազգերու հարցերուն, հայութիւնը անգամ մը եւս կը պատրաստուի... սխալ չողեկառքի մէջ նստելու:

Ի՞նչ պէտք է ընել 25րդ այս ժամուն: Հարցումս փորձ մըն է արդէն յոռետեսութիւնը դիմագրաւելու:

(Շար.– 3 և վերջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԲԱՆԱՀԻՒՍԱԿԱՆ ԳԱՆՁԵՐԸ

Օ

Լեռնային Ղարաբաղը (պատմական Արցախ) հարուստ է բանահիւսական գանձերով. դարերու ընթացքին տեղւոյն ժողովուրդը ստեղծած է իր ինքնատիպ բանարուեստը՝ հրաշապատում հէքեաթներ, առակներ, առած – ասացուածքներ, հանելուկներ եւայլն: Անոնց ինքնատիպութիւնը պայմանաւորուած է երկրամասի իւրայատուկ աշխարհագրական դիրքով, տեղւոյն ժողովրդական մտածողութեամբ, հոգեբանութեամբ, սովորութիւններով ու զրուցումներով:

Զանազան առիթներով շրջանի բանահիւսութեան ուսումնասիրութեան ձեռ-

ԱՆԱԽԱՐՏ ԷՋԵՐ...

[ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ]

ՄԻՍԱԿ ՄԻՍԼԵԱՆ

Մեր Թաղի տանիքներուն վրայ հաւաքուած մեր խաղի ընկերներն էին ու... հայրս: Քանի մը վայրկեանէն վայրէջքը կտրած, հագուստով, կօշիկով գետը անցած ու մեր ընկերներուն քովն էինք: Շատ տարօրինակ էր. ոչ յանդիմանութիւն, ոչ բարկութիւն եւ ոչ իսկ մէկ ապտակ. ձեռքը ուսիս դրաւ եւ իր թեւերուն տակ քաշեց ու անշարժ պահեց զիս:

Ան յաճախ պատուիրած էր՝ չեմ ուզեր որ կռիւ ընես, բայց կռիւ ընելէ ետք լալով տուն գաս, ծեծ մըն ալ ինձմէ կ'ուտես: Լացուր եւ տուն եկուր: Այդ օրը կ'երեւի թէ իր ուզածին պէս վարուած էի. տասը տարեկան չկայի:

Այդ տարին ուխտի պէտք է երթայինք: Ուխտի երթալուն ինչ ըլլալը իհարկէ չէի գիտեր, բայց ուրախութիւնս սահման չունէր որովհետեւ իմ «օրհնեալ մազերս» պիտի կտրէին եւ ապտէկի վերջապէս:

Ծնողքս չէր կրնար բացակայիլ: Ես մեկնեցայ մեծ մայրիկիս, հօրեղբօրս ու հաշուկիս: Կատարեալ հարսանեկան մըթնոլորտ, կեր ու խում.. Հասանք առաջին մեծ գիւղաքաղաքը՝ ուրտեղ կար հայ բնակչութիւն եւ նաեւ վանք: Վանքի այցելութենէն եւ զուարճութենէն վերջ՝ պըտոյտ: Կիներու հետ էի, որոնք տեսան հեռուն լուացարար կիներ, որոնք տափակ քարերու վրայ օճառուած սաւանները անընդհատ ոտքերով կը հարուածէին, միշտ հոսուն ջուրի մէջ բռնելով լաթերը: Ի՜նչքան ճերմակ էին այդ պարզ ձեւով լըւացուած լաթերը:

Մեր երիտասարդ կիներէն մէկը, բաւական շարաճճի եւ սակայն քիչ մը կարմըրելով, հարցում տուաւ անոնցմէ մէկուն. քոյրիկ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ ձեր... կը ներէք, ձեր նստատեղիները այդքան լայն են: Եւ իրօք, անոնց շալվարներուն մէջ պատկառելի նստատեղիներ տեղաւորուած էին: Սրտանց, կուշտ մը խնդալէ յետոյ մեր հարսին միամտութեան վրայ, անոնցմէ մէկը ձեռքը կոխեց շալվարէն ներս, խոշորկեկ բարձիկ մը դուրս բերաւ: Միւս ձեռքովն ալ հանեց բարձիկ մը միւս կողմէն եւ յայտարարեց. «տեսա՞ր դաղտնիքը» – Բայց ինչո՞ւ: – Մեր սովորութիւնն է: Անպայման որ իրենց սովորութիւնը ըլլալու է, բայց այդ սովորութիւնը սերտօրէն կապուած կը մնայ ամօթխածութեան եւ բարոյականի մը ըմբռնումին, որու մասին յստակ գաղափար մը կազմելու համար պէտք է գայն քըննել իր դարուն եւ իր պայմաններու շըրջագիծին մէջ: Ինչո՞ւ հայ կինը կը ջանայ իր մարմնական քաշողականութիւնը ու հմայքը պահել:

Կը խորհիմ թէ կ'արժէ որ գրի առնուի նաեւ ցաւագին յիշատակ մը այդ ճամբորդութենէն: Թալասի մօտ Զինճիտէրէ անունով գիւղ մը կայ որուն բնակիչները բաղկացած էին Թուրքերէ եւ յոյներէ եւ ունէր յունական վանք մը ընդարձակ քարայրով մը: Բնական է որ այցելութիւն մը ուզէինք տալ, ինչ որ ըրինք: Մութին մէջ հազիւ քանի մը քայլ մեզմէ առաջ հոս հասնողները փակած էին անցքը: Մեր աչքերը սկսան վարժուիլ մութին ու տեսանք հազիւ 20 տարեկան երիտասարդ մը, թիկնեղ ու գեղեցիկ, որուն իւրաքանչիւր թեւէն բռնած էին 4 երիտասարդներ եւ կը ջանային շղթայել անոր թեւերը: Քրտինքի մէջ կը լողար, թեւերուն մկանունքները պողպատացած՝ չէին ուզեր տեղի տալ... անօգուտ: Դէմ դիմաց հաստատուած երկու խոշոր քարափներու վրայ, երկաթեայ օղակներէ մեկնող շղթաներէն ազատում չկար իրեն համար: Իր բոլոր ճիգերը մնացին անհետեւանք ու ան գետին փռուեցաւ յոգնութենէն սպառած:

Ըսին թէ քանի մը օր եւ գիշերներ, ան պէտք է մնայ այդ մութին մէջ, որպէսզի մեզի անծանօթ ուժերու օժանդակութեամբ, ան վերագտնէ իր մտային հաւասարակշռութիւնը:

Ուղեղը խանգարուած էր ցնցումի մը հետեւանքով, այժմ կ'ուզէին արուեստական, վախի ցնցումով մը վերագտնել տալ անոր խանգարուած հաւասարակշռութիւնը, ինչպէս ներկայիս նոյն արդիւնքին հասնելու համար կը գործածեն ելեքտրական հոսանքով ձեռք ձգուած ցընցումը:

(Շար. – 4)

նարկած են առաջին հերթին տեղացինե-
րը՝ Բ ա հ ա թ ր ե ա ն եղբայրներ,
Մակար Բարխուդարեան, Կոստանդին
Մելիք - Շահնազարեան (Տմլաղի Խա-
չան), Մարգարիտ Գրիգորեան եւ ուրիշ-
ներ։ Երուանդ Լալաեանի հրատարակած
«Ազգագրական Հանդէս»ին մէջ հրապա-
րակ հանուած են Արցախի բանահիւսա-
կան արժէքները, որոնք լեցուն են ժողո-
վըրդական իմաստութիւններով, թեւաւոր
խօսքերով, սրամիտ միտքերով, բնութա-
գրական համեմատութիւններով։ Հա-
ւաքուած բանահիւսական կարգ մը նիւ-
թեր ժամանակին տպագրուած են «Բիւ-
րական», «Հանդէս Ամսօրեայ» եւ ուրիշ
պարբերականներու մէջ, ապա՝ առանձին
հաւաքածոներու մէջ («Արցախ», «Վա-
րանդա», «Հայ ժողովրդական Հէքեաթ-
ներ» եւայլն)։

Բանահիւսական գանձերու հաւաքումն
ու ուսումնասիրութիւնը կը շարունակուի
մեր օրերուն. 1960ին Լեռնային Ղարա-
բաղի ինքնավար մարզի կեդրոն՝ Ստեփա-
նակերտի մէջ, կը ստեղծուի ժողովրդա-
կան ստեղծագործութեան տուն, որուն
գլխաւոր նպատակն է հաւաքել ու մշա-
կել ժողովրդական կեանքի ընդերքին մէջ
ապրող բանահիւսական գանձերը։ Իսկ
այսօր աՀա հրապարակի վրայ է Միքա-
յէլ Առաքելեանի եւ Ռոբէր Ղահրաման-
եանի կազմած «Նմոյշներ Լեռնային Ղա-
րաբաղի ժողովրդական Բանահիւսութիւ-
նէն» հաւաքածոն, զոր լոյս ընծայած է
«Հայաստան» հրատարակչականը։

Հաւաքածոյին մէջ առանձին բաժիննե-
րով ներկայացուցած են հէքեաթները, ա-
ռակներն ու զրոյցները, աւանդութիւննե-
րը, հանելուկները, առած – ասացուածք-
ները, ժողովրդական խաղիկները։

Հէքեաթներու մէջ արտացոլուած են
ժողովուրդի, մարդոց բարեմասնութիւն-
ները, հայրենասիրական զգացումները,
աշխատասիրութիւնը, խիզախութիւնը ե-
ւայլն. («Երկու Ախպէր», «Ասիւծ Սպա-
նող Տղան», «Ըշխատածն Անուշ ա ու-
տամ», «Հինչ Անիս, Քեզ Կ'անիս», «Խորթ
Մայրը» եւայլն)։ Գիրքին մէջ տեղ գտած
գրեթէ բոլոր հէքեաթներն ալ կը յատ-
կանշուին ապագայի նկատմամբ ժողո-
վուրդի լաւատեսութեամբ, բանականու-
թեան, բարիի յաղթանակով։ Հէքեաթնե-
րու մէջ ցոյց կը տրուին տեղացիներու
մտածողական մակարդակը, անոնց խօսքի
յատուկ ոճական ինքնատիպ կառուցուածք-
ը։

Հատորին մէջ մեծ բաժին յատկացուած
է առակներու եւ զրոյցներու։ Առակնե-
րու մէջ կը ներկայացուի իրական կեան-
քը, ժամանակը՝ իր այլեւայլ կողմերով։
Անոնք կ'արտայայտեն աշխատաւոր ժողո-
վուրդի կեանքի հայեցողութիւնը, անոր
դատողութիւններն ու ինքնագիտակ-
ցութիւնը։ Առակներէն շատերը թէեւ բո-
վանդակութեամբ նորութիւն չեն հայ
բանահիւսութեան համար, սակայն աչքի
կը զարնեն նիւթի, միտքի սեղմութեամբ,
տեղական ոճով։ Պատմելու ձեւը մտեր-
միկ է, նիւթը կառուցուած է կուռ տր-
րամաբանական։ Բոլոր առակներն ու զը-
րոյցները օժտուած են երգիծանքի ու-
ժով, սրամտութեամբ։

Կարգ մը աւանդութիւններու մէջ կը
ցուցադրուին մարդու բանականութեան
ուժն ու յաղթելու կորովը։ Այս առու-
մով աչքի կը զարնեն «Ծիծեռնակն ու Օ-
ձը», «Մարդն ու Արջը», «Քըչեակն ան
Պառաւը» եւ ուրիշ աւանդութիւններ։

Հետաքրքրական է, որ աւանդութիւն-
ներէն քանի մը հատը կը պատմեն պատ-
մական Արցախի բնակավայրերու անուն-
ներու («Պառաւաթումբ», «Փիրջամա»,
եւայլն), լեռներու («Կըրխկըդ», «Կաչա-
ղակաբերդ», «Սախկալթութան»), լը-
ճակներու (Բաջին Ծով»), աղբիւրներու
(«Դաւաչիչաղ») եւ այլ տեղանուններու
ծագման մասին։

Հաւաքածոյի հանելուկները աշխատա-
ւոր ժողովուրդի պատկերաւոր ու սրա-
միտ, ընդհանրացումներով մտածելու
կարողութեան, անոր մտածումի մակար-
դակի արտայայտութիւններն են։ Անոնք
ցոյց կու տան, թէ ինչպէս ժողովուրդը
կրնայ խօսքի հակիրճ միջոցներով արտա-
յայտել շրջապատող առարկաներու եւ ե-
րեւոյթներու, տարբեր առարկաներու
յատկանիշները, անոնց ներքին կապը եւ
փոխյարաբերութիւնները։

456 առած – ասացուածք կը բովանդա-
կէ գիրքը։ Հոս ալ ինքնատիպ մտածողու-
թեամբ, սեղմ ձեւերով կ'արտայայտուին
ժողովրդական իմաստութիւններ, որոնք
կաղապարուած են դարերու ընթացքին։
Անոնք երեւան կը հանեն ժողովուրդի
բազմերանգ մտածողութիւնը, անոր խօս-
քի պատկերաւորութիւնը, հիւթեղ հա-
մեմատութիւնները։ Առած – ասացուածք-
ներու մէջ եւս արտայայտուած են ժո-
ղովրդական առողջ երգիծանքը, բարե-
միտ հիմուրը։ Քիչ չեն այն ասացուածք-
ները, ուր կը չեշտուի ծաղրը մարդկա-
յին թերութիւններու, միամտութեան,
դիւրահաւատութեան եւ այլ տկարու-
թիւններու նկատմամբ։

Ժողովրդական խաղիկներով հարուստ
է Ղարաբաղի բանարուեստը։ Անոնք ցոյց
կու տան տեղացիներու նիստ ու կացը,
սովորութիւններն ու զբաղումները, ընտա
նեկան յարաբերութիւնները, աշխատանքի
մարդոց զգացական հարուստ աշխարհը,
տառապանքը, սէրը լաւի ու բա-
րիի նկատմամբ։ Խաղիկներէն շատերը
բանաստեղծական սքանչելի պոռթկումներ
են։ Կուռ է անոնց տաղաչափական կա-
ռուցուածքը, հիւթեղ խօսքի միջոցները,
համեմատութիւնները։ Ցատուկ խաղիկ-
ներու մէջ կ'իշխէ երաժշտականութիւնը։

ՍՄԲԱՏ ԱՒԱԳԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺԱՂՈՎԸ

Լիպերիոյ մայրաքաղաքին՝ Մոնրովիօ
մէջ է, որ գումարուեցաւ Ափրիկեան Մի-
ութեան Կազմակերպութեան 16րդ Խոր-
հրդաժողովը։ Առաջին նկատելի կէտն
այն եղաւ, որ Խորհրդաժողովը իր անու-
նին կամ ձգտումին ճիշդ հակառակ պատ-
կերը պարզեց։ Ներքին ճակատի վրայ
պառակտուած ցամաքամասի մը դիմա-
գիծը յայտնուեցաւ։
Երեք առիթներով եւ ցուցական ձեւով,
Պետութեան առաջնորդները ձգեցին ժո-
ղովասրահը՝ հեռանալով առ ի բողոք։ Ա-
րաբ. երկիրները գլխաւորութեամբ Լիբ-
իոյ մեկնեցան ժողովասրահէն երբ նախա-
գահ Սատաթ ամպիոն բարձրանալով բա-
ցատրեց Իսրայէլ–Եգիպտոս համաձայնա-
գրին բնոյթը, զայն նկատելով Մերձ. Ա-
րեւելքի խաղաղութեան ձգտող կարեւոր
հանգրուան մը։
Նիժերիոյ եւ Ուկանտայի նախագահ-
ները բուռն վէճերէ ետք նոյնպէս ցու-
ցական արտայայտութիւններ ունեցան։
Ուկանտայի նախագահը՝ Կոտֆրէյ Պի-
նայսա սրահէն դուրս ելաւ, երբ Նիժեր-
իոյ նախագահը՝ զօր. Ուլուսեկու Օպա-
սանժօ, խիստ ամբաստանագիր մը կար-
դաց Թանզանիոյ դէմ, դատապարտելով
որ միջամտած է Ուկանտայի ներքին խըն-
դիրներուն՝ ապահովելով Իտի Ամինի իշ-
խանութեան տապալումը։
Վերջապէս, Մարոքի արտաքին նախա-
րարը Մոհամմէտ Պուչէթթա, զայրացած
հեռացաւ ժողովասրահէն, երբ հանրաքը-
ւէի մը կազմակերպման որոշումը բանա-
ձեւուեցաւ Արեւմտեան Սահարայի հա-
մար՝ ճշդելու մտօք շրջանի ապագան։
Մարոք նոյնիսկ սպառնաց քաշուիլ
ԱՄԿ–էն։
Տարակարծութիւններն ու վէճերը հիմ-
նակէտ ունեցան անշուշտ, մասնակից եր-
կիրներէն իւրաքանչիւրին վարած քաղա-
քականութեան ուղեգիծը։ Հետեւաբար,
հակամարտ շահեր միշտ ալ գոյութիւն
ունեցած են։ Տարբերութիւնն այն եղաւ
սակայն, որ այս անգամ փորձ չեղաւ
խուսափելու վիճելի բարդ հարցերէն՝
պարզապէս միութեան մը պատրանքը
պահելու համար։
Քննադատական կեցուածքը, պարզ է,
որ հարցերը չի կրնար լուծել։ Խօսքը այն
մասին է, որ տրուած որոշումները չեն
գործադրուիր եւ ամէն երկիր կը շարու-
նակէ իր շահերուն համապատասխանող
քաղաքականութեան հետեւիլ։
Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, քաղա-
քական դէտերուն համար «բան» մը փոխ-
ւեցաւ 16րդ Խորհրդաժողովին մէջ։ Դէ-
տերէն մէկը հետեւեալ ձեւով պարզեց կա-
ցութիւնը.– Խորհրդաժողովը չլուծեց
հարցերը հիմնական ձեւով, բայց ճամբան
բացաւ նոր հեռանկարներու, քանի լռե-
լու, թաղելու ռազմավարութեան տեղ,
հարցերը լոյս աշխարհ բերելու մտադ-
րութիւնը ակներեւ դարձաւ։ Այսպէս, օ-
րինակ, յատկանշական կը նկատուի Սե-
նեկալի եւ Կամպիայի հրապարակ դրած
բանաձեւը «պաշտպանելու մարդկային ի-
րաւունքները միջազգային առաւել լաւ
համագործակցութեամբ մը», ափրիկեան
ցամաքամասին վրայ։ Պարբերութիւնը
կրնայ բառախաղի մը սահմաններուն մէջ
մնալ, սակայն չի դադրիր աննախընթաց
երեւոյթ մը մնալէ Կազմակերպութեան
կեանքին մէջ։

Թ. Ա. Թ.

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՓԱՓԿԱԿԵՐ ԿՈԿՈՐԴԻԼՈՍՆԵՐ...

Հերըլտ Թրիպիւնի մէջ տարօրինակ,
բայց իրաւ տեղեկութիւն մը հաղորդուած
է.— Սթոքհոլմի Սքանսը կենդանաբանա-
կան պարտէզին կոկորդիլոսները իրենց
քիմքին հաճոյք պատճառող ճաշատեսակ
մը ապահոված են։ Ասիկա չինական լորն
է։
Շուետական սննդարդիւնաբերութեան
ընկերութիւն մը 14 000 լոր ներածած է
Չինաստանէն։ Ունեցած է այն յոյսը կամ
ակնկալութիւնը, թէ Սքանտինաւցի փափ-
կակերները պիտի գնահատեն այս փոքր
թռչունին միսը։ Յուսախաբ եղած են,
քանի ամէնէն յամառներն իսկ մէկերկու
փորձէ ետք ձեռք քաշած են թռչնակէն։
Պայմաններուն հարկադրանքով, ներա-
ծող ընկերութիւնը լորերը ծախած է
կենդաբանական պարտէզին։ Հետեւա՞ն-
քը։ Սառնարաններուն մէջ դասաւորուած
լորերը առնուազն երկու տարի համեղ
կեր պիտի դառնան տեղւոյն կոկորդի –
լոսներուն։
Այս վերջինները պիտի գիտնա՞ն յար-
գը իրենց ճաշակածին։ Կը մնայ սպասել
նոր տեղեկութիւններուն։

ՀՆԱՐԱՔԱԿԱՆ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մայամիի լայնատարած մարզադաշտը
եզակի արարողութեան մը թատերավայ-
րը դարձած է։ Թելեկրաֆ Սընտէյ Մա –
կազինն է, որ յօդուածով նկարագրած է
արարողութիւնը։ Կուրու Մահարաժ իր
հաւատացեալները մկրտելու համար չէ
վարանած վայրկեանը 1.500 լիթր սրսկող
ցնցուղով մը թրջելու մկրտուողները։
Քսան հազար հոգի ժամանած է լսելու
համար հետեւեալ քարոզը.— «Պէտք ու-
նիք մէկու մը, որ ճշմարտութիւնը կը
յայտնէ ձեզի... Երբ կ'ուզէք բնագի –
տութիւն սորվիլ՝ պէտք կ'ունենաք բնա-
գիտութեան ճիւղի փրոֆեսէօրի մը։ Կա-
տարելութեան հասնելու համար պէտք
ունիք կատարելութիւնը փոխանցող փրո-
ֆէսէօրի մը..»։ Դրուատանքներ հիւսելէ
ետք իր մասին, կուրուն ուզած է իր ու-
րախութիւնը յայտնել հաւատացեալնե –
րուն վրայ սրսկելով երբեմն կարմիր,
երբեմն դեղին ջուր՝ բոլորն ալ բազմա -
գոյն թրջուած մարդոց վիճակին մատ –
նելով։

ՆԱՀԱՆՋ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

1929

1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

Տրամաբանելու այս եղանակը պէտք չէ
իր հոգեկան վիճակին հակառակը նկա-
տել։ Իր վիճակը ունեցող երիտասարդ մը
շատ աւելի սիրով ու կամեցողութեամբ
կը նետուի անծանօթին մէջ, քան ծանօթ
ուղիին։ Շատ աւելի հրճուանքով կ'եր-
թայ նոյնիսկ երբեմն իր խառնուածքին,
իր արիւնին հակոտնեայ գործունէութեան
մը որ նոր է, քան թէ ճանապարհի մը
որուն կրցեր է ծանօթանալ գիտակցու-
թեան դալէն ի վեր, որուն վրայ շատ ան-
գամ քայլ առ քայլ հետեւեր է ուրիշնե-
րու յառաջխաղացումին, եւ ուր կը խոր-
հի թէ աւելի տխուր կայ քան ուրիշ բան։
Անմիջապէս յետոյ Պետրոս մտածեց իր
ծնողքին, իր մօրը։ «Ապրելու համար
մօ՞րդ պէտք ունիս – տղա՛յ ես դեռ...» եւ
հեռացաւ։ Ցատկեց կրօնքին վրայէն եւ
նայեցաւ գիրքերուն։ Գրական եւ զուտ
երեւակայական գործերը սիրած էր առե-
նօք, բայց հիմա չէր կրնար հանդուրժել
ժել անոնց։ Եւ որովհետեւ անկարելի էր
նմանապէս զբաղիլ սիրոյ պատմութիւն-
ներով, կը մնային միայն իմաստասիրա-
կան երկերը։ Պետրոս զանոնք կրելու ոչ
պատրաստութիւնը ունէր, ոչ ալ սէրը։
Կը պատկանէր այն բազմաթիւ մարդոց
դասակարգին որ կը խորհի. «Կեանքին
հանդէպ յայտնուած բոլոր կարծիքներուն
մէջ, ես կը նախընտրեմ կեանքը»։

Երիտասարդ Հայուն այս մտային ղե-
գերումները եւ անփափաքելի նպատակէ
մը խուսափելու համար գործած թերի
պատճառաբանութիւնները խռովեցին իր
հոգին եւ մտածումը, որ ի լինելութեան
էր։ Կ'ելլէն ինկաւ պղնձալի մը մէջ եւ
իր անանուն տենչանքները զինքը մղեցին
անկարելի հորիզոններու։ Մտածեց որեւէ
պաշտօն մը գտնել նաւու մը վրայ եւ
երթալ երկիրներէ, ծովերէ ու քարափնե-
րէ անդին. երթալ հիւսիսի սառոյցներուն,
խարտեաշ եւ հաստակուռ ղեղուհիներուն,
կամ դէպի հարաւ, սեւաչուի լեցուն ող-
կոյզներուն. երթալ հասարակած, մինչեւ
վայրենիներուն մէջ, ուր անշուշտ պիտի
կարենար կիները ցանկալ։ Երեւակայու-
թեանը առջեւ բերաւ վայրի գեղուհի մը
հաստ շրթունքներով, ցից կուրծքերով եւ
անթիւ ապարանջաններով։ «Այո՛, ըսաւ,
կամ պէտք է այդպէս անբան կին մը վա-
յելել, եւ կամ բնաւ կին չվայելել։ Ո-
րովհետեւ այն վայրենիին անասնական
պարզութիւնը աւելի կ'արժէ քան մեր կի-
ներուն երկդիմի ,անմիտ ու դատարկ
վարուելակերպը։ Եւ յետոյ, թերեւս հոն
ես բնի պիտի տիրանամ այդ մեծ ոգե-
րով կնոջ։Ահա ա՛յդ է որ արժէք ունի եւ
ոչ թէ փոխադարձ հաւանութեամբ ստաց-
ուած սէրը։ Պէտք է բռնութեամբ, անոր
կամքին հակառակ տիրանալ ցանկալի
էակին։ Ահա այդ ուժեղ դիմադրութեան
որոնումին մէջ չէ՞ն, անոնք որ կ'երթան
ընկերութենէն արգիլուած հաճոյքնե-
րու։
Եւ Հայուն մտածումը կը գաղնէր պա-
տէ պատ, կը դառնար կապուած ձիու մը
պէս, կը շրջէր, կը տապլէր, կ'ըլլար
պոռատ, անտանելի։ Այս անգամ Պետ-
րոս բոլորովին տարբեր գետնի մը վրայ
իյնաւ. ուզեց նոյնիսկ ոգեհարցու-
թեան, հոգեփոխութեան եւ այլ մութ
սենեակի որոնումներու։ Օր մը վերջ փա-
փաքեցաւ քովի խարտեաշ Ֆրանսացիին
օրինակին հետեւիլ եւ ըլլալ մարզիկ։ Հա-
զիւ թէ ակնարկ մը նետած էր մարզա-
կան թերթի մը վրայ, երբ որ ծրագիրը
փոխեց, ուզեց ձիարշաւներու երթալ,
խաղալ բախտին հետ, ահագին դրամ շա-
հիլ։ Նոյնիսկ գաղափարը ունեցաւ դը-
րոշմաթուղթ հաւաքելու, ալպոմ կազմե-
լու, եւ... պոռաց, պոռաց...

(87 – Շար.)

Այրի Տիկին Հերմինէ Գէորգեան, Օր. Գոհարիկ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան եւ զաւակը Ֆրետէրիք, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Քիւրքճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արշակ Տիգրանեան (Քալիֆոռնիա), Վահէ եւ Ժիրայր Զիլինկիրեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, զարմիկին եւ խնամիին՝

ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 1ին, 93 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Օգոստոս 4, ժամը 10·30ին, Փարիզի Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Պանվէօ – Փարիզէնի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՆԻՍ.– Տէր Պետրոս ա. քհնյ. Գասարճեան եւ զաւակները՝ Մաղէն, Գաբրիէլ եւ Հրաչ Գասարճեան սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԵՐԷՑԿԻՆ ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱՍԱՐՃԵԱՆԻ
(ծնեալ ԵՐԷՑԵԱՆ)

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, Յուլիս 30ին, Նիսի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ թաղումը՝ Նիսի ռուսական գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Սուրբ Գէորգ եկեղ. Թաղ. խորհուրդը ստացած է հետեւեալ գումարները Զապէլ Թիրէքեանի մահուան առթիւ՝

Պառ Սիլիսիի բարեկամները 720 ֆր., Տէր եւ Տիկին Փիէռ Ղազարեան 500 ֆր, Տէր եւ Տիկին Սահակ Թիրէքեան 200 ֆր., Տէր եւ Տիկին Պ. Գուզուկճեան 200 ֆր., Թիրէքեան ընտանիք, Ֆ. Համբարձումեան, Սեմերճեան ընտ. Սարգիսեան եւ Լոմպառ ընտ., Ժ. Գէչիչէֆ, Ժիլպէռ Տընի, Միսաքեան Ալպէռ, Համբարձումեան, Լեւոնեան եւ Պօղոսեան ընտ., Խաչերեան ընտ. 100ական ֆր., Տէր Մինասեան ընտ., Վարդան Ալոյեան, Պարսամեան, Ս. Լեւոնեան, Սարգիս Դանիէլեան, Վրէժ Ելքովանեան, Օննիկ Կէօնեան, Ժանօ Յովհաննէսեան, Բիւզանդ Թիրէքեան, Շառլ եւ Ինճէճեան ընտ. Միսաքեան, Յակոբ Կէօնճեան, Այրի Տիկին Կարապետեան Էնէգեան 50ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Կարօ Կոնոյեան, Էլիզ Փափազեան, Միհրան Նազաշեան, Գուրգէն Զուքուրեան, Խորէն Մուրատեան, Հրայր Ֆիլիկեան 30ական ֆր., Յարութիւն Ալիքսանեան, Աննա Վարդիսեան, Ովսաննա Գորաճեան, Նարդուհի Պապուշեան, Պօղոս Յովսէփեան, Սմբատ Պօղուքլեան, Տէր Արաքնեան, Աւագ Զալկըճեան, Կարօ Աւետիսեան 20ական, Մարկոսեան ընտ., Տիրան Եղնոյեան, Մարօ Հորոյեան 10ական ֆր.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄՈՆԱՔՈՅԷՆ Տիկին Անն Լամփէլ – Զօտեան 200 ֆր. կը նուիրէ «ՅԱՌԱՋ»ին իր հօր՝ Շահան Զօտեանի մահուան 12րդ տարելիցին ի յիշատակ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Տիկին Պահար Օհաննէսեանի մահուան քառասունքին առթիւ Տիկին Գոհար Օհաննէսեան 250 ֆր. Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օհաննէսեան 50 ֆ. Պարոն Բարսեղ Բարսեղեանցի մահուան առթիւ Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւն 50 ֆ., Այրի Տիկին Արփինէ Փափազեան (Պանյէօ) իր ամուսնոյն յիշատակին 100 ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պառաւեան, Պարոն Յարութիւն Գարաճեանի մահուան առթիւ 50 ֆ.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆԻ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»

գիրքը

արձակ ... կէս – երգիծական ...

յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...

խորհրդածութիւններ

Մատենաշար « ՅԱՌԱՋ »

Պատկերազարդ, 400 էջ

Գին՝ 50 ֆր.

Առաքման ծախքով 60 ֆր.)

Ստանալու համար դիմել՝ «Յառաջ»

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

ՕԳՈՍՏՈՍ 5

Կազմակերպուած գաղութիս Հայ Բարեկամական Միութեան կողմէ, նախկին « Կոլֆ Քամփինկը », մասնակցութեամբ Վալանսի « Ժաք – Քոժա » խումբին նաեւ Հայկական թիփիք երրեակ խումբի մը: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռափայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հօմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ ժամը 12էն սկսեալ

Գիւղական ճոխ պիւֆէ — Նուագ — Մրցումներ եւ խաղեր:

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԷԲՈՒՆԻ նուագախումբին

Երեկոյեան պարահանդէս մը նախատեսուած է իբր եզրափակում դաշտահանդէսի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

YORGANTZ

18 Août Samedi à 20 h. 30

sur

TF1

chante en arménien

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26

Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

⌄

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ
ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 ֆր.ի դրոշմաթուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱՒՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ ԼՕԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն թեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ Օգոստ. 4էն Սեպտ. 3:

ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցու –

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 16
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝

ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ, ԱՆՅԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	saberatours
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յաւելուածական շրջապտոյտներով

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ –– Մեկնում՝ Սեպտեմբեր 7: Սեպտ. 8ին՝ Երեւան: 11 օր Երեւանի մէջ –– Վերադարձ Սեպտ. 19՝ Մոսկուա: Սեպ. 20՝ Փարիզ:

Գին՝ 3600 ֆր.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ –– Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան): 13 օր Երեւանի մէջ –– վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա: Հոկտ. 19՝ Փարիզ:

Գին՝ 3500 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍՏ. 3էն ՕԳՈՍՏ. 16 — ՍԵՊՏ. 7էն ՍԵՊՏ. 20:

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission paritaire : Nc 55935

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
4-5
SAMEDI-DIMANCHE
4-5 AOUT
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.440 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.440

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՔԵՐԸ ԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆ ԶԻՆԵԱԼ ՊԱՅՔԱՐԸ

Մատրիտի ոդբերգութենէն չորս օր ետք, պասք անջատողական շարժումին (էթա) քաղաքացիներուրական ճիւղը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ կը դադրեցնէ իր զինեալ պայքարը։ Մամուլի աստւլիսի մը ընթացքին է, Մատրիտի մէջ, որ էթայի մէկ բանբերը յայտարարած է թէ իր շարժումը որոշած է դադրեցնել զինեալ պայքարը, թէ խորապէս կը ցաւի Մատրիտի զոհերուն համար, թէ իրականին մէջ չէր ուզեր արդէն այդ հինգ մեռեալները, բայց զոհ գացած է «գէշ խաղի» մը, զոր խաղացած են իշխանութեան գլուխ գտնուող կուսակցութիւնները։ Փաստն ալ տալու համար իր բարի կամեցողութեան բանբերը յայտնած է թէ ուր դրած են երեք ռումբեր յետագայ պայթումի մը համար։ Ուրեմն զբօսաշրջիկներու դէմ պատերազմը վերջացած է, քաղաքացիներուրական այս ճիւղը էթայի մէջ կը ձուլուի այլեւս։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ Մատրիտի երբեակ եղեռնափորձէն ետք, էթայի այս ճիւղը եւ կառավարութեան պատասխանատուներ շփումներ ունեցած են։

X Ֆրանսայի մէջ, Անժըլէ (Ատլանտեան Փիրենեաններ) էթայի անդամ նըկատուած երկու անձեր մահափորձի ենթարկուած են։ Մէկը ծանրօրէն վիրաւորուած է, միւսը աւելի թեթեւօրէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՌՇԷ, Համայնավար կուսակցութեան պարագլուխը վերադարձաւ արձակուրդէն եւ մամուլի ասուլիս մը տըւաւ։ Քաղաքական վերամուտն էր համայնավար քարտուղարին, որ շատ խիստ ամբաստանագիր մը կարդաց կառավարութեան դէմ, որ «կատաղօրէն կը շարունակէ խստակեցութեան, ազգային լըքումի եւ Ֆրանսայի անկումի իր քաղաքականութեան գործադրութիւնը»։

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը կազմելու պաշտօնը յանձնուեցաւ այս անգամ Ֆըրանչեսքօ Քոսիկայի։ Նախկին Ներքին նախարար, որ իր պաշտօնէն հրաժարած էր 1978ին երբ Ալտօ Մոռօ սպաննուած էր։ Ինք ալ Քրիստոնեայ Դեմոկրատ է։

ԻՐԱՆԻ 75 փորձագէտներու ժողովի ընտրութեան (Օգոստ. 3) նախօրեակին արդէն պօյքոթը աւելի ծաւալ ստացաւ։ Շարիաթ – Մատարիէն պատ, որ երկրին թիւ 2 այաթոլան կը նկատուի, աշխարհական շարժումներն ալ, մանաւանդ՝ Ազգ. Ճակատը ու նաեւ ընկերվարական հակում ունեցող Ազգ. Ժողովրդավար ճակատը, յայտնած էին թէ չեն մաս – նակցիր քուէարկութեան։ Ասիկա, ձեւով մը այն տպաւորութիւնը կը թողու որ Խոմէյնիի առաջարկը (առջի օրուան Փարիզի մէջ տուած մամուլի ասուլիսին ընթացքին) վաւերացուեցաւ երկրին մէջ, դրութիւն ունեցող կուսակցութիւններուն կողմէ։

ՊԱԳԸ Փիլիպպեան կղզիները պիտի այցելէ, բայց թուական չէ ճշդուած։ Ծանօթ է որ Փիլիպպեաններու բնակչութեան մեծամասնութիւնը կաթողիկէ է, ինչ որ միակ պարագան է Ասիոյ երկիրներուն։

ԻՐԱՔԻ իշխանութիւնները պաշտօնապէս յայտնեցին թէ «պետական հարուածի» փորձին ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը բացուած է։ Ամբաստանեալներու թիւը չէ ճշդուած։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ՝

ՌՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԹՇՆԱՄԻՆ ԿԸ ԼՐՏԵՍԷ...

Մոնտի Յուլիս 29 – 30 թուակիր թերթէն կը քաղենք հետեւեալ յօդուածը, ուր Տանիէլ Վերնէ կը խօսի այն հրահանգներուն մասին, որ կ՚ըլլան արտասահման այցելող խորհրդային զբօսաշրջիկներուն.—

Դիւրին չէ խորհրդային քաղաքացիի մը անհատական ճամբորդութիւն մը կատարել դրամատիրական երկիր մը։ Արտօնութիւնները կը տրուին շատ բացառիկ պարագաներու մէջ եւ մարդոց (նաեւ՝ գաղափարներու) ազատ երթեւեկութիւնը, Խորհ. Միութեան մէջ, կը մնայ ձեւական։ Զի բաւեր սակայն ճամբորդութեան թեկնածուին բազմաթիւ ձեւակերպութիւններ լրացնել եւ պատկան իշխանութեանց վճիռին սպասել։ Դեռ պէտք է, դրական պատասխանի պարագային, կարդալ կամ ուշադրութեամբ լսել.— «Հիմնական կանոնները վարուելակերպի խորհրդային քաղաքացիներուն, որոնք ժամանակաւոր կեցպով դրամատիրական երկիրներ կ՚երթան»։

Շրջաբերականը, որ մինչեւ չըրջանէն մնացած է, բայց միշտ ի զօրու է, կը փաստէ, որ «Հելսինքիի ոգի»ին մասին գեղեցիկ ճառերէն անդին, խորհրդային ղեկավարները իրենց երկիրը դեռ կը նկատեն որպէս յարձակման ենթակայ երկիր մը։ Ինչպէս պաղ պատերազմի ամէնէն գեղեցիկ օրերուն, արտասահմանի խորհրդային քաղաքացին պէտք է ամբողջովին գիտակից ըլլայ շրջապատին թշնամութեան։ Շրջաբերականը քանի մը անվնաս տեղեկութիւններ կուտայ ձեւակերպութեանց մասին, բայց չեշտը կը դնէ «քաղաքական աչալրջութեան» վրայ։ Օրինակ՝ «Խորհրդային քաղաքացիները պէտք է բարձր պահեն Խորհ. Միութեան քաղաքացիին պատիւն ու հրաւը, յարգեն համայնավար կառուցողին բարոյական օրինագրքին սկզբունքները, անթերի ըլլան իրենց վարուելակերպին մէջ եւ խստօրէն պահպանեն Պետութեան գաղտնիքները»։

«Պէտք է միշտ իրենց միտքէն չհանեն, որ դրամատիրական երկիրներու գաղտնի սպասարկութիւնները եւ իրենց գործակալները կը ջանան տեղեկութիւններ քաղել Խորհ. Միութեան վերաբերեալ, մեր թշնամիները չահագրգռող։ Հասնելու համար իրենց նպատակին, դրամատիրական երկիրները կը շահագործեն որոշ մարդոց հակումը՝ ալքոլի, անբարոյական կիներու, խաղի։ Այս կէտերը նկատի առնելով, խորհրդային քաղաքացիները պէտք է այնպէս գործեն, որ օտար գաղտնի սպասարկութեանց առիթ չտան իրենց շահերը գոհացնելու»։ Յետոյ, կան քանի մը արգելքներ.— գաղթականներու, յետադիմականներու կամ հակախորհրդային կազմակերպութեանց անդամներու սրճարանները եւ ճաշարանները չյաճախել, որեւէ հաւաքոյթի, հանրաժողովի, նոյնիսկ Համայնավար կուսակցութեան, չմասնակցիլ։ Խորհ. Միութենէն տարուած ապրանք չծախել, ոչ ալ՝ փոխանակել։ Խորհ. Միութիւն ապրող անձերու ուղղուած նամակ կամ ծրար չառնել։ Գինով վիճակի մէջ չներկայանալ հանրային վայրեր կամ փողոցը։ Զյաճախել գիշերաբոյներ, կասկածելի հաճոյքներու վայրեր։ Հակախորհրդային յարձակումները կամ անուանարկումները պէտք է տեղեկացուին դեսպանատունը»։

Իբրեւ եզրակացութիւն ալ, կը յանձնարարուի այս շրջաբերականը կարդալէ ետք վերադարձնել որպէսզի թշնամիներու ձեռք չիյնայ եւ զայն չխեղաթիւրեն..

ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԳԻՐՔ ԳՆԵԼ

O

«Գրեթէ չկայ խելքը – գլուխը Հայ մը, հարուստ կամ աղքատ, որ նոր գիրք մը գնած է, նոյնիսկ երբ հեղինակը իր ընտանիքի անդամներէն մէկն է։ Բայց հայ գրողները յամառօրէն կը շարունակեն իրենց անձնական ծախքերով հրատարակել իրենց գիրքերը, հաւատալով որ բազմաթիւ Հայեր պիտի գնեն զայն։ Եւ Հայերը երբեք չեն գներ։ Ինչո՞ւ գնեն։ Իրենք աւելի լաւ գիրք կրնան գրել»։

Ըսողը Ուիլիըմ Սարոյեանն է (*)։ Այն սիրելի Սարոյեանը, որուն գիրքերը ծախուած են միլիոնաւոր օրինակներով, այն Սարոյեանը, որ ունի միլիոնաւոր մարդոցմէ կարդացուած եւ ճանչցուած ըլլալու երջանկութիւնը։ Եւ սակայն տեսէ՛ք թէ ան որքան լաւ թափանցեր է հայ ընթերցողին եւ գրողին մորթէն ներս, տեսէք թէ ինչպէս իրը ըրեր է հայ գրողին տառապանքը։

Արդարեւ։

Հայ ժողովուրդը ինչո՞ւ գիրք գնէ։ Ի՞նչ է գիրքը։ Ի՞նչ է որ գիրք մը։ Առջեւդ եկողը կրնայ գրել անկէ հատ մը։ Եւ եթէ չի գրեր, պատճառը այն է որ ժամանակ չունի՝ այդպիսի գործերով զբաղելու։ Հայ մարդը, հարուստ կամ աղքատ, բազմազբաղ մարդ է։ Օր մը թող ձերբազատի զինքը ճնշող առօրեայ զբաղումներէ, այն ատեն կը տեսնէք թէ ինչեր կրնայ գրել ան։ Ուստի ինչո՞ւ ուրիշին գիրքը գնէ, ուրիշին գիրքը կարդայ։

Հայ մարդը, հարուստ կամ աղքատ, առատօրէն կը վճարէ դպրոցին, որովհետեւ դպրոց չի կրնար չունել, որովհետեւ դասարանին մէջ տղոց դաս չի կըրնար սորվեցնել։

Հայ մարդը, հարուստ կամ աղքատ, առատօրէն կը վճարէ եկեղեցիին, որովհետեւ եկեղեցի չի կրնար կառուցանել, արեղայ չի կրնար ձեռնադրել։

Հայ մարդը, հարուստ կամ աղքատ, առատօրէն եւ շատ առատօրէն կը վճարէ քահանային, որովհետեւ ինք Հայր Մեր մը չի կրնար արտասանել իր ննջեցեալներուն հոգւոյն, որովհետեւ ինք չի կըրնար առանձինն բանալ Երկինքի Արքայութեան ճամբան։

Բայց գի՞րք։ Խնդրենք։ Գիրքը ի՞նչ է որ։ Ալ Գիրքի՞ ալ դրամ վճարէ։ Ալ գի՞րք ալ կարդայ։ Պէտք չունի։ Պէտք չունի, որովհետեւ, կրկնենք, ան հոյակապ գիրքեր կրնայ գրել,

— եթէ իրեն քիչ մը ժամանակ հայթայթէք,

— Եթէ իրեն քիչ մը մտքի եւ մտածումի հանդարտութիւն տաք,

— մանաւանդ եթէ իրեն քիչ մը յիշեցնէք Հայոց այն Այբուբենը, զոր մոռցած է դպրոցէն բաժնուած օրէն ասդին։

«Մարմարա» Ռ. Հ.

(*) «Յառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի Յուլիս 1ի թիւին մէջ։

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յուլիս 20–26)

ՀԱՅԿ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿ ՌՈՍՏՈՎԻ ՄԷՋ

Ռոստովի մէջ սկսած է հայկ. սենֆոնիք երաժշտութեան տասնօրեակ մը, մասնակցութեամբ Հայաստանի պետական սենֆոնիք նուագախումբի, ղեկավարութեամբ Դաւիթ Խանջեանի։ Առաջին երեկոյթը տեղի ունեցած է Ռոստովի «Հոկտեմբերեան Յեղափոխութիւն» այգիի մէջ, Ալ. Սպենդիարեանի «Երեւանեան էթիւտներ»ու մեկնաբանութեամբ։ Ռոստովցիները մեծ գրուատանքով ա ր – յայտուած են Եղ. Բաղդասարեանի Ռապսոտիին մասին, զոր մեկնաբանած է ջութակահար Ռուբէն Ահարոնեան՝ նուագախումբին հետ։

X

ՋՈՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ

«Հայաստան» հրատարակչականը լոյս ընծայած է Փրոֆ. Ջոն Կիրակոսեանի «Բուրժուական դիւանագիտութիւնը եւ Հայաստանը» գիրքը, նուիրուած Հայկական Հարցի իբրեւ միջազգային քաղաքականութեան նիւթ ծագման պատմութեան։ Հեղինակը տուած է Արեւելեան Հարցի պատմութիւնը՝ սկսեալ ԺԹ. դարու վերջին քառորդէն, 1877–1878 Թուրքիոյ–ռուս – Թրքական պատերազմէն եւ դիւանագիտական պայքարը միջազգային իրադրութեան վրայ ռուսական զէնքի յաղթանակի կարելի հետեւանքներու ազդեցութեան շուրջ։ Հեղինակը ցոյց տուած է այն ժամանակուան միջազգային յարաբերութիւններու ամբողջական պատկերը եւ վերլուծած է Հայկական Հարցի շուրջ ստեղծուած դէպքերը։

X

ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԷՆ

Լենինականի մէջ կառուցուած արուեստի պալատը եւ մարզական պալատը ընակչութեան ընկերային – մշակութային կարիքները բաւարարելու ընդարձակ ծրագրի մէկ մասն են։ Ֆիլհարմոնիայի վերածուած վերահաստատուած տաճարին հետ անոնք դարձած են այն վայրերը, ուր հաճոյքով իրենց հանգիստը կ՚անցընեն հազարաւոր մարդիկ։ Մօտ ատենէն քաղաքը կ՚ունենայ ինքնատիպ թանգարան մը, ուր կարելի կ՚ըլլայ գտնել հին Գիւմրիի (Լենինականի հին անունը) համար բնորոշ ամէն ինչ։ Լենինականցիները ծանօթ են իբրեւ ճարտարապետներ, մեքենաշինարարներ, ջուլհակներ, գիտնականներ, ճարտարապետներ, նկարիչներ, բանաստեղծներ, դերասաններ եւ մարզիկներ։ Համաձայն հաստակայց կարծիքի անոնք ազգ. աւանդութիւններու եւ սովորութիւններու նախանձախնդիր պահպանողներ են. Հըպարտ են միջնադարեան ճարտարապետութեան 115 նմոյշներով, որոնց կարգին ինքնատիպ գլուխ – գործոցով՝ «Ամենափրկիչ» եկեղեցիով։ Ժողովրդական բանահիւսութեան անոնց հնկայական հաւաքածոն մեծ տարածում ունի շատ մը երկիրներու մէջ ապրող հայրենակիցներու շրջանակին մէջ։ Հայաստան կարելի է տեսնել ամենայն մանրամասնութեամբ պահպանուած ազգային հարսանեկան ծէսեր, ճաշակել հայկ. խոհանոցի հազուադէպ ճաշի տեսակներ։

«ՄԽԻԹԱՐԻ ԼՈՅՍԸ»

Գրեց՝ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Խորագիրը փոխ կ'առնեմ սիրելի Հայր Ներսէսէն: Ուրիշ պարտք ալ ունիմ իրեն: Կը վերադարձնեմ շուտով բոլորը միասին: Յաւելեալ երկու տարուան տոկոսը..

Բաւական երկար ուշացումով մըն էր, որ տօնուեցաւ Մխիթար Աբբահօր ծննդեան 300ամեակը, Վենետիկ, Տոժերու Պալատին մէջ, եւ քիչ մը ամէն տեղ, ընդհուպ բոլոր հայահոծ շրջաններուն մէջ:

Նոյնպէս ուշացումով լոյս տեսան Մխիթարեան Պաշտօնաթերթ՝ «Բազմավէպ»ի երկու բացառիկները, երկու գեղատիպ ու հաստափոր հատորներ, մօտաւորապէս 1200 մեծադիր էջ, նուիրուած Մեծ Սեբաստացիին կեանքին ու գործին:

Այս ուշացումներուն պատճառը Ս. Ղազարի մէջ պատահած աղետալի հրդեհն էր, որ ծայր առնելով փառապանդ ըլլալով հանդերձ, մահացու հարուած մը չտուաւ մեր «Փոքրիկ Հայաստան»ին, խնայելով մանաւանդ ձեռագիրներու անգին հաւաքածոն:

Ու ահա, ես ալ երկար ուշացումով մըն է, որ կ'անդրադառնամ այս մեծ եղելութեան, մեծագո՛յնը, վստահօրէն նոր ժամանակներու Հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ: Իմ ալ ուշացումիս գլխաւոր պատճառը հրդեհ մըն էր, որ բռնկեցաւ յանկարծ գիշեր մը, սրտիս մէջ:

Եւ այդ օրէն ի վեր կը տառապիմ: Կը տառապիմ չկարենալ գրելուս: Ձեմ գիտեր թէ գիս հասկցողներ պիտի գտնուի՞ն: Ամէն առաւօտ արթննալ ձեռնարկելու սիրուած, փայփայուած երազի մը իրականացման եւ չկարենալ իրարու քով բերել զգացումներն ու մտածումները, որոնք կա՛ն մէջդ եւ որոնք, աւա՜ղ, չեն ուզեր լոյս աշխարհ գալ, կը մնան շղթայուած, բանտուած: Եւ ա՛յս օրեր, շաբաթներ, ամիսներ: Ձեմ գիտեր թէ մարդկային կեանքին մէջ կա՞յ հոգեկան աւելի՛ ցաւագին տառապանք:

Ու հիմա կրնաք երեւակայել այն անհուն հրճուանքը, որ կը պարուրէ հոգիս, երբ յա՛նկարծ կը լուծնայ խաւարը: Երբ իրենց խոր թմբիրէն կը զարթնուն մտածումները ու ամէն ինչ կը դառնայ պարզ ու վճիտ: Կու գան շարուիլ բառերը իրարու մօտ, իրարու ետեւէ, ինչպէս զարման ծիծեռնակները հեռագրային թելերուն վրայ:

Ու մտածել թէ ա՛յնքան պարզ բաներ էին ըսելիքներս: Քանի մը խորհրդածութիւն, սրտէ բխած քանի մը անոյշ խօսք, սէր ու հիացում այն մեծ հայուն, որ կը կոչուի Մխիթար Սեբաստացի:

Այդ խորհրդածութիւններէն առաջինը հետեւեալն է: Ժողովուրդները երկու տեսակի դիւցազնավէպ ունին: Առաջինը կը գրուի արիւնով, երկրորդը՝ լոյսով: Օրինակ, եթէ նկատի ունենանք մեր ժողովուրդին պարագան, Հայկի դիւցազնավէպը գրուած է արիւնով, Մեսրոպ Մաշտոցինը՝ լոյսով: Կան ոմանք, որոնք գրուած են երկուքով ալ, թէ՛ արիւնով թէ լոյսով,, միասնաբար: Օրինակ Վարդանանքը:

Որքա՜ն չքեղ է շարքը մեր դիւցազնավէպերուն: Վահագնէն մինչեւ Հայկ Դիւցազն ու Արա Գեղեցիկ, Մեսրոպ Մաշտոցէն մինչեւ Նարեկացի, Վարդանանքէն մինչեւ Սասունցի Դաւիթ: Եւ դեռ Դաւիթ Բէկ: Եւ դեռ Սարդարապատ:

Հայր Ներսէս Տէր-Ներսէսեան, Ներհուն խմբագրապետը «Բազմավէպ»ի այս ձեւով ալ կը մեկնաբանէ Մխիթար Սեբաստացիի երեւումը մեր մէջ: Իբրեւ Հայ հոգիէն ժայթքող հրեղէն լոյս, դարերէ ի վեր հոն յայտնուող իբրեւ հրաշածին կրկներեւոյթ: Տեսակ մը հրաշք, որուն խառնուած են աստուածայինը, դիցաբանականն ու մարդկայինը:

Զաճապարենք սակայն, պիտի անդրադառնամ Հայր Ներսէսի այս պերճիմաստ յօդուածին, եզրակացութեանս մէջ:

Մխիթար Սեբաստացիի դիւցազնավէպը գրուած է մի՛միայն լոյսով, ինչպէս Մեսրոպ Մաշտոցինը՝ 13 դար առաջ: Նոյն կենսայորդ եւ ստեղծագործ լոյսն է, զոր Աստուած դրաւ Հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ, դարեր առաջ: Արարչագործութեան սկիզբներուն ըլլալու էր, աղուոր օրուան մը անբիծ արշալոյսին: Թող ներուի ինծի՛ այստեղ ըսել թէ՝ բացի այդ փրկարար լոյսէն՝ Ան չուայլ չեղաւ մեզի հանդէպ, նոյնիսկ չափազանց ժլատ: Ի բնակլորանէ մեզի տրուած այդ լոյսն է ուրեմն մեր մեծագոյն գանձը, անով եղած ենք մեծ, անով տեւած եւ անով ալ պիտի մնանք անմահ:

Չի անվախճան է այդ լոյսը, անվախճան ինչպէս տիեզերքի մէջ ճառագայթող ամէն լոյս, ամէն հեւք ու սարսուռ, ամէն յոյզ, մտածումի ամէն շող, ամէն շիթ:

Կը տժգունի ան երբեմն կը սքօղուի մթութեան մէջ: Ու կը թուի մեզի որ ան մարած է վերջնականապէս: Բայց ո՛չ, չի՛ կրնար ըլլալ այդ, չի՛ կրնար մարած ըլլալ այդ լոյսը:

Արդարեւ, կը յայտնուի ան յա՛նկարծ, անհրաժեշտ պահուն, շողարձակ ու հրաշալեղ, աւելի պայծառ քան երբեք, աւելի ուժեղ քան երբեք: Եւ մենք անգամ մը եւս կ'անդրադառնանք ու կը հաստատենք, որ անկորնչելի է ան, անբեկանելի ու յաւիտենական:

Մխիթարի շունչով սնած եւ մեր դարուն հայ մեծագոյն բանաստեղծը կը սահմանէ զայն այսպէս.

«Լոյսն է մտքիս հարսը, աղջիկն Աստուծոյ»:

Ի՜նչ մեծ հաճոյք է ականատես ըլլալ ու ըմպել այդ հրաշալի լոյսը, որ շողաց Մխիթարի մէջ, անոր կեանքին բոլոր օրերուն: Այո՛, հրաշալի վէպ մը: Վէպերուն ամէնէն պարզը, ամէնէն մարդկայինը: Վսեմ իր պարզութեան մէջ:

1676 Փետրուար 7ին, Սեբաստիոյ մէկ անշուք գիւղին, Հողդարի մէջ կը ծնի մանչ մը: Ծնողքը զայն կ'անուանեն Մանուկ, որդի Պետրոսի: Կարելի չէ երեւակայել աւելի համեստ, աւելի աղքատ միջավայր: Մանուկի ծնողքը խեղճ փերեզակներ էին, իբրեւ միակ հարստութիւն ունենալով իրենց քրիստոնէական հաւատքը: Այդ շունչին տակ ալ կը մեծնայ Մանուկ: Երբ կ'ըլլայ չափահաս զայն կը ղրկեն Ս. Նշան պատմական վանքը: Ան կը սուզուի կրօնական՝ մատեաններու աշխարհին մէջ: Կ'աղօթէ, կը խոկայ, երգեր կ'երգէ, ճառեր գրի կ'առնէ: Կը դառնայ կրօնական Մխիթար անունով: Մխիթա՜ր, ի մեծ մխիթարութիւն իր բարի ծնողաց, ի մեծ մխիթարութիւն համայն ազգին Հայոց:

Միշտ հետամուտ է զարգանալու, կը կարդայ ս. Հայրապետներու գործերը, կը վերլուծէ, կը մեկնաբանէ:

Ս. Նշանի շրջանակը նեղ գտնելով կ'ուղեւորուի Ս. Էջմիածին: Երգեր կը սկսի յօրինել, կը գրէ քարոզներ, ճառեր: Կ'այցելէ Խոր Վիրապ, Սեւան, Կարին, Բաբէն: Անկէ կ'անցնի Հալէպ, Կիպրոս: Ահաւոր է ազգին վիճակը: Դաժան բռնակալներու լուծին տակ կը հեծէ հայրենիքը: Խաւարը պատած է ամբողջ երկիրը: Ի՞նչ պէտք է ընել, ուրկէ՞ սպասել փրկութիւնը: Ելք մը գտնել:

Ծիշդ 1700ին, Պոլսոյ մէջ կը հիմնէ Միաբանութիւնը որ իր անունը պիտի կրէր: Տգիտութիւնն ու անհաշտ մոլեռանդութիւնը ամէն տեղ էին: Մխիթարի սիրոյ կանչերուն պատասխանեցին կոյր հալածանքով: Վտարեցին զինք եւ իր միաբանները Պոլսէն: Եղբայրասիրութեան անխոնջ առաքեալը ստիպուեցաւ փնտռել օտար հորիզոններ: Հաստատուեցաւ Յունաստանի Մեթոն բերդաքաղաքը: Շինեց եկեղեցի, ձեռագրատուն, վարժարան: 1715ին, խոյս տալով Թրքական արշաւանքէն, կը լքէ ամէն ինչ, 15 տարուան իր աշխատանքին պտուղը, ու կ'անցնի Վենետիկ:

(Շար. – 1)

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

— o —

«ԱՆՄԱՐԳՈՒԱԾ ՄԱՐԴԻԿ»

Հեղ. Նուպար Ակիշեան

Ութ պատմուածքներու վրայ տարածուող տիպարները իրականութեան մը դէմ յանդիման կու գան: Այդ իրականութիւնը կամ՝ արտաքին շօշափելի աշխարհը ամերիկեանն է, ա՛յն ալ ընթացիկ կեանքին պարզ երեւոյթները արտացոլող, իրողութիւնները արտայայտող - գործադրող առօրեան: Հայ թէ օտար, գաւառէն ժամանած թէ այլուր, բոլորն ալ օրուան չոր ու տափակ, անհրապոյր շրջանակներու մէջ սանձուած են: Կ'ըմբռնեն իրենց վիճակուած ճակատագիրը, կը խորհրդածեն, եւ միաժամանակ, թոյլ կու տան, որ դուրսը չարժի իր միատեսակ անհոգ ընթացքովը:

Մէկը Մարգար, կը հաստատէ, թէ ալեւոր տարիքը եթէ նոյնիսկ կամուրջ ունեցած է տասնամեակներու յարատեւ աշխատանքը, այլեւս իր անօգուտ էակ մը եղած ըլլալուն փաստով՝ առնուազն անմարսելի երեւոյթ մը կը մնայ իր ապրած աշխարհին, միջավայրին համար: Ուրիշ մը՝ Մեքսիկացին, անոր ընտանիքը, խոյս տուած հացի կարօտ միջավայրէ մը, կոբաքամակ աշխատանքի են լծուած Գալիֆոռնիոյ մէջ: Հոս եւս անտարբերութեան մղձաւանջը, փախուստ տալու, այլ կեանք ապրելու անկարելիութիւնը, առնուազն այդ տրամադրութեան պակասը:

Ժխտուած արարածներ, մերժուածներ թերեւս, յամենայն դէպս կը մնան զըլկուած արժանաւորութենէ:

Ակիշեանի ապրող – շնչող տիպարները, շրջանակուած ըլլալով հանդերձ իրենց իւրայատուկ ցաւերովը՝ առանձնացած, մեկուսացած հոգեվիճակներ չեն, քանի շաղախուած կը մնան իրենց անմիջական շրջապատին հետ:

Հեղինակը իր տիպարներուն վիճակները վերլուծելու եւ զանոնք ապրեցնելու համար, առաւելաբար կը դիմէ մենախօսութեան, խօսակցութեան միջոցին: Թելադրականութեան: Ասոնց յաջող թաւալումովն է, որ կը պատկերանան նկարագիրներն ու հոգեխառնութիւնները, մտայնութիւններն ու կեանքին պարտադիր ճնշումները: Այսպէս, ՝մէկ խօսքով, պատումածքները, իբրեւ նիւթ կ'ապահովեն բնականոն զարգացում մը, երբեմն զուարթ ելքով մը, որ չի դադրիր տրամը ցոյց տալէ:

Հեղինակին միջամտութիւնը արձանա-

ԱՆԱՒԱՐՏ ԷՋԵՐ...

[ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ]

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Վերջապէս հասանք Ս. Կարապետ: Թէ իմ ուխտագնացութիւնս ինչպէս կատարուեցաւ չեմ յիշեր: Գիտեմ, եկեղեցի գացին աղօթելու, մազերս խուզուեցան, հոն է որ առաջին անգամ «ճանող ձի» (հեծանիւ) տեսայ եւ մանաւանդ էշերու զռոցներ լըսեցի այնքան՝ ինչքան չեմ լսած ամբողջ կեանքիս ընթացքին:

Խեղճ կենդանիները կը կապէին ախոռը ու կ'երթային զուարճանալու: Ասիկի (ձիերուն եւ էշերուն տոպրակներուն մէջ դրուած, իրենց բաժին ուտելիքը՝ յարդն ու գարին) ժամը կու գար ու կ'անցնէին ժամեր, իրենց մասին խորհողներ ի հարկէ չէին ըլլար ու անոնք ձայն ձայնի տըւած զռոցի համանուագ կը կազմակերպէին, իրենց բողոքը լսելի դարձնելու համար: Պարապ տեղը չէ որ կ'ըսեն՝ «Ըխտաւոր էշ կգա՞յ»:

Վերջացաւ ուխտագնացութիւնը, վերջացան զուարճութիւններն ու պտոյտները եւ մենք յոգնած բայց գոհ ու երջանիկ, վերադարձանք տուն: Վերադարձանք հարստացած մտքով ու ծանօթութիւններով, բաղդատութիւններու, յարաբերականի կարելիութիւններով, միտքը իր ըճացած վիճակէն դուրս բերած էին: Այդ ճամբորդութիւնը մտային հասունութեան ընթացքը քիչ մը աւելի արագացուց ու ինծի կը թուէր թէ այլեւս մանուկ ըլլալէ դադրած էի: Մտքիս սահմանները ընդարձակուած էին եւ «ինչու»ները գլխար կը հրմշտկէին, բայց ի հարկէ անոնց բոլորին պատասխանելու կարողութիւնը չէին կրնար ունենալ:

Այն ատեն չէի կրցած ըմբռնել թէ ինչո՞ւ, երբ այնքան լայն տարածութիւններ կան մեր շուրջը, մեր նախահայրերը մեզի համար որպէս բնակավայր էին ընտրած այս անբերրի եւ անհիւրընկալ կիրճին մէջ, կիրճերու միացման փոսի շուրջ:

Աւելի ուշ, շա՜տ աւելի ուշ գտայ այս «ինչո՞ւ»ի պատասխանը, որուն շուրջ համաձայն մեզմէ իւրաքանչիւրի խառնուածքին, կարելի է անվերջանալի խորհրդածութիւններ ընել:

Հարցուցէք արծիւին թէ ինչո՞ւ իր բոյնը անմերձենալի ժայռերու ծերպերուն մէջ կը պահէ:

Ըսէք՝ «գոյութեան պայքար», «ինքնապաշտպանութեան բնազդ» միեւնոյն է. մեր ժողովուրդին համար, տեւականօրէն հալածական մեր ժողովուրդին համար ինքնապաշտպանութեան պահանջը դարձած է բնազդ ու այդ բնազդի հիման վըրայ կառուցուած է մեր շինարարութիւնը, չըսելու համար մեր ճարտարապետութիւնը:

Մեր ժողովուրդի ստեղծագործական եւ շինարար ոգիին մէկ գլուխ գործոցն էր Հաճըն քաղաքը, ժայռերուն վրայ թիզ առ թիզ շահուած հողերով, պարտէզներով ու այգիներով դրախտացած իր աշխարհագրական դիրքով այդ անհիւրընկալ բայց անառիկ արծուեբոյնը:

Օրերը շուտ կը սահին, տարիները չեն սպասեր 1914՝ Համաշխարհային Ընդհանուր Մեծ Պատերազմ բայց ինչ կը նշանակեն այս խոշոր խոշոր բառերը... Մէկ բան կար որ շատ դիւրութեամբ հասկցած էի... Երիտասարդները բոլորը զինուած պիտի երթան եւ կռիւ ընեն... Իսկ մե՜նք.....

1915.. «Խորհրդակցութեան համար ժողովի են կանչուած քաղաքի բոլոր մեծաւորները», գիշերը: Յաջորդ օրն իսկ անոնք կը նկատուին պատանդներ եւ ժողովուրդին կոչ կ'ընեն որ յանձնեն զէնքերը, տեղի ունենալիք խուզարկութիւններէն առաջ:

Կայծքարէ հրացաններով յանձնումի գործողութիւնը կը սկսի: Կը հետեւին արգիլական արծաթափայլ գեղեցիկ զէնքեր, թէզե՛ր ու թէզեր... որոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ Հաճընցին ի՜նչ յոյսեր էր դրած... ու այսպէս Հաճընը վերածուած էր կենդանի դիակի մը՝ երիտասարդութիւնը բանակի տրամադրութեան տակ, մեծերը բանտարկուած ու երկար տարիներու մրջնային աշխատանքով զէնքի պահեստն ալ հոն՝ հրապարակին վրայ դէզ առ դէզ ցուցադրուած, Հաճընը դարձած էր անպաշտպան:

Նոյն այդ բեմադրութեամբ կազմակերպըւած է աքսորի նախապատրաստական աշխատանքը հայաշատ բոլոր քաղաքներուն մէջ:

(Շար. - 5)

գրուող հոլովոյթներուն մէջ՝ տիրական չէ: Եւ լաւ է, որ այդպէս է. որովհետեւ միջամտութիւններուն պարագային Ակիշեան արամադրութիւն ցոյց կու տայ անձնական խոովքներ հիւսելու (օրինակ՝ «Աբեւծաղիկ»ին մէջ) պահ մը զարտուղի, համբէն շեղում կատարած տեսք մը տալով պատմութեան քայլերուն:

×

«ՈՂՋԱԿԷԶ»

Հեղ. Արամ Սեփեթճեան

Լիբանանեան տագնապը իր արեան ճապաղիքներով, խելացնոր արտառոցութիւններով, իր այլապէս այլանդակ երեսներով, չէր կրնար աննկատ մնալ գրիչներու մօտ: Մանաւանդ անոնց, որ օրը օրին ապրեցան այդ սարսափներուն, ահուդողերուն ամբողջ անձկութիւնը, կրեցին այդ տագնապներուն զարհուրանքները: Պատկերացումները շատ եղան, յաճախ գրական շղարշով, բայց միշտ տարկայական իբրեւ իրադարձութիւն, տարողութիւն, տեսակ մը քանդակ՝ սասկումներով մռայլ իրողութեան:

Արամ Սեփեթճեան երկու հարիւրի հասնող էջերով, ողջակիզումի մը պատմութիւնը արձանագրած է: Տոմը իր եւ իր ընտանիքին անդամներուն: Սեւեռումը՝ ապրուած ժամերուն, օրերուն վրայ, կատարած է աւելի վիպող — յուշագրողի մը նախասիրութեամբ:

Թուղթը, սա սպիտակ դէզը թերթերուն, պատմութիւնը հոգիիդ···

Իսկ այդ պատմութիւնը, որ կը տարածուի մայրիներու երկրէն Կիպրոս եւ մինչեւ Սաուտական Արաբիա, այսինքն՝ խոշտանգուած հողերէն մինչեւ հարուստ աւազները, ընդհանրական աղջամուղջին կնիքը կը կրէ: Փլուզումը հոգեկան է նաեւ իր անմիջական անդրադարձումներովը, ամէն քայլափոխի զգալի դարձող անդոհանքներովը:

Խօսերը՝ հարցականներու եւ պատասխաններու յաջորդութեամբ, մենախօսութիւններու եւ հանդիպումներու ճամբով, երէկին վրայ կատարուած սեւեռումներով, ներկայի մութ իրականութեան վրայ ուղղուած հայեացքներով, դեռ անհասկընալի, անկարելի թուացող, բայց պարզ իրողութիւն եղող կացութեան մը քանդակումին կը ծառայեն:

Որովհետեւ, գրողը ապրած է այդ իրականութիւնը, ըսենք արհաւիրքը:

Տպաւորիչ էջեր, - յաջող, նկարուն պատկերներ, արձանացած պահեր, զգայնիկ տրամադրութիւններ, — չեն պակսիր «ՈՂՋԱԿԷԶ»ին մէջ: Այս հաստատումը պիտի տարածուէր ամբողջ հատորին երկայնքին վրայ, եթէ Ա. Սեփեթճեան խարկանքն ունեցած չըլլար մտածելու, թէ գրականութիւնը կը շահի գրչի խաղերով, թէ զեղուն տողերով, փրփրուն բառերով, ինչպէս, օրինակ, այս մէկը.— Սիպիլն ու Սոլմազը տատրակներու նման այգաբացէն առաջ պիտի ճախրէին միատեղ՝ նոյն սաւառնակով, օհերո՛վ եւ տաղերէ ու երգերէ մէջբերուած աւելորդ պարբերութիւններով, գրական երկը կը դառնայ աւելի հաղորդական:

×

«ԿԱՐՕՏԻ ՆԱՄԱԿ»

Հեղ. Նազարէթ Թօփալեան

Երէկի եւ ներկայի, անդարձ կորսուածին եւ այժմու գոյավիճակին սահմանագծումներուն ճամբով է, որ Նազարէթ Թօփալեանի կարօտը առաւել դիմագծութիւն ձեռք կը ձգէ: Ժամանակին տարածքը կարճ է՝ հազիւ քանի մը տարիներ, սակայն անճանաչելի ըլլալու չափ երկար՝ մօտաւոր անցեալի օրերուն եւ այժմու վիճակներուն միջեւ:

Լիբանանի խաղաղ ծովափը, լոյսերու մէջ ծփացող պողոտաներն ու դեռ Շուֆ, Այն Պարուք, Պրումմանա եւ այլուր, հեղինակին մտապատկերին մէջ քարացած ներկայութիւններ կը մնան իրենց արեւածագերով եւ հրավառ երկինքներով: Սիրտը հոս անպարփակ, ամպարագիծ լաբերով հիւսուած է, թաթաւուն երանգներով, որովհետեւ այսօրուան հակադրութիւնը թաւալգլոր տեսարան մը կը պարզէ: Շքեղ արձան մը, որ փշրուած է:

Հոսկէ նաեւ երկու «աշխարհներուն» ծանօթ հեղինակին երազ - բաղձանքը հին օրերուն, ապրուած վայրկեաններուն յիշատակն է, որ թախծոտ տրամադրութիւններով կ'արխինոտէ սիրտ մը:

Կարօտը սակայն իր զգայնութեամբ երբեմըն ծուղակներ կը լարէ երբ ենթական անխուսափելի երթով մը կը սուզուի երանութիւններու հորձանուտին մէջ: Երբ լաբերը կը դառնան կրկնուող խօսքեր եւ տրամադրութիւնները իրենց արտայայտութիւնները կը գտնեն ընթացիկ միտքերու մէջ:

Ն. Թօփալեանի կոկիկ եւ դիւրասահ լեզուն յաճախ լրագրողը կը մատնէ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

— o —

ԽՄԲ.— Յուլիս 14/15ի «ՅԱՌԱՋ»ի մէջ հրատարակած էինք Պէյրութի «Սփիւռք» շաբաթաթերթի (առենէ մը ի վեր դադրած) խմբագիր Գէորգ Աճէմեանի մեզի գրկած քննադատական մէկ յօդուածը, ուր խնդրոյ առարկայ էր նաեւ Կարիկ Պասմաճեան, որու դէմ կային կարգ մը մեղադրանքներ: Այդ առթիւ ներկայէն ստացանք հետեւեալ նամակը, որ հարկ եղած լուսաբանութիւնը կու տայ: Աւելի չենք ուզեր ծանրանալ այս հարցին վրայ, ոչ իսկ անդրադառնալ նամակին մէջ «ՅԱՌԱՋ»ի կեցուածքին մասին եղած ակնարկութեան, անտեղի բանավէճի դուռ չբանալու համար: Ըսենք միայն, որ առիթը տրուեցաւ մեզի հարցը տեսնելու եւ կարգ մը հաստատումներ ընելու:

˅

Կարգայի թերթիդ 14.425 թուակիր (14/15 Յուլիս) համարին մէջ Գէորգ Աճէմեանին ստորագրութիւնը կրող յօդուածը NEW WRITING FROM THE MIDDLE EAST գրքին մասին: Խմբագրական ծանօթութեան մէջ ըսուած է թէ «ՅԱՌԱՋի ղրկուած այս յօդուածը կը վերաբերի հատորի մը, զոր չենք տեսած»:

Երբ խնդրոյ առարկայ են գրքի մը խմբագիրը եւ գրպարտութեան ենթակայ այդ գրքի աշխատակիցներէն մէկը, «ՅԱՌԱՋ»ի կեցուածքը կը զարմացնէ զիս:

Ճշմարտութեան սիրոյն ստիպուած եմ պատասխանել յօդուածագրին, որ կը մեղանչէ մտաւորական պարկեշտութեան՝ անտեղի զեղումներով ընդհանրացումներ կատարելով, եւ այս բոլորը հասարակ, ճղճիմ աճպարարութեամբ:

Մեղադրեալ գրքին մէջ Կ. Պասմաճեանի անուան ներքեւ տրուած գրութիւնը կը կրէ յստակ վերնագիր մը, որ մեկնաբանութեան չի կարօտիր. «76 ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ ԵՒ ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ»: Ինչպէ՞ս կրնայ ըլլալ որ Կ. Պասմաճեան կը նկատուի նորօրեայ հեղինակ ժողովրդական դարաւոր առածներու եւ ասացուածքներու: Յիշեալ պարբերութեան վերնագրին ընթերցումը պէտք էր Գ. Աճէմեանը մղէր շրջահայեցութեան եւ ոչ թէ դիւրին ամբոխավարութեան: Նոյն մեղադրեալ գրութիւնը, գրքին հրատարակութեան թուականէն (1978) երկու տարի առաջ լոյս տեսած էր նոյնինքն Լեւոն Համալեանի խմբագրած «Արարատ» եռամսեայ հանդէսին մէջ (թիւ 65, 1976), ուր «76 Հայկական Առածներ եւ Ասացուածքներ» վերնագրին ներքեւ գրուած էր «Կազմեց՝ Կարիկ Պասմաճեան»: Այս աղբիւրը յայտնաբերելու համար Գէորգ Աճէմեան մեծ դժուարութիւն պիտի չկրէր, որովհետեւ գրքին սկիզբը գրուած ծանօթագրութեան մէջ (էջ Ի.) Կ. Պասմաճեանի վերաբերեալ հատուածը յստակօրէն կը մատնանշէր զայն: Տակաւին աւելին, գրքին հայկական բաժնի ներածականին մէջ խմբագիրը սեւով ճերմակի վրայ գրած է հետեւեալ նախադասութիւնը (էջ 120, վերջին պարբերութիւն). «Ինչ որ կարելի է Հայաստանի տոհմիկ բանաստեղծութիւնը նկատել, համադրուած է եւ վերածուած յատկաբանական անգլերէնի՝ Փարիզէն երիտասարդ բանաստեղծ եւ թարգմանիչ Կարիկ Պասմաճեանի կողմէ...»: Երբ այսպիսի բացայայտ հաստատում մը կայ խմբագրութեան կողմէ եւ Գ. Աճէմեան կ'անտեսէ զայն, այս վիճակը զիս կը մղէ վերապահութեամբ մօտենալու իր ուղղամտութեան:

Նոյն կարճատեսութեամբ կամ ճարպիկութեամբ Աճէմեան, տալէ յետոյ ցանկը ընդգրկուած հեղինակներու կը գրէ. «Զարմանալի չէ՞ք գտներ, որ Սփիւռքի միակ եւ վերջին բանաստեղծը նկատուի Անդրանիկ Ծառուկեանը, եւ ատկէ ետք... Կարիկ Պասմաճեան: Ուրիշ ո՛չ մէկ անուն»: Ճիշդ չէ, որովհետեւ իր տուած ցանկին մէջ կայ Զահրատի անունը, որմէ գրքին մէջ ներկայացուած է երկար շարք մը քերթուածներու (թիւով 13), բայց 60ական թուականներու Զահրատէն Կարիկ Պասմաճեան անցումը կրնար նուազ զայթակղեցուցիչ ըլլալ, քան 40ական թուականներու բանաստեղծ Ծառուկեանէն մինչեւ Պասմաճեան...:

Անդին՝ ամբողջ սերունդի մը ճակատին մուր քսելու գնով Աճէմեան կը գրէ. «Վերջին տարիներուն հասած է սերունդ մը, որ սեղծագործելէ աւելի գիտէ իր չգրածը ուրպէս եղակի եւ հանճարեղ գրականութիւն ծախել կամ պարտադրել»:

Ձեզաւ: Եթէ նոյնիսկ մեղաւոր է անձ մը, ինչպէ՞ս կարելի է ընդհանրացումներ ընել: Միջին սերունդի ներկայացուցիչի մը կողմէ այս որքան անհանդուրժողութիւն՝ նորագոյն սերունդին նկատմամբ: Սակայն տեղը չէ այստեղ վերլուծել բուն դրդապատճառները այս անառողջ տրամադրութեանց:

Եզրակացութեան համար՝ ահա՛ հայկական առած մը եւս. «Մտնելուց առաջ միտք արա, թէ ինչպէս դուրս գաս» (Արածանի, ԳԱ 1960, էջ 7):

Կը խոստանամ այս մէկը չթարգմանել անգլերէնի, եւ այսուհետեւ չխանգարել ո՛չ ոքի հանգիստը:

ԿԱՐԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Փարիզ, 30 Յուլիս 1979

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 — 1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ճ.

Վերջապէս կրցաւ որոշում մը տալ: Անդրադարձաւ որ իր այս տագնապին պատճառը առանձնութիւնն էր, թէ պէտք էր որ վերադառնար Փարիզ եւ խառնուէր իր մտերիմ ընկերներուն: Ինչո՞ւ կը փախչէր բոլորէն. ինչո՞ւ լքած էր նոյնիսկ Սուրէնն ու Հրաչը: Եւ սակայն իր Փարիզ այցելութիւնը տեղի ունեցաւ բոլորովին տարբեր պարագաներու տակ: Ռընոյի բանուոր — վարժապետներէն մէկը, այն որ ամէն կողմ նամակ կը տեղացնէր ըսելով թէ պէտք է զէնքը շուտով փրկեն, այլապէս անձնասպան պիտի ըլլայ, ահա այդ վարժապետը քահանայ պիտի ձեռնադրուէր կիրակի օր: Այդ խեղճը անկարող էր անձնասպանութեան ուրիշ կերպ մը երեւակայելու: Ռընոյի բոլոր Հայերը որոշեցին խմբովին ներկայ ըլլալ այդ արարողութեան: Պետրոս Պիյեանքուրէն կիրակի առաւօտ ճամբայ ելաւ ութ հոգինոց խումբով մը, որուն պարագլուխը եղաւ անմիջապէս, ու իր չափազանցուած, բռնապրօսիկ, եւ սակայն խիստ հաճելի զուարթութիւնը անմիջապէս շուրջիններուն փոխանցեց: Երգելով, կատակելով, պոռպռալով հասան վերջապէս եկեղեցի, ուր տարի կար որ Պետրոս ոտքը չէր դրած: Ռիւ Ժան Կուժոն, դեռ դրան առջեւի բազմութեան չխառնըւած՝ կեցնել տուաւ իր ընկերները զինուորական անշարժութեան մը մէջ եւ քանի մը քայլ հեռանալով հրամայեց.

— Շո՛ւնչ... ա՛ռ:

Ութ մէկէն մեծ աղմուկով իրենց քիթերը վեր քաշեցին:

— Խունկի հոտ առի՞ք, հարցուց Պետրոս:

— Ի՛նչ խունկի հոտ. ես փաստըրմայի հոտ առի, մոն վիէօ, փաստըրմայի···

Խօսողը աւելորդ է ըսել, Խնտամեանն էր, նախկին փաստըրմայի վաճառականը որ անմիջապէս կորսուեցաւ բազմութեան մէջ: Իրաւ ալ եկեղեցիին առջեւ կը ծախէին բոկեղ, բակլավա, ապուխտ, դըդումի կուտ եւ այլ օգտակար ու հաճելի բաներ: Շուտով Խնտամեան դուրս ելաւ բազմութենէն, չորցած միսի կտորի մը հետ եւ տղաքը կրկին խմբուելով դացին դէմի պզտիկ սրահարանը, ձեր բոլորին ծանօթ: Փաստըրմային հետ անշուշտ պէտք էր օղի խմէին ու խմեցին: Նոյնիսկ պահ մը խորհեցան երթալ դիմէն կանչել իրենց քահանայ ընտրուելիք ընկերը, սակայն անդրադարձան որ անպատշաճ է: Որով, ի բացակայութեան զայն «օծեցին, ջրեցին, կնքեցին, օրհնեցին, թաղեցին», եւ խմեցին: Երբոր դուրս ելան երթալ արարողութեան ներկայ ըլլալու, եկեղեցին շատոնց պարպուած էր: Դդումի կուտ մը իսկ չէր մնացած: Ի՛նչ փոյթ սակայն. մեր տղաքը կրկին վերադարձան Պիյեանքուր, եւ խմեցին, երգեցին, պոռացին:

(88 — Շար.)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՈՒԼԻԱՆՈՎՍԿԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Իբրեւ երեկոյթ, իսկապէս, անակնկալ մը եղած է: Ցամենայն դէպս այդ տպաւորութիւնը ստացած ըլլալու են Կրոկոդիլի ընթերցողները, կարդալով խորհըրդային երգիծաթերթին նկարագրականը:

Ուլիանովսկ քաղաքին ձկնապահածոներուն գործատան պատասխանատուներ, Վենիձ պանդոկին մէկ շքեղ առանձնասենեակը վարձած են՝ նիստ մը գումարելու համար: Երգիծաթերթը տնօրէններուն եւ տնօրէնուհիին անունը յիշատակելէ ետք, աւելցուցած է.— Վոտկան կը հոսէր ջուրի պէս ձկնկիթը շատ ընտիր էր: Դըժբախտաբար, յանկարծ մէկը կրակի կու տայ 45 քառակուսի մեթր տարածութեամբ գորգը, ուրիշ մը կը պատռէ վարագոյրները, մահճակալին գլխամասն ու յենակները կտոր – կտոր կ'ըլլան, աթոռակ մը սպիներ կը ստանայ: Եւ կարծես, իրենց արարքը աւելի ծանրացնելու համար, ամօթահար խոյս կու տան պանդոկէն, առանց վճարելու վարձքը, թէեւ Տիկին Անդրեյիվնա 25 ռուբլի կը սահեցնէ սպասուհիին ձեռքը, որպէսզի մոռնայ անցած դարձածը...

Կրոկոդիլ «արկածահար» առանձնասենեակին նկար ալ ցոյց տալով թելադրած է.— եթէ տրամադիր էք քիչ թէ շատ զըւարճանալու, այնպէս ըրէք, որ Պետութիւնը մեծ վնաս չկրէ:

Վենիձի երեկոյթին ծախքը 811 ռուբլի եւ 60 կոպէկ (5.000 ֆրանք) եղած է··· Պետութեան կրած վնասն է ասիկա:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Վարդան Քիւփելեան եւ զաւակները՝ Վարուժան եւ Վարդուհի, Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Կուտուզեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կուտուզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Կուտուզեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սիրուհի Քիւփելեան, Տէր եւ Տիկին Թորոս Քիւփելեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Քիւփելեան եւ զաւակները, Պ. Պանդուխտ Ծերիկեան, Պ. Պերճ Ծերիկեան, Տէր և Տիկ. Պօղոս Ծերիկեան եւ զաւակները, Տէր և Տիկ. Եկմեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Եօթնեղբայրեան ընտանիքը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, աղջկան, մօր, քրոջ եւ հարազատի՝

ԱՐԱՔՍԻ ՔԻՒՓԵԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Քէշիշեան)

անակնկալ մահը որ պատահեցաւ Շաբաթ, Յուլիս 28, գիշերը ժամը 23ին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, Երեքշաբթի, Յուլիս 31, յետ միջօրէն ժամը 14ին։

« ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին ընտանիքին։

Այրի Տիկին Հերմինէ Գէորգեան, Օր. Գոհարիկ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան եւ զաւակը Ֆրետէրիք, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Քիւրքճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արշակ Տիգրանեան (Քալիֆոռնիա), Վահէ եւ Ժիրայր Զիլինկիրեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, զարմիկին եւ խնամիին՝

ՊՕՂՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 1ին, 93 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Օգոստոս 4, ժամը 10.30ին, Փարիզի Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Պանվէօ - Փարիզէնի գերեզմանատունը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան Հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Ջրբաշեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 10-ԻՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒԱՎԻՃԱԿ՝ ԼՕԶԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ Օգոստ. 4էն Սեպտ. 3։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվ. Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիգրանուհի Յարութիւնեանի մահուան առթիւ.— Օր. Ս. Ճելալեան 100, Տէր եւ Տիկին Իսկէնտէրեան, այրի Տիկին Կ. Մուրատեան եւ Տիկին Զ. Արզումանեան 200ական, Պ. Յարութիւն Գասպարեանի պսակին առթիւ այրի Տիկին Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Հայրապետեան 50ական։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռափայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հօմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ ժամը 12էն սկսեալ

Գիւղական եռխ պիւֆէ — Նուագ — Մրցումներ եւ խաղեր։

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԵԲՈՒՆԻ նուագախումբին

Երեկոյեան պարահանդէս մը նախատեսուած է եթէ եղանակը թոյլ տայ։

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.
— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :
F. NICHANIAN
15, Avenue Mathurin-Moreau
75019 Paris — Tél. : 205-47-40
Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06
Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél. : 780-82-58

Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 Ֆր.ի դրոշմաթուղթ։

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը։

Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱԻՈՐ։ Հեռաձայնով չընդունուիր։

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES : CALENDRIER

Deuxième Formule = 14 jours	
2 jours MOSCOU	
12 jours EREVAN	07 au 20 Septembre
Troisième Formule = 16 jours :	
2 jours MOSCOU	24 Août au 08 Septembre
14 jours EREVAN	31 Août au 15 Septembre
Quatrième Formule = 13 jours	
MOSCOU - ARMENIE GEORGIE - LENINGRAD	24 Août au 5 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.
(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours . Tél. 49-52-23

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise

un grand voyage culturel en ARMENIE

du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE

Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.

Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.

Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի - պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԵԼ։

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին։

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Արբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ։

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 - 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը փակ է
ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 31

SOUSCRIPTION EXCEPTIONNELLE POUR UN LIVRE D'ART

ARMENIE 1900

L'Arménie du début du siècle, vue à travers 200 anciennes cartes postales et journaux de l'époque.

PARUTION OCTOBRE 1979

Une réalisation de luxe de plus de 200 pages — Grand format : 25×33
A paraître prochainement en librairie au prix de 220 F.

OFFRE EXCEPTIONNELLE AUX SOUSCRIPTEURS :
au prix de 160 F. franco de port
Adressez votre règlement à l'ordre des Editions ASTRID
Un reçu vous sera retourné dès réception

Nom : ....
Adresse : ....

EDITIONS ASTRID
47, Rue de Cléry — 75002 Paris

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
7
MARDI
7 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.441 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 55e ANNÉE No 14.441

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ՅԱՒԵԼՈՒՄ, ՅԱՒԵԼՈՒՄ, ՅԱՒԵԼՈՒՄ

— o —

Թէեւ նախարարպետը կը պնդէ, որ արձակուրդէն չօգտուիր յաւելումներու տարափ մը թափելու համար Ֆրանսացիներու գլխուն, բայց եւ այնպէս հարկ է ընդունիլ թէ իրականութիւնը բոլորովին հակառակն է: Հարիւրին մէկ յաւելումէն ետք աշխատաւորներու սակարանին վրայ ընկերային ապահովութեան, յաւելումներու շարանը երկարեցաւ ըլլալով անշուշտ անխուսափելին՝ էնէրժին: Դիւրին ճամբան գտնուած է արդէն ամէն ինչ քարիւղին վերագրելու. իրրեւ միակ մեղաւոր ճարտարարուեստացած երկիրներու տնտեսական տագնապին: Հարկ է սակայն չանտեսել որ քաղաքային ընկերութիւնները երբեք այսքան չահաբաժին չէին ապահոված եւ եթէ հասարակ մահկանացուին վիճակը շատ փայլուն չէ երբ կառքին էսանսը կը գնէ, ծախող ընկերութիւններուն վիճակը, ընդհակառակն, շատ լաւ է: Ուրեմն, Օգոս. 1էն, էսանսին լիթրը բարձրացաւ «սիւփէռ» լիթրը՝ 3·05, հասարակը՝ 2·84: 15 առ հարիւր յաւելում կը կրէ ելեկտրականութիւնը: Յաւելում կրեց ծխախոտը, շուրջ 9 առ հարիւր: Դեռ Սեպտեմբեր 1էն պիտի աւելնայ երկաթուղի, օդանաւային ճամբորդութիւնները, փոխադրական միջոցները եւլն, եւլն: Այս պայմաններուն մէջ, պարզ է, որ սէնտիքաները «տաք վերամուտ» մը կը խոստանան: Ժորժ Մաաշէ, յայտնեց արդէն Համայնավար կուսակցութեան ինը առաջարկները, որոնց կարգին՝ նուազագոյն աշխատավարձքի յաւելում, պայքար գործազրկութեան դէմ, գիւղացիին գնելու կարողութեան յաւելում, ընտանեկան նպաստներու յաւելում, նարնջագոյն քարթերու վճարում գործատիրոջ կողմէ եւլն:

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ ԿԸ ՅԱՂԹԷ ԲԱՅՑ ՆԱԵՒ՝ ՁԵՌՆՊԱՀՆԵՐԸ...

ԽԱԼԱԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

— o —

Պարզ է, որ Խոմէյնիի ցանկերը յաղթած են Օգս. 3ի ընտրութեանց, բայց եւ այնպէս քիչ մը դառն յաղթանակ մըն է, տրուած ըլլալով, որ ձեռնպահներու թիւը, որ չի հաղորդուիր, շատ մեծ է, ինչ որ բացայայտ փաստն է, օրէ օր աճող դժգոհութեան մը երկրին մէջ: Երկուշաբթի առաւօտ, դեռ չէին տրուեր վերջնական արդիւնքները, բայց կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Խոմէյնիի աջ բազուկը՝ այաթոլա Խալխալի չէ ընտրուած մինչ Թեհրանի մէջ ընտրուած է այաթոլա Թալեղանի, որ յառաջդիմական հոսանքին կը պատկանի: 5 կուսակցութիւններ բողոքած են արդէն ընտրութիւններու ապօրինութեանց դէմ: Ոմանք չեն վարանիր ըսելու թէ Խոմէյնիստները սպառնալիքներով, նոյնիսկ չարչարանքով պարտադրած են որ իրենց ցանկերուն ի նպաստ քուէ տրուի: Ներքին նախարարը տարբեր պատկեր մը կը ներկայացնէ «Խոմէյնիի մեծ յաղթանակ» որակելով արդիւնքը: Յիշենք թէ Իրանի մէջ ոչ կարելի է ընտրողներու բուն թիւը գտնել, ոչ ալ ընտրացանկ: Փոքրամասնութեանց մէկ կարեւոր մասը՝ Քիւրտերը, Ազրպէյճանցիները, Թիւրքմէնները, Պալուճները, եւ քարիւղային շրջաններու արաբախօսները չեն մասնակցած, ինչ որ արդէն 6 միլիոն ձեռնպահ կը նշանակէ: Սիւննի համայնքը, որ Շահին ալ շատ կողմնակից չէր, բոլորովին կը մերժէ կրօնական այս մենատիրութիւնը:

×

Թէեւ Երկուշաբթի օրուան արդիւնքները շատ մասնակի բնոյթ ունէին, բայց Մաթէն կը հաղորդէր թէ ընտրուած է հայ համայնքի թեկնածուն՝ Խալաթեան: Ընտրուած է նաեւ իսրայէլեան համայնքի թեկնածուն Մուսա Տանեհրատ:

Ընտրուած 75 պատգամաւորները, որոնց պաշտօնն է բարեփոխել Սահմանադրութեան նախագիծը, իրենց առաջին նիստը պիտի գումարեն Օգս. 11ին:

×

«Ուղեղներու արտագաղթ» մըն ալ կայ, որ սկսած է մտահոգել շատերը: «Մաքրագործման» կոմիտէները շատ մեծ եռանդով կը գործեն եւ այնքան սուր հալածանքի ձեռնարկած են մասնագէտներուն դէմ, որ օտարերէն զատ Պարսիկներն ալ կը հեռանան երկրէն: Այսպէս, Էթալաաթ օրաթերթը կը յայտնէ թէ 14 հազար բժիշկներ, որոնց 5 հազարը փրոֆէսէօրներ են, երկրէն հեռացած են: Վերջին ամիսներուն 200 ատամնաբոյժ, այսինքն ատամնաբոյժերու մէկ տասներորդը, երկիրը ձգած գացած է: Համալսարանը կամաց կամաց կը պարպուի իր գիտնականներէն, որոնք կը նախընտրեն երթալ արտասահման դասաւանդել:

ՄԵՔՍԻՔԱ

ԾՈՎԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆԵՆ...

— o —

Ամէ ջանք կը թափուի, առաջքն առնելու համար ծովի պատմութեան ամէնէն մեծ աղէտին: Էքլէնթիէ Իմփրէս քարիւղանաւն է, որ ընկղմեցաւ 2 շաբաթ առաջ, բախումի մը հետեւանքով: Կը կրէր 50 միլիոն տոլարի քարիւղ, որ անկէ ի վեր կը տարածուի եւ մեքսիքական ափերէն ետք, Երկուշաբթի օր կը հասնէր Թէքսասի ծովափները, խուճապ ստեղծելով Ամերիկացիներուն մօտ: Շերտը տարածուած է ներկայիս աւելի քան 600 քիլոմեթրի վրայ եւ կը ներկայացնէ 240 միլիոն լիթր քարիւղ: Բոլոր գիտնականները, մասնագէտները հաւաքուած են բայց նաեւ համակերպած, քանի ոչ մէկ լուծում կայ:

ՊԱՐՍԻՑ ԾՈՑԻՆ ՆՈՐ ՈՍՏԻԿԱՆԸ - ԻՍՐԱՅԵԼ

— o —

Շահին անկումով, Պարսից ծոցին արաբ իշխանութիւնները կորսնցուցած են իրենց պաշտպան – ոստիկանը: Այս է Իսրայէլացի քաղաքագէտներուն եւ ռազմագէտներուն տեսակէտը:

Այս վերջիններուն համաձայն, օր մը օրանց, Արաբ միապետութիւնները պիտի տապալին եւ ասոնց պալատներուն տակ հոսող քարիւղին տէրը պիտի դառնան արմատական վարչակարգերով իշխանութիւնները: Ասոնք՝ չանթահարի քաղաքականութեան ճամբով, այսինքն նուազեցնելով կամ բոլորովին դադրեցնելով քարիւղին արտադրութիւնը, պիտի սպառնան Արեւմուտքին, որպէսզի այս վերջինը ընդունի պաղեստինեան հարցին լուծումը՝ համաձայն ներկայացուած պահանջներուն:

Իսրայէլացիք, իրրեւ օրինակ կը յիշեցնեն Իրաքի պարագան: Պաղտատ երկար տարիներէ ի վեր հողային ակնկալութիւններ կը սնուցանէ Քուէյթի հիւսիսային շրջանին նկատմամբ: Մինչեւ այսօր Թեհրանի միջամտութեան սպառնալիքը պատճառ դարձած էր, որ Պաղտատ հրաժարի վճռական քայլերէ: Արդ, հիմա, այդ դերըստանձնած է Իսրայէլ: Նոյն հետեւութեամբ, Յորդանան եւ Սաուտական Արաբիա զերծ կը մնան արտաքին միջամտութիւններէ :Էնթէպպէի(*) օրինակով գիտեն, թէ կրնանք մինչեւ հեռուները հարուածել, գիտել կու տան Թել – Ավիվի քաղաքագէտները:

Պաշտպանութեան նախարար Էզէր Վայզմէն գիտել տուած է, թէ Իսրայէլի ռազմագէտները մինչեւ Հիւսիսային Եմէնը սուրալու հաւանականութիւնն ալ նկատի առած են: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, Իսրայէլացիք կը խուսափին Մերձ. Արեւելքի իրադարձութիւններուն մասին խօսելէ: Բայց եւ այնպէս հրապարակ կը դնեն սա հարցումը, որ ինքնին պատասխան մըն ալ կ'ենթադրէ.– Մեզմէ զատ ո՞վ կրնայ միջամտել:

Թէլ – Ավիվի ռազմագէտներուն համար, քաղաքական հոլովոյթը կրնայ երեք փուլեր արձանագրել:

1) Ծայր աստիճանի ծանր տագնապ մը արաբական աշխարհի մէջ: Մահմետական բնոյթի յեղաշրջում կամ նոյնիսկ յեղափոխութիւն մը: Միապետութիւններու տապալում եւ ներքին անիշխանութիւն, մինչեւ իսկ արտաքին երեսով կայուն նկատուած Սուրիոյ մէջ:

2) Նման պարագայի մը Իսրայէլի դիրքը կը զօրանայ Արեւմուտքի աչքին համար, քանի շրջանի միակ կայուն երկիրը կը դառնայ:

3) Բայց կայ նաեւ երրորդ հաւանականութիւնը, որ վտանգ կը ներկայացնէ: Ուաշինկթըն կրնայ ճնշում բանեցնել, որպէսզի Իսրայէլ կարեւոր զիջումներ կատարէ Այսրյորդանանի գօտիին մէջ:

Տոքթ. Էյթան Կիլպաօ, Եբրայական համալսարանի միջազգային յարաբերութիւններու փրոֆէսէօրը հետեւեալ միտքերը կ'արտայայտէ.– Այնքան ժամանակ, որ հարցերը կը լուծենք բանակցութեան ճամբով, առանց տկարացնելու մեր ապահովութիւնը կամ՝ պաշտպանութիւնը, հաւասարակշռութիւնը պահպանող կարեւոր ազդակ մը կը մնանք Մերձ. Արեւելքի մէջ: Սակայն, եթէ հարկադրեն, որ զիջումներ ընենք՝ կը կորսնցնենք մեր ռազմագիտական արժէքը:

Զինուորական հարցերու մասնագէտ մըն ալ օրինակով մը կը բացատրէ իրենց տեսակէտը: Ի՞նչ կրնայ պատահիլ, եթէ Իրաք յարձակում գործէ Քուէյթի վրայ:

– Մեր փոխադրական օդանաւերը՝ Հերքիւլները, մինչեւ Էնթէպպէ սուրացին, հետեւաբար, Քուէյթ ալ կրնան սուրալ: Կրնանք գրաւել օդակայաններ ու քարիւղի հանքերը: Այնուհետեւ մեր օդանաւերը օգտագործելով տեղւոյն օդակայանները, կրնան զգետնել Իրաքեան հրասայլերը Ասոնք ժամանակ իսկ չեն ունենար շարժելու:»

Իսրայէլացիներուն տեսակէտով՝ իրենք ներկայիս կոչուած են նոր ոստիկանը դառնալու Պարսից ծոցին:

Թ. Ա. Թ.

(*) Իսրայէլեան քոմանտօ մը, 1976 Յուլիս 4ին, Էնթէպպէ օդակայանին մէջ, Ուկանտա, աւելի քան հարիւր ճամբորդներ ազատեց պաղեստինցի օդահէններու ձեռքէն: Այս վերջինները պատանդ բռնած էին Էռ – Ֆրանսի օդանաւով ճամբորդներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ մէջ պետական հարուած մը ձախողած է եւ հինգ ժամ տեւող կռիւներէ ետք, խորհրդայնամիտ վարչակարգին ուժերը տէր դարձած են կացութեան: Բուռն բախումներ եղած են քանի մը օր է եւ կ'ըսուի թէ շուրջ 10 հազար մեռեալ կայ:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ «Պետութեան Դատարանը» մահուան դատապարտեց ծայրայեղ աջ շարքային Իպրահիմ Չիֆթճի, որ 1978 Մարտին սպաննած էր Հանրապետութեան դատախազ՝ Տողան Էօզ:

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ շատ մեծ գայթակղութիւն մը երեւան ելած է, որու մէջ խնդրոյ առարկայ են ծանօթ դէմքեր, նոյնիսկ արքայական ընտանիքէն: Էօրոսիւթէթ անուն ընկերութիւն մը, ձեռք ձգած էր, ինչ որ սովորաբար կը կոչուի «դարուս պայմանագրութիւնը»: Արդարեւ, Սաուտի Արաբիա 5 միլիառ Ֆր. Ֆրանքի արժողութեամբ ապարանք մը ըրած էր՝ 500 անկողիննոց հիւանդանոցի մը եւ 300 բնակարաններով հիւանդանոցային բնակավայրի մը: Ընկերութիւնը սնանկացած է եւ չէ կրցած յարգել իր յանձնառութիւնները, ու մէջ տեղ կ'ելլէ, որ այդ պայմանագրութիւնը գլուխ հանելու համար կաշառակերութիւնը, քոլ-կըրլզները, մինչեւ իսկ իշխան Ալպէրը մեծ դեր խաղացած են:

ԻՏԱԼԻԱ «արձակուրդային դահլիճ» մը ունի, ինչպէս մկրտուած է Ֆրանչեսքօ Քոսիկայի կազմած կառավարութիւնը: Ընկերվարականները ընդունած են չէզոք մնալ եւ տակաւին որոշ հետեւիլ իրենց համակիր երկու անկախ կայ կառավարութեան մէջ, մէկը՝ ելմտական նախարարը:

ՎԱՆՍԻ (Աուէշի նահանգ) շրջանային մասնակի ընտրութեան ժիսքարտեան թեկնածուն կորսնցուց իր աթոռը ի նպաստ համայնավար թեկնածուին:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ «Աշխատաւորներու Ընդհ. Միութեան» ընդհ. քարտուղարը, որ 18 ամիս է բանտն էր, ազատ արձակուեցաւ առջի օր: Լուրը, անձամբ հաղորդեց Նախագահ Պուրկիպա, ձայնասփիւռ – ճառով մը: Հապիպ Աշուր 66 տարեկան է, տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, 1978 Յունուար 26ի ըմբոստական շարժումներուն առթիւ ընդհ. գործադուլին առեն:

“ՄԽԻԹԱՐԻ ԼՈՅՍԸ”

Գրեց՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Բ.

Մխիթար կը յաջողի իր միաբանութեան համար ունենալ շէրկ ու ամայի կղզի մը, Ս. Ղազարը: 1717ին ենք, ու կը սկսի նոյն շինարարական աշխատանքները, եկեղեցի, ձեռագրատուն, մատենադարան, վանքի խցիկներ: Յուսահատութիւն չի՛ ճանչնար այս անընկճելի մարդը: Ամբողջովին նուիրում է ու հնարք: Միաժամանակ ճարտարապետ է, ուսուցիչ, հրատարակիչ, ու Աբրահայր հետզհետէ աճող միաբանութեան: Այդ թուականէն մինչեւ իր մահը, 27 Ապրիլ 1749, երեսուն եւ երկու տարի, մեղուաջան փեթակի մը կը վերածուի Ս. Ղազարը: Ի՜նչ վիթխարի աշխատանք, հրատարակութիւնները կը յաջորդեն հրատարակութիւններուն: Ամէն տեսակի, կրօնական – եկեղեցական գիրքեր, մեկնաբանութիւններ, դասագիրքեր, լեզուի, պատմութեան, գիտութեանց:

Ի՞նչ չէ գրած այս անխոնջ ու բազմատաղանդ մարդը: Երգ, չարական, աղօթքներ, նոյնիսկ Թրքերէն հայատառ քերականութիւն, Թրքախօս հայութեան իր մայրենի լեզուն սորվեցնելու համար: Գրած է նաեւ նոյն քերականութիւնը, հայերէն աշխարհաբար լեզուի: Այս վերջինը ցարդ չէր հրատարակուած եւ Հայր Ներսէսն է որ ձեռնարկեց անոր տպագրութեան: Մարդ ուղղակի կը զարմանայ թէ ինչպէ՞ս կարելի է այդքան գործ գլուխ հանել կանոնաւորութեամբ ու ճշգրտութեամբ մը որ ուղղակի գլխու պըտոյտ կու տայ: Գրած է 1500 նամակ, ըստացած աւոր եռապատիկն ու քառապատիկը: Օրը օրին արձանագրած՝ եղած աշխատանքները, պզտիկ թղթիկներու վրայ, պահած միաբանութեան հաշիւները:

Շնորհիւ այդ տեղեկութիւններուն, ու նաեւ կենսագիրներու վկայութեանց կը ճանչնանք Մխիթարը, իր ֆիզիքական, հոգեկան ու մտային բոլոր մասնայատկութիւններուն մէջ: Հիմա գիտենք թէ ի՛նչ հասակ ունէր ան, աչքերու գոյնը, դէմքին գիծերը, իր նկարագրին, յատկանիշները, իր կարծիքը այս կամ այն խնդրին մասին, իր հակազդեցութիւնները: Լրջախոհ, խելացի, սրամիտ: Այսինքն ամէն ինչ:

Ճշգրտութեան եւ հարազատութեան սիրահար վիպագիրը, ինչպիսին էր Կիւռթու Ֆլօպէր, ինչ մեծ հաճոյքով պիտի ուզէր գրել Մխիթարի կեանքին վէպը:

Մխիթարի երկու կոթողական գործերը կը մնան ի հարկէ Աստուածաշունչի եւ Հայկազեան լեզուի բառգիրքի հրատարակութիւնները:

Ի՜նչ դիւրին է այսպէս ըսել ու անցնիլ: Պէտք է կարդալ օրը օրին գրի առնուած աշխատանքներուն մանրամասնութիւնները վերահասու ըլլալու համար ձեռնարկին մեծութեան: Պէտք է փոխադրուիլ 18րդ դարու սկիզբներուն, Վենետիկ: Վանքը տպարան չունէր, ամէն ինչ կը տպուէր իտալական տպարաններու մէջ: Հայերէնի տառատեսակները կը պակսէին: Փնտռտուքներ Ամսթերտամ, Հռոմ: Ո՛չ միայն տառերուն համար, այլ եւ տպուելիք գործին: Պոլիս տպուած Աստուածաշունչը բան չէր արժեր: Պէտք է ձեռքի տակ ունենալ Ոսկան Վարդապետի տպածը: Չկա՛յ: Անոնց ամբողջութիւնը գրեթէ ընկղմած էր Ամսթերտամէն Պոլիս փոխադրուող նաւուն հետ: Յետոյ, օրինակ մը դժուարութեամբ ձեռք անցնելէ ետք, հարկ տեսնուած էր աչքի առաջ ունենալ նաեւ եօթը լեզուով հրատարակուածը: Ան ալ անգտանելի գրեթէ եւ չատ սուղ: Կը գտնէ զայն Մխիթար երկար փնտռտուքներէ ետք: Ու կը սկսին ինքն ու իր միաբանները անոր հրատարակութիւնը: Ձուլել կու տան տառատեսակներ, գլխագարդեր, զարդանկարներ: Նայիլ փորձերուն, սրբագրել, հսկել հրատարակութեան: Ի՜նչ կամք, ի՜նչ համբերութիւն, ի՜նչ անսպառ կորով ու սէր:

Հայկազեան լեզուի բառգիրքը մանաւանդ գլուխ – գործոց մըն է համաշխարհային չափանիշով: Անոր ատենին, 1749, աշխարհի երեսին չորս ազգեր ունէին միայն ա՛յս բովանդակութեամբ եւ ա՛յս արժէքով բառարան:

Մեծն Մխիթարի կատարած գործերուն մէջ ինծի համար ամէնէն դժուարինը, ամէնէն կարեւորը, ու նաեւ ամէնէն հըրաշալին՝ Հռոմի կրօնական իշխանապետութեան ուստի եւ Ս. Քահանայապետին հետ կնքած պայմանագրութիւնն է, եթէ կարելի է, այս կարճ ձեւով դնել այս այնքան բարդ խնդիրը:

Մինչ հալածանքներն ու ամբաստանութիւնները կը չարունակուէին Պոլսէն Մեթոն և Հռոմ, երբ Իսնիւթ-ոնները աւելի կը գործէին իրենց կոյր, մոլեռանդ անհանդուրժողութեամբ, երբ դեռ չէին մարած Եւրոպայի մէջ հաւատաքննութեան կրակները, Հռոմի ընդունիլ տալ թէ Մխիթարեան Միաբանութիւնը հաբիւրին հարիւր կաթողիկէ քրիստոնեայ է եւ հարիւրին հարիւր Հայ. Թէ Ազգ ու կրօնք տարբեր բաներ են, աւելի ճիշդ զիրար կը լրացնեն: Այս խրողութիւնը պաշտօնականացնել Գերմարդու գործ է, ըստ իս, Մարգարէի, հանճարի, կոչեցէք զայն ինչպէս որ կ՚ուզէք: Քրիստոնեայ եկեղեցիներու միջեւ յայտնուող առաջին էօքիւմէնիք ախոն էր այս:

Երբ վերջին 15 տարիներուն երեք Պապեր վախճանեցան, այդ բառը իրենց շըրթներուն, Մխիթար Սեբաստացին զայն իրագործած էր արդէն 250 տարի առաջ:

Այդ վախճանեալ պապերէն Պօղոս վեցերորդ կարեւորութեամբ եւ յստակօրէն կը ճշդէ այս կէտը՝ Մխիթարի ծննդեան 300ամեակին առթիւ իր օրհնութեան գիրին մէջ:.

«Մխիթար սրտագին պատասխանեց Աստուծոյ կոչումին, որ զինք կը սահմանէր դառնալու առաքեալ եւ վկայ եկեղեցիներու միութեան առաջնորդող ընդդիմախարեալ պաշտօնին»:

Ու ան, աւելի յստակ նախադասութեամբ կը պարզէ իր միտքը.

_ «Իրաւ եւ հարազատ գործիք մը դառնալու ատոնցն ԷՕՔԻՒՄԷՆԻՔ առաքելութեան»:

Եւ խորհիլ թէ մինչեւ այսօր ալ դեռ կան խաւարամիտներ, որոնք ո՛չ միայն չեն ընդունիր այս ակնյայտ ճշմարտութիւնը՝ Ս. Ղազար Հայկականութեան մասին, այլ նաեւ տեսակ մը «ալլէրժի» ունին երբ գտնուին Մխիթարեան վարդապետի մը դիմաց: Անոր համար արդեօք, որ անոր մէջ կը տեսնեն ճշմարիտ հայու եւ ճշմարիտ հոգեւորականի առաքինութիւնները, որոնցմէ, աւա՜ղ, զուրկ են իրենք:

Ո՞ւր է այս բոլորին մէջ դիւցազնավէպը պիտի հարցնեն ընթերցողները:

Պարզ է պատասխանը:

Դիւցազնավէպը՝ փերեզակի այդ խեղճ տղուն բացած ճամբան է Հողդարէն Վենետիկ: Դիւցազնավէպը՝ այդ աղքատ տան մէջ պլպլացող տժգոյն մոմի լոյսը Ս. Ղազարի լուսայորդ ջահին վերածելու հերոսական ճիգն է, յամառ կամքն է, կատարեալ յաջողութիւնն է: Հըրաշքն է: Դիւցազնավէպը՝ տեսլապաշտ համեստ հայու մը հոգիէն ցայտող այն լոյսն է, որով կ՚ուզէ ողողել ան իր ամբողջ ազգը, փոխել անոր ճակատագիրը: Աւելի ճիշդը, իր հարազատ հունին մէջ դնել իր պաշտած ազգը, որ սկսած է փտտանդաւոր կերպով շեղիլ անկէ: Դիւցազնավէպը՝ իր կեանքին ընթացքին կատարած գործն է, Աստուածաշունչ, Հայկազեան Բառարան, անթիւ ուրիշ հրատարակութիւններ: Միաբանութիւնը ամէնէն առաջ: Հիմնել հաստատութիւն մը որ մնայ կանգուն ընդմիշտ, այնքան ատեն որ Հայութիւն գտնուի աշխարհի երեսին: Թերեւս անկէ ալ անդին:

Ի՛ր կատարածը, իր յաջորդներուն կատարածը, անոնց ժառանգորդներուն կատարելիքը Մխիթարեան Միաբանութիւնը, ահա՛ Մխիթար Սեբաստացիի դիւցազնավէպը:

Կրնայի այստեղ ալ վերջացնել յօդուածըս: Յօստացած էի սակայն վերադառնալ Հայր Ներսէսի առաջնորդող, հոյակապ յառաջաբանին:

Իմ կարծիքս այնքան ալ կարեւոր չէ: Անո՛ր, հիմնադրի՛ն, Մեծն Մխիթարի կարծիքն է կարեւորը:

Ի՞նչ պիտի մտածէր Ան, ի՞նչ պիտի ըլլար իր տպաւորութիւնը մեր մասին, Հայ ժողովուրդին, իր միաբանութեան մասին, եթէ յանկարծ իր սրբատաշ դամբանէն ելլէր ու կանգնէր մեր դիմաց:

Կ՚ուզէի որ Ան եղրափակէր մեր բոլոր այս ըսածները:

Եւ ես հիմակուընէ գիտեմ իր պատասխանները մեր իրեն ուղղելիք հարցումներուն, իր տեսակէտները մեզ այսօր ալ հետաքրքրող, մեզ այսօ՛ր ալ տագնապեցնող հարցերուն մասին:

(Շար. – 2)

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԶՈՎՈՒՆԻ

Զովունի գիւղը կը գտնուի Քասախ գետի ձախ ափը, Քուչակ գիւղին դիմացը, Ապարանի կիրճին սկիզբը: Զովունիի հին անունը ծանօթ չէ: 1400ական թուականներուն, գիւղը կոչուած է Ծառայիշէն, 1800ական թուականներուն Սուլթանին:

Զովունի Ապարանի շրջանի՝ պատմական Նիգ գաւառի հնագոյն գիւղերէն մէկն է: Գետնափեայ այդ յարմար զօղաւորութիւնը տակաւին հին ժամանակներէն օգտագործուած է մարդոց կողմէ: Գիւղի հիւսիս – արեւելեան կողմը պահպանուած են կիկլոպեան բերդի մնացորդները:

Զովունիի պարզը Դ – Ե դարերուն կառուցուած ու վերակառուցուած երկու փոքր ու երկու մեծ եկեղեցիներն են:

Փոքր եկեղեցիներէն մէկը՝ Թուխ – Մանուկը, յատակագիծի պարզ յօրինուածք ունի եւ ճարտարապետական ձեւերով ու մանրամասնութիւններով քրիստոնէական վաղ շրջանի՝ Դ. դարու առաջին տասնամեակներու գործ է: Կառուցուած է երկչարք որմնախարիխներու վրայ տեղական տուֆի սրբատաշ քարերով: Թուխ – Մանուկը մնացած է բաւական աւերուած վիճակի մէջ, պատերու վերին շարքերը քանդուած են, թաղակապ ծածքը փոխարինուած է փայտէ տանիքով:

Ցաջորդ փոքր եկեղեցին՝ Ս. Վարդան, չափազանց ուրոյն շինութիւն է: Կառուցուած է գետնափոր դամբարանի հետ եռաստիճան որմնախարիխներու վրայ: Աւանդութեան համաձայն, դամբարանին մէջ թաղուած է Վարդան Մամիկոնեանի զինակից, Նիգ գաւառի տէր Տաճատ

ԱՆՍԻՍԱՐՏ ԷՋԵՐ...

[ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ]

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Ու աքսորն է որ կը սկսի... Բայց ինչ կը նշանակէ աքսոր.. Ինչ բարբարոս բառ ... գիտեմ թէ քաղաքէն մեկնելու իմաստ ունի.. ուրեմն նոր նոր քաղաքներ պիտի տեսնենք.. Սպասման վիճակն ալ անտանելի է: Մենք ե՞րբ պիտի մեկնինք...

Մինչ այդ զէնքերուն հաւաքուած վայրն է որ ամէնօրեայ պատյտներու կեդրոնատեղին էր դարձած: Ամէն օր հոն կ՚երթայի:

Այդ օրը Ճէրէճեան Պզտիկ Սարգիս Աղան էր հոն եւ ես զէնքերու դէզերուն բաւական մօտեցած էի: Կը սիրէի այդ բարի ծերունին իր ճեփճերմակ ոլորուն պեխերով: Կարծես հայու առնական գծի մարմնացումը եղած ըլլային այդ սրածայր պեխերը: Իր 20–22 տարեկան երիտասարդ տղան ալ հօրը պէս կ՚ոլորէր իր նորածիլ պեխերը եւ կապ կը պահէր յեղափոխական երիտասարդութեան հետ:

Այն պահուն, երբ Սարգիս Աղան ոստիկանին քովէն պիտի անցնէր, այս վերջինը մէկէն դարձաւ դէպի Սարգիս Աղան ու իր ամբողջ ուժովը ապտակեց զայն: Թէեւ յանկարծակի եկած, ո՛չ մէկ շարժում ըրաւ ան, արհամարհանքով եւ ատելութեամբ նայեցաւ այդ... անասունին վրայ եւ շարունակեց իր ճամբան: Բայց ես Սարգիս աղա չէի, չէի դիմանար այդ տեսարանին ու վազելով հեռացայ, մինչեւ որ ախոռի մը անկիւնը կըրցայ զայրոյթս թափել արցունքներուս հետ... Բայց ինչո՜ւ, ինչո՞ւ Սարգիս աղային ապտակեց այդ անասունը... Խեղճ մարդը ո՛չ իր կողմը նայեցաւ, ո՛չ բերանը բացաւ եւ ո՛չ ալ շարժում մը ըրաւ, ուրեմն ինչո՞ւ այս ապտակը:

Սարգիս աղայի ոլորուն պեխերուն սուր ծայրերը հայ մարդու առնական նկարագրին վրայ դրուած չեչտեր էին ու Թուրքը չէր կրնար հանդուրժել հայու առնական գծի այդ ձեւով ցուցադրութեան: Պէտք է մեռնի հայու առնական ոգին, պէտք է հայուն մէջ մեռնի բարոյական մարդը... մնացածը ինքնիրեն կու գայ: Ու նուաստացնելու համար տարուելիք աշխատանքը դարձաւ իրենց գլխաւոր զէնքը:

Շատ շուտով հասաւ նաեւ մեր կարգը ... ու ճամբայ ելանք: Նկարագրել մեր ժողովուրդի տառապանքը, թէ ի՜նչ եղաւ աքսորը մեզի համար փորձե՞լ նկարագրել աննկարագրելին... զուր աշխատանք: Լման չորս տարի արիւն ու արցունք ենք լացած, ցաւն ու կսկիծը մեր անբաժան ընկերն է եղած: Լուտանքներու, անարգանքի տեսակն նուաստացումները կուտակուած են մեր մէջ ու լեռնացած դարձած են մղձաւանջ ու 64 տարիներէ ի վեր կը հալածեն մեզ անդադար եւ պիտի հալածեն մեզմէ իւրաքանչիւրը մինչեւ մեր մահը:

Դէպքերը պատմել, աքսորի էութիւնը նկարագրել չէ: Աքսորի իրականութիւնը մենք ապրած ենք մեր մկանունքներու, ջիղերու ամէն մէկ թելով. ինչպէ՞ս կարելի է այդքան խորապէս ապրուած իրականութիւն մը նկարագրել քանի մը տողերով: :

Քանի մը ձիաւոր ոստիկաններ եւ մենք քանի մը հազար հոգի: Հալիս թէ քաղաքը ձգած էինք սկսաւ իրական աքսորը՝ հայհոյանքներ, լուտանքներ, խարազանի շաչոց, մահակի հարուած եւ ձիերով հալածանք ու ծեծ: Կը խորհիմ թէ երեք օրէն հասանք Ղարս–Պազար: Հալիս վրաններ սարքած մօրս առանձնացուցին: Քիչ վերջը քահանան մօտեցաւ ինծի որոշելու համար թէ ինչ պիտի դնենք նորածինին անունը (Սր. Գրքէն կամ Հայոց Պատմութենէն կ՚ընտրէի անունները) քահանան կ՚առաջարկէր, կ՚ուզե՞ս որ Գաղթուհի դնենք քրոջդ անունը: Թէեւ հաճելի չէր ինծի համար որ քոյրս այդ դժբախտ շրջանին մարմնացումը ըլլայ իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, բայց համաձայնեցայ:

Խեղճ քոյրս, խեղճ Գաղթուհի, ծնունդդ, մկրտութիւնդ, մահդ ու թաղումդ նոյն ժամուն մէջ կատարուեցան ու մենք շարունակեցինք մեր խաչի ճամբան, քեզ թաղելով հալիս քանի մը թիզ հողի տակ, որպէս ճարակ՝ ագռաւներու կամ շուներու:

(Շար. – 6)

…Վարդան Մամիկոնեանի …գերեզմանի, որ …գտնուած է Աւարայրի մէջ: Եկեղեցի …ն, ի յիշատակ հայկական ազատագրական …ին չարժման առաջնորդին, կոչուած է Ս. Վարդան: Եկեղեցին եւ դամբարանը կառուցուած են 450ական թուականներէ … Աւարայրի ճակատամարտէն ետք: Մեծ եկեղեցիներէն մէկը (Ե. դար) … աւերուած է: Եկեղեցին ժամանակին չափագրած է հռչակաւոր ճարտարապետ Թորոս Թորամանեան:

Երկրորդ մեծ եկեղեցին Պօղոս – Պետրոսն է, որ ապրած է կառուցման ու վերակառուցման քանի մը հանգրուաններ: …ճարտ. Ալեքսանդր Սահինեան փաստած է, որ Պօղոս – Պետրոսը եղած է հեթանոսական տաճար մը, ապա՝ Դ. դարու …երը վերածուած է քրիստոնէական …աղօթարանի եւ, վերջապէս, Ե. կամ առաջին ուշը Զ. դարու սկիզբները՝ գըմբէթաւոր սրահի: Կը կարծուի թէ Պօղոս – Պետրոսը գմբէթաւոր սրահի վերածած է Գրիգոր Գնթունի, որուն ստորագրութիւնը՝ «Ք–րիստոս–ս, Ա–ստուա–ծ …իլես զԳրիգոր Գնթունեաց տէր», կը …մայ եկեղեցւոյ աջ որմնամոյթին վրայ:

Զօվունիի յուշարձանախումբը կառուցած են Նիգ գաւառի տէրերը՝ Գնթունի իշխանները: Քասախի հովտի … պղլիկը, Ջարջարիսի, Սի…րաքի, Աստուածընկալի, Լուսագիւղի, …ժական, Մուղնիի Ե. – Է. դարերու ծանօթ եկեղեցական շինութիւնները կառուցանողներու անունը գլխաւորաբար կապուած է Զօվունիի: Գնթունիները ալ …մէջէն շատ յիշատակութիւններ թողուցած են հոն: Զոյգ եկեղեցիներէն ոչ … անմատչելի ժայռերէն մէկուն մէջ փորուած է Դաւիթ Գնթունիի գերեզմանը, որուն կափարիչին վրայ փորագրուած է.

«Այս է հանգիստ Դաւիթ Գը–ն–թուն…եաց ա–եառ–ն որդոյ Վասակայ Բարեպա… –»: Թուականն է՝ Զ. դար: Ս. Վարդան եկեղեցւոյ հիւսիսային կողմը դըր… ուած է Գնթունի իշխանի մէկ տապանաքարը եւս: Դժբախտաբար, անուանատառերը հողմնահարուած են եւ կարելի չէ …ել, թէ տապանաքարը որու կը պատ…կանի:

Յուշարձանախումբէն Թուխ – Մանուկը եւ Պօղոս – Պետրոսը ԺԹ. դարու երկրորդ կէսին վերանորոգուած են, իսկ Ս. Վարդան քանդուած է: Մնացած են վերջինիս պատերուն հիմքի մասերը միայն:

1967ին կառուցուած Ապարանի ջրամ…բարի ջուրերը իրենց տակը առին Զօվունի գիւղի … մասերը: Գիւղին Զօվունիները վերաբնակեցան Նոր Զօվունիի մէջ (Երեւանի մօտ): Իրենց դարաւոր …ը փոխեցին նաեւ պատմական յուշարձաններէն երկուքը՝ Թուխ – Մանուկն ու Ս. Վարդանը: Անոնք քանդուած են ու տեղափոխուելէ ետք վերակառուցուած են գիւղի արեւելեան բարձունքը: Իր տեղը մնացած է միայն Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին:

Գիւղին մէջ, մինչեւ 1967, միշտ կեան…քը չարունակուած է: 1599ին վարպետ Հանէս գերեզմանատան մէջ գեղեցիկ տապանաքար մը պատրաստած է: Նոյնիսկ Շահ – Աբասի չարագոյժ բռնագաղթէն քանի մը տասնամեակ ետք գիւղին մէջ Հայեր ապրած են: 1655 – 1682 թուականներուն մեռած ու գերեզմանատան մէջ թաղուած են Վիրաբը, Վարդանը, Նաւասարդը եւ ուրիշներ: Շատ հետաքըրքրական է Վարդանին տապանագիրը.

Այս Է տապան առն
քաջի եւ բազմաջան
հողագործի, որ անուամբ
վարդանն ասի:
Թվվ(ին) ՌՃԼ (1681):

Հայկական վիմագիր արձանագրութիւններու մէջ սակաւ միակն է, ուր գործածուած է հողագործ (եւ ան ալ բազմաջան) արտայայտութեամբ:

ՎԻԿՏՈՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՑ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՈՅԻ Մարինա պանդոկին մէջ, Յուլիս 6ին, բացուած է Հայ Օգնութեան Միութեան 59րդ Պատգամաւորական ժողովը, մասնակցութեամբ 134 պատգամաւորներու: Յուլիս 9ի նիստին, ժողովը քննութեան ենթարկած է Միութեան կանոնագրային փոփոխութիւնները եւ մեծամասնութեամբ ընդունած է համահայկական նպատակներու համապատասխան եւ Հիւսիսային Ամերիկայի յատուկ կառոյցներ:

×

Յուլիս 7ին, ի պատիւ պատգամաւորներուն ընդունելութիւն մը սարքուած է պանդոկին մէջ:

Յուլիս 8ին, հրապարակային ճաշ մը տեղի ունեցած է Մարինա պանդոկին մէջ, 400 հոգիի ներկայութեամբ: Խօսք առած է Բիւզանդ Կոանեան եւ ծանրացած ՀՕՄի անցեալի, ներկայի եւ ապագայի դերին: Ողջոյնի խօսք արտասանած են Հ.Յ.Դ. Արեւելեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի ատենապետ ընկ. Մայքըլ Թօփալեան, Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի ատենապետը՝ ընկ. Ռազմիկ Մաաէնլեան եւ Հայ Օգն. Միութեան Կեդր. վարչութեան ատենապետուհին՝ Սեդա Խալիկեան: Ճաշի ընթացքին, ՀՕՄի ատենապետուհին Արաքսի Բրուտեան մրցանակով պատուած է Շաքէ Մինասեանն ու Տայանա Տէր – Յովհաննէսեանը:

^

Պատգամաւորական ժողովը, գնահատելով Արփի Զարխուտեանի ծառայութիւնը ՀՕՄի պանազան աշխատանքներուն մէջ, Յուլիս 10ի առաւօտեան, Մարինա պանդոկին մէջ սարքած է ընդունելութիւն մը:

Պատգամաւորական ժողովը իր լրիւ կազմով ներկայ եղած է այս ընդունելութեան:

×

Նոյն օրուան նիստին, տեղի ունեցած է Միութեան Կեդր. Վարչութեան կազմի լրացուցիչ ընտրութիւնը: Ընտրուած են՝ Արաքսի Թումաճեան, Կրէյս Կիւրոյեան, եւ Փէրուզ Սէյիրմէնճեան: Այս նիստին խօսք առած է ընկ. Հրաչ Աբրահամեան: Պատգամաւորական ժողովին աշխատանքները վերջ գտած են Յուլիս 11ի գիշերը:

×

ՆԻՒ ՃԸՐՋԻԻ Պըրկըն Քաունթիի Բըժիշկներու Միութեան նախագահ ընտըրուած է Տոքթ. Քրիստափոր Պալիկեան: Միութիւնը, որ ներկայիս 1100 անդամ ունի, հիմնուած է 1812ին: Այս առթիւ տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը, որուն ներկայ եղած են 400է աւելի բժիշկներ, ինչպէս նաեւ Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան Թեմի (Անթիլիասի) առաջնորդ Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեան: Տոքթ. Պալիկեան ծնած է Մասաչուսէթ. Բ. Աշխարհամարտին ծառայած է ամերիկեան նաւատորմին եւ մասնակցած է Խաղաղական ովկիանոսի ծովամարտերուն: 1946ին Պոսթընի «Թաֆց» համալսարանը ընդունուած է եւ աւարտած 1952ին: Ներկայիս կը պաշտօնավարէ Նիւ Ճըրզիի երկու մեծ հիւանդանոցներու մէջ:

×

ՇԻՇԼԻԻ (Պոլիս) գերեզմանատան մէջ, Յուլիս 23ին տեղի ունեցած է Վարդավառի մեռելոցը, նախագահութեամբ Պատրիարքին, որ այս առթիւ օծումը կատարած է վերաշինուած ու բարեզարդուած մատուռին, զոր կոչած է Ս. Կարապետ: Բարեզարդման ամբողջ ծախքը հոգացած է Կարօ Ալակէօզ:

×

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Յուլիս 22ին, տեղի ունեցած է Վարդավառի աւանդական տօնախմբութիւնը, նախագահութեամբ Շնորհք Պատրիարքի: Ներկայ եղած են մեծ թիւով ուխտաւորներ: Պատարագած եւ քարոզած է Շնորհք Պատրիարք ծանրանալով եկեղեցւոյ դերին եւ արժէքին վրայ՝ մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ, ապա յորդորած է ներկաները ամուր փարիլ մեր Թանկագին աւանդութիւններուն, որոնք փրկութեան լաստերը կրնան ըլլալ ամենակուլ օտարութեան ծովուն եւ ժամանակին դիմաց: Յաւարտ պատարագի կատարուած են հոգեհանգիստ, մատաղի, հացի ու գինիի օրհնութիւն, որմէ ետք սարքուած է Սիրոյ Սեղան՝ եկեղեցւոյ պարտէզը:

×

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ «Յուսաբեր» ակումբին մէջ, Յունիս 30ին, տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը ի պատիւ հայ շըրջանաւարտներուն: Բացման խօսքը կատարած է Թովմաս Կորկիսեան: Խօսք առած են Գալուստեան ազգ. վարժարանի տնօրէնը՝ Նշան Վարդեան եւ Նուպարեան ազգ. վարժարանի տնօրէնը՝ Արամ Մովսէսեան: Ապա ներկայացուած է զաւեշտ մը:

×

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ Նուպարեան ազգային վարժարանի բակին մէջ, Յունիս 28ին, տեղի ունեցած է գեղարուեստական երեկոյթ մը, հովանաւորութեամբ Եգիպտոսի Հայոց առաջնորդ Զաւէն Եպիսկ. Չինչինեանի: Երեկոյթը նուիրուած է Կոմիտաս կաթողիկոսի (Է. դար), Ս. Հռիփսիմեանց կոյսերու աճիւններուն յայտնաբերման առթիւ: Բացման խօսքը կատարած է Վահան Չէչէնեան: Ամբաւար Եղուարդ Յակոբեան խօսած է Կոմիտաս կաթողիկոսի դերին մասին հայկ. երաժշտութեան, բանաստեղծութեան եւ ճարտարապետութեան մէջ: Փակման իր խօսքին մէջ առաջնորդը վեր առած է հայ մշակոյթի դերը իբրեւ ազգակ ազգապահպանման:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՈՒՂՏԵՐՈՒ ՓԱՐՔԻՆԿ

Ֆրանսերէն լոյս տեսնող Լը Ժուռնալ տ'Իսրայէլ օրաթերթը լուրջ հարց մը արծարծած է.— Ուղտերու սահմանուած փարքինկ մը հաստատել Էյլաթի հիւանդանոցին կողքին:

— Պետեւիներ, իրենց հիւանդներն ու վիրաւորեալները հիւանդանոց կը փոխադրեն ուղտերու քամակին բարձած: Սակայն Էյլաթի ընթացիկ երեւոյթներէն մէկը դարձած է: Այս պատճառով լըջօրէն կը մտածուի փարքինկ մը հաստատել … ուղտերուն համար:

Անցեալ շաբաթ, հիւանդանոց առաջնորդուեցաւ վիրաւոր Պետեւի մը, որ մերժած էր կառքով փոխադրուիլ եւ պնդած էր, որպէսզի տեղափոխութիւնը կատարուի ուղտով»:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929

1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

Այդ օրը ճակատագրական եղաւ Պետրոսին համար: Երբոր սենեակ դարձաւ, կէս գիշերէն վերջ, կատարելապէս գինով էր: Սկսաւ խօսիլ Նէնէթին հետ: Անոր պատկերը դէմը առաւ, եւ պատմեց, կատակեց, խնդաց, եւ… եւ մէկէն սկսաւ լալ տղու մը պէս:

Այո՛, անգամ մըն ալ երբեք այսպիսի բան չպատահեցաւ, սակայն Պետրոս չարունակեց խմել: Դեռ շաբաթ մը չէր անցած այն կիրակիէն ի վեր եւ արդէն իսկ ան ամէն գիշեր տուն կու գար ճշմարտապէս գինով: Շուտով բարեկամացաւ խման ֆրանսացիներու, շուտով սորվեցաւ խմիչքի անուններ, եւ խմեց յօժարութեամբ: Շատ անգամ առաւօտները չէր հաներ եօթնուկէսին տեւէն եւ այլեւս իր վաստակը բաւական չէր գար ծախքերուն: Ի՛նչ փոյթ սակայն. կը բաւէ որ ամէն գիշեր կ'օրօրուէր ալիքներու վրայ: «Օհօօ՛, կ'ըսէր անդադար ինքզինքին, վստահ եմ որ հեռուէն պիս դիտող մը պիտի կարծէ թէ սայթաքեցայ, դեկս կորսնցուցի, կարաը յանձնեցի. չեն գիտեր թէ ես կը խմեմ պարզապէս տեսնելու, դիտելու, կեանքը ճանչնալու համար: Ես ուզած պահուս կրնամ վերստանալ նախկին վիճակս, բայց կը կրկնեմ, բաւական չէ…»:

Այո՛, ալ բաւական չէր ո՛չ գինին, ո՛չ օղին, որով փնտռեց արբեցնող աւելի ուժեղ տարրեր:

Անձրեւ, ցեխ, մութ փողոցներ: Բաւական քալեցին երկուքը անխօս, մինչեւ որ հասան սա զուտ գործաւորական արուարձանին չինական թաղը: Թաղերուն ամէնէն աղտոտը, ամենամթնշուառը, ամենադարշելին: Վերջապէս իրենց քայլերը դանդաղեցուցին պզտիկ խրճիթի մը առջեւ որուն փեղկերուն մէկ ճեղքէն տկար լոյս մը կ'անձրեւէր: Ֆրանսացին երկու անգամ զարկաւ փեղկին եւ ճամբան շարունակելով մտաւ քովի անելին մէջ, ուր պզտիկ դուռ մը բացուեցաւ իրենց առջեւ: Նստան երկու կարմիր գաւաթներու դիմաց եւ բաւական մը սպասեցին: Ֆրանսացին բաներ մը ըսաւ տիրոջ, եւ երբոր ուրիշներ մեկնեցան, սենեակին խորը գտնուող վարագոյրը մէկդի ընելով երկուքը մէկ իջան սանդուխներէն ու մըտան գետնափոր մը: Ա՛հ, հոտը…: Նախապէս Պետրոս բան մը չկրցաւ տեսնել. յետոյ նշմարեց գետինը դրուած կարմիր լոյս մը, կրակ մը, որուն առջեւ ծալապատիկ չինացի մը, նմանապէս կաս կարմիր դէմքով, ծխափողեր կը լեցնէր: Երբոր Պետրոս ինկաւ բազմոցի մը վրայ, Ֆրանսացին յանձնարարեց որ լաւ ծառայեն նորեկին եւ մեկնեցաւ: Կին չկար. այրեր էին, պառկած երկարած, կամ նստած: Կը ծխէին: Հազիւ թէ Պետրոս շունչ մը ներս էր քաշած իր ծխափողէն, երբ քովինը ցցուեցաւ եւ գժուարաշարժ լեզուով մը կրկին մուխ ուզեց: Պետրոս սարսափելիօրէն ցնցուեցաւ այդ ձայնէն, անմիջապէս բռնեց քովինին թեւը իր մատներուն բոլոր ուժով, եւ անկարող ձայնը մեղմելու՝ գրեթէ պոռաց.

– Ծօ՛, ծօ Լոխո՛ւմ… ծօ դուն հօս ի՞նչ գործ ունիս…

Ան գլուխը դարձուց, նայեցաւ անտարբեր, եւ ծուխը դուրս տալով դանդաղօրէն պատասխանեց.

– Դո՞ւն ինչ գործ ունիս:

Այո՛, ի՞նք ինչ գործ ունէր: Պատասխանը մեռաւ յապաղումի մը մէջ, մինչ կարմիր Չինացին դժոխային շատուածի մը շունչը կը ստանար: Պետրոս շատ փոխուած գտաւ իր ընկերը. անոր ռունգերը մեծցեր էին, շրթունքները շատ ուժով ներս կը քաշէին թոյնը եւ ակնարկը ոեւէ Լոխում չէր յիշեցներ: Ինչո՞ւ այսքան աղտոտ էր, թափթփած ու քայքայուած: Ինչո՞ւ անգործ էր:

(89 – Շար.)

- ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ -

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Տօն է Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկոպոսական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:

Պատարագ՝ ժամը՝ 10ին:

Երկուշաբթի, 13 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի Սուրբ Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

12 Օգոստոս, Կիրակի օր, Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ Հոգեւոր Հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուին Առնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնվիլի եւ Սէւրանի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու եւ աղօթելու:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ: 10.45

ՊԱՏԱՐԱԳ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, 11 Օգոստոս, Շաբաթ ժամը 10.45ին, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ կը մատուցուի Պատարագ: Կը պատարագէ՝

Հանգստեան Տան Հոգեւոր Հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

մասնակցութեամբ խումբ մը դպիրներու:

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք:

Սոյն արարողութեանց ներկայ գտնուելու կը հրաւիրուին պատսպարեալներուն ընտանեկան պարագաները եւ շրջանի Հայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Օգոստոս 12 հանդիսաւոր եպիսկոպոսական պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին:

Պատարագ ժամը 10ին:

ՍԷՆ – ԼՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ Կիրակի, Օգոստոս 12ին, ՍԷՆ – ԼՈՒԻ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ մէջ՝ Պատարագ եւ Խաղողօրհնէք: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը նախանձախնդիր Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովուրդի նուիրական աւանդութեանց անաղարտ պահպանման, եւ Եկեղեցւոյս անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ եւ Խաղողօրհնէք:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ – Այրի Տիկ. Շողիկ Բարսեղեան եւ ընտանեկան պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն, Վասպուրականի Կեդրոնական Վարչութեան, Մասնաճիւղերուն, եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով, եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց զաւակին, ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ԲԱՐՍԵՂ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Այդ տխուր առթիւ Այրի Տիկ. Շողիկ Բարսեղեան կը նուիրէ.— Վասպուրականի Կեդրոնական Վարչութեան (Մարսէյլ) 100 ֆր. Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին (Տէսին) 225 ֆր. եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԻՍԻ–ԼԷ–ՄՈՒԼԻՆՕ – Տիկին Եագուպեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իր ամուսնոյն մահուան 9րդ տարելիցին ի յիշատակ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռաֆայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հոմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ ժամը 12էն սկսեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ – ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ – ՊԸԼՕԹԻ եւ ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՊԱՐ – ԹՈՄՊՈԼԱ – ՎԱՃԱՌՔ

ԺԱՄԸ 21ԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԵԲՈՒՆԻ նուագախումբին

«ԽՈՒԱՆ ԳԱՐԼՕ» եւ «ԹՈՓ–ՍԸՐՓՐԱՅԶ»

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-էն 16

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՅԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise
un grand voyage culturel en ARMENIE
du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE
Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.
Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.
Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Զըրբաշեան սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN
2 nuits 12 jours
CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART
Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.
Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12
et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France
Org. Lic. 97

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
8
MERCREDI
8 AOUT
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.442 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.442

ԸՆԾԱՅՈՒՄԸ ԿԱ՛Յ ԸՆԿԱԼՈՒՄԸ ՉԿԱ՛Յ...

———О———

Մտածել մեր կեանքի ճակատներուն վրայ՝ գրականութեան եւ արուեստի հանդէպ հանրային անտարբերութիւնը յաճախ նիւթ դարձած է զանի խորհրդածութիւններու:

Եթէ նկատի չունենանք փոքրամասնութիւն մը, որ խանդոտածքով կամ պատրաստութեամբ մղուած է մշակոյթի մէկ կամ միւս մարզին հանդէպ հետաքրքրութեան, մեր ժողովուրդը իր բացարձակ մեծամասնութեամբ ծարաւ չունի գեղարուեստի:

Ընկերային եւ իմացական ուժեղ հոսանքներու ազդեցութեան տակ՝ հարիւրյիսուն տարի առաջ իր զարթօնքը ապրեցաւ Հայութիւնը, արեւելահայ թէ արեւմտահայ ճակատներու վրայ: Արտաքին թէ ենթակայական այլ ազդակներ ալ իրենց նպաստը բերին հասարակական այդ արթնութեան ինքնաճանաչումի սկզբնական թափը հետզհետէ վերածելով ստեղծագործական ծաղկումի, անշուշտ յարաբերաբար այն պայմաններուն՝ որոնց մէջ կ'ապրէինք:

Եղեռնի նախօրեակին (յատկապէս 1908 _ 1914)՝ տուեալներ կային հաստատելու թէ հայ մտաւորականութիւնը գոյութիւն ունէր: Հանրային մարզէ մինչեւ քաղաքական պայքարի դաշտ, գաղափարականութիւնը առանցքն էր անոնց ճիգերուն ու փորձերուն. ղեկավարութիւնները, իրենց ամէնէն միատեղ համոզումներուն եւ ապահովութեանց մէջ անգամ հաւատքէ մը մղուած էին. հանրութիւնը ոեւէ ատենէ աւելի կ'ապրէր իր տագնապներուն եւ մշակութային խնդիրներուն հետ: Նոյնիսկ գաւառը, որ երկար ատեն անտեսուած ու լքուած էր իր բախտին, ա'յլապէս կ'արտայայտէր իր կենսունակութիւնը:

Ծանօթ է պատմութիւնը իր յետեղեռնեան հանգրուանով: Շատեր համոզուած չեն տակաւին թէ Թուրքը յաջողեցաւ իր նպատակին մէջ, որովհետեւ սփիւռքեան աշխարհագրային այն պատկերը _ որուն սահմանները անհունօրէն ընդարձակուած են այսօր — մեզ վերածեց ցիրուցան բեկորներու՝ որոնք, անջատաբար ապրեցան (ու ծաղկեցա'ն ալ), սակայն չկազմեցին այն միութիւնը՝ որ հնարաւորութիւն պիտի տար ազգային ինքնուրոյն կլիմայի մը, հետեւաբար նաե'ւ կարելիութիւնը՝ այդ մթնոլորտին կարօտ իմացական _ մշակութային հաւաքական ծարաւներու:

Անժխտելի է ա'յն որ Հայութիւնը վերապրեցաւ, — գոյատեւե'ց՝ եւ առավ ալ հերքեց Էնվէրներու եւ Թալէաթներու այն նախատեսութիւնը թէ յիսուն տարի ետք ազգային — պետական առումով Հայ ու Հայաստան երեւակայել ցնորք մը պիտի ըլլայ... (Սպանդէն երեք տարի ետք, արդէն, հերքուած էր այդ յաւակնութիւնը): Սակայն թէական է այն համոզումն ու հաւատքը որ յետեղեռնեան սփիւռքը կրցաւ իր բոնականոն եւ աննպաստ ընթացքին մէջ վերահաստատել մշակութային — իմացական կենսունակութեան սատար ենթահողային այն պայմաններն ու ազդակները՝ զորս ունէինք մինչեւ 1914: — Ուսումնական եւ դաստիարակչական հաստատութիւններ, համայնական առողջ կազմակերպութեան, իր առաքելութեան մէջ գիտակ մտաւորականութիւն, հանրային կարծիք, քաղաքականացած եւ յեղափոխականացած ժողովուրդ, համապատասխան տնտեսական ու ընկերային կարելիութիւններ՝ որոնք ղեկավարութեան կոչուած յետնորդներուն պիտի ընծայէին գործնական հնարաւորութիւնը մտաւոր պատրաստութեան տեսակէտով ընկալումի տրամադիր ժողովուրդ մը թրծելու:

Մեղադրանք չենք հիւսեր, ոչ ալ մէկուն ու միւսին ճակատին կ'ուզենք փակցնել թերատումի պիտակը: Ընդունելով հանդերձ որ սխալներ գործուեցան, զանցառութիւններ եղան եւ յաճախ տուժեցինք յատակ հեռանկարներու եւ համապատասխան ծրագրումի պակասէն, կը կարծենք որ այդ բոլորը ազգօրէն ըրինք: Ինչպէս մեր բոլոր նուաճումները, նոյնպէ'ս եւ մեր բոլոր ընկրկումները հետեւանք էին սփիւռքեան նոր պատկերին:

Իմացական եւ մշակութային կենսունակութիւնը չկասեցաւ անշուշտ 1920ական թուականներէն ասդին: Եղեռնի թէ Հայաստանի Հանրապետութեան անկման վաղորդայնին՝ բնիկ օջախներէ դէպի արեւելք թէ արեւմուտք գաղթող մտաւորականութիւնն ու ղեկավարութիւնները շարունակեցին ակօսել հիւրընկալ հողերը: — Պէտք չենք տեսներ վերջին յիսունէ աւելի տարիներու պատմութիւնը ուրուագծել, ու կը վերադառնանք օրուան հիմնական հարցին:

Ինչ որ տեղ պէտք է գտնէ մեօրեայ հայ մարդու մտքին մէջ՝ սա իրողութիւնն է.

Ա.— Իմացական մեր կարելիութիւնները ցամքած չեն. մշակոյթի բոլոր ճիւղերուն մէջ՝ ստեղծագործական առումով պտղաբեր տաղանդներ ունինք, աւելի՝ քան էր երբեմն: Մեր ցրուածութիւնը ո'չ միայն չարիք մը եղած չէ անհատ արժէքներու ծաղկումին, այլեւ նպաստ է եղած յաճախ, որովհետեւ աւելի լայն հորիզոններու առջեւ դրած է գրականութեան ու արուեստներու մեր մարդիկը. զանոնք մղած է հաղորդութեան, պատուաստումի, զարգացման աւելի հարուստ կարելիութիւններու, եւ խորացման մղումներու առջեւ: Համարկումի ընդունակ մեր բոլոր մտքի մարդիկը՝ առօրեայ իրենց կեանքին թէ ծարաւներուն մէջ, ստեղծագործական առումով առողջ են եւ որակ իրագործած, տարբե'ր խնդիր որ զիրենք ընկալելու ընդունակ լայն հասարակութենէ մը զուրկ եւ յաճախ ոլրացած: Այս իրողութեան մէջ՝ անոնց տաղանդէն, արժէքէն եւ վաստակէն ոչինչ կը պակսի: Իրենք ոչինչ կը կորսնցնեն: Մե'նք, իբրեւ հաւաքականութիւն, — մե'նք ենք որ որբացուցած ենք զմեզ: Մե'նք ենք որ կորսնցուցած ենք զիրենք:

Շեշտած ենք յաճախ եւ կը կրկնենք նաեւ այսօր: Հայութիւնը կարողականութեան, արժէքի եւ որակի չգոյութենէն չի տառապիր: Տաղանդներ ունի այսօ'ր ալ, որեւէ ատենէ աւելի: Եթէ «չկան» անոնք, եթէ չենք տեսներ կամ լսեր զիրենք՝ իրենց «բացակայութիւնը» հետեւանք է մեր անտարբերութեան, — ծարաւի պակասին, պահանջի եւ խնդրանքի սահմանափակութեան:

Բ.— Անհատ տաղանդներու եւ արժէքներու գոյութիւնը, ժողովուրդի մը կեանքին մէջ, բաւարար տուեալ չէ ակընկալելու որ այդ ժողովուրդը գրական — մշակութային առումով կենդանի ուժի եւ գործօնի վերածուի: Կարենայ հաւատալ թէ հաւաքական հարստութեան մը տէր է անոնց վաստակով: Արուեստի, գրականութեան, մշակոյթի ամէն իրագործում պէտք է իրացուի, պէտք է մարսուի, պէտք է ընկալուի: Մեզի պակսողը այս ընկալումն է՝ որուն համար էական է, նախ, «ծարաւը», «պահանջը», խնդրա'նքը:

Սփիւռքը փաստօրէն խոցանուցուած է մեր ժողովուրդի ջախջախիչ մեծամասնութեան իմացական— հոգեկան տրամադրութիւնները: Ստրկացուցած է մեզ ֆիզիքական գոյութեան եւ նիւթական ինքնաբաւութեան ձգտումին, դիւրին երանութիւններու եւ հաճոյքներու, նոր կարօտներու եւ տենչերու՝ որոնք առհասարակ ԿԵԱՆՔԷՆ ԽՈՅՍ ՏԱԼՈՒ ԵՆԹԱԳԻՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄՂՈՒՄԷ ՄԸ ԿԸ ԽԹԱՆՈՒԻՆ: Սփիւռքի Հայը, ընդհանրապէս, «կեանք»ի իմացումը կը շփոթէ առօրեայ ապրուստի կարելիութեանց եւ պահանջներուն հետ, ժամանակավրէպ, անհրապոյր եւ աւելո'րդ հռչակելով մտածման եւ հոգիի թելադրանքներուն ունկնդրելու ամէն փորձութիւն: Եւհո'ս է, այս խոտեղէն կեանքի հետեւականութեան մէջ է որ կը սկսի նախ իր իսկ ապասերումը իբրեւ մարդ եւ Հայ՝ ապա նաեւ մենութիւնը մտքի մարդուն: Արուեստագէտներ, գրագէտներ, մտաւորականներ ունինք՝ սակայն արուեստ, գրականութիւն ու մշակոյթ տեղատուութեան մէջ են:

Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԾԱՅԻՆ ԿԻՆԷԱՅԻ մէջ հանդարտ եւ արագ պետական հարուած մը, վերջ տուաւ տասը տարիներու սարսափազդու մենատիրութեան մը: Երկրին նոր ղեկավարն է սպայ մը՝ Թէօտորօ Օպիանկ Նկեմա Մպազոկօ, որ ձայնասփիւռէն յայտարարած է, թէ ազատ պիտի արձակէ քաղաքական բոլոր բանտարկեալները (շուրջ 5000 հոգի): Ցարդ «երեւակայական դաւերու» զոհ կ'երթային օրը 50էն 60 հոգի: Տապալած մենատէրը՝ Մասիաս, ինքն իրեն զանազան որակումներ տըւած էր ինչպէս «Կինէայի միակ հըրաշքը», «Աստուած եւ ինք»: Իշխանութեան գլուխ եկած էր 1968ին եւ անկէ ի վեր առնուազն 50 հազար հոգի ըսպաննած է եւ երկիրն ալ սնանկութեան տարած: Օտարատեաց, մեծամոլ, երբ Հռոմ կը մերժէր խաչկնքումը փոխարինել՝ «յանուն Նախագահ Մասիասի, որդւոյ եւ հոգւոյն սրբոյ» բանաձեւումով, բանտարկած եւ չարչարանքներու ենթարկած է տասնեակ քահանաներ նախքան օրէնքէ դուրս հռչակելը կաթողիկէութիւնը: Կը կարծուի որ ժողովուրդին մէկ երրորդը աքսորի ճամբան նախըտրած էր: Քիչ անգամ, ղեկավար մը այսքան ատուած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Շառլ Հելու, որ մաս կը կազմէր Հըսի վերջին կառավարութեան իր հրաժարականը տուած է:

«ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ» սէնտիքային ընդհ. քարտուղարը՝ Անտրէ Պերժըրոն տեսակցութիւն մը տուած է Օռոռ օրաթերթին, ուր կը շեշտէ թէ պէտք է զգոյշ ըլլալ, ընկերային կացութիւնը շատ վտանգաւոր կրնայ դառնալ: Ինք, որ ամէնէն «խօսք հասկցողը» կը նկատուի, իբրեւ պատասխանատու բանուորական սենտիքայի մը, չի վարանիր ըսել թէ կառավարութիւնը սըխալներ գործած է, թէ հաւասարութիւն չկայ զոհողութիւններու մէջ: Պերժըրոնի համար, համայնավար կուսակցութիւնը պիտի շահագործէ կացութիւնը, անգործութիւնը աւելի ծանրակշիռ բնոյթ պիտի առնէ, նոյնիսկ պայմանադրական քաղաքականութիւնը վտանգուած է:

ԺԸՆԵՒԻ օդակայանը, առանց աղմուկի վերջ գտաւ օդանաւի «առեւանգում» մը, զոր կատարած էին սպանական օտար լեգէոնի երեք անդամներ: Լիզպոնի վրայ շեղիլ տուած էին Իպէրիա ընկերութեան օդանաւը, որ Լաս Փալմասէն (Քանարեան կղզիներ) կու գար: Ֆրանսա եւ Մարոք մերժած էին իրենց օդակայաններու վրայ էջք կատարել, ի վերջոյ Զուիցերիա հասած էր: Քաղաքական պահանջ չունէին, կ'ուզէին միայն լեգէոնէն քաշուիլ: Ըստ Զուիցերական օրէնքին պիտի դատուին:

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՈՅԻ մէջ երկրաշարժ մը եղած է, որու ուժը 5,9 էր Ռիխթէրի աստիճանաչափով: Վնասներ կան բայց զոհ չկայ, միայն՝ խուճապ:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախարարապետը՝ Տիկին Թաչըր, մեծ յաջողութիւնն ունեցաւ ստանձնելու Ռոտեզիոյ ճակատագրին ամբողջ պատասխանատուութիւնը: Ընդունեցաւ ապագաղութացումը եւ ազատ ընտրութեանց կազմակերպումը:

ՄԱՒՐԻՏԱՆԻՈՅ եւ Փոլիսարիօ ճակատին միջեւ գոյացած համաձայնութեան մը հետեւանքն այն եղաւ, որ Մարոք բոլորովին կցխացած է այլեւս: Ալժէրիա շատ գոհ է, մինչ Ռապաթ՝ զայրացած:

ՓԵՐՈՒԻ Սահմանադրական ժողովին նախագահը, որ շատ հաւանաբար կըրնար պետութեան նախագահ ընտրուիլ 1980ին, զոհ գնաց թոքերու քանսէրի մը: Հայա տէ լա Թոռէ, 84 տարեկանին Լատին Ամերիկայի ամէնէն ժողովրդական դէմքերէն մէկն էր: 50 տարի պայքարած է իշխանութեան համար եւ մեռած երբ այլեւս ամէն հաւանականութիւն կար, որ յաջողի:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՕԹԹԱՎԻԱՆԻ, որ երկար տարիներ գլխաւոր դէմքն էր Վատիկանի, վախճանեցաւ 88 տարեկանին: 10 տարի է արդէն կոյր էր եւ քիչ կը մասնակցէր արարողութիւններուն: Քահանայ ձեռնադրուած էր 1916ին, եւ կարդինալի աստիճանին բարձրացած 1953ին Պիոս ԺԲ.ի կողմէ: Ս. Աթոռի «կարծր»երէն նկատուած էր: 1959ի ընտրութիւններուն յայտարարած էր իտալացի ընտրողներուն.— «ապօրինի է քուէարկել կուսակցութեանց համար, որ կը միանան կամ կը նպաստեն համայնավարներուն իրենց գործելակերպով»: Երբ իտալացի նախագահ մը Մոսկուա կ'այցելէր, ծերունաւոր Օթթավիանի կ'ամբաստանէր զայն, որ «քրիստոնեայ ջարդողները կը շոյէ»...:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ բանտարկուած է Ֆրանսացի մը՝ Քրիստիան Ջամբլօ, որ պատասխանատու է կառքի արկածի մը վարձակառքի (թաքսի) մը հետ եւ որուն վարորդը մեռած է: Ֆրանսացիին ապահովութեան ընկերութիւնը ցարդ 60 հազար ֆրանք վճարած է Թուրքին ընտանիքին բայց անօգուտ: Ֆրանսացին ընտանիքը չի կրնար իսկ յարաբերիլ իրեն հետ:

ՍԱՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ մեծահարուստ (թէեւ որակումը շատ թեթեւ է բաղդատմամբ մարդուն ունեցածին) Ատնան Քաշոկիի անգլիացի կինը 2 միլիառ տոլար (շուրջ 100 միլիառ հին ֆրանք) կը պահանջէ ամուսնալուծման հետ միասին Լոս Անճելըսի դատարանին առջեւ: Փաստաբանը իր պահանջը կը հիմնէ այն սկզբունքին վրայ, որ ամուսնութեան շրջանին եղած շահը կէս առ կէս կը պատկանի ամուսիններուն, եւ ուրեմն այդ շահը 4 միլիառ տոլար ըլլալով, կէսը՝ կ'ընէ 2 միլիառ: Կ'ըսուի թէ Սաուտցին բոլորովին զուրկ է հիւմուրէ եւ հաւանաբար շատ համ չառնէ եղածէն...

"ՄԽԻԹԱՐԻ ԼՈՅՍԸ"

Գրեց՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Իր ծննդեան 300ամեակին նուիրուած երկու սրահը հատորներէն ա՛յնքան բան սորվեցայ իր մասին, ի՛ր բանձերէն, նաեւ ուրիշներու գրածներէն՝ ս. Պաւլէն մինչեւ Բարթիճալը, իր կենսագիրներէն մինչեւ Երեւանի Համալսարանին դասախօս՝ «Բանասիրական Գիտութիւնների Դոգտոր» Շուշանիկ Նազարեանը, ա՛յնքան բան, որ կարծես տարիներով ապրած ըլլայի իր կողքին, եղած իր մտերիմը:

Ու ահա՛, կը տեսնեմ զինք, մեծ Սեբաստացին, կանգնած Ս. Ղազարի գալարագեղ պարտէզին մէջ: Առաւօտ է, ծովային զեփիւռը կը թրթռացնէ ծաղիկներուն ցօղումներն ու լոյսէն պլըպլացող ծառերուն արծաթագոյն տերեւները: Ամառուան արձակուրդները սկսած են ու միաբանները մեծամասնութեամբ վերադարձած Մայրավանք:

Պատկառելի է իր սեւ սքեմին մէջ, սիրած գդակը գլխուն: Փառահեղ մօրուքը կ'իջնէ մինչեւ կուրծքը: Խոշոր, տարօրինակ աչքեր ունի, լայն ճակատ, հայկական քիթ: Վարդագոյն են լեցուն թուշերն ու շրթները:

Ամէնէն հետաքրքրականը աչքերն են: Կարելի չէ ճշգիւ ըսել թէ ի՛նչ կ'արտայայտեն անոնք, գոհունակութի՞ւն, մտահոգութի՞ւն: Մեզմ, գրեթէ աննըշմարելի ժպիտ մը, որ խորհրդաւոր ծաղիկի մը նման չուզեր բացուիլ:

Ուշադրութեամբ կը դիտէ միաբանները, մէկիկ մէկիկ: Ու, յա՛նկարծ ուրախ.

— Հէ՛, մօտեցէ՛ք, ի՞նչ էք կանգնած, չուրջս, արձաններու նման:

Հա՛, ա՛յդպէս, Աբրահա՛մ, Հա՛յր Բարսեղ, Հա՛յր Յովհաննէս, Հա՛յր Սեբովբէ, եղէք միշտ այդպէս, լուրջ, հաստատակամ. խոհեմ՝ ձեր որոշումներուն մէջ, վճռական՝ անոնց գործադրութեան: Գիտեմ, վտանգաւոր ժամանակաշրջան է, մարդկային ընկերութիւնը հիմնովին կերպարանափոխուելու վրայ: Քա՛ջ եղէք, «Ձախորդ օրերը կու գան ու կ'երթան»: Միշտ ալ դժուար եղած է իր ուղածին պէս ապրիլ: Կարծես գիւրի՞ն եղած է իմ կեանքս ու իմ անմիջական յաջորդներուս: Փառք Աստուծոյ, շատ աւելի լաւ դինուած էք այսօր նիւթապէս, բարոյապէս, հոգեպէս աւելի քան նախանձելի վիճակի մէջ:

— Դո՞ւն ես ուրեմն, Աբրահայր, հիմնած միաբանութենէդ, կը լսուի ձայն մը:

— Միայն դո՞ւ... բոլոր ակնկալութիւններս իրականացուցիք: Ամէն եկող ու անցնող սերունդ նոր բան մը աւելցուց եղածին վրայ: Մթին խցիկները ողողեցիք լոյսով, զանոնք բնակեցուցիք մէկը միւսէն տաղանդաւոր Հայերով: Բազմապատկեցիք զիս տասնով, հարիւրով: Ջամչեան, Աւգերեան, Բագրատունի, Ալիշան: Հարիւրով, հազարով զարգացած գաղափարապաշտ տղաք տուիք ազգին: Գրագէտ, երաժիշտ, նկարիչ, բժիշկ, դեղագործ, երկրաչափ, մտաւորականնե՛ր, ամէն կարգի: Պէշիկթաշլեան ալ-ուիք, Վարուժան, Ահարոն: Համակրութիւն ու յարգանք ներշնչեցիք Պոնափարթին, սէր՝ Լորտ Պայրընի: Քաջութեամբ դիմագրաւեցիք բոլոր դժուարութիւնները, բոլոր չարիքները, պատերազմնե՛ր, ջարդ, եղեռն: Օ՛, այն ահաւոր բաները որ տեղի ունեցան Հայաստան աշխարհին մէջ: Ինչպէ՞ս, ինչպէ՞ս վերապրեցաւ ազգ իմ սիրելի, այդ բոլոր աղէտներուն.. վերադառնանք մեր փոքրիկ կղզին. ողոզո՞ւմ տեղի ունեցաւ, չմնեցիք աւելի արդիական, հրդե՞հ պատահեցաւ, փոխարինեցիք աւելի գեղեցիկով: Ռմբակոծեցի՞ն, ձեր ձորին մէջ չինած վարժարանը անմիջապէս, հսկայ սունկի մը նման բուսցուցիք նորը, լերան գագաթին: Է՛, Ես շատ խօսեցայ, քիչ մըն ալ լսեմ ձեզ: Ինչո՞ւ այդպէս հեռու կը մնաք, զաւակներս՝ Աւետիք, Եփրեմ, Յուսիկ, միւսները: Յոգնած կ'երեւիք, լաւ անցա՞ւ գպրոցական տարին:

— Փա՛ռք Տիրոջը...

— Փառք քեզ, Տէ՛ր, ու փառք քե՛զ, ազգ իմ պանծալի:

Պզտիկ լռութենէ մը ետք, դառնալով աջին, կէս լուրջ, կէս զուարթ շեշտով մը.

— Իսկ դո՞ւն, ալեզարդ զաւակս, Հա՛յր Կիւրեղ, ինչո՞ւ կեցած ես այդպէս «քիպար – քիպար»: Քիպար, տիպար...: Տիպա՛ր վարդապետ Հայոց, տիպա՛ր գրականագէտ: Մեծ հօրս տարիքին, հասար ու դեռ կ'աղաս... կ'աղաս մտածումներդ, ինչպէս ջաղացպանը իր ալիւրը: Կը բաւէ՛, որքան աղացիր, տուր ալիւրդ, Հա՛յր Կիւրեղ, տո՛ւր որ խմոր շաղուեն, անոյշ բոյրով: Հաց պատրաստեն, տաք – տաք ուտեն: Ամէն մէկս պէտք է տանք մեզի շնորհուածը: Ձե՞նք համբր մեր ունեցածին, յաջորդը կու գայ ու կը լրացնէ պակասը, աւելի լաւը կու տայ: «Հայկազեան Բառգի՛րք, գլուխ – գործո՛ց...» վրա՛ս գրէ: Բայց եթէ ես չհըրատարակէի զայն, կ'ունենայի՞ք աւելի ճոխը, աւելի կատարեալը: «Հայկազեան Բառգիրք, երից վարդապետաց»:

Տիպար եկեղեցական ըսի – դո՛ւն ալ անոնցմէ, սիրելի զաւակս Յովսէփ, տիպար միաբան, հեզահամբոյր, բարի: Ո՞ւր է մեծահարուստ հայրդ, ո՞ւր աւելի մեծահարուստ եղբայրներդ, Հայր Յովսէփ: Ի՞նչ ձգեցին իրենց ետին յիշատակի արժանի: Ոչի՛նչ, ոչի՛նչ: Իսկ դուն, քու բարի գործերովդ պիտի ապրիս յաւիտեան Հայոց Պատմութեան մէջ, գոնէ, «փոքրիկ Հայաստանի» լուսաւոր մէկ էջին վրայ: Իսկ ո՞վ է ան, տաղանդաւոր այդ չարաճճին, անունը չտա՛մ, ո՞վ է որ կը պահուըտի ետիդ, Հայր Կոմիտաս, «տպարանապետ ամենայն Հայոց»:

Մխիթար գլուխը կը ծռէ ու մի՛այն իրմէ լսելի ձայնով մը. Ֆրանսական ասացուածք մըն է կարծեմ. «Հարկ է որ անցնի երիտասարդութիւնը»:

Յետոյ, դառնալով Հայր Կոմիտասին, հիացիկ ակնարկը շէնքերուն:

— Այս ի՛նչ հրաշալի տպարան է, այս ի՛նչ ձեռագրատուն, Տէր Աստուած, երազիս մէջ իսկ տեսնէի պիտի չհաւատայի:

Մօտեցէք, մօտեցէք որ օրհնեմ բոլորդ: Ձեզ տեսնեմ, բարձրացող սերունդ, Հայր Չէքիեան, Հայր Ռափայէլ, յուսախաբ չընէ՛ք ձեզ ծնող մայրը, պանծալի ազգն իմ Հայոց:

Հիմա դանք քեզի, Հայր Ներսէս: Նախ հարցում մը, ո՞վ է այդ Շուշանիկ Նազարեանը, եւ ի՞նչ կը նշանակէ «Դոգտոր»...

— Համալսարանական բարձրագոյն տիտղոսն է, Աբրահայր:

— «Բանասիրական Գիտութիւնների Դոգտո՛ր»... եւ այն ալ կին մը, Հա՛յ կին մը...

— Տասնեակներով ունինք, Աբրահայր, մեր ծաղկեալ հայրենիքին մէջ ու աշխարհի բոլոր լուսաւոր կեդրոններուն մէջ: Երեւա՛նը, Աբրահայր, իր հրաշալի համալսարաններով, իր Մեսրոպ Մաշտոց Մատենադարանով, ի՛ր...

— Փառք քեզ Տէր, փառք քեզ, ազգ իմ պանծալի: Հիմա կարդա՛ լսեմ գրածըդ: Մեր հանդիպումէն ի վեր կը նայիս ինծի մտահոգ: Ի՞նչ ունիս: Անձկութիւն մը կայ աչքերուդ մէջ, կարդա՛ լսեմ:

— Կարծեմ թէ չափազանցեցի, սկսելով հեթանոսական շրջանէն, Գողթան երգերէն, Վահագնի ծնունդէն...

— Երբ լսեմ, կու տամ կարծիքս:

Հայր Ներսէս դողդոջուն ձեռքով կ'առնէ «Բազմավէպ»ը եւ կը սկսի կարդալ.

« ՄԽԻԹԱՐԻ ԼՈՅՍԸ »

«Երկնէր երկին եւ երկիր...

Ու շուարած կանգ կ'առնէ, առանց համարձակելու նայիլ իր շուրջը:

— Շարունակէ՛, զաւակս Ներսէս, շարունակէ՛:

— «Նա հուր հեր ունէր, բոց ունէր մօրուս,
Եւ աչկունքն էին արեգակունք»:

Հայր Ներսէս կը շարունակէ այս անգամ առանց տատամսելու, հետզհետէ աւելի ներշնչուած: Մխիթար Աբբահօր քաջալերական ձեռքի եւ աչքի շարժումները ուժ կու տան իր ձայնին:

Մէկ ժամ կը տեւէ այդ 22 մեծադիր էջերու ընթերցումը: Ո՛չ մէկ շշուկ, ունկնդրած են երկիւղած լռութեան մէջ: Հայր Ներսէս կը դոցէ հատ հատորը, դայն ամուր կը սեղմէ կուրծքին ու կը սպասէ:

— Հրաշալի՛, հրաշալի՛, կը գոչէ Մխիթար, հիասքանչ: Նախ այդ լեզուն, այս ի՛նչ հոյակապ լեզու է, այս ի՛նչ թեւաւոր, բարձրաթռիչ արձակ: Մեր խեղճ աշխարհաբարը հասա՛ծ այս չքեղութեան... մեր տկար, խեղճ ճնճղուկը դարձած է արծի՛ւ, թագաւորակա՛ն արծիւ:

Ինչ կը վերաբերի գրուածքին խորքի՛ն ... համաձայն եմ բոլոր կէտերուն, բացի իմ մասիս չափազանցուած խօսքերէն: Ինչո՞ւ կը փոխնայիր թէ սկսած ես Վահագնէն: Բայց Հայոց Պատմութիւնը կը սկսի՛ անկէ: Առաջին Հայն էր ան, Հային նախատիպարը... եղէգ մը՝ որուն մէջէն փող ծուխ կ'ելլէր, ու անոր մէջէն հրեղէն աչքերով պատանի մը, որ կը վազէր Հայաստան աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը:

Մեծն Տիգրան Հայ չէ՞ր ուրեմն, Արտաշէս աշխարհակալ Հայ չէ՞ր: Ըստ այդ տեսակէտին ուրեմն Տրդատ Հայ չէր եւ Հայ եղաւ միայն ա՛յն ատեն, երբ քրիստոնէութիւնը ընդունեցաւ...

Ո՛չ, ո՛չ, սիրելիներ.

Հայոց Պատմութիւնը մէկ է ու անբաժանելի:

Ինչ կը վերաբերի ինծի, ես այդ «պատանեկիկ»ը չեմ. Ես Վահագն չեմ, Մեսրոպ չեմ, Վարդան չեմ: Ե՛ս, դո՛ւք, մենք այդ հրեղէն աչքերով պատանին չենք: Զայն պահպանողներն ենք, զայն պատրաստողները, եթէ կ'ուզէք: Հսկողներն ենք այն լոյսին, որ տրուած է մեզի ի սկզբանէ: Պէտք է ջանանք որ իւրաքանչիւր Հայու կուրծքին տակ վառող այդ լոյսը չմարի՛... Եւ ի՞նչ է այդ լոյսը, եթէ ոչ մեր էութիւնը, մեր հայկականութիւնը: Ոգին Հայկազանց:

Խորհրդանիշ մը՝ Հայ դուսններու երգած այդ բոցեղէն պատանին: Հայ ապրելու անյողդողդ կամքը, լոյսով անմահնելու անխառն երջանկութիւնը:

Խորհրդանիշը մարդկային այն բոլոր առաքինութիւններուն, որոնցմով՝

Հայն է Հայ,
Հայն է Մարդ:

ԱՆԱԽԱՐՏ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Զով օդին ճամբայ չենք կտրեր: Կը ըսպասեն որ արեւին շողերը դառնան կիզիչ: Արեւահար գետին փուռողներու թիւը կը շատնայ որոնց կարգին եւ ես վերջապէս կը հասնիմ Հալէպի մօտերը:

Վրաններ ու վրաններ եւ փսփսուք խօսակցութիւններ Տէր-Զօրի մասին: Աննըպատակ կը շրջագայիմ: Ո՛վ գիտէ թերեւս նորութիւններ իմանամ... Նորէն ստիկան, նորէն խարազանի շաչոց ու ծեծ... – Աղա, ոտքերդ պագնեմ, կ'աղաչէ այդ գարշելի արարածը... «ոտքերդ պագնեմ» — ամօթ քու լայն թիկունքիդ, ամօթ քու թաւ պեխերուդ եւ ամօթ քու հայութեանդ: Թուրքին ոտքը՛ պագնել.. անմիտ մարդ, եթէ անընդունակ ես ակռաներովդ եւ բազուկներովդ չան սատակ ընել այդ թուրքը, գոնէ լռելու հպարտութիւնն ունեցիր... Նողկանքով կը հեռանամ: Այդ մարդը Հայ է, բայց ներքնապէս կու լամ որովհետեւ ծեծ ուտողը Հայ է

Արդէն Հալէպ հասած ենք: Իսլամական թաղի մը մէջ, ամէն քայլափոխի իսլամական մոլեռանդութեան շանթերուն ենթակայ: Բաւական խորունկ հորեր ունին, բայց այդ պաղ ջուրին համը անտանելի հոտ մը ունի: Կ'աշխատիմ մեր թաղին մէջ չմնալ: Հայոց եկեղեցիին շուրջերը կը դեգերիմ: Կաթի վաճառումն ալ մեծապէս կը գրաւէ ուշադրութիւնս: Գեղեցիկ բարձրահասակ կովերը առաջը ձգած գիւղացին թաղէ թաղ կը պտըտի ու յաճախորդին պահանջին համաձայն կը կթէ կաթը եւ կը վճարես...

Քանի մը շաբաթ մնացինք հոն: Պատմելիքներ ալ շատ ունիմ, բայց կը նկատեմ աւելորդ:

Մեզմէ իւրաքանչիւրին միտքը մէկ ուղղութեամբ կ'աշխատի.. ինչպէ՞ս կարելի է խուսափիլ Տէր-Զօրէն: Կէսօրէ վերջ մըն էր հայրս հասաւ տուն – շուտ, պատրաստուեցէք կը մեկնինք: Իրիկուան մութը չկոխած կայարանն ենք արդէն ու կը լեցուինք անասուններու յատուկ վակոնի մը մէջ: Քանի մը վակոն լեցուն Հայեր կան: Շոգեշարժ մեքենան իր բեռան տակ ոքալով, ոքալով ճամբայ կ'ելլէ: Դէպի հարաւ... հոն չեմ ջարդեր... Կէս գիշերէն վերջ կը հասնինք կայարան մը... լաց ու ճչոց, ցաւագին կանչեր... ուրեմն մեզ Տէր-Զօր առաջնորդած են կը խորհիմ ու կը վազեմ դէպի վակոնի ճեղքերը... ո՛չ, մեզի սպասող չկայ: Արդէն ճչոցներն ալ հեռացան: Կ'երեւի աբար ընտանիքներն են եկած կայարան իրենց սիրելիները ճամբու դնելու: Կը բանանք դուռը. լռութիւն ամէն կողմ:

Առաւօտեան մեզ կ'առաջնորդեն 'մեր վրանավայրը: Վրաններ ու վրաններ, ամէն գոյնի, ամէն տեսակի վրաններ: Հոս ամենայաջողած վրանները գիւղացի մարդոց վրաններն են եւ ամէնէն խեղճերը «հարուստ»ներուն վրաններն են: Ջաղթափի մը վրայ կը գտնուին անոնք եւ երեք կողմերէն փոսերով շրջապատուած որոնք կը ծառայեն բնական պէտքերու գոհացման: Չորրորդ կողմէն զաղթափը կը միանայ Համա քաղաքը տանող ճամբուն՝ որուն մահմետական բնակչութեան ատելավառ նայուածքը չեմ կրնար մոռնալ եւ հարց կու տամ ես ինծի. «Ինչո՞ւ այս ժողովուրդը չուզեց քիւրտերուն պէս գործիք դառնալ թրքական կառավարութեան ձեռքը: Թերեւս անոր համար որ իրենց ճակատագիրը մերինին կը մօտենար. իրենք ալ իրենց անկախութեան կը ձըգտէին եւ կը հասկնային մեր վիճակը: Իհարկէ այս պարագան չէր որ իրենց կրօնամոլութիւնն ալ չքանար»:

Քաղաքը շրջապատող խրամատները լեցուած էին շարաթներու ընթացքին վզզոցներու համանուագը դարձած էր անտանելի: Դժբախտաբար կար աւելի անտանելին: Ճանճերու նման բանակի մը առջեւ գտնուած չըլլալով ասիթը չէի ունեցած զանոնք մօտէն քննելու: Խոշորկեկ կանաչ ճանճ մը կար անոնց մէջ՝ որուն թեւի մաշկը սմբուկի մաշկին գոյնը ունէր: Եւ որովհետեւ ժողովուրդը ընտելացած էր խնայողութեամբ ապրելու եւ սմբուկն ալ աժան էր, առատութեամբ սմբուկ կ'ուտէր: Բայց ինչպէ՞ս կարելի է կերակուր եփել առանց կափարիչը վեր վերցնելու... ու ճանճերու բանակը կը խուժէր պուտկէն ներս: Ի՞նչ ընել, կերակուրը՞ թափել, ճանճերը՞ զատել... Մեզի կը մնար ուտել առանց ճանճերու մասին մտածելու... եւ կ'ուտէինք...

(Շար. – 7)

ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻ ՄԸ ԻՍԿԱԿԱՆ ՏԻՊԱՐԸ՝

ԳՐՈՄԻԿՕ

———O———

Խորհրդային Միութեան արտաքին նախարարը Անդրէյ Գրոմիկօ, իր ծննդեան 70ամեակին առթիւ, դրուատանքի խօսքերու արժանացաւ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան եւ Նախարարներու Խորհուրդին կողմէ, Յուլիս 17ին: Միաժամանակ պարգեւատրուեցաւ Լենին շքանշանով եւ Մուրճ ու մանգաղ երկրորդ ոսկէ մետալով («Սով. Հայաստան» օրաթերթ, Յուլիս 18):

Եօթանասուն տարիները պատճառ չեղան, որպէսզի Գրոմիկօ հանգստեան կոչուի: Ստալինեան մաքրագործումներէն ձողոպրած իր միւս ընկերակիցներուն նման, Գրոմիկօ տասնամեակներու ընթացքին փաստը տուաւ արտակարգ տոկունութեան: Խրուշչեւ առիթով մը հետեւեալ մատնանշումը կատարեց. «Եթէ ըսեմ իրեն, որ սառնակոյտի մը վրայ նստիր՝ անշարժ, մինչեւ սառիլը կը նստի»:

Խրուշչեւի ակնարկը, ինչպէս պիտի ըսէին նման առիթներով հայաստանցիք, «գիպուք» էր: Արդարեւ, խորհրդային արտաքին նախարարին հանդարտաբարոյ կեցուածքը, ցուցմունքները բծախնդրութեամբ կատարելու ընդունակութիւնը, գլխաւոր պատճառները դարձան իր յառաջընթացին: Մանաւանդ՝ պատճառ եղան, որպէսզի զերծ մնայ մաքրագործումներէն:

Խուս գիւղացիի զաւակ՝ վկայուեցաւ գիւղատնտեսութեան մարզէն ներս. սակայն, իր ճիւղին հետեւելու փոխարէն՝ նախընտրեց դիւանագիտութեան ասպարէզը, պաշտօն ստանձնելով արտաքին նախարարութեան մօտ: Թուականը՝ 1939: Այս այն ժամանակն էր, երբ Կրեմլին, Ստալինի շղթայազերծած մաքրագործումներուն հետեւանքով, ատակ պաշտօնատարներու սովէն կը տառապէր: Ընտրեց արտաքին նախարարութեան ամերիկեան բաժինը: Ընտրութիւնը ճախող էր, քանի Ստալին կը պատրաստուէր համաձայնագիր մը կնքել Հիթլէրի հետ:

Նացիներուն 1941ի յարձակումը սակայն, նոր հեռանկարներ բացաւ երիտասարդ դիւանագէտին առջեւ: 38 տարեկան էր, երբ խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ Ուաշինկթըն եւ մէկն եղաւ անոնցմէ, որ ՄԱԿ-ը ստեղծեցին: Ներկայ գտնուեցաւ գերատիճան խորհրդաժողովներուն՝ Թեհրան, Եալթա եւ Փոծտամ: 48 տարեկանին արտաքին նախարար նշանակուեցաւ: Թուականը՝ 1957: Անկէ ի վեր այդ պաշտօնը կը վարէ:

Ըմբռնելու համար, թէ կուսակցական կեանքէն ներս ո՛րքա՛ն հանդուրժողութիւն ի յայտ բերաւ, ինչե՛ր տեսնելով հանդերձ լռեց կամ՝ նոյնիսկ մասնակից դարձաւ արտառոց քայլերու, կը բաւէ մըտաբերել սա իրողութիւնը.– գլխաւոր օգնականն էր երկիւղ ազդող, չըսելու համար ահ ազդող մարդոց՝ Վիաչեսլավ Մոլոտովի, Ստալինի մօտիկ գործակիցը, Անդրէյ Վիշինսկիի, Մոսկուայի մաքրագործումներու դատախազը եւ Դմիդրի Շեփիլովի, որ 1957ին «ազատ» արձակուեցաւ արտաքին նախարարի իր պաշտօնէն եւ յետագային մաս կազմեց Խրուշչեւի դէմ դաւող խմբակին:

Ա. Գրոմիկոյի յառաջընթացը կուսակցութեան նուիրապետութեան մէջ թէեւ դանդաղ, բայց կատարեալ եղաւ: 1973 Ապրիլին, Մարեշալ Անդրէյ Գրեչկոյի, Եուրի Անդրոպովի հետ միասին Պոլիտբիւրոյի անդամ ընտրուեցաւ: Այսպէս, առաջին անգամ ըլլալով վերին իշխանութեան մէջ տեղ գրաւեցին՝ գաղափարախօսութեան եւ խորհրդային կառավարութեան ղեկավարներուն կողքին, բանակին, գաղտնի ոստիկանութեան եւ արտաքին նախարարութեան թիւ մէկ անձերը:

Բրեժնեւ այս ձեւով կարողացաւ ոչ միայն ամբողջացնել ղեկավար կազմը, այլեւ միաժամանակ, հաւասարակշռութիւն մը հաստատել՝ ապահովելու համար շարունակականութիւնը իր դրութեան եւ իր դիրքին՝ անձեռնմխելի:

Պոլիտբիւրոյի 13 անդամներէն եօթը եօթանասունը անց են, մինչ միայն մէկը՝ Գրիգորի Ռոմանով, Լենինգրադի կուսակցապետը, 60էն նուազ է:

Երկրին բարձրագոյն իշխանութեան անդամներուն միջին տարիքը կը շարունակը բարձրանալ: 1939ին, Ստալինի օրով, միջինը 50 էր: 1964ին, երբ Խրուշչեւ պաշտօնազրկուեցաւ, միջինը 61ի հասած էր, իսկ ներկայիս բարձրացած է 69ի:

Տարիքի տեւական բարձրացումը `Պոլիտբիւրոյի անդամներուն մօտ (նոյնը նաեւ կառավարութեան մէջ) կայունութեան ապացոյց է: Սակայն այլ երեսի մը փաստն ալ կը բերէ: Տարերու վերանորոգումը կառավարութեան բոլոր աստիճաններուն վրայ, յատկանշական ձեւով դանդաղ հոլովոյթ մը կ'արձանագրէ (Խրուշչեւի օրով կրկնապատիկ չափով նուազ էր): Կայունութիւնը դաւանանք դարձած է: Եկող սերունդները փաստօրէն ոչ մէկ պատեհութիւն ունին աստիճանաբար այդ դիրքերուն հասնելու: Այս երեւոյթը կրնայ վտանգներու դուռ բանալ տագնապներու առեն, ինչպէս, օրինակ, երբ ժամանակը գայ փոխարինելու այժմու ղեկավարութիւնը:

Ծիշդ է, որ հիները նուազ հակամէտ են նոր միջոցներ կիրարկելու եւ յեղաշրջելու հաստատուած գոյավիճակը: Բայց պահեր կան, երբ կայունութիւնը կը դառնայ ճգնում, հանդարտութիւնը՝ անդամալուծութիւն: Եւ, ընդհանրապէս, այդ պարագաներուն մէջ է, որ պատմական ազդակներ կը շարժին արտակարգ արագութեամբ:

Ա. Գրոմիկոյի 70ամեակը կայունութեան խորհրդանշան է. սակայն կայունութիւն մը, որ ոչինչ կ'ընէ խուսափելու համար ճգնումէ, անդամալուծումէ եւ պատմութեան փոթորիկներէն:

Թ. Ա. Թ.

ՆՍՏԱԿԵԱՑ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ՉԱՓԱԶԱՆՑ ՅՈԳՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

——— O ———

Վերջին ժամանակները, ա՛լ աւելի շատ կը վիճաբանուի միջավայրի շարք մը ազդակներու մասին, որոնք ազդելով մարդու օրկանիզմին, կը յոգնեցնեն զայն, կը նուազեցնեն անոր դիմադրականութիւնը, կը վեղչեն անոր կենսաբանական կարողութիւնը: Յիշեալ ազդակներուն միջեւ բացառիկ ուշադրութիւն մը պէտք է յատկացնել նստակեցութեան եւ չափազանց յոգնածութեան, տրամագծօրէն հակադիր ազդակներ, զորս երբեք կարելի չէ դիմագրաւել մէկը միւսին միջոցով:

Նստակեցութիւնը եւ չափազանց յոգնածութիւնը հարկ է կանխարգիլել կանուխէն եւ կատարեալ լրջութեամբ, որովհետեւ առանցմէ իւրաքանչիւրը մասամբ կրնայ պատճառ դառնալ ծանր հիւանդութիւններու: Նստակեցութիւնը, օրինակի համար, հակամէտ է ճարպակալութեան, շաքարախտի, երակապնդութեան, երակային գերճնշումի, կրծքային մղձուկի եւ ուրիշ շատ մը հիւանդութիւններու, ընկերացած բազմաթիւ տառապանքներով, որոնք շատ անգամ կ'ունենան ողբալի հետեւանքներ:

Կանխարգիլել եւ պայքարելու համար նստակեցութեան դէմ, պէտք է նկատի ունենալ որ մարմնին բանաւոր շարժումները զայն կը պահեն լաւ տրամադրութեան եւ կայտառութեան մէջ: Պէտք է պահել երակներուն առաձգականութիւնը, ապահովել արեան լաւ շրջանառութիւնը, հաւասարակշռել սննդառական փոխանակութիւնները եւ ջղային դրութեան կանոնաւոր գործարկումը: Առ այս, անհրաժեշտ է որ մասնաւորապէս անոնք որ իրենց արհեստին բերմամբ ունին զեղչեալ ֆիզիքական գործունէութիւն մը, օրական քալեն առնուազն մէկ երկու ժամ, իսկ եթէ մարմնին ծանրութիւնը կ'աճի մեծ համեմատութիւններով, նոյնիսկ օրական երեք ժամ: Պէտք չէ զանց առնել նաեւ առաւօտեան մարմնամարզական փորձերը, նախասիրուած մարմնամարզերու կիրարկումը եւ ներառեալ անշուշտ տնատնտեսական ֆիզիքական աշխատանքները:

Չափազանց յոգնածութիւնը եւս կը դիւրացնէ կարգ մը դժուար բուժելի հիւանդութիւններու առաջ գալը, ինչպէս ջղախտը, երակային գերճնշումը, գեղձերու խանգարումը եւայլն: Կանխարգիլումը պէտք է նկատի ունենայ, առաջին հերթին, անհրաժեշտութիւնը խուսափելու ֆիզիքական եւ մտաւորական չափազանցութիւններէն, ինչպէս եւ չափազանց աշխատանքէն: Նոյնքան անհրաժեշտ է նաեւ, հոգեֆիզիքական հաւասարակշռութիւնը պահելու եւ կանխելու նպատակով յոգնածութիւնը, ազատ ժամանակի բանաւոր օգտագործումը (կազդուրիչ զբօսանքներ, գիշերուան եօթը ութ ժամը քուն, հանգստեան արձակուրդներու նպատակայարմար օգտագործում), խուսափիլ չարաչար գործածելէ ծխախոտը եւ ալքոլը, կարելի եղածին չափ լաւ եւ ներդաշնակօրէն զուգակցել մտաւորական եւ ֆիզիքական գործունէութիւնները:

«ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ»

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

12·000 ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ 3·000ԻՆ

Համպուրկի Տի Վելթ օրաթերթը գրած է, թէ եթէ բնակչութեան աճին այժմու վիճակը շարունակուի՝ «3000ին միայն 12·000 Գերմանացի մնացած պիտի ըլլայ»: Այս եզրակացութեան կարելի է յանգիլ քննելով վերջի տարիներու վիճակագրութիւնները:

Արդե՞օք աւելի կը մեռնինք, հարց տուած է օրաթերթը: Ցամենայն դէպս յստակ է, թէ տարուէ տարի կը նուազինք: Ասոր պատճառը միայն ծննդաբերութիւնը արգիլող դեղահատը չէ... ծնունդներու տոկոսին նուազումը նոր երեւոյթ մը չէ Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ: 1965էն ցայսօր ծնունդներուն թիւը, ամէն տարի, նուազում արձանագրած է՝ մէկ միլիոնէն իջնելով մօտ կէս միլիոնի: Երիտասարդ զոյգ մը, միջին հաշուով, 1,4էն 1,5 զաւակ կը բերէ, մինչդեռ բաղձալի տոկոսը մօտ 2,3 է:

×

ԳԵՐ – ՔԻԹԵՐ

Կ'ըսեն, թէ դրամը հոտ չունի: Սակայն պէտք է ենթադրել, որ բարգաւաճ ճարտարուեստը հոտ ունի: Առնուազն այս եզրակացութեան կու գայ մէկը կարդալով Լը Սուար օրաթերթը (Պրիւսել):

Մանհայմի քաղաքապետարանը 45 գեր – քիթեր վարձած է: Ասոնց պաշտօնն է օրը քանի մը անգամ շնչել ճշդելու համար օդին հոտը: Քաղաքին մէջ կը բանին 300 քիմիական գործատուներ եւ ձեռնարկութիւններ: Ասոնց եզրակացութիւնները նկատի պիտի առնուին օդին ապականութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ:

Լը Սուար չէ ճշդած, թէ օրական քանի ժամ պէտք է աշխատին այս գեր – քիթերը եւ ի՞նչ աշխատավարձք պիտի ըստանան... քաղաքապետարանէն:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929

1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

– Բայց դուն աղէկ աժիւսթէօո էիր, ինչո՞ւ գործ չգտնես. չե՛ս փնտռեր կոր, քալէ դուրս ելլենք, Լոխո՜ւմ, Աստուծոյ սիրուն դուրս ելլենք: Կը սպաննես կոր ինքզինքդ. գոնէ մայրիկիդ մեղքցիր. գոնէ մայրիկդ... Գիտեմ թէ ինչ տառապանքներ ունիս, ես շատ լաւ կը հասկնամ քեզ, բայց փրկութեան ճամբան այս չէ. քեզի խրատ տալու պէտք չունինք, դուն գիտես... Մեղքցիր մայրիկդ... Այս օրերը կ'անցնին, պէտք չէ որ մեր յոյսը կըտրենք...

– Ո՛չ, ըսաւ Լոխում, ո՛չ. ես ալ չեմ ուզեր յոյսով ապրիլ:

– Հապա ինչո՞վ...

– Ես կ'ուզեմ ապրիլ:

Պետրոս բառեր կը փնտռէր իր ընկերը համոզելու համար, բայց միեւնոյն ատեն կը վախնար ալ՝ խորհելով որ մի գուցէ կրկին վիրվիրի, նորէն կատղի: Անկարելի եղաւ սակայն խօսակցութիւնը աւելի շարունակել, որովհետեւ ներկաները սկսան դիտողութիւն ընել աղմուկին համար: Պետրոս վճարեց ու դրեթէ բռնի դուրս տարաւ Լոխումը: Անձրեւը վերսկսած էր: Քով քովի գացին երկու բատուերները ուսերնին ցցած, օձիքները վեր:

Երկարօրէն, երկարօրէն խօսեցաւ Պետրոս «Ի՞նչ, կ'ըսէր ան, կը կարծես թէ կարելի՞ է դիւրութեամբ վերադառնալ նախկին վիճակին երբ մարդ գերին է դարձած այս թոյներուն: Կարելի՞ է դիւրութեամբ մոլութիւններու ճիրանէն ազատիլ: Ի՞նչ կ'արժենք մենք, երբ մեր ցաւը մեղմելու համար այսպիսի միջոցներու պիտի դիմենք. ո՞ւր կը մնայ մեր կորովը, մեր կամքը, մեր ուսումն ու դաստիարակութիւնը, երբ պիտի չկարենանք տառապագին օրերու դէմ դնել: Պէտք է մաքառինք եւ երբեք չարհամարհենք ցաւը, որովհետեւ ան է որ մեզ պիտի կոփէ, ճկէ ու կազմէ:

«Դուն ինծի մի՛ նայիր. ես եկայ պարզապէս հետաքրքրութեան համար, պարզապէս այս կեանքը մօտէն տեսնելու եւ զայն ուսումնասիրելու համար: Կարելի բան չէ որ ես ինքզինքս այս ճախճախուտին մէջ ձգեմ. երբե՛ք, երբե՛ք...»:

Անհաւատալի պարագայ, բառ մը իսկ չէր պատասխաներ Լոխում: Պետրոս անդրադարձաւ որ անոր խօսելէ աւելի ի՛ր անձին է որ կ'ուղղէր այս նախադասութիւնները: Բնաւ վստահ չէր անոնց ընկերոջը վրայ կատարելիք ազդեցութեան, սակայն կ'ըմբռնէր որ այդ պահուն իր անձն է որ դուրս կը քաշէ տիղմէն, բազուկներուն ամբողջ կարողութեամբը: Բովինը հայելի մը կը դառնար, եւ Պետրոս անոր մէջ որոշ կը տեսնէր այն վիճակը ուր պիտի իյնար ինք ալ անվրէպ, եթէ ուժը չունենար անմիջապէս փախչելու, սանձուելու, հաւաքուելու: Լոխում կանգ առաւ յանկարծ ու ըսաւ.

– Գործ չունիմ. փարա չունիմ. ինծի տասը ֆրանք տուր:

Պետրոս կրկինը տուաւ: Դրամատոմսը ափին մէջ սեղմած՝ անմիջապէս հեռացաւ Լոխում, առանց բառ մը արտասանելու: Մէկէն կեցաւ սակայն քիչ մը անդին, լապտերի մը տակ, ետեւ դարձաւ, սարսափելի ծամածռութեամբ մը խնդաց բարձրաձայն ապտակէլի մը պէս, եւ թեւերը բացած վեր ցատկեց ճչալով.

– Խաբեցի՛, Պետրոսը խաբեցի՛, առի տասը ֆրանքը...

Ու վազելով խառնուեցաւ մութին: Անշուշտ նորէն գնաց ծխելու:

(90 – Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. Վարչութիւնը Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ, Վարչութեանս անդամներէն, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Աւիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուրգիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Կարսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Րէմօն Գիւրգաեանի եւ զաւակներուն Քան - լա - Պոքա, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Գիւրգաեանի (Նիս) եւ իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, խընամիին, ազգականին՝ Տիկ. Ազնիւ Աւիկեանի մահուան առթիւ:

×

Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ - Արծիւ Մարզական Միութիւնը իր վշտակցութիւնները կը յայտնէ նախկին Հ.Մ.Ը.Մ.ական Վարդան Քիւփէլեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ կնտանեկան եւ ազգականական պարագաներուն Արաքսի Քիւփէլեանի մահուան առթիւ:

Նոյնպէս Հ.Մ.Ը.Մ. - Արծիւը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վաղեմի Հ.Մ.Ը.Մ.ական Վարդգէս Մարճոյեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն՝ Գոհար Նալպանդեանի մահուան առթիւ:

Այս զոյգ առիթներով փոխան ծաղկեպսակի Հ.Մ.Ը.Մ. - Արծիւը կը նուիրէ 100 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը եւ Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը իրենց խոր ցաւկցութիւնները կը յայտնեն Պր. Վարդան Քիւփէլեանին եւ զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Կուտուզեան եւ Եօթնեղբարեան ընտանիքներուն՝ Արաքսի Քիւփէլեանի մահուան առթիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տարաբախտ Եդուարդ Դավէզեանի մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ Պ. Յակոբ - Տէրան Թօփալեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Վարժարանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Վեհանոյշ Գաբրիէլեան (Մարսէյլ) կը նուիրէ 100 Ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Օգափոխութեան Կայանը ընդարձակելունպատակին, փոխան ծաղկեպսակի, Սարգիս Պէնկեանի մահուան տխուր առթիւ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիբանանի Հայ Աղէտեալներու Օգնութեան Կեդրոնական Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները:—

. Տօքթ. Լեւոն Մոմճեանէ 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ժան-Գլոտ Գույումճեանէ 300 Ֆ. Տիկին Հռիփսիմէ Փափազեանէ 200, Տիկ. Շաքէ Վէքիլեանէ 50, զանազաններէ (ձեռամբ Պ. Կարօ Գոնոզեանի) 1.600 Ֆր. Գումար:— 3.150, Նախորդ գումար:— 497.460,50, Ընդհանուր Գումար 500.610,50 Ֆր.

- ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ -

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Տօն է Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկոպոսական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:

Պատարագ՝ ժամը՝ 10ին:

Երկուշաբթի, 13 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի Սուրբ Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

12 Օգոստոս, Կիրակի օր, Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ հոգեւոր հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուին Առնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնվիլի եւ Սէւրանի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու եւ աղօթելու:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ: 10.45

Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, 11 Օգոստոս, Շաբաթ ժամը 10.45ին, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ կը մատուցուի Պատարագ: Կը պատարագէ՝

Հանգստեան Տան Հոգեւոր Հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

մասնակցութեամբ խումբ մը դպիրներու:

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք:

Սոյն արարողութեանց ներկայ գտնուելու կը հրաւիրուին պատսպարեալներուն ընտանեկան պարագաները եւ շրջանի Հայութիւնը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա):

Ճոխ յայտագիր երեխաներուն կողմէ պատրաստուած: Պիւֆէ:

Խաղողի օրհնութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Օգոստոս 12 հանդիսաւոր եպիսկոպոսական պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին:

Պատարագ ժամը 10ին:

ՍԷՆ - ԼՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ Կիրակի, Օգոստոս 12ին, ՍԷՆ - ԼՈՒԻ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ մէջ՝ Պատարագ եւ Խաղողօրհնէք: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը նախանձախնդիր Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովուրդի նուիրական աւանդութեանց անաղարտ պահպանման, եւ Եկեղեցւոյս անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ եւ Խաղողօրհնէք:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս.ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, Կիրակի, 12 Օգոստոս, հանդիսաւոր Պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Եկեղեցւոյս հոգեւոր Հովիւ՝

ՎԱՉԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.30, Պատարագ՝ ժամը 10, քարոզ 11, Խաղողօրհնէք՝ 11.45:

Ի գիտութիւն Թաղի ժողովուրդին Թաղականութիւնը կը տեղեկացնէ որ Եկեղեցւոյ ներկարարներու աշխատանքը աւարտած ըլլալով՝ Եկեղեցին նոր փայլ եւ պայծառութիւն մը ստացած է, ինչպէս նաեւ օժտուած՝ մարմարանման խորանով մը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ «ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռաֆայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հօմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ

ժամը 12էն սկսեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ – ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ – ՊԸԼՈԹԻ եւ ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՊԱՐ – ԹՈՄՊԱԼԱ – ՎԱՃԱՌՔ

ԺԱՄԸ 21ԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԵԲՈՒՆԻ նուագախումբին

«ԽՈՒԱՆ ԳԱՐԼՕ» եւ «ԹՈՓ-ՍԸՐՓՐԱՅԶ»

HOME ARMENIEN de l'A.A.A.S.

107, av. du Mal. Lyautey

SAINT RAPHAEL

fête champêtre

MERCREDI 15 AOUT

Célébration de la messe de l'Assomption par le R.P. Daron Djeredjian en la Chapelle Saint Jean à 10h. et Bénédiction des Raisins

à partir de 12 h. 30

animation musicale : Orchestre ER EBOUNI, JUAN CLARINO et TOP SURPRISE

— Stands d'exposition — BAL A PARTIR DE 21 HEURES

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26

Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի - պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

Midi et soir avec GARBO au piano

Et tous les soirs : YORGANTZ accompagné de l'orchestre CAPPADOCE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

FERME LE LUNDI

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յաւելուածական շրջապտոյտներով

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Սեպտեմբեր 7: Սեպտ. 8ին՝ Երեւան: 11 օր Երեւանի մէջ — Վերադարձ Սեպտ. 19՝ Մոսկուա: Սեպ. 20՝ Փարիզ:

Գին՝ 3600 ֆր.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան): 13 օր Երեւանի մէջ — վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա: Հոկտ. 19՝ Փարիզ:

Գին՝ 3500 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍՏ. 3էն ՕԳՈՍՏ. 16 — ՍԵՊՏ. 7էն ՍԵՊՏ. 20:

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
9
JEUDI
9 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.443 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.443

ԹՈՒՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՋՆՋԷ ՎԱԳԸՖՆԵՐՈՒ ՏՈՒՐՔԸ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

...ԲԱՅՑ ԹՈՒՐՔԵՐ ԿԱՆ ՈՐ ԳՈՀ ՉԵՆ

ԽՄԲ.– Մարմարայի Օգս. 3 եւ 4ի թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները վագըֆներու տուրքին ջնջման մասին:

Օգս. 2ի Պաշտօնական Թերթի մէջ, հրատարակուած որոշումնագրով մը վերջնականապէս եւ ի նպաստ փոքրամասնական մարմիններու, կարգադրուեցաւ Վագըֆներու Տնօրէնութեան կողմէ գանձուած 5 առ հարիւր տուրքի հարցը:

Ինչպէս գիտենք, երկար ատենէ ի վեր յիշեալ Տնօրէնութեան կողմէ մեր համայնական Մարմիններէն կը պահանջուէր եւ կը գանձուէր անտեղի գումար մը, որ միշտ ալ վէճի նիւթ եղած է մեր Համայնքի Մարմիններու ներկայացուցիչներուն եւ Պետական Իշխանութիւններու միջեւ: Անցեալ տարի այս մասին կանգ առնուած էր նաեւ Վարչապետ Էճէվիթի Պատրիարք Հօր կողմէ տրուած այցելութեան ընթացքին: Գիտէինք, նաեւ որ, ընդհանուր տրամադրութիւն մը կար ջնջելու յիշեալ տուրքը, սակայն ընդդիմութիւն մը կու գար այդ շրջանի Պետական Նախարար Էնվէր Ագովայի կողմէ, որ կողմնակից չէր այդ տուրքին ջնջուելուն, մինչեւ իսկ այդ պատճառով սպառնալով հրաժարիլ իր պաշտօնէն:

Վերը ամփոփ կերպով տուինք Պաշտօնական Թերթին մէջ հրատարակուած այն լուրը, որ կը վերաբերէր միջոցէ մը ի վեր փոքրամասնութեանց հաստատութեանց կողմէ վճարուած հինգ առ հարիւր տուրքի ջնջումին: Այս բարի լուրը բնականաբար մեծ գոհունակութիւն պատճառած է Համայնքներու շրջանակներու: Լուրը տուող Թէրճիւմանը, իր երէկուան թիւին մէջ, այս մասին կու տար երկար մանրամասնութիւններ, որոնց կը մօտենար սակայն բոլորովին իր տեսանկիւնէն: Թէրճիւմանի լուրը եւ խորհրդածութիւնները ընդհանուր գիծերու մէջ կը հրատարակուի ստորեւ.–

×

«Ինչպէս ծանօթ է, նախկին Պետական Նախարար Էնվէր Ագովա մերժած էր անցեալին ստորագրել նման որոշումնագիր մը, եւ նոյնիսկ սպառնացած՝ հրաժարիլ, եթէ Կառավարութեան միւս անդամները յամառէին ու պնդէին վաւերացնել զայն: Այդ օրէնքը, որ փոքրամասնութեանց ի նպաստ էր եւ Վագըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնութիւնը կը զրկէր անոնց հանրային հաստատութիւններուն եկամուտէն հինգ առ հարիւրը գանձելու իրաւունքէն, կրկին Նախարարաց Խորհուրդի օրակարգին վրայ բերուեցաւ եւ ընդունուելով ստորագրուեցաւ նոր Պետական Նախարար Հասան Գորգութի կողմէ եւ Պաշտօնական Թերթին մէջ հրատարակուելով ալ վաւերականութիւն ստացաւ:

«Մինչեւ այսօր, փոքրամասնութեանց բոլոր հաստատութիւնները իրենց զուտ եկամուտին 5%ը ստիպուած էին յանձնել Վագըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան, իբրեւ «հակակշռի ծախքերուն մասնակցութեանց բաժին» եւ առաջին օրէն իսկ բուռն ընդդիմութիւն մը գըտած էր այս օրէնքը իր դէմ, իբրեւ անտեղի եւ ապօրինի տնօրինում ու անարդար սահմանում՝ փոքրամասնութիւններուն համար: Ահա այս օրէնքն էր որ Կառավարութեան նոր որոշումով կը դադրի այլեւս ի զօրու ըլլալէ՝ Յոյներու, Հայերու, Կաթոլիկներու եւ Սուրիանի փոքրամասնութիւններու վագըֆներուն համար:

«Այս առաջարկը, աւելի առաջ Մայիս ամսուան ընթացքին Ելմտական Նախարարութեան կողմէ ներկայացուած էր օրուան պետական Նախարար Էնվէր Ագովայի, որուն կապուած էր Վագըֆներու Վարչութիւնը: Բայց Ագովա կըտրուկ կերպով ու միանգամընդմիշտ մերժած էր վաւերացնել զայն, իսկ անկէ վերջ բարեփոխուած ձեւերն ալ մերժելով սպառնացած էր հրաժարիլ, եթէ աւելի երկար չարունակէին իրենց պընդումները այս մասին: Ագովա նման կարգադրութիւն մը կը նկատէր «Թուրքիոյ ազգային պատիւին եւ արժանապատուութեան հետ խաղալ» եւ այդ իսկ պատճառով ալ կը կրկնէր իր սպառնալիքը: Իսկ Ագովայի հրաժարումէն վերջ, իր յաջորդը՝ նոր Պետական Նախարար Հասան Գորգութ անմիջապէս ստորագրեց յիշեալ որոշումնագիրը: Կը պընդուի սակայն թէ վերոյիշեալ Վագըֆներու օրէնքը խոտոր կը համեմատի Սահմանադրութեան ու Քաղաքային Օրէնքին հետ եւ այդ պատճառով ալ երկար ժամանակ վէճի նիւթ դարձած էր կառավարութեան ու պաշտօնատուներուն մէջ: Այժմ կը ջնջուի այն պատճառաբանութեամբ թէ Քաղաքային Օրէնքին հռչակումէն առաջ Վագըֆները արդէն իսկ գոյութիւն ունեցած ըլլալով, անոնց վերաբերեալ ինքնուրոյն կանոններ ալ գոյութիւն ունին եւ պէտք էր զանոնք ի զօրու նկատել ըստ օրինի ու ջնջել վերոյիշեալ տուրքի պարտաւորութիւնը:

«Փոքրամասնութեանց Վագըֆներու օրէնքը իր ամբողջութեանը մէջ ստեղծուած է Քաղաքային օրէնքին ի զօրու դառնալու թուականէն աւելի առաջ: Այդ Վագըֆները 11 միլիոն ոսկի վճարած են Վագըֆներու Ընդհանուր Տընօրէնութեան: Որոշումնագրին համաձայն, այդ գումարը այսուհետեւ Ելմտական Նախարարութեան Պետական Գանձէն է որ պիտի փոխանցուի Արտաքին Նախարարութեան Պիւտճէին, Արտաքին Նախարարութիւնն ալ սոյն գումարը պիտի վճարէ Վագըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան: Այսպէս մինչ Թրքական Վագըֆներու վճարումները պիտի կատարուին իրենց իսկ եկամուտներէն, փոքրամասնութեանց վագըֆներու (Յոյներու, Հայերու, Կաթոլիկներու, Սուրիանիներու) բաժինները վըճարուած պիտի ըլլան Պետական Գանձէն, ըստ Ագովայի տեսակէտը պաշտպանողներու մեկնաբանութեան:

«Կարգ մը շրջանակներ կը պնդեն, թէ երկար ատենէ ի վեր այս խնդրով արդէն շատ մօտէն կը զբաղէին խումբ մը յոյն կրօնական ղեկավարներ, որոնք Նախագահ Գարթըրի հետ տեսակցելով յաջողած են սկզբունքով համոզել զայն, որ Թուրքիա ընդունի չահարժէին չվերցնել յունական վագըֆներէն, Միացեալ Նահանգներու Նախագահ ալ այդ պարագան փոխանցած է Վարչապետ Պիւլենտ Էճէվիթի, խնդրոյ առարկայ որոշումնագիրն ալ հրատարակուած է այդ խրոխտութեան լոյսին տակ, այս նպատակով: Արտաքին Նախարարութեան մասնակցութիւնը այս կարգադրութեան, կուգայ արդարացնել վերեւ կատարուած խորհրդածութիւնները, ըստ կարգ մը շրջանակներու: Կը հաղորդուի նաեւ այս առթիւ, թէ տրուած վերջին որոշումը շատ բուռն հակազդեցութիւն մը յառաջ բերած է Թուրք Վագըֆներու շրջանակին մէջ, ուր կը պնդուի թէ կատարուած կարգադրութիւնը թէ՛ հակասահմանադրական է եւ թէ՛ ներհակ է Քաղաքային Օրէնքի տրամադրութիւններուն: Ուստի կը կարծուի, թէ այդ ուղղութեամբ ալ դիմում պիտի կատարուի դատական իշխանութիւններուն եւ պատկան մարմիններուն մօտ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ԴԷՄ

ՏԵՂԱՅԻՆ ՊԵՏ Է ԼՌԷ, ՕՏԱՐԸ ԻՐ ՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

— O —

Իրանի վարչակարգը օրէ օր այնպիսի բնոյթ կ՚առնէ, որ այս ընթացքով եկողը փնտռել պիտի տայ գացողը, ինչ որ ամէնէն մեծ յաղթանակը կ՚ըլլայ պարսից Շահին, որ ազատականութեան ախոյեան մըն ալ կարելի չէ նկատել...:

Այսպէս, առջի օր, հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որ բացարձակապէս կ՚արգիլէ մամուլին քննադատել քաղաքային եւ կրօնական իշխանութիւնները: Օրէնքը հետապնդում եւ բանտարկութիւն կը նախատեսէ այն լրագրողներուն դէմ, որոնք խնդրոյ առարկայ կ՚ընեն «Իսլամի հրահանգները» կամ «նախատական, զրպարտիչ եւ ճշմարտութեան դէմ յօդուածներ կը հրատարակեն այաթոլլա Խոմէյնիի դէմ»: Բանտարկութիւնը վեց ամիսէն մինչեւ երկու տարի կրնայ ըլլալ: Միւս կողմէ Ազգ. Ուղղութեան փոխ – նախարարը ամբաստանած է օտար լրագրողները, մանաւանդ՝ ամերիկացի թղթակիցներ որ նախ լրտես են, ապա միայն լրագրող: Ասոնց սահմանուած ճակատագիրն ալ շատ աւելի յստակ է՝ կ՚երթան ուրկէ որ եկած են, այսինքն իրենց երկիրը: Այս ճակատագրին ենթարկուած են արդէն ամերիկեան հեռատեսիլի Էն.Պի.Սի կայանի ամբողջ խումբը, ինչպէս նաեւ Լոս Անճելըս Թայմզի եւ Նիւ Եորք Թայմզի թղթակիցները: Տեղական գետնի վրայ ալ շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են «Յեղափոխութեան Պահապաններու» զօրագունդ մը, զինեալ 30 մարտիկներ գըրաւած են Այանտեկան թերթը եւ մամուլները: Թերթը անգամ մը արդէն դադրեցուցած էր իր հրատարակութիւնը անցեալ Մայիս 12ին, երբ Խոմէյնի զինքը դատապարտած էր: Այանտեկանի փակումը կը վնասէ նաեւ երեք «ընդդիմադիր» թերթերու, որոնք են՝ Քայան – Է - Ազատ (ազատ Քայան), Ազատի (ազատութիւն) եւ Նետա – բէ – Ազատի (ազատութեան ձայնը):

Այս կարգադրութեանց դէմ, բողոքած են անշուշտ իրանցի լրագրողները (258) եւ ոմանք չեն վարանած նոյնիսկ յայտնելէ թէ օրէնքը աւելի յետադիմական է քան Շահին օրով...

Այաթոլլա Մատարի արդէն կը պահանջէ որ վերադարձ մը կատարուի 1906ի Սահմանադրութեան եւ կը սպառնայ որ քաղաքացիական պատերազմ պիտի ըլլայ: Բացայայտ է որ կատարուած ընտրութիւնները շատ օրինաւոր ձեւով չեն եղած: Ցարդ 63 պատգամաւոր ընտրուած է (ասոնց մէջ՝ Հրայր Խալաթեան), գըրեթէ բոլորն ալ Խոմէյնիի կուսակցութենէն: Մատարի կը խորհի թէ շատ դիւրին է 1906ի Սահմանադրութիւնը կիրարկել: Կը բաւէ «Իսլամական Հանրապետութիւն» բանաձեւով փոխարինել այն յօդուածները, որոնք շահին կը վերաբերին, եղաւ – գնաց:

Արտասահմանի մէջ ալ, Պախթիար ըլլալութեան շրջանէ մը ետք, յարձակման անցած է եւ մամուլի ասուլիսէն ետք, խօսք առնելով Լիւքսանպուրկի ձայնասփիւռի կայանէն ըսաւ թէ «պայթում մը, արագ փոփոխութիւն մը անխուսափելի են Իրանի մէջ: Խոմէյնի սխալ ըրաւ նուաստացնելով բանակը»:

Թեհրանի մէջ ալ, Արտաքին Նախարարը յայտնած է թէ ատենին (երբ Խոմէյնի Նէօֆըլ էր) Գարթըր նամակ մը յանձնել տուած է իրեն, ուր կը զգուշացնէր այաթոլլան «արեան լոգանք»ի մը դէմ եթէ զօրավիգ չկենար Պախթիարի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԻԿԻԼԻՈՅ հրաբուխը՝ Էթնա քանի մը օր է, դէշ ձեւով «արթնցած է»: Մասնագէտ մը՝ Հարուն Թազիէֆ անգամ չի կրնար նախատեսութիւններ ընել բայց կացութիւնը շատ վտանգաւոր կը գտնէ: Զբօսաշրջիկներ ալ գացած են դիտելու իբրեւ տեսարժան վայր, առանց գիտակցելու վտանգին: Մերձաւոր շրջանները պարպուած են, քանի լաւան կը վազէ եւ պայթումի ալ վախ կար Չորեքշաբթի օր:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ, կրկին շատ մեծ աղէտ մը պատահեցաւ առջի օր Քոսթա Պրավայի վրայ: Հրդեհ մը, որ արկած չէ այլ ոճրային արարք մը, հրոյ ճարակ դարձուցած է զբօսաշրջիկներու անտառային բնակավայր մը: 22 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Հարկ է ընդունիլ, որ Սպանիոյ գլխուն փորձանք չի պակսիր այս շրջանին:

ՍԵԿԻ, Աշխատանքի Համադաշնակցութեան քարտուղարը, որ Եուկոսլաւիայէն կը վերադառնայ, շատ աւելի խիստ է կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն առթիւ: Գոհութիւն կը նկատէ ինչ որ կը կատարուի եւ սէնտիքաներու համերաշխ շարժում մը կ՚ուզէ գլուխ հանել, ժամ առաջ: Նախկին վարչապետ Միշէլ Տըպրէ ալ յօդուածի մը մէջ, կը շեշտէ թէ քարիւղը չէ յաւելումներուն պատասխանատուն այլ կառավարութեան դէշ մատակարարումը: Մնաց որ Լիւքսապուրկի, Գերմանիոյ եւ Պելժիոյ սահմանակից Ֆրանսաբնակները կ՚օգտուին այս երկիրներէն գնելու համար իրենց էսանսը, լիթրը՝ 50 սանթիմէն մինչեւ 1 ֆրանք աւելի աժան...:

ԱՏԱՆԱՅԻ (Թուրքիա) Սապանճի մշակութային կեդրոնին դէմ եղեռնափորձ մը կատարուած է եւ երեք երախայ ու կին մը մեռած են:

ԻՐԱՔԻ Ցատուկ Ատեանը մահապատիժի 22 վճիռ արձակեց Յուլիս 28ի «դաւին» հեղինակներու դատավարութեան: Ասոնց մէջ նախկին փոխ – վարչապետն ալ կայ:

80ԱՄԵԱԿ ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ

ԻՍԿ ԱՅԳԵՊԱՆՆԵՐ ՄԻ՞ՇՏ ԿԸ ԼԻՆԵՆ...

Նրա աշխատասենեակի դուռը փակցըւած թղթի կտորի վրայ իր ձեռքով գըրւած էր՝ «Առանց գործի ներս չմտնել»: Դա, ի հարկէ, «Խորհրդային»ի աշխատողների համար չէր գրւած. մե՛զ էր վերաբերում՝ «Պիոներ կանչ»ի եւ «Աւանգարդ»ի պատանի աշխատողներիս. նրան անմնացորդ սիրահարուածներիս, որ հարկի – անհարկի գլուխներս ներս չխոթենք դրան արանքից՝ իրեն տեսնելու համար:

Դրանով չէր վերջանում մեր անբեռութիւնը. քաջ գիտէինք, որ օրուայ երկրորդ կէսին, ժամը երեքին մօտ, Աբովեանի մայթով պիտի իջնի դէպի «Սեւան» հիւրանոց՝ իրեն յատկացուած աշխատասենեակում գրելու: Եւ արդէն «Բուլվար»ի մօտ դրան մտած սպասում էինք, որ... բարեւենք: Եւ գալիս էր մեր կիսաստուածը, մի գլուխ բոլորից բարձր, կապոյտ կամ սպիտակ «կոսովորոտկան» հագին, հիւսուած, ծոպերով գօտին, փութօրէն կապած, թեւի տակ անբաժան մի գիրք՝ տետրակը մէջը:

Իջնում էր դանդաղ, մտախոհ ու հանդիսաւոր, հայեացքը Բուդդայի պէս՝ անորոշ հեռուները յառած, իսկ իմ աչքերը լուսապսակ էլ էին տեսնում նրա գլխի շուրջը եւ, իրար հրելով, խանգարելով առաջ էինք գալիս ու բարեւում...: Յետոյ, նորից ու նորից պըտոյտ էինք գործում, մինչեւ նկատէր, եւ գլխի էր ընկնում, որ ընդամէնը նոյն անբեռներն ենք: Ժպտում էր կապո՛յտ – կապոյտ աչքերի ծով բարութեամբ, գլուխը տարուբերում, որ կը նշանակէր երեւի՝ տեսա՛յ, նկատեցի՛, դէ, փախէք ձեր գործին... Յետոյ վիճում էինք, ամէն մէկս իրեն վերագրելով նրա հայեացքը, ժպիտը: Հմայիչ բնաւորութիւններ լինում են հազուադէպ, բայց լինում են, եւ դրանք մարդկային հոգու ամենաշքեղ գանձերից են թերեւս, եւ դրանով էլ, երեւի քնից զրկում են շատերին:

Կէս դարից աւելի է անցել տպաւորութեանս վրայից, բայց նրա հմայքը անջնջելի դաջուել է հոգուս եւ սրտիս վըրայ: Այդ ժամանակ մենք արդէն կարդացել էինք նրա «Մթնաձոր»ը, «Սեւ Ցելերի Սերմնացանը», եւ այն ամէնը, ինչ տպագրւում էր թերթերում ու ամսագրերում: Նրա հմայքը մեր մէջ լցուել էր առաջին հերթին իր գրուածքներից, իսկ մնացածը հրաշալի լեգենդ էր, հասկանալի, բայց եւ անբացատրելի: Ուրիշ հնարաւորութիւն էլ կար նրան ոչ միայն տեսնելու, այլեւ հետը մի անկիւնում նստելու: Ուրբաթ օրերին «Խորհրդային»ի խմբագրութիւնը քննարկում էր տպուած կամ տպուելիք կարեւոր նիւթերը, եւ մեզ՝ «Պիոներ կանչ»ի եւ «Աւանգարդ»ի պատանի աշխատողներիս էլ մարդատեղ էին դնում ու հրաւիրում: Եւ լսում էինք նրա կատակով արուած դիտողութիւնները, որից լուռ փշաքաղւում էր նա, ում վերաբերում էին, եւ զարմանալի ելոյթները, որ ամէն անգամ ցնցում, ապշեցնում էին ոչ միայն մեզ՝ պատանիներիս: Ի՜նչ ընդգրկումներ, հարցերի, պրոբլեմների ինչպիսի՜ բազմազանութիւն ու խորութիւն՝ պատմութիւն, գըրականութիւն, ձիաբուծութիւն, որդան կարմիր, վարդի իւղ, մանրանկարչութիւն, խաղողայգեր... Յիշում եմ, երբ մի անգամ խօսեց Հայաստանում ձիաբուծութիւնը վերականգնելու մասին, եւ մենք, միամիտներս, իմացանք, որ եղել են Ղարաբաղի ոսկեգոյն ցեղի նժոյգներ, որ արտահանուած են հազարներով, որ պարսկական բանակի բաժինը, միայն, եղել է 25.000 մտրուկ, որ Ղարաբաղի նժոյգից է սերուել հանրայայտ արաբական նժոյգը, եւ որ դեռ Զանգեզուրի հեռաւոր գիւղերում հատուկենտ մնացել են դրանք եւ հարկաւոր է գոնէ եղածը փըրկել կորստից: Մի ժամուայ պատմական դասընթաց՝ թուերով, փաստերով: Առաջարկուեց Կոտայքի «Ճագ» կոչուող ցեղաբուծական ֆերմայում ստեղծել ձիաբուծութիւն, որը, կարծեմ՝ ստեղծուեց. դա 1932 – 33 թուականներին էր: Յետոյ միայն հասկացայ որ մեզ պարզապէս բախտաւոր երջանկութիւն էր վիճակուել. կարող էինք բացել օրուայ թերթերը, ամսագրերը եւ, դեռ տպագրական ներկի հոտը վրան կարդալ Չարենցի հերթական «սուխը», Բակունցի, Թոթովենցի, Մահարու պատմուածքը, ակնարկը, ֆելիետոնը, ինչպէս այսօրուայ պատանի ընթերցողներն են բացում թերթը եւ հանդիպում սիրած անուններին:

Այն ժամանակ դեռ առատ չէին առանձին գրքերը, մանաւանդ ժողովածուները: Բայց յայտնի բան է նաեւ, որ ինչքան մեծ է լինում գրողի, նկարչի հըմայքը, համբաւը, նոյնքան էլ մեծ է լինում հակազդեցութիւնը: Զարմանալի եւ զայրացուցիչ էին Բակունցի շուրջը ծաւալուող անվերջանալի վէճերը, որ երբեմն հասնում էին պարզապէս անհեթեթութեան, եթէ չասենք՝ թշնամանքի. եւ դա արւում էր «քննադատութեան» անուան տակ, ոչ աւել ոչ պակաս՝ գրականութեան «գաղափարական անաղարտութեան համար», երբ գրական միջակութիւնը եւ խոտանը ազատ բարգաւաճում էին: Իսկ ժամանակը, պատմութիւնը, որ միակ անսխալ վիրահատողն ու դատաւորն է, վճռեց ճշմարիտ արուեստի օգտին, եւ միանգամայն բնական է, որ մեր ժամանակակից արձակում Բակունցի բարձր արուեստի ոսկերչական յղկըւած ձեւերն են յատկապէս գործածական դարձել, չնայած այն բանին, որ այսօր էլ կարիք է լինում վնասազերծելու «Մարքսիզմի չսուեր հագած ֆիլիստերների», աղանդաւորների, որոնց քննադատական մոլուցքը զարմանալիօրէն ուղղուած է լինում շնորհք ու տաղանդ ունեցողների հասցէին: Արուեստագէտի, յատկապէս գրողի համար կայ մի ճշմարտութիւն. դա բաց աչքերով ճշմարտութիւնը տեսնելու խիզախութիւնն է: Բակունցը չէր փակում աչքերը դարաւոր խաւարում խարխափող մթնաձորում հայ մարդու տառապանքով սկսուող նոր կեանքի առաջ, եւ առաջին անգամ գրականութեան կենդանի հերոսներ դարձրեց հընձուորներին, այգեպաններին, սերմնացաններին, բրուտներին, փոստատարներին, հովիւներին: Դա՛ էր ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը:

Բակունցի ստեղծագործութիւնների ծով հանրագիտարանից ես ինձ համար առանձնացրել եմ երեք հրաշալիք: Առաջինը հայրենասիրութիւնն է, որի մասին նա դեկլարացիա չունի գրած, բայց որով նա կարող է ամենատարբեր հոգու տէր Հայի մէջ հունտ գցել եւ արմատաւորել սէրը դէպի իր խոնձուած, քարքարոտ երկիրը, իսկ հայրենասէրին դարձնել անձնուէր ասպետ, բայց առանց ցուցամոլութեան:

ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՍԱԲԵԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՆՀԱՆԳԻՍՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Նկատելի առաջին կէտը այն է, որ օտար աշխատաւորներու սերունդ մը հասակ կը նետէ Եւրոպայի մէջ: Երկրորդ կէտն այն է, որ ասոնք ոչ միայն չեն յարմարիր իրենց շրջապատին, այլեւ ընդհանրապէս մտադիր իսկ չեն հոն ապրելու:

Ասոնք, ինչպէս Տէր Շփիկըլ շաբաթաթերթը կ'անուանէ՝ երկլեզուեան անգրագէտներն են, այսինքն, 1975ական թուականներէն սկսեալ Եւրոպա հաստատուած օտար աշխատաւորներու նոր սերունդը:

Արեւ. Գերմանիոյ Թուրք անչափահասները դժուարութեանց ամէնէն ցայտուն օրինակը կը ներկայացնեն: Սակայն, Ֆըրանսայի Ալժերացիները եւս եւ, նոյնիսկ Անգլիոյ Ուեսթ Ինտիցիները, հակառակ իրենց քաղաքացիական անձնաթուղթին, մշակութային եւ ցեղագրական նոյն վիճակին մէջ կը գտնուին: Ի տարբերութիւն իրենց ծնողքներուն, որոնք Եւրոպայի բարգաւաճումին նպաստեցին, օտար աշխատաւորներու զաւակները վըտանգ կը ներկայացնեն ապրած երկիրներուն մէջ:

Տնտեսութեան Զարգացման եւ Համագործակցութեան պաշտօնատարներուն համաձայն, հիմնական հարցը հետեւեալ հարցումին պատասխանէն կախում ունի.– այս սերունդը ի՞նչ ուղիներով եւ միջոցներով տեղ պիտի գրաւէ իր ապրած երկիրներուն մէջ: Մասնաւորաբար այսպէս կոչուած աշխատանքի շուկային մէջ:

Այս սերունդը արագ աճ կ'արձանագրէ: Այսպէս, իբրեւ օրինակ, մէկ միլիոն օտար երախաներ կան Արեւ. Գերմանիոյ մէջ եւ դեռ պէտք է նկատի ունենալ այն 1.200.000ը, որ վիզայի կը սպասէ միանալու համար իր ծնողքին: Ասիկա Գերմանիոյ բնական աճին երկու տարիներուն կը համապատասխանէ: Պատկերը աւելի ցայտուն կը դառնայ, երբ ըսուի, թէ Գերմանիա տարին 110.000ի հասնող օտար ծնունդներ կ'արձանագրէ:

Վերջին նախատեսութիւններու համաձայն, Եւրոպայի դպրոցական տարիք ունեցողներուն աւելի քան 20 տոկոսը, 1982ին, օտար աշխատաւորներու զաւակները պիտի կազմեն: Այս երեւոյթը պիտի յեղաշրջէ օտարներուն սահմանուած ուսման եղանակը: Գերմանիա փորձեց առանձին դասարաններ հաստատել սպանացի եւ եւրոպացի միւս աշակերտներուն համար: Թուրք երեխաներն ալ ասոնց լեզուով դասաւանդուող յատուկ դպրոցները ճամբեց: Բայց այս կիսկատար միջոցներով հարցը չլուծուեցաւ եւ խտրական տրամադրութիւնները աւելի բարդացան: Գերմանիոյ քաղաքներուն դըպրոցներուն մէջ, օտար աշակերտութեան երկու երրորդը կը հեռանայ դպրոցէն 15 տարեկան չեղած:

Փարիզեան անշուք թաղամասի մը մէկ անկիւնը՝ Ռաշիտ, 17 տարեկան Ալժերացին կ'ըսէ.– Ֆրանսայի ուսուցիչները չէին ուզեր, որ ներկայ գտնուինք իրենց դասի ժամերուն: Լաւագոյնն է անուշադիր մնալ: Թուրք անչափահասները կը նախընտրեն ոտնագնդակ խաղալ Քոլնի Մուլհայմ թաղին խորաւորոտ փողոցներուն մէջ, քան թէ ծիծաղի եւ արհամարհանքի առարկայ դառնալ յատուկ դպրոցներուն մէջ:

Մինչեւ վերջերս, Արեւ. Գերմանիոյ Թուրք երախաներուն միայն կէսը մտած եւ արձանագրուած է տարրական դպրոցները: (Թուրք ընտանիքները տուն վերադառնալու ակնկալութեամբ յաճախ կը վախնան, որ իրենց աղջիկները խաթարուին ոչ – Գուրանական երկլեզուեան դպրոցներուն մէջ):

Մանուկներէն շատ – շատերուն համար, եւրոպական աւանդական դըպ-

ԱՆԱՒԱՐՏ ԵՐԱԶ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Կրկին քանդեցինք վրանները ու սպասեցինք որ արեւի շողերը տաքցնեն աւազը, դառնան կիզիչ, որպէսզի քալելը... նպատակ մը ունենայ: Չեմ գիտեր թէ «Համա»էն «Հոմս» գործածական ինչ ճամբայ գոյութիւն ունէր, բայց գիտեմ մենք ճամբայ չունէինք աւազին, անապատային աւազին մէջէն կը քալէինք: Աւազի փոշիէն անճանաչելի դարձած հասանք Հոմս: Յոգնած են բոլորը եւ բոլորին աչքերուն մէջ մարած են կենդանութեան շողերը: Նախիր մըն է, որ կը սպասէ որ զինք դէպի դամ քշեն:

Այս դամը՝ խան մըն էր, մեծ շուկային մօտը: Բակը սալայատակուած, բայց կ'երեւի կը սպասէին որ իրիկուան մշուշը զովացնէ սալայատակի քարերը, որպէսզի քրտնաթաթախ այս ժողովուրդը փռուի այդ զովացած սալայատակին վրայ:

Վրանները իրենց ճանճերով, ճամբան իր կիզիչ արեւով կը վերածուէին փորձառութեան՝ զով սալայատակին վրայ. կը դառնան մալարիա, կը դառնան թիֆիւս, քանի որ արաբը իրեն ձեռք տալ չուզեր իրեն կը մնայ կատարելագործել ցեղասպանութեան արուեստը: Գերմանացի չեն իրենք որ ծախս ընեն փուռ շինել տալու համար... Այսպէս գիտական հիմերու վրայ կազմակերպեցին ցեղասպանութեան ճերմակ ջարդի բաժինը:

Յաջորդ օրն իսկ տախտակ դարձած դիակները նետեցին սայլերուն վրայ ու տարին:

Երկրորդ գիշերը մենք հեռացած էինք մահուան այդ նախաքունէն: Հայրս քըրիստոնեաներու թաղերէն մէկուն մէջ տուն մը վարձած էր ու մենք հոն փոխադրուեցանք:

Աշուն էր արդէն ու դպրոցները վերաբացուած: Ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ դպրոցական հարցս: Հոգ չէ, կ'ըսէ, հայրս, թող արաբական դպրոց երթայ: Արդէն սկսած է քիչ մը արաբերէն խօսիլ: Իրօք ալ սկսած էի ինքզինքս հասկցնել: Այդ վստահութեամբ ալ զիս կը ղրկէին գնումներու:

Սկսած էի տեղացիի պէս համարձակ զգալ ինքզինքս, երբ օրին մէկը դպրոցականներու խումբի մը հանդիպեցայ, Համիտէ կօշկակարներու թաղին մէջ. առնուազն 10–12 հոգի կ'ըլլային, թափեցան վրաս, տուր որ կու տաս: Անոնք որ յարմար տեղ չէին գտներ իրենց հարուածները իջեցնելու, իրենց փորերով ճամբայ կը բանային յառաջանալու համար:

Հայրս յաճախ ինծի կրկնած էր. «տըղաս չեմ ուզեր որ կռիւ փնտռես, բայց եթէ կռիւ ընելէ վերջ լալով տուն գաս, ծեծին մեծը ինձմէ կուտես»:

Հօրս խրատը ու դէպի ինծի յառաջացող փորերու դիրքերը անմիջապէս ճըշդեցին ընելիքս: Փոխանակ թեւերս գըլխուս պաշտպանութեան գործածելու, ըսկայ հարուածել առջեւս ներկայացող փորերը: Տուր որ կու տաս... ու տեսայ թէ սկսան ինձմէ հեռանալ... Մեծերը տեսնելով որ իրենց «հերոս»ները խուճապի մատնուեցան, կաշի թրջելու համար գործածուած գոյլերուն ջուրերը վրաս նետեցին ու ես դարձայ խխում, բայց որովհետեւ իրենցինները եւս իրենց բաժին ջուրը ստացած էին փախան դէպի խանութները:

Որպէսզի փախելու երեւոյթ չտամ իմ մեկնումիս արագ – արագ հեռացայ... բայց հեռացայ հպարտ... ներքին անսահման գոհունակութիւնը կ'ուռեցնէր կուրծքս... ոչ կու լայի եւ ոչ ալ ցաւ կը զգայի: Բայց կը զգայի թէ հօրս համար շատ մեծ հարուած պիտի ըլլար այս դէպքը՝ իր հետեւանքով, որ չէր կրնար ուսումս շարունակել տալու իր երազը իրականացնել:

Ամէն առաւօտ հայրս անխուսափելիօրէն այցելութիւն մը կու տար այդ վատահամբաւ խանին: Երկրորդ այցելութիւն մը եւս կու տար իրիկնամուտին, գիտնալու համար թէ նոր ժամանումներ տեղի ունեցա՞ծ են: Մութը սկսած էր կոխել երբ կարաւանը կանգ առաւ: Տարօրինակ էր այս կարաւանը՝ միւսներէն տարբեր էր: Ո՛չ այր մարդ կար իրենց մէջ եւ ոչ իսկ մանչեր: Այո, զատած էին բոլոր այր մարդիկն ու մանչերը, որ, բարեբախտաբար լսած ըլլալով այդ մասին մանչերուն շրջազգեստ հագցուցած ու այդ միջոցով փրկած էին մանչերուն մէկ մասը:

(Շար. – 8)

…ցները չեն կրնար բաղձալի հալոցարաններ դառնալ: Բազմաթիւ այլ երկիրներու դպրոցներուն նման, գերմանականներն ալ տանը մէջ դասերը սերտելու երկար ժամեր կը յատկացնեն: Թուրք երախաները միշտ կը ձախողին լեզուի անյարմարութեան, ծնողքներուն ագիտութեան եւ այլ պատճառներով: Եւ երբ ուսուցիչ մը քիչ մը երկար ժամանակ կը յատկացնէ ետ մնացած Թուրք աշակերտին՝ գերման ծնողները կը բողոքեն, քանի ասկէ կը տուժեն իրենց զաւակները:

…ման գետնի վրայ Թերուս եւ յաճախ անհրաժեշտ նկատուած տարրական վկայականներէ ալ զուրկ օտարականները չեն յաջողիր նոյնիսկ մուտք գործել գերման ճարտարուեստին ճիւղերուն մէջ, մինչեւ իսկ աշկերտի աստիճանով:

Օտարականներու զաւակներուն կացութիւնը առաւել դժուար կը դառնայ անգործութեան հետեւանքով: Այս է, պատճառը, որ շատ յաճախ նոյնիսկ իրենց հայրերուն աշխատանքները չեն կրնար վերցնել:

Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ, 80 տոկոս կը ներկայացնեն 16էն 24 տարեկան օտար՝ անգործները: Անգլիոյ մէջ առնք անգործութեան ընդհանուր միջինէն երեք – չորս աստիճան բարձր պատկեր կը պարզեն: Ֆրանսայի մէջ անգործութիւնը արագ թափով կը զարգանայ. սակայն կրկնապատիկը կ'արձանագրուի օտար երիտասարդութեան, գլխաւորաբար Հիւսիս. Ափրիկեցիներուն շարքերուն մէջ:

Կայ նաեւ այլ կէտ մը, այն թէ մօտաւոր ապագային ի՞նչ բնոյթի աշխատանքներ տրամադրելի պիտի ըլլան: Արդարեւ, օտարականներու զաւակները յաճախ կը մերժեն համակերպիլ իրենց ծնողքներուն վերապահուած երկրորդական աստիճանի քաղաքացիի դերին (աէքընտ քլաս սիթըզըն): Շատեր առնչմէ Եւրոպայի նոր պրոլետերիատը պիտի ներկայացնեն: Անգործութիւնը, կրթական, մշակութային աստիճանի ցայտուն տարբերութիւնները, երբեմն դուռ կը բանան բռնութիւններու եւ ոճիրներու: Ցեղային – ազգային բնոյթի լարուածութիւնները պատճառ կ'ըլլան, որպէսզի երիտասարդներէ բաղկացած փողոցային խմբակներ կազմուին: Անգլիոյ, Շուէտի, Գերմանիոյ մէջ «հակագաղթական» տրամադրութիւններ սնուցանող հրոսախումբեր (կանկ) կազմուած են: Միւնիխի Սեւ Սարդերը Թուրք երիտասարդներէ բաղկացած հրոսախումբ մըն է: Բախումները տեղացիներու եւ եկուորներու միջեւ յաճախադէպ են: Գերման աշխատանքի նախարարութեան մէկ բանբերը դիտել կու տայ, թէ եթէ միջոցներ ձեռք չառնուին, օտար աշխատաւորներուն նոր սերունդը խռովայոյզ պատկեր պիտի պարզէ եւ նոյնիսկ աննշան միջադէպ մը տեղի պիտի տայ բուռն արտայայտութիւններու:

Թ. Ա. Թ.

ԱՇՏԱՐԱԿԻ ԿԱՐՄՐԱՒՈՐԸ

— o —

Պատմական Արագածոտն գաւառը հարուստ եղած է յուշարձաններով, ուր կարելի էր հանդիպիլ տարբեր ժամանակաշրջաններու շինութիւններու՝ ըսկըսած քարէ դարէն մինչեւ ուշ միջնադար:

Ներկայիս Աշտարակի շրջանը Արագածոտն գաւառի մէկ մասը կը կազմէ եւ կը պահպանէ բազմաթիւ ճարտարապետական եւ հնագիտական յուշարձաններ:

Աշտարակ քաղաքի մէջ կը գտնուին Ծիրանաւոր Մայր Եկեղեցին (Ե. դար), խաչաձեւ յատակագծով կեդրոնագմբէթ Կարմրաւոր Եկեղեցին (Է. դար), Մարինէ, Սպիտակաւոր Եկեղեցիները (ԺԳ. դար), Եռաթուիչք կամարակապ կամուրջը (ԺԷ. դար), բազմաթիւ խաչքարեր, բնակարաններ եւ այլ պատմական շինութիւններ:

Է. դարուն Հայաստանի մէջ տարածուած են կեդրոնագմբէթ խաչաձեւ յատակագծով փոքր կառուցուածքները, որոնց մէջ աւելի աչքի կը զարնէ Աշտարակի Կարմրաւորը: Կեդրոնգմբէթ կառուցուածքներու ճարտարապետական յօրինուածքի առանձնայատկութիւնը ուղղահայեաց առանցքի շուրջ համախմբուած ծաւալներու խաչաձեւ տեղաւորման մէջ է, որով կ'ապահովուէր զանգուածներու համաչափ դասաւորումը եւ ծանրութեան կեդրոնի ցած դիրքը: Այս հարցերը յատակ դեր ունեցած են կառուցուածքներու երկրաշարժի դէմ պաշտպանութեան մէջ:

Շէնքը կառուցուած է կարմրաւուն տուֆի մեծ քարերով: Պատերուն վրայ փորագրուած մեծ թիւով խաչերը լրացուցիչ թարմութիւն կու տան ճակատներուն:

Ճակատներու գեղարուեստական արտայայտութիւնը կ'ամբողջացնէ տանիքի կղմինտրէ ծածքը: Կարմրաւորը դըրեթէ միակ կառուցուածքն է, որ պահած է իր սկզբնական տանիքը: Կղմինտրները ամրացուած են կրաշաղախով եւ երկաթէ գամերով:

Հայկական ճարտարապետութեան վաղ միջնադարու յուշարձաններու մօտերը կատարուած պեղումներու եւ մաքրութեան աշխատանքներու ժամանակ յայտնաբերուած կղմինտրի մնացորդները կը խօսին անոնց երբեմնի ծածքի մասին:

Կարմրաւորի ներսի պատերը եղած են ծեփուած, որոնց վրայ մնացած են որմնանկարներու հետքեր: Երկար տարիներ այդ որմնանկարները ծածկուած էին ուշ ժամանակ կատարուած բարակ ծեփով եւ միայն վերջերս, մաքրութեան աշխատանքներու շնորհիւ, ի յայտ եկան վաղ միջնադարու որմնանկարները:

Հարթակը, որուն վրայ կառուցուած է Կարմրաւորը, համաձայն պահուած արձանագրութեան, պարսպապատուած է 1325ին եւ մասամբ օգտագործուած անուանի հոգեւորականներու թաղման համար: Այդ մասին կը վկայեն բազմաթիւ տապանաքարեր եւ խաչքարեր, զորս կը տեսնենք յուշարձանի շրջապատին մէջ:

Այս կառուցուածքը, հակառակ անոր որ ԺԹ. դարու կէսերուն ընդգրկուած եղած է նորակառոյց փայտածածկ եկեղեցւոյ մէջ, որու հետեւանքով մասամբ վնասուած են անոր ճակատներու երեսի պատերը եւ արեւմտեան խաչթեւի տանիքը, սակայն, այլ վերակառուցումներու եւ ձեւափոխութիւններու հետքեր չի կրեր:

1950ին յուշարձաններու պահպանութեան կոմիտէի ջանքերով ձեռնարկուեցաւ այդ եզակի շինութեան վերանորոգման, ապա շարունակուեցաւ 1954 – 58 թուականներուն, որու ընթացքին քանդուեցաւ կից կառուցուած եկեղեցին եւ շրջապատը բարեկարգուեցաւ:

Այսպէսով, խաչաձեւ յատակագիծով այս փոքրիկ շինութիւնը հայ պատմական ճարտարապետութեան հուշակաւոր ստեղծագործութիւններէն է եւ իսկապէս կը գրաւէ իր արժանի տեղը ճարտարապետական կոթողներու շարքին մէջ:

ԵՈՒՐԻ ԹԱՄԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՖՂԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ ՑԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

Քապուլցի գրագէտ Ապտուլլահ Պախտանի, այցելելով Երեւան, նոր անուն մը, յայտնաբերած է աֆղանական բանաստեղծութեան մէջ: Ծանօթանալով Մատենադարանի ձեռագիրներուն, ան գըտած է Ալի Աքպար Իպն Ղասեմ Օրաքզայի գործերը: Բանաստեղծը, որ ապրած է ԺԷ. դարուն, գրած է քնարական քերթուածներ:

×

«ՍՏ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ» ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան սահմանած է մրցանակ մը՝ Ստ. Շահումեանի անունով, որ կը տրուի երեք տարին անգամ մը՝ ընտեսագիտութեան, փիլիսոփայութեան, եւ արդի պատմութեան ու գրականութեան գծով հրապարակուած լաւագոյն գործերուն: 1979ի մրցանակը տրուած է Ակադ. Գէորգ Ղարիբջանեանի՝ «Ստեփան Շահումեան», «Ստեփան Շահումեանը Արտասահմանում» եւ «Լենինը եւ Անդրկովկասը» երեք հատոր աշխատութիւններուն համար: Մրցանակ մըն ալ տրուած է պատմաբան Խիկար Բարսեղեանի՝ «Ստեփան Շահումեան: – Գիտական Կենսագրութիւն», «Ստեփան Շահումեան: – Կեանքի եւ Գործունէութեան Վաւերագրական Տարեգրութիւն» աշխատութիւններուն համար:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՆՈՅՆԻՍԿ ՏԷՐՏԷՐՆԵՐԸ…

Իսպանական մենաշնորհի երեւոյթ մը մատնանշած է մատրիտաբնակ հայր մը էլ փայիս սպանական օրաթերթին: Առաջին մկրտութեան լուսանկարը կը քաշէ մայրաքաղաքին լուսանկարչատուներէն մէկը, մեղսակցութեամբ, անուաղն կրաւորական, տէրտէրներուն եւ աբեղաներուն:

Անդրադառնալով իրզաւկին առաջին մկրտութեան՝ Վիրկէն տէ Լօրօփա քոլէժին մատուռին մէջ, ընդվզած հայրը դիտել տուած է, թէ «իրմէ խընդրուած է, մկրտութեան արարողութիւնը կատարող քահանային ալ կողմէ, որ ո՛չ լուսանկար քաշէ եւ ո՛չ ալ ժապաւէնի առնէ արարողութիւնը, որպէսզի մտադրաղ չընէ երախաները»:

Արարողութենէն ետք, աւելցուցած է նամակագիրը, երախաները եկեղեցիին մէկ անկիւնը առաջնորդուեցան, ուր պատշաճ բեմայարդարում մը կատարուեցաւ: Օլաքոլօր ընկերութեան լուսանկարիչները, այլազան անկիւններէ եւ տեսքերով նկարներ քաշեցին՝ մերժելով ծնողքներուն ներկայութիւնը… Երկու, երեք օր ետք, Օլաքոլօրի պաշտօնեայ մը մեր տունը ներկայանալով մեզի հրամցուց հաւաքածոյ մը 10էն 12 նկարներու, պահանջելով վեց հազար փեսեթա (3 9 0 ֆրանք):

«Կա՛մ առանց յիշատակի պէտք է մնալ, կա՛մ պէտք է վճարել պահանջուած գումարը», աւելցուցած է զայրացած հայրը:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929

1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

. . . .

Մեքենաները շարաթ մը եւս դարձուցին:

Երբ Պետրոս կէս օր մը սրճարան մըտաւ, զարմացումէն անշարժ մնաց դըրան մէջ: Երբեք չէր պատահած որ բոլո՛ր Հայերը, բոլորն ալ անխտիր այսպէս հաւաքուած գտնէ նոյն սեղանին շուրջ, առմէնքն ալ լուռ, անխօս, գլուխները կախ: Մէջտեղնին նստած էր բանաստեղծ – վարժապետը նամակի թուղթի մը առջեւ, գրիչը օդին: – «Չեմ կրնար եղբայր, ես այսպիսի բան չե՛մ կրնար գրել» ըսաւ ան ու յետոյ կարդաց ինչ որ կրցած էր գրել. «Ցարգելի Տիկին – Մենք սիրելի ընկերներն ենք ձեր որդւոյն…» – «Անունը ի՞նչ էր. Լօխում, չպիտի գրեմ եա՛…»: – «Զարեհ» պատասխանեց ձայն մը եւ բանաստեղծը կրկնեց. «Ցարգելի Տիկին – Մենք սիրելի ընկերներն ենք ձեր որդւոյն Զարեհի, որ…» – «Չե՛մ կրնար եղբա՛յր, ես այսպիսի բան չեմ կրնար գրել…»:

– Ճանըմ ի՞նչ է եղեր, ինծի ալ ըսէք. աղերսեց Պետրոս:

Խնտամեան տարաւ զայն սրճարանին միւս անկիւնը եւ ըսաւ.

– Լօխումին խելքին եկաւ. այո՛, խելքին եկաւ… Երէկ իրիկուն երբոր պանդոկ մտայ, գիս անմիջապէս անոր սենեակը տարին. արդէն ոստիկան մը եկած էր եւ խեղճը կապեր էին մահճակալին վրայ, պաշտօնեաներուն դալուն սպասելով… Գոնէ մարդու բա՛ն մի ըսեր… կը խօսեր կոր միայն. անդադար կը խօսէր… արդէն ատոր համար գիս կանչեր են, որովհետեւ միայն հայերէն կ'ուզէ կոր խօսիլ … ուզեցին որ ըսածները թարգմանեմ.. լեզուս բռնուած էր, չէի կրնար թարգմանել… պէտք չէր որ թարգմանէի… բայց երբ թարգմանեցի, ամէնը մէկ ըսկըսան խնդալ… այդ խնդալի՞ք բան է… խնդալի՞ք բան է…

Չէր համարձակեր, չէր համարձակեր, սակայն չկարենալով հետաքրքրութեանը աւելի դիմադրել, Պետրոս հարցուց.

– Ի՞նչ կ'ըսէր որ…

– Ի՛նչ պիտի ըսէ – չորցնե՛նք ճահիճները, ջրանցքներ բանանք. չորցնե՛նք ճահիճները, ջրանցքներ բանանք. չորցնե՛նք ճահիճները…

×

Զանգակատան ետեւէն, պարտէզի մը խորէն, ագարակի մը չես գիտեր որ անկիւնէն աքաղաղ մը առաւօտը կը ծանուցանէ: Եւ ահա որ ուրիշներ, սուր, խուլ, կամ թաւ կանչերով կը ձայնակցին առաջինին, մօտէն կամ հեռուէն, աջէն թէ ձախէն, նախ երկար ու անհաւասար ժամանակամիջոցներով, յետոյ եռաձայն, քառաձայն: Նոյնն է նաեւ այսպիսի պանդոկներու մէջ: Սնդուկի մը տակէն, նրբանցքի մը խորէն, չես գիտեր որ յարկէն զարթուցիչ մը կը ճչայ: Եւ ահա որ ուրիշներ… եռաձայն ու քառաձայն:

Հայհոյութեան մը պէս բազուկը արձակեց Պետրոս վերմակէն դուրս եւ ուժով մը զարկաւ: Ժամացոյցը իր բարձունքէն ինկաւ գետին, թաւալեցաւ մինչեւ աթոռին տակ, ու դեռ շարունակեց զպանակը քակել, մռլտալով: Որքա՛ն պիտի փափաքէր քիչ մը եւս յամենալ անկողնին ջերմութեանը մէջ, եթէ արդէն իսկ սանդուխներէն ծանր ծանր ոտնաձայներ եւ գէշ արթնցած հաւեր չլինէին, եթէ նէ ան միւսը չմռլտար: Պետրոս նետուեցաւ անկողնէն վար վերմակին ծալքերուն խառնուած հագուստները դուրս քաշեց, եւ սկսաւ արագօրէն հագուիլ:

('91 – Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկ. Կարապետ Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Մարգար Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Յով. Հաքիմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱՔԻՄԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլ.– Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտոեան, Տիկ. Ազնիւ Աւիկեանի Թաղման առթիւ կը նուիրեն 100 Ֆր. փ.ծ. «Յառաջ»ին:

ՎԱԼԱՆՍ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Վալանսի Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան արարողութիւն եւ պատարագ կատարել կուտայ 15 Օգս. առաւօտեան ի յիշատակ Բ. պատերազմի ռմբակոծման զոհ Վալանսի Հայերուն հոգւոյ համար:

×

Աստուածածնայ տօնին առիթով՝ Պատարագ, Կիրակի, 19 Օգս. եւ Խաղողօրհնութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.– Տիկ. Ազնիւ Աւիկեանի մահուան առթիւ: Պ. Վարդգէս Աւիկեանէ եւ քոյրերէ 100, Տէր եւ Տիկին Ալ. Պապաեանէ, Տէր եւ Տիկին Ֆէրոտի Հրաչեանէ, Պ. Միսաք Աւտօեանէ 50ական:

Հ.Յ.Դ. Հայաստան խումբէ, Պ. Աւետիս Բարէեանէ 30ական:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

- ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ -

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Տօն է Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկոպոսական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:

Պատարագ՝ ժամը՝ 10ին:

Երկուշաբթի, 13 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի Սուրբ Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

12 Օգոստոս, Կիրակի օր, Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ հոգեւոր հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուին Առնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնվիլի եւ Սէւրանի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու եւ աղօթելու:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ: 10.45

ՊԱՏԱՐԱԳ
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, 11 Օգոստոս, Շաբաթ ժամը 10.45ին, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ կը մատուցուի Պատարագ: Կը պատարագէ՝

Հանգստեան Տան Հոգեւոր Հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

մասնակցութեամբ խումբ մը դպիրներու:

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք:

Սոյն արարողութեանց ներկայ գտնուելու կը հրաւիրուին պատսպարեալներուն ընտանեկան պարագաները եւ շրջանի Հայութիւնը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա):

Ծոխ յայտագիր Երեխաներուն կողմէ պատրաստուած: Պուֆէ:

Խաղողի օրհնութիւն:

restaurant ՌԵՍԹՈՐԱՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռաֆայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հոմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ

ժամը 12էն սկսեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ – ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ
ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ – ՊԸԼՈԹԻ եւ ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՊԱՐ – ԹՈՄՊՈԼԱ – ՎԱՃԱՌՔ

ԺԱՄԸ 21ԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԵԲՈՒՆԻ նուագախումբին

«ԽՈՒԱՆ ԳԱՐԼՕ» եւ «ԹՈՓ-ՍԸՐՓՐԱՅԶ»

HOME ARMENIEN de l'A.A.A.S.
107, av. du Mal. Lyautey
SAINT RAPHAEL

fête champêtre

MERCREDI 15 AOUT

Célébration de la messe de l'Assomption par le R.P. Daron Djéredjian en la Chapelle Saint Jean à 10h. et Bénédiction des Raisins

à partir de 12 h. 30
animation musicale : Orchestre EREBOUNI, JUAN CLARINO et TOP SURPRISE

— Stands d'exposition — BAL A PARTIR DE 21 HEURES

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Օգոստոս 12 հանդիսաւոր եպիսկոպոսական պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին:

Պատարագ ժամը 10ին:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, Կիրակի, 12 Օգոստոս, Հանդիսաւոր Պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Եկեղեցւոյս Հոգեւոր Հովիւ՝

ՎԱՉԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.30, Պատարագ՝ ժամը 10, քարոզ 11, Խաղողօրհնէք՝ 11.45:

Ի գիտութիւն Թաղի ժողովուրդին Թաղականութիւնը կը տեղեկացնէ որ Եկեղեցւոյ նորոգութեան աշխատանքը աւարտած ըլլալով՝ Եկեղեցին նոր փայլ եւ պայծառութիւն մը ստացած է, ինչպէս նաեւ օժտուած՝ մարմարանման խորանով մը:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը նախանձախնդիր Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովուրդի նուիրական աւանդութեանց անաղարտ պահպանման, եւ Եկեղեցւոյս անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ եւ Խաղողօրհնէք:

ՍԷՆ – ԼՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ Կիրակի, Օգոստոս 12ին, Սէն-Լուի Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ մէջ՝ Պատարագ եւ Խաղողօրհնէք: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

ԻՍԻ
Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, Իսիի Ս. Մարիամ – Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Սկիզբ պատարագի ժամը 10ին:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէք:

Իսիի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեանց:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 16

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՐԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՅԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
10
VENDREDI
10 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.444 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.444

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ – ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆ ԿԱԶԻՆ ԱՐԱՔՈՒՄԸ ԱՌԿԱԽՈՒԱԾ

— O —

Պարսկաստան որոշեց առկախել բնական կազին արտածումը, յայտարարեց Մոբշէր՝ տնօրէնը իրանեան կազի ազգային ընկերութեան: Եթէ Թեհրան որոշ ժամանակով մը կիրարկէ իր այս որոշումը, ոչ միայն Արեւ. Եւրոպա եւ Խորհ. Միութիւն, այլեւ Միացեալ Նահանգները, ծախոն մատակարարումի մարզէն ներս մեծ դժուարութեանց պիտի մատնուին, յատկապէս 1980ական թուականներէն սկսեալ:

Պարսկաստան, Խորհ. Միութենէն ետք, բնական կազի ամէնէն հարուստ պահեստները ունի աշխարհի մէջ: Արդարեւ, իր 10.600 միլիառ խորանարդ մեթր պաշարով շատ յառաջ կ՚անցնի Մ. Նահանգներէն, Ալժերիայէն եւ Հոլանտայէն: Կազմուղ մը 1970էն ի վեր Հարաւ. Պարսկաստանի Քանկանի հարուստ կազահանքները կը միացնէ Խորհ. Միութեան: Շահին տապալումէն առաջ տարին 10 միլիառ խորանարդ մեթր տարողութեամբ բնական կազ կը հոսէր այդ ուղղութեամբ: Պայմանագիրը կ՚երկարէր մինչեւ 1980: Յիշենք, որ պարսկական կազը առաւելաբար կը գոհացնէր Վրաստանի եւ Հայաստանի պահանջները, քանի Անդրկովկասի այս երկու Հանրապետութիւններն ալ զեղչեցուցած էին կազի իրենց ներածումները Ազրբէջանէն՝ տեղւոյն պաշարները աստիճանաբար ցամքելու վրայ ըլլալով: Ծանօթ է, որ երկարատեւ գործադուլները, որոնք տեղի ունեցած էին անցեալ ձմեռ՝ լուրջ դժուարութիւններ ստեղծած էին Վրաստանի եւ, մանաւանդ, Հայաստանի համար: Հայաստանի մէջ պարսկական կազով բանող գործատուներ հարկադրաբար փակուեցան էին, բնակարաններն ալ զրկուած էին կեդրոնական ջեռուցումէն: Ցարդ դէպս, գարունէն ի վեր վերսկսած էր մատակարարումը, սակայն կիսով չափ:

Թեհրանի տուած որոշումը անակնկալ մը չէր, քանի վերջին ամիսներուն իշխանութիւնները կազին գինին վերաքննութիւնը անհրաժեշտ նկատած էին: Այսպէս, Մոբշէր Յուլ. 28ին դիտել տուած էր թէ բաղդատմամբ քարիւղին՝ կազին գինը շատ աժան կը թուէր ըլլալ: Տնօրէնը չէր ծածկեր այն իրողութիւնը, թէ Խորհ. Միութիւնը «շատ ցած» գին կը վճարէր, ուստի անհրաժեշտ էր, որ յարմարում մը արձանագրուէր:

Տնտեսագէտներուն համաձայն՝ Թեհրանի որոշումը անմիջական կերպով լուրջ տագնապ մը չի ստեղծեր Եւրոպայի համար: Սակայն լուրջ դժուարութիւններ կրնան ասուպագծուիլ հորիզոնին վրայ 1980ական թուականներէն սկսեալ: Մանաւանդ երբ նկատի առնուի, որ Պարսկաստան որոշած է նոյնպէս հրաժարիլ երկրորդ կազմուղի մը շինութեան ծրագրէն: 1.526 քիլոմեթր երկարութեամբ երկրորդ կազմուղը 1981էն սկսեալ 13 միլիառ խորանարդ մեթր բնական կազ պիտի հայթայթէր Խորհ. Միութեան: Այս վերջինը, իբրեւ տարանցումի (թրանզիթ) ծախք, 2 միլիառ խորանարդ մեթրը իրեն պիտի վերապահէր, մնացեալ 11 միլիառը յանձնելով Արեւ. Եւրոպայի, հետեւեալ բաշխումներով.- Դաշնակցային Գերմանիա՝ 5,5 միլիառ, Ֆրանսա՝ 3.66 միլիառ, Աւստրիա՝ 1.8 միլիառ, (*) Պարսկաստան 1985էն, Ֆրանսայի կազի պարենաւորումին 9,3 տոկոսը պիտի ապահովէր:

(*) Փաստօրէն Խորհ. Միութիւնը ամբողջ կազը պիտի օգտագործէր իր հարաւային գօտիին մատակարարումին համար: 11 միլիառին համարժէք քանակութիւնը պիտի հայթայթէր Սիպերիոյ կազով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ, ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՊԱՅՔԱՐ ԱԼՔՈԼԻ ԵՒ ԾԽԱԽՈՏԻ ԴԷՄ

— O —

Կացութիւնը սա է Ֆրանսայի մէջ – եթէ ապրուստը սուղ է, եթէ գինեւը կը բարձրանան, մեղաւորն է՝ քարիւղը: Իսկ եթէ Ընկ. Ապահովութիւնը հսկայ բաց ունի, մեղաւորներն են ալքոլն ու ծխախոտը: Պարզ է, որ մանաւանդ ալքոլամոլութիւնը մեծ աւեր կը գործէ Ֆրանսայի մէջ, որ դժբախտ առաւելութիւնն ալ ունի, մրցանիշ կոտրելու այդ մարզին մէջ: Այս իսկ պատճառով, Նախարարաց Խորհուրդը կարգ մը որոշումներ տուաւ, իր հերթական նիստին ընթացքին: Առողջապահութեան նախարարին կը մնայ մէկ տարուան մէջ ծրագիր մը պատրաստել, որ տասը տարուան ընթացքին պիտի յաղթէ ալքոլամոլութեան: Այս քայլն առնել այնքան ալ դիւրին չէր, երկրի մը մէջ, ուր միլիոնաւոր Ֆրանսացիներ այգեպան են եւ կամ գինեգործութեամբ կ՚ապրին: Այս պայքարը տանելու համար, կը կազմուի յատուկ մարմին մը, գլխաւորութեամբ փրոֆ. Ժան Պեռնարի: Իրականին մէջ, կ՚ըսուի թէ նոյնիսկ հրապարակուած վիճակագրութիւնները չեն համապատասխաներ ճշմարտութեան: Ըստ այդ վիճակագրութեանց 6 Ֆրանսացիի վրայ մէկը ալքոլի եւ ծխախոտի չափազանց գործածութենէն կը մեռնի: 1977ին օրինակ, 535.000 մեռեալի վրայ՝ 90.500: Ալքոլամոլութեան դէմ պայքարելու համար կառքի վարորդներու մօտ քննութիւնները պիտի բազմանան, տեղեկատուութեան արշաւներն ալ եւ ծանուցումները նոր կանոնագրութեան պիտի ենթարկուին: Գալով ծխախոտի դէմ պայքարին, հանրային վայրերու մէջ ծխելու արգելքները պիտի սաստկանան եւ հոս ալ, ծանուցումները կանոնի պիտի ենթարկուին: Ինչպէս կարգ մը թերթեր ալ նկատի կ՚առնեն, պարզ է որ Ֆրանսացիին առողջութիւնը չէ որ այսքան կը մտահոգէ Պետութիւնը, որքան հիւանդութիւններու ստեղծած բացը հանրային գանձին մէջ: Հետաքրքրական է նաեւ, որ այս նոյն օրը (Հինգշաբթի) երբ կը հաղորդուէին մամուլով Նախարարաց Խորհուրդին տրուած որոշումները, Լիպերասիոն հետեւեալ լուրը կու տայ.- «Նիթրոսամին կոչուած նիւթ մը, որ քանսեր կը պատճառէ, փոքր քանակութեամբ կը գտնուի ուիսքիի 6 տեսակներու մէջ, ըստ գիտութեան Ամերիկեան Ազգային Հիմնարկութեան: Ուսեսաղէնի եւ դեղագործական ապրանքներու վարչութիւնն ալ կը ճշդէ այդ տեսակներուն ցուցանիշները.- Շիվազ Ռէկալ, Պլէք էնտ Ուայթ, Ճի էնտ Պի, Պալանթայն, Քըթի Սարք, Սանտի Մէքթ: Ամերիկեան հիմնարկութիւնը կը յիշեցնէ այս առթիւ թէ խմիչք պատճառող այդ նիթրոսամինը գտնուած է նաեւ գարեջուրին մէջ, որ ինչպէս ուիսքին գարիով կը պատրաստուի: Լիպերասիոն, որ խմելու ալ կ՚ուզէ ընել այս առթիւ, իր տուած այս լուրին իբրեւ ազդիր կը դնէ՝ Ծոնի Ուալքըրի ըստորագրութիւնը:

×

Նախարարապետը կարգ միջոցներ ալ յայտնեց, ըստ որոնց նուազ նպաստաւորուածներուն համար կարգադրութիւններ պիտի ըլլան, ապրուստի սղութեան կարենալ տոկալու նպատակով: Ցարդ մանրամասնութիւն չէ տրուած, բայց հաւանաբար Պառ կը փորձէ հանդարտեցնել սէնտիքաները: Ամէն պարագայի մէջ, նոյնիսկ Ֆիկառօ, կղավիճ Մարքէթթիի ստորագրութեան տակ, կը հաստատէ որ կառավարութիւնը չի խոստովանիր կացութեան բուն պատճառները, քարիւղէն անդին, չի բացատրեր արտաքին առեւտուրի բացը, եւլն., եւլն.:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՋՆՋԷ ՎԱԳԸՖՆԵՐՈՒ ՏՈՒՐՔԸ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

...ԲԱՅՑ ԹՈՒՐՔԵՐ ԿԱՆ ՈՐ ԳՈՀ ՉԵՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՈՐՈՇՈՒՄՆԱԳԻՐԸ Ի՞՞ՆՉ Կ՚ԸՍԷ

Փոքրամասնութեանց Վագըֆները պաշտպանող կառավարական նոր որոշումնագիրը հետեւեալ տրամադրութիւնները կը պարունակէ.

1) Թուրք Քաղաքային Օրէնքին 78րդ յօդուածը փոփոխութեան ենթարկող 13-7-1967 թուակիր եւ 903 համար օրէնքի առաջին յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, Վագըֆներու կողմէ Վագըֆներու Ընդհ. Տնօրէնութեան վճարելի քննութեան եւ հսկիչի ծախքերուն մասնակցութեան բաժինը:

ա) Թուրք Քաղաքային Օրէնքի ի զօրու դառնալէն առաջ կազմուած Վագըֆներուն համար՝ Վագըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան հսկիչի եւ քննութեան իրաւասութիւնը վերապահուած մնալու պայմանով՝ կ՚իջնէ զերօ առ հարիւրի:

բ) Թուրք Քաղաքային Օրէնքի կազմութենէն եւ ի զօրու դառնալէն վերջ, ստեղծուած Վագըֆներէն իւրաքանչիւրին վճարելիք բաժինը՝ 200.000 ոսկին չանցնելու պայմանով, զուտ եկամուտին համար հինգ առ հարիւր սահմանելով,

2) Վագըֆներու Ընդհ. Տնօրէնութեան համար այդ գծով գոյանալիք եկամուտի կորուստին՝ Ելմտական Նախարարութեան Պիւտճէին մէջ սահմանեալ անխատեսելի ելքերու յատկացուած հիմնադրամէն՝ Արտաքին Նախարարութեան պիւտճէին փոխանցուելիք յատկացումներուն մէջէն եւ այս Նախարարութեան կողմէ դիմագրաւումը.

3) Այս որոշումը ի զօրու կը դառնայ հրատարակուած օրուընէ սկսեալ:

4) Այս որոշումնագրին գործադրումը կը պատկանի Արտաքին Նախարարութեան»:

«Մարմարա» կ՚աւելցնէ.—

Շիշման մէջ մտանք Պատրիարք Հօր հետ եւ հարց տուինք թէ ի՞նչ կը խորհէր այս բարի լուրի մասին: Պատրիարք Հայրը լուրը լսած էր արդէն եւ բնականաբար շատ գոհ էր: Ցայտնեց թէ կը խորհի այս մասին մամուլի ճամբով ընել իր խորհրդածութիւնները:

«Կը տեղեկանանք նաեւ որ կարգ մը Համայնքային Հաստատութիւններ տակաւին երկու երեք օր առաջ վճարած են իրենցմէ պահանջուած հինգ առ հարիւր տուրքը: Տրուած ըլլալով որ որոշումնագիրը ի զօրու կը դառնայ հրատարակուած թուականին, բնականաբար այդ վճարուած գումարները կարելի պիտի չըլլայ ետ դանձել»:

Բէյկան անկախ, ձախ օրաթերթը որոշեց լոյս չտեսնել, որպէսզի իր խմբագիրներն ալ նոյն նոյն ճակատագրին չենթարկուին:

Այանթեկանի դէմ հրապարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ թերթը հիմնուած էր դրամագլխով մը, որ մեծամասնութեամբ կը պատկանէր Իսրայէլի, գումարներով եկած Մէ – Ի Ա.էն եւ Սաւաքէն: Զեկոյցը չի ճշդեր սակայն թէ Այանտեկան, մամուլի ազատութեան խորհրդանիշ դարձած է չնորհիւ խմբագրական կազմի մը, որ գործի անցած է հակառակ այդ ընկերութեան կամքին:

ԻՐԱՆ

13 ԼՐԱԳՐՈՂ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

«Յեղափոխութեան Խորհուրդը» վաւերացուած ըլլալով մամուլի վերաբերեալ օրէնքը, հետապնդում եւ սեղմում սաստկացան: 13 լրագրող եւ գրաշար ձերբակալուեցան եւ բանտարկուեցան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲ մը գնեց ծովային Ալպեաններու (90 քիլոմ. Նիսի հիւսիսը) մէջ գտնուող Իզոլա 2000 ձմրան զբօսակայանը 150 միլիոն Ֆրանքի:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ մահավճիռները արագօրէն գործադրուեցան եւ 21 նախկին ղեկավար գնդակահրուեցան: Ցարդ սակայն, օտար թղթակիցներու համաձայն պետական հարուածի մը, այսինքն «դաւ»ի մը փաստերը չկան եւ կը կարծուի որ ինչ որ կը կատարուի մաքրագործում մըն է: Յիշենք որ գնդակահարուած անձերուն մէջ են «Յեղափոխութեան Խորհուրդի» հինգ անդամ (2ը՝ Նախարար):

ՏԱՇԿԵՆՏԻ մէջ բացուած է Ռէշատ Ճէմիլեւի դատավարութիւնը: Ամբաստանեալը Թաթարներու մէկ բանբերն է: Ծանօթ է որ Խրիմի 400 հազար Թաթարները, ամբաստանուած հաւաքական գործակցութեան համար Նացիներուն հետ, տեղահան եղած էին պատերազմէն վերջ Ստալինի հրամանով եւ անկէ ի վեր կ՚ուզեն իրենց երկիրը վերադառնալ:

ՑՕՂՄԵԱԿ ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ

ԻՍԿ ԱՅԳԵՊԱՆՆԵՐ ՄԻ՛ՇՏ ԿԸ ԼԻՆԵՆ...

(Բ. եւ վերջին մաս)

1941 թուականին, երբ նոր էի վերջացրել ուսումս, առաջին անգամ այցելեցի Բակունցի հայրենիքը՝ Զանգեզուր: Տեսայ Կէօրեսը, հին Կէօրեսը, Խնձորեսկը, որ այն ժամանակ դեռ իր հազար տարուայ տեղում էր՝ ձորում:

Առաւօտը շատ վաղ էր, եւ Խնձորեսկը կապոյտ մշուշի մէջ էր, ոչ մի տուն չէր երեւում, ձորից միայն ծերպերի ծայրերն էին ցցուած՝ յայտնի եւ անյայտ կենդանիների տեսքով: Յետոյ կատարուեց հրաշքը. արեւը դուրս եկաւ, եւ մշուշը անհուելի կապոյտ վիշապի նման սկսեց գալարուել ու քաշուել գիւղից: Աչքերիս չէի հաւատում, որ հէքեաթ չէ տեսածս: Դէ, ինչպէ՞ս չսիրես այդպիսի երկիրը: Ո՞վ կարող է Երեւանի Ցրդ յարկում թառած հասկանալ, թէ ի՛նչ է Զանգեզուրը, ի՛նչ էին հասկանում այն ժամանակ՝ Բակունցի օրօք, Երեւանում նստած եւ նրան հին, յետամնաց գիւղը իդէալականացնող «գիւղագիր» յայտարարողները:

Տարիներ յետոյ ես նրան նկարեցի հ ե ն ց Խնձորեսկի համայնապատկերի վրայ, ձեռքերը գրպաններում, տխուր կանգնած, ուկեծամ գլուխը կապոյտ մշուշի մէջ: Հոգու պա՞րտք էր: Ո՛չ: Իմ պարտքն այնքան անհաշիւ է, որ դժուար թէ հատուցուի:

Միւսը Բակունցի գրական ոճի նրկարչականութիւնն է, գեղանկարչականութիւնը, որ մեր այսօրուայ արձակին էլ եւ միշտ էլ բնորոշ է եղել: Նկարիչ է իր ստեղծագործութիւնների կոմպոզիցիոն կառուցուածքի կոնստրուկտիւ յստակութեամբ եւ խստութեամբ: Բնանկարիչ՝ իմպրեսիոնիստի անխառն, գրնգուն գոյների ներկապնակով, Կլոդ Մոնէի, Պիսարոյի թրթռուն գոյների կոլորիտով: Յիշենք Լառ Մարգարին. «Երբ բարձրացնում է բահը, արեւը լուսաւորում է բահը, եւ թւում է, թէ ջրուորի ուսին բռնկուած ջահ է...» Անհամար են նման պատկերները: Իսկ դիմանկարում ռէալիստ է, ռէալիզմի խորը, հոգեկան, փակտուրային հզօր դրսեւորումներով, որ միայն ճշմարիտ ռէալիստ նկարիչին է հասկանալի:

«Կէօրէս»ի դիմանկարների պատկերահանդէսը ես մտովին համեմատում եմ Յակոբ Յովնաթանեանի թիֆլիսեան դիմանկարաշարի հետ, որտեղ նոյնպէս պատմական մի ամբողջ կոնկրէտ հասարակութիւն է՝ սկսած գեներալներից մինչեւ ամենաստորին «չի՛ն»ը, պատուարժան մօքալաքներն ու տիկնայք, ներկայ է անգամ Կաթողիկոսն ամենայն հայոց:

Առանց մազաչափ կասկած ունենալու նրանց մեծ արժանիքների հանդէպ, կարելի է ասել, սակայն, որ Յովնաթանեանը շատ է օբյեկտիւ, բարեկիրթ, իւրատեսակ ռոմանտիկ: Գուցէ աւելի մօտ է իր մեծ հայրենակցին՝ Ստեփան Աղաջանեանին, եթէ վերցնենք նրա հօր՝ դարզի (դերձակ) Մելիքսէթին, որը հսկայական բութը խրած արծաթէ քեամարի արանքը, կանգնած է խոժոռ, գլխողից չթաքցնելով իր արհամարհանքը:

Սակայն առանց երկմտելու «Կէօրես»ը, իր նկարչական մտածելակերպով, կարելի է համեմատել Գիւստաւ Կուրբէի «Թաղումը Օրնանում» մեծ կտաւի հետ, ուր նկարիչը, թաղման պատրուակով մի տեղ է հաւաքել իր ծննդավայրի ողջ հասարակութեանը, չըմոռանալով շանն անգամ, որի մասին Կէօրեսցի Խոջա Մկրտիչը երեւի կ՚ասէր. «Փառքդ շատ, աստուած... սա էլ կ՚ասի որ շուն է, շան ազգից...»:

Եւ վերջապէս, Բակունցի հիւմուրը: Պարզ, հասարակ, «չհնարած», այնքան նուրբ է, մարդկային, լացի միջից, դառն, սիրելով, ափսոսալով: Այդպիսի հիւմուրը բնաւորութեան հետ է լինում, ինչպէս լինում են բարի նախանձ, համեստ կամ աներես մարդիկ: Նա ո՛չ Պարոնեան էր, ո՛չ էլ Սունդուկեան կամ Շչեդրին, թերեւս համեմատուի միայն չեխովեան, չապլինեան սրտացաւ հիւմուրի հետ: Չէ՞ որ կան բնականից նաեւ ուրախ, կատակասէր մարդիկ, որոնք համ ու հոտ են մտցնում մեր առօրեայ տխրութեան մէջ: Ես այդ դառը, սրտացաւ հիւմուրը տեսնում եմ անգամ նրա «ամենազօր», «պրատոկոլային» պատմուածքի՝ «Տիգրանուհու» մէջ, «Երազահան»ի միւս էջերում գրուած մօրեղբօր օրագրում. «Տիգրանուհին մահացաւ առանց կարծիքի, տեղոց - տեղ, լաւ թաղեցինք, եղաւ ծախս ութ մանէթ փողով...»: «Լաւ թաղեցինք». ոչ վայրոյթղ է գալիս, ոչ բարկութիւնդ, տխուր զաւեշտ է այդ դաժան թուաբանութիւնը, արխուր ժպիտ՝ արցունքի միջից:

Ուրիշ բան է «Կէօրէս»ը, ծայրէ ի ծայր «բթած» զաւեշտով ու հիւմուրով՝ «ալամի չրի նման» կամ խորիզով գաթայի, որտեղ ոչ մի տողը չես անցնում առանց ծիծաղի, որտեղ չներն անգամ հաչում են իրենց տէրերի՝ «բէյերի» արժանապատուութեան չափով ու ինտոնացիայով:

Դրանով է ինձ համար նաեւ անսահման սիրելի Ուիլեամ Սարոյեանը, մեր «բարի հսկան», որի 70 տարին տօնեցին Բակունցի ջրուորների, այգեպանների, հովիւների որդիները, - որոնք հիմա տօնում են Բակունցի ծննդեան 80 տարին: Եւ չէ՞ որ ինքն էլ կարող էր ներկայ լինել իր մեծարման տօնին...

Ժամանակը ոչինչով չփոխարինուող արժէք է, եւ կորածը՝ կորած... Մեզ չմնաց այն, ինչին արդէն հասու էր Բակունցի հզօր տաղանդը. բայց քանի դեռ մեր լեռնաշխարհում կան այգեպաններ, հովիւներ, ջրուորեր, բրուտներ, Բակունցը կ՚ապրի նրանց հետ:

Իսկ այգեպաններ մի՛շտ կը լինեն:

ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՍԱԲԷԿԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Համաշխարհային սկաուտական ժողովը, որ տեղի կ՚ունենայ երկու տարին անգամ մը 1920էն ի վեր, այս տարի Անգլիոյ Պիրմինկամ քաղաքին մէջ համախմբեց 90 երկիրներու 650 պատուիրակները, վեցական ներկայացուցիչներով:

Նախապէս որոշուած էր այս հաւաքոյթը Պարսկաստանի մէջ կատարել, բայց անցեալ Նոյեմբերին պարսկական յեղափոխութեան պատճառով միջազգային կոմիտէն ջնջեց այս որոշումը, եւ շնորհիւ անգլիական սկաուտական կազմակերպութեան յանձնառութեան, շատ կարճ ժամանակի մը մէջ կարելի եղաւ կազմակերպել համաժողովը, յաջող եւ լաւ պայմաններով, Յուլիս 15 - 22ին:

Հայկական պատուիրակութիւնը այս տարի ալ ամբողջական կազմով կը մասնակցի գիտակից՝ թէ մեր պատուիրակներուն վրայ պիտի դրուին շատ մը պատասխանատու պարտականութիւններ:

Երբ կը հասնէինք Յուլիս 14ի երեկոյեան Պիրմընկամի Մեթրոփոլ պալոկը ուրուն բոլոր ժողովասրահները տրամադրուած էին սկաուտական համաժողովին, բազմաթիւ պատուիրակութիւններ հասած էին արդէն, նկատելի էր այս տարի Հարաւային Քորէայի, Ճափոնի, Ափրիկէի, Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Աւստրալիայի մեծ թիւով պատուիրակները:

Առաջին երեկոն վերապահուած է, արձանագրութեանց, եւ առաջին ողջագուրումներու եւ հանդիպումներու: Կ՚ողջունուինք շատ մը հին եւ նոր բարեկամներու կողմէ: Նկատելի է, Հայերու այս տարուան բացառիկ ժողովրդականութիւնը: Շնորհաւորութիւններ, բարեկամական հրաւէրներ, եւ յայտագրի պատրաստութեամբ կ՚անցնի երեկոն:

Համաժողովը կը բացուի: Յուլիս 15ին Սկաուտական Միջազգային Կոմիտէի նախագահ՝ Պրիւս Կաունէի կողմէ: Բացման ճառը արտասանեց անգլիական սկաուտական միութեան ընդհանուր պետ Սըր Ուիլիըմ Կլասըն, ներկայութեամբ Պիրմընկամի եւ շրջանի քաղաքային անձնաւորութեանց, եւ նահանգապետին, ինչպէս նաեւ Անգլիոյ թագուհիին նահանգային ներկայացուցիչին:

Պաշտօնական բացումէ յետոյ, սկսան համաժողովին աշխատանքները: Կազմուեցան յանձնախումբերը, որոնց մէջ էին Հայ պատուիրակները: Յայտագրի յանձնախումբին աշխատանքներու եւ բանաձեւերու քարտուղար - պատասխանատուն հայ պատուիրակուհի մըն է. իսկ միջազգային հանդիպումներու եւ յառաջիկայ ճէմպորիներու յանձնախումբին Հայ Արիներու Միութեան ընդհանուր պետն է որ կը պաշտպանէ կազմուած յայտագիրը եւ կը քննադատէ շատ մը կըրճատումներ, փոփոխութիւններ եւ այս տեսակէտն է որ կ՚ընդունուի համաժողովին կողմէ: "

Կ՚ընտրուին նաեւ համաշխարհային կոմիտէի մէկ երրորդին նոր անդամները (Իրլանտա, Գանատա, Կուաթէմալա եւ Դանիա) երիտասարդ եւ փորձառու անդամներ, որոնցմէ երեքը մեր բարեկամներն են, եւ չորրորդը կը ներկայացնէ Լատին Ամերիկան:

Երկար հաւաքոյթներ 15 միլիոն անդամներ ունեցող միջազգային կազմակերպութեան մը կեդրոնական վարչութեան գործունէութեան պիւտճէին համար: Ըսկաուտական շարժումն ալ միեւնոյն հոգերն ունի ինչպէս բոլոր կազմակերպութիւնները: Վաւերացուեցաւ «Սկաուտական Ֆոնտ»ի մը ստեղծումը, որուն պիտի նախագահէ Շուէտի թագաւորը: Եթէ կարելի ըլլայ իրագործել, նախատեսուած դրամագլուխը, միջազգային գրասենեակին հոգերը վերջացած պիտի ըլլան:

Համաժողովին հրաւիրուած էր նաեւ անգլիական Նախկին կառավարութեան (ընկերվարական) կրթական նախարարը, Տիկին Ուիլիըմ, երեսփոխանական ժողովին անդամ, եւ բացառիկ անձնաւորութիւն մը, որ շատ շինիչ եւ իմաստուն բանախօսութեամբ մը պարզեց ըսկաուտական շարժման նոր դերը ներկայ անարդար, եւ թշուառութիւններով լի աշխարհին մէջ: Իր վստահութիւնը յայտնեց մեր շարժումին հանդէպ եւ մաղթեց յաջող համաժողով մը:

Մեծ հաճոյքով ծանօթացանք յար-

ԱՆԱՒԱՐՏ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երգրումցի էին... Գեղեցիկ կերպասի վրայ ձեռքով բանուած գոգնոցներ ունէին վերէն վար, որոնցմէ իւրաքանչիւրը հաղուստ մը աւելի կ՚արժէր հակառակ իրենց փոշեթաթախ վիճակին:

Հայրս գուրգուրանքով բռնած ձեռքէս, իր բոլոր պայմաններուն մասնակից կը դարձնէր զիս:

էր ոստիկան մը: Կասկած չէր կրնար ըլլալ՝ սակարկութիւն մը տեղի կ՚ունենար: Հայ կինը գէշ թրքերէնով բայց համոզիչ չեչտով կ՚ըսէր՝ նիհար ըլլալուն մի նայիք, պէյէֆէնտի, լեռան ծաղիկ է, անմիջապէս որ կուշտ փորով հաց ուտէ՝ վարդի պէս կը բացուի... Ինք կ՚ուզէր հինգ մէճիտիէ (մէկ դեղին ոսկի) Թուրքը կու տար երկու մէճիտիէ միայն:

Եւ ձախողեցաւ... Հայրս մօտեցաւ հայ կնոջ, անպայման զայն իր տօքին տակ առնելու որոշումով, բայց մեզմ ու փաղաքշական չեչտով ուզեց այս տարօրինակ առեւտուրին գաղտնիքը իմանալ: Փղձկեցաւ խեղճ հայ մայրը. փղձկեցաւ իր ըրածին ամօթէն, իր յուզումէն ու իր այս անել վիճակէն ու հեկեկանքով բացատրեց թէ իրենց գերդաստանի վերջին շառաւիղն է ան: Որ, պէտք է, որ ան ապրի. բայց պէտք է որ ինքն ալ ապրի որպէսզի անտէր չմնայ այդ անպաշտպան երախան: Հօրս աչքերն իսկ թրջեցան: - Ի հարկէ Աստուած մեզի համար ալ դուռ մը կը բանայ, - կը շարունակէր ան: Այն ատեն զաւակս առանձին մնացած չըլլար: Մեզմէ իւրաքանչիւրը իր թաշկինակը կը փընտռէր... Ինչպէ՞ս վերջացաւ այդ հայ մօր այնքան խոր տառապանքը ու խեղճ անմեղ երախայի ճակատագիրը:

Շատ ընդարձակ էր Տէր-Պալլիի վրանաքաղաքը: Գիւղին մօտ քարքարուտ բլրակէ մը ոչ շատ հեռու: Հոն վրան սարքած էր մօրեղբայրս, որուն հիւանդ ըլլալու մասին լուր ստացած էր հայրս: Հայրս նստեցաւ մեր ձիուն վրայ իսկ ես եւ մայրս հօրեղբօրս ձիուն վրայ: Որովհետեւ հօրեղբայրս ինքն ալ պէտք պիտի ունենար իր ձիուն, որոշուեցաւ որ Տէր-պալլի հասնելէ անմիջապէս վերջ ես հօրեղբօրս ձին վերադարձնեմ: Ի հարկէ հպարտ էի որ ինծի վստահութիւն կ՚ընէին: Չի նստել գիտէի, այդ հարցը մըտքէս անգամ չէր անցներ: Ինծի համար հաճելին՝ զիս մեծ տղու տեղ կը դնէին...

Հոմսին մօտեցած էի, երբ ջրաղացին ալիւրով բռնաւորուած էչերով երիտասարդներու խումբ մը շրջապատեց զիս: «Ընդէլ» (կամ ասոր պէս բառ մը) կ՚ըսեն՝ սպառնագին չեչտով: Կ՚ուզեն որ իջնեմ: Իրենցմէ բարձրահասակ մէկը քաշեց ատրճանակը ու դրաւ փորիս «ընդէլ» կրկնեց: Զեմ ուզեր իջնել եւ տարօրինակ է որ իրենք ալ քալելով վար չեն նետեր զիս: Անկարելի է, ուզելովս ես ձիէն չեմ իջներ: Անոնց աչքերուն մէջ ես կը տեսնեմ թէ եղածիս պէս կրնան զիս սպաննել ու ձիս առնել: Մինչդեռ ձիուս վրայ այդ վտանգէն զերծ կը զգամ ինքզինքս: Ձիուն վրայ մնալ ուզելս անպայմանութեան վախի հետեւանք եղած ըլլալու է.. Չեմ կարծեր որ «քաջ» ըլլալուս համար էր որ կը մնայի ձիուս վրայ... Մէկէն Հոմսի ելքին գտնուող երկու թումբերուն մէջէն դէպի մեր կողմը եկող ճամբորդներ երեւցան ու ես սկսայ պոռալ... Դաւաճաններն ալ վերջ տուին իրենց անգութ խաղին... Ա՛լ ետ չնայեցայ: Քշեցի ձիս մինչեւ մեր տունը: Ի հարկէ քիչ մը ուշացած էի, բայց երբ իմացան գլխուս եկածը, ամէնքն ալ խաչ հանեցին եւ փառք տուին Տիրոջը, որ աժան ազատած եմ: - Զուզեր յայտնի ընել, բայց այս տղան շատ վախցած ըլլալու է, ըսաւ մեծ մայրիկս ու ձայն տուաւ. «աղջի Սիրան»:

(Շար. - 9)

գելի Տիկինին եւ յայտնեցինք մեր ջերմագին երախտագիտութիւնը իր ներկայութեան համար:

Յուլիս 18ին, Համաժողովը ընդունեցաւ Անգլիական Սկաուտական Միութեան նախագահը, Քէնթի դուքսը, որ նախ կարդաց Անգլիոյ Թագուհիին չատ ջերմ ուղերձը Համաժողովին եւ յաջողութեան մաղթանքները: Ինքն ալ ճառով մը շեշտեց սկաուտական շարժման կարեւորութիւնը միջազգային կեանքի մէջ եւ շնորհաւորեց այսքան լայն ծրագրով մը մէջ կազմակերպուած միջազգային հաւաքոյթ մը. դուքսը ամբողջ օրը մնաց պատուիրակներու հետ, եւ նախագահեց կէսօրուան ճաշին: Կազմակերպուեցան նաեւ պտոյտներ շրջանին պատմական վայրերը, իրիկուն մը ամէն մէկ պատուիրակ ընդունուեցաւ անգլիացի ընտանիքի մը կողմէ, Պիրմինկամի շրջանները, իսկ ես բախտը ունեցայ հիւրասիրուելու անգլիացի ընտանիքի մը կողմէ, ուր թէ ամուսինը եւ թէ կինը դայլեկներու խմբապետներ էին: Այցելեցի իրենց խումբերը, այն շրջանին մէջ ուր 50 տարի առաջ, Հայ Արիներու առաջին խումբը բացուած էր: Սիրալիր ընդունելութիւն ինչպէս միշտ:

Առաջարկուեցաւ եւ ընդունուեցաւ յաջորդ Համաժողովներու վայրերը, 1985ի միջազգային Համաժողովը Սէնկալ (Տաքար) եւ կը յուսանք որ 1987ին պիտի կազմակերպուի Իրլանտայի կողմէ: Համաժողովին ընթացքին իմացանք, Նլմուրի շրջանի շրջանային մեր բանակումին յաջող վերջաւորութիւնը, եւ բոլոր մասնակցողներուն ապահով վերադարձը տուն: Տեղեկացանք նաեւ Զուիցերիոյ համաշխարհային ճէմպորիին մասնակցող մեր խումբին մեկնումը Փարիզէն, որու մենք ալ պիտի միանայինք:

Յուլիս 21ին Համաժողովին վերջին օրն էր: Բանաձեւերու քուէարկութենէն ետք, միջազգային կոմիտէն ընտրեց իր նախագահը՝ մեր սիրելի բարեկամ Սըր Ուիլիըմ Կլատսթըն:

Նախագահին փակման ճառէն վերջ 650 պատուիրակները ոտքի, իրենց մայրենի լեզուով արտասանեցին սկաուտական խոստումը, եւ երեկոյեան պաշտօնական ճաշով մը փակուեցաւ միջազգային սկաուտական 27րդ Համաժողովը:

Բոլորս ալ շնորհաւորեցինք անգլիական սկաուտական միութիւնը, որ այսքան յաջող համաժողով մըն էր կազմակերպած:

×

Համաժողովը առիթ մըն է հանդիպելու շատ մը հին եւ նոր բարեկամներու, ունեցանք շատ մը ընդունելութիւններ, հրաւիրեցինք մեր սիրելի բարեկամը Լասլօ Նաճի, միջազգային գրասենեակի ընդհանուր քարտուղարը, ինչպէս նաեւ շատ մը բարեկամներ:

Հայ Արիներու Միութեան գործունէութիւնը, իր միջազգային բեղնաւոր աշխատանքները գնահատուած են բոլորէն, եւ այս տարուան համաժողովը առիթ մը եղաւ որ հպարտութեամբ նկատենք մեր դիրքը, պատուաւոր եւ յարգուած բոլոր ազգերու ներկայացուցիչներուն կողմէ: Սկաուտական աշխարհի մէջ Հայութիւնը «մեծերուն» մաս կը կազմէ, եւ այս է հայկական պատուիրակութեան լաւագոյն վարձատրութիւնը:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Վառելանիւթին Տագնապը Երկրէ Երկիր

———— O ————

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Յուլիսէն ի վեր վառելանիւթին գինը զգալի յաւելումներ կրած է՝ 15էն մինչեւ 20 առ հարիւր բարձրանալով քարիւղին, կազին, չարժիչներու իւղին եւ ընդհանրապէս, կառքերու անհրաժեշտ ջրուժին համար: Խնայողութիւնը ապահովելու սահմանուած արագութեան չափաւորումներ կատարուած են: Ժամը 90 քիլոմեթր՝ կառուղիներուն եւ 80 քիլոմեթր այլ երթուղիներուն վրայ: Փոխադրակառքերուն եւ հանրակառքերուն համար սահմանուած են 60էն 70 քիլոմեթր – ժամը արագութիւն: Սիւփերին լիթրը, որ Յունուարին արդէն 10 առ հարիւրի յաւելում կրած էր, ներկայիս լիթրը 16 զլօթիի բարձրացած է (Եօթը զլօթի՝ 1 Ֆրանք): Համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեան՝ տնտեսութիւնը ներկայ տարեշրջանին առաջին վեց ամիսներուն, պարզապէս կաղն ի կաղ պատկեր մը պարզած է: Ծարտարարուեստին արտադրութիւնը 0,6 տոկոսի աննշան յաւելում մը միայն ապահոված է, բաղդատմամբ անցեալ տարուան համապատասխան ժամանակամիջոցին: Առօրեայ կենցաղի ապրանքներուն արտադրութիւնը, որ ծրագրով 7,7 տոկոս աճ պէտք է արձանագրէր, բառին իսկական իմաստով գէրօյի վըրայ մնացած է:

Խստաշունչ ձմեռը իր անդրադարձը ունեցած է գիւղատնտեսութեան, շինարարութեան եւ փոխադրութեան վրայ: Առջարներուն քանակը 0,6 տոկոս համեմատութեամբ նուազած է, խոզերունը՝ 2,3, ոչխարներունը՝ 0,7: Ծանօթ է, որ միսի տագնապը քրոնիկ բնոյթ առած է տարիներէ ի վեր Լեհաստանի մէջ: Ճիշդ է, որ ինչպէս վիճակագրութիւնը մատնանշած է, վերջին ամիսներուն որոշ բարելաւում մը արձանագրըուած է պարենաւորումին մէջ, սակայն ասիկա այլ երեւոյթի մը արդիւնքն եղած է. այսպէս՝ կերի, հացահատիկի սղութեան հետեւանքով, կենդանաբուծները նախընտրած են շուկայ հանել կարեւոր քանակութեամբ միս եւ այն ալ աժան գնով:

Հարցն այն է, որ տագնապը պիտի զարունակուի, քանի հացահատիկի արտադրութիւնը նախատեսուածէն նուազ եղած է: Հետեւաբար, Լեհաստան, կըրկին սախպուած պիտի ըլլայ տարադրամով հացահատիկ գնել:

Դիրական երեսներէն է ածուխին արտադրութիւնը, որ աւելցած է: Երկրին արտածումները դէպի զօրաւոր տաղրադրամ ունեցող շրջագօտիները՝ 2,7 տոկոսի յաւելում կրած են, մինչդեռ ներածումները քիչ նուազած են:

×

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Համաձայն Սէ.Ի.Այի, Խորհ. Միութիւնը որ ներկայիս քարիւղ արտածող երկիր մըն է, մօտաւոր ապագային կըրնայ քարիւղ ներածող երկիր մը դառնալ: Նիւ Եօրք Թայմզի մէջ հրատարակուած տեղեկագրին տուեալները նկատի առնելով, հետեւեալ հաստատումները ցայտուն կը դառնան: Ապրիլին խորհրդային քարիւղին արտադրութիւնը մրցանիշ մը հաստատած է արտադրելով օրական 11 միլիոն 730 հազար տակառ քարիւղ: Մայիսին արտադրութիւնը իջած է 11 միլիոն 350 հազար տակառի: Միւս կողմէ խորհրդային քարիւղին գրեթէ կէսը ապահովող Սամոտլոր քարիւղահանքին (Արեւմտեան Սիպերիա) արտադրութիւնը պիտի սկսի նուազիլ 1980–81էն սկսեալ:

Ընդհանուր առումով, խորհրդային արտադրութիւնը օրական 10 միլիոն տակառի պիտի հասնի 1985ին եւ կըրնայ նոյնիսկ ու միլիոնի սահմաններուն մէջ մնալ:

×

ԻՏԱԼԻԱ

Հոն եւս վառելանիւթին գինը յաւելում կրած է Յուլիսէն ի վեր: Սիւփերին լիթրը 550 լիրի բարձրացած է, այսինքն՝ 2,85 ֆրանքի: Սուղ է, յաճախ անմատչելի, երկրի մը համար, ուր աշխատավարձերը չատ ցած աստիճանի վրայ մնացած են: Քննութիւն մը ցոյց տուած է թէ ընտանիքներուն մէկ քառորդը ամսական 1.500 ֆրանքէն նուազ եկամուտ կ'ապահովէ: Անդին՝ աստղ ութ հարիւր հազարը, – չես գիտեր ինչպէս, – կ'ապրի վերոյիշեալ եկամուտին կէսովը:

Թ. Ա. Թ.

ՖՐԱՆՍԱ

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

———— O ————

ԱՒԵԼԻ ՇԱՏ ԵՆ ՀԱՐԱՒԻ ՄԵԾ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Քաղաքներու մէջ պատահած երթեւեկի արկածներու պաշտօնական վիճակագրութիւնը՝ հրապարակուած ներքին նախարարութեան կողմէ, ցոյց կու տայ, որ 1978ին 3.299 հոգի մեռած եւ 189.972 հոգի ալ վիրաւորուած է: Հակառակ մեռածներու թիւին նըւազումին (59 բաղդատմամբ նախընթաց տարուան) ամէնէն աւելի վտանգըւածները միշտ քալողները եղած են քաղաքներուն մէջ.– 984 մեռեալ 3299ի վրայ, այսինքն՝ 29,8 տոկոսը: Ցատկանշական նուազումը արձանագրուած է վարորդներուն մօտ.– 84 մեռեալ, ուրեմն բաղդատմամբ 1977ին՝ 10,7 առ հարիւրի նուազում: Վէլօմօթէօր վարողներու թիւը աւելցած է մեռնողներու հաշուեցոյցին մէջ.– առաւել 34 ընդհանուր թիւին վրայ, որ 147 եղած է, եւ ուրեմն՝ 23,12 տոկոսի յաւելում:

Վիրաւորներու դասին մէջ ամէնէն մեծ թիւը ներկայացուցած են սիճլօմոթօրիստները.– 49.005 վիրաւոր 193.271 վիրաւորի մէջ, այլ խօսքով 25,35 տոկոսը ընդհանուր թիւին: Եւ այս հակառակ արկածներու նուազումին:

Վիճակագրութիւնը վերջապէս ի յայտ բերած է իրողութիւն մը, այն թէ՝ հարաւի մեծ քաղաքներուն մէջ արկածները աւելի չատ են: Երկու հարիւր հազարէն աւելի բնակչութիւն ունեցող 19 քաղաքներուն մէջ (Փարիզ դուրս մնալով) հետեւեալ կարգը հաստատուած է արկածներու մարզէն ներս՝ Նիս, Թուլուզ, Թուլոն, Մարսէյլ, Քլերմոն – Ֆեռան, Պոռտօ, Նանթ, Սթրազպուր, Ռէնս, Ռուան, Կրընոպլը, Ռէն, Թուռ, Լիոն, Նանսի, Լը Հավրը, Սէնթ – Էթիէն, Ռուպէ, Լիլ:

Նիս, ինչպէս կը տեսնուի, առաջին դիրքին վրայ է՝ 0,92 արկած 100 բընակիչի հաշուով:

ԴԷՊՔԵՐԷ ԴԷՊՔԵՐ

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ մէջ Յուլիս 19ին իր մահկանացուն կնքած է դաշնակցական վեթերան ընկեր՝ Յարութիւն Մուրատեան: Ազգ. եւ կուսակցական բեղուն գործունէութիւն ունեցած է, մասնաւորաբար յունահայ գաղութէն ներս, Գարբիէլ Լազեանի, Միհրան Փափազեանի, Անտոն Կազէլի հետ: Դաշնակցական մըկըրտուած էր 17 տարեկանին Յարութիւն Շահրիկեանի կողմէ Պանտըրմայի մէջ:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

Փետրուարի այս օրերուն եւ առաւօտուն այսքան կանուխ՝ մութ կ'ըլլայ: Լոյսը վառեց: Սունկէ առամնաշարեր ծխնելոյզները կը խածնէն: Լեպիկ հացի պատառներ աղմուկով կ'իյնան բակին մէջ: Փողոց ելող բանուորին ծոծրակը պատառաքաղ մը կը մտնէ ու կը դողայ, մինչ անվերջանալի անձրեւը կ'աղտոտէ ամէն բան եւ դռները կը գոցուին: Պետրոս վերջին ակնարկ մը նետեց շուրջը: Նախորդ գիշերուընէ մնացած պանան մը տեսաւ սեղանին վրայ: Գրպանեց: Մարեց լոյսը եւ դուռը բացաւ: Անմիջապէս ընկըրկեցաւ: Հակառակ առաւօտեան այդ տկար նշոյլին՝ ճանչցած էր Նէնէթը: Ոչ անակնկալը, ոչ ալ զարմացումը բաւական չեղան զինքը լռեցնելու. Պետրոս անմիջապէս ճչաց.

– Դո՛ւն, դո՛ւն, նորէ՛ն... Օ՛հ ալ զիս ձգէ՛, ալ զիս հանգիստ ձգէ...

Բայց երբոր տեսաւ թէ Նէնէթ սենեակ կ'անցնի եւ դուռը կը գոցէ, ձայնը աւելի բարձրացուց անբան անասունի մը պէս:

– Գնա՛, մեկնէ՛... կ'ուզեմ որ անմիջապէս մեկնիս... ալ քեզի պէտք չունիմ ես, ո՛չ, ես այլեւս քեզի պէտք չունիմ...

– Փիէռ, մտիկ ըրէ զիս... մտիկ ըրէ.. բան մը ըսելու եկայ. չատ կարեւոր բան մը. յետոյ անմիջապէս պիտի մեկնիմ... մէկ խօսք միայն...

Փիէռ չատ գէշ էր արթնցած եւ ոչինչ կ'ուզէր լսել. առջեւ նետուեցաւ դուռը բանալու համար, սակայն կինը չթողուց:

– Գոհ պիտի մնաս, Փիէռ... մէկ խօսք մը միայն... հաւատա որ երջանիկ պիտի ըլլաս... գիւղէն մինչեւ հոս եկայ քեզ տեսնելու... Պիպիին քովէն կու գամ... մէկ խօսք միայն...

Կառչած էր տղուն օձիքին ու զայն ետ կը մղէր: Թերեւս հետաքրքրութիւնն է որ յաղթանակեց, թերեւս երիտասարդը բաւական գտաւ իր դիմադրութիւնը, թերեւս իր տակաւին ծանր ուղեղը չկրցաւ յարմար պատասխան մը գտնել, եւ Պետրոս ետեւ քաշուեցաւ ու սպասեց:

– Երէկ անգամ մը եկայ, հոս չէիր. իսկ հիմա չհամարձակեցայ քեզ արթնցընել.. ի՛նչ ցուրտ է... գիւղէն կու գամ. իմացայ թէ որքան հետաքրքրուեր ես Պիպիով. իմացայ թէ ինչեր ես ըրեր անոր համար... ուզեցի շնորհակալութիւններս յայտնել... Պիպին միշտ քու խօսքդ կ'ընէ, որովհետեւ քեզ չափազանց կը սիրէ...

– Ա՞յդ էր ըսելիքդ, պոռաց Փիէռ:

– Եւ յետոյ, եւ յետոյ... չարունակեց Ֆրանսուհին վախցած աղջնակի մը պէս, արագօրէն, արդէն պատրաստ նախադասութիւններով. եւ յետոյ ուզեցի որ անգամ մը զիս տեսնես: Գիտեմ թէ դժբախտացուցի, տառապեցուցի քեզ եւ... Թերեւս դեռ կը սիրես զիս. չեմ ուզեր որ տակաւին տառապիս, որովհետեւ... ուրիշ մէկը չպիտի գար, բայց հաւատա՛...

Նէնէթ ձեռքը քսեց դուռին եզերքը, կոճակը գտաւ ու լոյսը բացաւ: Փիէռ...

. . . .

Լայնեզր գլխարկին տակ կնոջ աչքերը իրենց ամենամեծ անձկութիւնը ապրեցան: Դարձան, քթթեցին, սպառեցան, սպառեցան... Փիէռ... Կարծես Նէնէթ կը հանդէր տագնապին մէջ, աչքերը կ'աղերսէին, կը հարցնէին, կը հայցէին ... Փիէռ.. Տղան անգիտակցաբար զըրպանին մէջ կը ճմլէր պանանը, վերջնապէս, վերջնապէս արձանացած:

Պահը անցաւ սակայն, ինչպէս կ'անցնի ամէն պահ, երբ աչքեր զայն կը լափեն, երբ հպարտութիւններ կը լափուին: Տղուն կոպերը ինկան վերջապէս պաղած բիբերուն վրայ, եւ հազիւ լսելի ձայնով մը ան հարցուց.

– Ի՞նչպէս եղաւ...

(92 – Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԵԴՈՒԱՐԴ ԳԱՎԷՋԵԱՆի մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ, Գավէզեան ընտանիքը 250 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Պանեցօ – Քաշանի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Պանեցօյէն Սելթէկեան ընտանիքը կը նուիրէ 40 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման ի յիշատակ՝ իրենց հօրեղբօրորդւոյն Հայկազուն Աբրահամեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

- ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ -

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Տօն է Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկոպոսական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:

Պատարագ՝ ժամը՝ 10ին:

Երկուշաբթի, 13 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, կը մատուցուի Սուրբ Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

12 Օգոստոս, կիրակի օր, Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ Առնուվիլ Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ Հանդիսաւոր Պատարագ կը մատուցուի: Կը պատարագէ Հոգեւոր Հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական խաղողի օրհնութիւն:

Կը հրաւիրուին Առնուվիլի, Սարսէլի, Կոնէսվիլի եւ Սէվրանի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու եւ աղօթելու:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ: 10.45

Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ, 11 Օգոստոս, Շաբաթ ժամը 10.45ին, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ կը մատուցուի Պատարագ: Կը պատարագէ՝

Հանգստեան Տան Հոգեւոր Հովիւ

ՄԵՍՐՈՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

մասնակցութեամբ խումբ մը դպիրներու:

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէք:

Սոյն արարողութեանց ներկայ գտնուելու կը հրաւիրուին պատսպարեալներուն ընտանեկան պարագաները եւ շրջանի Հայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Օգոստոս 12 հանդիսաւոր եպիսկոպոսական պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին:

Պատարագ ժամը 10ին:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, Կիրակի, 12 Օգոստոս, հանդիսաւոր Պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Եկեղեցւոյս հոգեւոր Հովիւ՝

ՎԱՉԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողօրհնէքի արարողութիւնը:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.30, Պատարագ՝ ժամը 10, քարոզ 11, Խաղողօրհնէք՝ 11.45:

Ի գիտութիւն Թաղի ժողովուրդին Թաղականութիւնը կը տեղեկացնէ որ Եկեղեցւոյ ներկարարներու աշխատանքը աւարտած ըլլալով՝ Եկեղեցին նոր փայլ եւ պայծառութիւն մը ստացած է, ինչպէս նաեւ օժտուած՝ մարմարանման խորանով մը:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը նախանձախնդիր Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ Հայ ժողովուրդի նուիրական աւանդութեանց անաղարտ պահպանման, եւ Եկեղեցւոյս անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ եւ Խաղողօրհնէք:

ՍԷՆ – ԼՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ

Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ Կիրակի, Օգոստոս 12ին, ՍԷՆ – ԼՈՒԻ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ մէջ՝ Պատարագ եւ Խաղողօրհնէք: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՇԱՀԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ՔՀՆՅ. ՏԷՏԷԵԱՆ

ԻՍԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, Իսիի Ս. Մարիամ – Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Սկիզբ պատարագի ժամը 10ին:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէք:

Իսիի եւ շրջանի Հայութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեանց:

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի, Աստուածածնի տօնին առթիւ Պատարագ կը մատուցուի եւ Խաղողի օրհնութիւն:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս Կիրակի, 12 Օգս., Աստուածածնի Վերափոխման տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Յաւարտ Պատարագի Խաղողի օրհնութիւն կը կատարուի:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Վալանսի Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան արարողութիւն եւ պատարագ կատարել կուտայ 15 Օգս. առաւօտեան ի յիշատակ Բ. պատերազմի ռմբակոծման զոհ Վալանսի Հայերուն հոգւոց համար:

×

Աստուածածնայ տօնին առիթով՝ Պատարագ, Կիրակի, 19 Օգս. եւ Խաղողօրհնութիւն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա):

Ձուխ յայտագիր երեխաներուն կողմէ պատրաստուած: Պուֆէ:

Խաղողի օրհնութիւն:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.– Պ. Ժիրայր Զիլինկիրեանէ 1000 ֆր., ողբացեալ Պօղոս Գէորգեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

×

Սէն Ժէռօմի եւ Շրջակայքի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ այրի Տիկին Ազնիւ Աւագեանի մահուան առթիւ:

Վարդգէս Աւագեան եկեղեցւոյ 100 ֆր. դպրոցին 100 ֆր., Վարդան Փափազեան եկեղեցւոյ 100 ֆր., Կարսեան ընտանիք եկ. 100 ֆր., Սիվազլեան Սէրժ եկ. 100 ֆր., Յ. Մարգարեան եկ. 100 ֆր., Վապուրականի Հայր. Միութիւն դպրոցին 100 Ֆ., Գայսերլեան, Յովսէփեան, Մարտիրոսեան, Մինասեան, Հացագործեան, Պապաեան, Սիրունեան, Ոսկանեան եւ Ինճէեան 50ական, Խաչատուրեան, Պուլկուրեան եւ Օյնաեան 30ական եկեղեցւոյ, Միսաք Աւտօեան եկ. 25 ֆր., դպրոցին 25 ֆրանք, Մինասեան դպրոցին 50 ֆր., Հմայեակ Կարապետեան 10 Ֆ. եկեղեցւոյ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

Ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Չորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռաֆայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի.

Հօմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԵՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ ժամը 12էն սկսեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ – ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ
ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ – ՊԸԼՈԹԻ եւ ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՊԱՐ – ԹՈՄՊՈԼԱ – ՎԱՃԱՌՔ

ԺԱՄԸ 21ԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԵԲՈՒՆԻ նուագախումբին «ԽՈՒԱՆ ԳԱՐԼՕ» եւ «ԹՈՓ-ՍԸՐՓՐԱՅԶ»

HOME ARMENIEN de l'A.A.A.S.
107, av. du Mal. Lyautey
SAINT RAPHAEL

fête champêtre

MERCREDI 15 AOUT

Célébration de la messe de l'Assomption par le R.P. Daron Djéredjian en la Chapelle Saint Jean à 10h. et Bénédiction des Raisins

à partir de 12 h. 30
animation musicale : Orchestre EREBOUNI, JUAN CLARINO et TOP SURPRISE

— Stands d'exposition — BAL A PARTIR DE 21 HEURES

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆԻ

«ԱՆԿԱԹ ԻՋԵՐ...»

գիրքը

արձակ ... կէս – երգիծական ...
յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...
խորհրդածութիւններ

Մատենաշար « ՅԱՌԱՋ »

Պատկերազարդ, 400 էջ

Գին՝ 50 ֆր.

Առաքման ծախքով 60 ֆր.)

Ստանալու համար դիմել՝ «Յառաջ»

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — 87 la Canebière 13001 MARSEILLE — tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France

Org. Lic. 97

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
11-12
SAMEDI-DIMANCHE
11-12 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.445 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.445

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ եւ Մոնփըլիէի դատական ատեանները հետապնդումի ձեռնարկեցին ձայնասփիւռի ապօրինի հաղորդումներու հեղինակներուն եւ մեղսակիցներուն դէմ: Այս հետապնդումին ենթակայ են ընկերվարական կուսակցութեան 11 անդամ, գլխաւորութեամբ Ֆրանսուա Միթերանի: Ծանօթ է որ նախ Փարիզ, ապա վերջերս Մոնփըլիէ ընկերվարականները Պատասխան – Ձայնասփիւռ անունին տակ հաղորդումներ ըրին: Կառավարութիւնը կը յիշեցնէ, այս առթիւ, պետական մենաշնորհը եւ կը շեշտէ թէ այն խնդրոյ առարկայ կրնայ ըլլալ միայն Ազգ. Ժողովին մէջ, ուր կրնայ հարցը ծեծուիլ:

Իրաւաբանական գետնի վրայ հարցը բաւական բարդ է: Ծանօթ է որ երեսփոխանները անձեռնմխելի են բայց կը նշուի թէ այդ անձեռնմխելիութիւնը ի զօրու չէ երբ Ազգ. Ժողովը արձակուրդի մէջ է, այսինքն՝ հիմա: Բայց կ'առարկուի թէ հաղորդումները երբ սկսուած են, Ազգ. Ժողովը նստաշրջան ունէր: Մնաց որ նոյնիսկ արձակուրդի շրջանին, հարկ է որ Ժողովին դիւանը արտօնութիւն տայ: Ընկերվարականներու տեսակէտով «ժամանց»ի համար է, որ կառավարութիւնը այս հետապնդումին կը ձեռնարկէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Իզվեստիա» օրաթերթը որ պաշտօնաթերթն է կառավարութեան, կ'ամբաստանէ արեւմտեան գաղտնի սպասարկութիւնները, որ սպաննած են Խորհ. դիւանագէտ մը Զուիցերիոյ մէջ: Ենթական Ապրիլ 1ին Առաօ եկած էր մասնակցելու համար ժողովի մը եւ Ապրիլ 7ին դիակը գտնուած էր պանդոկին իր սենեակին լոգարանին մէջ: Զուիցերիական ոստիկանութիւնը անձնասպանութիւն վճռած էր բայց Խորհ. Միութիւնը համաձայն չէ: Խորհրդային թերթը կ'եզրակացնէ «Արդե՞ք Զուիցերիա դեռ պատշաճ վայր մըն է միջազգային կազմակերպութեանց համար»:

ՇԹՇԱՐԱՆՍԿԻի մայրը, որ արտօնութիւն ստացած էր երթալ տղան տեսնելու, յայտարարած է թէ հրեայ այլախոհին առողջական վիճակը շատ վատթարացած է: Ծանօթ է որ Շթշարանսկի «լրտեսութեան» համար 13 տարի արգելափակման դատապարտուած էր 1978 Յուլիս 14ին: Ներկայիս անճանաչելի է, ըստ մօրը, տեսողութիւնը մնասուած է եւ գլխու սաստիկ ցաւերէ կը գանգատի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ հանրակառքի արկածի մը հետեւանքով 24 մեռեալ կայ եւ 20 վիրաւոր: Հանրակառքը փորձած է խուսափիլ մոթոսիքլիքթի բախելէ եւ սահած ու բլուրն ի վար գլորած է:

ԻՐԱՆԻ մէջ, Այանտեկանի գրաւումէն ետք, արգիլուած է նաեւ երգիծաթերթ՝ Ահանգարի հրատարակութիւնը: Այս շաբաթաթերթը քերթուածներու ձեւին տակ արձագանգ կուտայ գլխաւորաբար աշխարհահարկական ձախի կարծիքին: «Յեղափոխութեան Պահապաններ»ը փորձած են նաեւ ձերբակալել Այանտեկանի խմբագիրը եւ տունը կողոպտած են, բայց ամբողջ բնակիչները մէկ եղած «մահ խոլամ սառաքներուն» պոռալով արգելք հանդիսացած են: Ասկէ զատ մահափորձ մը կատարուած է գործի մարդու մը դէմ Թեհրանի մէջ, իսկ Սպահանի մէջ ալ մարդ մը ցկեանս բանտարկութեան եւ խարազանի հարիւր հարուածի դատապարտուած է կին մը գլխէ հանած ըլլալուն համար: Խնդրոյ առարկայ կինն ալ մէկ տարի բանտարկութեան եւ խարազանի յիսուն հարուածի դատապարտուած է: Սաւաքի տասը անդամներ ալ գնդակահարուած են. վաթսունամեայ մարդ մըն ալ որ ազգապղծութիւն (էնսէսթ) գործած էր գնդակահարուած է:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը «սուտ լուրերու» տարածման համար կ'ամբաստանէ չափաւոր Ելէֆթերոս Կոսմոս (ազատ աշխարհ) թերթը, որ հրապարակած է սակարկութեան պատմութիւն մը Աթէնքի եւ Մոսկուայի միջեւ: Ըստ այդ լուրերուն Մոսկուա նաւահանգիստի դիւրութիւններ կ'ուզէ Յոյներէն (Գավալա) որու փոխարէն տրամադիր է երաշխաւորելու Յունաստանի հիւսիսային սահմանները, Եգէականի կանոնագիրը եւ զօրավիգ կենալու ՄԱԿի մէջ Կիպրոսի բանաձեւերու գործադրութեան: Դեռ աւելին, Մոսկուա ընդունած կ'ըլլայ նաեւ յանձնարարել յոյն համայնավար կուսակցութեան որ չկենակցի Փափանտրէուի ընկերվարականներուն հետ ընտրապայքարի ատեն, որպէսզի Գարամանլիս փրկուի «ժողովրդական ճակատի» մը սպառնալիքէն:

ՆԱՆԹԻ ֆութպոլի խումբին բաժակը (արծաթ) գողցուած էր առջի օր եւ ոչ ոք կը հասկնար թէ ո՞վ է գողը եւ ի՞նչ է պատճառը: Պարզուեցաւ որ Լոնկուէի ՍԷ.ԷՖ.ՏԷ.ԹԷ սէնտիքային անդամներն են, որոնք ուզած են ուշադրութիւն գրաւել «փոխ առնելով» բաժակը:

ՎԱՌԻ նահանգին մէջ, Հինգշաբթի օր Պուլուսիսի եւ Սէն - Ռաֆայէլի միջեւ մեծ հրդեհներ ծագած են այնքան սաստիկ որ Փարիզ – Նիս երկաթուղիի գիծին երթեւեկը հարկ եղած է դադրեցնել, նոյնը ճամբաներուն վրայ: Երկու վրանաբնակ գօտիներն ալ պարպուած են:

ԷԹՆԱՅԻ հրաբուխին անմիջական վըտանգը յանկարծ հեռացած է եւ իշխանութիւնները վերցուցած են «տեղափոխական կացութեան» համար ձեռք առնուած միջոցները: Տեղացիները Ս. Ալֆիոյի կը վերագրեն այս հրաշքը, Սուրբը սովորութիւն ունի եղեր հրաշքներ ընել, վերջինը՝ 1882ին երբ Էթնայէն վազած լաւան յանկարծ ամրացած է: Ըստ երեւոյթին Հարուն Թազիեֆի պայթումի նախատեսութիւնները առայժմ սխալ ելան:

ՈՒԻՍՔԻԻ կարգ մը տեսակներուն մէջ գոյութիւն ունեցող խլիրդապատճառ նիթրոսամինի պատմութիւնը, զոր մէջտեղ հանեց ամերիկեան առողջապահական սպասարկութիւնը իրարանցում ստեղծած է, մանաւանդ՝ Անգլիա, որ գլխաւոր շահագործուած երկիրն է: Ցայտնուած գլխաւոր ցուցանիշներէն զատ (տուած էինք մեր նախորդ թիւով) նիթրոսամին կայ նաեւ գարեջուրներու մէջ՝ Հայնըքէն, Սքոլ եւ Կինէս: Լոնտոնի մէջ ուիսքի թորանողի (տիսթըլըրի) ընկերութիւնները կ'առարկեն թէ քանսեր պատճառող այդ նիւթը շատ քիչ քանակութեամբ կայ սքոչին մէջ եւ յետոյ կայ նաեւ պէյքընին, պանիրին եւ կարգ մը խոզեղէններու մէջ: Զուգադիպութի՞ւն է, չարամտօրէ՞ն նկատել կուտան ոմանք, եթէ ամերիկեան ոչ մէկ ուիսքիի կամ գարեջուրի մէջ նիթրոսամին կայ... Ամէնէն սրամիտը կը մնայ Լիպերասիոնը, որ թուելէ ետք «վտանգաւոր» ցուցանիշները չէք մը կ'ակնկալէր Ճոնի Ուալքըրէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԱՏԱԿԱՆ ՎՃԻՌԸ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԱԾ

ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ ԵՒ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

Դատավճիռը ի կատար է ածուած խորագիրին տակ, «Սով. Հայաստան» օրաթերթը (Յուլիս 28) հետեւեալ լուրը հաղորդած է.

«Ինչպէս արդէն հաղորդուել է մամուլում, 1977 թուականի Օգոստոսին ՍՍՀՄ Պետբանկի Հայաստանի գրասենեակի Երեւանի քաղաքային փարչութիւնից դրամական միջոցների յափըշտակում կատարած յանցագործները մերկացուել եւ ձերբակալուել էին:

Հայկական ՍՍՀ գերագոյն դատարանի քրէական գործերի դատական կոլեգիան դատական նիստում քննութեան առաւ Ֆ. Լ. Ղալաչեանի, Ն. Ս. Ղալաչեանի եւ Զ. Մ. Բաղդասարեանի քրէական գործը յափշտակութիւն կատարելու մեղադրանքով: Դատաքննութեան ընթացքում մեղադրեալների յանցանքը լրիվին ապացուցուեց: Ֆ. Ղալաչեանը եւ Ն. Ղալաչեանը դատապարտուել են պատժի առաւելագոյն չափի՝ մահապատժի, Զ. Բաղդասարեանը՝ 11 տարուայ ազատազրկման:

Ֆ. Ղալաչեանի եւ Ն. Ղալաչեանի նըկատմամբ դատավճիռը ի կատար է ածուած»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստոս 1-2)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի արտաքի արեւտուրի դրամատան նախագահը՝ Ֆրանսուա Ժիսքար տ'Էսթէն Խորհ. Միութիւն այցելած է տեղւոյն պետական եւ արտաքին առեւտուրի դրամատուներուն վարչութեանց հրաւէրով: Այցելութեան ժամանակաշրջանին, երկու օրով ալ Հայաստան գտնուած է:

Նախագահը եւ անոր ընկերացող նոյն դրամատան տնօրէնները յաջորդաբար այցելած են տնտեսութեան նուիրուած ցուցահանդէսը, Մատենադարանը, Էջմիածին, ուր ծանօթացած են հին հայկական ճարտարապետական յուշարձաններուն, վերջապէս՝ Սեւան:

×

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուաբնակ Շահէն Հայրապետեան եւ փրոֆ. Գլեփ Սմիրնով մօտ 80 ջրաներկ եւ իւղաներկ նկարներ ցուցադրած են ճարտարապետութեան գիտահետազօտական թանգարանին մէջ, Մոսկուա: Երկուքն ալ Հայաստանի մէջ վրձինած են ճարտարապետական բնոյթի յուշարձաններ, Գառնի, Էջմիածնի Մայր տաճարը, Հաղպատ, Սանահին, Բջնի վանքերը եւայլն: Ցուցահանդէսը յաջողութիւն արձանագրած է:

×

ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի «Կանաչ» պարախումբը Հայկական պարեր ներկայացուցած է Աթէնքի եւ այլ կարեւոր քաղաքներուն մէջ:

Սեպտեմբերին, Աթէնքի մէջ բացումը պիտի կատարուի Հայ արուեստի ցուցահանդէսին: Հայ արուեստագէտներ, այս առթիւ, հանդիպումներ պիտի ունենան յոյն պաշտօնակիցներուն հետ:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՕՓԵՐԱՆ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ՄԷՋ

Երեւանի օփերայի եւ բեմապարի խումբը 21 ներկայացումներ տուած է Լենինգրադի մէջ: Հինգ օփերա եւ հինգ բեմապար բեմադրած է: Օտար դասական օփերաներու շարքին, ինչպէս «Սեւիլեան Սափրիչը», «Նորմա» եւ ուրիշներ, ներկայացուած են նաեւ հայկական ստեղծագործութիւններ: Ա. Տիգրանեանի «Անոյշ»ը, Ա. Խաչատրեանի «Գայեանէ»ն, օփերաներ եւ բեմապարներ Ալ. Յարութիւնեանէ, Էդ. Յովհաննիսեանէ, Ա. Տէրտէրեանէ, Կ. Օրբելեանէ:

×

ՅՈՒՇԱՆՈՒԷՐՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հայկական յուշանուէրներու աշխատանոցը պատրաստելու վրայ է յուշանուէրներ Մոսկուայի ողիմպիականին համար, 1980ին: Նկարիչներուն գործակցութեամբ յօրինուելու վրայ են հայկական մանրանկարչութեան հիմունքներով յուշանուէրներ:

Աշխատանոցին արտադրութիւններուն տեսակները մօտ 150ի հասած են: Ծրագրուած է Հայաստանի տեսարժան վայրերու նկարազարդումներով արծաթէ զարդեր պատրաստել կիներուն համար:

Աղերս առ Ս. Կոյսն

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ

Գոչեմ առ քեզ սրբուհի կոյս,
Զի դու եմիշտ անճրկբայ յոյս.
Լեր բարեխօս վասն եղկելոյս,
Եւ մի՛ թողուր զիս խորտակիլ:

Բեկեալ է նաւն իմոյ հոգւոյս,
Ի ծովածուփ այս կենցաղոյս,
Հա՛ս յօգնութիւն ընկղմելոյս,
Եւ մի՛ թողուր զիս խորտակիլ:

Նըսեմացաւ Հոգիս իմ լոյս,
Ի յաշխարհի խաւարելոյս,
Դու ես նպաստ կուրացելոյս,
Արդ հան զանձն իմ առ քեզ ի լոյս:

Որոգայթիւք պաշարեցայ,
Կամաւ ի չար ծուղակս անկայ,
Դիմեմ առ քեզ սուրբ Տալիթայ
Զիս ի կարթից չարին կորզեա՛:

Ի զուր մեղաց տըղմին անկայ,
Եւ զազրութեամբ աղտեղացայ.
Ո՛վ սրբուհի վասն իմ հայցեա՛,
Եւ մաղթանօք քով զիս ուղղեա՛:

Ցանկոյս վայրի թափառեցայ,
Եւ զբրահետ նեռվարեցայ,
Ո՛վ սրբուհի վասն իմ հայցեա՛
Եւ մաղթանօք քով զիս ուղղեա՛:

ՅՈՒՇԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԷՆ

ՁԱՐՈՒՀԻՆ

ԽՄԲ.— Վերջերս Միացեալ Նահանգներու մէջ, իր մահկանացուն կնքեց Տոքթ. Գասպար Գասպարեան, այնքան սիրուած ու յարգուած դէմք մը, նոյնիսկ Սուրիոյ սահմաններէն ալ անդին, քէւ հոն է որ ունեցած էր իր ամէնէն բեղուն գործունէութիւնը: «Հայրենիք» հրատարակելով տոքթորին այս յուշը, իր խմբագրական ծանօթութեան մէջ, կը յիշէ որ՝ անդամալոյծ, տոքթ. Գասպարեան, իր զաւակներուն կարգադրութեամբ ուկրանացի մասնագէտ կնոջ մը օժանդակութեամբ գտած է գրելու նոր ձեւ մը: Իր մահէն 15 օր առաջ գրի առած է այս յօդուածաշարը, բաղկացած 3 անջատ մասերէ: Ստորեւ՝ առաջինը:

Ա.

Մենք փոքր ենք, այո,
Ձեզ ո՞վ էր ասում.
Մեզ սեղմէք այնքան, որ մենք բռնկուած... ադամանդ դառնանք
Ո՞վ էր ստիպո՛ւմ որ՝
մեզ աստղերի պէս ցիրուցան անէք,
Որ միշտ մեզ տեսնէք՝
Ուր էլ որ գնաք...

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

×

Սուրիա, Իրաքի սահմանին վրայ, Եփրատի եզրին գիւղ մը կայ ԱՊՈՒՔԷՄԱԼ անունով: Գիւղացիներուն գլխաւոր զբաղումն է հողամշակութիւն եւ ոչխարաբուծութիւն: Գիւղը կ'արտադրէ ու կ'արտածէ ցորեն, գարի, բամպակ, բուրդ, իւղ, կաշի: Առեւտրական լայն կապեր ունի գլացի Իրաքի հետ եւ գիւղացիք մեծաւ մասամբ ունեւոր են: Մաքսանենգութիւնը իրենց համար դարձուցած են արհեստ: Կիները պճնասէր են. մանաւանդ՝ հոգի կու տան ոսկի ակռայ ունենալու համար:

Գացած էի այս գիւղը 1929ին, արհեստըս կիրարկելու եւ ծակ դրպաններս լեցնելու համար: Վարձեցի երեք սենեակնոց տուն եւ հայիւ տեղաւորուած՝ կանչել տուի մունետիկ, որ գեղգեղեց սապէս.—

«Հէ՜յ ժողովուրդ լսեցէ՛ք: Եկած է տէՋէի Գզպա՛ր, - ատամնաբոյժ Գասպար – ակռայ կը քաշէ, կը դարմանէ, մանաւանդ ոսկի ակռաներ կ'անցընէ փայլուն ու սիրուն, «Իլիաս Մանկալօ»ենց տան մէջ: Ով ունի ականջ թող լսէ»:

Յաջորդ օրն իսկ արդէն շրջապատուած էի կիներով եւ աղջիկներով: Լաւ գործ կար: Երկու ամսուան մէջ գրպաններս պարպարտացան:

×

Կիրակի օր մը, ուսուրդութենէ վերադարձիս, դարմանատան մէջ գիս կը սպասէին գեղեցիկ պարուհի մը, հազիւ 20 տարեկան, վայելչօրէն հագուած զարդարուած. քովը տարիքոտ մարդ մը, մազ մօրուք ճերմկած, 70ի բարեւ տուող, երեւութապէս գիւղի ունեւորներէն:

– Կիրակի օրերը չեմ աշխատիր, լսի: Արդեօք սխա՞լ եկած էք:

– Ո՛չ, չէինք գիտեր: Բայց քանի որ եկած ենք, կը խնդրեմ որ աչք մը նետէք ՁԷՆՆՈՒՊԱՅԻՆ *ակռաներուն վըրայ եւ եթէ բան մը կայ, ժամադրութիւն տուէք:*

– Աղջի՞կդ է թէ թոռնիկդ:

– Ո՛չ մին, ո՛չ ալ միւսը: Կի՛նս է:

– Կի՞նդ...

– Այո՛, կինս է: Հայ է, քո՛ւ ճինաէդ *պնդեց սաստութեամբ:*

Մարմինս փշաքաղեցաւ:

– Չեմ հաւատար եթէ այդպէս է. կրկնա՛կ ոճիր:

Հոն Ջէննուպան գլխով հաստատական նշան մը ըրաւ:

– Ինչո՞ւ ոճիր կ'որակէք բան մը որ օրէնքը կ'արտօնէ: Ցետոյ մեր մօտ բարեկամ, «փարան տուողը տիւտիկը կը չալէ...»

Այնպէս՝ ինչպէս ապրանք կը գնէ...

– Ցանցանքը ի՞մն է. երբ դուք Հայերդ, այդքան գեղեցիկ կիներ ու աղջիկներ «ցանած» էք մեր անպատներուն մէջ... ըսաւ ինծի ծաղրելով: Անզգամը, կարծես դանակ մը մխրճեց սրտիս մէջ: Ելայ ոտքի: Նոյն պահուն Ջէննուպան գլխով, ձեռքով կոչ ըրաւ զգաստութեան:

– Որքա՞ն վճարեցիր հրէշտականման այս աղջիկը ձեռք ձգելու համար:

– Վալլահի՛, շատ սուղի նստաւ վըրաս: Շէյխ Ապտիւլ Ազիզը քիչով գոհացող մարդ չէ որ... Տե՛ս, ես ըսեմ դուն հաշուէ՛. 100 օսմանեան կարմիր ոսկի, 60 գլուխ ոչխար բուրդը վրան, վեց ուղտ, երկու էշ ու տակաւին ինչե՜ր...

– Այո՛, ամէնը տուիր ստանալու համար գեղեցկութի՛ւն, երիտասարդութի՛ւն, կեանք: Զմոռնա՛ս:

– Էշիէտ պի իլլահ սահիի, հաստատեց ծերունին շոյելով իր դեղնած մօրուքը:

Ջէննուպային ակռաները առողջ դուրս եկան. բայց ինք աչք ըրաւ ինծի չըչընչալով հայերէն. «բան մը գտիր որ կարենամ կրկին գալ...: Անունս Զարուհի է»:

– Համկցա՛յ. լսէ՛ հիմա: Տե՛ս՝ ինչե՛ր պիտի գլտորեմ մարդուդ ականջին մէջ, դուն միայն խնդուքդ զսպէ: Ու պաշտօնական ձեւեր առնելով, հանդամանօրէն բարբառեցի.

– Բարեկա՛մ, կնոջդ բերնին մէջ փըտած ակռաներ կան. երեքը՝ շատ ծանր: Եթէ օր առաջ չդարմանուին կրնան դէշ բարդութիւններ ստեղծել: Օրինակ, կրնայ երեսը ուռիլ, թարախոտիլ: Թարախը կրնայ արիւնը թունաւորել եւ յարձակիլ ծնօտոսկրին վրայ, ուղեղին վնասել, մահը...

Մարդը ոտքի ցատքեց, խրար անցած ու դողդղալով պատասխանեց.

– Թախտո՛ր, մեռցուցիր արդէն կի՛նս ալ զի՛ս ալ: Ինչ որ պէտք է ընել, խընդրեմ օր առաջ ըրէք:

– Բաւական երթալ – գալ կայ...

– Հոգ չէ, եթէ ես հոս չըլլամ, Ջէննուպան կրնայ առանձինն գալ:

Կոյրին ուզածը մէկ աչք, Աստուած տուաւ երկու...

×

Երկրորդ ժամադրութեան Զարուհին չկրցաւ պրծիլ մարդուկին ձեռքէն. եկան միասին: Ընելիք չունիմ, սկսայ «խաղալ Զարուհիին ակռաներուն հետ որպէսզի հայերէն խօսելու առիթ ստեղծեմ: Մարդը նստած է անկիւնը աչքերը մեր վրան:

Այդ օր յայտնի եղաւ, որ Զարուհին ծնած է Էրզրում: Ջարդերուն տարին՝ 6 – 7 տարեկան էր: Անցած էր բազմաթիւ դժուարութիւններէ ու բոլորովին որբ ինկած Պէտէվիներու *մէջ:*

×

Երեկ գիշեր չկրցայ քնանալ: Անապատային խստաշունչ եւ աւազախառն քամի մը սկսաւ ծեծել նոյնաստեղնակ ապակիները ու նաեւ թափանցել պատուհաններու ճեղքերէն ներս: Իսկ դուրսը՝ խենթ ու խելառ հովը փութպօլ կը խաղար պարապ թիթեղներու եւ տանիքներէ վար ինկած փառարանի խողովակներու հետ...

Լոյսը չըրացուած անցայ հիւրանոց, վառեցի փառարանը: Պատրաստեցի արաբական լեղի սուրճ եւ սրճեփը դրի փառարանին վրայ, շուրջը շարելով բաւականաչափ չագանակ: Ու գացի երկնցայ տփվանին վրայ սպասելով որ սուրճը եռայ ու չագանակը տապկուի: Այս երկուքին հաճելի հոտին ու փառուող փայտերուն ներդաշնակ ճարճատիւնը քուն տուին աչքերուս:

×

Արթնցայ չունչի նեղութենէն: Հագալով, ըհը՛, սենեակը մուխ ու ծուխերու մէջ, չագանակները ածխացած, սուրճը անդադար եռալէն ցամքած: Բացի դուռ ու պատուհան եւ.— Վա՜յ անճարակ Գասպար, վա՜յ ըսի. ես ինծի բարձրաձայն:

Անճարակ չես, օրը ձախորդ օր է. պատասխանեց կնոջական ձայն մը, դըրան սեմէն:

– Զարո՛ւհի այս ինչ անակնկալ այցելութիւն...

– Մարդուկը գիւղ գնաց կալուածային խնդիրներով զբաղելու համար: 2 – 3 օր կ'ուշանայ: Այսօր կէսօրին միասին պիտի ճաշենք: Դուն իմ հրաւիրեալն ես, հոգ չէ թէ տանդ մէջ: Ուտելիքը ծըրարած բերած եմ: Հայտէ՛, գնա ըըւացուիր, փոխուիր, մինչ այդ, ես հիւրասենեակդ կը շտկրտեմ:

×

Բերած էր ոչխարի տապկուած տաքուկ միս, մէջը կարմրած դմակի կըտորներով: Թոնիրի հաց, կանաչ սոխ, գեղեցիկ սփռոցին վրայ, գեղինը: Ծալլապատիկ նստած, դէմ դիմաց, տո՛ւր հա կու տաս...

– Ի՛նչ կերակուր որ կարօտցած է սիրտդ, ըսէ եփեմ՝ բերեմ:

– Կավուրմա, թավա, կէօվէճ...

– Մեր երկրի կերկուրները: Վաղուց չեմ եփած, գիւրին բան ուզէ:

– Թարխանա:

– Կը սոսկամ այդ անունէն, պաղթի օրերը կը յիշեցնէ ինծի:

– Դուն ո՞ր Ջարդավայրերէն անցար:

Կը պատմեմ: Վաղը դարձեալ պիտի գամ: Առաւօտուն դուն փառարանը կանուխ վառէ՛ եւ վրան սուրճը դիր: Միայն թէ ուշադրութիւն ըրէ որ մինչեւ իմ գալս, սուրճին հետ միասին սըրճեփն ալ չհալի:

×

Օրկ Կիրակի է: Զարուհին եկաւ ժամը 9ին: Հագած էր պարզ հագուստ անշըլպար դէմքով, առանց աւելորդ զարդեղէններու: Ան իր այս պարզութեան մէջ ա՛լ աւելի գեղեցիկ էր: Բերած էր աման մը սեր, մատի հաստութեամբ, վրան՝ թանձր մեղր: Լաւաշ հաց: Ուտելէ վերջ, փաթթեցինք մէյ մէկ ծըխախոտ, ու սկսանք զրուցել անցեալէն ու ներկայէն: Հարց տուի:

– Զարուհի՛, դուն ո՞ր դժոխային ճամբաներէն անցնելով ինկար արաբներուն մէջ...

– Շէտատիէն, ուրուն անունը դըրած եմ ԳԵՀԵՆ*:*

– Շետատիէն ազատողներ չեղա՞ն:

– Եղա՛ն, հարիւր հազարաւոր անհետացողներու մէջէն մատի վրայ համբուող որբուկներ, մանկատի աղջիկներ, ցըրուած հոս ու հոն անապատներուն մէջ:

– Զարուհի՛, պատմէ՛, լայնօրէն այդ ամէնուն մասին, բոլոր տեսածներուդ մասին:

...Եւ Զարուհին՝ ծխախոտը նորոգելէ ու ամփոփուելէ վերջ, սկսաւ նկարագրել ԳԵՀԵՆԸ*:*

Տոքթ. ԳԱՍՊԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ԱՆԱԽԱՐՏ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Հօրեղբօրս պզտիկ աղջիկն էր Սիրանը, հազիւ չորս տարեկան: — Շուտ այս գաւաթին մէջ ջիչ ըրէ տեսնեմ»: Աղջիկը գործադրեց հրամանը: Մեծ մայրիկս գաւաթը ինծի ներկայացուց. «խմէ այս գաւաթին մէջինը»: Մեծ մայրիկիս խօսքը մտիկ չընող չէր ճանչնար մեր տան մէջ, եւ ո՛չ իսկ հայրիկս: Ես որ այնքան շատ կը սիրէի մեծ մայրիկս, որուն գրկին մէջ կուշ եկած ինչքա՜ն անոյշ հէքեաթներ էի մտիկ ըրած, ե՞ս, ո՛չ, չէի կրնար մերժել մեծ մայրիկս: Առի գաւաթը մէկ շունչով խմեցի... ինչ զարշելի հեղուկ եւ աղի... նոյնիսկ այդ տարիքի երեխային մէջը:

Ինծի թուեցաւ թէ, խմածս այնքան զարշանք ազդող հեղուկ մըն էր, որ վախս անգամ վախցաւ անկէ ու ելաւ փախաւ... Բարբարոս էր դարմանումի եղանակը, բայց անպայման արմատական... զարշանքով դարմանում:

Վատթարացաւ մօրեղբօրս վիճակը ու մեռաւ: Հաւաքուեցանք ու գացինք մըտանք վարակիչ հիւանդութեան այդ վըհաքաղաքը՝ որպէսզի մօրեղբօրս ընտանիքը եւ մամիկը անտէր չմնան:

Վարակուեցաւ հայրիկս. վարակուեցայ նաեւ ես: Քանի մը օր վերջ հայրիկս գլխը քովը կանչեց, խրատներ տուաւ որ ըլլամ քաջ, եւ որպէս վերջին կտակ աւելցուց՝ «Հաճնոյ Զանդըրներէն (կրօնափոխ հայեր կամ հայախօս թուրքեր) վրէժս առնել չմոռնաս (այս մասին 1926ին կամ 1928ին գրած եմ «Յառաջ»ի մէջ) ու մեռաւ. այո՛ մեռած էր. ա՛լ չէր շնչեր:

Ես տակաւին չէի կազդուրուած երբ հարկ եղաւ վրանները վերստին քանդել՝ որպէս թէ երթալու համար Տէրմալլի կողմերը: Հայրս իմ ձիու պատմութենէնս վերջ ծախած էր մեր ձին: Մեր փոխադրութեան համար էշ մը տրամադրած էին մեզի: Քոյրերս մեծ մօրս յանձնած, մայրըս ինծմէ չէր բաժնուեր: Կ'աշխատէր կրցածին չափ գլխս նստած պահել էշուն վրայ, որպէսզի չհրջիմ: Այդ օրը անապատին արեւը աւելի կիզիչ էր եւ «պահապան հրեշտակ» ոստիկանները ոչ մէկ ջանք կը խնայէին, որպէսզի առաւելագոյն չափով այրէինք խանձող արեւին շողերու բարիքներէն: Ճերմակ ջարդի լաւագոյն գործիքներէն մէկը: Ո՞ւր կը տանէին մեզ ոչ ոք գիտէր,: Արեւին տակ պտոյտի էինք ելած, անջրդի անապատին մէջ. ճամբայի ալ պէտք չունէինք. կարեւորը արեւու լոգանքն էր յոգնութեան գումարը:

Արեւը մարը մտնելէն ետք մեր ճամբորդութիւնը կը դառնար աննպատակ. ու կանգ առինք փոքրիկ գիւղի մը մէջ: Ջիս լխկած լոլիկի պէս նստեցուցին գետնափոր ծակի մը կողքին (թոնիր է եղեր): Այր մարդիկ գինուած բահով, բրիչով ութիերով մտան գոմի մը մէջ՝ ուրտեղ առնուազն յիսուն սնթիմէթր թրիք կար դիզուած: Գոմը մաքրելէ վերջ, խարոյկ մը վառեցին մէջտեղը (տանիքը ծակ մը ունէր ծխնելոյզի տեղ գործածուող) ու բոլորը խուժեցին ներս լաւագոյն տեղը գրաւելու ցանկութեամբ:

Ջիս ալ փոխադրեցին կրակին մօտիկը: Հազիւ պատառ մը հաց կերած՝ լսեցի որ ինծմէ կ'աղաչեն որ աղօթք մը երգեմ: — Դուն անմեղ մանուկ ես, Աստուած ձայնդ կը լսէ: – Նայէ, կ'ըսէ, մէկ ուրիշը, քեզմէ զատ դպրոցական շապիկ հագնող տղայ չունինք, հայտէ խատադ առնում (քեզի մատաղ):

Կը նայիմ շուրջս. իրաւ, միմինակ եմ որպէս դպրոցական եւ իրենք այդ աղօթքները չէի՜ն գիտեր: Այնպիսի հաւատք կար ու ջերմեռանդութիւն իրենց աղերսանքին մէջ, որ հոգեվարքի մէջ ալ ըլլայի, պէտք էր որ երգէի:

(Շար. - 10)

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ (*)

— o —

Օղակ մը եւս կը փրթի Հ.Յ.Դաշնակցութեան «մէջին» կոչուած սերունդին շղթայէն: Սերունդ, որուն վիճակուեցաւ դժբախտ ճակատագիր մը:

1908ին Օսմանեան Սահմանադրութեան վաղորդայնին վերածնունդի նոր շրջան մը բացուած էր Հայութեան առջեւ:

Ուսման ծարաւի հարիւրաւոր երիտասարդներ գաւառի խորերէն կը փութային գէպի լոյսի վառարանները, գիտութեան զէնքերով զրահուելու եւ հայրենիքին ու ազգին լաւագոյնս ծառայելու ազնիւ գաղափարով:

Շատեր անոնցմէ չէին աւարտած տակաւին իրենց ուսման շրջանը եւ չէին թեւակոխած չափահասութեան տարիքը, երբ պայթեցաւ 1914ի ահաւոր փոթորիկը, տակնուվրայ ընելով ամէն բան, խանգարելով ամէն ծրագիր, խորտակելով ամէն երազ:

Այդ սերունդին արդէն իսկ հասուցած շարքին կը պատկանէր մեր ողբացեալ ընկերը, Վահան Համբարձումեան, որ իր աչքերը կը փակէ օտար երկինքի տակ – Քազապլանքա –, հեռու հայրենիքէն, ուսկից եկած էր Փարիզ ուսանելու՝ շուտով վերադառնալու յոյսով: Սակայն դժխեմ ճակատագիրը այլ կերպ տնօրինած էր:

Վահան Համբարձումեան ժԹ. դարու վերջին տարիներուն ծնած էր Սեբաստիոյ Կովտուն գիւղը, ծննդավայրը մեծ Մուրատի, ուրուն հանդէպ պաշտամունք ունէր:

Նախնական կրթութիւնը աւարտելէ ետք, գացած էր Էջմիածին եւ մտած Գէորգեան Ճեմարանը: Պատանի Վահան ճաշակական ու գաղափարական սնունդ պիտի ստանար Արարատի հովանիին տակ եւ Մայր Աթոռի կողքին լոյսի այդ վառարանին մէջ, որ Հայ ազգին պարգեւեր էր բազմաթիւ ազգային դէմքեր, հանրային գործիչներ, ուսուցիչ, գրագէտ, բանաստեղծ, հոգեւորական, նախարար: Այնտեղ իբրեւ դասընկեր ընկեր պիտի ունենար, ի մէջ այլոց, Անաստաս Միկոյեանը:

Անունի եւ կարող ուսուցիչներու ղեկին տակ պիտի կազմուէր իր նկարագիրը եւ պիտի ամրապնդուէր իր հայրենասիրական ոգին:

Մեծ Եղեռնը ցնցած էր սահմանին միւս կողմը ապրող մեր եղբայրներու հոգին: Կազմուած էին կամաւորական գունդեր՝ կռուելու համար մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, որ ծրագրած էր բնաջնջել Հայութիւնը:

Ճեմարանի իր ընկերներուն պէս, դըպրոցական գրասեղանը ձգելով կամաւոր արձանագրուեցաւ ուսանող Վահան, որ հայկական զօրագունդերուն հետ մասնակցեցաւ կռիւներուն, տեսաւ Թուրքերուն պարտութիւնը, եւ առիթը ունեցաւ լուծելու իր հարազատներուն վրէժը, Թրքահայաստանի դրաւեալ հողերուն վրայ:

Հայաստանի անկախութեան շրջանին իր մասնակցութիւնը բերաւ Հայրենիքի կառուցման ու վերելքի աշխատանքներուն:

Հայրենիքին լաւագոյն ծառայելու բաղձանքը մղեց բարձրագոյն ուսման հետեւելու լոյս քաղաքին մէջ:

1920ի ամառը Փարիզ եկաւ Երեւանէն դիւանագիտական անցագրով՝ իբրեւ սուրհանդակ՝ Հայաստանի կառավարութեան հրահանգները բերելով Հ. Հ. Պատուիրակութեան:

Նոյն տարին մտաւ Փարիզի իրաւաբանական վարժարանը, զոր աւարտեց 1923ին, նիւթական դժնդակ պայմաններու մէջ:

Հայաստան խորհրդայնացած էր եւ ամուր փակած դռները: Այդ շրջանին Ֆրանսայի մէջ մասնագիտական ուսման հետեւող ուրիշ ուսանողներու պէս Վահան եւս զրկուած էր Հայրենիք երթալու եւ ազգին ծառայելու հնարաւորութենէն: Ու ինչպէս իր բախտակիցները, ինք եւս նետուեցաւ կեանքի ասպարէզը, ի խնդիր ապրուստի: Փորձեց այնպիսի գործեր, որոնց համար անհրաժեշտ չէր համալսարանական ուսումը:

Փարիզի ուսանողական թաղամասին մէջ բացաւ փոքրիկ ճաշարան մը, որ պահ մը ժամադրավայր դարձաւ ընկերներու եւ ուսանողներու:

Երկար չտեւեց փորձը: Տնտեսական տագնապի օրեր էին: Ուրիշ գործեր ծըրագրեց: Իրաւագիտական գրասենեակ բացաւ: Յաջողութիւն չգտաւ: Գրաշարութիւն սորվեցաւ եւ ատեն մը աշխատեցաւ «Յառաջ»ի տողաշար մեքենային վրայ:

Հուսկ ուրեմն լքեց Փարիզը, ուր բախտը չէր ժպտած իրեն ու վերջնապէս հաստատուեցաւ Հիւս. Ափրիկէ, նախ Ալժէրիա, յետոյ Մարոք իբրեւ պաշտօնեայ Հայ առեւտրական տուներու:

Մեր ողբացեալ ընկերը Փարիզի մէջ բնակութեան ամբողջ շրջանին գործօն մասնակցութիւն բերած է հանրային, կուսակցական աշխատանքներու:

Տարիներով եղած է անդամ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Կոմիտէին, եւ 1925էն սկսեալ Կեդր. Կոմիտէին, պահ մը նաեւ գործավար այս վերջինին: Օժտուած խօսելու շնորհքով, յաճախ բանախօսած է Փարիզի եւ գաւառի մեր հանդէսներուն մէջ:

1934 – 1938ին անդամակցած է Հ.Յ.Դ. Ընկերվարական Միջազգայինի պատուիրակութեան:

Աշխատակցած է «Յառաջ»ի, «Հայրենիք ամսագիր»ի, «Յուսաբեր»ի եւ այլ դաշնակցական թերթերու՝ ազգային, ընկերային, քաղաքական, գրական ու պատմական հարցերու շուրջ գրութիւններով եւ յօդուածաշարքերով: Ատեն մը իր ստորագրութիւնը կ՚երեւար նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրական սիւնակին տակ: Իբրեւ գիրք լոյս տեսած է իր մէկ ուսումնասիրութիւնը իր ծննդավայրի մասին՝ Գիւղաշխարհ անունով:

Իր մահով Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ իր մտաւորական, հաւատաւոր եւ անձնազոհ ընկերէն մէկը: Յարգա՜նք իր յիշատակին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(*) Ի յուշ վահան Համբարձումեանի մահուան 15րդ տարելիցին (1964 Օգս. 11) կը հրատարակենք Հրանտ - Սամուէլի այդ առթիւ գրած խմբագրականը, ուր Վ. Համբարձումեանի ընդմէջէն ամբողջ շըրջանի մը պատկերն է նաեւ, որ կը պարզուի:

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊՈՍԹԸՆԻ Սամըրվիլի Տիլ Պօյ մարզադաշտը տեղի ունեցած են այս տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 11րդ միջ – մասնաճիւղային խաղերը, Յուլիս 28 եւ 29ին: Մասնակցած են Տիթրոյթի, Ուաշինկթընի, Նիւ – Եորքի, Նիւ – Ճըրզիի, Ֆիլատելֆիոյ, Շիքակոյի եւ Պօսթընի մասնաճիւղերը ինչպէս նաեւ Մոնրէալ եւ Թորոնթօ, Գանատայէն: Շաբաթ, Յուլիս 28ի գիշերը, ոտնագնդակի զոյգ մրցումներէն ետք, տեղի ունեցած է խրախճանք, որու ընթացքին անհատական եւ խմբական դասաւորումներու մէջ յաղթական հանդիսացող մարզիկներուն կամ մասնաճիւղերուն բաժակներ տրուած են: Մոնրէալ խլած է առիւծի բաժինը: Այս առթիւ խօսք առած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչ՝ Վարուժան Սերոբեան, Արեւելեան Ամերիկայի Շրջ. Վարչութեան ատենապետ Պետրոս Կարապետեան եւ Հ. Յ. Դ. Արեւելեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչ՝ Վռամ Եղբայրեան: Ներկայ եղած են աւելի քան 1000 Հ. Մ. Ը. Մ.ական: Կիրակի, տեղի ունեցած են ոտնագնդակի երկու մրցումներ՝ Լոս – Անճելըս – Պոսթըն, առաջինը յաղթած է եւ Տիթրոյթ – Թորոնթօ, այս վերջինը յաղթանակով: Տպաւորիչ տողանցքէ մը ետք, խօսք առած են Մեսրոպ եպիսկ. Աշճեան, Վարուժան Սերոբեան եւ Պետրոս Կարապետեան:

×

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ եւ Գանատայի Առաջնորդարանը հաղորդագրութեամբ մը կը տեղեկացնէ թէ Տէր եւ Տիկին Յովնանեան հարիւր հազար տոլարի նուէր մը ըրած են հայ հոգեւորականներու պատրաստութեան համար: Գարեգին Բ. Աթոռակից – Կաթողիկոսին ի պատիւ տրուած ընդունելութեան մը առթիւ, նուիրատուն յայտնած է թէ այդ գումարին կէսը կը յանձնուի Մայր Աթոռի Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանին, միւս կէսն ալ՝ Կիլիկիոյ Դպրեվանքին:

×

ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ իր մահկանացուն կընքած է ընկ. Վահագն Գրմոյեան, որ երկար տարիներ ապրած է Ֆրանսա, ապա գաղթած Ամերիկա, ուր իրեն կը միանային յետագային իր կինը՝ Օֆելիա Կապ. Խաչի անդամուհի եւ զաւակը՝ Գուրգէն: Վահագն Գրմոյեան անդամ էր Հ. Յ. Դ. Բարգէն Սիւնի Կոմիտէութեան: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է, Հինգշաբթի, Օգս. 2ին, Ուաթըրթաունի Ս. Ստեփանոս եկեղեցին:

×

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ կաթողիկէ եկեղեցւոյ Արքեպիսկոպոսը՝ Կարդինալ Քուք Յուլիս 16ին, ընդունած է Գարեգին Բ. Աթոռակից – Կաթողիկոսը, որուն կ՚ընկերանային Թեմին առաջնորդը՝ Մեսրոպ եպիսկ. Աշճեան, Բերիոյ Թեմի առաջնորդը՝ Սուրէն եպիսկոպոս Գաթարոյեան, Արեւմտեան Թեմի առաջնորդը՝ Եփրեմ Ծ. վրդ. Թապագեան եւ ուրիշներ: Ջերմ խօսակցութիւն մը տեղի ունեցած է, ապա Կիլիկիոյ Աթոռակից – Կաթողիկոսը եւ կարդինալ Քուք ուղղուած են Ս. Փեթրիք մայր տաճարը, ուր մասնաւոր աղօթք կատարուած է եկեղեցւոյ միութեան համար, ապա երգուած է «Ուրախ Լեր» շարականը:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	1929 1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

– Քեզմէ բաժնուելէս ամիս մը վերջն էր: Վիշիէն կը դառնայինք Լեսքիւռին հետ: Ան խմած էր, գինով էր, բայց ես իրեն պէս չէի: Ուզեց կառքը ինք վարել. պէտք չէր որ ձգէի, քանի որ գինով էր, բայց պնդեց, յամառեցաւ եւ ես յոգնած ըլլալուս տեղի տուի: Շատ արագ տարաւ եւ անկիւնադարձի մը գնաց ճամբուն եզերքի ծառերէն մէկուն զարնուիլ: Ինք հոն մեռաւ, իսկ ես...

Իսկ ինք... Վերարկուին ձախ թեւը պարապ էր ամբողջութեամբ, եւ այտին վրայ լայն ու խորունկ պատռուածք մը կար որ կ՚իջնէր մինչեւ վիզին:

. . . .

Ելեկտրական լոյսը մարած էր:

Գարշելի առաւօտեան նշոյլները դըժուարութեամբ կը սողոսկէին սենեակ, թրջելով ու ցեխոտելով ամէն բան: Ժամացոյցը աթոռին տակ արագօրէն կը դառնար: Փիէռ կը քալէր. անդադար խեղճուկ սենեակին մէջ անհաւասար քայլերով, անկանոն աղեղներով: Կեցաւ ու ըսաւ.

— Եւ հիմա այսպէ՞ս կը դառնաս դուն ինծի, կոտրուած, ջախջախուած եւ... այսպէ՛ս կը դառնաս դուն ինծի: Կու գաս՝ որովհետեւ այլեւս անկարող ես նախկին կեանքդ վարել, ա՛լ այն երէկուան բարեկամներդ երեսդ չեն նայիր, ալ չես կրնար...

Յետոյ նորէն կեցաւ ու ըսաւ.

— Ամէն օր, անդադար կը հարցնէի ինքզինքիս.– «Ի՞նչ պէտք է որ պատահի որպէսզի Նէնէթս վերադառնայ ինծի. ի՞նչ»: Մտածեցի ամէն բանի, ամէն անկարելիութեան, բայց այս... այս...:

Յետոյ նորէն կեցաւ ու ըսաւ.

— Ինչո՞ւ անիծեցի ես քեզի: Բայց ես չար չեմ: Սիրոյ մէջ անէծքը պէտք չէ ուժ ունենայ: Ես չար չեմ...

Ամէն անգամուն Նէնէթ կը պատասխանէր.

— Ոչ, Փիէռ, ես այդ նպատակով չեկայ. հաւատա որ ես ատոր համար չեկայ: Պիտի մեկնիմ. անմիջապէս պիտի մեկնիմ... ձգէ որ մեկնիմ... մեկնի՞մ...

. . . .

Եւ երբոր Փիէռ նշան ըրաւ որ մնայ, Նէնէթ մօտեցաւ տղուն, միակ բազուկով պլլուեցաւ վիզին ու սկսաւ համբուրել ուժով, ուժով: Երիտասարդը համբոյրները չվերադարձուց: Այն ատեն Նէնէթ նստաւ մահճակալին եզերքը. ճիշդ տղուն քով: Սանդուխներուն վրայ ոտնաձայն ալ չկար:

Երբոր բոլէն թօյլատրեց, Նէնէթ սկըսաւ խօսիլ ցած ձայնով մը: Ըսաւ թէ ինք պէտք եղած դրամը ունէր եւ կ՚ուզէր հեռանալ Փարիզէն, աւելի լուռ քաղաք մը հաստատուելով կեանքը վերսկսիլ: Կ՚ըսէր թէ պիտի կարենային երջանիկ ըլլալ, եթէ դէշ օրերը մոռնալու ուժը ունենային... Թէ ինք բնաւ չէր մոռցած Փիէռոյին խօսքերը. «Ուր որ ալ ըլլաս, ինչպէս որ ալ ըլլաս, ով որ ալ սիրես, եթէ անունս իսկ մոռնաս...

Փիէռ ոչինչ պատասխանեց:

. . . .

Խօսքերը սպառեցան: Ան եղաւ միայն կին, ֆրանսացի կին, եւ գլուխը քիչ մը ծռելով ըսաւ.

— Գիտե՞ս Փիէռօ, մարմնիս վրայ բան մը չունիմ... բան մը չունիմ...

Բայց երբ տղան դարձեալ լռեց, մեծ արցունք մը սահեցաւ կնոջ այտին վրայէն: Նէնէթ ուզեց պայուսակը բանալ, թաշկինակը առնելու համար, բայց մէկ ձեռքով չյաջողեցաւ: Պայուսակը ինկաւ գետին: Տղան չշարժեցաւ բնաւ: Երկուքը մնացին մահճակալին եզերքը, քով քովի, գլուխները կախ, ծանր եւ լուռ:

(93 – Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար կը նուիրեն.–

Տիկ. Սիրանոյշ Փանոսեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Հայազործեան եւ զաւակները 100 Ֆ., Օր. Հայազործեան՝ 50 Ֆ.

Օննիկ Ծղնաւորեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Ծղնաւորեան ընտ. 100 Ֆ.

×

Տիկին Արաքսի Քիւփէլեանի մահուան առթիւ, Վարդան Քիւփէլեան եւ զաւակները 200 Ֆ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի ե.պ. հետեւեալ նուէրները.–

Տիկին Մաքրուհի Արութեանի (ծնեալ Սահաթճեան) թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Արութեան 250, ե.պ. 250 Դըպրոցասէրին, Տէր եւ Տիկին Ա. Զըրպաշեան ե.պ. 200, Տիկին Վ. Թուզլաճեան, Տէր եւ Տիկ Թ. Արապեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Սիսակեան Մ.Ե.Տ.Մ. 100ական, Պ. Ռ. Տէր Խաչատուրեան, պ.ե. Անեաղեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Թորոսեան, Տէր եւ Տիկ. Փիլիպոսեան 50ական, Երուանդ Թորոսեանի թաղման առթիւ Տիկ. Ա. Տէր Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Յարութիւն Աւտոյեան Աղըրեան, Սարաճեան ընտ., Ա. Պագըրճեան 50ական:

(Շար.)

- ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ -

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, 12 Օգոստոս, Տօն է Վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Եպիսկոպոսական Պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՍՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղողի օրհնութիւն:

Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ Ժամը 8.30ին:

Պատարագ՝ Ժամը՝ 10ին:

Երկուշաբթի, 13 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, Ժամը 10ին, կը մատուցուի Սուրբ Պատարագ, եւ յաւարտ Ս. Պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց:

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.

— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :

Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06 ou 417-34-04

Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél. : 780-82-58

Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳՆԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա):

Ծոխ յայտագիր երեխաներէն կողմէ պատրաստուած: Պիւֆէ:

Խաղողի օրհնութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգ. Կեդրոնական վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի եւ այլ հետեւեալ նուէրները.–

Իր սիրելի ընկերոջ Սիսակ Սիսլեանի մահուան առթիւ՝ Կարապետ Ճանիկեան 100 Ֆ., Մաքրուհի Մնտոտեանի (ծնեալ Ճանիկեան) մահուան առթիւ՝ Հ.Յ.Դ. Հայաստան խումբ 30, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պէզազեան (Փարիզ) 100, Տիկ Ա. Աւիկեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Ճանիկեան 50, Տիկին Մաքրուհի Մնտոտեանի հոգեհանգիստին առթիւ՝ Շալճեան ընտ. 50, Մինասեան Յովհաննէսի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վ. Կարապետեան 25, Տիկ. Թէճիրեան Արեւի մահուան առթիւ՝ Կիւլեան ընտ. 50, Մուրատեան Պենժամին 30, Տօնիկեան Յակոբ 50, Սիվազլըեան Կրէկուար, Արապեան Յարութիւն, Պրունսուզեան Անդրանիկ, Զիֆթպաչեան Մանուէլ, Հ. Ենովքեան 20ական Ֆ.

ՎԱԼԱՆՍ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Վալանսի Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան արարողութիւն եւ պատարագ կատարել կուտայ 15 Օգս. առաւօտեան ի յիշատակ Բ. պատերազմի ռմբակոծման զոհ Վալանսի Հայերուն հոգւոց համար:

×

Աստուածածնայ տօնին առիթով՝ Պատարագ, Կիրակի, 19 Օգս. եւ Խաղողօրհնութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Ձորեքշաբթի, Օգս. 15, Ժամը 10ին Ֆրանս – Քիւլթիւրէն՝ Լիւք – Անտրէ – Մարսէլ:

EXPOSITIONS

ԳԱՐԶՈՒ — CARZOU

Du 17 Juin au 30 Août
Galerie d'Art du Château des Hayes
49250 BRION

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

«ՀՕՄ ԱՐՄԷՆԻԷՆ»Ի ՄԷՋ

ի նպաստ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեսիրական ծրագիրներուն

Ձորեքշաբթի, Օգոստ. 15, Սէն Ռաֆայէլի մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Ժամը 10ին եւ խաղող կ'օրհնուի

Հոմ Արմենիէնի Ս. Յովհաննէս մատրան մէջ ՏԱՐՕՆ Ծ. Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆԻ կողմէ

Ժամը 12էն սկսեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԵՐ – ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ
ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ – ՊԸԼՈԹԻ եւ ՊՈՒԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՊԱՐ – ԹՈՄՊՈԼԱ – ՎԱՃԱՌՔ

ԺԱՄԸ 21ԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութիւն՝ ԷՐԵԲՈՒՆԻ նուագախումբին «ԽՈՒԱՆ ԳԱՐԼՕ» եւ «ԹՈՓ-ՍԸՐՓՐԱՅԶ»

HOME ARMENIEN de l'A.A.A.S.
107, av. du Mal. Lyautey
SAINT RAPHAEL

fête champêtre

MERCREDI 15 AOUT

Célébration de la messe de l'Assomption par le R.P. Daron Djéredjian en la Chapelle Saint Jean à 10h. et Bénédiction des Raisins

à partir de 12 h. 30
animation musicale : Orchestre EREBOUNI, JUAN CLARINO et TOP SURPRISE

— Stands d'exposition — BAL A PARTIR DE 21 HEURES

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES :	CALENDRIER
Deuxième Formule = 14 jours	
2 jours MOSCOU	
12 jours EREVAN	07 au 20 Septembre
Troisième Formule = 16 jours :	
2 jours MOSCOU	24 Août au 08 Septembre
14 jours EREVAN	31 Août au 15 Septembre
Quatrième Formule = 13 jours	
MOSCOU - ARMENIE GEORGIE - LENINGRAD	24 Août au 5 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.
(Pour inscription par groupes de 10, nous consulter).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise

un grand voyage culturel en ARMENIE

du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE

Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.

Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.

Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շաւպօնիէռի սրահներուն մէջ:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
14
MARDI
14 AOUT
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.446 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 55e ANNÉE — No 14.446

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՑՈՅՑԵՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

— O —

Կիրակի օր, չատ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած են Թեհրանի համալսարանին առջեւ, ուր շուրջ 20 հազար հոգի բախում ունեցած է 2000 խալամ զինեալներու հետ։ Ցոյցը կազմակերպուած է Դեմոկրատ Ազգ. Ճակատի հրաւէրով բողոքելու համար Այանտեկան օրաթերթի փակման դէմ։ Խոմէյնիստները «կազմակերպուած» յարձակումներ կատարած են, գոչելով «մէկ կուսակցութիւն, Ալլահի կուսակցութիւնը, մէկ պետ՝ Խոմէյնի»։ Բազական վիրաւորներ կան։ Թերթին խմբագրութիւնը, Երկուշաբթի օր, կ'արտայայտուէր Լիպերասիոնի էջերէն, շեշտելով թէ ինչ որ պատահած է Օգոստոս 7ին, անակնկալ մը չէր, թէ այլեւս «ազատ ձայնը» թերթին անհանդուրժելի դարձած էր։ Թերթը վճռած է տեղի չըտալ։ Թեհրանի ցոյցերը հետեւանքն էին մամուլի վերաբերեալ նոր օրէնքի մը հրատարակման։ Այդ նոր օրէնքը մինչեւ վեց ամիս փակումը կը նախատեսէ որեւէ թերթի, որ համարձակի քննադատել Խոմէյնին։ Օրէնքը կը պարտադրէ նաեւ որ բոլոր հրատարակութիւնները պէտք է պաշտօնական արտօնութիւն ձեռք ձգեն եւ յայտնեն իրենց գաղափարականը, քաղաքական դիրքը եւ հասցէն թերթին ճակատը։ Ասկէ զատ բոլոր այն լրագրողները, որոնք անուանարկութեան յանցանք գործեն կրօնական ռեժիմի դէմ, կրնան մինչեւ 3 տարի բանտարկութեան դատապարտուիլ։

Միւս կողմէ, ամերիկեան դեսպանատունը այլեւս «պաշտպանուած» չէ։ Ցարդ անկախ քաղաքացորդներ կը պաշտպանէին շէնքը բայց յեղափոխական պահակներ յարձակում գործեցին առջի օր եւ քշեցին այդ անկախները։ Հրացանաձգութիւն մըն ալ տեղի ունեցած է բայց վիրաւոր չկայ։

X Փարիզի մէջ կը սկսի լոյս տեսնել պարսկերէն թերթ մը՝ Նամէհ Ռուզ (օրուան նամակը) այլախոհներու նախաձեռնութեամբ։ Նոյեմբերին ալ նման թերթ մը պիտի հրատարակուի Նիւ Եորք։

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ զինուորական ուժերը գրաւեցին մաւրիտանեան Սահարան եւ տեղական Տախլա, որ 1975էն ի վեր Մաւրիտանիոյ հակակշռին տակ էր։ Ռապաթի իշխանութիւնները վճռած են չըթողուլ որ Փոլիսարիոյի ուժերը հաստատուին այս հողամասին վրայ զոր Մաւրիտանիա կը պարպէ իբրեւ հետեւանք Փոլիսարիօ ճակատին հետ ստորագրած համաձայնագրին։ Փոլիսարիօն ալ հակայարձակման անցաւ եւ բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են։ Երկուստեք զոհեր կան, կը խոստովանի նոյնիսկ Ռապաթ։

ՀԱՐԱՒԱՅԹԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ անտառներու հրդեհները, որոնց մեծ մասը ոճրային արարքներ են, հսկայ աղէտ մը պատճառեցին։ 12 հազար հեկտար արդէն հըրոյ ճարակ դարձած է մինչ հրշէջ եւ կամաւոր օգնողներ սպառած են։ Նախագահ Ժիսքար նոյնիսկ բանակին դիմեց եւ 3000 զինուորներ ալ հասան բայց մինչեւ Երկուշաբթի միսթրալն ալ չօգնեց անոնց՝ որոնք ջանք չէին խնայեր մարելու համար հրդեհները։ Վառ նահանգի նահանգապետը կ'ընդունի որ այս փորձանքը նահանգային սահմանները կ'անցնի եւ հարկ է վերաքննել նախըզգուշական ամբողջ դրութիւնը։

ՆԱԽԿԻՆ «ՖՐԱՆՍ», այժմ Նոռուէյ մըկըրտուած զբօսանաւը, զոր գնած է Նորվեկիացի մը, Օգս. 15ին վերջնապէս կը հեռանայ Լը Հավրէն գերմանական նաւահանգիստի մը մէջ նորոգուելու համար։ Այս կարգադրութիւնը իրար անցուցած է սէնտիքաները, որոնք կը մեղադրեն Ֆրանսական կառավարութիւնը իր անտարբերութեան համար։ Ըստ իրենց Պետութիւնը պէտք է օգնէր, որպէսզի գոնէ Ֆրանսացի բանուորներ նորոգէին նաւը, ինչ որ հարիւր հազարով ժամ աշխատանք կը նշանակէ։ Բայց հարկ է նկատել, որ զբօսանաւի մասնագէտ «գործի մարդ» մըն է Նորվեկիացին, մանաւանդ նաեւ ծովային պտոյտներու մատչելի պայմաններուն։ Նաւը նորոգելու համար նախահաշիւներ ուզած է նաւային զանազան ընկերութիւններէ, նաեւ ֆրանսական։ Այս վերջինը 350 միլիոն ուզած է եւ տասը ամսուան պայմանաժամ, գերմանական ընկերութիւնը 80 միլիոն պակաս ուզած է եւ եօթնուկէս ամիս։ Պարզ է որ Նորվեկիացին Գերմանացիներուն նախընտրութիւն կու տայ, մանաւանդ որ ֆրանսական սէնտիքաներուն խոստացած «տաք վերամուտը» որեւէ ապահովութիւն չի կրնար տալ թէ նոր գործադուլներ պիտի չխանգարեն կայութիւնը։ Ցաւալի է որ Ֆրանսա իր տնտեսական եւ ընկերային տագնապով չի կրնար մրցակցական սակեր ունենալ։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր կառավարութիւնը զոր կազմեց Քոսիկա, Ազգ. Ժողովին վըստահութիւնը ստացաւ, շնորհիւ ընկերվարականներու ձեռնպահութեան։ Համայնավարները դէմ քուէարկեցին։ «Օգոստոսի վստահութիւն» կ'որակէ այդ քըւէարկութիւնը, ծայրայեղ ձախ Մանիֆեսթօ թերթը, մինչ Փայեզէ Սեռա «կառավարութիւն մը, որ մէկ ամառ պիտի պարէ» կը գրէ։

ԳԱՐԹԸՐ, տեղի տալով Իսրայէլի ճընշումին, յայտարարեց պաշտօնապէս իր ընդդիմութիւնը պաղեստինեան Պետութեան մը ստեղծման։ Շեշտեց «ՊԱԿի հետ կը բանակցիմ միայն եթէ երկու բան ընդունի՝ Իսրայէլի գոյութեան իրաւունքը եւ այն իրողութիւնը, որ ՄԱԿի 242րդ բանաձեւը անքակտելի կերպով կապուած է այս հարցին»։ Արաֆաթ ալ, անգամ մը եւս կրկնեց թէ Իսրայէլը ճանչնալու հարց չի կրնար ըլլալ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հեռատեսիլէն, Ռամազանի շրջանին համար դադրած է «Մումէթ չօ»ի սփռումը, որովհետեւ հերոսուհին կը կոչուի «Միս Փիկկի» (ձեւով մը՝ խոզուհի) եւ ամէն մարդ գիտէ որ մահմետականը խոզ չուտեր եւ Ռամազանի շըրջանին պէտք չէ խրտչեցնել մահմետականը։

ԺԻԼՊԷՐ ՍԵԶՊՐՈՆ, կաթողիկէ գրագէտը մեռաւ խլիրդէ 66 տարեկանին։ Զգայուն սրտերու գրագէտ նկատուած, նոյնիսկ «պ. Արցունք» որակուած, Սեզպրոն երգած է ժամանակավրէպ բաներ, ինչպէս՝ ընդհանրական սէրը, իբերօգնութիւնը եւլն։ Իր գիրքերը լաւ կը ծախուէին, եւ ծանօթ գործերէն են՝ «Կորսուած Շուները», «Սուրբերը Դժոխք կ'երթան» եւլն։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱԿԱՀԱՅ ԱՆԱԽՈՐԺ ՄԻՋԱԴԷՊ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Արեւելեան շրջաններու հայութիւնը Ուրբաթ գիշեր (Յուլիս 27) անցուց մըտահոգիչ ժամեր, երբ շուրջ 25 հայ երիտասարդներ անակնկալօրէն առեւանգումի ենթարկուեցան, Ժտէյտէի, Զալքայի եւ Անթիլիասի շրջաններու մէջ հաստատուած փաղանգաւոր Թուացիկ անցարգելներու կողմէ։

Առեւանգումները հետեւանք էին գինեալ միջադէպի մը, որ նոյն օր, երեկոյեան ժամը6ին, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանի կողմի օթոստրատին վրայ, իրարու դէմ հանած էր մէկ կողմէ տեղական այլ կազմակերպութեան մը անդամ երկու Հայ երիտասարդներ, իսկ միւս կողմէ՝ փաղանգաւոր զինեալներ։ Միջադէպին զոհ գացած էին երկու կողմերէն չորս վիրաւորներ։

Զոյգ երիտասարդներու Հայ ծագումը պատրուակելով, շրջանի փաղանգաւոր ուժերը անմիջապէս Թուացիկ անցարգելներ հաստատած էին եւ պատահաբար անցորդ 25 հայ երիտասարդներ առեւանգելով տարած էին Տըպայայի փաղանգաւորներու կեդրոնը։

Արեւելեան Պէյրութի Դաշնակցական մարմիններու ներկայացուցիչները արագ միջամտութեան դիմեցին եւ յաջողեցան նոյն գիշերն իսկ ապահովել ազատ արձակումը անարդարօրէն առեւանգեալ Հայ տղոց, միաժամանակ ընդգծելով թէ զոյգ զինեալները հայկական որեւէ կազմակերպութեան հետ կապ չունէին, եւ թէ՝ միջադէպը Լիբանանեան Ճակատի ներքին ուժերուն միջեւ էր։

«ԱԶԴԱԿ» (Յուլիս 30)

Ի Ր Ա Ն

ԸՆԿ. Հ. ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք Օգս. 7ի մեր թիւով, Իրանի Սահմանադրական ժողովի անդամ ընտրուած էր ընկ. Հրայր Խալաթեան։ Օգս. 4ի «Ալիք»ի տուած մանրամասնութեանց համաձայն, հայ չորս թեկնածուներու մէջ, ընկ. Հրայր Խալաթեան ընտրուած է 8288 ձայնով։

Միւս Հայ թեկնածուներն էին.. Վիգէն Զարգարեան, Աշոտ Սինանի, Վազգէն Ղազիմեան։

Զանազան շրջաններու մէջ, Հայ թեկնածուներու ստացած ձայները հետեւեալ պատկերը կը պարզէ.—

ՍՊԱՀԱՆ՝	Հրայր Խալաթեան	1300 ձայն
	Վիգէն Զարգարեան	900 ձայն
	Աշոտ Սինանի	24 ձայն
	Վազգէն Ղազիմեան	12 ձայն
ԱՀՈՒԱԶ՝	Հրայր Խալաթեան	136 ձայն
	Վիգէն Զարգարեան	48 ձայն
ՈՒՐՄԻԱ՝	Հրայր Խալաթեան	450 ձայն
	Վիգէն Զարգարեան	— ձայն
ՇԻՐԱԶ՝	Հրայր Խալաթեան	72 ձայն
	Վիգէն Զարգարեան	2 ձայն
ԱԲԱԴԱՆ՝	Հրայր Խալաթեան	136 ձայն
	Վիգէն Զարգարեան	48 ձայն
	Դէրվիշ Սինանի	12 ձայն
ՄԱՍՋԷԴ ՍՈՒԼԷՅՄԱՆ՝	Հր. Խալաթեան	26
	Վիգէն Զարգարեան	14 ձայն

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստոս 1-2)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՌԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Լաթվիայի մայրաքաղաքին՝ Ռիկայի «Ամառ 79» փառատօնին շրջագիծին մէջ կարեւոր իրադարձութիւն մը նկատուած է Եդ. Միրզոյեանի համանուագին մեկնաբանութիւնը տեղւոյն պետական համանուագախումբին կողմէ։

Խմբավարը՝ Լիշվից մասնանշած է Արմէնփրէսի թղթակիցին, թէ ուշադրութեամբ կը հետեւին հայ երգահաններու ստեղծագործութիւններուն եւ կ'աշխատին զանոնք իրենց երկրին արուեստասէրներուն լսելի դարձնել։ Ցայսօր նուագած են Տիգրան Մանսուրեանի ջութակի, թաւջութակի եւ լարային քոնչերթօն, Ս. Աղաջանեանի հին հայկական ժամերգութիւններուն մոթիվներով յօրինուած երաժշտական ստեղծագործութիւնը։

×

ՊԱՏԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Հայաստանի Երգահաններու Միութեան վարչութեան որոշումով է, որ ստեղծըւած է այս ակումբը մէկ տարի առաջ։ Նպատակ ունեցած է ի մի խմբել երաժըշտական դպրոցներ յաճախող երկուսեռ պատանիներ, յառաջադէմները չարաշխուսական դասարաններուն։ Տարուանուան մը ընթացքին ակումբին անդամները հետեւած են դասախօսութիւններու, մասնակցած են միտքերու փոխանակութիւններու յատկացուած հանդիպումներուն։ Իբրեւ կանոն առաջին ունկնդիրները դարձած են իրենց դասախօսներուն ստեղծագործութիւններուն։

Ակումբին նախագահը՝ երգահան Գէորգ Արմենեան յայտարարած է, թէ անդամները համերգներ, նուագահանդէսներ կազմակերպած են զանազան քաղաքներու մէջ։ Անդամուհիներէն 13 տարեկան Արմենուհի Կարապետեան յօրինած է քայլերգ մը եւ Ոսկեծամիկը օփերան՝ նիւթ ունենալով չեխ հէքեաթ մը։

×

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՈՒՀԻ Հ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Մանուկներուն միջազգային տարուան առթիւ, քանդակագործուհի Հռիփսիմէ Սիմոնեան «Մայրութիւն»ը խորհրդանըշող քանդակ մը պատրաստած է։ Լեռնցի հասակաւոր կին մը, որ մէկ ձեռքով աղջնակ մը վեր բռնած է եւ միւսով ալ այլ երախայ մը խանդաղատանքի տարկայ դարձուցած է։ Ցայսօր պատրաստած քանդակներէն եղած են «Գեղջկուհի Մայրը», «Մարիամ», «Արմինէ», «Թագուհ», «Ծովինար» եւայլն։

Ծնած է Կարս, յաճախած է Վրաստանի Գեղարուեստի Ակադեմիան եւ ապա տեղափոխուած է Երեւան։ Ուսումնասիրած է Ուրարտուի, միջնադարեան Դուինի խեցեղէնը, ԺԸ - ԺԹ. դարերու ժողովրդական արուեստի գործերը, Զանգեզուրի ծանօթ բրուտագործներուն ըստեղծագործութիւնները։ Հինը եւ նորը շաղախուած են անոր արուեստին մէջ։

Դասախօսուհի է քանդակագործութեան ամպիոնին՝ Երեւանի գեղարուեստական - թատերական հիմնարկութեան մէջ։ Անոր ջանքերով բացուած է խեցեգործութեան ճիւղը։ Վաթսունի մօտ մասնագէտներ շրջանաւարտ եղած են մինչեւ հիմա։

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ ՀԱՅ-ԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու տոքթ.)

Զինադադարի տարիներուն Պոլսոյ «Ճակատամարտ» օրաթերթին մէջ Թրքերէն թերթերէ արտատպուած կարգ մը յօդուածներ մեզ մղեցին կարգ մը պատմական խորհրդածութիւններ ու մերկացումներ ընելու:

64 տարին լրացաւ Հայկական Ցեղասպանութեան: Ա. Համաշխարհային Պատերազմը ինչպէս Թաւալգլոր կործանեց Ռոմանոֆներու գերդաստանը, Հօհէնցոլլէրններու եւ Հապսպուրկներու Կայսրութիւնները, արմատական հարուածով մըն ալ ոչնչացուց փտած, նեխած, ապականած եւ միջնադարեան սկզբունքներով կառավարուող քաղքչուք եղած Օսմանեան կայսրութիւնը որ ի վերջոյ յուէտ անյայտացաւ քաղաքական բեմէն: Ինկան, կորսուեցան Թագաւորութիւններ բայց ոչ մէկ ազգ կորսուեցաւ աշխարհէն: Ընդհակառակն երբ յետ պատերազմին թէ Արեւելքի եւ թէ Արեւմուտքի մէջ աշխարհի քարտէսը վերստին գծուեցաւ, շատ մը ժողովուրդներ վերստացան զանազան կառավարական վարչաձեւեր, որոնք յետագային գիրենք առաջնորդեցին մի առ մի ընդհանուր եւ կատարեալ անկախութեան: Բայց մի միայն մէկ ժողովուրդ, այդ թոհ ու բոհին ընթացքին տեղնխտեղօք եւ իր երեք հազարամեայ հայրենիքին մէջ, լքււ բնաջնջուեցաւ: Սա եղաւ բովանդակ Փոքր Ասիոյ եւ Արեւմտահայաստանի Հայ ժողովուրդը, որ իբր վարձատրութիւն իր յայտնաբերած հաւատարմութեան առ Օսմանեան գահն, չարաչար տուժեց: Իր ինչքը կողոպտուեցաւ եւ ապա բնաջնջուեցաւ Մարգարէին հաւատարիմ ժողովուրդներուն միջեւ եւ այսպէս Հայկական Հարցը որ մօտ կէս դար պլպղեցուցած էր միջազգային դիւանագիտութիւնը գադրեցաւ այլեւս պաշտօնապէս գոյութիւն ունենալէ:

Եթէ այսօր չունենայինք վերածնած Արեւելահայաստանը Սովետական Միութեան մէջ, ո՞վ գիտէ թերեւս պնչուններուն չափ ալ չկարենայինք տոկալ եւ յաւէտ կորսուէինք աշխարհէն իբր ինքնուրոյն «Ազգութիւն» (1):

×

Ուրեմն աւելի քան վաթսուն տարիներէ ի վեր է, որ Արեւմտահայաստանը պարպուեցաւ իր բուն բնակիչներէն որոնց ստուար մեծամասնութիւնը եթէ զոհ գնաց կանխամտածուած մեծ ոճիրին դէմ մի փոքր մասը ցրուեցաւ թէ արեւմուտքի եւ թէ արեւելքի բազմաթիւ երկիրներուն մէջ: Դարաւոր հայրենիքէն կտրուած, սփիւռքի մէջ ցրուած Հայ ժողովուրդը եղաւ Հրեաներուն նման գաղթական եւ զօմօբօլիթ ժողովուրդ մը: Բայց հայկական գաղթականութիւնը անմիջապէս չեղաւ: Ան իր գագաթնակէտին հասաւ Լօզանի դաշնագրով (24 Յուլիս 1923) որ վաւերացուց եւ լրացուց եղեռնի ոճիրն ու անարդարութիւնը:

1918ի զինադադարէն յետոյ երբ պարտուած Օսմանեան կայսրութեան բախտախնդիր վարիչները եղեռնին զոհ գացող կամ Միջագետքի անապատներուն մէջ անօթի եւ անօթեւան ծուարած Հայ բեկորներուն հարստութիւնը կողոպտած եւ լոտացուածքն ալ վաճառելով փոխարժէքը գրպանած (2), գերմանական ընդծովեայով մը Օտեսայի ճամբով Պերլին փախան, աւելի քան հինգ դար Արեւելքի քրիստոնեայ ժողովուրդներուն պատուհասը եղող ընդարձակ Օսմանեան կայսրութիւնը հսկայ կաղնիի մը նման ճարճատելով հիմնովին տապալեցաւ: Միայն թէ «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կուսակցութեան ազգայնամոլ վարիչները իրենց ոճիրներուն եւ չահատակութիւններուն մեղսակից ըրած էին մոլեռանդ մահմետականները: Հետեւաբար որքան որ «Միութիւն եւ Յառաջդիմութիւն» կուսակցութիւնը պատմութեան անցաւ, իր հմայքը ոչ թէ միայն մնաց, այլ ժողովուրդի զանազան խաւերուն մօտ աւելի բարձրացաւ եւ փախստական բարձրաստիճան յելուզակները իբր «հերոս» նկատուեցան եւ պաշտամունքի առարկայ ալ եղան:

Իթթիհատի կուսակցութեան լուծումը ծնունդ տուաւ տասնեակ մը մանր մունըր կուսակցութիւններու որոնք իբր հաւատարիմ ժառանգորդները մայր կուսակցութեան բոլորն ալ նոյն սկզբունքները կը քարոզէին: Այսինքն, խաբել եւ համոզել երէկուան թշնամի Համաձայնական տէրութիւնները որպէսզի թէ Հայկական եւ թէ Յունական ցանկութիւնները նկատի չառնեն հաշտութեան խորհրդաժողովին որ 1919ի գարնան պիտի սկսէր: Այսուհանդերձ չմոռնանք եւ անմիջապէս յիշենք որ, որքան որ փոքրաթիւ, եղան նաեւ ընդդիմադիր Թուրքեր որոնք սկիզբէն իսկ չէին բաժնած Թալէաթ - Էնվէրի եւ արբանյակներու ոճրապարտ քաղաքականութիւնը: Ասոնք եւս զինադադարէն յետոյ երկու գլխաւոր կուսակցութիւն կազմեցին որոնք երբեք Թուրք զանգուածին մեծամասնութիւնը չկրցան շահիլ:

Թուրք ընդդիմադիր տարրերէն եղան անձեր որոնք հրապարակաւ ալ խօսեցան հակառակեցան պատերազմի ժամանակ կառավարութեան որդեգրած տմարդի միջոցներուն Հայոց եւ Յոյներու դէմ: Ասոնցմէ ամէնէն կարեւոր դէմքերէն մին եղաւ Ահմէտ Ռըզա Պէյ՝ ծագումով գերմանացի որ 1908ի սահմանադրութեան շրջանին Օսմանեան խորհրդարանի առաջին նախագահը եղած էր: Ահմէտ Ռըզա 1915ի տեղահանութեան ժամանակ կառավարութեան ներկայացուցած յուշագրին պատճառաւ քիչ մնաց գլուխն ալ վրայ պիտի տար եթէ չունենար իր անցեալի համբաւը, իբր ժէօն - Թուրքերու առաջին նուիրեալ առաքեալներէն:

Զինադադարէն յետոյ որքան որ առժամեայ, Թուրք ընդդիմադիր տարրը բոնակամօրէն զօրացած դուրս ելաւ դաշնակից զօրքերու ներկայութենէն քաջալերուելով: Որքան որ կայսերական կառավարութիւնը, առ երեւոյթ, Քէմալական շարժումին յաջողութիւնը չէր բաժներ, հակառակ Համաձայնական ուժերու ներկայութեան թոյլ չէր տար քընադատական խիստ լեզուով գրութիւններու երեւումը մամլոյ մէջ որոնք կըրնային վ ա ր կ ա բ ե կ ել Իթթիհատի ոճրագործ խմբակի «բարձր եւ հայրենասէր» համբաւը: Հակառակ այս հակասական երեւոյթներուն Պոլիսը 1918ի զինադադարէն մինչեւ 1922, նոյնիսկ 1923, շատ պատմական օրեր ապրեցաւ եւ ընդդիմադիր շրջերուն մէջ գտնուեցան Թուրքեր որոնք քաջութիւնը ունեցան գիմակազերծ ընելու Իթթիհատական վարիչներու առասպել դարձած «հայրենասիրական» գործունէութիւններու չափանիշը:

(Շար. - 1)

(1) Ցիշե՛նք որ ԺԷ. դարու կիսուն Լեհաստանի Հայ գաղութը 150.000 հոգիի շուրջ կը հաշուէր, իսկ ԺԹ. դարու սկիզբին Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ 20.000էն աւելի Հայ կար:

(2) Ըստ թրքական աղբիւրներու միայն Էնվէր փաշա փախուստի պահուն 40.000 կարմիր ոսկի ունէր իր հետ:

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԱՇՈՑՔԻ ՍԱՐԱՀԱՐԹԸ

Խորհ. Հայաստանի ամէնէն բարձր հարթութիւններէն է Աշոցքի սարահարթը, որ ունի ծովու մակերեւոյթէն 1900 – 2100 մ. բարձրութիւն: Կը գըտնուի երկրի հիւսիս – արեւմուտքը եւ Շիրակի դաշտին հիւսիսային շարունակութիւնը կը կազմէ: Շրջապատուած է արեւմուտքէն՝ Եղնախաղ, հիւսիսէն Ջըլուրի, արեւելքէն՝ Խոնաւ, հարաւէն՝ Շիրակի լեռնաշղթաներով: Լեռնային բարձունքէն Աշոցքի սարահարթը կանաչ հսկայ թասի մը կը նմանի՝ լայն բացուած ափերով: Անոր տափարակ յատակին կը փռուի Ախուրեան գետը իր վտակներով:

Աշոցքի սարահարթը կազմուած է վերին Ախուրեանի, Ղազանչիի, Վարդաղբիւրի, Արփի լիճի, Բաղիրխանի, Ամասիայի, Ղուկասեանի դաշտերէն ու սարաւանդներէն, որոնք իրարմէ բաժնուած են բըլրաշարքերով, հրաբխային կոներով:

Սարահարթը իր անունը ստացած է Հայաստանի պատմական Այրարատ նահանգի Աշոցան գաւառէն, որ եղած է Աշոցեան նախարարական տան ժառանգական կալուածը: Գաւառին կեդրոնը եղած է Աշոցք աւանը (այժմ՝ Ղազանչի գիւղ): Այդ անունը առաջին անգամ յիշատակուած է ուրարտական արձանագրութիւններու մէջ Իշքուլա ձեւով: Ներկայիս Աշոցքի սարահարթը կը մանէ Հայաստանի Ամասիայի եւ Ղուկասեանի շըրջաններուն մէջ:

Սարահարթը գոյացած է շրջակայ լեռներու դուրս վիժած բազալտի լաւաներէն, որոնք յետագային ծածկուած են լեռներու հողմահարումէն գոյացած եւ լիճի – գետի նստուածքներով: Հրաբխային ծագման շնորհիւ սարահարթը ունի այլազան ընդերք, չնայած որ հանածոներէն մէկ մասը միայն ունի արդիւնաբերական նշանակութիւն: Կը գտնուի Սեւան – Ամասիա մետաղածին գօտիին մէջ: Բազալտէն զատ, յայտնաբերուած են շինարարական աւազ, մկնդեղ, Ախուրեանի վերին հոսանքներուն մէջ՝ հրաբխային խարամ, Բանդլիսան գիւղին մօտ՝ այրուող թերթաքարեր եւ կրաքար, Դաշտաքար լերան շրջանը՝ քրոմիտ:

Սարահարթը հարուստ է նաեւ ստորերկրեայ ջուրերով ու աղբիւրներով: Անոնցմով կը սնանի սարահարթի հիւսիս-արեւմուտքը գտնուող Արփի լիճը, որմէ կը սկիզբ կ'առնէ սարահարթին ամէնէն մեծ գետը՝ Ախուրեանը: Ջուրերու առատութենէն սարահարթը տեղ – տեղ ճահճացած է:

Աշոցքի սարահարթը Հայաստանի ամէնէն խստաշունչ բնութիւն ունեցող վայրն է: Ձմեռը երկար է, ուժեղ սառնամանիքներով. կը սկսի Հոկտեմբեր - Նոյեմբեր ամիսներուն: Ձիւնը կը մնայ մինչեւ Ապրիլ: Ցուրտը կը դադրի միայն Մայիսին, չնայած 0–էն վար կ'իջնէ ջերմաստիճանը նոյնիսկ Յուլիսին: Տարեկան տեղումները կը հասնին 600 - 700 միլիմեթրի, որուն կէսը՝ Ապրիլ - Յունիս ամիսներուն:

Սարահարթը ունի մարգագետնի բուսականութիւն. կան հացազգիներ՝ սիզախոտ, փետրախոտ, դաշտավլուկ, շիղախոտ:

Վայրի կենդանիներէն կը հանդիպին գայլը, աղուէսը, նապաստակը, լուսանը, դաշտամուկը: Հոս կը մշակուին հացահատիկի բոյսեր, շաքարի ճակընդեղ եւ ծխախոտ:

Աշոցքի բնաշխարհը իր առատ կանաչութեամբ, ծաղիկներու բոյրով օծուն վճիտ օդով, պաղ ջուրերով յարմար

ԱՆՄԻՍԱՐՏ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

«Առաւօտ Լուսոյ» առաջարկեց մէկը: Երգեցի բոլորին ընկերակցութեամբ: «Աշխարհ Ամենայն»ը խնդրեց մէկ ուրիշը: «Հայր Մեր»ը, «Տէր Ողորմեա»ն կ'երգէի վերացած. կ'երգէի այնպիսի հաւատքով ու ջերմեռանդութեամբ, որ ինծի կը թուէր թէ այդ պահուն աղօթքի էր նստած ամբողջ հայ ժողովուրդը իր նահատակներով, իր սուրբերով ու բոլորը, բոլորը հաւատացած էին, թէ անմեղ մանուկի մը վստահուած այս աղօթքները անպայման կը լսէ Տէրը: Ինծի կը թուէր, թէ մեր գոմը տաճարի էր վերածուած ու լման ժողովուրդի մը կողմէ եղած այդ աննախընթաց հաւաքական աղօթքը, մարմարեայ սիւներու վերածուած, ոլորուելով, ոլորուելով, սիւն առ սիւն դէպի Աստուծոյ գահոյքը կը բարձրանային:

Լացով ուհեկեկանքով երգեցինք ու աղօթեցինք, մինչեւ որ ալ աղօթք չմնաց ու բոլորս մեղմօրէն իրարու վրայ հակած քնացանք:

Յաջորդ օրը երբ անապատին ճամբան բռնեցինք, քիչ մը կազդուրուած, քիչ մը թեթեւցած կը զգայի ինքզինքս, բայց հոգիս աւերակի էր վերածուած: Տէր, ներէ՛ մեղաւորիս, բայց նման աղօթք դուն անպայման չես կրնար լսած ըլլալ, այնքան անխառն հաւատքով ու երկիւղածութեամբ. ըսէ, Տէր, ինչպէ՞ս կրցար մեր այդ օգնութեան կանչը չլսել: Մենք բոլորս հաւատացած էինք, որ քու մատիդ շարժումը բաւական կ'ըլլար՝ որ չարագործը դադրէր չարիք գործելէ, որպէսզի քու փառքիդ համար քարանձաւներուն մէջ իր եղունգներով տաճար կերտողը, քու մէկ հատիկ զաւկիդ պէս եւ անոր ու քեզի համար խաչուող մեր ժողովուրդը անապատի չնագայլերուն կեր չդառնար: Ու դուն, ո՛վ Տէր, այդ մատի շարժումն իսկ չըրիր. դուն չուզեցիր լսել ոչ մեր լալագին աղօթքները եւ ոչ մեր աղերսանքները:

Այդ օրը, ո՛վ Տէր, դո՛ւն իմ հաւատքիս խորանը խորտակեցիր Այդ օրէն ի վեր ես այլեւս աղօթք չեմ ըրած, չեմ կրնար աղօթել, եւ որո՞ւ ուղղեմ աղօթքներս, երբ դուն մեր ժողովուրդի այդ օրուան հանդիսաւոր աղօթքը չլսեցիր:

Եկեղեցի՛: Ի հարկէ կ'երթամ եւ կը ծառայեմ եկեղեցիիս, որովհետեւ իմ պապերուս աղօթավայրն է ան եւ մեր ժողովուրդի ճարտարապետական անգնահատելի գանձերու թանգարանը՝ հոն է:

Ի հարկէ կ'երթամ եկեղեցիս, լսելու համար մեր գրական գլուխ – գործոց շարականներ: Եկեղեցին այն միայն կամուրջն է որ մեզ կը կապէ մեր անցեալին:

Բայց աղօ՛թք ընել. ներէ, Տէր, չեմ, չեմ կրնար, քանի իմ հաւատքիս խորտակուած խորանը չէ վերակերտուած, իմ ժողովուրդիս հանդէպ քու ցոյց տալիք արդարամտութեամբ:

Ճամբայ պէտք է իյնալ... շատ բարի: Այլեւս չէինք ուզեր հասկնալ թէ ո՞ւր պիտի երթանք: Անապատային մեր պըտոյտներուն վերջապէս վերջ տրուեցաւ ու Տէրպալպի գիւղին մէջ ազարակի մը մէկ սրահը մեզի՝ հօրեղբայրներուս եւ մեր ընտանիքին յատկացուցին:

Երկարատեւ հիւանդութեան հետեւանքով քրոջս ամբողջ մարմինը վէրքերով էր ծածկուած ու խեղճը չէր գիտեր ո՞ր կողմին վրայ պառկիլ: Կը տառապէր ինք, խրմով կը տառապէինք մենք բոլորս: Ցաւ ... րութիւն հօրեղբայրս խորհրդաւոր ձեւերով գլխ մէկ կողմ տարաւ, բացատրեց թէ քրոջս կարելի չէր բուժել, պէտք է խորհինք եւ միջոց մը գտնենք որպէսզի մեր աչքերուն առջեւ չտառապի...

Շատ էր խորհած, բայց չէր կրցած յարմար միջոց մը գտնել: Ինք կը խորհէր թէ լաւագոյնը զայն թունաւորելն է: Երկարօրէն խօսեցաւ. համոզիչ փաստեր ունէր եւ նկատի ունէր նաեւ մեր ներկայ վիճակը, հօրեղբօրս ողջմտութեան վստահ էի. բայց ինչպէ՞ս կարելի է, որ ես իմ ձեռքով թոյն գնեմ քրոջս համար: Գիտէի թէ հօրեղբայրս ինծի դիմած էր, որպէս մեր տան այր մարդը եւ պատասխանատուն: Ու այդ գիտակցութեամբ ալ պէտք էր որոշումս տայի եւ... համաձայնութիւնս տուի:

(11 - Շար.)

ICOM

«ԺԽՏՈՒԱԾ ԿԱՌՈՅՑ-ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

Համագումարը տեղի կ'ունենայ, ինչպէս յայտարարուած է առենին, Փարիզ, Սեպ. 7 – 11 հետեւեալ յայտագրով.–

Վրդ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ Վենետիկ
Հայ եկեղեցին եւ եկեղեցականները Սփիւռքի պայմաններուն մէջ:

ԼՈՒԴՎԻԿ ԲԱԶԻԼ - Միւնիխ
Հայ «կրթուածների» բթամտութիւնը:

ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՀԻՆԵԱՆ - Պէյրութ
Փորձ տարա - գրութեան մասին:

ԷԴՈՒԱՐԴ ԳՈՒԼՊԵԿԵԱՆ Միչըմ –Սըրրէյ
Սփիւռքահայ արդի մամուլը:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ – Պէյրութ
Մանկավարժութիւն մը՝ Տարբերութեան ի խնդիր:

ՍԵԴԱ ԳԱԲՈՅԵԱՆ – Փարիզ
«Դաստիարակութիւն ու փոխանցում եւ երեւ մարդու ընդմէջէն»:

ՐԱՖՖԻ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆ - Օսնապրուկ
Հայ գրականութիւնը եւ անոր թարգմանութեան վերաբերեալ կարգ մը խնդիրներ:

ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ - Փարիզ
Ազգութիւն եւ կրօնք:

ՍԵԴԱ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ – Քաշան
Ներգաղթ եւ արտագաղթ:

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ – Փադովա
Լեզուական հարցեր սփիւռքի մէջ:

ՀԵՐՄԱՆ ՎԱՀՐԱՄԵԱՆ – Միլանօ
Մշակութային մեռելասփրութիւնը ըսփիւռքում:

ՊԵՏՐՈՍ ԹԵՐԶԵԱՆ - Փարիզ
5 տարիները՝ փորձառութիւն մը ըսփիւռքահայ մամուլէն ներս:

Irma AVDJIAN Buenos-Aires
L'être Arménien

K. A. CHOREKCHIAN New-York
Why Armenian Press is not interesting?

Jack KARAPETIAN (KARAPENTS) Maryland
Te crisis of identity in contemporary Armenian literature

Agop KERKIACHARIAN Montmorency
Les efforts de regroupement des Associations arméniennes de la région parisienne

Tigran KOUYOUMDJIAN Fresno
Purpose and Direction of Armenian Studies in the Diaspora

Angele KAPOIAN Paris
Peut-on considérer le théâtre de Reine Bartève étant arménien?

Armand MEKITARIAN Grenoble
Réflexion sur la nécessité d'une banque arménienne au service de la Diaspora

Edward OHANESIAN Muncen
La philosophie du nationalisme

Gaspar DERDERIAN Beyrouth
Not informed about the title

Jirayr TANIELIAN Beyrouth
Not informed about the title

Hasmig INDJEDJIKIAN Montreal
Not informed about the title

Herold ALEXANIAN Paris
Not informed about the title

Bella OURFALIAN Paris
Not informed about the title

Krikor BELEDIAN Paris
Not informed about the title

Bruno SAKAYAN Paris
Not informed about the title

վայր է լեռնակլիմայական առողջարանններ ստեղծելու համար:

Սարահարթը պատմական յուշարձաններու առատութեամբ աչքի չի զարներ: Ամասիա քաղաքնման ասանէն հիւսիս-արեւմուտք կան հայկական հին ամրոցներու հետքեր: Ն. Ք. Գ – Բ հազարամեակներու կիկլոպեան ամրոցներ կան Բանդիվան, Բալըխլի եւ այլ գիւղերու մօտ: Միջնադարեան եկեղեցիներ կան Ղազանչի, Ցօղամարգ եւ այլ գիւղերը: Հռչակաւոր են Ղազանչիի խոյակերպ տապանաքարերը:

ԲԱՂՁԱԼԻ ՄՏԱԾՈՒՄ

— O —

Այս յօդուածին ավելի ճիշդ պիտի ըլլար գործածել բաղձանքը իրականութեան տեղ առնել խորագիրը: Ուիշփուլ Թինքինկ, ինչպէս կ'ըսեն Անգլիացիք: Այսպէս կամ այնպէս նախընտրելի է կարճ խորագիրը:

Այժմ գանք բուն նիւթին: Ժընեւի մէջ գումարուեցաւ Ֆրանսախօս խորհրդարականներու միջազգային ընկերակցութեան 10րդ Ընդհանուր ժողովը:

Ժողովի աւարտին, Յուլիս 13ին, հըրապարակուած բանաձեւերէն գլխաւորը հետեւեալ բաղձանքը կը յայտնէր.– ֆրանսերէնն ու անգլերէնը, աշխատանքի միակ լեզուները ՄԱԿի քարտուղարութեան, պէտք է իսկապէս հաւասար դիրքերու վրայ մնան»:

Օրինաւոր բաղձանք մը անկասկած. բայց որքա՜ն ցնորական, եթէ նկատի առնենք այժմու հոլովոյթը լեզուական գետնի վրայ: Որո՞նց յանցանքն է, եթէ անգլերէնը գլուխը առած կ'երթայ եւ ֆրանսերէնը տեղատուութիւն կ'արձանագրէ. լրագրող մը այս հարցումը ուղղած է ժողովին մասնակից Ֆըրանսացի պատուիրակի մը. այս վերջինը պատասխանած է.– Ուրեմն, կը փափաքիք, որ բոլոր պաշտօնական գրութիւնները ֆրանսերէնի թարգմանուին»: Ֆրանսայի մէջէն իսկ չէ անցած, թէ բնագիրները կրնան նաեւ Ֆրանսերէնով շարադրուած ըլլալ: Անհոգութի՞ւն, ցուցամոլութի՞ւն, թէ պարտականութեանց թերացում... Ցամենայն դէպս շատ են Ֆրանսախօս պաշտօնատարներն ու պատուիրակները՝ միջազգային հիմնարկութեանց եւ մարմիններուն մէջ, որոնք պարզ կերպով կը գոհանան անգլերէն բնագիրներով: Արդարեւ, միայն ամէնէն կարեւորներն են, որ կը թարգմանուին ֆրանսերէնի, ապա սպաներէնի, այն ալ մինչ ուշացումով, յաճախ երկար: Եւ դեռ կան բազմաթիւ Ֆրանսախօսներ, որոնք անգլերէն կ'արտայայտուին կամ կը գրեն, այս ձեւով ամրապնդելով Շէյքսփիրի լեզուին մենաշնորհը:

Լրագրողներուն բողոքները, երբեմն նոյնիսկ ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին առջեւ արծարծուած, ո՛չ մէկ արդիւնք տուած են: Լուռ օրէնքի մը համաձայն, մամուլին յանձնուած հաղորդագրութիւններն ու զեկոյցները նախ անգլերէնով կը տրուին: Եւ ինչ որ ամէնէն տարօրինակն է՝ անգլերէն կը հաղորդուին նոյնիսկ Ֆրանսերէն արտասանուած ճառերն ու յատարարութիւնները:

Ֆրանսախօս խորհրդարանականներու միջազգային ընկերակցութիւնը կազմած է իր բիւրօն: Ֆիլիփ Եասէ, նախագահը Քոթ տ'Իվուարի Ազգ. Ժողովին, միաձայնութեամբ նախագահ ընտրուած է: Շառլ Հելու, Լիբանանի նախկին եւ ընկերակցութեան հրաժարեալ նախագահը, ընտրուած է պատուոյ նախագահ:

Թ. Ա. Թ.

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԲԱՐՁՐԱՀԱՍԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ...

Բարձրահասակ Եւրոպացիներու ընկերակցութեան Դաշնակ. Գերմանիոյ նախագահը որոշած է, դատարանի ճամբով տուրքերու հատուցում պահանջել բարձրահասակներուն համար: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, իրենց հասակին պատճառով յաւելեալ ծախքեր կը կրեն: Պրէմէռ Նախրիխտըն օրաթերթը այս վերջիններուն տրտունջները յայտնած է:

Ֆրանքֆորթ բնակող մէկը, որ 2·10 մեթր հասակ ունի, ստիպուած է 15·000 մարք ծախսել իր յարկաբաժինին մէջ, որպէսզի մեծ դուռներ շինել տայ, երկար մահճակալ եւ լոգարան հաստատէ: Զափահաս մը, որ 1·80 մեթր հասակ ունի եւ 49 չափի կօշիկ կը կրէ, հարկադրուած է 700 մարք ծախսել զոյգ մը կօշիկի համար: Երբ «մեծ ոտքի» վրայ կ'ապրի մէկը, ստիպուած է չափուած – ձեւուած հագուստ հագնիլ... «Երկու մեթրնոց» խանութները երկար փողկապներ կը հրամցնեն. առանք չեն գտնուիր պատրաստի խանութներուն մէջ... Բարձրահասակներուն գերման ընկերակցութիւնը միայն պարզ պահանջատէր չէ: Վերջին 25 տարիներուն անդամներէն հազար հոգի իրենց ընկերակիցներուն հետ հանդիպումներ ունեցած են: Աւելի քան վեց հազար «երկար ձողեր» կազմակերպուած են: Գերմանիոյ ամէնէն բարձրահասակ մարդը, որ պիտի մասնակցի յառաջիկայ միջազգային հանդիպումին, կը կոչուի Բըլայն (փոքր): Հասակն է 2·24 մեթր:

×

ՏԻՊԱՐ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ

Պատ Վիւրթէմպէրկի կառավարութիւնը մօտերս յանձնարարութիւններու գրքոյկ մը պիտի ցրուէ Լանտի պաշտօնատարներուն: Տէր Թակեաշփիկըլ օրաթերթը արդէն ներկայացուցած է յանձնարարութիւններէն մէկ քանին, հետեւեալ խորհրդածութիւններով.

– Կարդալով կարգ մը յանձնարարութիւնները, կրնանք հարց տալ, թէ Լանտի կառավարութիւնը իսկապէ՞ս լուրջ վերաբերում ցոյց կու տայ պաշտօնատարներուն հանդէպ: Տիպար պաշտօնեան պէտք է «պատասխանէ քաղաքացիներու բարեւին», պէտք չէ երբեք «մերժէ իրեն երկարած ձեռքը»: Նախատեսուած է նոյնիսկ ջնջել բոլոր խանգարիչ ազդակները կարեւոր խօսակցութիւններու ընթացքին, ինչպէս ապականած օդը», «աչքին շլացումը չեշտակի լուսաւորումով»: Իբրեւ ընդհանուր կանոն տիպար պաշտօնեան պէտք չէ նստի իր գրասեղանին առջեւ, երբ խօսակից մը կը գտնուի. աեկա խիստ իշխանական տպաւորութիւն մը կը ձըգէ այցելուին վրայ: Այսուհանդերձ, չէ ճշդուած, թէ ի՞նչ դիրք պէտք է գրաւէ: Տարակարծութեան պարագային, գրքոյկին տուած յանձնարարութիւնն է, պարզօրէն բայց անաչառ գտնուիլ: «Շնչեցէք խոր, արտաշնչեցէք հանդարտ կերպով, շատ մի մօտենաք ձեր խօսակիցին...»:

Գրքոյկին անհրաժեշտութիւնը նպատակայարմար չէ նկատած Լանտի պաշտօնեաներուն արհեստակցական ընկերութեան նախագահը: 68·000 մարք արժած այս գրքոյկին մէջ, համաձայն արհեստակցականի նախագահին, «տրամաբանող ամէն մարդ կրնայ գտնել մանկապարտէզներուն մէջ սորված մանրամասնութիւնները»:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929

1979

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

5.

Ճիշդ այդ պահուն է որ պըտըլիկ մըկնիկ մը եկաւ իրենց ճիշդ դէմը, սենեակին մէջտեղ, վարդագոյն ականջները ցցած՝ զարմացումով նայեցաւ այդ երկու անշարժ էակներուն, եւ յետոյ, կարծես յանկարծ խիստ կարեւոր ժամադրութիւն մը վերյիշելով մեկնեցաւ, նետի մը պէս:

Մեծ արցունքը ինկաւ, կորսուեցաւ:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ ՓԻՒԷՌ
ՆԱԽԿԻՆ ԺԻՌԱՌՏՕ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 18...

Մնացեալ թուանշանները կարելի չէր կարդալ, որովհետեւ անոնց վրայ ջնջոց մը կար: Լաթի այդ կտորը բռնող ձեռքը անմիջապէս կը ճանչցուէր իր միջնամատէն: Միջնամատ չկար. որով Կոստանինն էր: Փարիզ քաղաքի նախկին հրշէջ գունդի ենթասպաներուն է՛ն կրակոտը բարձրացած էր սանդուխի մը վրայ եւ ցուցափեղկը կը մաքրէր: Եթէ երբեք ջնջոցը պահ մը անշարժեցնելով իրենց խանութին հնութեան «ռեքլամ»ը ընել չէ թերացաւ, այդ յացանքին ամբողջ բեռը կ'իյնար Ֆրանսայի վարած գաղթային քաղաքականութեան վրայ: Իրաւ ալ նոյն պահուն, խիստ թեթեւ ու վառ գոյներով հագուստ մը հագած երիտասարդ աղջիկ մը, քովի խանութէն դուրս նետուելով կը ճչար:

— Մէօսիէօ Կոստան, Մէօսիէօ Կոստան, չուներնիս ձագ բերաւ...

— Քանի՞ հատ, հարցուց Կոստան իր բարձունքէն, առանց պաղարիւնութիւնը կորսնցնելու, առանց յուզումը յայտնելու:

— Չեմ գիտեր, չկրցայ համրել... կարծեմ կը մեռնի կոր: Ա՛խ սարսափելի բան է, ո՛հ, կը մեռնի կոր...

— Ես հոս եմ, անհոգ եղէք, կուգամ կոր...

Եւ Կոստան աղջկանը հետ արագ քայլերով մտաւ քովի հանդերձավաճառին խանութը: Ջնջոցը մնաց սանդուխին վրայ, ապակիին կոթնցուած սանդուխը մայթին վրայ, մայթը մնաց մեծ հրապարակին վրայ, իսկ հրապարակը Թոնինէռի վրայ:

Թոննէռ, Իոն նահանգին գլխաւոր քաղաքն է եւ կը գտնուի Փարիզի եւ Լիոնի մէջտեղ: Միջերկրական իջնող շոգեկառքի մեծ գիծին վրայ ըլլալուն՝ հաղորդակցութեան դիւրութիւնը չի պակսիր բնաւ. մանաւանդ որ ճեպընթացը մայրաքաղաքը Թոննէռէն բաժնող 180 քիլոմեթրօն երեք ժամէն կը կտրէ: Ասոր համար է որ Փիէռ ու Ժանն երբեք չարաթէն հասան հոս:

Կայարանէն դուրս ելլելուն պէս, ժըպիտ մը բացուեցաւ Փիէռի դէմքին: Կենդանութեան, երջանկութեան, գոհունակութեան ժպիտ մը: Երկա՛ր ատեն է որ այսպիսի ջերմութիւն մը իր հոգին չէր պարուրած: Անհամար կասկեններ գարնանային կանաչութեան իրենց ամբողջ կուսութիւնը նետեր էին օդին, որ բոլորովին տարբեր խունկ մը ունէր, բոլորովին տարբեր մաքրութիւն մը, նոր շունչ մը:

Խաղաղութիւնն ու պարզութիւնն է որ կը խաղային ծառուղիներուն մէջ, մանուկներու եւ տարեց գաւառացիներու շուրջ, մինչ խորը, բացաստանի մը լոյսով՝ զինուորներու անխուսափելի մահարձանը իր մարմարը կը բարձրացնէր: Լայն ճամբայ մը կ'առաջնորդէր քաղաք: Աջին անմիջապէս կը շինուէր ոստիկան զօրքերու շէնքը, եւ քիչ մը աւելի վեր քաղաքապետարանը՝ իր եռագոյն գօտիով: Ամէն ինչ նոր կը թուէր երիտասարդ Փիէռի: Ան հոգիի կատարեալ գոհունակութեամբ մը ինքզինքը կը յանձնէր գաւառական կեանքին հեշտ օրօրումներուն:

(94 – Շար.)

Տէր եւ Տիկին Պարէտ Բամպուքճեան, այրի Տիկին Սաթրա Սերոբեան, Պարոն Փաթրիք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Ռեմոն Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Արմէն Յակոբեան, Կիւլպենկեան եւ Կարապետեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ – մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Իսպիրեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 10ին, 91 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Օգս. 16, ժամը 14.30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան – Կուժոն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն – Փարիզիէնի գերեզմանատունը:

ՈՐԵՒԷ ՄԱՀԱԶԴ ՂՐԿՈՒԱԾ ՉԸԼԼԱԼՈՎ, ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅՍ ԻԲՐԵՒ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ:

«ՅԱՌԱՋ».– Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Պ. Բամպուքճեանի եւ Տիկ. Ս. Սերոբեանի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը իր վշտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Վ. Քիւփէլեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Յ. Կուստուզեանի, Տէր եւ Տիկ. Ալ. Կուստուզեանի, Տէր եւ Տիկ. Ար. Կուստուզեանի, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, աղջկան, քրոջ եւ ազգականին

Արաքսի Քիւփէլեանի

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Ինչպէս նաեւ ընկ. Վ. Քեհեայեանի, ընկ. Սիւզան Մոնժի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, փեսային եւ ազգականին

Նշան Քէհեայեանի մահուան առթիւ:

×

Հարաւային Ֆրանսայի Թեմի Ազգային Առաջնորդարանը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վարդան Քիւփէլեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսիս Կուստուզեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն Արաքսի Քիւփէլեանի մահուան առթիւ:

×

Մարսէյլ քաղաքի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Վարդան Քիւփէլեանի, իր զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին Տիկ. Արաքսի Քիւփէլեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

Վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկ. Միքայէլ Ճանիկեան եւ Օր. Վարդանոյշ Ճանիկեան իրենց սիրելի քեռիին Պարոյր Պօէաճեանի մահուան առթիւ (Մարսէյլ) 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՎԱՆՍ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աստուածածնայ տօնին առիթով՝ Պատարագ, Կիրակի, 19 Օգս. եւ Խաղողօրհնութիւն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՔԱՅՆԱՍՓԻՒՌՆ

Չորեքշաբթի, Օգս. 15, ժամը 8ին, Ֆրանս – Քիւլթիւրէն՝ Լիւք – Անտրէ – Մարսէլ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա):

Ճոխ յայտագիր երեխաներուն կողմէ պատրաստուած: Պիւֆէ:

Խաղողի օրհնութիւն:

EXPOSITIONS

ԳԱՐԶՈՒ — CARZOU

Du 17 Juin au 30 Août

Galerie d'Art du Château des Hayes

49250 BRION

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի ե.պ. հետեւեալ նուէրները..

Տիկ. Հայկանոյշ Գույումճեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկ. Ժ. Նազարեան 100 ե. պ. 50 դպրոցին, Տիրատուրեան ընտ. 100 ե. պ. 50 դպրոցին, Մ. եւ Ժ. Նազարեան 100 ե.պ. 50 դպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Շ. Կարկալեան ե. պ. 100, Տէր եւ Տիկ. Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Քլոտ Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Աճէմեան, Տէր եւ Տիկ. Գարօղլանեան, Տիկ. Երանոսեան 50ական:, Եպլինէ Գաչէրեանի (ծն. Վարժապետեան) թաղման առթիւ Պէրպէրեան եւ Առաքելեան ընթանիքներ 100, Տէր եւ Տիկ. Ս. Քէչիշեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Մարգարեան, Տիկ. Ժ. Մարգարեան եւ Տապազ 50ական, Նուարդ Հացագործեանի հոգեհանգստեան առթիւ առ. թիւ Տէր եւ Տիկ. Յ. Ադամեան ե.պ. 250, Օր. Ա. Հացագործեան ե.պ. 250, Տիկ. Սէրվէրեան (Փարիզ) 50 ե.պ., տոքթ. Ս. Էթմէքճեան ե.պ. 500, Աւետիս Մելքոնեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Ն. Մելքոնեան ե.պ. 300, Տիկ. Ա. Ալթունեան 100 ե.պ., 100 դպրոցին, Տէր եւ Տիկ. Ս. Հաթէմեան, Շէլէլէկեան ընտանիք 100ական ե.պ., Վիքթորիա Ալթունեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Հ. Միսիրեան 100 ե.պ., Ե. Զուլֆաեան 20 ե.պ.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպոնիէռի սրահներուն մէջ:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26

Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

PREMIER CONGRÈS ARMÉNIEN
à l'hôtel Nikko, Paris

PROGRAMME

Lundi 3 Septembre

18 h - 21 h	RECEPTION A L'HOTEL NIKKO	

Mardi 4 Septembre

10 h	ALLOCUTION D'OUVERTURE	*Me. Edouard JAKHIAN*
10 h 30	LE BUT DU CONGRES	*R.P. J. KARNUZIAN*
11 h	DE SAN STEFANO A LAUSANNE	*Prof. DR. Vahakn DADRIAN*
16 - -18	SEMINAIRE	

Mercredi 5 Septembre

10	L'HISTORIQUE ET L'ETAT ACTUEL DE LA DIASPORA	*R.P. A. GRANIAN*
11	L'INFLUENCE DES EVENEMENTS POLITIQUES INTERNATIONAUX SUR LA DIASPORA	*Prof. M. BOULDOUKIAN*
15	PERSPECTIVES D'AVENIR	*Prof. M. BOULDOUKIAN* *Prof. DR. V. DADRIAN* *R.P. A. GRANIAN* *R.P. J. KARNUSIAN*

Jeudi 6 Septembre

10 - 18	SEMINAIRES	

Il est rappelé à tous les intéressés que la participation et l'accès à ce congrès sont strictement réservés aux personnes munies d'une invitation personnelle. Des cartes d'admissions seront envoyées à ceux quien ont fait la demande.

Veuillez adresser toute correspondance uniquement à l'adresse suivante :

M. BOULDOUKIAN, 11-15 rue de Javel 75015 Paris tél. 579 - 35 - 59

le restaurant

LA CAPPADOCE

tél. 375.05.30

Midi et soir avec GARBO au piano

Et tous les soirs : YORGANTZ accompagné de l'orchestre CAPPADOCE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

FERME LE LUNDI

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-էն 16

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝

«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ, ՄԵԿՆՈՒՄ՝

ԼԻՈՆԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ

ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՅԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	**BAGHDASSARIAN Levon**
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission paritaire : N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
15
MERCREDI
15 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.447 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.447

Ի՛Ր ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑԷՔ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐԸ

Արձակուրդի օրեր են եւ ամէն մարդ կը խօսի օդի, լոյսի, ջուրի մասին:

Ամէնքն անճարն ալ խօսակից կը փնտռէ, պատմելու համար օդափոխութեան պարագաները:

Ամառ ու ան լեռ եւ ծով տեսեր են: Ուրիշներ՝ ջերմուկ եւ արեւ:

Կան ալ որ լեզու կը թափեն, նկարագրելու համար իրենց պտոյտները՝ երկրէ երկիր:

Իրենց համար գաղտնիք չունին Զուիցերիան, Իտալիան, Սպանիան կամ Վոսփորի ափերը:

Օդ, լոյս եւ ջուր: Նոր հորիզոն եւ թարմութիւն:

Ամէն պարագայի մէջ, կազդուրում: Ցնցում մը երիտասարդացում՝ աշուն մը եւ ձմեռ մը եւս անցընելու համար:

Անշուշտ մարմնական վերանորոգումը իրեն հետ կը բերէ հոգեկան աշխուժացում ալ:

Մարդիկ աւելի տրամադիր կ'ըլլան հետաքրքրուելու հանրանուէր գործունէութեամբ:

Գոնէ թմրած ջիղերը կ'արթննան եւ աչքերը աւելի որոշ կը տեսնեն չարն ու բարին:

Երբ մաքուր օդ շնչած են, կ'ուզեն որ քիչ մը թարմութիւն մտնէ նաեւ մեր հանրային կեանքին մէջ:

Քիչ մը թարմ օդի կը կարօտինք մենք ալ, սկսելով այս գաղութէն:

Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է լայն բանալ պատուհանները, որպէսզի բացուին մեր աչքերը: Որպէսզի թարմ օդ մտնէ մտքերն ու սրտերը:

Հարկ է թօթափել ինքնահաւանութեան, մեկուսացման, թմրութեան եւ լճացման փոշին, որ կանխահաս ծերութիւն կը նշանակէ:

Չէ՞ք տեսներ, — աշունը տխրաբար նստեր է տարագիր բազմութեանց հանրային կեանքին վրայ:

Չէ՞ք լսեր դեղնած տերեւներու խշշրտուքը, ամէն ասպարէզի մէջ:

Եղածը պահելու աշխատանքը յաճախ կը շփոթուի չուտ մաշեցնելու սովորութեան հետ:

Ցոգնած աչքերը պղտոր կը տեսնեն ամէն բան:

Երիտասարդները գունաւոր ակնոցներ կը փնտռեն, ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար:

Գործօն ուժեր եւ մամուլը ահագին եռանդ կը սպառեն, տարրական ճշմարտութիւններ պարզելու համար:

Իւրաքանչիւր համրանք իրեն յատուկ պատեանի մը մէջ ամփոփուած, չի համարձակիր տեսնել թէ ինչ կը բանի դրացին:

Տարագիր բազմութիւնները կը թաւթափին անորոշութեան մէջ, անճար նայուածքներ ուղղելով չորս հովերուն:

Հոծ գաղութներէն այն որ ուժ եւ բախտ ունի, վերէն կը նայի միւսներուն վրայ:

Ուրիշներ իրենց իւղով կը տապկուին, միշտ նախընտրելով դիւրին, հարթ ճամբաները:

Ընկալեալ սովորութիւնները մամուռ կապած են ամէն տեղ, կախարդական շրջանակ մը առեղծելով:

Երեսնամեայ փորձառութիւնը կ'ապացուցանէ թէ լրջօրէն կը կարօտինք ներքին օդափոխութեան մը:

Լոյս եւ թարմութիւն:

Շ.

14 Օգոստոս 1954

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՆՈՐ ՅՈՅԶԵՐ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՆՈՐ ՍԵՂՄՈՒՄՆԵՐ ՕՏԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կացութիւնը աւելի եւս ծանր բնոյթ առաւ Երկուշաբթի օր: Բախումներէն վերջ, որոնք շարունակուեցան Խոմէյնիստներու եւ ձախ աշխարհականներու միջեւ, մամուլի դէմ նոր միջոցներ ձեռք առնըւեցան, այս անգամ օտար թղթակիցներուն նկատմամբ: Նախ նոր թղթակիցներու Իրան մուտքը խիստ կանոնադրութեան մը ենթակայ է: Դիմումը պէտք է ըլլայ խնդրոյ առարկայ թղթակիցներու ապրած երկրին դեսպանատունը, երկու ամիս առաջ, անկէ ետք ալ տեղւոյն վրայ, հարկ է երդում ընել որ ոչ մէկ լուր պիտի հաղորդէ որ ճշմարտութեան դէմ ըլլայ (ճշմարտութիւնը անշուշտ միայն Խոմէյնիի կը պատկանի...): Որեւէ տեսակցութեան պարագային, «Ուղղութեան» նախարարութենէն մէկը պէտք է անպայման ներկայ ըլլայ: Այս բոլոր պայմանները չյարգող ոեւէ օտար լրագրող, անմիջապէս երկրէն կ'արտաքսուի: Խոմէյնիստներու մէկ նոր նշանաբանն է «պիտի ջախջախենք բոլոր թունաւոր գրիչները»:

Մամուլի դէմ այս արշաւին կողքին, բուռն յարձակումներ եղած են համայնավար Թուտէհ կուսակցութեան շէնքին, դեմոկրատ կեդրոններու եւ համալսարանին վրայ: Համայնավար կեդրոնատեղին գրահապատ դուռներով պաշտպանուած ըլլալով, Խոմէյնիստները անկախ Մարքսիստներու շէնքէն վրէժ առած են եւ կրակի տուած բոլոր փաստաթուղթերն ու թղթածրարները դուրս գտած են: Ուրիշ «յեղափոխականներ» ձախապաշտ գրատան մը վրայ յարձակած են: Այս ամբողջին կ'ընկերանան ծանօթ յանկերգները «անկցի Սիոնականութիւնը», «անկցի անաստուած Համայնավարութիւնը» եւլն. եւլն:

Մօտ մէկ տասնեակ զինեալ մարդիկ ալ «Իսլամական Յեղափոխական Իշխանութեանց» հրամանին վրայ, Կիրակի օր, գրաւած են Սպահանի կոյրերու բողոքական դպրոցը: Ցարձակողները վռնտած են գերման տնօրէնը եւ ընտանիքը: Դպրոցը Անկլիքան Եկեղեցւոյ կը պատկանի:

Երէք Ռուլօ Մոնտի մէջ յօդուածաշարք մը սկսած է, ուր շահեկան վերլուծումը կը կատարէ ներկայ կացութեան: Մաղթելի է որ ամբողջ յօդուածաշարքը գրած ու ղրկած ըլլայ նախքան օտար լրագրողներու վերաբերող օրէնքը:

× Պախթիար, որ քանի մը շաբաթ է մէջտեղ ելած է, նոր տեսակցութիւն մը շնորհած է Ֆրանսական Մամուլի Գործակալութեան եւ յայտարարած թէ Խոմէյնիի վարչակարգը շուտով կը տապալի «ոչ թէ շնորհիւ ընդդիմադիրներու հանճարին այլ իրենց անքննելի տխմարութեան»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, վախճանեցաւ կարդինալ Ճոն Ճոզէֆ Ռայթ, 70 տարեկանին, որ յառականչական դեմքերէն էր Վատիկանի: Փորձած է դըլխաւորաբար պայքարիլ թեքնոքրաթներու քաղաքակրթութեան դէմ, որու ճնշումին տակ էր Հռոմի եկեղեցին:

ՊԻՆԿԷՕԼԻ (արեւելեան Թուրքիա) մէջ սպաննուած է Ազգայնական Շարժումի գաւառական պատասխանատու մը: Սպաննուած են նաեւ իրեն ընկերացող մայրըն ու եղբայրը: Եօթը ծայրայեղ աջեր, որոնք ահաբեկչական արարքներու հեղինակներ էին, ձերբակալուած են:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ամբարտակ մը տապալած է, որու հետեւանքով 5000 մեռեալ կայ, ըստ առաջին հաշուեկշռի մը: Տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով է որ խզում պատահած է:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հարաւային շրջանի հրդեհները դադրեցան: Ամէն կողմ, անտառներուն շուրջ հսկողութիւնը ամրապնդուած է, որպէսզի անխոհեմները եւ մանաւանդ հրդեհ վառելու ախտէն տառապողները յանցանքի վրայ բռնուին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ կրկին միջադէպեր կան եւ ահաբեկչական արարքներ: Առջի օր, Իրաքի դեսպանն էր հազիւ ազատած է մահափորձէ մը Արեւմտեան Պէյրութ: Վիրաւորուած է վիզէն, ուսէն եւ ձեռքէն: Դեսպանը այս մահափորձը վերագրած է «արաբ ազգին թշնամիներուն»: Միւս կողմէ, այլ բախումներու զոհ գացած են երեք հոգի, քաղաքին կեդրոնը:

ԷՐԷՅԼԻԻ (Թուրքիա) ածխահանքին մէջ պատահած արկածի հետեւանքով վեց բանուոր մեռած եւ 5 ուրիշներ ալ՝ վիրաւորուած են:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ միջեւ խօսակցութիւնները, որոնք վեց շաբաթ է դադրած էին, վերսկսան: Կը վերաբերին ամերիկեան զինուորական կայաններու պարագային: Ներկայ մէկ տարուան համաձայնագիրը վերջ կը գտնէ Հոկտ. 9ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՆԻ տօնին առթիւ, «Յառաջ»վաղը լոյս չի տեսներ (Օգս. 16ի թիւ) եւ խմբագրատունը փակ է, Չորեքշաբթի օր: Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ Օգս. 17:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— ԳՐԻԳՈՐ ՄԵՐՃԱՆՈՖ

Կիրակի, Օգս. 12ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր Անտիյիի ծերանոցականներու տունէն, իր մահկանացուն կնքած է Գրիգոր Մերճանոֆ:

Անցեալին, իր իսկ պատրաստած համառօտ կենսագրականին մէջ, կու տայ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ծնած է Խոտրճէ, 1880 Մարտ 25ին, ուսուցչապետ ծնողքէ, Հ. Յ. Դ. շարքերը մտած է 1890ին («Յառաջ».— այս թուականը, հաւանաբար սխալ է, քանի որ չէր կրնար 10 տարեկանին կուսակցական շարքերը մտնել): Ձերբակալուած է 1916, Նոյեմբեր 16ին, Պոլիս, Ալի Ռիզայի կողմէ: Ենթարկուած է 79 հարցաքննութիւններու ոստիկանապետ Ալի Ռիզայի կողմէ:

1917ին Կեդրոնական Կոմիտէի կողմէ նշանակուած է գլխաւոր պատասխանատու ահաբեկչական մարմնի, մեր կողմէ, ճշդենք որ այդ առընչութեամբ, մասնաւոր աշխատանք տարած է Հռոմի մէջ, պատրաստելով Սայիտ Հալիմ Փաշայի սպանութիւնը, զոր պիտի կատարէր Արշաւիր Շիրակեան:

Գրիգոր Մերճանոֆ եղած է նաեւ անդամ Կեդր. Կոմիտէի նախ Պոլսոյ, ապա՝ Ֆրանսայի մէջ, հեռացած է կուսակցութենէն Բ. աշխարհամարտի վաղորդայնին: Պատասխանատուէ կարեւոր աշխատանք տարած է նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ. ի մէջ՝ Պոլսէն Փարիզ:

Անկասկած, Գրիգոր Մերճանոֆ, կարեւոր եւ անուրանալի գործունէութիւն ունեցած է ահաբեկչական աշխատանքներու մէջ: Դժբախտաբար, իր ոխակալ նկարագիրը պատճառ եղած է, որ մամուլով աւելորդ վէճեր ստեղծէ, ի մէջ այլոց Արշաւիր Շիրակեանի հետ, ահաբեկչական արարքներու մանրամասնութեանց մէջ: Իր մահուան առթիւ, սակայն, աւելորդ կը համարինք անդրադառնալ այդ մասին, տրուած ըլլալով, որ ոչինչ կ'աւելցնէր իր վաստակին վրայ եւ ոչինչ կրնար պակսեցնել Արշաւիրէն:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Օգս. 16ին: Մարմինը կը վերցուի հիւանդանոցէն ժամը 8.45ին եւ 9.15ին հայկ. ծէսով արարողութիւն մը կը կատարուի Մոնմորանսիի Քոլէժիալ Սէն - Մառթէն եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կրօյէի գերեզմանատունը (հայկ. բաժին):

«ՕՐՀՆԵԱԼ ԵՍ ԴՈՒ Ի ԿԱՆԱՅՍ...»

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Մարիա՛մ, այս անկողնին վրայ երբ նստիս
Ու ես առջեւդ, գորգին վրայ ծընրադիր,
Համբուրեմ խաժ երկաներն
Այդ ձեռքերուդ՝ որոնցմէ լոյս կը ծորի,
Մարիա՛մ, տաք շըրթունքներուս տակ կը զգամ
Է՛ա՛կ մ'որ, լուռ, արիւնդ ումպ ումպ կը խըմէ,
Այն գիշերէն՝ երբ մազերդ այդ բարձին վրայ
Անփութօրէն լեցուցած՝
Ծոցդ հանոյքին բացիր, եւ բուռն հաճոյքէն
Քըրտինք մ'առատ քուքերդ ի վար հոսեցաւ,
Եւ կուսութիւնդ մեռաւ
Արգանդիդ մէջ եւ աչքերուդ երկնաթոյր,
Այն գիշերէն՝ թարթիչներէն կոպերուդ
Մեղը՛ր ծորեց, դուն եղար
Հեզահամբոյր, լըռակեաց,
Ձիւնափետուր դուն աղաւնակը եղար՝
Որ՝ արեւուն տակ կըծկըւած՝ կ'երազէ
Բոյնին վըրայ շինուելիք...
Կը դիտեմ, արդ, քաղցրիկ հիւծումը դէմքիդ
Եւ բաց շապկիդ մէջէն ծիծերդ՝ որոնց մէջ
Կը բաժնըւի կեանքդ եւ դուն
Բաժնըւելով մա՛յր կ'ըլլաս:
Մէն մի զարկին մէջ երակիդ՝ ես կը զգամ
Տրոփիւնը նո՛յն իմ սըրտիս
Եւ բողբոջումը արիւնիս ծաղիկին՝
Որուն բուրումը կ'պըրեցնէ զիս եւ քեզ
Եւ սէրն է մեր երկուքին:
...Օրհնեա՛լ ըլլաս, Մարիա՛մ,
Դո՛ւն որ անհուն գորովով
Կողերդ ինծի՛ կու տաս, եւ ո՛սկրդ՝ ուրիշ
Ոսկրի մ'համար կը քամես,
Դո՛ւն՝ որ կ'ըլլաս ամէնէն
Մաքուր ակօսն՝ ակօսներէն բեղնաւոր,
Ու ամէնէն չըքնաղ թաղարը՝ բոլոր
Թաղարներէն շուշանի՝
Օրհնեա՛լ ըլլաս յաւիտեան:
Դո՛ւն՝ որ, ըզգօն, կը կըրես
Խեփորին մէջ ինչպէս մարգրիտ մը ազնիւ
Աստուածատիպ Մարդը խո՛րն այդ արգանդիդ՝
Օրհնեա՛լ ըլլաս, Մարիա՛մ...

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ ՀԱՅ-ԹՈՒՐՔ

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու տոքթ.)

Բ.

Ստորեւ կը ներկայացնենք խիստ հետաքրքրական երկու յօդուածներ որոնք երեւցած են Պոլսոյ թրքերէն թերթերուն մէջ:

Մենք կ'արտատպենք ուրեմն Պոլսոյ «Ճակատամարտ» (1) օրաթերթէն որ թարգմանաբար իր ընթերցողներուն ներկայացուցած էր, առանց մեկնաբանութեան:

Ա Լ Է Մ Տ Ա Ր

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԱՆԿԱԽ ԷԻՆՔ...

Հանգուցեալ Ապտիւլ Համիտ երկրին մէջ խօսքի տէր թագաւոր մըն էր: Կ'ըսուէր թէ իր տիրապետութեան օրովը ժողովուրդը տէրը չէր իր անկախութեան եւ իր քուէին: Եկաւ Իթթիհատը. աւելի ճիշդը եկաւ երկրին դժբախտութեան շրջանը: Մեծ թագաւորին տիրապետութեան յաւակնողները, այս անգամ, գնչու Թալէաթին ծառաները եղան: Ամէնքը կը ծափահարէին Թալէաթին բրած շնորհիւները: Եւ սակայն անկախ էինք...

Ժողովուրդին մէջէն փակած տզրուկները արիւն չձգեցին ոչ ոքի վրայ: Երբէկուան անօթիները միլիոնատէր եղան: Կեանքերնուն մէջ իշու վրայ չնստողները օթօմօպիլները քիչ կը տեսնէին: Մինչ Գարա Քէմալները Թօփալ Հաֆըզները կը լողային ոսկիներու մէջ, անդին, կիներ, որ իրենց ամբողջ կեանքին մէջ տունէն դուրս ելած չէին, փուռերուն առջեւ իրարու հետ կը ծեծկուէին: Եւ սակայն անկախ էինք...

Այր մարդ չմնաց Անատոլուի մէջ: Կիները կ'աշխատէին արտերու մէջ: Մարդ չկար որ թաղեր մեռելները: Գիւղի գերեզմաննոցներու մէջ մեռելները առանց պատանքի, կիներու ձեռքով կը թաղուէին: Եւ սակայն անկախ էինք...

Մայրաքաղաքին մէջ հասարակական թշուառութիւնը այն աստիճան աւելցած էր որ, մատղ աղջիկներ, անօթութենէ մղուած, ժողովուրդը կողոպտող ցոփերու պիղծ գիրկերուն մէջ բոյլ կուտային որ խորտակուի իրենց քաղաքական ամէնէն թանկագին օժիտը: Եւ սակայն անկախ էինք...

Մինչ Տարտանէլի մէջ թնդանօթները կը գոռային, մեր մեծաւորները ոսկիի դէզերուն առջեւ, ոսկիի ձայներով կը զուարճացնէին իրենց տարփուհիները:

Գողցան, կողոպտեցին, մեռցուցին, բայց... բայց, կեցցէ անկախութիւնը...

Եթէ ա'յս է անկախութիւնը: Եթէ նորէն այս երկրին եօթնէն մինչեւ եօթանասուն տարեկան բոլոր ժողովուրդը «պաղտըրըչըրպաք» թշուառութենէ բռնուարութիւն պիտի տապլտկին.– մենք չենք ուզեր այդ տեսակ անկախութիւն: Մեր ուզած անկախութիւնը ազգային է, եւ ոչ թէ երեւութական:

Շատ մը ռեժիմներ կը գործուին, պատասխանատուութիւնը կը բարդեն խեղճ անմեղ թուրք ժողովուրդին վրայ: Անմեղը ռեժիմագործ կը դառնայ, մինչդեռ կատարուած ռեժիմներուն ոչ մէկէն տեղեկութիւն ունի: Անոր աչքերը կը թրջին, երբ իրեն կ'ըսեն՝ «ո՛վ թուրք, դուն անմեղ ես:» Համաձայնելով, կը խոնարհեցնէ վիզը, իր վեհանձն հոգիին նուրբ թելերուն կը դպչին: Իսկ երբ կ'ըսեն «ռեժիմագործ ես դուն, ո՛վ Թուրք» նոյն խոստովանութիւնն է որ կը կարդանք անոր նայուածքերուն մէջ:

Փ Է Յ Ա Մ

ՁՈՐՊԱՆԵՐՈՒ ԳԵՐԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր պատմութեան մէջ կան կիներու գերիշխանութիւն, «վէզիր»ներու գերիշխանութիւն, ինչո՞ւ չըլլայ նաեւ «զօրպա»ներու գերիշխանութիւն մը: Զօրպաները տասներմէկ տարիէ ի վեր, այս երկրին մէջ ուզածնուն պէս վառեցին իրենց հնոցը եւ միայն զինադադարին առթիւ, առժամեայ կերպով գործէ քաշուեցան, այն ալ ոչ բոլորովին: Եկաւ Իզզէթ փաշային դահլիճը, որ վերջապահի «տիւմտարլըգ» դերը կատարեց:

Զօրպաները միակ նշանաբան ունին. նախ օճախը, յետոյ երկիրը: Եթէ երկիրը կործանի, օճախը կրնայ նոր երկիր մը բնտեղծել: Բայց եթէ օճախը կործանի, երկիրը չի կրնար նոր օճախ մը ստեղծել:

Միայն պէտք է խոստովանիլ Իթթիհատը, յարատեւութեան եւ միութեան տեսակէտէն, իթիլաֆէն սկսեալ բոլոր կուսակցութիւններէն բարձր է: Վերջիններս պզտիկ տարակարծութեան մը պատճառով կը պառակտուին, եւ ալ չեն միանար: Այժմ հասկցուեցաւ որ մեր մէջը տակաւին կուսակցութիւնները ի վիճակի չեն մրցելու օճախին կուսակցութեանը հետ: Կամ անոր կը հպատակին, եւ կամ անոր ընդդիմադիր կը դառնան, բայց չեն կրնար դիմադրել:

Ասոնցմէ առաջինը երեւցած է «Ալէմտար» թերթին մէջ որուն խմբագրապետ Ռէֆի Ճէվատ հակառակ Իթթիհատի փախստական առաջնորդներուն համակիրներէն եւ երախտաւորեալներէն ստացած բազմաթիւ նախատական եւ սպառնական գրութիւններուն, անվեհերօրէն շարունակած է ընել իր մերկացումները: Իսկ երկրորդ յօդուածը լոյս տեսած է «Փէյամ» թերթին մէջ: «Փէյամ»ի խմբագրապետն էր Ալի Քէմալ որ իր քաղաքական գրութիւններուն պատճառաւ 1922ին ազգայնական Քէմալականներու կողմէ կը ձերբակալուի Անգարա դատավարութեան ենթարկուելու համար: Բայց հազիւ թէ շոգեկառքը Իզմիրի կայարանը հասած, մոլեգնած խուժանին կողմէ կառախումբէն վար կ'առնուի եւ լինչի ենթարկուելով տեղնիտեղօք չարչարանքով կը սպաննուի: Այսպէս Ալի Քէմալ խելական հայրենասէր եւ մարդկային զգացումներով տոգորուած ըլլալուն պատիժը իր կեանքովը կը տուժէ: Կ'ըսուի թէ այս Ալի Քէմալը հայրն էր Մատրիտի Թուրք դեսպանին որուն կինը եւ շարժավարը սպաննեցին «Հայ» դատի կազմակերպութեան անդամները անցեալ տարի:

Մեր պրպտումներու ընթացքին ցարդ չենք հանդիպած որեւէ փաստերու թէ այն ժամանակուան Պոլսահայ աւագանին, աւելի ճիշդ ինչ որ դեռ մնացած էր զինադադարէն յետոյ Հայ աւագանիէն, ուեւէ յարաբերութիւն հաստատա՞ծ էն վերոյիշեալ անձերուն կամ նմաններուն հետ որոնց անկեղծութիւնը ուեւէ կասկածի տեղի չի տար:

Քէմալական շարժումը մինչեւ 1919ի Սեպտեմբեր ամիսը դեռ տկար էր: Դաշնակիցներն ալ որքան որ համոզիչ վաւերաթուղթեր կը հաստատեն թէ արդէն հայկական բաղձանքներու իրականացման մասին իրենց խոստումներու գործադրութենէն շատոնց հրաժարած էին բայց դեռ չէին դադրած չռայլ ճառեր արտասանելէ եւ յայտարարութիւններ ընելէ: Հետեւաբար Հայերը իրենք զիրենք զօրաւոր կը զգային, իսկ Թուրքերը շատ տկար:

Նոյնիսկ Իթթիհատի պարագլուխներու մահուան դատապարտութեան լուրէն խրտչած, Պոլսոյ Թուրք ազգայնական վերնախաւին խօսնակը նկատուող «Թասվիր» իր լեզուն յանկարծ փոխած էր: Ան կ'առաջադրէր Հայաստանի կազմաւորումը իրականացնել: Հայաստան ըստ «Թասվիր»ի ոչ թէ միայն պիտի գոհանար Ռուսահայաստանով ինչպէս այսօր կը սիրեն կրկնել Թուրքերը, այլ պիտի ստանար նաեւ Թրքահայաստանէն ալ հողամասեր: Այս ամենամեծ զիջումն է որու ցարդ հանդիպած ըլլանք ազգայնական Թուրքերու կողմէ յանուն Հայաստանի վերակերտման: Ծանօթ է թէ, 28 Մայիսէն հազիւ մէկ շաբաթ յետոյ երբ Պաթումի դաշնագիրը կը ստորագրուէր (4 Յուլիս 1918) Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչները Օսմանեան պատուիրակներուն ճնշումներուն տեղի տալով պարտադրուած կը գոհանային 10.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն մը ունենալ ապագայ Հայաստանի համար (2) Այսինքն այսօրուան Հայաստանին հազիւ մէկ երրորդը:

(Շար. – 2)

(1) Տե՛ս «Ճակատամարտ» 4 Սեպտեմբեր 1919, թիւ 249:

(2) Տե՛ս, Ա. Խատիսեան, «Հայաստանի Հանրապետութեան Ծագումն ու Զարգացումը», Աթէնք, 1930, էջեր 69 – 71:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԳԱՌԶՈՒ

ԻՇԽԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱՆ ՄԷՋ

— O —

Բոլոր անոնք, որոնք ջատագովն եղած են եւ պայքարած՝ յանուն սրբազան ըսկզբունքի մը թէ արուեստը դուրս պէտք է ելլէ դամբանատեսք թանգարաններէն ցուցադրուելու համար բնութեան մէջ որպէս մէկ մասը անոր, կը՛նան վկան ըլլալ հրաշալի իրողութեան մը Բերուժի մէջ: Միջնադարեան այս քաղաքը, որ նախաքրիստոնէական հիմնադրութիւն մը ունի, պահած է իր հարազատ տեսքը եւ մթնոլորտը: Ինքնին բացօթեայ թանգարան մըն է ան: Երբ Գառզու է որ կը ցուցադրէ հոն, Իշխաններու Տան մէջ, *կը թուի թէ իր կտաւները մաս կը կազմեն շրջապատին, ներշնչուած ըլլալով, կարծես, անկէ: Ի՛նչ է ի վերջոյ, Գառզուի աշխարհի տիրական գիծերէն մէկը, ամէնէ՛ն տիրականը, եթէ ոչ՝ կորսուած, «իշխանական» աշխարհի մը երազանքը որ կը մեկնաբանուի իր մօտ կորսուած աշխարհի մը փնտռտուքով: Բերդեր, աշտարակներ, տէգերով զինուած ուրուական – զինուորներ միշտ կը շրջին վերյառնած պալատներու եւ ամրոցներու պարիսպներու շուքերուն տակ: Պատերազմի մը մղձաւանջը եթէ առկայ է ամէնուր, առնուազն վերոյիշեալ պաստառներուն մէջ* մարդկային *տարրը ներկայ է եւ երբեք չի նմանիր այն միւսին զոր արուեստագէտը պիտի ներկայացնէր իր հրթիռ – քաղաքներով, մետաղեայ սիւներով եւ ելեկտրացանցերով: Վերոյիշեալ պատմական վայրի բնակիչները հիւրընկալելով Գառզուի գործերը իրենց ծոցը, ընդունած եղան իրենց «պատուակալ քաղաքի» արուեստագէտը: Ուրիշ առաւելութիւնը այս ցուցահանդէսին՝ կը կայանայ արուեստի ապակեդրոնացումի աշխատանքին մէջ: «Գառզուն» նոյնքան իրաւունք պէտք է ունենայ ցուցադրելու մեծ արուեստագէտի մը գլխաւոր գործերը որքան մայրաքաղաքը՝ Փարիզ:*

×

Կարեւոր եւ աչքառու ցուցահանդէս մը որքան ներկայացուած գործերու խումբով, նոյնքան նաեւ անոնց այլազանութեամբ եւ բնոյթով: Մեծածաւալ իւղանկարներ, քանի աւելի ջրաներկ եւ գծագրութիւն եւ եօթ:անասունէ աւելի փորագրական եւ վիմագրական ստեղծագործութիւններ: Հիանալի մեծ պաստառ մըն է «Գեղեցիկ Ճամբորդութիւնը» (1955) ուր տիրական էր դեռ կապոյտը եւ երազային ճամբորդութիւններու հրաւէրը: Կայ Վենետիկը (1963) երբ վարպետին գոյները կը տաքնային նարնջագոյնով ու

ԱՆՄԱՌԱՐՏ ԷՋԵՐ...

(ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Երկուքով դացինք գոց շուկայի մուտքին աջ կողմին վրայի դեղարանը: Դեղարան մտնելէ առաջ քանի մը աստիճաններ կային բարձրանալիք: Հազիւ առաջին աստիճանին վրայ ոտք կոխած՝ զապանակէ նետուածի պէս ետ ցատկեցի ու սկսայ վազել, վազել՝ ինչպէս խելագար մը: Ո՛չ մէկուն հետ խօսեցայ այդ մասին: Վերադարձաւ նաեւ հօրեղբայրս: Լուռ էր ան եւ քիչ մը գունատ ինչպէս ես:

Այդ խնդիրը, որպէս թէ բնաւ չէ ըղբաղեցուցած մեր միտքը: Ո՛չ ինք խօսեցաւ այդ մասին եւ ոչ ալ ես եւ մնաց մեր երկուքին գաղտնիքը:

15 օր չանցած ադատեցաւ խեղճ քոյրս եւ յաջորդ օրն ալ մեռաւ վերջին քոյրս: Մնացինք ես ու մայրս:

Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ, բայց քէն ըրած էի մօրս դէմը ու գացած կծկուած էի պատին մէջ բացուած խոռոչի մը մէջ: Երկու պարոններ ներս մտան եւ մեծ մօրս, հօրեղբայրներուս եւ մօրս հետ բարեկամական խօսակցութեան մէջ մտան: Եկողներէն մէկը ա'ն թաւ պեխերով մարդն էր, որ Թուրք ոստիկանին ոտքերը պագնելու պատրաստ էր:

Բնազդաբար կը զգայի թէ այս այցելութիւնը ցանկալի ոչինչ ունի ինծի համար: Հակառակ որ դիրքս շատ անհանգիստ էր, կը ջանայի շարժում չընել եւ լսել խօսակցութիւնը: Այո՛, լսեցի, այդ խողը եկած է մօրս ձեռքը խնդրելու:

Մայրս վեհաշուք կեցուածք մը առաւ եւ ցաւ յայտնեց որ իրենք պարապ տեղ անհանգիստ եղած են: «Ես իմ ամուսինս ունիմ» յայտարարեց քիչ մը բարձր ձայնով ու շատ հանդիսաւոր շեշտով մը եւ ինծի նայեցաւ:

Ներողութիւն խնդրեցին ու հեռացան: Ինչպէ՛ս եղաւ որ ես անմիջապէս մօրս գիրկը չնետուեցայ եւ կամ ինչո՞ւ մեծ մայրիկս իր գրկին մէջ չխեղդեց իր արժանաւոր հարսը. այսուհանդերձ մօտեցայ ու գլուխս մօրս գիրկը դրի անոր քաղցր գգուանքը փնտռելու շարժումներով:

Աշունը կը մօտենար: Գարիի արտերը հնձելու շրջան էր եւ որովհետեւ տուները կարճ էին եւ պէտք էր զուրգուրալ նաեւ յարդին վրայ. փոխանակ հնձելու կը փետտէի գարիի տունկերը: Մօրս հետ գացած էինք գարի փետտելու: Արեւահար եղաւ մայրս եւ ինկաւ յուսահատ վիճակի մէջ: Ան ալ ըրաւ իր մայրական կտակը: «Քթոցին տակ դրամ ունինք, կը յանձնես Յարութիւն հօրեղբօրդ. ան քեզի հայրիկ կ'ըլլայ, հաշուկդ ալ մայրիկ:

Մայրս ալ մեռաւ: Ո'չ մէկ կաթիլ արցունք, Զորցած էին արցունքներուս ակերը: Չէի կրնար լալ. դարձած էի շարժուն խրտուիլակ:

Յարութիւն հօրեղբայրս դրամագլուխ հայթայթեց, Սեդրակ հօրեղբայրս՝ իր արհեստը, ես ալ իրենց քով աշկերտ. ճէմէնի *(մաշիկ) խանութ մը բացինք: Շատ շուտով ընտելացայ արհեստին հետ:*

(Շար. 12 և վերջ)

«ՅԱՌԱՋ».– Հոս վերջ կը գտնէ այս ինքնակենսագրութիւնը: Վերջին անգամ մը Սիսակ Սիսլեան «Ժամանակ չէ ունեցած»....

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՕԳՈՍՏՈՍԵԱՆ ՏՈՄՍԵՐ

ՅԱՂԹԱԿԱՆԸ ՍԱԿԱՅՆ՝ ԴԱՐՁԵԱԼ ՓԱՐԻԶ

Երթաք բարով, բայց գիտցէ՛ք, դուք էք որ կրկին պիտի նետուիք իմ գիրկը· ...արաձօրէն պատգամեց երբեմնի Լիւթէ...ը, բոլոր անոնց, որոնք ձանձրացած ...իմէ, Թողուցին զինք եւ հեռացան գունդ ...առ գունդ՝ շունչ քաշելու դէպի այլեւ...այլ հորիզոններու ներքեւ. անտարա...կոյս շնորհիւ այն երջանկաւոր հրաշալի...քին որ կոչեալ է՝ արձակուրդ: Մինչ ...մայրաքաղաքը, առաւելագոյնս ազատա...գրուած ամէնօրեայ իր երթեւեկային ու ...ամէն տեսակի խլացուցիչ ժխորներէն ու ...իր մայթերով զերծ՝ աճապարող ամբոխ...ներու ջղագրգիռ վազուըռտուքներէն, եւ ...բացի քանի մը իր աշխարհահռչակ պողո...տաներէն ու հրապարակներէն որոնք մա...նաւանդ այս եղանակին մագնիսական ...կեդրոնավայրերը կը հանդիսանան ամե...նազգի զբօսաշրջիկներու, իր անօրինակ ...անդորրութեամբ, գեղջկական համայնա...պատկեր մը կը կազմէ ընդհանուր առ...մամբ, ու իրաւ ալ, եթէ այս պահե...րուն, աշխարհագրութեան դասատուն ...հարց տար ինծի թէ ո՞րն է Ֆրանսայի ա...մէնէն մեծ գիւղը, պիտի պատասխանէի ...անվարան՝ Փա՛րիզ: Ցատկանշականը սա է սակայն, ան՝ որ յաճախակի դառեր կը լարէ իր դէմ իր փոփոխական խաղերով, խմա՛ արեւը, շատ երկար ժամանակէ մը ի վեր եւ աւելի այս օրերուն, արտասովոր հաւատարմութեամբ իր ներկայութիւնը կը ցուցաբերէ, շլացնելով լուսածագէն մինչեւ իրիկնամուտ, իր շողշողուն ճաճանչներով շռայլօրէն ողողել՝ աւելի քան կիսովին ամայացած մեծ քաղաքը, դոյզեւս զօրավիգ կանգնելով անոր, լքումին մէջ, իր հարազատներուն կողմէ: Սակայն ճիշդ այս պահուն, ո՜վ զուգադիպութիւն, կը խաւարի ան ահա, մինչ անձրեւաբեր հողմունքը ծնունդ կուտան սուկ, թէեւ կարճատեւ բայց շատ սաստիկ տեղատարափի մը, որ բարեխառնութեան յանկարծական անկումով կը ստեղծէ խելոյն աշնանային մթնոլորտ մը, ալ աւելի համատարած տխրութեան մէջ ընկղմելով որբացած մայրաքաղաքը: Բայց դիտելով այդ ակնոցով, այդ տեսարանը կը ստեղծէ կարծես վիպային մելամաղձոտութեան այլապէս եղակի քաղցրութիւն մը ընդհանուր հանդարտութեան մէջ ու նորէն փայլող արեգակին տարտամ ճառագայթներուն ընդմէջէն, իմ քայլերուս զուգընթաց, կը տարուիմ երգելու՝ երջանիկ ենք մենք ինչպէս ձուկերը ծովուն մէջ... Օգոստոս ամսուն Փարիզի մէջ:

...Կը յիշեմ կարդացած ըլլալ, բողոքական պարբերաթերթի մը գլուխը սա տողերը՝ պահապա՛ն, ի՞նչ լուր, սա՝ առաւօտը կու գայ ու նաեւ գիշերը: Ի՜նչ անժխտելի իրականութիւն: Ու Օգոստոսը, երբ պիտի լրանայ իր առաւօտներով եւ գիշերներով, այն ատեն կրկին անխուսափելի վերադարձը դէպի Փարիզ, աշխատանքի հսկայական շտեմարան, ապա ուրեմն՝ վիթխարի դաշտ հացի ճակատամարտի, ու այդ միջոցին է եւս որ հինաւուրց Լիւթէսը պիտի դարձեալ հընչեցնէ գոռոզաբար յաղթանակի իր չեփորը:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ – ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՀՈՂՎԱՐՏԻՔ

ՊԱՐՈՅՐ ՊՈՔԱՍԵԱՆ

Ընկեր մը եւս կորսնցուցինք: Երէց ընկեր մը՝ Պարոյր Պոքասեան: Աննշան անցաւ իր յուղարկաւորութիւնը: Ճիշդ է որ տարիներէ ի վեր մեկուսացած կեանք մը կ'ապրէր, ընկճուած իր ընտանեկան հոգերուն մէջ: Սակայն, ինչպէս այս գաղափարական սերունդի բոլոր ներկայացուցիչները, խորապէս գիտակից իր պարտականութիւններուն, մինչեւ վերջը տուաւ ինչ որ կրնար տալ, եւ մինչեւ վերջը հաւատաց իր կուսակցութեան գաղափարներու իրականացման, ապրելով լուսաւոր ապագայի մը յոյսով ներշընչուած: Թերեւս երիտասարդներն ու նորերը չճանչցան ընկ. Պ. Պոքասեանը, բայց երէցները, իր սերնդակիցները եւս կարծես մոռցած էին զինքը, քանի շատ շատեր բացակայ էին հրաժեշտի պահուն: Ո՛չ դամբանական եւ ո՛չ ալ խորհրդանիշ եռագոյնը իր դագաղին վրայ:

Ութսուն տարիներու ամէն տեսակի դառնութիւններով լեցուն ճանապարհէ մը յետոյ եւ իբրեւ ապրում ունենալով իր կուսակցութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ իր ազգին ծառայելու, օգտակար ըլլալու խոր տենչը, Պարոյր Պոքասեան մեկնեցաւ որպէս մի ոմն մահկանացու շրջապատուած իր ընտանիքով, մտերիմներով, հայրենակիցներով եւ դըրացի բարեկամներով: Անաղմուկ, չափազանց զուսպ կեցուածք, միշտ շուքի մէջ, անձնուրաց, իր մասին երբեք չէր խօսեր, իրմով երբեք չէր զբաղեր: Շահան քհն. Տէտէեան՝ որպէս հոգեւոր հովիւ եւ մօտէն ծանօթ, իր խօսքերուն մէջ ճիշդ բառերով վեր առաւ Պարոյր Պոքասեանի Հայ մարդու առաքինի գիծերը շեշտելով անոր մէջ պատրաստակամութեան եւ զոհողութեան խոր գիտակցութիւնը:

Հայրենի աւիշով խմորուած սերունդի ներկայացուցիչ մը եւս մեկնեցաւ: Ամէն օր Հայ գիրը ողջունող մը եւս անհետացաւ: Այսօր գուցէ դեռ ոչ, բայց վաղը անպայման պիտի զգանք այս անփոխարինելի սերունդին բացակայութիւնը որովհետեւ որքան մեծ եղաւ իր ողբերգութիւնը այդքան ալ ուժեղ եղաւ իր դիմադրական ոգին եւ վսեմ՝ իր առաքելութիւնը:

Մեր ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 7ին: Եկեղեցական կարգը կատարուեցաւ Սէն Լուի Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ, Շահան խաչակիր քհնյ. Տէտէեանի եւ Ներշան քհնյ. Գույումճեանի ձեռքով:

Ցարգանք իր յիշատակին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՁԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒՆ ՄՈՒՏՔԸ ՍՏՈՒԳՈՒՄԻ Կ'ԵՆԹԱՐԿՈՒԻ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԻՆԳ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հիւսիսային անուանուած հինգ երկիրները՝ Շուէտ, Նորվեկիա, Դանիա, Ֆինլանտա եւ Իսլանտա, վերաքննութեան ենթարկեցին 1957 Յուլիս 12ի համաձայնագիրը՝ կնքուած իրենց միջեւ:

Այս համաձայնագիրով վերոյիշեալ երկիրներուն քաղաքացիները ազատ անցքի իրաւունք ապահոված էին: Մէկ երկրէն միւսը կը ճամբորդէին, առանց ստուգումի ենթակայ դառնալու: Ստուգումէ զերծ կը մնային նոյնպէս այն օտարականները, որոնք անցագիրով մը Հիւսիսային երկիր մը ժամանելէ ետք՝ հոնկէ կ'անցնէին Հիւսիսային այլ երկիր մը:

Նոր կարգադրութեամբ, վերոյիշեալ երկիրներուն քաղաքացիները միշտ կը պահպանեն ազատ անցքի իրենց իրաւունքը, այլ խօսքով պէտք չեն ունենար անցագիր կրելու: Նոյնը չի մնար օտարականներուն համար, քանի մնայուն ու կանոնաւոր ստուգումին կիրարկումը կը դառնայ պարտաւորիչ:

Շուէտի պահանջին ընդառաջելով է, որ նոր դրութիւնը կեանքի կը կոչուի: Իշխանութիւնները նկատած են, որ կարեւոր թիւով օտարականներ՝ Յոյներ, Թուրքեր, Եուկոսլաւներ եւ ուրիշներ, իբրեւ զբօսաշրջիկ Դանիա մուտք գործելէ ետք՝ հոնկէ առանց դժուարութեան Շուէտ կ'անցնին եւ ապօրինի ձեւով մնայուն կայք կը հաստատեն ապօրէն աշխատանքներու լծուելով:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԳԻՏՑԷՔ ԶԱՆԱԶԱՆԵԼ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

Ցորդորը տեղին է: Այս եզրակացութեան կը յանգի ռեւէ անձ կարդալով հետեւեալ մանրավէպը Նիւզ ֆրոմ Այսլէնտ խըլանտական ամսաթերթին մէջ:

Լա Հէի երկու գոհարավաճառներ զոհ գացած են մէկ կամ երկու առանձին մարդոց, որոնք արտաքնապէս տպաւորիչ եւ յարգարժան, ամէն գնումի ժամանակ հարցուցած են, թէ կրնա՞ն իրենց գընումներուն փոխարժէքը շուէտական դրամով վճարել: Երկու գոհարավաճառները ուրախութեամբ ընդունած են: Ցետագային է, որ նկատած են, թէ իրենց գանձած դրամը ոչ թէ շուէտական, այլ իսլանտական է: Ճիշդ է, որ երկու երկիրներուն դրամները նոյն անունով կը ճանչցուին, սակայն շուէտական քուրոնը 75 իսլանտական քուրոն կ'արժէ: Այսպէս, երկու գոհարավաճառները իրենց ծախած ոսկեղէնին համարժէքէն շատ նուազ գումար ձեռք ձգած են:

Աւելորդ է ըսել, թէ յարգարժան գնորդները այլեւս իրենց դէմքը ցոյց չեն տուած:

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

կարմրերանգ նարնջագոյնով իր «Հարստածող ուժով» ուր պատերազմական զէնքերու աշխարհը կը ցուցադրուի: Իսկ 1974ին ստեղծուած իր մեծադիր նկարը՝ «Վարդով Ներկայացումը»՝ բացարձակ կարմիր խորքը ունի: Եւ «Թատրոնը» եւ թատերականը ներկայ է իր այս գործին մէջ, ինչպէս «Ժիզէլ»ի պարագային: Անոնք տարբեր երեսներն են արուեստագէտին եւ կը կազմեն իր ամբողջութիւնը: Այս ցուցահանդէսին մեծ շահեկանութիւնը կու գայ այս իրողութենէն: Անծանօթ այցելուն ամբողջական գաղափար մը կ'ունենայ արուեստագէտին տարբեր շրջաններու եւ տարբեր միջոցներով իրագործուած ստեղծագործութիւններուն: «Յառաջ»ի այս սիւնակներէն չէ որ պիտի ներկայացնենք Գառզուն այս ցուցահանդէսին առթիւ: Այդ աշխատանքը եղած է տարիներու երկայնքին: Կ'ուզենք շեշտել հոս միայն որ Լիոնի շրջանի բնակչութիւնը բարեբախտութիւնը ունի այս անգամ դիտելու, ճանչնալու, վայելելու մեծ արուեստագէտի մը գլխաւոր գործերէն յատկանշական նմոյշներ: Բերուժ ըլլալով նաեւ զբօսաշրջիկութեան քաղաք մը, եւրոպացի զբօսաշրջիկներու նոյնպէս պատեհութիւնը կը տրուի ճանչնալու Ֆրանսայի համբաւաւոր արուեստագէտի մը գործը:

ԳՐ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Առուաւուրի կեդրոնին մէջ կարճ շըր – ջանէ մը յետոյ, գնաց մանաւանդ գեղեցիկ բնակութիւններուն շուրջ, լուռ պարտէզներու երկայնքը, դարձդարձիկ, մաքուր եւ մագլցող փողոցներու խոր – հուրդին:

Օտար մըն էր ինք հոն, օտար մը որ երկու կամ երեք յարկնոց այդ այնքան կոկիկ տուներու գաղտնիքին առջեւ կ'ուզէ հարցում մը ուղղել Պալզաքի: Հանրակառքերու եւ ինքնաշարժերու անվերջ աղմուկին փոխարէն, երկաթագործի մը մուրճը վայրկեաններ կը դամէր քահանայի մը եռեւ, եւ ինչ որ Փարիզ պատի ազդ էր միայն, հոս կը դառնար այծ, էշ, կով, բայց այս անգամ շնչաւոր:

Շատ հին եկեղեցի մը կար, չես գի – տեր ո՛ր 15րդ դարէն մնացած, յետոյ քաղաքը կը ցցուէր, կը բարձրանար, բուրգի մը պէս: Է՛ն վերը Աստուծոյ տաճար մը եւս՝ իր գրաւած դիրքով կրկնապէս գեղեցկացած, ծառերու, կանաչ – ցած նստարաններու մէջտեղ, եւ որ շուրջի համայնապատկերը կը քաշէր վեր, դէպի իրեն, դէպի իր խաչին: Այդ դիտարանին հովը ճիւղեր կը դողացնէր, մագլցող ճամբաները կը ծռէր եւ ծխնելոյզներ կը միսէին: Զրանցք մը՝ վրան կեղեւ մը ընկոյզի, եւ կանաչ թաշկինակ մը՝ վրան կաթիլ մը արիւնի:

Գերեզմանատան դուռը չի բացուիր, որովհետեւ այսօր նորեկ մը չկայ, եւ չի գոցուիր, որովհետեւ փախչիլ ուզելու համար ներսը թաղուած Հայ մը չկայ:

Վարը, Օքսէռ տանող մեծ խճուղիին մօտ գեղեցիկ տուն մը վարձեց Նէնէթ, չորս սենեակով ու պարտէզով, ինչպէս նաեւ գլխաւոր հրապարակին վրայ նայող լուսանկարիչի այս խանութը, նախկին ժեռարտօ հաստատութիւն, հիմ – նուած հազար ութ հարիւր չես գիտեր քանիին: Շուտով եկան իրենց միանալ Կոստան ու Պիպի: Լծուեցան աշխատու – թեան:

Նէնէթ ու Կոստան զբաղեցան տունով, իսկ Փիէռ ու Կոստան՝ խանութով: Լուսանկարչական այս աշխատանոցը ամէ – նէն կարեւոր հաստատութիւնն էր այս շրջանին: Փիէռ անհրաժեշտ նորոգու – թիւններն ու զետեղումները ընելէ վերջ աւելի մեծ փայլ մը տուաւ անոր, իր արհեստին կատարելութեանը շնորհիւ: Հրաւէր ուղղեց տեղին ծանօթ ու կարկառուն անձերուն, ինչպէս քաղաքապետին, սրբազանին, երեսփոխանին եւ ժողովրդական դէմքերու՝ ինչպէս նա – մակաբերին, ժամկոչին, կայարանապե – տին: Այս վերջինները մանաւանդ իրենց տարազով, ամբողջ քաղաքին հետաքրքըրութեանն ու յափշտակութեանը առար – կան դարձան: Սակայն Կոստան խոնարհաբար դիտել տուաւ որ պէտք չէր անտեսել Հրշէջ գունդին հրամանատարը: Իրաւացի էր, ով որ կը ճանչնայ Ֆրանսացի ազգը, գիտէ թէ ան համազգես – տաւոր երկու հոգի միայն անկեղծօրէն կը սիրէ· հրշէջ զինուորը եւ Տէփօ Նիքոլա: Իսկ միւս կողմէ Նէնէթ կը պըն – դէր թէ չի բաւեր միայն փարիզեան ճաշակով լուսանկարել, այլ պէտք է նաեւ գոհացում տալ գիւղացի ղլուխներու ճաշակին եւ քաշել անճաշակ պատկերներ:

Ան ալ իրաւացի էր: Որով՝ անգամ մը երեսփոխանին պէս, անգամ մը ժամկոչին պէս, եւ գործը յառաջդիմեց:

×

Պատուհանին ժանեակներէն ցնցուղուող կիրակի առտուան արեւը կը խաղար մահճակալին տակ, առանց փոշի հանելու, մինչ նախկին սիրահարները դեռ կը մնային վերմակներուն մէջ, ծոյլ ու գըլուրթ. Նէնէթ անհանդարտօրէն կը դառնար միշտ, կը կատակէր, կը խնդար, կը չարժէր: Պահ մըն ալ իր խաղէն ու տըզուն գգուանքներէն տարուած՝ ցցուե – ցաւ ոտքի եւ իր գեղեցիկ սրունքներն ու կուրծքերը ցուցնելով, անմեղօրէն հարցուց ժպիտը շրթունքին.

(95 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկ. Շողիկ Բարսեղեան, այրի Տիկ. Նայիկ Բարսեղեան եւ զաւակները, այրի Տիկ. Վերժին Բարսեղեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Անդրանիկ Բարսեղեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Կիշար եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սահակ Բարսեղեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի, Օգս. 19, Տէսինի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ժամը 10.30ին իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր, մեծ — հօր, տագրոջ, հօրեղբօր՝

ԲԱՐՍԵՂ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՎԱԼԱՆՍ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աստուածածնայ տօնին առիթով՝ Պատարագ, Կիրակի, 19 Օգս. եւ Խաղողօրհնութիւն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ Սէնթ Անթուանի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է, իր ուխտի օրուան առթիւ.—

Այրի Տիկ. Հ. Գամպուրեան, այրի Տիկ. Լ. Աշըրգեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Մարիքեան մէկական ոչխար, Տէր եւ Տիկ. Ս. Մըմըրեան 60 շիշ գինի, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աճէմեան 5 շիշ անուշահոտ ... Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աճէմեան 5 շիշ ախորժաբեր եւ 200 Ֆ., Ս. Ժերոմի Ս. Սահակ — Մեսրոպ եկեղեցւոյ Վարչութիւնը 200 Ֆ., Ս. Անթուանի Ս. Թադէոս — Բարթողիմէոս Եկեղեցւոյ Վարչութիւնը 150 Ֆ., Ս. Անթուանի Ժ.Մ.Ա. մարզական միութեան վարչութիւնը 200 Ֆ., Ս. Անթուանի Ժ.Ա.Փ.ի վարչութիւնը 50 Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Մ. Ղազարեան եւ Տէր եւ Տիկ. Ֆ. Ժամկոչեան 2000ական Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Տ. Խայիկեան 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Կ. Գրիգորեան 700 Ֆ., Պրն. Ցըլթըքճեան (Ամերիկայէն) եւ եղբայրը ընտանիքով 100 տոլար, Թիւֆէնքճեան, Կարապետեան եւ Համամճեան ընտանիքներ 500ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ա. Համբարձումեան 400 Ֆ., Օր. Մատլէն Ճէրալեան եւ Պրն. Ա. Տուտուսեան 300ական Ֆ.:

×

Մարսէյլ քաղաքի Կապ. Խաչի Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պրն. Հացագործեանէ 500 Ֆ.

Սէն — Լու եկեղեցւոյ Թաղականութենէն Տիկ. Մարի Զաքարեանէն 100 Ֆ. Հռիփսիմէ Ելքովանեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Աշճեան եւ Կարապետեան ընտանիքներէ 100 Ֆ. Աբրահամ Կարապետեանի մահուան առթիւ, նոյն նպատակին 50 Ֆ. ընկ. Արփինէ Տէրտէրեանէ իր ամուսնոյն Յովհաննէս Տէրտէրեանի մահուան առթիւ, 50 Ֆ., Պ. Օտտօ Թաղականութենէն Ս. Զատկուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէրտէրեանէ 10 Ֆ.

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա):

Ծոփ յայտագիր երեխաներուն կողմէ պատրաստուած: Պիւֆէ:
Խաղողի օրհնութիւն:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ՌՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 30 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 էջ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳԱՌԶՈՒ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՉԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ ՄԷԿԷՆ

Մահազդ	140 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

×

ԼԻՈՆ — Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի Նպաստ հայկ. վարժարաններուն,
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի — պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԵԼ:

EXPOSITIONS

ԳԱՌԶՈՒ — CARZOU

Du 17 Juin au 30 Août
Galerie d'Art du Château des Hayes
49250 BRION

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.
— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :
Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06 ou 417-34-04
Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél. : 780-82-58

Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

restaurant ՀԱՅԱՏՈՒՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — 87 la Canebière 13001 MARSEILLE — tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France

Org. Lic. 97

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
17
VENDREDI
17 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման: Տար. 300 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ.
Ֆրանսա: Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ: 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.448 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE No 14.448

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿԻՊՐՈՍ

— Օ —

Ամառուան ամիսներուն, մամուլի մէջ յաճախադէպ կ'երեւան նկարագրական բնոյթի յօդուածներ քաղաքներու, շրջաններու եւ երկիրներու մասին: Նպատակն է զբօսաշրջիկներուն ուշադրութեան յանձնել տուեալ վայրին՝ քաղաք, շրջան թէ երկիր, ընծայած լայն պատեհութիւնները հանգիստի, պտոյտի եւ այլ մարզերու մէջ: Տեսակ մը ծանուցում ընդարձակ գրութիւններու միջոցով: Արդէն ասոնք յաճախ կը շարադրուին ապրանքներու վրայ:

Այս բնոյթի յօդուածով մըն է, որ ամերիկացի լրագրող Էնտրիւ Պորովիք, Հերըլտի մէջ կը ներկայացնէ Կիպրոսի հիւսիսը, ճամբորդական նոթեր ընդհանուր խորագրին տակ:

Ամերիկացին նախ կը փորձէ շրջանին դիմագիծին փոփոխութեան պատկերը պարզել: Կիւրենիա, օրինակ, միշտ նոյնը կը մնայ իր միջերկրականեան կապոյտ ջուրերովը, ԺԲ. դարու տպաւորիչ գղեակովը: Սակայն, երբեմնի չորս հազարնոց քաղաքը այժմ հակոտնեայ դիմագիծ կը պարզէ: Եւ ասիկա, ինչպէս դիտել կու տայ լրագրողը՝ «ճակատագրական կերպով, թերեւս նաեւ անվերադարձելի ձեւով»: 1974ին Յոյները թրքական արշաւանքին հետեւանքով կը մեկնին եւ անոնց տեղը կը գրաւեն Թուրք-Կիպրացիները, մեծաւ մասամբ Լիմասոլէն: Քաղաքին անունն ալ կը փոխեն. այժմ կը կրէ Օսմանեան ժամանակաշրջանի անունը՝ Կիրնէ:

Յոյն-Կիպրական կառավարութեան կողմէ պատրաստուած զբօսաշրջիկութեան քարտէսները ճերմակ-պարապ տարածութիւնով մը կը ներկայացնեն կղզիին հիւսիսային գօտին: Ծանօթագրութիւն մը կը յիշէ.– Անմատչելի զբօսաշրջիկներուն համար, – Թրքական գրաւումին ենթակայ: Բայց, հակառակ յունական նախատեսութիւններուն եւ Յոյն-Կիպրացիներու տնտեսական պոյքոթին, զբօսաշրջիկութիւնը կամաց-կամաց իր տեղը կը գրաւէ: Այսպէս, լաստանաւերու գիծ մը կը բանի Կիւրենիայէն մինչեւ թրքական նաւահանգիստները, օդանաւային գիծ մըն ալ կապ կը հաստատէ Էրժան օդակայանին հետ, Թուրքիա: Օրական հարիւրաւոր զբօսաշրջիկներ կու գան Թուրքիայէն, բոլորն ալ արեւի ծարաւ մարդիկ:

Ամերիկացին, որ անշուշտ իր նոթերը համեմելու համար օգտուած է Թրքական ծանօթ հիւրասիրութենէն, յայտնի գոհունակութեամբ կը յիշէ ճաշարաններուն մեզէները՝ առատ ձկնեղէնով, գինիով պատարկուած, եւ այս բոլորը տասը տոլարէն նուազ երկու անձի հաշուով: Տրամադրելի սենեակներն ալ շատ են, կը գրէ: Կան զբօսաշրջիկութեան գրասենեակներ, տեղեր ուր կարելի է տէօնէր քեպապ ուտել, կառքեր վարձել:

Ամերիկացին արձագանգ կը հանդիսանայ տեղացիներուն դժգոհութեան: Դժբախտաբար, Թուրք-Կիպրացիներուն համար, այցելուներուն մեծամասնութիւնը զօրաւոր տարադրամ ունեցող Արեւմտեցիներ չեն, այլ մերձաւոր «հայրենիք»էն ժամանող Թուրքեր: Շուրջ 120.000 զբօսաշրջիկ կը նախատեսուի այս տարեշրջանին համար, սակայն ասոր հազիւ 15000ը թերեւս ժամանեն Եւրոպայէն, դիտել կու տայ զբօսաշրջիկութեան նախարարը Քենան Աթաքոլ: Կ'աւելցնէ անմիջապէս.– Գալ տարի կը յուսանք աւելին ընել:

Ամերիկացիին համար նոյնիսկ այս թիւը բարելաւում մըն է, մինչեւ իսկ նախախնամական անոնց համար, որ չեն սիրեր բազմութիւնները, խճողուած ճաշարանները, խիտ երթեւեկութիւնը. կ'ըսէ թէ մերկասէրներուն համար տրամադրելի ծովախորշեր իսկ կան:

Հարցն այն է սակայն, որ «Կիպրոսի Թրքական Դաշնակցային Պետութիւնը», իբրեւ ապօրէն Պետութիւն ոչ մէկ երկրի կողմէ ճանչցուած է, բացի Թուրքիայէն: Որով օդանաւային ուղղակի կապ չի պահեր որեւէ մայրաքաղաքի հետ: Հետեւաբար, բոլոր այցելուները պարտաւորուած են ճամբորդելու Պոլսոյ ճամբով, իսկ այս քաղաքին օդակայանը, ինչպէս դիտել կու տայ լրագրողը, պարապէս կը վհատեցնէ մարդիկը: Միւս կողմէ, Հիւս. Կիպրոս այցելողները չեն կրնար Յունական գօտին անցնիլ. Յոյն-Կիպրացի իշխանութիւնները թոյլ չեն տար:

Ամերիկացիին համար անգլիական 80 տարուան տիրապետութիւնը իր բարերար ազդեցութիւնը գործած է: Նախ որովհետեւ անգլերէնը ամէն տեղ կը խօսուի եւ խանութպանները, պանդոկատէրերը, վաճառականները շատ գոհ կը մնան օտար այցելուներ տեսնելով. «Թրքական հայրենիք»էն ժամանող օտարականները սորտրաց ձեռքերով կ'ընդունուին: «Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը, որ սկիզբները լաւ ընդունելութեան արժանացած էր տեղացի Թուրքերուն կողմէ, այլեւս յոգնեցուցիչ դարձած է: Ազատ առեւտուրի վարժ Թուրք-Կիպրացիները դժուարութեամբ կը համակերպին Թուրքիոյ քայքայուած տնտեսական կացութեան կը գրէ լրագրողը:

Զինուորականներուն ներկայութիւնը ակներեւ է. մարդ պէտք է համակերպի: Եասաք պէօլկէ, այսինքն՝ մուտքը արգիլուած է, այս խօսքը այցելուն յաճախ կը լսէ: Ի՞նչ տպաւորութիւն ունեցած է Ամերիկացին Թուրք զինուորներուն մասին. ընդհանրապէս կարգապահ են եւ կը թուի թէ մնայուն կերպով իրենց սպաներուն վախին տակ կ'ապրին: Աշխարհի մէջ քիչ բանակներ այսքան զինուորական բարեւներ կ'արձանագրեն, որքան Թրքական բանակը:

Ամերիկացին, վերջապէս, կը նկարագրէ Կիւրենիայի տեսարժան վայրերը, բոլորն ալ ոչ-Թրքական: Ամէնուր Թըրքական դրօշը կը ծածանի:

Եթէ անհրաժեշտ է եզրակացութեան մը յանգիլ, ապա ան հիմնական հաստատումը պէտք է կատարել կարդալով լրագրողին նկարագրութիւնները.– Ուրիշները կը ցանեն՝ Թուրքերը կը հնձեն բիրտ ու վայրագ ձեռքերով:

ԲԱՂՀԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԲՈՒՌՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ ՄԻՇՏ «ՄԻՒՍՆ Է...»

— Օ —

Քրիստոնեայ քաղաքազօրքերու եւ լիբանանեան բանակի միջեւ է, որ արիւնալի բախումներ պատահած են: Առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն հինգ մեռեալ եւ 15 վիրաւոր կայ: Նախապէս ալ Քաթայէպներու մէկ պատասխանատուն Միթրի Խարմա սպաննուած էր: Բանակը ձերբակալած էր սակայն մարդասպանը՝ Ժաք Սայէշ:

Ծանօթ է որ լիբանանեան աւելի քան «տարօրինակ պատերազմին» սկիզբէն ի վեր ամէն տեսակ բախում եղած է այսինքն բոլոր կողմերը որեւէ առիթով իրարու մէջ կռուած են, ցարդ չէր պատահած, սակայն բանակին եւ քրիստոնեայ քաղաքազօրքերու միջեւ բախում: Այդ իսկ պատճառով քրիստոնեայ բնակչութիւնը բոլորովին շուարած է եւ չի հասկնար բանակին եւ քրիստոնեայ քաղաքազօրքերու միջեւ եղած կռիւներու դրդապատճառը: Մանաւանդ որ, դեռ ամիս մը առաջ, Շամուն եւ Ճէմայէլ բանակին կոչ ըրած էին բաժնելու համար իրենց ուժերը (որոնք զիրար կը սպաննէին): Ներկայիս երկու կողմերն ալ իրարու վրայ կը ձգեն պատասխանատուութիւնը եւ մէկը միւսին «գրգռութիւն» կը վերագրէ: Ամէնէն ծանրակշիռը սակայն նաւահանգիստը պատահած կռիւն է, որ նոյնիսկ նաւահանգիստին փակումին պատճառ եղած է: Այս բոլոր միջադէպերուն յաջորդած է ընդհանուր գործադուլ մը, զոր Փաղանգաւորները հռչակած են, Օգս. 14ին եւ որու հետեւանքով ծովափ, ճաշարան եւ զբօսավայրերը գոց մնացած են: Գործադուլ մըն ալ հռչակուած է Օգս. 17ին համար, այս անգամ Արեւմտեան-Պէյրութ, միանալու համար «Պաղեստինի Օր»ուան, որ հռչակուած է Իրան:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

- ՀՐԱՉ ՓԱՓԱԶԵԱՆ -

«Ամբողջ սերունդ մը կ'անհետանայ մեր աչքերուն առջեւ, ամայացնելով քաղաքական թէ մտաւոր անդաստանը: Ամէն նոր փոս, որ կը բացուի, կոչ մըն է ճիգ մը աւելի փորձելու, յանձնառութիւն մը աւելի ստանձնելու, որպէսզի կտրուած ճամբան աւելի զարգանայ եւ ամրանայ մէկ սերունդէն միւսը»: Այս տողերը կը կրեն Շ.ի ստորագրութիւնը, երբ յանկարծամահ կ'ըլլար Վահան Նաւասարդեան: Բայց անոնք կը պատշաճին ամբողջ փաղանգի մը, որ սպառեցաւ, մաշեցաւ, իր ժողովուրդին ամէնէն նուիրական գաղափարականին համար:

Այս տողերը, վերյիշեցինք այսօր, [illegible] յուշ 19րդ տարելիցին վաստակաւոր ընկերոջ մը՝ Հրաչ Փափազեանի, որ 1960 Օգս. 16ին, իր աչքերը կը փակէր Պէյրութի մէջ: Իր կեանքի ընթացքին, քիչ խօսած է իր մասին եւ յետ մահու ալ, քիչ կը յիշուի իր անունը, հակառակ իր անգնահատելի աշխատանքին եւ լուռ նուիրումին:

Ծնած Կեսարիա, 1892ին, Կարապետ Փափազեան Հրաչ ծածկանունը պիտի ընտրէր եւ այդպէս ալ ճանչցուէր:

Կարեւորը, իր կեանքին մէջ ոչ իրաւաբանական վարժարան (Պոլիս) աւարտելն է այնքան, ոչ ալ Սուրիոյ Խորհրդարանի անդամ ընտրուիլն, որքան այն եզակի աշխատանքը զոր տարած է մեր ահաբեկչական գործունէութեան մէջ:

Օրն ի բուն հետապնդելով Թուրք ջարդարարները եւ երեւան հանելով անոնց թաքստոցները, Հրաչ Փափազեան նախապատրաստական համբերատար եւ բըծախնդիր աշխատանք մը տարած է Ճէմալ Ազմիի, Պեհաէտտին Շաքիրի այլ մանաւանդ՝ Թալէաթի ահաբեկումներուն համար: Դժուար թէ այդ ահաբեկումները յանգէին այն յաջող արդիւնքներուն, որոնք ծանօթ են, եթէ չըլլար Հրաչ Փափազեանի լուրջ, լուռ եւ իրատես գործունէութիւնը:

Յստակ ու պայծառ միտք, պարզ ու համեստ նկարագիր գլխաւոր յատկանիշներն են անձի մը, որու վաստակը անտեսուած կը մնայ մինչեւ այսօր:

Նուիրատուութեան մը շնորհիւ՝ Մարսէյլի Մշակոյթի Տան մէկ սրահը կը կրէ, այսօր, իր անունը:

×

Իր յիշատակին, այս քանի մը հակիրճ տողերը չեն անշուշտ, որ կրնան տալ նման կեանքի մը լրիւ պատկերը, բայց վերյիշելով մեր ողբացեալ խմբագրապետին խօսքը, պիտի ուզէինք, որ Հրաչ Փափազեանի փոսն ալ ըլլայ՝ կոչ մը, գալիք սերունդներուն: Կոչ մը՝ ինքնագիտակցութեան, ճիգ մը աւելի ընելու, յանձնառութիւն մը աւելի ստանձնելու:

Հրաչ Փափազեանները պէտք է միշտ ողջ մնան մեր մտքերուն մէջ, իրենց օրինակով ու նուիրումով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ճամբորդական երկու օդանաւեր Տուպոլեւ 134 բախում ունեցած են եւ երկուքն ալ ջախջախուած: Արկածը պատահած է Շաբաթ կէսօրէ ետք, Ուկրանիոյ վերեւ: Օդանաւերէն մէկը Մինսկէն Տաշքենտ կ'երթար եւ մէջը տեղ գրաւած էր Բախտակոր Ֆութպոլի խումբը, որ յաղթելէ ետք Մինսկի Դինամոյին Ուզպեկիստան կը վերադառնար: Իւրաքանչիւր օդանաւ 75 ճամբորդ կ'առնէ, ինչ որ ենթադրել կու տայ թէ 150 զոհ կայ քանի որ խորհրդային իշխանութիւնները որեւէ թիւ չեն տար այլ կ'ըսեն թէ վերապրող չկայ: Այս զոհերուն մէջ են, ուրեմն, Բախտակորի 14 խաղացողները իրենց երեք ղեկավարներով: Ներկայիս խումբը ախոյեանութեան 8րդ տեղը կը գրաւէր:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ծովուն մէջ, շատ ծանր աղէտ մը պատահած է, օդի մասին տրուած սխալ տեղեկութիւններու հետեւանքով: Ֆասթնէթի մրցում – զբօսապտոյտը հիմնուած է 1925ին եւ անկէ ի վեր որեւէ արկած չէր պատահած առագաստանաւերու այս աւանդական մրցումին: Այս անգամ, պատահածին պատճառը կը նկատուի օդերեւութաբանութեան տուած սխալ տեղեկութեան հովերու արագութեան մասին: Փոթորիկը, սակայն, յանկարծակի բնոյթ ունեցած է: 15 դիակ գտնուած էր արդէն բայց առժամեայ կը նկատուի այս թիւը, քանի որ անհետացողներ ալ կան:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԱԿ-ի մօտ դեսպանը՝ Էնտրիւ Եունկ ստիպուեցաւ հրաժարիլ, յանդիմանութիւն կրելէ ետք Արտաքին Նախարարէն: Եունկ «նեղը» դրած էր կառավարութիւնը, տեսակցութիւն մը ունենալով ՊԱԿ-ի դէտին հետ՝ Լապիպ Թէրզի: Իսրայէլ մտահոգութիւն յայտնած էր: Ի վերջոյ Եունկ տեղի տըւաւ:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ ստորագրուած է համաձայնագիր մը Թուրք Արտաքին Նախարարին եւ ՊԱԿ-ի (Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւն) միջեւ, որ թոյլ կու տայ ՊԱԿ-ի գրասենեակի մը հաստատումը Անգարայի մէջ: Երուսաղէմ «ցաւով» լսած է այս լուրը, մինչ Թուրքիա կը ջանայ մօտենալ Արաբ իր դրացիներուն:

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ ՀԱՅ-ԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտութիւններու տոքթ.)

(Գ. եւ վերջին մաս)

«Թասվիր»ի առաջարկը ի՛նչ արձագանգ գտաւ Փարիզի Ազգային Պատուիրակութեան կամ Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանի շրջանակներուն մօտ։ Սա եւս կ'անգիտանանք։ Միայն թէ յաղթական Համաձայնականներու հետ բանակցութիւններ վարող Փոքրիկ Հայաստանի զոյգ պատուիրակութիւնները, որոնց յառած էր իր նայուածքը, բովանդակ Հայութիւնը, կ'երազէին «ծովէ ծով» Հայաստան մը։ Խաղաղութեան Խորհրդաժողովին ղրկուելիք յուշագրին անհրաժեշտ նկատուած էր ապագայ Հայաստանի սահմաններուն քարտէսը գծել։ Երբ այս փափուկ պաշտօնը յանձնուած էր ժամանակին ծանօթ մատւորականներէն բանասէր – պատմաբան Կարապետ Պասմաճեանի, ան չըմոռցաւ իր կողմէ աւելցնել Կեսարիան իբրեւ հայկական գաւառ։ Այսպէս ուրեմն Հայաստանի միայն Փոքր Ասիոյ մէջ գտնուած հողամասը Ֆրանսայի 1 երրորդէն աւելի էր։ Իսկ որքա՞ն էր Հայ բընակչութեան թիւը։ Այս մասին իրենք Հայ «դիւանագէտները» կը թուի թէ նըւազ կը հետաքրքրուէին։ Մեր գտած փաստերը կ'ապացուցանեն որ 220.000 հոգի հազիւ կը հաշուէր Սուրիոյ եւ Միջագետքի կայաններուն ու ճամբաներուն վրայ սփռուած վերապրողներուն թիւը։ Իսկ որքա՞ն Հայ մնացած էր Արեւմտ. Հայաստանի գաւառներուն մէջ։ Հազիւ հազ երեք տասնեակ հազար խլեակներ, մեծաւ մասամբ բռնի իսլամացուած, հիւանդ, անօգնական կամ ցիրուցան եղած որբուկներ։

Այն ժամանակուան քաղաքական անցուդարձներուն վերջին վկաներէն Հայկ Պէրպէրեանի անգամ մը կը հարցնէի թէ ինչպէ՞ս պիտի կառավարէին այդքան ընդարձակ տարածութիւն մը երբ արդէն Հայ չէր մնացած։ Պատասխանը հետեւեալը եղաւ. «Պօղոս Նուպար Փաշա կ'անգիտանար Հայաստանի ճշգրիտ դրութիւնը իսկ իր շուքինները կ'ըսէին – «Մենք շատ ուզենք անոնք մեզի քիչը թող տան»։

Զենք ուզեր վաթսուն տարիներ յետոյ մեղադրել կամ դատապարտել մեր հասարակական գործիչները որոնցմէ շատեր – չենք նշեր իրենց անունները - որքան որ իրենց բարեմտութեան եւ հայրենասիրութեան մասին բնաւ չենք տարակուսիր, իրականութեան մէջ ոչ մէկ յարմարութիւն կամ փորձառութիւն ունէին իբր իրատես դիւանագէտ գործի վրայ երեւնալու։ Բայց իրօք կ'անգիտանայի՞ն արդեօք, ոչ թէ միայն Արեւմտահայաստանի, այլ նոյնիսկ Արեւելահայաստանի չափազանց ծանրակշիռ եւ ողբալի դրութիւնը։ Արդարեւ 1919 տարւոյ գարնան ամերիկեան Նիռ – Իսթ Ռըլիֆ (Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյց) ընկերութեան կողմէ երբ դիտող Կովկաս մեկնող Մէյն իր տեղեկագրին մէջ կը յիշէ որ նոյնիսկ հանդիպած էր «...Հայ սովահար գիւղացիներու որոնք Արարատի երբեմնի բարեբեր դաշտին մէջ մարդկային դիակներ կ'ուտէին» (*)։ Ուրեմն եթէ Եւրոպա գտնուող մեր դիւանագէտները կ'անգիտանային Հայաստանի թշուառ դրութիւնը կը նշանակէ թէ իրենց պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը չունէին, իսկ եթէ տեղեակ էին կրկին կը նշանակէ թէ հարցը շատ թեթեւօրէն կը կշռէին ինչ որ նոյն եզրակացութեան կը յանգի։

Ահա այդպիսի ծանրակշիռ եւ օրհասական պայմաններու մէջ կը գտնուէր գինադադարի վաղորդայնին Հայաստանի իսկական դրութիւնը։ Բայց Հայ «դիւանագէտները» կարծես բոլոր յաղթաքարտերը իրենց ափին մէջ անդադար պայմաններ կ'առաջարկէին։ Ուրիշ առիթով մըն ալ Պէրպէրեան կ'ըսէր, միաժամանակ յիշեցնելով որ որքան անփորձ էին այն ժամանակուան պատասխանատու անձերը, «... Քէմալ դեռ ոչ զօրաւոր, Ջաւէն Պատրիարքի կ'առաջարկէ Հայաստանի ապագայ հողային սահմաններուն մասին խորհրդակցիլ»։ Բայց Ջաւէն Պատրիարք որ դեռ նոր վերադարձած էր աքսորէն լուր կը ղրկէր մերժելով Մուսթաֆա Քէմալի առաջարկը ըսելով թէ «Հայոց եւ Թուրքերու միջեւ այնքան ծանըր եղելութիւններ տեղի ունեցած են եւ այնքան արիւն կայ որ երկուստեք համաձայնութեան հնարաւորութիւն չկայ»։ Պէրպէրեան յետոյ կ'ըսէր թէ «... առնուազն պէտք էր իմանալ թէ ի՛նչ պիտի ըլլային Քէմալին առաջարկները»։ Յետագային երբ Քէմալ իր դիրքը ամրացուց եւ նոյնիսկ Համաձայնական Տէրութիւններէն ալ քաջալերութիւն գտաւ անգամ մըն ալ չկրկնեց բնականաբար նոյն առաջարկը։

×

Պատմական դէպքերու ժամանակ, ինչպէս առ հասարակ կեանքի մէջ, պէտք է ներկայացած առիթները տեսնել եւ անոնցմէ առաւելագոյն չափով օգտուիլ որոնք թերեւս անգամ մըն ալ չներկայանան։ Բայց Հայ ժողովուրդը դարերու գերութենէ եւ տիրապետութենէ յետոյ կորսնցուցած էր իր պետական ոգին հասկացողութիւնը եւ մտածելակերպի եղանակը։ Այս պատճառաւ, բացառիկ պայմաններու ժամանակ, չունեցաւ կարող անհատներ որոնք թերեւս կարենային սատարել աւելի շօշափելի արդիւնքներ ձեռք ձգելու համար։ Հիմա, վաթսուն տարիներ յետոյ, որքան որ պարագաները բոլորովին տարբեր են, Հայ Դատին ապագային համար, կը գտնուինք կրկին յանպատրաստ դրութեան մը մէջ։ Հիմա եւս առիթներ կը ներկայանան կամ կրնան ներկայանալ եւ անոնք պէտք է անմիջապէս օգտագործել։ Բայց ատոր համար ոչ թէ միայն դրամ պէտք է ինչպէս առ հասարակ մեր հայրենակիցները կը կարծեն, այլ մա՛րդ պէտք է, մա՛րդ, նամանաւանդ գործին մարդ։

Դեռ կ'անդրադառնանք։

(*) *Hearings before a Subcommittee of the Committee on Foreign Relations United State Senate, Washington*, 1919, page 81.

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՃԵՄՊՈՐԻՆ

Յուլիս ամսուան երրորդ սկաուտական հաւաքոյթն է որուն կը մասնակցին Հայ Արիները այս տարի։

Միութեան շրջանային բանակումին յաջող վերջաւորութենէն յետոյ, Հայ վեց պատասխանատու պետեր մեկնած էին Անգլիոյ Պիրմինկամ քաղաքը մասնակցելու միջազգային համաժողովին (Յուլիս 15 – 22) աշխատանքներուն։

Իսկ Յուլիս 22էն կը սկսէր Զուիցերիոյ Գանտէրշթէկի ճեմպորին։

1979ի ճեմպորին Պարսկաստան տեղի պիտի ունենար, տարիներէ ի վեր սկսած էին աշխատանքները։ Յեղափոխութիւնը պատճառ եղաւ անոր ջնջումին։ Բայց շատ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, միջազգային կոմիտէն, շնորհիւ Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց աշխատակցութեան, կրցաւ կազմակերպել երկու մեծ ճեմպորիներ Եւրոպայի մէջ Շըւէտ եւ Զուիցերիա։

Հայ Արիներու Միութիւնը ընտրած էր Զուիցերիան որուն կազմակերպութեան եւ բանակումի կեդրոնական կազմին մաս կը կազմէր նաեւ Հայ Արիներու Միութեան ընդհանուր պետը։

«Օպէրլանտ Պէռնուա» լեռներու կեդրոնը, լայն հովիտի մը մէջ, Գանտէրշթէկ գիւղին դաշտերը մեծ բանակավայր մը դարձած են։ Հոն ունինք արդէն ըսկաուտական միջազգային տուն մը իր դաշտերով։ 1926էն ի վեր հոն եղած են երեքներու ճեմպորիներ, 1931ին և 1953ին, որու մասնակցած են Հայ Արիները իրենց Ֆրանսայի եւ Եգիպտոսի շրջաններով։

Յուլիս 20էն սկսեալ կը հանէին մասնակցող 49 երկիրներու սկաուտները, արաբական երկիրները մեծ պատուիրակութիւններով կը մասնակցին, ինչպէս նաեւ Ափրիկէ, Ամերիկա, եւ եւրոպական երկիրներու մեծ մասը։ Բանակողներու թիւն է 2000։

Հայ Արիներու պատուիրակութիւնը 40 սկաուտներով եւ պետերով բանակավայր կը հասնի Յուլիս 20ին, բաղկացած Փարիզեան շրջանի, Ալֆորվիլի, Լիոնի եւ Տէսինի խումբերէն։ Առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցի նաեւ Հայ Արենոյշներու խմբակ մը։ Այս սկաուտներուն մեծ մասը մասնակցած էր նաեւ Ֆրանսայի շրջանային բանակումին, ալկայն ճեմպորիին համաժողովին եւ բանակումին պատասխանատուները տարբեր պետեր են։

Կը հաւաքուին Հայ մասնակցողները, եղբայրական հանդիպում մը։ Կը շինուի հայկական բանակավայրը եւ բոլորին նըպատակն է արժանավայել կերպով ներկայացնել Հայութիւնը։

Ճեմպորիին պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Յուլիս 22ի երեկոյեան մասնակցութեամբ բոլոր սկաուտներուն։ Ներկայ էին Անգլիոյ, Գանատայի, Հարաւային Քորէայի դեսպանները, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի, Ափրիկէի, Ասիոյ մասնակցող երկիրներու դիւանագիտական ներկայացուցիչները, զուիցերական քաղաքական անձնաւորութիւններ եւ Գանտէրշթէկի քաղաքապետը։

Բոլոր ազգերէ երեք սկաուտներ, ազգային տարազներով անցան բեմին վրայէն, միեւնոյն ժամանակ կ'ընկերանային երկիրներէն երգեր եւ զուարճալի տեսարաններու ցուցադրումը։ Եւ յաջորդ առաւօտ, բանակավայրին պատւոյ կեդրոնական դաշտին վրայ կը բարձրանային մասնակցող 49 ազգերու դրօշակները, որոնց կողքին Հայկական Եռագոյնը կը գրաւէր իր տեղը։ Ամէն ազգ կը շինէր իր ոճով, եւ անգամ մը եւս Հայ Արիները հաստատեցին իրենց «Փոքրիկ Հայաստանը»։

Ամէն օրուան համար պատրաստուած էր ընդհանուր յայտագիր մը, որուն մասնակցեցան բոլոր սկաուտները։ Լեռնային արշաւներ, դաշտային խաղեր, միջազգային հանդիպումներ, եւ պտոյտներ։ Կազմակերպուած էր նաեւ ազգային ցուցադրութիւն մը, որուն մասնակցեցան նաեւ Հայ Արիները իրենց ձեռական աշխատանքներով, հայկական ձեռագործներով, նկարներով, քարտէսներով եւ սկաուտական շինութիւններով։ Յիշենք նաեւ պատրաստուած հայկական անուշեղէնները մեր «սթանտ»ին մէջ, պատուելու համար այցելող հիւրերը։

Յուլիս 24ը կարեւոր օր մըն էր ճեմպորիին համար։ Հայկական պատուիրակութիւնը, ինչպէս նախորդ ճեմպորիներուն, մեծ ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր հայկական բանակավայրին մէջ, որուն հրաւիրուած էին մասնակցող ազգերու ընդհանուր պետերը։ 130 հիւրեր ընդունուեցան այսպէս, հայ ընդհա-

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

———O———

Գրեց՝ ԱՆԴԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ոչ միայն կորսուած – մոռցուած, այլ յիշողութենէ ի սպառ ջնջուած այս լուսանկարին պատմութիւնը այսպէս է։

Կիրակի կէսօրէ վերջ մը – այցելութիւններուն օրը – մայրիկս որբանոց եկաւ, բացառաբար ձեռքերը պարապ։ Միշտ ծրար մը ուտելիք կ'ունենար հետը։ Այս անգամ բան մը չունէր։ Անմիջական յուսախաբութիւնս կանխեց, ըսելով.

– Հիմա պիտի երթանք պատկեր քաշուինք, ուզածներդ վերջը կ'առնենք։

Յետոյ Մայրիկէն հրաման առաւ գլխս դուրս տանելու։ Նկատեց որ գլխարկս մաքուր չէ եւ ստիպուեցայ Խաչիկէն գըլխարկը փոխ առնել։ Իմս քանի մը օր առաջ զոհ գացած էր հայ կամաւորական արշաւի մըթուրք չէթէներուն դէմ։ Այդ խաղին օրէնքը կը պահանջէր որ երկու հաւասար խումբերու բաժնուինք, չէթէները գլխարկի տեղ թաշկինակներ կապեն, քիչ մը մուր քսուի անոնց ճակատին չեչտելու համար դէմքերուն դաժանութիւնը, իսկ կամաւորները, իրենց կոտոշաւոր գլխարկները ցցած՝ խոյանան անոնց վրայ եւ ջարդեն։ Ըսելը աւելորդ է, յաղթողը միշտ կամաւորներս էինք, բայց վերջին անգամ չէթէ մը, քիչ մը աւելի սուղ ծախելով կեանքը, գլխարկս խլեց, լաւ մը կոխկրտեց ու յետոյ մեռաւ։

Լուսանկարիչը շատ մը գեղեցիկ հագուստներ ունէր մասնաւոր սենեակի մը մէջ։ Մայրիկս հատ մը զատեց, հագաւ մուշտակաւոր վերարկուն մութ գոյն կտաւէ խեղճուկ շրջազգեստին վրայ, հայելիին առջեւ մազերը սանտրեց ու նստաւ ցոյց տրուած աթոռին, ես ալ քովիկը։

Մարդը մօտեցաւ, շտկեց մայրիկիս գըլուխը, ցուցամատին եռեւով թեթեւ մը իմ ծնօտս ալ վեր ըրաւ եւ այդ դիրքով սառեցուց մեզ։ Սկաւ ձեռքի փայտով ետ – առաջ տեղափոխել ապակեայ ձեղունին տակ քաշուած վարագոյրի շերտերը, դիտեց մեզ, գոհ մնաց լոյսի դասաւորումէն, եւ անցաւ եռոտանիին ետեւ, սեւ

ծածկոցը գլխուն – «Մի՛ շարժիք, պիտի համրեմ» – մէկ-երկու-երեք՝ վերջացաւ։

Զեմ գիտեր ինչու, առաջին իսկ ռոպէին չէի խանդավառուած այս «պատկեր քաշուելու» գործէն։ Թերեւս անոր համար, որ անհամբեր էի ժամ առաջ ուտելիքները չուկան հասնինք։ Բայց տրամադրութիւնս բոլորովին ամպոտեցաւ, երբ տեսայ արծաթէ փայլուն մէճիտները որոնք մայրիկիս ձեռքէն կ'երթային լուսանկարիչին։

– Ի՞նչ պէտք ունինք այս պատկերին, ինչո՞ւ համար է, ըսի դժգոհ, երբ կ'իջնէինք ցից սանդուխներէն։

– Եղբը կ'ըսեմ, շատ աղուոր պիտի ըլլէ...

Յետոյ ուղղակի գացինք փախլավային խանութը, կերանք, ուրիշ տեղէ մը գըտուց եւ պանիր գնեց մայրիկս, տախտակէ խոշոր ափսէի մը մէջ գանազան համեղ բաներ պտըտցնող շրջուն ծախողէ մը ոչխարի խաշած լեզու մըն ալ գնեցաւ իմ փափաքովս – Խաչիկին ապսպրանքն էր վերջին պահուն ակնջիս, – «Անգամ մը կերած եմ, շատ համով կ'ըլլայ» – բոլորը թաշկինակի մը մէջ ծրարեց, քառորդ մէճիտ մըն ալ տուաւ – «Զկորսնցնե՛ս, լաւ պահէ» – ու բռնեցինք վերադարձի ճամբան, դէպի որբանոց։

(Շար. – 1)

նոր պետին Հայկական բանակավայրէ պետին եւ իր 3 օգնականներուն կող-ձէ, բոլորն ալ հիւրասիրութեան Հայկա-կան ուտելիքներով, խմիչքներով եւ ուրծով, մասնակցող Հայ Արիներուն կողմէ, ժպտուն եւ կարգապահ: Հա-ւաքոյթի ընթացքին, մեր Արիները եւ Արենոյշները երգեցին եւ պարեցին Հայ-կական տարազներով, շատ սիրալիր եւ ազ հաւաքոյթ մը, որ տեւեց 3 ժամ:

Արժանացանք շատ մը շնորհաւորութ-թիւններու եւ շնորհակալական խօսքերու, յատկապէս մեր Արիները եւ Արենոյշնե-րը անգամ մը եւս գրաւեցին բոլոր սըր-տերը:

Հրաժեշտի ժամանակ խօսք առաւ Խո-րանայի բանակումին պետը շնորհաւո-րելով Հայ արիները, որոնք իրենց ներ-կայութեամբ, զուարթութեամբ եւ ըն-կերատական տիպար գործունէութեամբ ւրենք կը բերեն ճէմպորիին»: Շնոր-հակալութիւն յայտնեց նաեւ այս գեղեցիկ հաւաքոյթին համար, որ առաջին առի-թը եղաւ բոլոր պետերուն համար ճանչ-նալ զիրար, ճանչնալ Հայերը, եւ ըղ-ալթ կ՚եօրէ վերջ մը վայելել:

Ամէն օր նորութիւններ կային յայտա-գրին մէջ: Պարերու երեկոյթ մը ուր Հա-յերը, լաւագոյններէն, արժանացան բա-ցառիկ ծափահարութեանց: Բախտաւոր եղանք ամբողջ բանակումի ընթացքին վա-յելել շատ արեւոտ օդ մը, ինչ որ նպաս-տեց նաեւ բանակումին յաջողութեան:

Փոխադարձ ընդունելութիւններ, բա-նակումի կրակներ, հաւաքոյթներ յա-ջորդեցին իրարու:

Մեր Արիները եւ Արենոյշները անգամ մը եւս գիտակցօրէն, իրենց կարելին ը-րին, ի պատիւ Հայութեան: Շահեցան շատ մը նոր բարեկամներ, եւ ողջագուր-ւեցան հիներէն, եղան նուէրներու եւ յիշատակներու փոխանակութիւններ, այ-ցելութիւններ, ճաշի հրաւէրներ եղբայ-րական մթնոլորտի մը մէջ:

Եւ ինչպէս կ՚ըսէր եւրոպական երկիր-ներու կազմակերպութեանց նախագահը՝ «Հայերը, կենսունակ եւ լի սկաուտական ոգիով, մեզի շատ բան կը բերեն եւ ի-րենց ունեցած դիրքը, արժանի է հիա-ցումի»:

Ուրախութիւնը ունեցանք նաեւ շատ մը նորեկներու այցելութիւնը ունենալ մեր բանակավայրին մէջ, Փարիզէն եւ շըր-ջաններէն որոնք առաջին անգամ ըլլալով կ՚այցելէին ճէմպորի մը եւ մեր «Փոքրիկ Հայաստանը»:

Սակայն չուտ կ՚անցնին երջանիկ օրե-րը: Յուլիս 30ի երեկոյեան ճէմպորիին փակման հանդէսն էր, հսկայ բանակու-մի կրակով մը: Փակման հանդէսին ներ-կայ էին Զուիցերիոյ բարձր անձնաւորու-թիւնները, Լիխթէնշթայնի իշխանու-հին Նորա, Գերմանիոյ դեսպանը, ա-մերիկեան, ափրիկեան, եւրոպական պետութեանց դիւանագիտական ներկայա-ցուցիչները եւ ճէմպորին կազմակեր-պող բոլոր պետերը:

«Հայաստան»ին վիճակուած էր ընդու-նիլ եւ գրաւել այդ պաշտօնական անձնա-ւորութիւններով: Շատեր կ՚ըսէին թէ ա-մէն տեղ Հայ բարեկամ մը ունին, գիտէ-ին Հայութեան պատմութիւնը եւ կեանքը եւ սակայն տեսնելով հայ սկաուտները եւ անոնց ներկայացումները զարմանքով եւ հիացումով այս նոր սերունդին կը ծանօթանային... եւ իսկապէս ալ, բա-նակումի կրակի ընթացքին նախընտրուած էին հայկական պարերը, մաս կազմելու յայտագրին եւ մեր 12 – 18 տարեկան տը-ղաքը եւ Արենոյշները իրենց փայլուն տա-րազներով, եւ հայկական պարերով ար-ժանի էին այս գովասանքին:

Բանակումի կրակին վերջաւորութեան վար կ՚իջնէին դրօշակները, եւ փայլուն հրախաղութիւնով կը վերջանայ ճէմպո-րին եւ տակաւին մութ գիշերուան մէջ, սկաուտներու խումբեր բոլոր ազգերէ կը շրջագային, կ՚երգեն, եւ կը պարեն, մոռնալով վաղուան բաժանումը: Յաջորդ առաւօտ կ՚անհետանան այնքան խնամքով շինուած բանակավայրերը, վերջին հա-ւաքոյթով մը կ՚իջեցնենք մեր Եռագոյնը, եւ կը ձգենք Գանտէրշթէկը: Հպարտ ենք որ լաւ յիշատակներ կը ձգենք հոս ալ եւ յառաջիկայ միջազգային հաւաքոյթներու սպասումով եւ յոյսով հրաժեշտ կ՚առնենք Զուիցերիայէն 10 օրուան երջանիկ եւ չի-նիչ բանակումէ մը վերջ:

×

Այս դժուարին եւ բացառիկ տարուան մէջ Հայ Արիները յաջող կերպով գոր-ծադրեցին իրենց յայտագիրը: Շնորհիւ իրենց խմբապետներուն եւ խմբապետու-հիներուն նուիրումին եւ զոհողութեան, որոնցմէ շատերը ամբողջ ամիս մը ներ-կայ եղան եւ աշխատեցան մեր երեք ձեռ-նարկներուն յաջողութեան համար: Շըր-ջանային բանակումը առիթը եղաւ որ մեր Գայլիկները, Թեւիկները, սկաուտները եւ Արենոյշները զիրար աւելի լաւ ճանչ-նան, եւ լաւ ըմբռնեն Հայ Արիներու միութեան ոգին: Անգլիոյ համաշխարհա-յին սկաուտական ժողովին մեր միութիւնը շատ կարեւոր մասնակցութիւն մը ունե-ցաւ, եւ մեծապէս նպաստեց բոլոր դըժ-ւարին հարցերու լուծման, եւ ինչպէս կ՚ըսէր մեր բարեկամը Լասլօ Նաճի, ընդ-հանուր քարտուղարը, սկաուտական համաշխարհային կեդրոնին՝ «Մեծ միու-թիւն մըն էք, միշտ ներկայ, միշտ բար-ձըր մակարդակով, եւ սկաուտական ո-գիով»:

Իսկ Զուիցերիոյ ճէմպորին, առիթը տուաւ մեր նորերուն եւ փոքրիկներուն ապրիլ ճէմպորի մը, ծանօթանալ իրենց տարեկիցներուն եկած աշխարհի չորս կողմերէն, նոր բարեկամներ գտնել եւ ապրիլ 10 օր հմայիչ բանակավայրի մը մէջ:

Եւ մանաւանդ տեսնել թէ Հայերն ալ ազգ մըն են, հաւասար միւսներուն, սիրուած ու յարգուած բոլորէն, եւ իս-կապէս կ՚արժէ հպարտանալ իբր Հայ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՇՆՉԵՑԷՔ

— Օ —

Շնչեցէք: Առողջութիւն է: Շնչեցէք: Գեղեցկութիւն է: Շնչեցէք, չիտակ կե-նալու համար, լաւ խօսելու համար, կայտառ ըլլալու համար: Այս մասին ամբողջ աշխարհ համաձայն է:

Հին փիլիսոփաները կ՚ըսէին. «Ով որ լաւ կը շնչէ, առողջ կ՚ըլլայ»:

Շունչը կերպասն է, որմէ ձայնը շին-ուած է՝ կը դասախօսեն ձայնի մասնա-գէտները:

Մարզանքի ուսուցչին ձեզմէ պահան-ջած առաջին բանը՝ թոքերը լաւ լեցնելն է:

Կատարեալ շնչառութիւնը աւելի աղէկ ու արագ արեան շրջան մը կ՚ապահովէ եւ մորթը կը գեղեցկացնէ, ինչ որ տարի-ներու մարձումով իսկ ձեռք չի կրնար բերուիլ:

Հողեբանները ձեզի պիտի ըսեն, որ գէշ շնչառութիւնը թախիծ կը պատճառէ: Իսկ բժիշկները ամէն օր կը պոռան, որ շնչառութիւնը կեա՛նքն իսկ է, եւ իրենց պարտականութիւնը ձեզի շնչել տալուն մէջ կը կայանայ:

Գրեթէ բոլորս ապրիլ կարենալու չափ կը շնչենք, բայց կատարելապէս ապրե-լու չափ չենք շնչեր:

Մարդ երբ փորձէ թոքերը լայնօրէն լեցնել, անմիջապէս գլխու անհուն թե-թեւութիւն մը կը զգայ: Ասիկա իրողու-թիւն մըն է, զոր որեւէ պահու կրնաք փորձել:

Մենք թոքերուն միայն վերի մասը լեց-նելու գէշ սովորութիւնը ունինք, ինչ որ սխալ է: Թոքերը մինչեւ մէջքը կ՚իջնեն եւ երբ մարդ թոքերուն վարի մասերն ալ լեցնել չի սորվիր, վատառողջ մը, ապա-հովագրական ընկերութիւններու համար գէշ յաճախորդ մը եւ գեղեցկութեան մըր-ցումներու ծիծաղելի թեկնածու մը կը դառնայ:

Զայնասփիւռի խօսնակներ պատրաստող Վիտա Սըթթըն կը հաստատէ, որ լաւ շնչող մը միայն կրնայ լաւ խօսող մը ըլլալ: Ան որ ծուլօրէն կը շնչէ, խեղ-ճուկ ու յետամնաց ձայն մը կ՚ունենայ միայն:

Ջղային հիւանդութեանց մասնագէտնե-րը համոզուած են որ լաւ շնչառութեամբ ջիղերը հանդարտեցնել շատ դիւրին է: Երբ դուք ձեզ ջղայնացած, ցասկոտ ու անհանդիստ կը զգաք, խորունկ մը շնչե-ցէք, արդիւնքը հրաշալի պիտի ըլլայ:

Իսկ դերասանին համար խորունկ շնչա-ռութիւնը ամէն ինչ է:

Շատեր կորաքամակ կը կենան, որով-հետեւ գէշ կը շնչեն: Երբ տափակ կուրծք մը ունիք, շնչելով միայն կրնաք զայն զօրացնել: Լաւ լեցուած թոքերը ամ-բողջ մարմինը ուղղաձիգ եւ հաւասարա-կշիռ կ՚ընեն:

Եւ հիմա, եթէ կ՚ուզէք գիտնալ, որ լաւ կը շնչէ՞ք թէ ոչ, գօտինիդ քակեցէք, ձեր թոքերուն ամբողջ օդը պարպեցէք եւ կրկին գօտինիդ սեղմեցէք, մինչեւ որ դուք ձեզ պարպուած գնդակի մը չափ պա-րապ զգաք, յետոյ՝ կրցածնուդ չափ շնչեցէք եւ տեսէք, թէ քանի՞ կոճակ թուլցնել պէտք պիտի ըլլայ: Ձեր շըն-չելու կարողութիւնը այս կերպով կը չափուի եւ ոչ թէ բազուկներուն տակէն:

«ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ»

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԶՄՄԱՌՈՒ (Լիբանան) վանքը տօնա-կան օրեր ապրած է Յուլիս 27 – 29 շա-բաթավերջին, երբ կը կատարուէր հան-դիսաւոր բացումը այն հանդիսութեանց, որոնք ամբողջ տարուայն երկայնքին, կոչ-ուած են ոգեկոչելու ծննդեան 300ամեակը Աբրահամ – Պետրոս Ա. Արծիւեան կաթո-ղիկոսի (1679) հիմնադիրը Զմմառու մի-աբանութեան: Կիրակի օր պատարագ մատոյց Հմայեակ – Պետրոս ԺԷ. Կաթո-ղիկոս – Պատրիարքը, աւելի քան 2000 հոգիի ներկայութեան եւ բազմաթիւ անձ-նաւորութեանց ինչպէս Նախկին Նախա-գահ՝ Շ. Հելու, պապական նուիրակ Գարլօ Ֆուռնօ, յոյն կաթողիկէ պատ-րիարք Մաքսիմոս Հաքիմ, ասորի կաթո-ղիկէ պատրիարք Անթուան Հայէք, Կի-լիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կը ներկա-յացնէին Վարդան եպս. Տէմիրճեան եւ Անուշաւան վրդ. Դանիէլեան, Հալէպէն ժամանած էին Գէորգ եպս. Լայէքեան եւ Յիսուսեան միաբանութեան կողմէ Հ. Յարութիւն Ճապուրեան, Հայ աւետա-րանական եկեղեցին կը ներկայացնէին վերապատուելիներ Ահարոնեան եւ Սա-ղըրեան: Ներկայ եղած են նաեւ Պէշիր Ճէմայէլ, մէթր Խաչիկ Պապիկեան: Պա-տարագիչ Կաթողիկոս – Պատրիարքը հա-յերէն իր քարոզին մէջ ներկայացուցած է Աբրահամ – Պետրոս Ա. կաթողիկոսը, քարոզը արաբերէնի թարգմանած է Լի-բանանին Հայ կաթողիկէ առաջնորդ Ան-դրէաս եպս. Պետոյեան: Յաւարտ պա-տարագի խօսք առած է Շ. Հելու, որ նա-խագահին եւ իր անունով ուրախութիւն յայտնած է այս ոգեկոչումին համար եւ այս առթիւ գրուատած է Հայ ժողովուրդի բերած նպաստը հոգեւոր, մշակութային եւ կրթական մարզերէն ներս: Եկեղեցա-կան արարողութենէն ետք, պաշտօնական բացումը կատարուած է Արծիւեան կա-թողիկոսի կիսանդրիին (գործ՝ Զաւէն Խը-տըշեանի):

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

— Դեռ գեղեցի՞կ եմ, Փիէռօ. իրա՞ւ, շա՞տ. որչա՞փ, ըսէ, ո՞րչափ:

Տղան պատասխանեց, դէմքը թաղելով բազկերուն մէջ.

— Քարտ փոստալի մը չափ:

Առաջին անգամն է որ Փիէռ իր խօս-տումին մէջ կը թերանար: Փարիզէն մեկ-նելէ առաջ երդում էր ըրած որ իր Նէ-նէթը իրապէս սիրելուն է որ միայն կ՚ու-զէ անոր հետեւիլ, կ՚ուզէ կեանքը կապել անոր կեանքին, եւ դեռ խոստացած էր որեւէ առթիւ ակնարկութիւն մը չընել անցեալ օրերու:

Մինչ հիմա, տեղափոխման, հաստատ-ման օրերէն, առաջին շաբաթներու զբա-ղումներով բեռնաւոր շրջանէն յետոյ, երբ այլեւս միօրինակ դարձող կեանքին մէջ անձերը կը մնային դէմ դէմի, ան-հանգստութիւնը կը սկսէր: Փիէռ զգաց որ իր բարեկամուհին վիրաւորած էր խո-րապէս, որովհետեւ ան օրերով ապրեցաւ հիւանդի մը նման: Տղան զղջաց, սաս-տիկ զղջաց, ուզեց դարմանել, սակայն չհամարձակեցաւ կրկին մօտենալ խըն-դրին: Բարեբախտաբար այս դէպքը կար-ծես կորսուեցաւ խրախանցումի մէջ: Այդ խրախանցումին պատճառը Թութակն էր: Կոստան, որ կը բնակէր պարտէզին վրայ նայող կէս – գետնափոր սենեակը, իր մասնաւոր ելքի դուռով, Փարիզէն հետը բերած էր Պրիկատիէն, Թութակը: Պի-պին այնքան երջանիկ եղաւ այդ գունա-գեղ եւ խօսուն թռչունով որ վանդակը բերաւ վեր ու իրենց սենեակը կախեց: Բնականաբար Նէնէթ հակառակեցաւ: Ի՞նչպէս կարելի էր չջղայնոտիլ մէկու մը դիմաց որ ամբողջ օրը կը կրկնէ —

Rrrigole Brrigadier, à bas la guerre,

Rrrigole Brrigadier, à bas la guerre...

Պիպին ոտքերը գետինը զարկաւ, պո-ռաց, կանչեց, Նէնէթ աւելի կատղեցաւ, Փիէռ չգիտցաւ ինչ դիրք բռնել եւ Կոս-տան չփոթած մնաց: Ի զուր Նէնէթ զա-ւակը գոհացնելու համար կ՚ուզէր օր մը գոնէ այս անախորժ ներկայութիւնը տա-նիլ. յաջորդ օրը անկարելի կ՚ըլլար լռել:

Առաւօտ մըն ալ վանդակը պարապ գը-տան: Պիպիին լացը սակայն երկար չտե-ւեց. նոյն իրիկունն իսկ թռչունը բռնե-լով վերադարձուցին: Ան ուղղակի գացեր իր բանակատեղին հաստատեր է ոստի-կան զինուորներու զօրանոցին պարտէզը, եւ ամբողջ օրը պոռացեր – Rrrigole Brri-gadier, à bas la guerre... Կոստանին կաթ-ուած պիտի իջնէր. բայց ո՛չ, չիջաւ. ո-րովհետեւ յաջորդ օրն իսկ թռչունը մե-ռած գտան վանդակին մէջ: Երկու մա-նուկներուն վիշտը անսահման էր: Կոս-տան օրերով մարդու հետ չխօսեցաւ: Փիէռ կ՚ուզէր ըսել թէ ինք այդ «ոճիր»ին մէջ ոեւէ դեր չունի, բայց այս անգամ բացէ ի բաց Նէնէթը ամբաստանած պի-տի ըլլար. որով գոհացաւ ենթասպան մը-խիթարելով:

— Անհոգ եղիր, Կոստան, առաջին ա-ռթիւ որ Փարիզ այցելեմ, հատ մը կը գը-նեմ քեզի, աւելի գեղեցիկ, աւելի մեծ... այս անգամ ոչ թէ Պրիկատիէ, այլ Մա-րէշալ...

Դիւցազնակատակերգական այս դէպքէն վերջ, Պիպին սկսաւ անվերջ սխրագոր-ծութիւններու շարք մը: Այս տղան աղէտ մը, ճշմարիտ փորձանք մը դարձաւ ի-րենց գլխուն: Մէկ տարուան մէջ շատ մեծցեր էր ան, գանգուր մազերը կտրեր էին եւ ինչպէս ամէն հասակ նետող տը-ղայ՝ տգեղցած էր զգալապէս: Արդէ՛ն անհանդարտ նկարագիր՝ բոլորովին ան-սանձելի էր դարձած, ծնողքէ, դուրգու-րանքէ, ակնածանք ազդող անձերէ զուրկ բոլորած իր մանկութեանը պատճառաւ:

(96 – Շար.)

Այրի Տիկին Մինաս Խնկիկեան, Տիկին Միշէլ Խնկիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ռոպէր Ռուսօ, Պ. Պետրոս Բապուճեան, այրի Տիկ. Աստուր Մուրատեան եւ զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկ. Ռեմոն Փերսիվալ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ժաք Բապուճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Թորոս Ստեփանեան եւ զաւակները, Պ. Պօղոս Խայինեան, աղջիկն ու թոռը, Տէր եւ Տիկ. Խաչատուրեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, փեսային, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ զարմիկին՝

ՄԻՆԱՍ ԽՆԿԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 13ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Օգս. 18, ժամը 8·30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոնմարթրի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

Հասցէ․— 34, Ռիւ տը լա Պռիւյէռ, Փարիզ 9րդ։

ՎԱՆԱՆՍ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աստուածածնայ տօնին առիթով՝ Պատարագ, Կիրակի, 19 Օգս. եւ Խաղողօրհնութիւն։

Նուպարեան Մատենադարան

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասէրներու փափաքին, որոշած է մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը, հետեւաբար մատենադարանը փակ պիտի մնայ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով։

Հասցէ Նուպարեան Մատենադարանի
11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ
Երթեւեկի համար իջնել մէթրօ Փասի։

Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 10էն 12, յ. մ. 14էն 18, բացի Չորեքշաբթի, Կիրակի եւ տօնական օրերէ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ Հանդէսը՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 19ԻՆ Ամբողջ օրը՝ Պէլֆոնթէն (Ժիւռա)։

Ծոխ յայտագիր երեխաներուն կողմէ պատրաստուած։ Պիւֆէ։

Խաղողի օրհնութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ Սէնթ Անթուանի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է, իր ուխտի օրուան առթիւ.—

Տէր եւ Տիկ. Մ. Նազարեան եւ եղբայրը, Այրի Տիկ. Լ. Կարապետեան 300 ական, Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Սայապալեան, Տէր եւ Տիկ. Ֆիլիփ Փափազեան, Մ. Պօղոսեան եւ Գափէճեան ընտանիք 200ական, Տէր եւ Տիկ. Քինոսեան 150, Չորէքճեան ընտ., Մարսէյլի Մշակ.Միութեան եւ Տիկնանց Միութեան կողմէ, Տէր եւ Տիկ. Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկ. Փ. Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Գրիգորեան, Պ. Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, այրի Տիկ. Կ. Դարբինեան, այրի Տիկ. Բիրեան, Ոսմանեան — Զօրեան ընտանիքներ, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Թիւֆէնքճիեան, Տէր եւ Տիկ. Խ. Էզկիւլեան, Տիկ. Ե. Պօղոսեան, Չիլեան — Աշըգեան ընտանիքներ, մի ոմն, մի ոմն, Պ. Նուպար Տէր Մինասեան, Տէր եւ Տիկ. Թէրմանճեան եւ այրի Տիկ. Ս. Ժամկոչեան 100ական, Տիկ. Ս. Սահակեան, Տիկ. Անդրէասեան 50ական, Տէր եւ Տիկ.Պ.Պօղոսեան 60, Կ.Յարութիւնեան 50, Ղուկասեան եղբայրներ 80, Տիկ. Ա. Գոճապաշեան 50, Պ. Յ. Նազարէթեան 50, Տէր եւ Տիկ. Մ. Գիւփելեան 80, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Մանուկեան 90, այրի Տիկ. Շ. Ժամկոչեան եւ Տէր եւ Տիկին Վարդանեան 50ական, այրի Տիկ. Քէչիչեան, Տէր եւ Տիկ. Մընակեան եւ Օր. Մ. Սէմէրճեան 30ական, Տէր եւ Տիկ. Պ. Նահապետեան, Տէր եւ Տիկ Ժեսթ եւ մի ոմն 20ական։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Դեկտ. 9ին, Կիրակի
ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուիրուած
ԿՈՄԻՏԱՍԻ
գործերուն
ծննդեան 110ամեակին առթիւ
Նոր յայտագրով

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise
un grand voyage culturel en ARMENIE
du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE
Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.
Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.
Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» — ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 30 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳՈՌՁԻՈ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՉԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 16
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՌԻ
ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ
ՓԱՐԻԶԷՆ
ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ, ԱՆՅԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

PREMIER CONGRÈS ARMÉNIEN
à l'hôtel Nikko, Paris

PROGRAMME

Lundi 3 Septembre

18 h - 21 h — RECEPTION A L'HOTEL NIKKO

Mardi 4 Septembre

10 h — ALLOCUTION D'OUVERTURE — *Me. Edouard JAKHIAN*
10 h 30 — LE BUT DU CONGRES — *R.P. J. KARNUZIAN*
11 h — DE SAN STEFANO A LAUSANNE — *Prof. DR. Vahakn DADRIAN*
16 - -18 — SEMINAIRE

Mercredi 5 Septembre

10 — L'HISTORIQUE ET L'ETAT ACTUEL DE LA DIASPORA — *R.P. A. GRANIAN*
11 — L'INFLUENCE DES EVENEMENTS POLITIQUES INTERNATIONAUX SUR LA DIASPORA — *Prof. M. BOULDOUKIAN*
15 — PERSPECTIVES D'AVENIR — *Prof. M. BOULDOUKIAN, Prof. DR. V. DADRIAN, R.P. A. GRANIAN, R.P. J. KARNUSIAN*

Jeudi 6 Septembre

10 - 18 — SEMINAIRES

Il est rappelé à tous les intéressés que la participation et l'accès à ce congrès sont strictement réservés aux personnes munies d'une invitation personnelle. Des cartes d'admissions seront envoyées à ceux qui en ont fait la demande.

Veuillez adresser toute correspondance uniquement à l'adresse suivante :
M. BOULDOUKIAN, 11-15 rue de Javel 75015 Paris tél. 579-35-59

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
18-19
SAMEDI-DIMANCHE
18-19 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.449 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.449

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈԼԻՍ

ՀՐԴԵՀ ՄԵԾ ԿՂԶԻԻ ՄԷՋ

ԱՅՐԱԾ ԵՆ ԱՆԱՏՕԼՈՒ ՔԼԻՒԲԸ, ԱԳԱՍԻԱ ԵՒ ՍԻՒՄԷՐ ՓԱՆԴՈԿՆԵՐԸ

——— Օ ———

Օգս. 12ին, իրիկուան մօտ հրդեհ ծագած է Մեծ Կղզիի մէջ եւ հրոյ ճարակ դարձած են պատմական կարգ մը շէնքեր, ինչպէս Անատօլու Քլիւպը (հիմնուած 1929ին Աթաթիւրքի կողմէ), Ագասիա եւ Սիւմէր պանդոկները, բոլորն ալ փայտաշէն: Ըստ Պոլսոյ թերթերուն հրատարակած տեղեկութիւններուն, հրդեհը ծագած է Ագասիա պանդոկը, ապա տարածուած: Տեղւոյն հրշէջները չեն բաւած եւ ուրիշ գունդեր ալ կանչուած են Հէյպէլիէն:

Առաջին քննութիւններու համաձայն հրդեհին տարածուելուն պատճառը եղած է հրշէջ կազմակերպութեան անբաւարար վիճակը եւ դեռ բարերախտութիւն կը նկատուի որ օգնութեան հասած են տեղւոյն բնակչութիւնը եւ մանաւանդ՝ ..... անձրեւը:

Ըստ տեղւոյն մամուլին սակայն անկարելի չէ որ այդ հրդեհը արկած չըլլայ: Մարմարա Օգս. 15ի թիւով հետեւեալը կը գրէ աս մասին.—

«Կարգ մը շրջանակներու մէջ յամառ զրոյց կը շրջի, թէ Մեծ Կղզիի վերջին հրդեհին մէջ անփութութեան եւ թերացումին չափ՝ դիտումի եւ խափանարարութեան պարագայ մըն ալ պէտք է նկատի ունենալ: Այս առթիւ կը հաղորդուի, թէ նիւթական վնասը կարծուածէն շատ ու շատ բարձր է եւ կ'անցնի մէկ միլիառ ոսկին: Անատօլու Քլիւպի եւ Սիւմէր ու Ագասիա պանդոկներու հետ այրած էին նաեւ երկու փայտաշէն եալըներ եւ քննիչները այժմ կանգ կ'առնեն դիտումի մը հաւանականութեան վրայ:

Հարցաքննիչ դատաւորն ալ այս առթիւ յայտարարեց, թէ յաճախակի պնդումները՝ թէ հրդեհին պատճառը թերացում եւ անփութութիւնն են, շահագրգիռները կը մղեն աւելի բծախնդրօրէն կանգ առնելու դիտումի մը կամ խափանարարութեան պարագայի մը վրայ:

«Իսթանպուլի Քաղաքապետ Այթէքին Քոթիլ ալ իր կարծիքը յայտնելով այդ մասին՝ նոյնպէս կանգ առաւ խափանարարութեան վրայ եւ ըսաւ, որ բազմաթիւ պատճառներ ու փաստեր գոյութիւն ունին ներկայիս՝ այդպէս մտածելու համար, թէեւ կանխահաս է տակաւին, այդ մասին որոշ բան մը կարենալ ըսելու համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈՐԺ ՄԵԿԻ միտք չունի Սեպտեմբերին սպասելու իր «տաք վերամուտի» համար եւ առաջին համ մը պիտի տայ Օգս. 22էն 24, քանի որ երկաթուղիի գործադուլ հռչակուեցաւ արդէն ՍԷ-ԺԷ-ԹԷ եւ ՍԷ-էՖ-ՏԷ-ԹԷ ընկերակցութիւններուն կողմէ:

ՊՈՔԱՍԱ Ա. կայսրը ինք ալ անձամբ մասնակցեր է 100 երախաներու ջարդին, որ կատարուած էր Ապրիլին Պանկի: Այս է եզրակացութիւնը աֆրիկեցի իրաւաբաններու քննիչ յանձնախումբին, որ իր տեղեկագրին մէջ կու տայ նաեւ սարսափազդու մանրամասնութիւններ: Զարչարանքներէ ետք, այդ մանուկները հասարակաց փոսեր կամ գետ նետուած են: Առաջին անգամն է որ Աֆրիկեցիներ կը դատապարտեն իրենցմէ մէկը բացէ ի բաց: Կը սպասուի կայսեր հակազդեցութեան եւ Ֆրանսայի դիրքորոշման:

ՄԱՌՇԷ ի վերջոյ պատասխանեց Ֆ. Միթերանի ձախի միութեան վերակազմումի հրաւէրին, բաւական քարեր նետելով սակայն: «Հարց մըն է, որ լըրջօրէն պէտք է ծեծել, կ'ըսէ եւ ոչ ինչպէս կ'ընեն կարգ մը ընկերվարական ղեկավարներ»:

ՄԱՐՈՔԻ մամուլը բոլորովին անկարելի չի նկատեր պատերազմ մը Ալժերիոյ հետ, Սահարայի պատճառով: Ռապաթ չի ծածկեր որ առջի օրուան բախումներուն, Փոլիսարիոյի հետ, 100 մարոքցի զինուոր մեռած է: Ճիշդ է որ Մարոք այլեւս կըցեց Մաւրիտանիոյ պարպած շրջանը բայց հարցը չէ լուծուած:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգս. 10)

Խորհրդային ֆութպոլի 42րդ ախոյենութեան դարձի մրցումները սկսած են: Գլուխը կը գտնուին Դոնեցկի Շախտեօրը եւ Թիֆլիզի Դինամօն, որոնք 29ական կէտ ունին: Բայց Դինամօն 19 խաղ ունեցած է մինչ Շախտեօրը՝ 18:

Երեւանի «Արարատ»ը յաջող մրցում մը ունեցաւ Կռիլիա – Սովետովի դէմ 0-ի դէմ 3 կէտով տանելով յաղթանակը: Դարձի մրցումներու առաջին հանդիպումն էր Արարատի համար: Մրցումի ընթացքին աչքի զարկաւ Բագրէն Մելիքեան, որ անսպասելի ճեղքեր ստեղծելով վտանգաւոր պահեր տուաւ մրցակիցին: 18րդ վայրկեանին նշանակեց առաջին կէտը: Յարձակումները շարունակուեցան եւ Սամուէլ Ղասարօղլեան անկիւնէն տրուած մէկ հարուածով գնդակը փոխանցեց Խորէն Յովհաննիսեանի, որ նշանակեց երկրորդ կէտը: Հանդիպումին 80րդ վայրկեանին, Մելիքեան փոխանցում մը կատարեց, կրկին Յովհաննիսեանին որ նշանակեց յաղթական 3րդ կէտը:

Այժմ Արարատ 18 կէտով կը գրաւէ 9րդ տեղը:

×

Ներկայիս ախոյենութեան դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ.—

Շախտեօր	29 կէտ,
Դինամօ (Թ.)	29 »
Դինամօ (Կ.)	26 »
Սպարտակ	26 »
Դինամօ (Մ.)	24 »
Զէնիթ	20 »
Դինամօ (Մն.)	20 »
Պախտակոր	18 »
ԱՐԱՐԱՏ	18 »
ԲԿՍԱ	15 »
Լոկոմոտիւ	15 »
Չերնոմորեց	14 »
Կայրաթ	13 »
Տորպեդօ	13 »
Կռիլիա – Սովետով	12 կէտ
Զարիա	12 կէտ
ԲՍԱ	12 »
Նեֆթչի	10 »

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Օգս. 5ին հանդիսաւոր կերպով փակուեցաւ Խորհ. Միութեան ամառնային եօթներորդ սպարտակիադը, որու ընթացքին խորհրդահայ մարզիկները արձանագրեցին գնահատելի յաջողութիւններ զորս կու տանք ստորեւ ամփոփ կերպով.—

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Այս մարզին մէջ քառորդ աւարտականին հասան բոլոր հայ կռփամարտիկները՝ 11 հոգի: Իսկ եզրափակիչ հանդիպումներու վերջաւորութեան ձեռք կը ձըգէին հետեւեալ արդիւնքները.—

Սամսոն Խաչատրեան (54 քիլ.) Ոսկի մետալ. Սպարտակիատի Ախոյեան:

Իսրայէլ Յակոբխովեան (63,5 քիլ.) Ոսկի մատալ. Սպարտակիատի Ախոյեան:

Խորէն Ինճէեան (81 քիլ.է վեր) Ոսկի մետալ. Սպարտակիատի Ախոյեան:

Ալբեր Նիկոլեան (81 քիլ.) Արծաթ մետալ. Սպարտակիատի Երկրորդ:

Ասոնցմէ առաջին երեքը ստացած են նաեւ ՍՍՀՄ.ի «Թիւ 1 Մարզիկ»ի տիտղոս:

Հայ կռփամարտիկները խումբերու դասաւորման մէջ գրաւեցին երկրորդ տեղը 240,75 կէտով:
(Առաջին Ռ.Ս.Ֆ.Ս.Ն. 254 կէտով):

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

Եդուարդ Ազարեան (Օղակներու Արքայ Ալբէր Ազարեանի «Ժառանգը») Սպարտակիատի բազմամարտի ախոյեան է եղած, հետեւեալ արդիւնքներով.—
Ազատ Վարժութիւններու վրայ ոսկի մետալ:
Օղակներու վրայ.— արծաթ մետալ
Զուգափայտի վրայ.— արծաթ մետալ:
Նժոյգի վրայ.— բրոնզ մետալ:

Մինչ Արթուր Յակոբեան մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրելով եղած 6րդ: Խումբերու դասաւորման մէջ Հայաստան եղաւ 5րդ:

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Այս մարզին մէջ ալ Հայ մարզիկները շատ լաւ յաջողութիւններ արձանագրեցին, գլխաւորութեամբ Եուրիկ Վարդանի որուն կոտրած մրցանիշները աղմուկ հանեցին համաշխարհային մարզական շրջանակներու մէջ:

Արդիւնքներ.—

Եուրիկ Վարդանեան (82,5 քիլ.) Ոսկի մետալ:

Պոկում.— 175,5 քիլ. Աշխարհի մրցանիշ:

Հրում.— 215.- քիլ. Աշխարհի մրցանիշ:

Երկմարտ.— (175,5+215) 390,5 քիլ. Աշխարհի մրցանիշ:

Վարդան Միլիտոսեան (75 քիլ.) Արծաթ մետալ:

Սամուէլ Մուրադեան (56 քիլ.) Արծաթ մետալ:

Ռոբէր Յովհաննիսեան (110 քիլ.է աւելի) 5րդ:

Գագիկ Յարութիւնեան (110 քիլ.է աւելի) 6րդ:

×

Ծանրամարտի Միջազգային Դաշնակցութեան նախագահը՝ Գոտֆրիտ Շէօլ մամուլի իր ասուլիսի ընթացքին ի մէջ այլոց սապէս է արտայայտուած Վարդանեանի մասին.—«...Գալով իմ անձնական համակրանքին, զայն բնաւ չեմ պահեր: Քանի մը տարի առաջ իմ կուռքս էր՝ Վասիլի Ալէքսիէվը, աւելի վերջ՝ Դաւիթ Ռիգերտը, իսկ այժմ՝ Եուրիկ Վարդանեանը որ հինգ համաշխարհային մրցանիշներ ձեռք ձգեց:

Իտէալ ծանրորդը երեք յատկութիւններով աչքի կը զարնէ, թէքնիքով, ուժով, եւ ուշիմութեամբ: Այդ ամէնը ունի ձեր ռէքորտմէնը եւ ատկէ դուրս շատ բազմակողմանի ու հմայիչ մարդ է»:

ԱԶԱՏ ՈՃԻ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Արշակ Սանոյեան (48 ք.) Արծաթ մետալ:

Ա. Կոթիկեան (82 ք.) բրոնզ մետալ:

Այս ճիւղին մէջ Հայաստան գրաւած է 7րդ կարգը:

ՀՐԱՁԳՈՒԹԻՒՆ (Կլոր Թիրախի վրայ) Թէյմուրազ Մատոյեան (Թիֆլիսէն) Ոսկի մետալով Ախոյեան Սպարտակիատի:

ՋՐԱՑԱՏՔ

Դաւիթ Համբարձումեան.— Արծաթ մետալ:
Իսկ կանանց մէջ.—
Ս. Խմերզեան.— 5րդ
Ա. Սարգիսեան.— 9րդ

ԺԻՒՏՕ

Իրենց ծանրութեան մէջ՝
Գագիկ Աղամալեան.— Արծաթ մետալ:
Յարութիւն Յարութիւնեան.— բրոնզեայ մետալ:

×

Առագաստանաւորդ Երեւանցի Վլադիմիր Լէնոդեվ եղած է չամբիոն եւ արժանացած ոսկի մետալի:

ՍՊԱՐՏԱԿԻԱՏԷ ԴՈՒՐՍ

Յուլիս ամսուան ընթացքին Շուէտի մէջ տեղի ունեցան դասական ոճի ըմբշամարտի աշխարհի ախոյենութեան մրցումները, որու ընթացքին 52 քիլ. դասակարգի աշխարհի ախոյեան է հռչակուած Երեւանցի երիտասարդ ըմբիշ Բենուր Փաշայեան:

Մեր Այցելուները

«Յառաջ»ի խմբագրատունը անակնկալ այցելուներ ունեցաւ Օգս. 14ին: Անակնկալ եւ անսովոր, որովհետեւ հազուադէպ է, որ 19 Հայ պատանիներ, երկու սեռէ, 16 – 19 տարեկան, Հայերէն թերթի մը խմբագրութեան այցելութիւն տան: Այդ իսկ պատճառով, մեծ էր մեր խանդավառութիւնը, մանաւանդ երբ աւելցնենք թէ այս երիտասարդները կու գային Միացեալ Նահանգներէն: Առաջնորդութեամբ քոյր Արուսեակի եւ քոյր Լուիզայի, անոնք կը պատկանէին Ֆիլատելֆիոյ Հայ Քոյրերու Վարժարանին եւ շրջապտոյտ մը կը կատարէին Ֆրանսա: Տղաքն ու աղջիկները մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց տուին «Յառաջ»ի պատմութեան եւ կեանքին նկատմամբ, հարցումներ ալ ընելով, սահուն հայերէնով: Աւելի քան ժամ մը, փոքրիկ խմբագրատունը «գրաւուած» էր այս երիտասարդներուն կողմէ: Պահ մը մտածեցինք, թէ որքան ուրախ պիտի ըլլար մեր խմբագրապետը եթէ տեսնէր թէ իր մահէն մօտ 23 տարի ետք, այս լպրծուն պողոտաներուն վրայ, դեռ կը հասնին Հայ նոր սերունդներ, որոնք Փարիզի «տեսարժան վայրերու» կարգին կ'այցելեն Հայերէն օրաթերթի մը խմբագրատունն ու տպարանը, անկեղծ հետաքրքրութեամբ:

ՅՈՒՇԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԷՆ

ԶԱՐՈՒՀԻՆ

Բ.

ԳԵՀԵՆԸ

Գրեց՝ ԳԱՍՊԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

«Այո՛, անցեալին մէջ,
ԲԱՆԵՐ ՊԱՏԱՀԱԾ ԵՆ...»
Ցեղասպանը

«Երկար ու տաժանելի ճամբաներ կըտրելէ եւ մեծ զոհեր տալէ վերջ, Հայ տարագիրներուն մեծ կարաւանը վերջապէս հասաւ Տէր Զօր։ Ցոփած ու վերջին ծայր սպառած ժողովուրդը, Եփրատի արեւելեան ափի աւազներուն վրայ, փըռուեցաւ գետին։ Մութը կոխեց։ Յետոյ պատեց խաւարը։ Խաւարին մէջ գայլեր, ձայն տուին իրարու։ Բորենիներ – երկոտանի եւ չորքոտանի - սկսան ոլքտալ քնացող կարաւանին շուրջ։ Քիչ անց, ծծկեր երախայի մը ցաւատանջ ճիչը լըռուեցաւ բորենիի մը բերնին մէջ։ Յետոյ լեղապատառ աղաղակներու օգնութեան կանչերը առեւանգուող մէկ աղջկայ։ Ականջիս մօտ կին մը գաւակ կը ծնէր անտանելի ցաւերու մէջ։ Կին մը ինքզինքը նետեց գետ։ Հողեւարքի մէջ գտնուող ծերունի մը անդադրում կ՚անիծէր զԱստուած, միաժամանակ քաղաքի մինարէէն կը լսուէր միւէզզինին ձայնը. «Ալլա՛հ ու էքպէր...»։

×

«Առաւօտուն, արեւը չծագած ժանտարմաները պոռացին.

– Եալլա՛ Սէֆէրպէր (գաղթ)։

«Ժողովուրդը արթնցաւ ահ ու դողի մէջ։ Ամէն մարդ գիտէր որ Տէր Զօրով կը վերջանայ ամէն ինչ։ Անկէ անդին կարելիք ճամբայ չկայ, գողգոթայ չըկայ։ Եթէ ամէն տառապանք վերջ պիտի գտնէր փրկարար մահով, հապա ինչո՞ւ անդադար սէֆէրպէր կը պոռայ ու կը գոռայ սա ժանտարման, ինչո՞ւ...։ Այս չփոթութեան մէջ երեւցաւ շրջանի ոստիկանապետը եւ ժողովուրդը բոլորելով չուրջը պատգամեց նենգամիտ ժպիտով մը.

– «Քաղաքին մէջ անողոք հիւանդութիւն մը, թիֆիւս անունով, օրական հարիւրաւոր կեանքեր կը խլէ։ Վսեմաշուք կառավարիչ Ջէքի Փաշան խնայելու համար ձեր կեանքերը, հրամայած է ձեզ փոխադրել այլուր՝ Խապուր գետի եզրին։ Շրջան մը՝ որ շրջապատուած է անհամար արմաւենիներով, բանջարանոցներով եւ պտղատու ծառերով, արգաւանդ հողեր մշակութեան կարօտ։ Պիտի բնակիք գետնափոր տուներու եւ մուղարաներու մէջ, պաշտպանուելու համար արեւէն ու անձրեւէն։ Պիտի ապրիք ժամանակաւոր կերպով, Պետութեան հաշւոյն։ Հա՛, չըմոռնամ ըսելու որ, թէպէտ ճամբայ պիտի քալէք ոստիկան զօրաց հզօր պաշտպանութեան տակ, բայց կրնայ պատահիլ որ Չէչէն զինեալ ձիաւորներ յարձակում գործեն ձեր վրայ կողոպուտի համար։ Ատ ի գգուշութիւն, լաւ կ՚ըլլայ որ ձեր քովի դրամներն ու ոսկեղէնները յանձնէք Օսման Չավուշին, որ ձեր կեանքին ու ինչքերուն պատասխանատուն պիտի ըլլայ մինչեւ Շէտատտի»։ Կեղծաւորին ստապատիր խօսքերուն ոչ ոք հաւատք ընծայեց։ Ջէքի Փաշային «բարիք»ները վայելած էինք մենք ճամբաներու տարածքին...։ Հիմա, կարգը եկած էր ճաշակելու «պտուղ»ները Շէտատտիին...։

×

«2000 հոգիէ բաղկացած կարաւանը նոյն օրն իսկ ճամբայ հանեցին։ «Մօտակայ» կարծուած գիւղը հասնելու համար քալեցինք 3 օր։ Ճամբու կիսուն սաստիկ աւազամրրիկ մը հնձեց 600 հոգի։ Ընդհանրապէս ծերեր եւ փոքրիկներ անհետացնելով անծայրածիր անապատներուն մէջ...։ Մնացեալը շարունակեց իր ճամբան գերմարդկային ճիգերով։ Տոկաց անօթութեան դէմ, չոր, քարացած պէքսիմէթ կրծելով։ Ծարաւի դէմ ծծելով արմատները ուղտափուշերու»։

×

Հոս, Զարուհի ընդհատեց պատմութիւնը։ Փաթթեց երկու հատ սիկարէթ ինծի եւ իրեն համար։ Վառեց։ Սուրճ լեցուց գաւաթներուն մէջ։ Ու պահ մը ինքնամփոփուելէ վերջ շարունակեց։

«Հինգերորդ օրը գիւղը երեւցաւ։ Երբ գիւղին մօտեցանք, ժանտարմա չաւուշը հանդիստ հրամայեց։ Ծայր աստիճան սպառած եւ յոգնաբեկ ժողովուրդը փռուեցաւ գետինները։

«Գիւղը Խապուր գետի մօտն է իր խեղճուկ հողաշէն տուներով։ Ոչ մէկ բուսականութիւն, հակառակ անոր որ գետը քիթին տակէն կ՚անցնի։ Բաղնուկ ճամբաներէ կորուած, մեկուսացեալ ու տըխրատեսիլ։ Բնակիչները սեւ չալվարաւոր Չէչէններ են։ Վայրագ ժանտատեսիլ վարձկաններ, որոնք մասնակցած են մինչեւ Հայ ժողովուրդի բնաջնջման գործողութիւններուն։ Անձրեւներու պակասէն հողը փխրուն է։ Թեթեւ հով մը վեր կը հանէ հող ու փոշի, ու դադրելէ վերջ երկինքը կը մաղէ բարակ աւազ։ Մըթնոլորտը ապականած է դիակներու հոտէն»։

«Յուլիս ամսու կիզիչ արեւ է։ Ու կարաւանը մտած խոր քունի մէջ, կարելի է ըսել մահաթմբիրի մէջ։ Մայրս ու ես արթուն ենք։ Նստած կը դիտենք մեր շրջապատը։
Տափարակ դաշտին վրայ տարածուած են հարիւրաւոր դիակներ։ Գիշատիչ թըռչուններ կը վխտան անոնց շուրջ։ Քիչ հեռուն սայլապաններ կը փոխադրեն դիակները մեռելներուն եւ կը նետեն փոսերու մէջ։ Աւելի հեռուն զաղթականներու նոր շարքեր կը նշմարուին։ Խումբ մը ոստիկան զինուորներ դէպի այդ կողմը կը վազեն։ Թուրք բարձրաստիճան զինուորական մը, իր հետեւորդներով մօտեցաւ մեզի։ Իր մէկ նշանին վրայ, պահակներ իրար անցան ու գաւազանի հարուածներով սկսան ոտքի կանգնեցնել ժողովուրդը։

×

«Բացաւ անխծեալ բերանը ու սկսաւ պատգամել հոգեշունչ մէկ զամբանական ըսելով։

– «Քիաֆիր էրմէնիլէր վէ խային միլլէթ... լսեցի որ ձեր կարաւանին կէսը սատկած է ճամբու երկայնքին։ Դուք ինչո՞ւ չհետեւեցաք անոնց օրինակին։ Կարժէ՞ր մինչեւ հոս գալ մէկ երկու ժամ աւելի ապրելու համար...։ Անդնդախոր վիհեր ու անհամար փոսեր լեցուած ու ծածկուած են ձեր դիակներով... Անցեալները, իրար վրայ դիզուած հինգ հազար մարմիններ կրակի տուինք ու տակաւին սունկի պէս կը բուսնիք։ Ձեր չորնալիք արմատները ո՞ւր թաղուած են արդեօք...»։ Ու դառնալով հետեւորդներուն հրամայեց.

– «Մութը չկոխած գործը վերջացնել»։

«Ժողովուրդը լսեց այս խօսքերը լուռ անտարբերութեամբ, սառն արհամարհանքով եւ ներքին խոր ատելութեամբ»։

×

«Նստած եմ մօրս ծունկերուն վրայ եւ անդիմադրելի ծարաւ կը զգամ։ Ձայն չեմ հաներ, որովհետեւ գետեզերք մօտեցողները կռնակէն կը զարնեն։ Ոջիլներ կը վխտան վրաս եւ քերուըտուքը վէրքեր գոյացուցած է մարմնիս վրայ։ Գիտեմ թէ քիչ վերջը պիտի սպաննեն մեզ։ Մահուան գաղափարին հետ բոլորս ալ հաշտուած ենք շատոնց։ Միայն թէ մտքիս մէջ յաճախ հարց կու տամ ես ինծի, թէ մորթած ատեննին շատ կը ցաւի՞...։ Գլուխս դրած եմ մօրս քարացած կուրծքին վրայ ու ան չոյելով ճակատս կը խօսի Աստուծոյ հետ ըսելով.

– «Տէ՛ր իմ, երջանիկ էինք մեր լեռներուն մէջ։ Մեր բոյները քանդեցին։ Եղանք տեղահան։ Զոհ տուի ամուսին, երեք զաւակներ եղերական պայմաններու մէջ։ Քիչ վերջ պիտի գան մեզ սպաննելու։ Այսքան զոլումներէ վերջ տակաւին կը հաւատամ գոյութեանդ։ Քեզմէ միմիայն մէկ բան կը խնդրեմ. ցոյց մի տար ինծի զաւկիս գլխուն անճիտումը աչքերուս առջեւ...»

«Աղաչեց, պաղատեցաւ մայրս, աղօթեց, ապա գլխս ամուր սեղմելով կուրծքին վրայ, համբուրեց վերջին անգամ։ Այդ պահուն երեւցան ջարդարար ջոկատներ եւ անմիջապէս խուժեցին ժողովուրդին վրայ։ Կացին, սուր ու դաշոյն գործի անցան...։ Ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ, ջարդարար մը մօտեցաւ մեզի, մայրս սարսռաց ու աւելի ամուր փաթթուեցաւ ինծի։ Հրէշը թաթը զարկաւ գլխուս ու սկսաւ ոլորել մազերս։ Այդ պահուն մայրս գոչեց.

– «Մի՛ զպնար ճագուկիս, նախ զիս...»

«Փոխարէնը ստացաւ կողերուն ոտքի սոսկալի հարուածներ ու փռուեցաւ գետին։ Հրէշը ուժգին թափով մը մէկդի շպրտեց զիս եւ ինկայ մեռելներուն մէջ։ Երբ կամացուկ մը գլուխս վեր առի, անօրգործը դաշոյնի բազմաթիւ հարուածներով ծակծկելու վրայ էր մօրս մարմինը...»։

×

«Ինքզինքս ծածկեցի անկենդան մարմիններու մէջ եւ անշարժացայ։ Բաւական ժամանակ անցաւ։ Զիս փնտռեց ու չգա՞ւ արդեօք, թէ արդէն իսկ մեռած հաշուեց...։ Ձայները դադրեցան։ Ջարդարարներու ուրախ բացագանչութիւնները.— Օսմանլըյըզ շանլըյըզ... – կը լսուէին հեռուէն»։

«Ոտքի եմ։ Շուրջս անկենդան մարմիններ։ Ցաւատանջ, մահամերձ վիրաւորներ։ Գետինը՝ Հայոց արիւնով յագեցած աւազ»։

«Գտայ մայրս։ Արիւնլուայ կուրծք։ Անճանաչելի դէմք։ Ծունկի եկայ։ Երեք անգամ համբուրեցի ձեռքերը։ «Հայր Մեր» ըսի։ Գլխուն վերեւ, աւազին վըրայ գծեցի խաչ...» ։

×

«Գլխու պտոյտ ունիմ։ Քաղցն ու ծարաւը կը կրծեն ստամոքսս ու կը գալարեն աղիքներս։ Ինքզինքս ոտքի վրայ կարենալ պահելու գերագոյն ճիգով սկսայ քալել դէպի գետը։ Վերջապէս հասայ։ Իջայ վար ու սկսայ խմել անյագօրէն։ Այդ վայրկեանին գետը ամբողջ կ՚ուզէի կուլ թալ վերջացնել.. Այնքա՜ն շատ ջուր խմեցի որ փորս ուռեցաւ տիկի պէս։ Վախցայ որ պայթի... Ձայն մը հասաւ

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Յաջորդ Կիրակին եկաւ, ու միասին բերաւ լուսանկարներու ծրարը։ Վեց հատ էին։ Հատ մը ինծի թողուց, ու գնաց։ Ընկերներս հաւաքուեցան շուրջս։ Ձեռքէ ձեռք անցաւ։ Հիացումով կը դիտէին, կը հիանային մայրիկիս ու կը նախանձէին։

– Խանըմի կը նմանի, ըսաւ մէկը...

– Բարի սամարացիներուն պէս է, ըսաւ ուրիշ մը, մտածկոտ, որուն ձեռքն էր այդ պահուն պատկերը...

– Հո՛ս տուր, ապո՛ւշ, բարկացաւ Խաչիկը ու պատկերը խլեց անոր ձեռքէն։ Ատանկ չեն բռներ, կ՚աղտոտի։ Յետոյ գգո՛յշ, ցուցամատին ու բթամատին մէջտեղ անշարժացուց քարթը եզերքներէն եւ գոչեց – ահա՛ այսպէս։

Խաչիկն էր լուսանկարին հոգածու պահակը։ Նոյն տարին, երբ դուրս կու գայի որբանոցէն, ըսաւ.

– Ասիկա ինծի տուր, քովս թող մնայ, իմ մայրիկիս կը նմանի։

Եւ կարծելով որ կը տատամսիմ, պէտք տեսաւ համոզել.

– Դուն ուրիշ ալ ունիս, տեսայ մայրիկիդ ձեռքը։

Խաչիկը մէկ թէ երկու տարիով ինձմէ մեծ էր։ Հայր – մայր չունէր, եւ ոչ մէկ ազգական։ Սիրով թողուցի իրեն։

Դուրսը, մեր «տունին» մէջ – տախտակէ խրճիթ մը, վրան ժանգոտ թիթեղներ – այս նկարէն քանի մը հատ կային դեռ։ Բայց ատեն մը ետք, ա՛լ չերեւցան։ Կորսուեցա՞ն, թէ մայրիկս հեռաւոր ազգականներու ղրկեց, չեմ գիտեր։

×

Նախակրթարանի երկրորդ դասարանէն փոխուստի օրերուս էր։ Ցանցանքի վրայ բռնուած գիշերս։ Միհրան էֆէնտին մեկնած էր, գաւազանի հարուածները եւ խըրատները վրաս թափելէ ետք։ Անակընկալօրէն յայտնուեցաւ, թէ այս լուսանկարը գաղտնիք մը ունի։

Ուշ գիշերին, երբ այլեւս փոթորիկը անցած կը համարէի ,քանի որ մայրիկիս լացուկոծը դադրած էր եւ միայն կը մղկտար, սկսաւ հատ ու կտոր խօսքեր ըսել ինք իրեն։ Ինք երթայ ասոր անոր տունը լուացք ընէ, հոգին բերանը գայ, տղան դպրոց ղրկէ փոխանակ ուրիշներուն պէս արհեստի դնելու, իսկ տղան ալ դպրոցէն փախի, ամիսներով ,մայրը կարծէ որ դպրոց կ՚երթայ ամէն առաւօտ, մինչ տղան պարտէզներն է...

Այս առանցքին շուրջ կը դառնային իր տրտում մենախօսութիւնները, կը շարունակէր աւաղել, երբ յանկարծ ինծի դարձաւ եւ սպառնալից չեչտով մը գոչեց.

– Ես ալ Թրուանտային պէս ընէի, որ երթայիր, հասկնայիր...

– Թրուանտա՞ն ով է։

– Թրուանտան... Մովսէս – Ներսէսին մայրն էր, խելք ունիս նը, իշտէ գնա հասկցիր...

Եւ անկողնին մէջ կռնակը դարձուց ինծի եւ ա՛լ չխօսեցաւ։

Հասկցայ։ Աւելին պէտք չկար։ Երեւակայութիւնս կրկին ալացած էր որբանոցի մեր բակը։ Մովսէս–Ներսէսը երկուորեակ երկու եղբայրներ էին, ինձմէ քիչ մը պզտիկ, աղաղուն, խեղճուկ եւ խլլոտ, անցնող – դարձողին ծաղրանքին ու հալածանքներուն ենթակայ։ Կիրակի օր մը, այցելու բոլոր կիներուն ուշադրութիւնը կեդրոնացաւ անոնց վրայ,

Նախ փափուկներով, քովընտի չըւկներով, հետզհետէ իրենց զաւակները մոռցած՝ կիները բոլորուեցան անոնց շուրջ, մայրիկս ալ մէջերնին։ Սկսան փաղքշել, ուտելիքներէն անոնց բաժին տալ, սիրել, գուրգուրալ։ Իսկ երկուորեակները, լուռ, սեւեռուն, դէպի խանին լայնարձակ դուռը, կը սպասէին իրենց մայրիկին, որ կ՚ուշանար...

Քիչ ատենէն ամբողջ որբանոցը գիտցաւ թէ Մովսէս–Ներսէսի մայրը Ամերիկա մեկնած էր...

Եւ զարմանալի հոգեփոխութիւն մը առաջ եկաւ որբանոցին մէջ ,անոնց հանդէպ։Տիրապետողը անտառի օրէնքն էր պզտիկ ճիւաղներուս աշխարհին մէջ։Ուժեղը կը տիրէր, տկարը կը տրորուէր։ Եւ ընկճուած տրուկներու շարքին էին Մովսէս – Ներսէսը։ Սովորական չար խաղերէն մէկն էր երկուորեակները անջատել իրարմէ, անկիւն մը սեղմել եւ հարցնել.

– Դուն Մովսէ՞ սն ես թէ Ներսէսը։

– Ես Ներսէսն եմ։

– Ինչէ՞ն գիտնանք, սուտ ես։

– Ներսէսն եմ, ահա տեսէք...

(Շար. 2)

ՎԱԳԸՖՆԵՐՈՒ ՋՆՋՈՒՄԸ ԵՒ «ԹԷՐՃԻՄԱՆ»

— Օ —

ԽՄԲ.– Ինչպէս գրած էինք Օգս. 9ի եւ 10ի մեր թիւերով, Թուրք կառավարութիւնը ջնջած է Վագըֆներու 5 առ հարիւր տուրքը, որու ենթակայ էին փոքրամասնութիւնները: Այս առթիւ առաւելապէս իրար անցած է Թէրճիման: Ստորեւ Հայերուս հին «ծանօթ»ի մը՝ Ա. Գաւազլըի յօդուածը այդ առթիւ, «Այս անգամ՝ Հասանի փորձանքը» խորագրին տակ:

×

«Ամէն անգամ որ Հալքը իշխանութեան գլուխ եկած է, անմիջապէս սկսած են պարզնի «քափիթիւլասիոն»ն ու «սեփականացում»ը:

Որքա՛ն տխուր ու ցաւալի անկում մըն է այս՝ Կուսակցութեան մը համար, որ անընդհատ կը խօսի «անկախութեան» մասին եւ իր հակառակորդները միշտ կ՚ամբաստանէ «Ամերիկեան Սպասաւորութեամբ», իսկ ինքը Սովետներու ծառաներուն օգնութեամբ եւ գործակցութեամբ, անոնց քարոզութիւններով առքի մնալու կ՚աշխատի եւ ինքզինք Ընկերվարական Միջազգայնականի անդամ կը դաւանի:

Այն կառավարութիւնը, որ հնչուն դըրամ ձեռք ձգելու համար մեր փիղացիներուն տակաւին չբուսած ու չծլած հունձքն ու բերքը գրաւի տակ դրած է օտար դրամատուներու մօտ:

Որ՝ Կիպրոսի մէջ Մարաշը կ՚ուզէ հըրամցնել Յոյներուն, երբ անոր սիրոյն թափուած մեր նահատակներուն արիւնը չէ չորցած տակաւին, իսկ եա քաշած է հոն գտնուող մեր պինեալ ուժերուն կարեւոր մէկ մասը, վերջն ալ Աթէնքի գտնալով հարց տուած է, թէ «ուրիշ հրաման մը ունի՞ն արդեօք»: Այո՛, ունին ուրիշ հրաման մը. Կիպրոսի ամբողջական լքումը Յոյներուն:

Իբրեւ թէ վերցուած նաւարգելի մը սիրոյն՝ բանալ տուած է այն ամերիկեան խարիսխներն ու զեաեղումները, որոնք փակուած էին Տէմիրէլի կողմէ:

Գալով ՍԱԼԹ Բ համաձայնագրի գիծով նշուած Եու–2 սաւառնակներու Թուրքի խնդրին, այդ մասին ալ կ՚ըսէ թէ «հարցը Ամերիկայի եւ Սովետներուն միջեւ կարգադրելի պարագայ մըն է»: Այսինքըն՝ եթէ անոնք համաձայնելու ըլլան, Թուրքիա Ամերիկայի հրամանին ենթակայ է ըսել կ՚ուզէ ձեւով մը եւ երկրին վեհ իրաւունքները թէ ինք ոտնակոխ կ՚ընէ, եւ թէ ոտնակոխ ընել կու տայ ուրիշին:

Կարճ խօսքով, պէտք է սա գիտնալ, որ Ամերիկայէ, Եւրոպայէ եւ Յունաստանէ (այսինք՝ նոր խաչակիրներու Ույստէն) մեր բոլոր կրածներն ու քաշածները կու գան այն աղէտէն, զոր Հալքը յիսուն տարիէ ի վեր հպարտօրէն մէջտեղ կը դնէ ամէն առթիւ՝ զայն ԼՕԶԱՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿ կոչելով:

Միջոց մը Թօփգափուի 500 տարուան հնութիւն ունեցող եւ պարծանքը կազմող նուիրական աւանդները անգամ 100 միլիոն տոլարի փոխարէն օտարներուն ծախելու փորձը ընող նուիրականութենէ զուրկ մտայնութեան մը վերջին սխրագործութիւնն է ասիկա:

Յոյներու եւ անոնց պաշտպան Ամերիկացիներուն կողմէ ի գործ դրուածանձայն ճնշումներուն հետեւանքով՝ «Յունական, Հայկական, Կաթոլիկ եւ Սուրիանի» եւ նման փոքրամասնութիւններուն վագըֆները զուտ եկամուտի վրայէն վըճարելի Վագըֆներու Ընդհանուր Տնօրէնութեան հինգ առ հարիւրի տուրքը Հասան Գօրգութի կողմէ ստորագրուած որոշումնագրով մը պիտի դադրին այլեւս վճարելէ:

Այսուհետեւ, միայն Իսլամ Թուրք Վագըֆներն են որ պիտի վճարեն վերոյիշեալ 5 առ հարիւր տուրքերը, իսկ Փոքրամասնութեանց վագըֆները զերծ պիտի ըլլան այդ հարկատուութենէն: Աւելին, ցարդ այդ գծով գանձելի մնացած 11 միլիոն ոսկին ալ Պետական Գանձին պիտի վիճակի եղեր վճարել Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարութեան կողմէ:

Նախագահ Գարթըր, Ամերիկայի մէջ ապրող Յոյներուն հաճելի թուելու համար էճէվիտէ խնդրեր է եւ «Էճաանթթիճ» Վարչապետն ալ ընդուներ է Պետութեան գանձէն կատարել այդ առատաձեռնութիւնը: Ասիկա, Թուրքիոյ էլմտական անկախութիւնը կախաղան հանող որոշում մըն է: Երկրին մէջ ապրող կարգ մը քրիստոնեայ վագըֆներուն համար օրէնքներէ գերիվեր առանձնաշնորհում ճանչնալ եւ «մեծ պետութիւններու» առջեւ կրկին փոքրանալու զիջանող, իբրեւ թէ «անխութեան եւ գերիշխանութեան» նախանձախնդիր էճէվիտի ներկայ վիճակն է ասիկա: Որոշում մըն է այս, որ Պետութեան արժանապատուութիւնը կախաղան կը հանէ եւ այս մահավճիռին գործադրութեան մէջ «խղճով պսպանը քաշելու» պարտականութիւնը կը տրուի «միջազգային հերոս» Հասան Գօրգութի: Էճէվիտ Ազովայի մաքուր ձեռքը յառաջ չէր գացած նման ամօթահար որոշումնագիր մը ստորագրելու համար: Եւ ան մերժած էր այդ պատճառով ալ: Հասան Գօրգութ, զոր էճէվիտ կ՚որակէ մեր արժէքաւոր դասախարակներէն մին, իր այդ սխրագործութիւններով իսկապէս ինքզինք կը գերազանցէ եւ արժէքները կըշռող նժարները կը փշրէ:

Միայն թէ այս նուաստացուցիչ որոշմնագիրը, որ խոտոր կը համեմատի նաեւ Սահմանադրութեան, Քաղաքային Օրէնքին եւ Թուրք Հայրենակիցներու միջեւ իրաւահաւասարութեանց սկզբունքներուն հետ, երբեք կարելի պիտի չըլլայ գործադրել: Հակառակ էճէվիտի անճար եւ խեղճ անձնատուութեան, անշուշտ որ պիտի ջնջուի անիկա: Որովհետեւ օրէնքին անփոփոխ հիմնաքարերէն մէկն է այն իրողութիւնը թէ «որոշումնագրերը չեն կրնար օրէնքներուն հակասել»:

Այս կառավարութիւնը, որ անկախութեան կարգախօսքը յանկերգ ըրած է իրեն եւ այդպէս ըսելով ալ իշխանութեան գըլուխ գալէ վերջ՝ ներքին եւ արտաքին ամէն տեսակ բռնութեան եւ բրտութեան առջեւ տեղի տալով Պետութիւնը կը նըւաստացնէ եւ ժողովուրդին վնաս կը պատճառէ: Իսկ նման օրէնքներու սփրայօժար տրամադիր եւ հանդուրժող այս Կառավարութեան թողած նիւթական ու բարոյական «աւերակ»ը ինչպէ՞ս պիտի մաքրագործուի, 14 Հոկտեմբերէն վերջ»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Յունիս 22էն Յուլիս 11 տեղի ունեցած են Հայ Աւետարանական Բարձրագոյն Վարժարանի տարեվերջի հանդէսները: Յունիս 22ին կատարուած է նախ մանկապարտէզի հանդէսը, որ կը կրէր «Հունձքը» ընդհանուր խորագիրը: Յուլիս 9ին տեղի ունեցած է Վարժարանի երկրորդական բաժնի վկայականներու բաշխումը եւ Յուլիս 11ին ալ նախակրթարանի վկայականներու բաշխումը:

×

ԹԵՀՐԱՆԻ Զարմահալ Հայ Ուսանողական Միութեան սրահին մէջ, Օգս. 5ին դասախօսութիւն մը տուած է տոքթ. Բարգէն Փափազեան նիւթ ունենալով՝ Հայը եւ Հայաստանը: Դասախօսը վերլուծած է, այս առթիւ, Կ. Զարեանի «Նաւը Լերան Վրայ» վէպը: Անդրադարձած է նաեւ Սփիւռքի Հայութեան վիճակին:

…ականջիս, մեղմ, հագիւ լսելի եւ Հայե…։… Զարմանք, ինձմէ զատ ուշ մընացող Հայ կա՞յ արդեօք… Քայլերս …աղեցի ձայնին եկած կողմը, գետի հո…անքին ի վեր եւ անկիւնադարձի մը ե…ին գտայ մարմինը խոշտանգուած աղջ…կի մը, կոնակի վրայ տարածուած …ին: Հագուստը պատռած ծուէն–ծըւէն: Դէմքը փոշեծածկ: Խառնիխուռն …երը կիսաթաղ աւազներու մէջ: Մերկ …կուրծքին վրայ տեղ – տեղ ակռաներու …երքեր… ու գիստերուն վրայ հոս ու …ն, լճացած արիւն… կենդանութեան …ան՝ հագիւ: Ճանչցայ զայն: Մեր կա…րաւանին մաս կազմող Խաթունի մօրա…քրոջ աղջիկն էր անիկա, հագիւ տասը …տարեկան, մեր Պերճուհին: Մայրը զայն …ութեան մէջէն քալել կու տար միշտ, …պաշտպանելու համար ճամբու եզերքներէն …քալող ոստիկաններու չարամիտ հետա…պնդումներէն: Կ՚երեւի այսօրուան ըղ…ջուծումներու ընթացքին «բարեգութ» …ոստիկան մը, սպաննելէ վերջ մայրը …եց խնայել Պերճուհիին կեանքը…»:

«Աստուած չկա՞յ…»:

- «Ո՛չ, Աստուած չկայ… Ջուր…»

…եց Պերճուհին, երբ ես չուարած ը…ալիք չէի գիտեր: Գետը երկու քայլ …ին էր, իջայ, հագուստս լաւ թրջե…վերջ եկայ եւ ծայրամասերը քամե…ով սկսայ կաթեցնել բերնին մէջ: Ծծեց …ագահօրէն: Վերջանալու մօտ սկսաւ ջուրը …ել այնպէս, ինչպէս ծծկեր երախան …կը փնտռէ մօր ստինքը: Գործողութիւ…ը կրկնեցի երեք չորս անգամ: Յագե…ցաւ: Վրան հոգի եկաւ: Ու երբ թաց …թով սրբեցի ճակատը, երեսն ու կուր…քը, բոլորովին ուշքի գալով, ձայնեց.

- «Հոգի՛ս, շուտ անցիր գնա Արարատեան քով, ազատէ՛»:

- «Քեզի հետ»:

- «Այս վիճակո՞վ… կը նախընտրեմ մեռնիլ»:

– «Ո՛չ, պիտի ապրի՛ս»:

– «Տեղէս չեմ կրնար շարժիլ»:

– «Ես կ՚օգնեմ քեզի»:

«Քթիս այրած մսի հոտ կու գայ»:

– «Այո՛, մեզմէ վերջ հասնող գաղթականներուն դիակներուն կրակ տուին: Ելիր տե՛ս, հեռո՛ւն բարձրացող բոցերը, հսկայ խարոյկը:

– «Չեմ կրնար, երբ որ չարժիմ կոնքերըս շատ կը ցաւին»:

– «Ես ծածրակդ վեր կը վերցնեմ: Նախ աշխատէ նստիլ, յետոյ ուժերդ հաւաքելով ճիգ թափէ ոտքի կանգնելու: Աստուա՛ծ կանչէ»:

– «Աստուա՞ծ…»

– «Այո՛, Աստուած կայ»:

– «Եթէ Աստուած կար, ինչո՞ւ գիս այսքան չարչարեց»:

– «Չարչարե՛ց, բայց յետոյ՝ ջուր ղըրկեց, մոռցա՞ր»:

– «Ինչո՞ւ, ի՞նքն էր ջուր ղրկողը»:

– Հապա ո՞վ: Ձիս պատուէց վերջ քովդ ղրկեց որպէսզի քեզի օգնեմ եւ երկուքս միասին փախչինք այստեղերէն: Հայտէ՛, շո՛ւտ, արեւը մարը մտնելու վրայ է ու ես մութէն կը վախնամ»:

– «Լա՛ւ: Օգնէ՛:

«Պերճուհին կրցաւ նստիլ ցաւերու մէջ տքալով: «Աստուած» կանչելով ոտքի կանգնեցաւ եւ սկսաւ բարձրաձայն լալ: Ի վերջոյ, ձեռք ձեռքի տուած, երերուն քայլերով մտանք գետ: Ամառ ըլլալով, ջուրը ցած էր եւ հոսանքը մեղմ: Անվտանգ անցանք միւս ափը եւ սկսանք քալել հոսանքն ի վար: Բաւական քալելէ վերջ մօտեցանք արաբական վրաններուն: Պէտէվի կիներ նշմարեցին մեզ եւ աճապարանօք հասան օգնութեան բացագանչելով. «էրմէնիյէ, եա հարամ, էրմէնիյէ»:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Անկիրթ էր չափազանց. սարսափելի ատաակ, չար. ոչ մէկէն կը քաշուէր եւ չէր սիրեր ոչ իսկ իր մայրը: Ընդհակառակն միշտ խօսքը կ՚ընէր Սէն–Ժորժի, պահանջելով որ զինքը դարձեալ ղրկեն կրկներուն քով, Թաթային տունը: Կը փախչէր դպրոցէն, ուրիշ լակոտներու հետ կ՚երթար դաշտերը, կը մտնէր պարտէզներ պտուղ կամ հաւկիթ գողնալու, կը հալածէր հաւեր, կը խրտչեցնէր ձիեր, կը կթէր արածող կովեր, «պարզապէս անոնց բառը թեթեւցնելու համար»: Եկեղեցիէն մոմերը հաւաքելով տուն կը բերէր, կամ կ՚եւլէր Ջրանցքին վրայ նաւակով մը Սէն–Ժորժը գտնելու: Ամէն օր գանգատները կը տեղային Փիէռի գըլխին որ սակայն ոչինչ կրնար ընել, գիտնալով որ այս տղան կարգի բերելու միակ միջոցը խստութիւնն է եւ ինք անկարող այդ միջոցին դիմելու՝ նկատի առնելով իր բոլորովին օտարի հանգամանքը: Փիէռ կ՚ուզէր որ միայն Նէնէթը զբաղի իր զաւկով, եւ Նէնէթ անկարող էր, լալու չափ անկարող:

Եւ ահա օր մըն ալ այս ստամբակները իջեր են մինչեւ շոգեկառքի գիծին վրայ եւ աղդանշանները դարձուցեր՝ « պար – զապէս իրենց պատճառաւ շոգեկառքի մը կանգ առնելուն ականատես ըլլալու» հաճոյքէն մղուած: Բարեբախտաբար աղէտ մը չպատահեցաւ եւ ոստիկանութիւնը անոնց տարիքը նկատելով, ծեծ մը վերջ տղոցմէ իւրաքանչիւրը վերադարձուց իր ծնողքին, անշուշտ խիստ ծանր տուգանքի մը փոխարէն: Ալ այս անգամ Փիէռ պահանջեց որ գիշերօթիկ վարժարան մը ղրկեն Պիպին: Հայուն այս անդառնալի որոշումին առջեւ Նէնէթ լացաւ, սաստիկ լացաւ եւ երկարօրէն ջանաց համոզել իր բարեկամը:

–– «Ո՛չ, կ՚ըսէր ան, ոչ, յանցանքը իրը չէ, ես եմ յանցաւորը, պէտք չէր որ զինքը զրկէի մայրական հոգածութենէս, խնամքներէս եւ յանձնէի օտարներուն ձեռքը: Հիմա եթէ հեռացնենք մեր բոյնէն, ալ վերջնապէս կորսուած պիտի ըլլայ ինծի համար, այլեւս անունս պիտի չտայ եւ որեւէ կապ պիտի չմնայ մեր միջեւ: Պէտք է որ մեր գուրգուրանքով իր մէջ սէրը արծարծենք ու կապուի մեզի: Հաւատա Փիէռ, ամէն տղայ անառակ է, ես ալ իրեն պէս էի, բայց ան կարգի կու գայ, հաւատա որ կարգի կուգայ… »:

Այնքան ճշմարիտ էր ու խորունկ երիտասարդ մօր զգացած ցաւը, որ Փիէռ տեղի տուաւ: Տեղի տուաւ մանաւանդ անոր համար որ ստեղծուած նեղութեան ու անհանգստութեան գլխաւոր պատճառը այս չէր բնաւ, այլ նոյնինքն Նէնէթը:

Ոչ, Փիէռ չէր զղջար կնոջ հետեւած ըլլալուն, սակայն անբացատրելի անհանգստութեան մը, հոգեկան անդիմադրելի դժգոհութեան մը մէջ կը մխրճուէր հետզհետէ ալ աւելի, երբ կը տեսնէր թէ բոլորովին տարբեր Նէնէթ մըն է դարձած իր նախկին սիրուհին: Շէնշող, կեանքով լեցուն, ինքնավստահ ու յաղթական Նէնէթը մնացած էր այն անծանօթ ճամբուն եզերքին, ջախջախուած կառքի մը ճակատագրին տակ: Այն ակնարկը, որուն առաջին անգամ հանդիպեցաւ Փիէռ՝ իր գործաւորի սենեակին չարաշուք մթաստուերին մէջ, Նէնէթին այն սպառող, հարցաքննող, հայցող ակնարկը տղուն հոգիին ճշմարիտ վէրքը եղաւ:

(97 – Շար.)

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆԷՆ ընկեր Կարապետ Պետրոսեան իր կնոջ ապաքինման առթիւ 100 Ֆ. կը նուիրէ իր շատ սիրած «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հրաչ Փափազեանի մահուան 19րդ տարելիցին առթիւ, Պ. Ժորժ Պատոլեան 50 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարաբախտ Աղաւնի Պոյաճեանի թաղման առթիւ (ծնեալ Քիւրտեան), եղած նուիրատուութիւնները.—

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւն դրպրոցին 1000, Մայր եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբ դպրոցին 200, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ջրբաշեան ե.պ. 250, Մարսէյլի ԺԱՖ–ի մասնաճիւղը 200, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Ելքովանեան, Տէր եւ Տիկ. Դաւիթ Պանտիկեան, Պ. Աստուր Հոլոբիկեան, Տէմիրճեան եղբայրներ 200ական ե.պ., Պ. Պ. Մ. Օտապաշեան, Գ. Ելքովանեան, Տէր եւ Տիկ. Շարլ Կուրտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Մարիքեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Նազարեան, Պ. Պ. Պ. Պօղոսեան, Ա. Տէր Զաքարեան, Գ. Ահարոնեան ընտ. Գափլանեան, Մուսայէլեան ընտ., Մ. Պապուչեան, Ժ. Շէլէլէքեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Գրիգորեան, Պուրկազեան, Ա. Գումբուեան, Տօքթ. Ա. Պիպէռեան, այրի Տիկ. Սրապեան, Ռ. Տէր Խաչատուրեան, Կիւլեան ընտ., Վ. Կիւրճեան 100 ական ե.պ.:

(Շար.)

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 30 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳՈՒՌՋՈՒ**
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Դեկտ. 9ին, Կիրակի
ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐԱՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուիրուած
ԿՈՄԻՏԱՍԻ
գործերուն
ծննդեան 110ամեակին առթիւ
Նոր յայտագրով

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայերէն ճիւղեր:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

restaurant ՃԱՇԱՐԱՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.
— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :

Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06 ou 417-34-04

Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél.: 780-82-58

Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
Վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի Նպաստ Հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

OPTIMA Tours
ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES : CALENDRIER

Deuxième Formule = 14 jours
2 jours MOSCOU
12 jours EREVAN — 07 au 20 Septembre

Troisième Formule = 16 jours :
2 jours MOSCOU
14 jours EREVAN — 31 Août au 15 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : Nc 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
21
MARDI
21 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.450 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.450

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ Կ'ՈՒԶԷ ՃԶՄԵԼ ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՆԴՀ. ԶՕՐԱԿՈՉ ԵՒ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ

11 ՔԻՒՐՏ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

— o —

Կը թուի թէ Իրան այլեւս քաոսի վերածուած է մինչ Խոմէյնի բոլորովին կաղած վճռած է ճզմել ամէն ինչ որ կը գտնէ ճամբուն վրայ: Ուրբաթ օր խօսած ճառին մէջ, ուր իր «վերջին ազդարարութիւնը կու տայ» ցաւ կը յայտնէ նաեւ որ սկիզբէն սխալ գործած է եւ չէ ճզմած «աշխարհակալութեան եւ սիոնիզմի գործակալները»: Կը ցաւի որ սկիզբէն չէ ջախջախած թունաւոր գրիչները ապականած մամուլին, չէ գոցած փտած հրատարակութիւնները եւ դատարան չէ քաշած պատասխանատուները, չէ արգիլած բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները եւ կախաղան չէ բարձրացուցած անոնց ղեկավարները հրապարակին վրայ»: Խոմէյնիի համար, ուրեմն, եթէ այդ բոլորը ըրած ըլլար այսօր «դժուարութիւններ» չէր ունենար...:

Այսօր, կացութիւնը չի համապատասխաներ Խոմէյնիի ուզածին՝ «կառավարութիւնը յեղափոխական չէ, բանակը, պահակազօրքը, ոստիկանութիւնը յեղափոխական չեն: Նոյնիսկ ես յեղափոխական չեմ եւ խոնարհաբար ներողութիւն կը խնդրեմ ժողովուրդէն եւ ամենազօր Աստուծոյ առջեւ»: Ու եզրակացութեան մէջ, Խոմէյնի կը շեշտէ թէ «վերջին ազդարարութիւնն է»: Բայց առիկա չէ բաւած վերջ դնելու համար ըմբոստութեանց եւ մասնաւորաբար քրտական ապստամբութեան: Խոմէյնի արգիլեց քիւրտ Դեմոկրատ Կուսակցութիւնը, նախատեց ղեկավարները եւ խստօրէն հրահանգեց բանակին վերջ տալ քրտական ըմբոստութեան որեւէ ձեւով: Քիւրտերը, սակայն, տեղի չեն տար եւ դիմում կատարած են արեւմտեան պատասխանատուներուն ինչպէս նաեւ Բրեժնեւի, Քասթրոյի որպէսզի «ամէն ինչ ի գործ դրուի արգելք հանդիսանալու համար ցեղասպանութեան եւ քիւրտ ժողովուրդին բնաջնջման:» Դիմումնագրին մէջ կ'ըսուի նաեւ «միւս փոքրամասնութիւններն ալ (անոնք որ ոչ՝ պարսիկ ծագում ունին, ոչ ալ՝ շիի են) բնաջնջման սպառնալիքին տակ են: Երբ Խոմէյնի սատանայ եւ անհաւատ կ'որակէ քիւրտերը, ի՞նչ կարելի է ակնկալել պարզ զինուորէ մը, Քիւրտիստան ղրկուած եթէ ոչ գայն տեսնել Մոնղոլի, Աստիլայի կամ էս – էսի վերածուած»:

Շատ խիստ է նաեւ քիւրտ Շէյխը՝ Հուսէյնի, որ Խոմէյնիի խօսքերէն չէ ազդըւած եւ ներշնչուելով քիւրտ փետայիներու երգէն՝ Եա Քիւրտիստան, եա նաման (Քիւրտիստան կամ՝ մահ), կ'ըսէ.– «Եթէ Թեհրանի իշխանութիւնները ուժ գործածեն, եթէ հալածեալ որոշումներ տան, ամբողջ Քիւրտիստանը գերեզմանի մը պիտի վերածուի»:

Երկուշաբթի օր, փարիզեան մամուլի ընդհանուր կարծիքն այն էր թէ Խոմէյնի «կը պառանցէ»: Գալով Պախթիարի, կը խորհի թէ Պազերկան ժամ առաջ պէտք է երթայ եւ թէ Խոմէյնի չի դիմանար Յունուարէն անդին: Պէտք չէ ալ դիմանայ որպէսզի երկիրը մէկ նոյն ազգ մնայ:

× Կիրակի օր, Ժուռնալ տիւ Տիմանշը կը հրատարակէր Գուրանի «առձեռն մեկնաբանութիւնը» զոր, ինչպէս ամէն այաթոլա, Խոմէյնի ալ հրատարակել տուած է ատենին ժողովուրդին համար: Ի մէջ այլոց, հոն կը յիշուի որ 11 պիղծ տարրեր կան, ի շարս որոնց՝ գինին, շունը, մէզը, կղկղանքը, խոզը, արիւնը, անհաւատները, գարեջուրը, ուղտին քրտինքը եւլն.: Խոմէյնիի պզտիկ «կարմիր գիրքը» ուրիշ շատ բաներ ալ կ'ըսէ...:

× Վերջացնելէ առաջ, յիշենք որ Երկուշաբթի առտու, Հէրըլտ Թրիպիւն ծանուցում մը հրատարակած էր, որ կը վերաբերէր «ծախու կառքի մը» 1979ի Քատիլյաք մըն է, շինուած Շահին համար, բացառիկ լիւքսով եւ ամէնէն արդիական կատարելագործուած կազմածներով: Գինն է 325 հազար տոլար...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ մէջ, 21 գնդակահարումէ 3 շաբաթ ետք, ներում շնորհուեցաւ 4125 բանտարկեալի, որոնք ազատ արձակուեցան շաբթուան վերջը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երկու այերանաւորդները՝ Ռիումին եւ Լիախով Բայկոնուրի անջրպետային կեդրոնը իջան, Կիրակի օր, 175 օր մնալէ ետք անջրպետին մէջ եւ կոտրելով ամերիկեան մրցանիշը (139 օր):

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց 2 ամիսով երկարաձգել պատերազմական վիճակը 17 գաւառներու մէջ: Օգս. 21ին ալ Խորհրդարանը իր կարծիքը պէտք է տայ: Անգարայի մէջ ալ ծայրայեղ աջ երեք շարքային ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած են: Կը պատկանին Պիւլիւք Իւլքիւ (բարձր գաղափարական) միութեան:

«ՆՈՐՎԷՑ» նախկին Ֆրանս զբօսանաւը ի վերջոյ լքեց Ֆրանսան, բաւական իրարանցումներէ ետք: Ծանօթ է որ սենտիքաները, մանաւանդ ՍԷ – ԺԷ – ԹԷՆ զանազան շարժումներով արգելք եղան որ նաւը Հաւրէն մեկնի, նախ փակելով ջրարգելը, ապա նաւաձիգ չտրամադրելով: Ի վերջոյ Նորվեկացի տէրը օտարներու միջոցաւ նաւը առաւ Պրեմըրհաւըն տարաւ, ուր Հափակ ընկերութիւնը 228 միլիոնի պիտի բարեփոխէ նաւը: Ֆրանսացիք 374 միլիոն ուզած էին:

ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ վերսկսան Հարաւային Ֆրանսա, կարճ դադարէ մը ետք: Այս անգամ Քասիսի (Մարսէյլի մօտ) անտառները եւ մանաւանդ ծովախորշերը այնքան գեղեցիկ, բոցերուն վտանգին տակ էին: 3000 հրշէջ եւ քանատէռներ ի վերջոյ տէր դարձան կացութեան հակառակ միսթրալին, բայց երկու հրշէջ մեռան մինչ բնակչութիւնը եւ արձակուրդի եկողները կը փախէին ծովի ճամբով:

Il y a cinq ans, CHAHAN CHAHNOUR

Պատճառ մը եւս, որուն համար գրականութիւնը կը նախընտրեմ իմ կեանքէս: Գրածներուս մէջ, տառապանքը վերջ մը ունի:

Շ. Շ.

L'infirmière avait discrètement baissé les stores. Le soleil cuisant de l'été n'osait plus inonder cette chambre de l'Hôpital Intercommunal de Fréjus, où venait de s'éteindre *«notre écrivain»*, le plus authentique, peut-être, de notre diaspora. La Méditerranée, un peu plus loin, accueillait généreusement les estivants dans ses eaux. C'était le Mardi 20 Août 1974, il était 15 h. Chahnour venait de quitter définitivement son monde de souffrance.

×

Pour Thomas, pour Brenner, pour Queneau, pour Dhotel, pour Freustié, le poète Armen Lubin venait de s'éteindre. Nous, nous venions de perdre Chahnour et c'était beaucoup plus important, et surtout beaucoup plus cruel. Il nous avait donné, voilà maintenant cinquante ans *notre Roman*. Il avait su y mettre, dès le début de l'exil, tout le drame d'une jeunesse déracinée, avec l'humour du désespoir et la prémonition du réaliste.

C'était au printemps de 1929, que ce promoteur de talents, que fût Ch. Missakian, ouvrait ses colonnes à un jeune inconnu, en publiant comme feuilleton, son premier roman, dont l'audace allait scandaliser des lecteurs traditionalistes. Mais, sûr de son flair, Chavarch n'était pas homme à céder au tollé général. Il ne pouvait qu'imposer, avant la lettre, ce que tous, plus tard, devaient reconnaître comme un chef-d'œuvre. Un demi-siècle plus tard, dans les mêmes colonnes du même journal, le roman reparaît, toujours aussi solide et aussi actuel. Très tôt, pourtant l'auteur se détacha de son œuvre, alors que le lecteur resta fidèle. La maladie, qui terrassa Chahnour, dès le début de la guerre, devait le trainer d'hôpital en hospice, de sana en maison de retraite. Mais, tout au long de cette longue solitude, il gardera son humour et la pudeur de sa souffrance.

Après ce roman, Chahnour nous donna des nouvelles d'une rare saveur. *Bedjegh me anouche sird*, restera un classique parmi celles-ci. Ecrite dans les années 30, la parution de sa traduction (*Un Brin de Cœur Tendre*) dans la N.R.F. (Fév. 77) aurait certainement étonné l'auteur. Avant une traversée du désert, qui s'étendra de 1939 à 1957, Chahnour donnera de nombreux articles, parfois polémiques, mais toujours d'une grande originalité. On y découvre, à chaque ligne, un esprit cultivé, chevauchant hors des sentiers battus, qui ne craint jamais de dire sa vérité, même si elle doit choquer des mentalités obtues.

Cette traversée du désert cependant, n'aura qu'un aspect arménien, car durant toute cette période, le poète Armen Lubin prendra la relève. Ses poèmes et quelques proses paraîtront à la fois dans les meilleures revues françaises et en librairie. Après plusieurs volumes chez Gallimard, en 1968 l'auteur rassemblera dans *«Feux contre feux»* (Grasset) ce qu'il jugera le meilleur de son œuvre, en y ajoutant quelques poèmes inédits.

C'est en février 1957 seulement, que nous retrouverons l'écrivain arménien, dans «Haratch». La mort de Chavarch en sera l'occasion, mais, Chahnour se défendra de considérer cela comme « un retour ».

Quatre livres verront le jour, dont deux à Beyrouth. Ses derniers écrits (1970 à 1973) réunis dans deux volumes, seront édités par Haratch, après avoir été publiés dans ce même journal.

×

«Je n'ai jamais eu qu'une seule maitresse: La Littérature». Il nous fit cet aveu, quelques jours avant sa mort, quand l'hémiplégie venait de lui infliger l'ultime épreuve. Il réclamait la mort avec force et obstination. Vivre encore, mais cette fois sans même pouvoir écrire, lui était une idée insoutenable.

×

Il y a, maintenant, cinq ans, que Chahnour, pour la première fois, cessa de souffrir. Une tombe, au Père-Lachaise, réunit aujourd'hui Chavarch et Chahnour sous une même initiale.

Mais au-delà des tombes, reste l'œuvre. Et celle de Chahnour et d'Armen Lubin, est exceptionnellement robuste.

Pour les lettres arméniennes, Chahnour demeurera un incomparable prosateur. Pour la poésie française, Lubin sera *«cet étranger, qu'on rencontrera nécessairement au foyer même de cette poésie, qu'il attise et qui éclaire son sourire»* (H. Thomas).

HARATCH

Sans rien autour

N'ayant plus de maison ni logis,
Plus de chambre où me mettre,
Je me suis fabriqué une fenêtre
Sans rien autour.

Fenêtre encadrant la matière
Par le tracé tendre de son contour,
Elle s'ouvre comme la paupière,
Se ferme sans rien autour.

Se sont dépouillées les vieilles amours,
Mais la fenêtre dépourvue de glace
Gagne les hauteurs, elle se déplace,
Avec son cadre étonnant,

Qui n'est ni chair ni bois blanc,
Mais qui conserve la forme exacte
D'un œil parcourant sans ciller
L'espace soumis, le temps rayé.

Et je reste suspendu au cadre qui file,
J'en suis la larme la plus inutile
Dans la nuit fermée, dans le petit jour,
Ils s'ouvrent à moi sans rien autour.

A. L.

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Ա՛զգ,
կռուէ՛ ամբողջութեամբը քու միսե-րուդ:
Եթէ միսերդ ինկան պատառ -պատառ, կռուէ ղնդերներո՛վդ, ջիղերո՛վդ, ե-րակներո՛վդ:
Եթէ պայքարը զանոնք լափեց՝ կռուէ ոսկորներո՛վդ:
Եթէ ոսկորներդ փշրուեցան, կռուէ ծուծո՛վդ:
Եթէ ծուծ չմնաց, կռուէ աճիւննե-րո՛վդ:
Եթէ անոնք ալ տարտղնուեցան, կոր-սուեցան, չքացան, այն ատեն կռուէ՛, ազգ, Հերոսո՛վդ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

Աղջնակի մը ցոյց կու տան նոր աշխարհ եկած իր եղբայրը:
– Նայէ՛, նոր եկաւ...
Աղջնակը նետելէ վերջ պաղ ակնարկ մը օրօրոցին մէջ, կը դառնայ իր ծնողքին, ըսելով՝
– Ալուոր չէ՛... ի՞նչ կ՚ըսէք, վար դը-նե՞նք...
Միթէ այս երախային չե՞ն նմանիր այն Հայերը, որոնք կ՚ըսեն՝ քիթ – բերան թթուեցնելով.
– Պոլսահայը (կամ կեսարացին, կամ կովկասահայը) լաւ տեսակի Հայ չէ: Վար դնե՞նք, թէ չէ ետ ղրկենք...

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ցուցատախտակները ցոյց կու տան ու-ղին, որուն պէտք է հետեւիլ հասնելու համար նպատակի մը: Բայց ցուցատախ-տակները երբեք չեն շարժիր իրենց տե-ղէն, չեն հետեւիր մատնանշուած ճամ-բուն, եւ չեն երթար դէպի նպատակը: Ա՛յդ է իրենց սովորութիւնը:

Ընդունելի է որ բժիշկ մը ցոյց տայ ա-ռողջութեան միջոցները, բայց ինք չը-հետեւի պատուէրներուն. ընդունելի է որ քաղաքական գործիչ մը ազատութեան եւ անկախութեան միջոցները ցոյց տայ, իր հայրենակիցները կռուի մղէ, բայց ինք չմտնէ կրակին մէջ. ընդունելի է որ Աստուծոյ մարդը ցոյց տայ հոգիի փրկու-թեան ուղին, բայց ինք ոչինչ ընէ հոն հաս-նելու համար: Այս բոլորը ընդունելի է, քանի որ համոզկեր, փաստացի եւ յուսա-տու Բանը ինքնին արդէն թանկարժէք բան մըն է:

Բայց ընդունելի է նմանապէս որ, երբ ամբոխը ցոյց տրուած ճամբուն հետեւելէ վերջ, որոշեալ տեղը իրեն խոստացուած նպատակը չգտնէ, վերադար-ձին քանդէ՛ ու փշրէ ցուցատախտակնե-րը:

Հազուադէպ բան է որ ժողովրդային զանգուածները այս աշխատութիւնը կա-տարեն: Անոնք, մէջն ըլլալով անշուշտ Հայ զանգուածները, ոչ միայն ոտնա-կոխ չեն ըներ իրենց երէկուան ստախօս կամ մտամոլոր ցուցատախտակները, այլ նոյն ամբոխային կուրութեամբ կը հե-տեւին նոյն ապիկար ուղեցոյցին, բախելով նո՛յն փորձանքներուն: Իրենց դաս չէ եղած: Եւ անշուշտ քաղաքա-գէտը...

Այո՛, մեր յեղափոխական գործիչն է որ ունիմ աչքի առջեւ, երբ կը գրեմ այս տողերը, եւ ոչ թէ մեր տէրտէրն ու բը-ժիշկը: Ո՛չ գերեզմանէն փախած մարդ կայ որպէսզի երթայ հաշիւը մաքրէ բը-ժիշկին, եւ ո՛չ ալ անդենականէն վերա-դարձող՝ որպէսզի դասը տայ քահանա-յին: Զարդուած Հայերը հեղահամբոյր անձեր են: Բայց իրենց այդ յատկու-թեանը համար չէ որ եկեղեցին սրբազան Տօնի վերածած է Ապրիլ 11ը:

×

Նման բոլոր սորուկ ժողովուրդներուն, Հայն ալ մեծ մասամբ կորանցուցած է իր ազգային գիտակցութիւնը, եւ բնական է որ այդ զգացումը զարթնէր ընտրեալ ա-ռաջնորդներու ներշնչման տակ: Բայց մինչ յեղափոխական գործիչները կը յա-ջողէին իրենց ազգը փրկել, պալքանեան երկիրներուն մէջ, մեր գործիչները, ո-րոնք նմանօրինակ մեթոտներ կը կիրար-կէին, կատարելապէս ձախողեցան:

Աղէտէն անմիջապէս վերջ լսելի եղաւ Պոնափարթի սա խօսքը.– Les crimes collectifs n'engagent personne.

– Հայը ամբողջութեա՛մբ այդպէս խոր-հեցաւ: Հայը հաւաքաբար ըմբոստացաւ Թուրքին դէմ: Կարսը ամբողջութեա՛մբ յանձնուեցաւ: Դո՛ւն ալ, Գառնիկն ալ, Մարկոսն ալ ինծի հետ էիք: Չէ՛, ես մինակ չէի:

Ձախողութեան պարագային մարդ մեղ-սակից կը փնտռէ: Յաղթանակին փառ-քը իրե՛ն միայն կը պատկանի:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իմ մեծագոյն հիասթափութիւններէս առաջինը ապրեցայ այն օրը, երբ ինծի ըսուեցաւ թէ Աստուած Հրեայ է եւոչ թէ Հայ: Ան ալ Պաղեստինցի՛ Հրեայ մը: Ո՛չ իսկ Պոլսեցի:

×

Օրուան մէջ պահ մը կայ միշտ, երբ յանկարծ մահագդ կը ստանամ:

×

Չէի գիտեր որ դժուարագոյն բան մըն է, չէի գիտեր որ սրտահատնե՛ւմ բան մըն է, կերակուր կերցնել մանուկի մը:
Անշուշտ, հարուստի՛ մանուկի մը:

×

Եթէ այս պահուս դէմդ կանգնի գերբը-նական ուժ մը, բնականաբար հրեղէն եւ նմանապէս զրահապատ, եւ քեզի ըսէ.– «Յայտնէ՛ փափաքդ, եւ ես զայն իսկոյն պիտի իրագործեմ», ի՞նչ պատասխան պիտի տաս իրեն, Շահնո՛ւր:
Երկու օր կայ որ այս հարցումը չեմ ուղղած ես ինծի: Գէշ նշան:

×

«Կուլտուրական, թեխնիքական եւ հասա-րակական» ճառերը ունին, կը խորհիմ, ի-րենց օգտակարութիւնը: Չեմ կրնար սակայն չզարմանալ երբ գրագէտներ, հե-տեւելով կուսակցական լիտրներու օրի-նակին, ամէն առթիւ բեմ կը նետուին ճառելու համար: Ամէնքն ալ հռետոր են, երբեմն ո՛չ առանց տաղանդի:
Բայց լաւ չէ՞ր ըլլար որ իրենց սուղ, խիկապէս սուղ ժամանակը յատկացնէին իրենց երկերուն, փոխանակ երթալ փըն-տռելու աժան ժողովրդականութիւն մը:
Եւ կամ թէ՝ պէ՞տք է խորհիլ որ, իրենց մէջ ազգային գործունէութեան փա-փաքը աւելի զօրաւոր է, քան թէ ակըը արուեստին:
Ես մնացի գիրքերուս մօտ: Ես կը հա-ւատամ արուեստին: Աստուած վերջա-բարին ընէ:

ՈՃԻՐ ԵՒ ԱՐԿԱԾ

Երկու տեսակ հայկական դրօշակ կայ: Մի՛միայն երկու տեսակ: Տարօրինակ, տարօրինակ, չա՛տ տարօրինակ բան:

ՄԱՄՈՒԼ

Զօր. Անդրանիկ իր յուշերուն մէջ կը գրէ.

«Ցանկարծ գիւղի գլխաւորները եկան եւ ըսին.
– Պարո՛ն, Բիւլեակցիք գինուոր են հաւաքեր, պիտի գան մեզ թալանելու: Մի՛ երթար, հոս մնացիր:
– Հաստատ գիտէ՞ք:
– Հաստատ գիտենք:
– Դէ՛, ես եթէ հոս մնամ՝ մարդ կը սպաննուի: Տարին 12 ամիս ես չեմ կըր-նար ձեզի սպասել. այսօր չտանին՝ վա-ղը կը տանին ձեր տաւարը: Ես կ՚երթամ Շուշնամերկ, կը կանչեմ հոն մնացած ընկերներս, եւ երբոր կռիւը սկսի, շու-տով օգնութեան կը հասնիմ ձեզի: Այս գիշեր երկու հոգի ղրկեցէք Մուշ, բողո-քագիր մը տուէք միւթեսարիֆ փաշային, ըսելով թէ այսինչ աշիրները պիտի գան մեր գիւղերը թալանեն: Եթէ կառավա-րութիւնը ձեզ լսէ՝ շուտով զօրք կը ղըր-կէ. եթէ չլսէ, թող գան ձեզ թալանեն: Եթէ ես հոս մնամ եւ անոնց ժամանումով կռիւը սկսի, կողոպտիչները չեն ըսեր թէ գացինք թալանելու, այլ կ՚ըսեն՝ մենք գացինք ֆետայիներու վրայ, եւ այն ա-տեն ձեր բողոքը անլսելի կ՚ըլլայ:
Անոնք ըսին.– Շատ չիտակ է ըածդ:
– Պահապաններ ղրկեցէք ըսի, տասը հոգի (հոն), տասը հոգի (անդին): Եր-կու հոգի ալ շուտով ղրկեցէք ձեր բարե-կամ քիւրտերու քով: Եթէ աշիրը ճա-նապարհին պատահեցաւ, այդ երկուքը կը վերադառնան եւ ինծի լուր կու տան: Ես շուտով կը հասնիմ:
Այս ըսելէ վերջ, գացի Շուշնամերկ:
Քոփցիք եւ Ալգիարցիք ինծի տուած խոստումնին չեն կատարեր սակայն. ո՛չ մարդ կը ղրկեն Քիւրտերու քով, ո՛չ ալ պահապաններ կը դնեն. ամէնքն ալ կը մտնեն իրենց տուները եւ ամուր կը քը-նանան»:

Այսպէս ուրեմն, երկու հայաբնակ գիւ-ղերու բնակիչները «հաստատ գիտեն» որ թալանի պիտի ենթարկուին, ինչպէս որ գիտեն թէ ինչ միջոց պէտք է ձեռք առ-նել կողոպուտէն զերծ մնալու համար: Այսուհանդերձ անոնք կը մտնեն իրենց տուները եւ ամուր կը քնանան:
Այս դրուագով ի յայտ կու գայ նախ-նական էակի տիպար մը, մեզի անծա-նօթ, որ ապշութիւն կը պատճառէ: Եւ ատով իսկ արժանի է մեր ուշադրու-թեան:
Եւ սակայն, նախորդ սերունդի մեր հայրենաշունչ գրողները կը մերժէին այս տեսակ անձ մը առնել իրենց լուսարձա-կին տակ, շուզելով հայ գեղջուկը ցոյց տալ աննպաստ վիճակի մէջ: Զայն կ՚առ-նէին այն ժամանակ միայն, երբ թալա-նը եւ ջարդը կը սկսէր, եւ մեր գիւղա-ցին կ՚ըլլար զոհ, հոգ չէ թէ (գէթ ա՛յս պարագային) ինքն իր մեղքով:
Պէտք կա՞յ սակայն ըսելու թէ հայ-րենիքին լաւ կը ծառայէ այն գրագէտը, որ ապրող երկ մը կը թողու իր ազգին, այդ երկը իր ազգակիցներուն համար ըլլայ նպաստաւոր թէ աննպաստ: Սթան-տալի եւ Բոմպոյի նման գրագէտներ հարուածած են իրենց ազգակիցները, ո՛չ միշտ արդարօրէն, եւ սակայն կը մնան մեծանուն Ֆրանսացիներ, քանի որ գը-լուխ – գործոցներով օժտած են իրենց ազգային մշակոյթը:
Պէ՞տք է ուրեմն վճռել թէ Ա. Ահա-րոնեանի նման պատմողներ ընտրած էին գրական ձախորդ ուղեղիծ: Լաւագոյն է աճապարանք չդնել այս կարգի վճռար-ձակումի մը մէջ: Գրականութիւնը ըլլա-լով տաղանդի հարց, միթէ Ահարոնեան պիտի դադրէ՞ր Ահարոնեան ըլլալէ, նոյ-նիսկ եթէ իր լուսարձակին տակ առնէր անբան գեղջուկը: Անշուշտ ոչ:
Գրականութեան նիւթն ըլլալով մարդ էակը, իր սեւով եւ ճերմակով, անհրա-ժեշտ է ճերմակին քով դնել նաեւ սեւը: Ժիտ կ՚ըսէ.– «Բարի զգացումներով չէ որ գրականութիւն կ՚ըլլայ»: Ճիշդ է, բայց չարովն ալ չըլլար, եթէ այս վերջինը անկարող ենք բարձր տաղանդով տալու:
Եպրակացութիւն.– Լաւագոյն է կարդալ Անդրանիկի յուշերը:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Ինծի ըսիր, սիրելի ընթերցող, որ իմ այս Լրագիրս լա՛ւ խմբագրուած լը-րագիր մըն է: Գոհունակութիւնդ փաս-տելու համար գրութիւնս ձեռք առիր նե-րողամտութեամբ, երբ ան լոյս տեսաւ ասկէ քանի տարի առաջ, եւ զայն բաղ-

ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԴԻՒԱՆԷՆ

Գահիրէ, 19 / 9 / 1939

ՍԻՐԵԼԻ ՇԱՀՆՈՒՐ,

Երկու գիշեր առաջ (Շաբաթէն Կիրակի լուսնալու գիշերը) քեզ երազս տեսած էի, Առաջին անգամն էր, կամ գոնէ այնպէս կը կարծեմ, որովհետեւ արթնցայ եւ միտքս մնաց: Նոյնիսկ յուզուած էի եւ երկու օրէ ի վեր յաճախ միտքս կ՚իյնա-յիր: Երազիս մէջ շատ գեղեցկացած էիր (ըսել չէ որ տգեղ ես, քա՛ւ լիցի) բայց լուր տկար, տխուր ձայնով մը «ցաւ մը ունիմ»: Վախու մէջ էի. եւ ահա քիչ առաջ յօդուածդ եւ երկտողդ ստա-ցայ: Փառք Աստուծոյ, ան է եղեր ե-րազս. եկուր հիմա մի՛ հաւատար երազ-ներուն (բայց մենք կը հաւատանք արդէն, այնպէս չէ՞...):

Շնորհակալ եմ նախ թղթակցութեանդ, յետոյ տուած երկու լուրերուդ համար: Էն.Էռ.Էֆ.ի Սեպտեմբերի թիւը պիտի փնտռեմ եւ կարդամ. բայց շատ կը վախ-նամ որ Կալիմարը առ այժմ չհրատարակէ գիրքդ, ինչ որ իրապէս պիտի ըլլայ քե-զի համար էօն ֆու տը թրաֆալկար... Չըլլա՛յ այդ բառը կինեը բերած ըլլայ թէ՛ գիրքին եւ թէ աշխարհի, պատերազմը ան բերա՛ծ ըլլայ...:

Առողջական վիճակդ նիւթականով բաւ կարելւոյն շտկել կարենալու համար շատ պիտի ուզէի աշխատակցութիւնդ բանով մը վարձատրել ու կանոնաւորել, փեր-խոտիկ ընել. դժբախտաբար հնարաւոր չէ, միայն երկու վճարուած աշխատա-կից ունէինք (Կիւրճեան եւ Օր. Մաննիկ Պերպերեան, խեղճուկ սակով մը արդէն), անոնք ալ դադրեցուցինք՝ որովհետեւ հոս ալ պատերազմը տակնուվրայ ըրաւ «Արեւ»ի արդէն խախուտ պիւտճէն: Եթէ սա-կայն կրնաս շարունակել ապագայի յոյ-սով, աւելորդ է ըսել թէ շատ գոհ կ՚ըլ-լամ ու միշտ կը հրատարակեմ գրելիքդ:

Կարդած էի «Անահիտ»ի մէջ Զօպան-եանի գրածէն, «Լակոտական»ին մասնա-ւանդ. գլուխն պիտի զարնէի «Արեւ»ին մէջ, բայց ձեռքս բռնող եղաւ: Հիմա անցած է, դուն ալ պէտք եղածէն աւելի կարեւորութիւն չես տուած հարկաւ եւ մոռցած ես, բայց այս թղթակցութեանդ մէջ Լիւքսեմպուրկի պարտէզին մանուկ-ներուն համար գործածած «լակոտներ» բառը փոխեցի «լամուկներ»ու, որպէսզի դուն քու գրչովդ թելադրուցած չըլլաս բառին տեղ, ծանր խմատը եւ Զօպան-եանի վրայ մնայ միշտ անոր ամօթը: «Լակոտակա՛ն», քե՛զի համար, եւ ա-տիկա բառախաղո՛վ մը... Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ... :

Ի՞նչ եղան Փարիզի մեր բարեկամները. մտահոգ եմ ամէնուն համար ալ. եթէ նորէն գրես՝ բարի եղիր մի առ մի յիշելու իրենց անուններովը. տուէ առաջ հա-ղորդէ իրենց, եթէ կը հաճիս (գիտես թէ որո՛նք են, Զաքըրեան, Շահնազար, Յար. Ֆրէնկեան, Ն. Սարաֆեան, Գե-ղամ, Իսկիկեան եւայլն, եւայլն) բա-րեւներս ու մաղթանքներս:

Եւ հաղորդէ՛, դարձեալ, մաղթանքս՝ ջերմ, Փարիզին ու Ֆրանսային՝ որ պատերազմը շատ չվնասէ իրենց, շուտ վերջանայ եւ յաղթութեամբ վերջանայ Ֆրանսացւոց համար: Ըսէ այս բառերս Սէն Միշէլի կամուրջին վրայ, երբոր Նոթր – Տամին դարձուցած, հաւատքո՛վ:

Քոյդ շատ սիրով

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

միջս արտատպեցիր դուն, հակառակ իմ բացորոշ թերութիւններուս զոր փորձեցի ուղղել հոս:

Ձեզի պիտի չըսեմ սակայն, հակառակ ընկալեալ սովորութեան, կարդացէք եւ տարածեցէք իմ լրագիրս:

Պատճառը պարզ է: Որքան ալ որ ներ-կայանալի ըլլայ իմ մէկ հատիկ լրագի-րըս, ան շատ թեթեւ կը կշռէ այն հա-յերէն թերթին մօտ, զոր դուք ամէն օր կը կարդաք, եւ որուն խմբագիրը թուղթ կը մրոտէ տարին 12 ամիս եւ ի՛նչ պայ-մաններու մէջ: Միթէ ան ինծմէ լաւ պիտի չըսէ՞ր, եթէ մէկ թերթ միայն ու-նենար լեցնելիք:

Շ. ՇԱՀՆՈՒՐ

Premiers pas dans le tunnel

(Fragments)

Paris reste ce qu'il était, mais mon regard est tellement altéré que la ville me paraît completement métamorphosée. A quoi comparer la grande cité ? A un être vivant, bien sûr. Disons même à un ami intime, qui rentre chez lui à l'heure habituelle, de son allure coutumière et paisible, sans soupçonner la surprise qui l'attend, Encore quelques pas et ses traits vont se décomposer, son souffle va être coupé, son regard devenir hagard aussitôt qu'il aura passé le seuil de sa maison et mesuré l'importance de la catastrophe imprévue. Nous, qui avons conscience de la catastrophe intime, mais n'avons pas le courage de l'annoncer, nous, qui suivons ses derniers pas d'homme heureux, nous regardons notre ami d'un tout autre regard. Et dire que son allure est naturelle, encore naturelle!

Même les pavés me paraissent différents. Les immeubles de six étages, qui revêtent des reflets neufs sous le soleil, semblent plongés dans un monde féerique. Les arbres sont beaux, plus que jamais. Mais la foule ?

×

La courte distance du coin de la rue Soufflot à la rue Gay-Lussac a suffi pour que les mouvements de la foule deviennent tumultueux et que l'émotion, qui planait vaguement, se concrétise. Cela se passait le 1er septembre. Le journal de midi, apporté par un adolescent, avait aussitôt créé autour de lui une houle de têtes et d'épaules. Le jeune camelot, toujours perché sur sa bicyclette, un pied sur le bord du trottoir, lançait éperdument les nouvelles : — *«Les armées allemandes ont envahi la Pologne»*.

Aujourd'hui, **mobilisation générale.** Paris s'est coiffé de son casque de guerre.

×

(...) On dirait qu'il n'est plus resté d'enfants à Paris. Je suis passé par le parc Montsouris, puis par le Jardin du Luxembourg et je les ai trouvés aussi abandonnés des gamins que les rues. Où et quand est donc partie la nuée gazouillante des marmots? Il y a une tristesse anonyme autour des bassins, où les moineaux ont perdu leurs camarades, et les gardiens leur **raison d'être.**

Debout dans une allée déserte, peu loin des canons qu'on vient d'installer, je dis aux gosses absents : — Dites donc, morveux ! quand êtes-vous partis? Nous, les grands, restons désorientés, nous ne savons ni où aller, ni dénicher une valise et la remplir convenablement, ni même régler rapidement nos affaires avec les autorités militaires. Comment avez-vous arrangé tout cela en un tournemain ? Par-dessus le marché, vous avez emmené avec vous vos jeunes bonnes; cela, je ne vous le pardonnerai jamais !.

×

(...) Il fait toujours beau, superbement. Il n'y avait que dix mètres à faire pour sortir de la rue Delambre et entrer dans le soleil écumant du carrefour, quand les policiers ont bouclé l'entrée de la rue. Tandis que ma main cherchait instinctivement mes pièces d'identité dans ma poche intérieure, je contemplais la scène. Ils avaient déjà tiré deux passants sous le mur, les empêchant de circuler. Quand mon tour vint, le policier jeta à peine un regard sur mes papiers militaires. Son geste disait : « Passez ! ». Je passai.

Avant, il était inscrit sur mes papiers: Réfugié, d'origine arménienne. Mais maintenant on y lit *« Ex-Arménien »*. Bien, bien. Dans le passé, j'étais Arménien ; mais que suis-je maintenant ? A quelle nation j'appartiens ? Mes inénarrables papiers n'en soufflent mot,

Il y a des gens qui affirment que le très fameux et aussi mytérieux prisonnier de la Bastille, le Masque de Fer, était notre patriarche Avédik. Qui sait ? Je suis peut-être son descendant indirect, avec mon masque de commande.

×

(...) Si vous le permettez, je terminerai ma correspondance avec douceur. Ce matin, j'ai dû abandonner hâtivement l'hôtel, où j'habitais depuis un mois, c'est à dire depuis ma sortie d'hôpital. On l'a fermé d'une façon inattendue. J'ai eu la chance de trouver une petite chambre dans mon ancien hôtel, qui se trouve dans la même rue. Il était huit heures du matin, quand j'ai descendu mes affaires, en me cognant dans l'escalier aux sacs de sable de la défense passive. Quand je suis arrivé chez mon hôtelier, je lui ai dit en prenaant congé: — Et ce matin et cet après-midi, j'allais recevoir d'importantes visites. Pensez que je quitte Paris dans deux jours et j'ai beaucoup d'affaires à régler. Or, vous pliez bagage sans crier gare, et il ne reste ici aucun portier pour donner ma nouvelle adresse à mes visiteurs. Il ne me reste qu'un moyen. Je vais écrire sur la porte ma nouvelle adresse. Je fis ce que j'avais dit. Sur la grande porte de la vieille batisse, j'ai collé un bout de papier, où l'on pouvait lire : *M. Chahan Chahnour est parti* (ma nouvelle adresse).

Comme je l'ai dit, cela se passait ce matin même.Quand l'après-midi, je passai devant la même porte, j'ai vu quelques personnes arrêtées devant la porte close de mon hôtel et qui s'amusaient. Je me suis approché et j'ai vu qu'on y avait collé d'autres bouts de papiers comme le mien, de façon a la **transformer** en véritable mosaïque. J'ai lu : *M. Tao-Nei est parti pour* (nouvelle adresse), *Mme. Merinowky est partie pour* (nouvelle adresse), *Mme. Max est partie pour* (adresse).

Qu'y avait-il d'extraordinaire dans tout cela excepté le fait bien connu, qu'un hôtel de Montparnasse **abrite une** foule multinationale.

Mais voilà, les passants s'amusaient de mon papier, alors que moi, je n'y prêtai guère attention, croyant en connaître le contenu. Mais une main inconnue y avait fait une ajoute et le texte était devenu : M. Chahan Chahnour est parti (nouvelle adresse) mais il a laissé ici, son cœur.

1939

(traduction de K. Chahinian)

Souren regarda Bédros en biais et dit.

.. Toi non plus, tu n'es arrivé à rien, peuh ! photographe, photographe... ça ne vaut rien. Nous, nous avons eu tous les pays et nous avons de bons photographes, des maîtres, mais où est l'essentiel, l'apogée, le beau ? Toi aussi, tu est l'incarnation parfaite de l'Arménien. L'Arménien a de bons peintres, mais pas de peinture, l'Arménien a de bons acteurs mais pas de théâtre, il a des voyageurs sans fatigue mais pas de capitaine, l'Arménien a d'admirables poètes mais pas de littérature, des dieux, mais pas de mythologie, l'Arménien a eu des libertés, jamais d'indépendance...

(« La Retraite sans Musique »)

Armen LUBIN

Tout le Trafalgar

——— O ———

ԽՄԲ.— Այս գրութիւնը Շահնուրի ֆրանսերէնով գրուած առաջին արձակներէն մէկն է, համանուն վերնագիրը կրող շարքի մը մէջ տպուած *N.R.F.* հանդէսին կողմէ, եւքն ալ առնուած *Transfert Nocturne* հատորին մէջ։

×

Մարդը, որ սովորութիւն ըրած էր այս խօսքը գործածելը, կեդրոնական մահճակալ մը կը գրաւէր, թիւ7ը, եւ յաւէն կը զալարուէր։ Գիշեր ցերեկ կը յնցուէր անկողնին մէջ եւ անոր պըրկուած բոլոր անդամները կը դողային։ Ի վերջոյ, գործողութեան ենթարկեցին զինք, աճապարանքով, տեղն ու տեղը։ Մէկ անգամէն չհասկցաւ թէ գործողութիւնը — կողածակում — բուժումի չէր ծառայեր, այլ մահը գլուրացնելու պարզապէս։ Երեսունվեց տարեկան էր, կին մը ունէր եւ հինգ լաճեր։ Որովհետեւ կինը չէր անդրադառնար թէ վախճանը մօտ էր, հսկիչ հիւանդապահուհին ըմբռնեցաւ ըսելու թէ կրնար այցի ժամերէն դուրս ալ գալ ամուսինը տեսնելու, այսինքն որեւէ ժամու՝ ցերեկ թէ գիշեր։

— Հա՛, բայց մեթրոյի համար դրամ պէտք է, ըսաւ կինը։

Չէ, տիկին հսկիչը չէր ըմբռներ։ Այնատեն, հասկցնելու համար այս քաղքենի տիկնոջ թշուառութիւնը ինչպէ՛ս կ'ըլլայ, կինը յարեց.

— Դեռ մեթրոյէն առաջ, օթոպիւսին դրամն ալ կայ։ Բայց այս խօսքէն ետք յանկարծ կարմրեցաւ։ Հասկցած էր։ Վերադարձաւ երկու ժամ ետք։ Առաջին անգամը ըլլալով, հետը բերած էր ամբողջ ընտանիքը, դարձեալ առաջին անգամը ըլլալով աչքերը լեցուեցան արցունքով։ Երբ մեծ աղջիկը նկատեց մօրը լուռ արտասուքը — բոլորովին արտասովոր երեւոյթ մը հաւանօրէն — պլլուեցաւ անոր փէշերուն։ Գրեթէ անմիջապէս երկրորդ զաւակը կառչեցաւ քրոջը գոգնոցին։ Վերջինը, որ տխեղծ մանչուկ մըն էր, վարանեցաւ պահ մը։ Երկու անգամ ծռեցաւ դիտելու համար մայրը, որ կարմրած էր չափազանց եւ քարացած, յետոյ ինքն ալ կառչեցաւ միւսներուն։ Այսպէս՝ շղթայ մը կազմեցին մահամերձի կողքին ի վեր։ Ոչ հսկիչ կար, ոչ իսկ հիւանդապահուհի մը քովերնին։ Մնացին միանակ, շղթայաձայր։ Բենիամինը, որ բոկոտն էր, եւ փոշեծածկ եւ այնքան կարճ՝ որ չէր հասներ մահճակալին, բան չէր հասկնար, բայց միակն էր որ կ'արտասուէր բարձրաձայն։

Մահամերձը մրմնջաց ի վերջոյ.

— Թու լը Թրաֆալկար։

Իրեններն թերեւս լաւ չհասկցան, բայց մենք շատ լաւ գիտէինք ինչ ըսել կ'ուզէր։ Իր աւոյթը նախորդ օրուան խօսքերը կը յիշեցնէր մեզի. որովհետեւ օր մը առաջ պատմած էր կեանքը մենախօսող մարդու մը պէս։ Ամբողջ կեանքը աղէտ մը եղած էր — Թրաֆալկարի պարտութիւն մը։ Կ'ըսէր.

— Անգործութիւն, հիւանդութիւն, անօթութիւն եւ մսխել կար։ Թու լը Թրաֆալկար։

Անգոյն էր։ Սեւ, խոշոր աչքերը կ'ընկղմէին կոպերուն տակ, բայց ինք կը չարունակէր, դանդաղօրէն.

— Գործի զիմում, պոչ բռնել, աղբիւս պարպել, ցից սանդուխներ, մառաններ մաքրել... Թու լը Թրաֆալկար։

Պահ մը ետք կը վերսկսէր.

— Աղքատի ապուր, յանձնարարգիր, մուրհակներ, փրոպլոֆ, Թու լը Թրաֆալկար։

Դադար մը ետք՝

— Եւ տուները, փողոցները, եւ ամպերը, եւ հովերը... Թու լը Թրաֆալկար։

Չէ, այս վերջին բառերը չարտասանեց. բայց ինչ որ ըսաւ անոնց տեղ, երկար եւ մանրամասն նախադասութիւններով, ուրիշ բան չէր նշանակեր։ Թոն ժորժ էր անունը։

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 — 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Նէնէթ սաստիկ ջղային էր դարձած եւ կը նեղուէր, կը նեղուէր ամէն բանէ։ Կարծես ճիգ մը կ'ընէր ապրելու եւ չնչելու համար։ Կ'ուզէր ինք անձամբ զբաղիլ իր բոյնին առօրեայ գործերով, հիմա որ ընտանիքի մը պետը կը նկատէր ինքզինքը, բայց իր միակ ձեռքը անբաւական կուգար եւ կոտրող ամէն բան ապաստանելի ամէն անճաշակութիւն զինքը կը ջղագրգռէր։ Կը տառապէր մանաւանդ Պիպիով զոր կ'ուզէր սիրել դարձնել Փիէռին, զոր կ'ուզէր ուղղել, բայց որ իր մօրը ֆիզիքական անկարողութեանը հանդէպ իսկ կը թերանար յարգանքէ։ Եւ Նէնէթ իր անզօրութեան մէջ կ'ըլլար դիւրազգած, անկողինը նոր ձգած հիւանդի մը պէս փափուկ։

Փիէռ կնոջ այս վիճակը կը վերագրէր մէկ բանի. անդամահատուած գեղեցկութեան։ Իրաւ ալ հիւանդանոցի երկար ցաւերուն մէջ նիհարցեր էր Նէնէթ, աչքերուն տակ ծալքեր սկսած էին եւ երկու կեանքի ընկերները իրարմէ բաժնող տարիքի անջրպետը լայնցած։ Մինչ Հայը աւելի կ'օգտուէր գաւառի մաքուր օդէն եւ կը ճառագայթէր իր երիտասարդի գեղափայլ առողջութեանը մէջ, Նէնէթ կորսնցուցած էր արդուզարդը իր ալաքներուն անգամ։ Եւ անոր ակնարկը կը մեծնար, կը խորանար, լիրբ ապին վրայ։

— Կը սիրե՞ս զիս Փիէռօ, առաջուան պէս կը սիրե՞ս զիս, անկեղծօրէն։

Եւ անգամ մըն ալ իրապէս բարկացաւ Փիէռ եւ պոռաց.

— Իրաւ որ կարծածիս չափ խելացի չես եղեր. հաւատա որ տղայ ես եղեր... Ըսէ՛ տեսնեմ, ի՞նչ պատճառ կար քեզի հետեւելու, եթէ երբեք չսիրէի. իմ ներկայութիւնս միայն պէտք է բաւական ըլլայ սէրս ապացուցանելու եւ դուն պէտք չէ տարակուսիս։ Կ'ուզես որ առաջուան պէ՞ս ըլլանք. բայց վերջապէս, օրեր անցած են եւ մենք տղայ չենք. վերջապէս, վարժուեցանք իրարու եւ բնական է որ հիմա սէրը աւելի գորով պարունակէ. եւ դեռ վերջապէս... աւելի ամուսիններ ենք քան սիրահարներ։

Անշուշտ Նէնէթ մտիկ կ'աւելցնէր բոլոր այն խօսքերն ու պատճառաբանութիւնները զորս տղան չէր արտասաներ բնաւ, բոլոր այն տակաւին լոյծ ու աղօտ զգայութիւնները որոնք թանձրանալով զինքը հետզհետէ աւելի կը տառապեցնէին եւ կը կրկնէր խիստ ցած ձայնով.

— Երջանիկ չես, սակայն։

(98 — Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Սէն Ժէռոմի մասնաճիւղը իր բոլոր անդամուհիներով խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Սանդուխտ Մանուկեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Մաղաքեան, Տէր եւ Տիկ. Ռօժէ Մաղաքեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Զալըդեան 100ական Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Ալպէր Աբրահամեան, Տէր եւ Տիկ. Ժանօ Զալըդեան, Պ. Գրիգոր Մանուկեան, Պ. Մանուկ Մանուկեանէ 50ական Ֆ.

Ցաւակցութիւն կը յայտնէ նոյնպէս Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Ավիկեանին, քոյրերուն եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօր, մեծ-մօր Տիկ. Ազնիւ Ավիկեանի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարաբախտ Աղաւնի Պոյաճեանի *թաղման առթիւ* (ծնեալ Քիւրտեան), *եղած նուիրատուութիւնները.—*

Տէր եւ Տիկ. Յ. Էսկիճեան, Պ.Պ. Կ. Կիւմիւշեան եւ որդիք, Քօլափէնթօ, Ա. Ճինտեան, Բ. Մաշոյեան, Մ. Ֆրանկիւլեան 50ական, Շ. Հալաճեան 30 ե.պ., Տէր եւ Տիկ. Ա. Պապայեան 500, Տէր եւ Տիկ. Յ. Թաշճեան 150, Տէր եւ Տիկ. Տ. Խայիկեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Կարապետեան 100ական, Տէր եւ Տիկ. Մ. Պօղոսեան, Մինասեան եղբայրներ, Պ. Կ. Կիւմիւշեան 50ական, Յ. Մարգարեան 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին:

Կարպիս Ունճեանի *թաղման առթիւ.—*

Սիսակեան եղբայրներ 100, Տէր եւ Տիկ. Հ. Թէրզեան 100 ե.պ.:

Վերոնիք Խուրիկեանի *թաղման առթիւ. Տէր եւ Տիկ. Օ. Աղայեան, Տիկ. Ն. Գույումճեան 50ական ե.պ.*

Մաքրուհի Արութեանի (ծնեալ Սահաքեանի) *հոգեհանգստին առթիւ.—*

Ս. Ֆէսճեան Դպրոցասէրին 400, «Յառաջ»ին 100, Պ.Ռ. Կիւլէսէրեան Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին 100, «Յառաջ»ին 100, Տէր եւ Տիկին Ա. Արութեան Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին 250, Տիկ. Ա. Ալթունեան դպրոցին 200, Տէր եւ Տիկ. Օ. Կիրակոսեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 100, Տէր եւ Տիկ. Տ. Մուշեղեան դպրոցին 50:

Հրաչ Գրիգորեանի *հոգեհանգստեան առթիւ.— Տէր եւ Տիկ. Վ. Գրիգորեան 100, Պ. Գաբրիէլեան 125, Մէքէնեան 50 ե.պ.:*

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հայկանոյշ Նալպանտեան (Կեսարացի) 1920 Օգս. 20ին Տիգճէի լերան վրայ իր ընտանիքին 18 նահատակներու յիշատակին 40ական Ֆ. կը նուիրէ Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Աս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.—

1.— Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.— Կրօնք
3.— Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.— Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Երլմազեանի կողմէ)
5.— Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.— Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Երլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 *եւ* 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

ՀԱՍՑԷ.—
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.— 77–84–70

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22

Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26

Հայաստանի «ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» — *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ
«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 30 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳԱՌԶՈՒ**
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:*

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.
DIRECTION

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

PREMIER CONGRÈS ARMÉNIEN

à l'hôtel Nikko, Paris

PROGRAMME

Lundi 3 Septembre

18 h - 21 h RECEPTION A L'HOTEL NIKKO

Mardi 4 Septembre

10 h ALLOCUTION D'OUVERTURE *Me. Edouurd JAKHIAN*
10 h 30 LE BUT DU CONGRES *R.P. J. KARNUZIAN*
11 h DE SAN STEFANO A LAUSANNE *Prof. DR. Vahakn DADRIAN*
16 - -18 SEMINAIRE

Mercredi 5 Septembre

10 L'HISTORIQUE ET L'ETAT ACTUEL DE LA DIASPORA *R.P. A. GRANIAN*
11 L'INFLUENCE DES EVENEMENTS POLITIQUES INTERNATIONAUX SUR LA DIASPORA *Prof. M. BOULDOUKIAN*
15 PERSPECTIVES D'AVENIR *Prof. M. BOULDOUKIAN*, *Prof. DR. V. DADRIAN*, *R.P. A. GRANIAN*, *R.P. J. KARNUSIAN*

Jeudi 6 Septembre

10 - 18 SEMINAIRES

Il est rappelé à tous les intéressés que la participation et l'accès à ce congrès sont strictement réservés aux personnes munies d'une invitation personnelle. Des cartes d'admissions seront envoyées à ceux quien ont fait la demande.
Veuillez adresser toute correspondance uniquement à l'adresse suivante :
M. BOULDOUKIAN, 11-15 rue de Javel 75015 Paris tél. 579 - 35 - 59

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN

2 nuits 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 24 Août	— 06 Septembre
— 31 Août	— 13 Septembre
— 01 Septembre	— 15 Septembre
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — 87 la Canebière 13001 MARSEILLE, tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France

Org. Lic. 97

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : Nc 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
22
MERCREDI
22 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.451 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 55e ANNÉE — No 14.451

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ՝ ՄԻԹԵՐԱՆ

— o —

Քաղաքական կեանքը իրական դադար մը չունեցաւ, այս Օգոստոսին, եւ Միթերանի ելոյթը կարելի չէ բուն վերամուտ մը նկատել: Ընկերային եւ տնտեսական կացութիւնը, գիներու յաւելումը եւ «Ֆրանս - Նորվէյ»ի ոդիսականը թոյլ չտուին, որ Ֆրանսային «ամառան զինադադար» մը վայելէ, նախքան «տաք վերամուտը»: Միթերան, իր կոչը ըրաւ Անկլէէն (Ատլանտեան Փիրենեաններ) եւ անգամ մը եւս խօսեցաւ ձախի միութեան համար, որ պէտք է իրագործուի ոչ միայն վերէն անշուշտ, այլեւ վարէն: Ընկերվարական պարագլուխը կ'ուզէ ձախի միութիւն մը՝ բոլոր անոնց հետ, որոնք կ'ուզեն. սատանային մասին չխօսեցաւ ինչպէս Մաոչէ, որ պայքարելու համար կառավարութեան դէմ, տրամադիր էր նոյնիսկ սատանային հետ բանակցելու: «Հարկ է, կ'ըսէ Միթերան, իր ծաւալին մէջ վերահաստատել հաւաքական գիտակցութիւն մը, որ երթալով աւելի դժուար դարձնէ մէկ գործունէութեան մերժումը, ի նպաստ ձախի ժողովուրդին»: Ընկերվարական պարագլուխին համար, յստակ է որ յետ-պատերազմեան ֆրանսական քաղաքականութեան ամէնէն մեծ եւ ծանրակշիռ ձախողութիւնն է ներկայ վիճակը: Այս առընչութեամբ կը շեշտէ.— «Էլիզէ՝ Թեթեւամտութիւն եւ Մաթինեոն՝ ունայնութիւն, ահա թէ ով կը յաւակնի առաջնորդել Ֆրանսան»: Եզրակացութիւնը պարզ է «ինչ որ հարկ է հիմա, Հանրային փրկութեան Ճակատ մըն է»:

Երեքշաբթի օր, համայնավարները դեռ բացէ ի բաց չէին պատասխանած: Կը սպասէր Մաոչէի յայտարարութեան եւ մինչ այդ Իւմանիթէի խմբագրականը շատ բան չէր ըսեր «միայն գայլ կայ չպոռալ» խորագրին տակ, կ'ակնարկէր Միթերանի յայտարարութեանց ձեւով մը շեշտելով թէ աւելի լաւ է գործել քան՝ խօսիլ:

ԻՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

ԽՈՄԷՅՆԻ Կ'ՈՒԶԷ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՃԶՄԵԼ ՈՐԵՒԷ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

Կը թուի թէ օրէ օր աւելի յայտուն կը դառնայ կրօնամոլ մենատիրութիւնը, որ Խոմէյնի կ'ուզէ հաստատել երկրին մէջ: Այդ ուղղութեամբ Քիւրտերու հարցը աւելի պատրուակ մըն է՝ թէ ազդարարութիւն մը ընելու բոլոր ընդդիմադիրներուն եւ թէ ձեռք առնելու բանակը:

Առաջին 11 գնդակահարութիւններէն ետք, որոնց յաջորդած էին ինը ուրիշներ, կը կարծուէր թէ Քիւրտիստանի մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ, բայց ըստ կարգ մը աղբիւրներու շատ խախուտ է այդ հանդարտութիւնը: Մամուլի ճակատին վրայ, արգիլուած կամ իրենք զիրենք դադրեցուցած 15 հրատարակութիւններէն զատ, արգիլուած են նաեւ կարգ մը ուրիշ ձախ թերթեր, որոնց կարգին համայնավար Թուտեհ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Մարտոմ: Իւմանիթէ բուռն բողոք մը կը բարձրացնէ այս առթիւ: Ընդհանուր ձեւով 22 թերթեր դադրած են լոյս տեսնելէ:

× Իրաք եւ Թուրքիա փակած են իրենց սահմանները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ «թակարդուած» կառք մը պայթած է եօթը հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով: 150 տուներ ալ վնասուած են:

ԻՆՏԻՐԱ ԿԱՆՏԻ պատճառ եղաւ, որ երեք շաբաթ առաջ նախարարապետ նշանակուած Սինկ, իր հրաժարականը տայ: Հնդկաստան իր ամէնէն ծանր քաղաքական տագնապը կ'ապրի, անկախութենէն ի վեր:

ՄԱՐՈՔԻ թագաւորը «ճակատագրի գիշեր»ուան առթիւ (Մոհամմէտ մարգարէի փախուստը դէպի Մետինէ) ճառ մը արտասանեց ուր շեշտելով հանդերձ թէ վճռած է մինչեւ ծայրը երթալ բաց դուռ մը ձգեց Ալժերիոյ:

ՊԱՌԻ տնտեսական քաղաքականութիւնը կը քննադատեն նաեւ գերման գործի մարդիկը: «Ֆրանքֆուրթըր Ալկըմայնը Ցայթունկ»ի մէջ կը գրեն ի մէջ այլոց թէ ոչ Ժիսքար, ոչ Պառ կ'ուզեն տօնել իրենց կայունացման քաղաքականութեան 3րդ տարեդարձը: Իրաւունք ալ ունին, կ'աւելցնէ թերթը, որովհետեւ տօնելիք բան մը չկայ: Դրամահոսութիւնը նորէն աւելցաւ, գործազրկութիւնը՝ 40 առ հարիւր եւ սնանկութիւնները կը յաճախեն:

ԻՏԱԼԱՑԻ Փիփեռնօ, որու անունը շատ տրուած էր Մոռոյի հարցին առթիւ, ձերբակալուեցաւ Փարիզ, առջի օր: Բնագիտութեան փրոֆէսէօր, 36 տարեկան, Փիփեռնօ ծանօթ է իբրեւ կարեւոր դէմքերէն իտալական ծայրայեղ – ձախին:

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆԻ եւ ՊՏՈՒՂԻ գիները հսկայ յաւելումներ կրեցին վերջին օրերը, լէթիւն՝ հարիւրին 150, սեխը՝ 82 առ հարիւր, կանաչ լուբիա՝ 50 առ հարիւր եւայլն, եւայլն:

ՖՐԱՆՍԱ որոշեց դադրեցնել իր օժանդակութիւնը Պոքասայի, իբրեւ հետեւանք վերջին յայտնութիւններուն, ուրկէ կը պարզուէր որ Պոքասա ալ, անձնապէս մասնակցած է մանուկներու ջարդին:

ԿԻՆԷԱՅԻ նախկին մենատէրը՝ Մասիաս, որ փախած էր, գիւղացի կնոջ մը մատնութեան շնորհիւ ձերբակալուեցաւ եւ պիտի դատուի զինուորական ատեանի մը կողմէ:

ՅՈՎՀ. ՊՕՂՈՍ Բ. ձեռք կ'երկարէ Չինաստանի եկեղեցիին եւ փափաք կը յայտնէ որ «կաթողիկէ եկեղեցին կարենայ ուղղակի հաստատել այն կապը, որ հոգեւոր գետնի վրայ, երբեք չէ խզուած»:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ գերմանական դեսպանատան վրայ ռումբ մը նետուած է առջի օր: Վնասները միայն նիւթական են:

ԱՏԱՆԱՅԷՆ Փարիզ եկեր է 14 տարեկան Քիւրտ մը, որպէսզի քոյրը սպաննէ: Այս վերջինը, Տիկին Պիլճի, 24 տարեկան, պոռնկութեամբ կ'ապրի եղեր ամուսնոյն համաձայնութեամբ, ուրեմն եղբայրը որոշեր է փրկել ընտանիքին պատիւը, եւ ամբողջ խնայողութիւնը առնելով եկեր է Ատանայէն ռիւ Փուասոնիէռ եւ դաշունահարեր քոյրը, որ սակայն միայն վիրաւորուեր է:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԸՆԿ. Մ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ ԿԸ ԼՈՒՍԱԲԱՆԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԼՈՔԻՆ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄԸ

— o —

Խորհրդարանի Օգս. 9ի նիստէն ետք, Մանսուր պալատէն մեկնումի պահուն, հայ երեսփոխաններու պլոքին անունով ընկ. տոքթ. Մելքոն Էպլիղաթեան մամուլին կատարեց հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

«Խորհրդարանական ժողովրդավարական վարչաձեւի մը տակ, բնական երեւոյթ է որ երեսփոխանական խմբաւորում մը, այս կամ այն պատճառներով՝ իր ներկայացուցիչը չունենայ նորակազմ դահլիճին մէջ, որուն հետեւանքով դժգոհ մնայ, եւ իր վստահութեան քուէն չտայ վերյիշեալ կառավարութեան:

Այսօրուան մեր դժգոհութեան արտայայտութիւնը երբե՛ք չի նմանիր խորհրդարանական ընթացիկ այդ խաղի ծիրին մէջ, որովհետեւ՝

Ա.— Լիբանան ունի ժողովրդավարական խորհրդարանական վարչաձեւ, բայց ունի նաեւ իր տեսակին մէջ եզակի դիմագիծ, ըլլալով միաժամանակ բազմաթիւ համայնքներու համերաշխ գոյակցութեան հայրենիքը:

Բ.— Նորակազմ դահլիճին մէջ, ո՛չ միայն անտեսուած է մեր երեսփոխանական խմբաւորումը – այդ իր կարգին –, այլ նկատի չէ առնուած լիբանանեան եօթը գլխաւոր համայնքներէն մէկը, եւ այս հարցին ծանրակշիռ երեւոյթը:

«Ճիշդ է անկասկած, որ այս անտեսումը առաջինը չէ, այլ պատահեցաւ ահաւասիկ երեք անգամ, երեք յաջորդական կառավարութիւններու պարագային, ուրեմն՝ լիբանանեան տագնապի գրեթէ ամբողջ ընթացքին:

«Ճիշդ է նաեւ որ առաջին երկու անգամներուն մեր բողոքը եւ մեր մտահոգութիւնները պարզեցինք պատասխանատուներուն, բայց երկրին բացառիկ պայմանները նկատի առնելով չզլացանք մեր վստահութեան քուէն: Վարչապետ Սէլիմ Հըսի կառավարութեան վստահեցանք նոյնիսկ արտակարգ իրաւասութիւններ:

«Այսօր, չենք կարծեր որ ազգային գերագոյն շահեր անհրաժեշտ կը դարձնէին անպայման 12 հոգինոց դահլիճի մը կազմութիւնը, որմէ դուրս մնար մեր ներկայացուցիչը, մանաւանդ երբ ամբողջ Լիբանանը կը վկայէ որ երեսփոխանական խորհրդակցութեանց ընթացքին, երեսփոխաններուն բացարձակ մեծամասնութիւնը պահանջեց ազգային միութեան լայն դահլիճ մը:

«Նորակազմ դահլիճը – որուն իւրաքանչիւր անդամը կը յարգենք իր անհատական արժանիքներուն համար – ո՛չ «լայն դահլիճ» է եւ ոչ ալ «Ազգային Միութիւնը» ցոլացնող, եւ կամ՝ այդ առաջադրանքը իրականացնելու յոյսը ներշնչող կառավարութիւն:

«Վստահութեան քուէն ստանալէ առաջ իսկ, անոր պատմական անցեալ ունեցող անդամին հրաժարականը ինքնին պերճախօս երեւոյթ է այդ ուղղութեամբ:

«Երբ հայրենիքին հանդէպ, եւ կառավարութեան մակարդակին վրայ՝ իր պարտականութիւնը կատարելու իրաւունքէն կը զրկուի լիբանանեան համայնք մը – որ ներկայ ընտրական օրէնքին իսկ հիման վրայ փոքրամասնութիւն չէ–հարցը դուրս կ'ելլէ իր համայնական նեղ հանգամանքէն, եւ կը դառնայ համալիբանանեան հարց:

«Այսպէ՛ս կը հաւատանք մենք, եւ մեզի հետ այդպէ՛ս կը հաւատայ Լիբանանցիներու մեծամասնութիւնը, որ Լիբանանի գոյութիւնն իսկ կը պայմանաւորէ համայնքներու փոխադարձ հանդուրժողութեամբ եւ եղբայրական ոգիով: Որ հաստատած է թէ համայնքի մը հանդէպ, ո՛րեւէ համայնքի հանդէպ գործուած ծանր անարդարութիւն մը ժխտական անդրադարձ կ'ունենայ նոյնինքն լիբանանեան ամբողջ տարածքին վրայ:

«Եւ մեր այս խորունկ համոզումն է որ կ'արտայայտենք այսօր, մեր վստահութեան քուէները չտալով խորհրդարան ներկայացող կառավարական կազմին»:

«ԱԶԴԱԿ», Օգս. 10

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգս. 3 – 6)

ՊՈՒԼԿԱՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱՅՑԸ

Պուլկարիոյ վարչապետը Ս. Տոդորով Երեւան ժամանած է իր արձակուրդը Հայաստան անցընելու համար: Օդակայանին մէջ դիմաւորուած է կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար Կ. Դեմիրճեանի եւ վարչապետ Ֆ. Սարգսեանի կողմէ:

Ժամանումին տեսակցութիւն մը ունեցած է Կ. Դեմիրճեանի հետ:

×

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ

Մասնագիտական ուսումնարաններու 27.000 շրջանաւարտներ շուտով աշխատանքի պիտի լծուին երկրին գործատուներուն եւ աշխատանոցներուն մէջ:

Մասնագիտական դպրոցներու պետական կոմիտէին նախագահ՝ Սուրէն Միքայէլեան կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած է կրթական այս ցանցին մասին, Արմէնփրէսի թղթակիցին: Ստորեւ համառօտակի.—

Մասնագիտական դպրոցներուն թիւը հարիւրի մօտ է: Առաջադրութիւնն է՝ միջնակարգ ուսումի տէր մասնագէտ բանուորներ պատրաստել 170 ճիւղերու մէջ: 1980ին այս ցանցին բոլոր ուսումնարանները միջնակարգի մակարդակին պիտի հասնին: Տարուան ընթացքին չորս ուսումնարաններ պիտի բացուին Երեւանի եւ մէկ հատ ալ Թալինի մէջ:

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Խորհ. Միութեան ամառուան եղանակի եօթներորդ սպարտակիադին առթիւ, Հայաստանի մարզական կոմիտէի նախագահը Ռ. Ասատրեան մամուլի ասուլիս մը տուած է Մոսկուայի մէջ: Հայաստանի բնակչութեան մէկ երրորդը, ներկայիս կը հետեւի մարզանքի կամ մարզաձեւի մը: Կան 21 մարզարաններ, լողալու 40 աւազաններ, ոտնագնդակի 48 դաշտեր եւ հազարէ աւելի մարզասրահներ:

ՅՈՒՇԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՆԱՊԱՏՆԵՐԷՆ

ՁԱՐՈՒՀԻՆ

Գրեց՝ ԳԱՍՊԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎԵՐՋ

Մենք քիչ ենք, սակայն մեզ Հայ են ասում
Պարզապէս մեր բախտն ուրիշ է եղել
Պարզապէս շատ ենք մենք արիւն հեղել
Պարզապէս մահն էր մեզ սիրահարուել
Իսկ մենք ինքնակամ նրան չենք տրուել

Մեզ Հայ են ասում
Եւ ինչո՞ւ պիտի չհպարտանանք
Կանք, պիտի լինենք, ու դեռ շատանանք:

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿ

×

Պէտէվի կիները տարին մեզ իրենց վրանները ու որդեգրեցին: Ստացանք առատ սնունդ, խնամք եւ ամէն կարգի հոգածութիւն: Հինգ վեց օր վերջ կազդուրուած էինք լաւ ամենայնի: Շուտով ընտելացանք իրենց նիստ ու կացին, սովորութիւններուն եւ սորվեցանք լեզուն»:

«Պէտէվիները կայուն կեանք չունին: Կը շրջին անապատները ժամանակաւոր կայք հաստատելով գետերու մօտ, ուր մերձակայ գիւղեր, քաղաքներ կան, որոնց հետ առեւտրական անփոփոխ կապեր կը հաստատեն միշտ: Եփրատ, Տիգրիս, Խապուր, Ճաղճաղ գետերը իրենց շրջագայութեան վայրերն են միշտ: Այս տեղափոխութիւններու ընթացքին երբ հանդիպէինք բարեկամ այլ ցեղախումբերու, մեր առաջին գործը կ'ըլլար, Հայ փնտռել: Ու եթէ բախտը ժպտէր մեզի մէկը գտնելու, կը խօսէինք Հայերէն, մեր մայրենի լեզուն, յաղթանակութեամբ, յուզումով եւ անհուն կարօտով...»:

×

Զարուհի խոստացաւ այսօր, Կիրակի, ժամերով մօտս անցընել, խօսելու համար այն Հայերու եւ Հայուհիներու մասին, որոնց ճակատագրի պատմութիւնը ծանօթ էր իրեն: Պիտի պատմէր նախ Պերճուհիին ու Պետոյին դէպի Հալէպ փախուստի մասին: Պիտի խօսէր Փայլինէի բռնի ամուսնութեան մասին, ցեղապետի մը Փրանկախտաւոր տղուն հետ: Պիտի ըսէր թէ ինչո՞ւ Նազենիկ խելագարուելէ վերջ ինքզինքը նետեց Ջրհոր:

×

Ածիլուելու վրայ էի, երբ յանկարծ հիւրասենեակին դուռը բացուեցաւ ուժգին ու մէկը աղմուկով ներս մտաւ:

– Պաղտատէն քեզի մաճայի հէլվա բերած եմ, մէջը նուշ ու ընկոյզով, ո՞ւր ես, դո՛ւրս ելիր... :

Շարժավար Անդրանիկն էր: Իմ մանկութեան եւ որբանոցի ընկերը, որ իր բեռնատար ինքնաշարժով վիշեր – ցորեկ կը բանէր Հալէպ – Տէր Զօր – Ապուքէմալ – Պաղտատ գծին վրայ: Միջակէն վեր, ամրակազմ եւ կորովի...: Իր շարժումներուն մէջ կրակ ու բոց: Իր անհանդարտ բնաւորութեան համար, որբանոցին մէջ «Փոթորիկ» դրած էին անունը: Որբերու չատութեան պատճառաւ, փոքր սենեակի մը մէջ 5 – 6 անկողին կը փռուէր եւ մեր անկողինները կից էին իրարու:

Անդրանիկ քունի մէջ ալ անհանդարտ էր եւ մինչեւ առաւօտ գոնէ երկու անգամ անկողնին շրջանը պիտի ընէր, երկու մեծ անդին քշելով բարձ ու վերմակ: Այս կացութեան մէջ երբեմն իր հաստ ոտքը, կը՛մ կ'իջնէր կուրծքիս վրայ, սարսափահար արթնցնելով զիս, կարծելով որ առաստաղը փուլ եկած է վրաս... Երբեմն ոտքի ուժգին հարուած մը կը ստանայի կզակիս տակէն՝ կարծես քարաթէի հարուած: Իսկ «ամենահաճելին» այն էր, որ ամէն առաւօտ արթննալուս իր սիրունիկ տոտիկները բարեւի կեցած կ'ըլլային քթիս – բերնիս առջեւ. ի հարկէ մաքուր, հոտաւէտ... բայց մենք հոգի կու տայինք իրարու:

×

Խօսակցութեամբ տարուած էինք, երբ հիւրանոցի կիսաբաց դռնէն ներս մտաւ Զարուհին եւ թեթեւ ժպիտով մը բարեւելէ վերջ մեզ, ուղղուեցաւ դէպի ճաշասենեակ:

- Այս ի՛նչ աղուոր կտոր... այս ի՛նչ գեղեցկութիւն, Գասպար: Շաքա՛ր, լոխո՛ւմ...:

– Մի՛ ջրոտեր, դժբախտ Հայ աղջիկ մըն է...

– Հայ աղջի՞կ, հո՞ս, այս կողմե՞րը...

– Այո՛, դուն որ այս ճամբաներէն անցած ես, չե՞ս գիտեր որ մենք բազում գեղեցկութիւններ եւ գանձեր «ցանած» ենք այս անապատներուն մէջ...: Ահաւասիկ ատոնցմէ մէկն, ինկած դրամի ուժով, ծերունիի մը ձեռքերուն մէջ..., ու երկու բառով բացատրելէ վերջ Զարուհիին դժնդակ կացութիւնը, կանչեցի զայն եւ ներկայացուցի Անդրանիկին:

Երբ նստանք միասին քիչ անց, Անդրանիկ սկսաւ անհանգիստ շարժումներ ընել: Երեք անգամ տեղ փոխեց: Մտքին մէջ բան մը կը դառնար, ըսե՞լ, չըսե՞լ: Յանկարծ հարցուց:

– Ձեր տունը ո՞ւր կը գտնուի:

– Դիմացի շարքի վերջին տունն է:

- Եթէ ես քեզի այստեղէն փախցնելու ըլլամ, զիս կ'առնե՞ս:

– Այո՛, կ'առնե՛մ:

- «Այո»դ այդքան շո՞ւտ...

– Այո՛, շո՛ւտ, կը բաւէ որ անունդ Անդրանիկ է:

- Բանի համարձակ խօսեցար Զարուհի՛, ես քեզ պիտի թռցնեմ այստեղէն այս գիշերն իսկ դէպի Պաղտատ, արծիւի թեւերով:

–Ես քուկդ եմ այս վայրկեանէն սկսեալ, ուր որ ալ տանիս, ուր որ ալ երթաս...

Սիրոյ եւ միութեան հաստատուն դաշնագիրը կնքուած էր: Անմիջապէս տրուեցան վճռական որոշումներ...

×

Այդ օրը կէս գիշերէն վերջ ժամը 1–2ի միջեւ, բեռնատար ինքնաշարժ մը կանգ առաւ մատնանշուած տան առջեւ: Կիսաբաց դռնէն, Զարուհիին երեւնալն ու ինքնաշարժին մէջ սահիլը մէկ եղաւ: Երկու վայրկեան վերջ Իրաքեան սահմանն էն: Կիսամութին մէջ մարդկային շուքեր դացին եկան, հազիւ մէկ վայրկեան, դէպի Իրաքեան հողերը: Քիչ անց, ինքնաշարժը կը սուրար տափարակ դաշտերուն վրայ, փոշիի հսկայ ամպեր ձգելով ետին: Հորիզոնին վրայ, անհետենալէ առաջ, Անդրանիկ սկսաւ լոյսի խաղեր ընել, վեր – վար, աջ – ձախ, գոցել – բանալ...: Անպիտանը գիտէր, որ պատուհանէս իր գնացքին կը հետեւիմ քնաթաթախ աչքերով: Վերջին պահուն սկսած էր հետս «աչք կապուկ» խաղալ...

×

Երկու օր վերջ ծերունին տուն վերադարձին երբ հաստատեց Ջէննուպային փախուստը, կաթուած իջեցուց եւ օրէ օր հալեցաւ մոմի պես...

×

1942ին Պաղտատ կը գտնուէի: Անդրանիկին եւ Զարուհիին հասցէն ունէի, գացի իրենց այցելութեան: Դուռը բացողը Անդրանիկն էր, փաթթուեցանք:

– Զարուհի՛, երկուր տես ո՞վ եկած է ...եւ ականջիս՝ յղի է, վերջին ամիս...

եւ պարտէզի կողմերէն Զարուհին սկսաւ դէպի մեզ յառաջանալ բադի պէս շորորալով... ողջագուրուեցանք:

– Ո՞ւր են չանթաներդ, եղաւ առաջին հարցումը:

– Պանդուկ:

– Պանդո՞ւկ, ամօ՛թ: Ես քու հարազատ քրոջ պէս, դու ինչես պանդո՞կ... Անդրանի՛կ...:

– Հոգդ մի՛ ըներ, Զարուհի, պայուսակները հիմա տուն կը հասնին օդային ճամբով, Պաղտատի թռչող գորգերու վրայ... կատակեց Անդրանիկ:

Գեղեցիկ տուն, շրջապատուած պարտէզներով: Զորս կողմ մանուկներու ձայն, եռուզեռ, գգուրտուք, ճիչ...: Անդրանիկ հաւաքեց ձագուկները շարեց հասակի կարգով եւ ներկայացուց զանոնք մէկիկ – մէնիկ, առանձին հպարտութեամբ.

– Ասիկա մեր մեծ տղան Սեպուհն է, իսկ այս չարաճճիին անունն ալ Մուրատ է: Ասիկա մեր սիրունիկ Շուշիկն է. իսկ այս սեւուլիկին անունն ալ Սաթօ է: Վաղը միւս օրն ալ կը ծնի Նորիկը...

– Այո՛, վաղը միւս օր Նորիկը, գալ տարի կը ծնի Մարտիկը, միւս տարին՝ Ռազմիկը... Անդրանի՛կ, ես քեզի խոստացայ բերել տասներկու զաւակ: Ուխտ ըրած եմ: Կը բերե՛մ: Անկէ աւելին չըպահանջես, գիտցած ըլլաս... հիմակո՛ւց. իրր թէ նախօրօք վերջնագիր տըւած եղաւ Զարուհին իր ամուսինին, մեր անզուսպ «Փոթորիկ»ին...:

ԼՈԶԱՆՆԱՅԻ
32ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՍԻՆԵՄԱՆ՝ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵԼԻՆ

— O —

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Եթէ ապագայ սերունդները ուզեն մեր այսօրուան կենցաղին մասին նիւթեր պըրպըտել, ժամանակից գրականութենէն եւ միւս դասական արուեստներէն աւելի՝ անտարակոյս սինեմային մէջ պիտի գտնեն այդ մասին ամէնէն կենդանի վկայութիւնները: Արդարեւ այս «եօթներորդ» կոչուած արուեստն է որ մեր դարու սկիզբէն ի վեր ամէնէն «առարկայական» ձեւով պատմութեան յանձնած է մարդկութեան զանազան ապրումներն ու մաքառումները:

Օրը օրին, վաճառամոլ պաստառներու վրայ մեզի հրամցուած ձգտումնաւոր նըկարները շատ չնչին (չըսելու համար ոչ մէկ) ներածութիւն կը ներկայացնեն սինեմային այդ պատմա – մշակութային

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

—O—

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Եւ տղան լալով ցոյց կու տար աջ թեւը, պզտիկ պարզուտի մը մեծութեամբ ծաղիկի սպին: Մովսէսինը ձախ թեւին վրայ էր: Ծնողքը այս ձեւը գտած ըլլալու էին երկուորեակները զանազանելու համար:

Ուրիշ անգամ, մեծ տղայ մը կը հրամայէր.

– Մովսէս – Ներսէ՛ս, հո՛ս եկուր...

Պզտիկները միասնաբար կը յառաջանային, վախով:

– Ես եկուր ըսի, եկէք չըսի, մէկդ միայն:

– Ո՞ր մէկս:

– Մովսէս – Ներսէսը...

Անգութ խաղ մըն էր, որ ատեն մը կը շարունակուէր ի մեծ զուարճութիւն շըրջապատողներուն, մինչեւ որ բռնակալ տղուն ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դառնար:

Բայց այն օրէն որ իմացուեցաւ թէ անոնց մայրը լքած է զիրենք ու մեկնած, կացութիւնը փոխուեցաւ: Որբանոցին մէջ անգամ մը եւս որբացած այդ երկու տըղեկները դարձան որբերուս հաւաքական որդեգիրը: Ոչ ոք կը համարձակէր այլեւս նեղութիւն տալ անոնց: Բնազդական մղումով մը, համակրանքի բոլորակ մը ստեղծուած էր անոնց շուրջ: Մանաւանդ Խաչիկը, Գէորգին եւ ինծի հետ անխորտակելի երրորդութիւն մը կազմած, կը հովանաւորէր Մովսէս – Ներսէսը: Վա՛յ անոնց մօտեցողին...

Իսկ անոնք, արդէն միշտ միասին, այլեւս ձեռք ձեռքի բռնած կը քալէին, վախնալով որ իրար կը կորսնցնեն բակին մէջ եւ աշխարհին մէջ: Երբեմն մէկը կու լար, միւսը կը մխիթարէր, բայց երբեք չտեսանք որ երկուքը միասին լան: Թաքուն համաձայնութեամբ մը կարծես, երկու եղբայրներուն յուսահատութիւնը խորը համեմատութեան օրէնքին կը հըպատակէր: Յաճախ մեր խումբը անոնց քովն էր եւ Խաչիկը կը սկսէր իր հերթական դասախօսութեան.

– Ամերիկան... ես գիտեմ: Գեղեցիկ քաղաք մըն է: Հոն կ'երթան, աղուոր հագուստներ ու խաղալիքներ կ'առնեն ու ... ետ կու գան:

– Հեռո՞ւ է, կը հարցնէր Մովսէս – Ներսէսներէն մէկը...

– Պէյրութէն քիչ մը անդին տեղ մը... չոգեկառքով կ'երթան:

Գէորգը արմուկով կը մշտէր, եւ Խաչիկ կը սրբագրէր.

– Այո, պզտիկ ծով մըն ալ կայ, նաւով կ'երթան...

Անարուեստ եւ ձախող մխիթարիչ մըն էր Խաչիկ: Պզտիկները, թերահաւատ, չէին համոզուեր բայց լուռ կը մնային եւ աւելի կը սեղմուէին իրարու: Որբանոցի տխուր կամ զուարճալի դրուագներէն ոչ մէկը այնպէս անջնջելիօրէն դըրոշմուած է յիշողութեանս մէջ, որքան Մովսէս –Ներսէսին պատկերը, այդպէս, լուռ, ձեռք ձեռքի վիզերը ծուռ...

Ու հիմա, անկողնիս մէջ, քունս չէր գար, մինչ մայրիկս քնացած էր շատոնց, ինչպէս գիտէի իր շնչառութեան կշռոյթէն: Ուրեմն Մովսէս – Ներսէսի ճակատագրի սեւ թռչունը իմ վրաս ալ պահ մը թափահարած էր թեւերը..ուրեմն մայրիկս ալ կրնար Ամերիկա գացած ըլլալ: Այդ մտածումը կը սառեցնէր մարմինս:

Այն օրերուն, երիտասարդ այրիներ նամակագրութեամբ կ'ամուսնանային Ամերիկա գտնուող հայ մարդոց հետ, առանց իրար տեսած ըլլալու: Այդ գործին համար միջնորդներ կային, որոնցմէ մէկըն էր Յովակիմ Աղան, որ աւելի ետքը ճանչցայ: Կինը լուսանկարը կու տար Յովակիմ Աղանին, այս վերջինը կը ղըրկէր Ամերիկա – հոն ալ արուեստակից մը ունենալու էր – ու եթէ հաւնուէր, կ'երթար, Յովակիմ Աղայի միջնորդչէքը վըճարելէ ետք: Մովսէս-Ներսէսին դէպքն էր, որ կանուխէն, դեռ որբանոցին մէջ, մեր ականջին հասցուցած էր այս գ ո ր ծ ո ւ ն է ու թ ի ւ ն ը: Անոնց մօրը անունը չէի գիտեր: Ու հիմա որ կ'իմանայի թէ Թրուանտս է եղեր... ամէն ինչ պարզ էր... մայրիկս ալ իր լուսանկարը տուած է Յովակիմ Աղային...

Յաջորդ օրը, կրօնագիտութեան դասին – ամիսներէ ի վեր դպրոցական առաջին օրս – ուսուցիչը զիս դասի հանեց եւ հարցուց.

– Երբ Աստուած որոշեց ջրհեղեղ ընել, ի՞նչ ըսաւ Նոյին:

– Ըսաւ որ... Յովակիմ Աղան թող խեղդուի...

Ամբողջ դասարանը բարձրաձայն խընդաց պատասխանէս, իսկ ուսուցիչը մէկէն եկաւ վրաս, ապտակներու տեղատարափով մը, կարծելով որ կը ծաղրեմ...

– Ստահա՛կ, փողոցայի՛ն, խայտառակ, դուրս կորսուէ՛, դո՛ւրս...

(Շար. - 3)

գերին տեսակէտէն: «Սինեմա տ'օթէօր»ը դժբախտաբար բանտարկուած կը մնայ «ալ տ'առ – է – տ'էսէ»ներու կեթոյին մէջ եւ անոնցմէ դուրս որակաւոր սինեմա, զանգուածային կերպով, միայն կարելի է աւանդական դարձած փառատօներու (Քանն, Պեռլին, Վենետիկ, ...) ընթացքին վայելել:

Այս վերջիններուն շարքին, Լոքառնոյի միջազգային փեսթիվալը միւսներուն վրայ այն չքնաղ առաւելութիւնը ունի՝ որ իր հրամցուցած լաւագոյն գործերը քաղաքին հրապարակին վրայ, բացօթեայ կը ցուցադրէ, ստեղծելով ժողովրդային տօնակատարութեան մթնոլորտ մը: Միւս կողմէ, երբ Քաննի մէջ, սրահէ սրահ շնչասպառ վազվռտելով, միջին քննադատը իր ջղայնոտութիւնը միայն կ'աւելցնէ, հոս՝ յայտագրի յարաբերական նօսրութիւնը իւրաքանչիւրին առիթ կ'ընծայէ բաւարար չափով շփման մէջ մտնելու ներկայ սինէաստներուն հետ: Վերջին հաշուով, այսպիսի հանդիպումներու նպատակը ոչ միայն ցոյց տալ է վերջին շրջանի հետաքրքրական գործերը այլեւ անոնց մասին բեղնաւոր զրոյցներու առիթ տալ՝ խնդրոյ առարկայ արուեստագէտներու հետ: Կրան օթելի շքեղ սրահները ամէն գիշեր ժամը 11էն սկսեալ երկար ատեն թատերավայրը կը հանդիսանային նման շփումներու:

Այս ամառ ալ ուրեմն, 32րդ անգամ ըլլալով, Լոքառնոյի յայտագրի յանձնախումբը յաջողած էր քով քովի բերել 80է աւելի միջազգային գործեր որոնց մեծամասնութիւնը սա կամ նա բնագաւառին մէջ անվիճելի արժէք կը ներկայացնեն:

Հակառակ ատոր, սակայն, յարմար չենք տեսներ օրաթերթի մը սիւնակներուն մէջ այդ բոլորին մասին մանրամասն արտայայտուիլը: Փոխարէնը՝ պիտի ջանանք հակիրճ կերպով մեկնաբանել այն գործերը որոնք հաւանականութիւնը կը վայելեն մօտիկ ապագային երեւնալու ֆրանսական պաստառներուն վրայ եւ առայդ հետաքրքրելու Ֆրանսահայ գաղութը:

Լէ Փըթիթ Ֆիւկ՝ Իվ Եէրսէնի (Զուիցերիա) Թաթիի «Ժուռ տը Ֆէթ»ը յիշեցնող զուարթախոհութեան գլուխգործոց մը: Քանի մը վաւերագրականներու խարխափումներէն ետք, Եէրսէն վերջնապէս կը պարտադրէ ինքզինք՝ իր հայրենակիցներ Թաննէրի եւ Կորեթթայի նման լայն բանալով իր առջեւ միջազգային համբաւին դռները:

Իր հերո՞սը. ծերութեան սեմին հասած ագարակի ծառայ մը՝ Փիփ՝ որ յանկարծ յարմարը կը զգայ իր կեցութեան պայմաններուն դէմ ըմբոստանալու: Իր զէ՞նքը. նոր մոթոսիքլէթ մը որուն միջոցաւ ազատ թռիչք կու տայ իր երեւակայութեան եւ կը սկսի վայելել կեանքին այն երեսները զորս սորվուած էր անտեսել մինչեւ այդ օր:

Ինչ որ, սակայն, գերազանցապէս կը բարձրացնէ ֆիլմին արժէքը՝ զուարթախոհ այդ կեղեւին տակ գտնուող լուրջ միջուկն է: Եէրսէն խուզարկող ակնարկ մը կը նետէ Զուիցերիոյ գիւղատնտեսութեան այսօրուան իրականութեան, յատկապէս փոքր ագարակներու անյաղթահարելի դժուարութիւններուն վրայ: Այսպէսով, ճիշդ այնպէս ինչպէս կեանքի մէջ, խինդն ու լացը կը միախառնուին, գործին տալով անսովոր ուժգնութիւն մը:

Զմոռնանք յիշելու Միշէլ Ռոպէնի զգայուն խաղարկութիւնը որ եթէ մեր ուշադրութիւնը գրաւած էր Կորեթթայի «Լ'էնվիթասիոն»ին մէջ, Փիփի տիպարին մէջ մեզ կատարելապէս կը գերեվարէ:

Լը Տէսթէն Փերսոնէլ՝ Փօլ Սըպանի (Ֆրանսա) կնոջ մը ներաշխարհը պեղող այս տրաման կը ներկայացնէ այն առաւելութիւններն ու թերութիւնները որոնք յատուկ են գրական աղբիւրներէ ներշնչուած ֆիլմերու: Այսինքն՝ խորունկ հոգեբանութիւն, կենդանի տիպարներ... եւ միւս կողմէ, սակայն, սինեմայի տեսողական արուեստի կարելիութիւններուն անկատար օգտագործում:

Էլզա Թրիոլէի համանուն պատմուածքը, որմէ կը ներշնչուի Սըպան, ինքնին պաստառին դիւրին պատշաճեցուող գրական երկ մը չի թուիր ըլլալ: Հակառակ ատոր, Սըպան յաջողած է ընդունելի արդիւնք մը յանձնել թելեվիզիոնի իր արտադրիչներուն:

Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի՝ Ֆրանսայի գրաւման շրջանն է: Շարլոթ, որուն ամուսինը Գերմանիա գերի ինկած է, կ'ապաստանի գրաւման գօտիէն դուրս ապրող իր ընկերուհիին մօտ: Երբ վերջինը իր ամուսինին հետ ստիպուած է հիւանդ մօրաքրոջ մը մօտ փութալ, Շարլոթ կը մնայ առանձին եւ կը խորհրդածէ: Ինչպէ՞ս կրնայ մոռնալ պատերազմը: Ինչպէ՞ս կրնայ իր «սեփական ճակատագիրը» հաւաքական ճակատագրէն անջատել:

Եթէ Սըպանի գործը ծայրէ ծայր բարձրորակ սինեմա չէ, կը հրամցնէ սակայն հոգեբանօրէն խորունկ կերպով ապրուած վիճակներ, մանաւանդ զգայուն կնոջ մը ներքին չարչրկումը: Յարաբերաբար նորեկուհի՝ Մոտ Ռէյէ Շարլոթին կը յաջողի տալ փաթեթիք դիմագիծ մը:

«Ուազ Պլուտ» (խելացի արիւն)՝ Ճոն Հիւսթընի (ԱՄՆ) զարմանալի երեւոյթ. կարգ մը սինէաստներ (Պիւնիւէլ, Հոքս, Ֆորտ, եւլն...) 60էն ետք կ'ապրին երկրորդ երիտասարդութիւն մը: Անոնց արուեստը փոխանակ խամրելու, տըժգունելու, ուժաթափ ըլլալու, կը ստանայ նոր աւիւն, նոր կենսունակութիւն: Ասոնց շարքին անկասկած կը պատկանի նաեւ վեթերան Ճոն Հիւսթընը:

Գործը կը յենու վատահամբաւ (համանուն) վէպի մը վրայ՝ ողբացեալ Ֆըլէնըրի Օ'քանըրի որ կծու ոճով քանդակած է զունագեղ կերպարներ: Հակառակ այս ամուր նեցուկին, Հիւսթընի ցոյց տուած կենսունակութիւնը, անոր բեմադրութեան տինամիզմը ու հնարամտութիւնը ափիբերան կը թողու ամէնէն խստապահանջ քննադատներն անգամ:

Կը գտնուինք Ամերիկայի հարաւային նահանգներու տարածքին վրայ ուր սունկը պէս կը բուսնին ամէն տեսակի քարոզիչներ ու անոնց վարդապետութիւնները: Մեր հերոսը, իր կարգին, կատաղի կերպով կ'ուզէ քարոզել «փրկութիւն առանց Յիսուսի» հաւատքը եւ հիմնել իր յարանուանութիւնը: Մրցակցութիւնը զօրաւոր է ուրիշ «խելացի արիւն»ներու կողմէ եւ հերոսը չուշանար իր կեանքը վրայ տալու:

Հիւսթըն աննման կերպով կը խարանէ ամերիկեան ազատութեան մէջ «կրօնքի վաճառականութեամբ» զբաղողները: Բոլոր կերպարները, հակառակ իրենց արտասովոր գիծերուն, համոզիչ կերպով կը ստեղծեն այդ կիսա– ֆանթասթիք աշխարհը որուն մէջ տեղի կ'ունենայ տեսլականին հետ հաղորդութիւնը:

Լ. Թ.

(Շար. – 1)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՆԱՅԱԿԱՐԱ ՖՈԼԶԻ մէջ, Օգս. 3 – 5 գումարուած է Հ.Յ.Դ. Արեւելեան Ամերիկայի 86րդ պատգամաւորական ժողովը: Այս առթիւ, Օգս. 4ին Հ.Յ.Դ. Նժդեհ Կոմիտէութեան կեդրոնին մէջ տեղի ունեցած է հրապարակային ճաշ մը, որուն մասնակցած են աւելի քան 200 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է ընկ. Յարութիւն Իշխանեան եւ յաջորդաբար խօսք առած են Կ. Կ.ի ատենապետ՝ ընկ. Մայքըլ Թօփալեան, ապա «Հայրենիք» օրաթերթի եւ շաբաթաթերթի խմբագիր ընկ. Գէորգ Տօնապետեան ինչպէս նաեւ Նայակարա Ֆոլզի դատաւոր՝ Տիկ. Քոչեան, առաջնորդ Մեսրոպ Եպս. Աշճեան, հուսկ՝ ընկ. Հրաչ Աբրահամեան: Գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մը եւ ճաշը վերջ գտած է «Մենք Անկեղծ Զինուորներ Ենք» երգով:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Յ. Տէր Մելքոնեան» սրահին մէջ, Յուլիս 22ին պաշտօնական հանդիսութեամբ մը Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» Ուսանողական Միութիւնը տօնած է իր 75ամեակը: Ներկայ եղած են պետական երեսփոխան Սուրէն Խանամիրեան, կուսակցական մարմիններու ներկայացուցիչներ, հին թէ նոր Զաւարեանականներ: Հանդիսութեան կը նախագահէր ընկեր Հրաչ Տասնապետեան: Նախ գործադրուած է գեղարուեստական բաժին մը: Օրուան առաջին բանախօսութիւնը կատարած է ընկ. Յ. Բագրատունի, որ հակիրճ պատմականն ըրած է «Զաւարեան» Ուսանողական Միութեան եւ անդրադարձած նաեւ անոր դերին: Երկրորդ բանախօսը եղած է ընկ. Վարանդ Փափազեան, որ առաւելաբար ծանրացած է Հայ Դաշնակցական ուսանողին ազգ. ակնկալութիւններուն վրայ: Հանդիսութեան եզրափակիչ խօսքը արտասանած է ընկ. Հրաչ Տասնապետեան, որ «Զաւարեան» Ուսանողական Միութեան 50ամեակի եւ 75ամեակի իբրեւ մասնակից բաղդատական մը ըրած է երէկուան եւ այսօրուան սերունդներուն միջեւ: Տօնակատարութիւնը վերջ գտած է Հ. Յ. Դ. քայլերգի յոտնկայս խմբերգով:

×

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Թաուն Հոլ թատրոնին մէջ, Յուլիս 30ին, Շառլ Ազնաւուր, ընդառաջելով Թեմիս առաջնորդ՝ Մեսրոպ Եպս.ի դիմումին, համերգ մը տուած է ի նպաստ Լիբանանի Հայութեան եւ Ամերիկահայ նորահաստատ վարժարաններուն: Խուռներամ եւ խանդավառ բազմութիւն մը ներկայ եղած է: Հանդիսութիւնը վարած է Մայքըլ Քրմոյեան, Ամերիկահայ ծանօթ դերասան: Յայտագրին սկիզբը բեմը գրաւած է «Էրեբունի» պարախումբը, ապա ուտիստ Ճորճ Մըկըրտիչեան, ընկերակցութեամբ Ա. Բինկասի բերած է իր մասնակցութիւնը: Վերջապէս բեմ ելած է Շառլ Ազնաւուր արտակարգ ոգեւորութիւն մը պատճառելով: Հանդիսութենէն ետք, հրաւիրեալներու ներկայութեամբ, ընդունելութիւն մը տրուած է ի պատիւ Ազնաւուրի, Նիւ Եորքի Ազգ. առաջնորդարանի դահլիճին մէջ: Մեսրոպ եպս. մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնած է Ֆրանսահայ արուեստագէտին եւ Ազնաւուրի յանձնած է ոսկեայ շքեղ մետալ մը, որուն վրայ փորագրուած է Ազնաւուրի նկարը (գործ Տիգրան եւ Լեւոն Մինասեան) հռոմէական կայսրերուն ձուլած ոսկի դրամներու օրինակով:

×

ՊՈԼՍՈՅ բոլոր Հայ եկեղեցիներուն մէջ, մասնաւոր շուքով ոգեկոչուած է Աստուածածնայ Վերափոխման տօնը: Շնորհք Պատրիարք նախագահած է Գում-Գափուի Աթոռանիստ մայր եկեղեցւոյ արարողութեանց: Աջակողմեան դասուն մէջ պատրիարքական դահուն, տեղ գրաւած էին Շէյխ Ճէլալէտտին Չէլէպի, «գիւտիւտիւմէն» Նեզիհ Ուզէլ, Նէյզէն՝ Գուտսի Էրկունէր, Մէնլի Սէլման Թիւզիւն, եւ մէվլէվի՝ Հիւտար, որոնք առաջին անգամ ըլլալով ներկայ կ'ըլլային Հայ եկեղեցական արարողութեանց: Խաղողօրհնութեան ատեն, Պատրիարքը խօսած է իր լաւագոյն քարոզներէն մին, մէջբերումներ ընելով Ներսէս Շնորհալիի ճառէն:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Երիտասարդը կարծեց դարման մը գըտած ըլլալ: Խորհեցաւ որ Նէնէթ վարժուած էր արագ ու գործօն կեանքին, ան որ հեւ ի հեւ գնացքին մէջ է որ կը գտնէր իր կենդանութիւնն ու զուարթութիւնը եւ պէտք էր զինքը տան պարապ անկիւնէն առնելով կրկին նետել գոնէ մասնակի զբաղումի մը մէջ: Նէնէթ չմերժեց բնաւ, եւ լայն ու գեղեցիկ շալ մը ուսերուն նետած՝ կէսօրէ վերջերը սկսաւ կանոնաւորաբար գալ խանութ, գոնէ շարժման մէջ ըլլալու եւ չաղակրատելու:

Օր մը երբ Փիէռ բանտարկուած էր մութ սենեակին մէջ, բուռն վիճաբանութեան մը աղմուկը առաւ: Մարդ մը եկեր էր գանգատիլ Պիպիին ըրած մէկ անառակութեանը համար: Կոպիտ գիւղացիին մէկն էր ան ու կը պոռար, Նէնէթին ձայնը խափանելով: Աղմուկը մեծցաւ: Փիէռ ինքզինքը կ'ուտէր գոց դրան ետեւ, անկարող դուրս ելլելու: Անսասանը մեկնելէ առաջ գոռաց.

— Հոս ի՞նչ գործ ունիք դուք. կորսուեցէ՛ք, ձեր դժոխային Փարիզը կորսուեցէք... Դուն ի՞նչ ես որ զաւակդ ինչ ըլլայ. եթէ շնորհքով մէկն ըլլայիր, Աստուած քեզի այդպէս չէր պատժեր. այո, վերը նախախնամութիւն մը կայ. ան գիտէ պատժելիք անձերը. ո՛վ գիտէ որուն սիրտն ես այրեր ու անիծեր են քեզի... Անիծուած, անիծուած...

Երբոր Փիէռ դուրս ելաւ, Նէնէթ մնացեր էր անշարժ, աչքերը խոշոր բացած: Մեկնեցաւ անմիջապէս եւ ալ խանութ չեկաւ:

Հակառակ ամառը սկսած ըլլալուն, հիասթափեցան գաւառի կեանքէն: Միօրինակ էր ան եւ անհրապոյր. ժամանցի վայրեր չկային. կենդանութիւն չկար. չունէին ծանօթներ ու բարեկամներ: Իրիկուն մը պատահեցաւ որ սինեմային մէջ իրենց ճիշդ մօտը անառակ զոյգ մը գտնուի: Անոնք այնքան անպատկառութեամբ եւ աղմուկով իրար կը դրդէին մութին մէջ, որ Պիպին սկսաւ խնդալ ու խորհրդածութիւններ ընել: Նէնէթ քաղաքավարութեամբ խնդրեց որ գոնէ մանուկները նկատի առնեն եւ հանդարտ մնան: Թոնէռցին արհամարհական ակնարկ մը նետելէ վերջ ըսաւ, իբրեւ թէ խօսքը ընկերուհիին ուղղելով.

— Իրենք ով գիտէ ինչեր են ըրած Փարիզ, հոս եկեր՝ սուրբ կը կտրին...

Փիէռի կռուփը բարձրացաւ: Երեկոն սպաննուած էր:

Բայց ահա մէկէն՝ լոյս մը:

Երբ օրուան կուրցնող արեւին եւ հեղձուցիչ տապին յաջորդող գաղջութեանը հետ, երիտասարդ լուսանկարիչը երեկուն մը տուն կը դառնար, դուռը մէկէն բացուեցաւ իր առջեւ ու երեւցաւ Նէնէթին դէմքը՝ աննախընթաց ու անպատմելի երջանկութեամբ մը ողողուն: Անտարակոյս մեծ անակնկալ մըն էր պատահած, քանի որ խարտեաշ կինը պըլլուեցաւ տղուն, սկսաւ զայն համբոյրներով ծածկել, խայտալ, սեղմուիլ, այնքան, այնքան որ յուզումին մէջ անկարող եղաւ տղուն հարցումներուն պատասխանել:

Ոչ, չէր ուզեր աւարտել գիրկընդխառնումը. հեռուէն անկարելի էր խօսիլ. պէտք էր որ մնար այսպէս, իր մազերուն գեղեցիկ փունջը անոր վիզին մէջ թաղած, շունչը շունչին, եւ ըսէր, ըսէր թէ մայր պիտի ըլլար:

Փիէռ մէկէն բաժնուեցաւ, ու երկուքը դէմ դէմի նոյն գերագոյն հրճուանքէն տարուած՝ ճչացին.

— Un petit Pierrot!... Un petit Pierrot!

(99 – Շար.)

ՍԷՆԹ'ԷԹԻԷՆ.— Այրի Տիկ. Շահանիկ Թաքեան, Տէր եւ Տիկ. Ժօզէֆ Թաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Փիէռ Կիւլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Արթի Թաքեան եւ զաւակները, Տիկ. Մոնիք Թաքեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԹԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 20ին, ժամը 2ին, 74 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, Օգս. 22, ժամը 14-ին Սէնթ'Էթիէնի Մոնթօ եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Մոնթոյի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտոյի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պր. Վարդան Քիւփէլեանի եւ զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Կուտուզեան եւ Եօթնեղբայրեան ընտանիքներուն իրենց կնոջ, մօր, աղջկան, քրոջ եւ ազգականին՝ Արաքսի Քիւփէլեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Խնկիկ Կէնճեանէ 100 ֆ., փոխան ծաղկեպսակի իրենց մօրաքրոջ ողբացեալ Մելինէ Թորիկեանի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

×

Մահազդ	140 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է: Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

ՆՈՒԷՐ

Նշան Քեհէեանի մահուան առթիւ (Յուլիս 27 – Մարսէյլ) հետեւեալ նուէրները եղած են «Յառաջ»ի, փոխան ծաղկեպսակի.— Պօղոսեան ընտանիք 50 Ֆ., Քեհէեան ընտանիք 50 Ֆ., Մոնժ ընտանիք 30 Ֆ., Համբարձում Աւետիքեան 20:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը կը փնտռուի 2 տղաներ պահելու համար շաբաթը քանի մը օր, քանի մը ժամ (բնակարանը կը գտնուի Վէզինէ Լը Պիւխոն)

Հեռաձայնել՝ 920 – 27 – 46

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.

— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :

Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06 ou 417-34-04

Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél. : 780-82-58

Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» — ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒԲ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

« ՅԱՌԱՋ 50 » (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳԱՐԶՈՒ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
Վօլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ Հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise

un grand voyage culturel en ARMENIE

du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE

Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.

Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.

Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

Imprimé sur les Presses du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յաւելուածական շրջապտոյտներով

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Սեպտեմբեր 7: Սեպտ. 8ին՝ Երեւան: 11 օր Երեւանի մէջ — Վերադարձ Սեպտ. 19՝ Մոսկուա: Սեպ. 20՝ Փարիզ:
Գին՝ 3600 ֆր.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան): 13 օր Երեւանի մէջ — վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա: Հոկտ. 19՝ Փարիզ:
Գին՝ 3500 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍՏ. 3էն ՕԳՈՍՏ. 16 — ՍԵՊՏ. 7էն ՍԵՊՏ. 20:

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30

Midi et soir avec GARBO au piano
Et tous les soirs : YORGANTZ accompagné de l'orchestre CAPPADOCE

67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

FERME LE LUNDI

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
23
JEUDI
23 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.452

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE No 14.452

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՊԱՅՔԱՐ
ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ, ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

44 ԹԵՐԹ ԴԱԴՐԱԾ, 5 ՕՏԱՐ ԼՐԱԳՐՈՂ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ

Սեղմումները կը սաստկանան Իրանի մէջ, եւ աւելի քան երբեք Խոմէյնի մոլեռանդ մենատէրի դերին մէջ կը մխրճուի : Պատգամ մը ղրկած է նորընտիր Սահմանադրական ժողովի անդամներուն, որ որեւէ երկընտրանքի տեղ չի թողուր : Այս է, կ'ըսէ Խոմէյնի, պատրաստելու համար հարիւր առ հարիւր Իսլամական Սահմանադրութիւն մը եւ ուրիշ որեւէ համրայ դէմ կ'ըլլայ Իրանի ժողովուրդին եւ Հանրապետութեան մաղթանքներուն : Որեւէ առաջարկ, որ դէմ ըլլայ Իսլամի օրէնքներուն պէտք է կրկնուի, միայն կղերականները, որոնցմէ ոմանք, բարեբախտաբար ձեր մէջ են, ձեռնհաս են որոշելու համար ինչ որ թեր կամ դէմ է Իսլամի եւ միւսները պէտք չէ միջամտեն» :

Այս կրօնամոլութեան հետ կայ Քիւրտերու դէմ հալածանքն ու ջարդը : Ցարդ 35 Քիւրտ գնդակահարուած են եւ Մոնտի Լըթակիցը կը գրէ թէ հակաքիւրտ խուժան մը կայ : Միւս կողմէ, համայնավարներու դէմ ձեռք առնուած միջոցները եւ պաշտօնաթերթին փակումը որոշ զարմանք կը պատճառեն քանի որ սկիզբէն, համայնավարները ողջունեցին Խոմէյնիի յարաշարժը եւ դեռ վերջերս ալ իրենց տուին իշխանութեանց, երբ արգիլեցին Այանտեկան օրաթերթի հրատարակութիւնը :

Մամուլի վիճակը, շատ ոգեւորիչ չէ, մանաւանդ այս օրերս : 44 հրատարակութիւն արգիլուած են եւ 5 օտար թղթակից երկրէն արտաքսուած : Ասոնց կարգին Ֆիկարօ շաբաթաթերթի յատուկ թղթակիցը : Արտաքսուած են նաեւ ամերիկացի լրագրող մը՝ Նիուզ – Ուիքի աշխատակից, անգլիական Պիպիսիի եւ Ֆայնէնշըլ Թայմզի տեղական թղթակիցը եւ երկու Գերմանացի :

Օգս. 22ին, ստացանք Թեհրանի մեր պաշտօնակից՝ Ալիքի երկու թիւեր՝ Օգս. 14 եւ 16 : Լոյս չէ տեսած Օգս. 15ին կրօնական սուգերու պատճառով :

X Քրտական ճակատի վրայ յիշենք նաեւ թէ Խոմէյնի կոչ կ'ընէ Քիւրտերուն, որ մատնեն իրենց «սադայէլական ղեկավարները, գործակալ ամերիկեան աշխարհակալութեան եւ սիոնականութեան» : Այն Քիւրտերը, կ'ըսէ Խոմէյնի, որ օժանդակեն անոնց ձերբակալութեան «Աստուծոյ եւ Մարգարէին օրհնութիւնը պիտի ստանան» :

X Փարիզի մէջ, Քիւրտիստանի Ֆրանսայի աշխատաւորներու միութիւնը եւ ուսանողներու միութիւնը թռուցիկներ կը բաժնեն, ուր կոչ կ'ընեն պայքարելու համար Խոմէյնիի մենատիրութեան դէմ :

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգս. 3 – 9)

ՕՓԵՐԱՅԻ ՇԷՆՔԻՆ ՆՈՐՈԳՈՒՄԸ

Վերանորոգութեան աշխատանքները մեծ թափով կը շարունակուին Օփերայի շէնքին մէջ : Ներքին յարդարումները կը ձգտին արդիականացնել սրահն ու բեմը սկսելով լուսաւորութենէն, ձայնի տարողութեան բարձրացումէն եւ հնչեղութենէն մինչեւ բարդ բեմադրութիւններու յարմար թեքնիք կարգաւորումները : Վերջնական տեսք պիտի ստանայ նոյնպէս Օփերային արտաքին երեսը՝ համապատասխան Ալ. Թամանեանի յատակագիծին : Ծանօթ է, որ իր ատենին ճարտարապետին ամբողջական յատակագիծը չէ գործադրուած, այլ խօսքով կիսատ մնացած է մտայղացումը : Այժմ ճարտարապետին զաւակն է Գէորգ Թամանեան, որ կը ղեկավարէ շէնքին վերանորոգութեան եւ ամբողջացման աշխատանքները :

Վերանորոգուած եւ ամբողջացած Օփերան իր դուռները պիտի բանայ Նոյեմբերին :

×

ՇԱՀԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած է «Ե. – Է. դարերու հայկական աղբիւրները կեդրոնական Ասիոյ մասին» խորագրուած աշխատասիրութիւնը : Հեղինակն է Խորհ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկութեան աշխատակիցներէն Լորետա Տէր – Մկրտիչեան :

Հատորը կը բովանդակէ հայկական աղբիւրներուն պատմագրութիւնը, հատուածներ Ագաթանգեղոսէն, Փաւստոս Բիւզանդէն, Մովսէս Խորենացիէն, Եղիշէէն, Ղազար Փարպեցիէն, Սեբէոսէն եւ «Աշխարհացոյց»էն : Կը պարզէ այդ աղբիւրներուն արժէքը կեդրոնական Ասիոյ հին միջնադարեան պատմութեան հետազօտութեան մարզէն ներս : Ռուսերէն թարգմանութեամբ կը ներկայացուին տուեալ շրջանին պատմութեան Քուշանական եւ Էփթալիտեան շրջաններուն վերաբերեալ մասերը՝ համապատասխան մեկնաբանութիւններով : Տեղ կը գրաւէ նաեւ ակադ. Սուրէն Երեմեանի կազմած Է. դարու կեդրոնական Ասիոյ եզակի քարտէսը :

Յաւելուածով կը ներկայացուին բնագիրները հայերէնով :

Արեւելագէտ Լ. Տէր – Մկրտիչեան ծնած է Երեւան : Ցայսօր գրած է 30 աշխատասիրութիւններ Հայաստանի եւ արեւելեան ժողովուրդներու մասին, պատմագիտական բովանդակութեամբ :

×

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆՈՎ

Վերջին տարիներուն հայ դասական եւ ժամանակակից գրականութեան էջեր թարգմանուած են Պուլկարիոյ մէջ : Այս տարի լոյս տեսած է Շիրվանզադէի «Քաոս»ն ու «Արտիստը» :

Գէորգ Էմինի ծննդեան 60ամեակին առթիւ լոյս տեսած է բանաստեղծին գլխաւոր քերթուածները ամփոփող հատորը՝ պուլկարերէն : Բանաստեղծութիւններուն ընտրութիւնը եւ թարգմանութիւնը կատարած են Սեւդա Սեւան եւ Կարօ Հայրապետեան :

Պլովդիվի մէջ լոյս տեսած է Մկրտիչ Սարգսեանի «Ճակատագրով Դատապարտուածները», «Սերժան Կարօ» վիպակները եւ հինգ այլ պատմուածքներ : Թարգմանութիւնը կատարած է պուլկարահայ Յակոբ Օրմանճեան :

×

ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԻՆ 25ԱՄԵԱԿԸ

Էջմիածինի Կոմիտաս Մշակոյթի Տան Թատերախումբը բոլորած է իր 25ամեակը :

Արուեստասէր երիտասարդներ՝ գլխաւորութեամբ Ալ. Վարդանեանի, 1958ին հիմնադրած են թատերախումբը : Առաջին ներկայացումը եղած է Նայիրի Զարեանի «Վրէժ» դրամը : Տարիներու ընթացքին բեմադրած են բազմաթիւ թատերագիրներու ստեղծագործութիւններ, որոնց շարքին Պարոնեան, Սունդուկեան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺԻՇՏ

ՍՈՒՐԷՆ ԶԱՐԵՔԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթը Օգս. 14ի իր թիւով կը հաղորդէ Սուրէն Զարեքեանի մահը :

Ողբացեալը ծնած էր Թիֆլիզ, 1901ին : Երաժշտական իր ասպարէզը սկսած է Լենինգրադ իբրեւ Երաժշտանոցի նուագախումբի մենակատար ջութակահար : 1932ին, Զարեքեան փոխադրուած է Հայաստան, ուր ղեկավարած է Երաժշտանոցի նուագախումբի եւ օփերայի դասարանները եւ հանդէս եկած է համանուագային համերգներով : Եղած է Երեւանի օփերայի եւ բեմապարի թատրոնի հիմնադիրներէն : 1937 – 44 թուականներուն եղած է գլխաւոր խմբավարը Տաշքենդի օփերայի եւ թատրոնին : Մեծ վաստակ ունեցած է երիտասարդ արուեստագէտներու դաստիարակութեան մէջ :

Վերջին տարիներուն Երեւանի Կոմիտաս պետական երաժշտանոցի փրոֆէսօր էր եւ վեթերաններէն խորհրդային խմբավարներու դպրոցին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ գործադուլը բաւական կը խանգարէ Ֆրանսայի երթեւեկը : Ընդհանուր ձեւով կառախումբերու հազիւ 20 – 30 առ հարիւրը կը բանի : Շարժումը սկսաւ Զորեքշաբթի եւ պիտի տեւէ մինչեւ Ուրբաթ առտու : Ուղեւորներու պահանջն է 35 ժամ աշխատանք շաբաթական եւ պայմաններու բարելաւում :

ԳԵՐՄԱՆ – ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դաշինքին 40րդ տարեդարձի այս օրերուն (Օգս. 23), Խորհրդային Միութիւնը իր յատուկ ձեւով կը բացատրէ եղածը : Պատմութիւնը, անշուշտ, ամէն մարդ կը գրէ «իր» ձեւով : Օգս. 16ին Կարմիր Բանակի պաշտօնաթերթը՝ Կարմիր Աստղ կը դատապարտէ «քաղքենի գեղծարարները» եւ կը շեշտէ թէ Խորհ. Միութիւնը «ստիպուած եղած է դաշինք ստորագրել Հիթլէրի հետ, որովհետեւ Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'ուզէին Գերմանիան իր վրայ նետել : Եւ կուսակցութեան պայծառատես քաղաքականութեան շնորհիւ Կրեմլինը 22 ամիս շահեցաւ երկիրը պատերազմի պատրաստելու համար» :

ԺԸՆԵՒԻ մէջ ձերբակալուած է լիբանանցի կասկածելի մը, 22 տարեկան, իբրեւ հաւանական մարդասպանը Պաղեստինցի ղեկավար՝ Մոհսէնի :

ՖՐԱՆՍԱ ճզմեց Միւնիխի Պայըրնը 1ի դէմ 4 կէտով, ոտնագնդակի բարեկամական հանդիպումին, որ տեղի ունեցաւ Փառք տէ Փրէս :

ՊՈԼԻՍ երկու եղեռնափորձ եւս կատարուած է, որոնց հետեւանքով 2 հոգի մեռած է եւ երկու ուրիշներ ալ՝ վիրաւորուած :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

— Օ —

ՖՈՒԹՊՈԼ
42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Օգս. 13ին Երեւանի Հրազդան դաշտին վրայ Արարատ կ'ընդունէր Դոնեցկի Շախտեօրը, որ կը գրաւէ դասաւորման Ա. տեղը Թիֆլիզի Դինամոյին հետ :

Շախտեօրի տղաքը սկիզբէն մինչեւ վերջը յարձակողական խաղ ունեցած են բայց եւ այնպէս չեն ունեցած ախոյեանի վայել խաղ :

Առաջին կիսախաղին (9րդ վայրկեանին) Շախտեօր նշանակած է Ա. կէտը : Արարատը, սակայն, հաւասարութեան կէտը չէ ուշացուցած եւ 18րդ վայրկեանին Ղասաբօղլեանի մէկ գեղեցիկ հարուածը խաղին արդիւնքը բերած է 1 – 1ի եւ այդպէս ալ մնացած է :

Հանդիպումը ունեցած է նաեւ խաղի կանոններու խախտում, որու համար դիտողութեան եւ «դեղին քարտ»ի արժանացած են Սոկոլովսկի եւ Պօղոսեան : Օրուան լաւագոյն խաղացողները նկատուած են Ռոգովսկի եւ Մովսիսեան :

×

Բ. ԼԻԿԱ

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի երկրորդ լիկայի 27րդ փուլի մրցումներու ընթացքին Աբովեանի «Կոտայք» եւ Լենինականի «Շիրակ» խումբերը յաղթական հանդիսացած են իրենց մրցակիցներու դաշտին վրայ :

Այս երկրորդ լիկայի աղիւսակին վրայ 37–ական կէտերով առաջին տեղերը կը գրաւեն Նախիջեւանի «Արազ» եւ Ստեփանակերտի «Ղարաբաղ» թիմերը, մինչ Աբովեանի «Կոտայք»ը 6–րդ է :

×

ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ

Խորհ. Միութեան հեծելանիւի խճուղային վազքի մրցումները տեղի ունեցան ՌՍՖՍՀ–ի Կիրովկէվքս քաղաքը, ուր 50 քմ. վազքին առաջնութիւնը շահեցաւ Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութեան մասնագիտական դպրոցի սան՝ Արաէն Յովհաննիսեան :

×

ԱԹԼԷԹԻԶՄ

Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ երեք օր շարունակաբար տեղի ունեցան Խորհրդային Լուսաւորութեան նախարարութեան մանկապատանեկան մարզադպրոցներու թեթեւ աթլէթիզմի մրցումները :

Երեւանի թիւ 1 մասնագիտական մարզադպրոցին հաւաքականը, որ կը ներկայացնէր Հայաստանը՝ եղաւ 13–րդ : Իսկ իր անդամներէն Արթիւր Մինասեան հեռացատքի, ու Ալէքսանդր Խորեւ 200 մ. վազքի առաջնութիւնները շահեցան :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Երեւանի մէջ լոյս տեսած է շահեկան աշխատասիրութիւն մը՝ «Նախիջեւանի Պատմաճարտարապետական Յուշարձանները» խորագիրով, որու մասին հակիրճ տեղեկութիւններ հրատարակած էինք արդէն Հեռատիպով: Հեղինակը, Արգամ Այվազեան, արդէն 1971ին, «Պատմա–բանասիրական Հանդէս»ին Բ. թիւին մէջ, Նախիջեւանի հայկական յուշարձաններուն մասին արտայայտուած էր, յստակ դարձնելով, որ շատերը առնցմէ կա՛մ քանդուած էին խորհ. Ադրբեջանի իշխանութեան տարիներուն եւ կա՛մ ալ, ինչպէս համանուն քաղաքին Ս. Գէորգ եկեղեցին, պարզ կերպով իբրեւ շէնք կը գործածուէին: Տուեալ պարագային, իբրեւ ադրբեջանական տպարան:

«Գրական Թերթ»ին մէջ, Ա. Այվազեանի գիրքին մասին գրախօսական մը լոյս ընծայած է Բագրատ Ուլուբաբեան: Յիշեցնենք, որ այս վերջինը՝ արձակագիր, հեղինակն է նոյնպէս պատմական ու բանասիրական բնոյթի շահեկան ուսումնասիրութիւններու: Անոր, օրինակ, «Աղբանիա, Աղուանք եւ Առան Տեղանուններ», Մ. Կաղանկատուացիի «Պատմութիւն Աղուանից Աշխարհի» ուսումնասիրութիւնները կը հերքեն ադրբեջանցի պատմաբա՛ններուն այն տեսութիւնները, անհեթեթ անշուշտ, ըստ որոնց Ղարաբաղ, Նախիջեւան, Զանգեզուր եւ շրջակայքի գօտիները չեն կրնար հայկական հողեր նկատուիլ աշխարհագրական, ազգագրական եւ քաղաքական եռեակ իմաստներով:

Ստորեւ գրախօսականը:

×

Մեր պատմական յուշարձանների մասին գրուած ամէն մի գիրք ինձ թւում է հայոց գրագէտ ու գեղաշուք քարերի անլռելի զրոյցը մարդկանց հետ: Ահա այդպիսի մի գիրք վերջերս հրապարակ հանեց «Հայաստան» հրատարակչութիւնը, որ կոչւում է «Նախիջեւանի Պատմաճարտարապետական Յուշարձանները»: Հեղինակը՝ Արգամ Այվազեանը, իր գործին նուիրուած մի երիտասարդ, աչք է բացել հնաւանդ այդ երկրամասում, հիացել մեր բազմադարեան յուշարձանների անձեռակերտ արուեստով, որձաքարէ որմերի անջնջելի խօսքերից եւ նրանց մասին խօսող անթիւ — անհամար աղբիւրներից քաղել այդ յուշարձանների դժուար կենսագրութիւնը:

Գիրքը գրուած է բանիմաց ու սրտցաւ մարդու ձեռքով, եւ տպագրութիւնն էլ իրականացուել է ճաշակով ու խնամքով: Նրա շապկի սեւ հիմնապատառի միջից քեզ հետ խօսում է կանաչ մի դաշտ՝ կապտաճերմակ երկնքի անհունութեան ներքոյ: Դաշտի երփնավառ ծաղիկների ու մուգ կանաչութեան կենտրոնում բուսել — յառնել է մի գեղաքանդակ խաչքար՝ ծաղկած խաչի նրբահիւս պատկերով:

Այվազեանը քաջատեղեակութեամբ է գրում Նախիջեւան նահանգի եւ նրա Գողթն, Երնջակ, Նախճաւան, ու Ճահուկ գաւառների հին իրողութիւններից: Խօսեցնելով ամենատարբեր բնոյթի աղբիւրները՝ ոսկեդարեան մեր մատենագիրների երկերից մինչեւ նոր ժամանակների ճանապարհորդների ու հետազօտողների ստուգապատում վկայութիւնները, Ա. Այվազեանն իր ընթերցողի առաջ բացում է ամէն մի գաւառի, նրա յուշարձանախմբերի, առանձին կարեւորագոյն յուշարձանների ճարտարապետական ու գեղարուեստական արժանիքները: Օրինակ, Գողթն գաւառի տեղեկանքային համառօտ խօսքից մենք վերյիշում ենք, որ այստեղ, Խորենացու, նաեւ Անանիա Շիրակացու վկայութեամբ՝ «գինեւէտ» այս գաւառում են ստեղծուել ու պահպանուել մեր հինաւուրց երգերն ու հեթանոսական առասպելները: Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցն այստեղ է բնակուել հայերէն գրերն ստեղծելուց առաջ, հաւանաբար հէնց այստեղ էլ յղացել է խորհմաստ այդ միջոցառումը եւ յետոյ էլ իր ստեղծածի հետ ամէնից առաջ գնացել այդ գաւառը՝ «յառաջին դաստակերտն իւր» (Կորիւն): Եւ հէնց այստեղից է սկսում հայրենի գրի ու դպրութեան տարածումը:

Յայտնի է, որ հին ժամանակներում այժմեան Նախիջեւանի մարզի հարաւային մասը մտնում էր Վասպուրական նահանգի մէջ եւ գտնւում էր Արծրունեաց նախարարութեան քաղաքական ու մշակութային կեանքի ոլորտում: Մարզի աւելի մեծ տարածքը՝ հիւսիսային մասը, մտնում էր Սիւնեաց նահանգի կազմի մէջ եւ ենթարկուած էր այս իշխանական տան քաղաքական ու մշակութային ազդեցութեանը: Ա. Այվազեանի գրքում տեղ գտած սուղ նիւթերից անգամ կարելի է եզրակացնել, որ քաղաքական - մշակութային այս երկատուածութիւնն իր դրոշմն է դրել երկրամասի ճարտարապետական յուշարձանների գեղարուեստական լուծումների վրայ: Ամէն պարագայի դժուար չէ նկատել, որ Ախթամարի վանքի յարդարանքը, յատկապէս նրա բարձրաքանդակների շռայլաշուք խումբն իր բարերար ազդեցութիւնն է ունեցել Գողթն գաւառի վանական համալիրների, յատկապէս Ագուլիսի Ս. Թովմա ու Ս. Քրիստափոր եկեղեցիների բարձրաքանդակների վրայ:

Հայ ժողովրդի կեանքում ԺԴ. — ԺԸ. դարերն աննախադէպ զրկանքների, քաղաքական, սոցիալական ու ազգային անլուր շահագործման մի շրջան էին, երբ երկրում շինարարական ամէն մի ձեռնարկ, մշակութային կեանքի ամէն մի նոր քայլ պահանջում էր ճիգերի գերագոյն լարում, անհնար խիզախում ու զոհաբերութիւն: Եւ, կարծես, ի հեճուկս այս պայմանների, իրենց անյաղթահարելի կենսունակութիւնն ու գոյատեւելու անսպառ կամքը հաստատելով, գործում էին Հայոց հոգեւոր կենտրոնները, դպրատները, դպրական դպրոցները: Մեծ միջոցներ պահանջող շինարարական ձեռնարկումներն այլեւս անհնար էին: Սակայն հայ շինարարն ու քարգործ վարպետը չէին նստում անգործ: Նրանք մատուռներ էին կառուցում ու կանգնեցնում էին խաչքարեր, որոնց բազմազան կերպարներում ապրում ու ծաղկում էր Հայոց շինարարական երփնավառ արուեստը: Համարեա չընդմիջուող յարձակումների, աւարի ու կողոպտի ենթակայ գրչատներում անձանձիր գրիչներն ու նկարիչները ձեռագիր գրքեր էին ընդօրինակում եւ զարդարում զարմանահրաշ մանրանկարներով:

Ա. Այվազեանի գրքի վերջին բաժինը պատմում է Նախիջեւանի հայկական գրչօջախների կեանքը յիշեալ ժամանակաշրջանում: Համառօտ ակնարկների մէջ վերականգնւում — վերակենդանանում է գրչական կենտրոնների լուսաւոր մի ցանց, որի իւրաքանչիւր օղակն այսօր էլ ապրում է մեր Մատենադարանում ու աշխարհի շատ ձեռագրապահոցներում ցրուած ձեռագիր մատեաններում: Ուսումնասիրողն ի մի է հաւաքել գրչօջախներից ամէն մէկի (Ագուլիս, Ապրակունիս, Շոռոթ, Նորաշէն, Հին Ջուղայ, Քռնա, Նախիջեւան, Աստապատ, Կուքի եւ Օծոփ) վաստակն արժէնշող գործերի մասին կարեւոր տեղեկութիւնները, այդ օջախներում աքնած գրիչ ու ծաղկող բազմաթիւ երախտաւորներին է յիշում անուն առ անուն, եւ այս բոլորից վերակենդանանում է երբեմնի Հայոց Գողթն նահանգի մշակութային հարազատ միջավայրը:

Այս միջավայրի պատկերը թերի կը լինէր, եթէ հեղինակը հանգամանալից խօսք չասէր Հին Ջուղայի հռչակաւոր գերեզմանատան, այնտեղ ժամանակին կանգուն եղած շուրջ տասը հազար գեղաքանդակ խաչքարերի ու նրանց ճակատագրի մասին:

ԲԱԳՐԱՏ ՈՒԼՈՒԲԱԲԵԱՆ

(Շար.)

ԼՈՔԱՌՆԱՅԻ
32ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՍԻՆԵՄԱՆ՝ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵԼԻՆ

—— Օ ——

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Բ.

«Լի Անճի Սթրունենթի» (*Այրող Տարիները*)՝ *Վիթորիօ Սինոնիի (Իտալիա) դարձեալ ըմբոստութեան մը պատմութիւնը: Ուսանող Սաւերիօ իր ընկ Սիկիլիայէն Հռոմ կը ղրկուի յատկապէս համալսարանի ընդունման քննութիւնը ներկայացնելու համար: Հայրը՝ նշանաւոր մանկավարժ՝ կը փափաքի որ որդին ալ նոյն դասական ճամբուն հետեւի. ուսում, ընտանիք, տարրէզ, կեղծ յարգարժանութիւն...*

Նոյն նպատակին համար հիւսիսէն մայրաքաղաք ժամանած է նաեւ սիրուն պարմանուհի մը՝ Անտրէինա որուն հանդէպ յանկարծ բոցավառած զգացումները Սաւերիոյի մոռցնել կու տան իր ճամբորդութեան բուն նպատակը: Քննութեան յանձնախումբին առջեւ արտասանած իր «ոչ»ով ան կ՚ըմբոստանայ քաղքենիական քարացած արժէքներուն դէմ եւ կ՚ընդգրկէ իր կեանքը տնօրինելու պատասխանատուութիւնը: Պէտք ուզէինք սակայն որ Սաւերիոյի ընդվզումը աւելի խորունկ եւ հասուն խորհրդածութեան մը արդիւնքն ըլլար քան թէ պատանեկան ալեկոծութեան մը:

Ցամենայն դէպս, Սինոնիի այս առաջին լիամեթրաժը խոստմնալից գործ մըն է, լի հոգեբանական դիպուկ վրձինումներով եւ առողջ լուսարթախոհութեամբ մը: Նորելուկ դերասաններ՝ Ֆապիօ Թրավերսայէն (Սաւերիօ) եւ Լաուրա Լենդիէն (Անտրէինա) ան կը յաջողի քաղել երկու յիշատակելի խաղարկութիւններ:

«Տի Ապփահրըր» (*Մեկնողները*)՝ *Ատոլֆ Վինքըլմանի (Արեւմտ. Գերմանիա) վերստին ըմբոստութիւն՝ այս անգամ հաւաքական եւ որոշ չափով տարբերային:*

Կը գտնուինք Գերմանիոյ ամէնէն ճարտարուեստականացած շրջանին՝ Ռուրի մէջ: Տնտեսական ծանօթ տագնապը երկաթի եւ պողպատի հսկայ գործարաններէն մեծ թիւով բանուորներու գործը կը վտանգէ: Շատեր՝ յուսահատ՝ կը մտածեն վերջնապէս մեկնիլ այդ «անիծեալ եւ կեղտոտած վայր»էն:

Անգործութեան դատապարտուած մեր երեք երիտասարդ հերոսները իրենց անպատակ «մեկնումը» ուրիշ ձեւով կը կազմակերպեն. պարզապէս կ՚իւրացնեն թաղին մէջ դիշերող բեռնատար կառք մը եւ անով ամբողջ շրջակայքին մէջ կը թափեն իրենց մաղձը: Դժբախտաբար, այս յուրջ թեման, Ատոլֆ Վինքըլմանի ձեռ-

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

—— Օ ——

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Քովս նստող Օննիկը, հաւատարիմ թիկնապահ, փորձեց պաշտպանել զիս.

— Այդ դասին հոս չէր, պարոն:

Ապտակ մըն ալ ինք կերաւ:

— Հոս չէր, թող ըսէր չեմ գիտեր եւ ոչ թէ...

Ցանկարծ, կարծես միտքը բան մը ինկաւ, կանչեց եսեւէս, երբ ես արդէն դըռան մօտ, դուրս ելլելու վրայ էի:

— Կեցիր նայիմ, ո՞վ է Յովակիմ Աղան...

— Չեմ գիտեր, պարոն...

Երկա՛ր մը դիտեց զիս, ապա պատուհաններէն դուրս տեղացող առատ անձրեւը, եւ ըսաւ.

— Հոս կեցիր, դրան քով, ներսը, երեսդ պատին...

Դասը շարունակուեցաւ առանց ինծի: Իրողութիւնը այն է, որ ոչ ծաղրանք եւ ոչ ալ ուրիշ որեւէ դիտաւորութիւն կար պատասխանիս մէջ: Նախորդ ամբողջ գիշերը եւ հիմա ցերեկին, մտքիս մէջ եւեւէջող միակ պատկերը Յովակիմ Աղան էր, որ չէի տեսած, բայց գիտէի ով եւ ուր ըլլալը: Մայրիկիս նկարը քո՛վն էր ուրեմըն... մինչեւ հիմա մայրիկս չգնաց, բայց ո՞վ կ՚ըսէ թէ այդ չարաշուք մարդը պիտի չյաջողի ի վերջոյ... Ինչպէ՞ս կարելի է արգիլել: Պարզապէս վերջ տալով Յովակիմ Աղային կեանքին:

Եթէ ըսեմ թէ վեց – եօթը տարեկան մանչուկի մը ուղեղին մէջ ոճրային գաղափարներ կրնան ծնիլ՝ հաւատացէ՛ք: Ամբողջ օրը մտածումս այդ էր, եւ ճկոյթ մատի երկարութեամբ ծալուող դանակս գրպանիս մէջ կը պահէի այդ նպատակով: Այնպէս որ, ուսուցչին տուած պատասխանիս մէջ չարամտութիւն չկար, ոչ ալ կանխամտածութիւն: Անակնկալօրէն Ջըրհեղեղի մասին լսած էի իր բերնէն: Թող երթա՛յ Յովակիմ Աղան Ջրհեղեղին մէջ: Ի՛նչ արմատական եւ բարեդէպ լուծում: Ցամենայնէպս, փախուստներուս պատմութիւնը դպրոցին մէջ այդքանով վերջացաւ, եւ իրիկունը օրինաւոր աշակերտի պէս տուն դարձայ մթին ծրագիրներըս եւ անհանգիստ հոգիս շալկած: Առաջին խօսքս եղաւ մայրիկիս.

— Դուն ինչո՞ւ Ամերիկա չգացիր Թըրուանտային պէս...

Պատասխան չտուաւ:

— Մայրիկ, շիտակը ըսէ, կ՚երեւի Ամերիկայի մարդը քեզի չհաւնեցաւ...

— Շատ ալ հաւնեցաւ, երկու հատ ալ նամակ գրեց եսեւ եսեւի... Նամակները Յովակիմ Աղային քովն են, կ՚ուզես նը գնա կարդա՛...

— Լաւ, ինչո՞ւ չգացիր...

— Մարդը ինծի ուզեց, քեզի չուզեց... Կինը լաւ է, կ՚առնեմ, բայց տղան չեմ ուզեր, գրեց...

Լռելու կարգը իմս էր: Ու երկար, շատ երկար տեւեց այդ լռութիւնը: Մայրիկս զգաց յուզումս, մէկէն քաշեց գլուխս կուրծքին, ամբողջ ուժով սեղմեց ու ըսաւ.

— Եա՞, մարդը այնտեղէն հասկցաւ ինչ անառակին մէկը ըլլալդ...

Իսկ ես անզուսպ կու լայի, փաթթուած իր մէջքին, կու լայի առանց գիտնալու թէ ինչու կու լամ...

— Խե՛նդ, հէչ ես քեզի հոս կը թողէ՞...

Եւ աւելի կը սեղմէր գլուխս...

Ահա թէ ինչեր կան այս հին լուսանկարին մէջ...

×

Մինչեւ հոս մայրիկիս գաղտնիքն էր այս լուսանկարին կապուած: Դեռ կայ իմ ալ գաղտնիքս որ ինք երբեք չգիտցաւ ու ոչ ոք պիտի գիտնար, եթէ յիսուն–վաթսուն տարիներ եսք, իր գոյութիւնը անգամ մոռցնել տուած պատկերը, վերջերս — ի՛նչ հրաշքով — բարի ձեռք մը բերած դրած չըլլար սեղանիս:

Իջանք Տէրունեան լուսանկարչին անվերջանալի սանդուխներէն: Կուշտ ու կուռ լիացած եմ փախլավայով, պաշարիս ծըրարը ձեռքս եւ արծաթ դրամը գրպանս՝ կ՚ուղղուինք որբանոց: Մօտեցած ենք արդէն մեր թաղին որ գառիվեր է: Կը սկսին Ախապէ փողոցին սանդուխները, որոնց ելքին է որբանոցը:

— Մայրիկ, ասկէ անդին մինակ կ՚երթամ, դուն մի յոգնիր, ետ դարձիր:

Կը դժկամակի, չ՚ուզեր զիս մինակ թողուլ որբանոցին չհասած, բայց հեռուէն տեսնելով մեզմէ քանի մը տղաքներ, կը համոզուի թէ այլեւս ապահով մարդին մէջ եմ ու կ՚երթայ: Մինակ եմ ու ազատ: Քանի մը քայլ եւս կ՚առաջանամ որբանոցին ուղղութեամբ, եւ հազիւ մայրիկս փողոցը դարձած՝ կանգ կ՚առնեմ:

(Շար. – 4)

...ջերուն մէջ, վերածուած է լոկ զգայացունց «արկածախնդրութիւններու» շարքի մը, փոխանակ ծնունդ տալու շինարար թելադրականութեամբ մը օժտուած խորհրդածութիւններու: Ստահակներուն մօտ՝ գիտակցութեան ոչ մէկ նշոյլ: Ընդհակառակն, գոյատեւման բնազդին անձնատուր եղած, անոնք անխղճօրէն կ՚ոտնակոխեն բոլոր մարդկային արժէքները: Աւելին՝ անոնց օրինազանցութիւնները վերջաւորութեան կը մնան անպատիժ: Եւ տակաւին մարդիկ կը զարմանան թէ ինչո՞ւ երիտասարդութիւնը այսքան առինքնուած է սասակութենէն:

«Տի Շվայցըր Մախըր» (Զուիցերացի արտադրողներ)՝ Ռոլֆ Լիսիի (Զուիցերիա): Անկասկած, ամբողջ փէսթիվալին ամէնէն հաճելի անակնկալներէն մէկը: Աննման օրինակ մը՝ թէ ինչպէս լուրջ նիւթի մը վրայ կարելի է երգիծանքի գլուխ - գործոց մը յաջողցնել:

Ամէն մարդ գիտէ թէ Զուիցերիան եւրոպական այն երկիրն է որուն հպատակութիւնը պատուաբեր վկայականի մը նման անդադրին ըղձանքի առարկայ դարձած է: Տասնեւերկու տարիներու բնակութենէ ետք, օտարները վերջապէս իրաւասութիւն կը ստանան պաշտօնապէս դիմելու այդ «բարձրօրակ» քաղաքացիութեան համար: Այդ օրէն կը սկսի, ըստ ժապաւէնին, անոնց բուն ողբերգութիւնը:

Ամիսներով կը լրտեսուին ոստիկանութեան կողմէ, կ՚ենթարկուին անակընկալ այցելութիւններու, հարցաքննութիւններու եւ հետապնդումներու: Անոնց իւրաքանչիւր քայլը կ՚առնուի հսկողութեան տակ, երեւան հանելու համար թէ որո՛նց հետ կը տեսակցին, ի՛նչ կը կարդան, ի՛նչ կը գիտեն, քաղաքական ո՞ր մէկ գաղափարաբանութեան կը միտին... Իսկ վերջաւորութեան, թեկնածուն կը կանչուի յանձնախումբի մը առջեւ որ զինք կ՚անցընէ ճակատագրական քննութենէ մը. երկրին պատմութենէն մինչեւ խեղճին ապագայ ծրագիրները մանրամասն կը քննարկուին: Յանձնախումբի դրական տեղեկատուութեան վրայ միայն թեկնածուն արժանի կը նկատուի «աշխարհի ամէնէն հարուստ, գեղեցիկ եւ մաքուր այդ երկրին» քաղաքացիութեան իրաւունքին:

Լիսի այս բոլորը պատուա բերած է համապատասխան նրբերանգներով: Կեդրոնական տիպարը՝ անզիջող ոստիկանապետը (մինչեւ հիմա անծանօթ դերասան Վալօ Լիւոնի կողմէ աննման կերպով մարմնաւորուած) կը հանդիսանայ երգիծական կոմիքներու գլխաւոր թիրախը: Նարունակ կը խնդանք անոր մեծամոլութեան, սնոտիքին եւ պիւրոքրաթի անսըրբագրելի դիմագիծին վրայ:

Նոյնը չէ պարագան իր օգնականին (Էմիլ Շթայնպերկէր)որ կը յաջողի պարտականութիւնը հեռու պահել զգացումներէ: Ան ըմբռնելի կերպով կը սիրահարի իր հսկողութեան ենթակայ Եուկոսլաւ սիրուն պալերինայի մը վրայ եւ չի վարանիր իր պալերինայի մը եւ չի փարանիր իր «մենաշնորհեալ» պաշտօնն իսկ լքելու անոր սիրոյն համար:

Երկու դերասաններն ալ երկրին սինամարուեստին ապագայ տոկուն ուժերէն կարելի է նկատել:

Կ՚իմանանք թէ Լիսիի այս գործը, որ անկասկած Զուիցերիոյ սինեմային երգիծաշունչ ամենայաջող կատակերգութիւնը կը հանդիսանայ շուտով կը ցուցադրուի Փարիզի պաստառներուն վրայ՝ «Լէ Ֆըքէօր տը Սիւիս» անունին տակ:

Լ. Թ.

(Շար. 2)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՐԼԱՆՏԱ

Կաթողիկէ – Բողոքական առաջին բախումներէն տասը տարի ետք, խառնուածները իրենց դիրքերուն վրայ կը մնան:

Տասը տարի առաջ էր, այս օրերուն, երբ առաջին արիւնալի բախումները ծայր կու տային Կաթողիկէներուն եւ Բողոքականներուն միջեւ Լոնտոնտերիի Պոկսայտ եւ Պելֆասթի Ֆալս թաղերուն մէջ, Հիւս. Իրլանտա: Տասը տարի անց, քաղաքական կացութիւնը կամ՝ աւելի ճիշդ հեռանկարը մէկ տրամադրութիւն միայն կրնայ ստեղծել.– յուսախաբութիւն, յուսալքում, յոռետեսութիւն:

Լոնտոն կ՚ընդունի, թէ քաղաքական երկու հակամարտ հատուածներ դէմ յանդիման կը մնան: Այս տեսակէտին արտայայտիչը եղաւ Հիւս. Իրլանտայի անգլիական Պետական քարտուղար Հըմֆրի Էթքինս: Լոնտոն պէտք է կրկին դէմ դնէ ԻՐԱ-ի ահաբեկչութեանց, քանի վեց ամիսէ ի վեր վերսկսած են խափանարարական արարքները: Ներկայ տարեշրջանի առաջին վեց ամիսներուն սպաննուած ոստիկաններուն թիւը 26ի հասաւ: Իրաց այս վիճակի մէջ Լոնտոն մտադրութիւն ցոյց չի տար քաշուելու եւ երեսի վրայ ձգելու Ըլսթըրի (Հիւս. Իրլանտա) ապահովութեան ուժերը: Անգլիական բանակը 13.000 զինուոր կը պահէ եւ ասոր վրայ պէտք է աւելցնել 11.000 ոստիկաններն ու պահեստի 3.300ի հասնող ապահովութեան անձնակազմը:

Բանակին եւ ապահովութեան ուժերուն միասնական գործակցութեամբ 1.800 Հանրապետականներ բանտերուն մէջ կը գտնուին: Այս թիւը ներկայացուց ԻՐԱ-ի քաղաքական մարմինը: Եւ կը թուի թէ վիճելի չեն կրնար ըլլայ: Ցամենայնդէպս, անգլիական իշխանութիւնները, գոնէ պաշտօնական գետնի վրայ, չեն ժխտեր. միւս կողմէ սակայն, Լոնտոնի համար գոյութիւն չունին «քաղաքական բանտարկեալներ», այլ պարզապէս կան «քրէական ոճրագործներ, յանցաւորներ»: Ճիշդ է նաեւ, որ բանտարկեալներուն մէջ կը գտնուին այսպէս կոչուած «լոյալիսթ»ները, այսինքն անոնք, որոնք անվերապահ կերպով կ՚ուզեն պահպանել Ըլսթըրի միութիւնը Անգլիոյ հետ:

ԻՐԱ-ի քաղաքական ճիւղը՝ Սին Ֆէյն, հիմնական նշանաբան մը ունի.– Պրիթս մըաթ կօ, այսինքն Անգլիացիք պէտք է հեռանան: Համաձայն այս վերջնոյն, 1969ի զգացական բնոյթի ըմբոստութիւնը այժմ քաղաքական նկարագիր ձեռք ձգած է: Նախ Անգլիացիք պէտք է հեռանան Հիւս. Իրլանտայէն եւ ապա մօտիւս վիվենտի մը հաստատուի Բողոքականներուն հետ: Ըլսթըրի բնակչութիւնը, համաձայն Սին Ֆէյնի, երկու հատուածի բաժնուած է, որովհետեւ «Անգլիացիք տնտեսական փոքր տարբերութիւններ ստեղծած են բողոքական եւ կաթողիկէ աշխատաւոր դասերուն միջեւ»:

Այս վերլուծումը քիչ մը մակերեսային կը թուի ըլլալ, քանի կ՚անտեսէ «Միութեան» կողմնակիցներուն անզիջող դիրքը՝ միշտ կապուած մնալ Լոնտոնի հետ:

Սոցիալ – դեմոկրատ աշխատաւորական կուսակցութեան Կաթողիկէները, որոնք մէկ ներկայացուցիչ ունին Ըլսթըրի մէջ, շատ աւելի չափաւոր կեցուածք ցոյց կու տան: Անոնք կը բողոքեն զիջումներու դէմ եղող Բողոքականներուն դէմ եւ կը մերժեն ընդունիլ այս վերջիններուն պայմանները՝ պահպանել իրենց բոլոր առանձնաշնորհումներն ու իշխանութիւնը: Որով, Սոցիալ – դեմոկրատ աշխատաւորական կուսակցութեան Կաթողիկէներուն համոզումով՝ Անգլիացիք հեռանալէ առաջ, պէտք է դեր մը ստանձնեն երկու հատուածներուն մերձեցման ուղղութեամբ:

«Միութեան» պաշտօնական կուսակցութիւնը նոր կառավարութեան մը եւ Խորհրդարանի մը՝ Սթորմոնթ, կազմութիւնը կը պահանջէ Պելֆասթի մէջ: Ասոնք լուծուած էին 1972 Մարտին: Այս պահանջը մէկ նպատակ կը հետապնդէ՝ վերագրաւել իշխանութիւնը, առնուազն մէկ մեծ մասը Հիւս. Իրլանտայի մէջ: Կառավարութիւնը կը պատասխանէ, թէ Լոնտոնի քաղաքականութիւնը՝ Հիւս. Իրլանտան յանձնանձելու, լաւագոյնը չէ անկասկած, բայց տարբեր ուղի մը չի տեսներ առայժմ:

Միւս կողմէ, Ըլսթըր Տիֆենս Էսոսիէշըն Ապրիլէն ի վեր, հաւանաբար ճնշում բանեցնելու ակնյայտ տրամադրութեամբ, կը ջատագովէ բոլոր կապերուն խզումին սկզբունքը Լոնտոնի հետ: Իրականութեան մէջ կը մնայ «լոյալիսթ», սակայն կ՚ամբաստանէ կառավարութիւնը, թէ թոյլ եւ տկար դիրք կը բռնէ ԻՐԱ-ի դէմ:

Բողոքականները ի տես Կաթողիկէներու զէնքի ցուցադրութեան, կը սպառնան կրկին զէնք վերցնել: Օգս. 12ին, Պելֆասթի մէջ, հինգ հազար Հանրապետականներ ծափահարեցին իրենց երեսները ծածկած զինուած մարդիկ:

Պոկսայի եւ Ֆալսի բախումներէն տասը տարի ետք ոչինչ փոխուած է: Ճակատները հաստատակամ կը մնան իրենց դիրքերուն վրայ:

Թ. Ա. Թ.

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

19ամեայ Մարինա – Անահիտ Մավեան, Յունիս 30ին աւարտած է Միլանոյի Սքալայի Թատերապարի դասընթացքը, բարձրագոյն նիշով, արժանանալով դատական կազմի մասնաւոր գնահատանքին:

ԴԱՂԱՐԵՑԱՒ ԴԱՂԱՐԷ

ՀԱՄԱՅԵՆ ՀԱԼԷՊ ճամբուն վրայ, Օգս. 3ին, կառքի արկածի մը զոհ գացած է Երուանդ Կրպոյեան, ատենապետ՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Լիբանանի Շրջ. Վարչութեան, ՀԲԸՄ-ի Լեւոն Կ. Նազարեան նախակրթարանի տընօրէն: Ծնած էր Պէյրութ, 1927ին, եղած է վաստակաւոր կրթական մշակ մը եւ կուսակցական նուիրեալ ղեկավար մը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Օգոստոս 7ին, Նոր Մարաշի Հայ Կաթողիկէ Ս. Փրկիչ եկեղեցին: Արարողութիւնը կատարած է Անդրէաս եպս. Պետոյեան, ի ներկայութեան Կաթողիկոս – Պատրիարք Հմայեակ – Պետրոս ԺԷ.ի, Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ եւ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն, Ազգ. խորհրդի ատենապետ Անդրանիկ Ուրֆալեանի, Հ. Յ. Դ. Կ. Կ.ի եւ Ս. Դ. Հ. Կ. վարիչ մարմնի անդամներու, եւ բազմաթիւ անձնաւորութեանց: Պատարագիչ եպիսկոպոսին հայերէն եւ արաբերէն արտասանած դամբանականէն ետք, յանուն Հ.Բ.Ը.Մ.ի Լիբանանի կրթական յանձնախումբին խօսած է Յովհաննէս Թապաքեան եւ յանուն Թէքէեան Մշակութային Միութեան՝ Համբարձում Գումրուեան:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՆՈՐ ՄԱՀԱՐԱՁԱՆԵՐ...

Անգլերէն լոյս տեսնող Տի Էքոնոմիք Թայմզ հնդկական օրաթերթը հաստատածէ, թէ էր Ինտիայի բարձրաստիճան պաշտօնեաները նոյնացած են իրենց ընկերութեան խորհրդանշանին հետ: Հընդիկ օդանաւային ընկերութեան զինանըշանը մահարաճա մըն է:

Թերթին համաձայն, խորհրդարանական քննութիւն մը ցոյց տուած է, թէ ընկերութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարները հանրութեան հաշւոյն իշխանական կեանք կը վարեն: Առանց չափազանցելու կարելի է ըսել, գրած է թերթը, որ պաշտօնատարներէն ոմանք կը մարմնացնեն երբեմնի մահարաճաները:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Առաջին անգամ ըլլալով տղան իր սիրուհին համբուրեց այնպէս, ինչպէս միւս զոյգեր, որպէս թէ տակաւին սիրոյ առաջին արարին մէջ ըլլային, որպէս թէ Ըլլային 63րդ էջին վրայ: Շապիկով նետուեցաւ փողոց, չամփանելը դնելով մէ – բաղարձաւ, համբուրեց Նէնէթը, գաւաթները լեցուց, համբուրեց Նէնէթը, գաւաթները պարպեցին, եւ դեռ համբուրեց Նէնէթը այսպէս, որպէսզի մանչ ըլլայ, եւ դեռ այնպէս, որպէսզի աղջիկ ըլլայ...: Ամէն ճաշի ինք է որ կնոջ պընակին մէջ միսը կը կտրէր, որպէսզի ան կարենայ ուտել, բայց այս իրիկուն որքա՜ն գուրգուրանքով ըրաւ: Յետոյ սկսաւ ինք իր ձեռքով պատառները մէկիկ մէկիկ կնոջ բերանը դնել: Զաւակը ծնած էր արդէն իսկ եւ այդ զաւակը կը կոչուէր Նէնէթ: Տղուն երջանկութիւնը կը մեծնար մանաւանդ անոր համար որ, կը վերադառնէր իր նախկին սիրուհին: Յաջորդ օրը Փիէռ փափաքեցաւ սիրուն անակնկալ մը ընել եւ գործը ձգելով աշխատեցաւ այդ անակնկալին իրականացման: Տօնական ճաշ մը պատրաստեցին, որուն հրաւիրուեցաւ նաեւ Կոստան: Հաշիւ թէ դուռը բացուած էր այս վերջինին առջեւ, երբոր Փիէռ ու Նէնէթ մատերնին պատին ուղղած պոռացին.

— Բա բա դա՛նը... Բա բա դա՛նը...

Հօն, ճիշդ դիմացն էր Պրիկատիէի մէկ մեծ ակռանտիսըմանը ուրկէ թութակը կը փայլէր գունագեղ, լուսաճաճանչ: Կոստանի աչքերը արցունքով լեցուեցան: Ան երջանկութեամբ ցնծաց մանաւանդ իր սիրելիները տեսնելով կենսուրախ, ժըպտադէմ: Եւ ալ ինչե՛ր, ինչեր չըրաւ. վերակոչեց անցեալը, պատմեց իր ամուրիի կեանքէն խիստ գեղեցիկ մանրավէպեր, զորս մինչեւ այսօր գաղտնի էր պահած: Ըսաւ օրինակի համար թէ ինչպէս երիտասարդութեանը ատեն իր դրանը առջեւ պոռիչները կարգի կը սպասէին եւ թէ աւելի վերջը, գաղթավայրերու մէջ, ենթասպայի կարմիր տաբատովը խափշիկ կիները կատղեցուց ցուլերու պէս...

Արեւոտ օրեր: Հայուն մտածումը դըրնաց Պոլիս, իր ծնողքին: Ի՞նչ պիտի մտածէր մայրիկը, երբ լսէր թէ որդին զաւակ մըն է ունեցած, այն ալ մէկէն որ իր կինը չէ, որ Ֆրանսացի է, որ անդամահատուած է, եւ որ...: «Օ՛հ, ըսաւ Փիէռ խնդալով, չեմ գրեր ըմնցաւ գնաց. արդէն ըրածներէս ո՞րը կը գրեմ որ...»: Եւ սակայն երբոր զաւակը ծնէր, ստիպուած էին ծանուցանել տեղական իշխանութեան եւ Փիէռ պիտի ընդունէր հայրը ըլլալը: Գաղարփարներու բնական զուգորդութեամբ մը առաջնորդուած, երիտասարդը խորհեցաւ որ պահը ամենայարմարն էր Նէնէթին մեծ անակընկալը ընելու: Գրեց.

«Տիկին,

«Սէրն ինչ է չգիտէի, ձեզ տեսայ, սիրեցի.այնպէս սիրեցի,սրտա՛նց սիրեցի, հոգւով սիրեցի ես ձեզ, որ չեմ կրնար ապրիլ առանց ձեզ: Որով այս երկտողովս կուգամ ձեր ձեռքը խնդրել: Կ՚աղաչեմ մի՛ մերժէք զիս, իմ կինս եղէք որպէսզի ես այլեւս չտառապիմ եւ դուք ալ սորված ըլլաք այս երգը»:

Իրիկունը, երբոր Փիէռ տուն դարձաւ: Նէնէթը գտաւ լալագին, թիկնաթոռին մէջ կծկտած, մահուան չափ տժգոյն: Մայր պիտի չըլլար: Տղան դուրս ելաւ ու նամակը պատռեց:

(Շար.– 100)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Իսի — Պ. Շէրպէթճեան եւ զաւակը՝ Րաֆֆի, ինչպէս նաեւ Շէրպէթճեան եւ Մանուկեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Օգս. 26, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, հարսին եւ զաւկին՝

ԺԱՑԼԻՆ ՇԷՐՊԷԹՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Մանուկեան)

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկ. Նշան Միքայէլեան (Փարիզ) իրենց ազգականին Պարգր Պօքատեանի *մահուան առթիւ (Մարսէյլ) 100 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:*

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍ. ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Օգս. 26ին, Ֆրանս — Քիւլթիւռէն ժամը 8ին, Փրովանսի Հայերը, մասնակցութեամբ Ժերար Տէտէեանի:

L'U.G.A.B. DE PARIS

organise

un grand voyage culturel en ARMENIE

du 7 au 22 Septembre

2 jours à MOSCOU,

3 jours à LENINGRAD

11 jours en ARMENIE

Séjours en hôtels de première classe

Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.

Frais de participation : 3900 F.

Moins de 35 ans : 3.650 F.

Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :

11, Sq. Alboni, Paris 16e

Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet et ensuite à Mme H. Kutnérian

Tél. : 964-74-81

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)

(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»

(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)

«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)

(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

« ՅԱՌԱՋ 50 » (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ

420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՔ՝ **ԳՈՒՌՋՈՒ**

100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)

(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պուլվար Օտտոյի (Մարսէյլ) Թաղական Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները հանգուցեալ Կարօ Արմաղանեանի *Թաղման առթիւ.— Սէն – Լու. Պառ Կիւմկեայի ընկերներուն կողմէ 840 Ֆ. եւ. Դաւիթեան ընտ., Տէր եւ Տիկ. Ասլանեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը (Մարսէյլ) 200ական Ֆ., Պ. Յակոբ Կէնճեան 150 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աֆարեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գէորգեան, Աճէմեան ընտ., Պուլվար Օտտոյի Թաղ. անդամներուն կողմէ 100ական Ֆ. եկեղեցւոյ:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Հ Ա Մ Ե Ր Գ Ը

Դեկտ. 9ին, Կիրակի

ղեկավարութեամբ՝

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Նուիրուած

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

գործերուն

ծննդեան 110ամեակին առթիւ

Նոր յայտագրով

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍԸ

ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ

Վոլթէր *սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:*

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն,

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

Imprimé sur les Presses

du Journal « Haratch »

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire : No 55935

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

×

Մահազդ	140 փր.
Հոգեհանգիստ	75 փր.
Շնորհակալիք	75 փր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 փր.
Ծնունդ	75 փր.
Կը փնտռուի	25 փր.
Կ'ուզուի	40 փր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.

— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :

Le trésorier : KEVORK SAADETIAN

18, Rue de Picardie, 75003 Paris

C.C.P. La Source 34 136-02

Tél. : 887-99-06 ou 417-34-04

Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN

84, Rue Adolphe-Guyot

92270 Bois-Colombes — Tél. : 780-82-58

Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

PREMIER CONGRÈS ARMÉNIEN

à l'hôtel Nikko, Paris

PROGRAMME

Lundi 3 Septembre

18 h - 21 h RECEPTION A L'HOTEL NIKKO

Mardi 4 Septembre

10 h ALLOCUTION D'OUVERTURE *Me. Edouard JAKHIAN*

10 h 30 LE BUT DU CONGRES *R.P. J. KARNUZIAN*

11 h DE SAN STEFANO A LAUSANNE *Prof. DR. Vahakn DADRIAN*

16 - -18 SEMINAIRE

Mercredi 5 Septembre

10 L'HISTORIQUE ET L'ETAT ACTUEL DE LA DIASPORA *R.P. A. GRANIAN*

11 L'INFLUENCE DES EVENEMENTS POLITIQUES INTERNATIONAUX SUR LA DIASPORA *Prof. M. BOULDOUKIAN*

15 PERSPECTIVES D'AVENIR *Prof. M. BOULDOUKIAN*, *Prof. DR. V. DADRIAN*, *R.P. A. GRANIAN*, *R.P. J. KARNUSIAN*

Jeudi 6 Septembre

10 - 18 SEMINAIRES

Il est rappelé à tous les intéressés que la participation et l'accès à ce congrès sont strictement réservés aux personnes munies d'une invitation personnelle. Des cartes d'admissions seront envoyées à ceux qui en ont fait la demande.

Veuillez adresser toute correspondance uniquement à l'adresse suivante :

M. BOULDOUKIAN, 11-15 rue de Javel 75015 Paris tél. 579 - 35 - 59

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

MOSCOU - EREVAN

2 nuits 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN **87 la Canebière 13001 MARSEILLE tél. (91) 95 90 12**

et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France

Org. Lic. 97

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
24
VENDREDI
24 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le Seul Quotidien Armenien en Europe Occidentale
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : Arpik Missakian
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.453 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.453

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ ՆԵՐՈՒՄ Կ'ՈՒԶԷ ՇՆՈՐՀԵԼ ՔԻՒՐՏԵՐՈՒՆ...

ԲԱՅՑ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԵՒ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

— o —

Խոմէյնի կ'առաջարկէ Քիւրտերուն ներում շնորհել եթէ զինաթափ յանձնուին պարսիկ զինուորական ուժերուն, բայց Քիւրտերը որեւէ ձեւով տեղի տալու տրամադրութիւն չունին եւ միայն Փաւէն տեղի ունեցած կռիւներուն մեռեալներու թիւը արդէն 100ի հասած է: Միւս կողմէ, Քիւրտ Դեմոկրատ (օրէնքէ դուրս հռչակուած) կուսակցութեան 31 անդամներ գընդակահարուած են, կիրակիէն ի վեր: Ձայնասփիւռ – յայտարարութեան մը մէջ է որ Խոմէյնի ընդհանուր ներում կ'առաջարկէ, նոյնիսկ դրամ ալ կ'ուզէ տալ այն կամաւորներուն որոնք կը ձերբակալեն քիւրտ պարագլուխները եւ կը յանձնեն իշխանութեանց»:

Ամէն պարագայի մէջ այաթոլային «յեղափոխութեան պահակները» իսկական քաղաքացիական պատերազմի մըն է որ ձեռնարկած են, երկրին հիւսիսը: Քըրտական զանազան աղբիւրներ կը շարունակեն կոչ ընել միջազգային հաւաքականութեան, արգելք հանդիսանալու համար «ցեղասպանութեան» եւ կ'ըսեն թէ արդէն 500 քիւրտ յառաջդիմական, գաւառու, մտաւորական ձերբակալուած են Սանանտաճ: Քիւրտ կարեւոր ցեղախումբը՝ Շաքքաք, որ կը տիրապետէ Պարսիկ - Իրաք – Թուրք եռանկիւնը, ազդարարութիւն մը ըրած է իրանեան ուժերուն, զգուշացնելով Մահապատ քաղաքին գրաւման դէմ: Հոն է, որ կը գտնուի Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան կեդրոնատեղին: Շաքքաք քսան հազար փեշմերկան ունի:

Թեհրանի մէջ ալ աշխարհական զանազան հոսանքներ դիրք կը բռնեն իշխանութեանց դէմ: Ազգ. ճակատը, որ ցարդ Խոմէյնիի որոշումներուն կողմնակից էր, ըսած է վերապահ ըլլալ մինչեւ իսկ թըղթակիցներ կը բաժնէ ուր կը դատապարտէ.- «իրանցի ժողովուրդին իրաւունքներուն եւ ազատութեանց դէմ ձեռք առնըւած միջոցները»: Համայնավար Թուդէհ կուսակցութեան կեդրոնատեղին գըրաւուած է:

X կին մը, որ ամուսինին անհաւատարմութիւն ըրած է, գնդակահարուած է, մինչ սիրահարը, որ ամուրի էր, խարազանի հարիւր հարուածով ազատած է: Միւս կողմէ, հինգ երիտասարդներ, որոնք «անվայել խաղերով» զբաղած էին, խարազանի 25ական հարուած կերած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՇԷ «այո, բայց»ի պէս պատասխան մը տուաւ Միթերանի: Տրամադիր է նկատի է առնելու ընկերվարական պա–

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ԴԷՄ

ՏԷՐ Կ'ԸԼԼԱՅ "ՀԱՅԿ. ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ„

ԶՈՒԻՑԵՐԱՑԻ ՄԸ ԾԱՆՐՕՐԷՆ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Չորեքշաբթի օր եղեռնափորձ մը կատարուած է Ժընեւի Թրքական հիւպատոսարանին դէմ եւ քիչ ետք, հեռաձայնով, աճարեկումին տէր ըլած «Հայկական Ազատագրութեան Բանակը»: Լիպերասիոն կ'ըսէ թէ ռումբը պայթած է երբ կ'անցնէր Թուրք փոխ – հիւպատոսին կառքը բայց վնաս հասցուցեր է հետեւող երրորդ կառքին եւ այդ կառքին զուիցերացի շարժավարն է, որ ծանրօրէն վիրաւորուած է: Ֆիկարօ, որ լուրը քանի մը կարճ տողով կու տայ, կ'ըսէ թէ «ռումբ մը պայթած է Թրքական հիւպատոսարանը ծանրօրէն վիրաւորելով զուիցերացի պաշտօնատար մը»:

———

բաղլուխին առաջարկները բայց հակասութիւններ կը գտնէ, օրինակ՝ ներկայիս զարգացող պայքարներու մասին կ'ըսէ թէ «վերջապահի կռիւներ են, ուր ոմանք կը հաճոյանան»: Մառշէ նաեւ այն տպաւորութիւնը ունեցեր է, Միթերանի խօսքերէն որ ան աւելի չահագրգռուած է նախագահական ընտրութիւններով (երկու տարիէն) քան անմիջական անհրաժեշտ պայքարներով:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ 3 ՄԵԾ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ՝ Կըրանթ-Օթէլ (Օփերա), Մէօրիս եւ Փըրէնս տը Կալ եւ Քաֆէ տը լա Փէ անգլիական ընկերութեան մը ծախուած են, թէեւ անհրաժեշտ կը մնայ ֆրանսական եւ բրիտանական իշխանութեանց վաւերացումը:

ՈՒՇԱՔԻ մէջ (Անգարայէն 370 քմ. հարաւ – արեւմուտք) ազգայնական, ծայրայեղ աջ կուսակցութեան գաւառական մէկ պատասխանատուն սպաննուած է:

ԹՈՒՐՔ ԱՄՈՒՐԻ մը, 32 տարեկան սպաննուած է Տէօ – Սէվրի մէկ չէնքին մէջ, ուրիշ Թուրքի մը կողմէ, այս մէկը՝ հայր երկու զաւակի: Դրդապատճառն ալ այդ երկու երախաներն եղած է, որոնց ըրած աղմուկին դէմ բողոքած էր ամուրին, խնդրելով որ քիչ մը լռեն երբ տղոց հայրը եկած եւ պարզապէս դաշունահարած է:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ մէջ Ֆրանսան է, որ գործազրկութեան մրցանիշը կը կոտրէ: Մէկ տարուան մէջ 14,8 առ հարիւր աւելցած է Ֆրանսա, 8,4՝ Իտալիա, 6,9՝ Պելժիա եւ 4՝ Հոլանտա: Պակսած է, նոյն շրջանին, 25,7 առ հարիւր՝ Դանիա, 15,5՝ Լիւքսանպուրկ, 12,9՝ Դաշնակցային Գերմանիա, 7,7՝ Անգլիա եւ 7,2՝ Իրլանտա:

ՈՍԿԻՆ կրկին կոտրեց բոլոր մրցանիշները: Չորեքշաբթի օր, Նափոլէոնը 409,90ի բարձրացած էր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Երիտասարդ բռնցքամարտիկներու «բարեկամական» միջազգային մրցումները տեղի ունեցան Պուլկարիոյ մէջ ուր Հայաստանի մարզիկները փայլուն արդիւնք ձեռք բերին, շահելով 4 ոսկի եւ 1 արծաթ մետալ: Նաեւ առաջին տեղը գրաւած է 54 քկ. դասակարգէն՝ կիրովականցի Սուրէն Օհանեան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստոս 7-9)

ԴԻԼԻԺԱՆ ՀԱՆՔԱՋՈՒՐԸ

Համանուն գործատան նոր գիծը օրական 40.000 շիշ հանքաջուր կը պատրաստէ: Երեսուն տարիներու ընթացքին Դիլիջանի հանքաջուրը մեծ ժողովրդականութիւն ձեռք ձգած է: Կ'առաքուի մինչեւ Սիպերիա, Կեդր. Ասիա եւ այլուր: Տարեկան արտադրութեան այժմու տարողութիւնը 11 միլիոն շիշ է:

×

ՔԱՐԸ ՊՈՂՊԱՏԷՆ ԱՄՈՒՐ

Ամէնէն ամուր պողպատն անգամ տաքութենէն եւ երկարամեայ գործածութենէն կը մաշի, մինչդեռ երկաթաքարը, բաղդատմամբ մետաղին, 32 անգամ աւելի դիմացկուն է: Այս եզրակացութեան յանգած են Հայաստանի գունաւոր մետաղագործութեան հիմնարկութեան մասնագէտները:

Հիմնարկութիւնը մշակած է երկաթաքարով խողովակ պատրաստելու եղանակը: Երկաթաքարէ ձուլածոներ արտադրելու ծրագիրը լայն հեռանկար մը կը բանայ, քանի այդ քարին պաշարները 90 միլիառ խորանարդ մ. կը ներկայացնեն:

×

ՀԻՆ ՆՈՒԱԳԱՐԱՆ ՄԸ՝ ԲԱՄԲԻՌԸ

Ժողովրդական նուագարաններու խումբը նուագահանդէսի մը ընթացքին հընչեցուցած է Բամանի կոչուող նուագարանը (լարային, պաս): Ասիկա հին հայկական բամբիռն է, որուն մասին հիացումով արտայայտուած է Մովսէս Խորենացի գրելով. բամբիռի ազնիւ թաւշեայ հնչիւն: Անծանօթ պատճառներով այդ նուագարանը անհետացած է եւ, նոյնիսկ, տեսքն ու ձեւը մոռցուած:

Առաջին անգամ վարպետ Բունի (Վարդան Բունիաթեան) յաջողած է պատրաստել բամբիռ մը: Աւելի կատարելագործուած ձեւով յետագային պատրաստած է Մարտին Խաչատրեան, հիմնադիրն ու ղեկավարը ժողովրդական նուագարաններու խումբին: Մ. Խաչատրեան ազգային նուագարաններ պատրաստելու, նորոգելու աշխատանոց մը հիմնած է Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական ուսումնարանի կողքին: Երազն է բեմ հանել նուագախումբ մը՝ անցեալի եւ ներկայի հայկական բոլոր նուագարաններով, առանց բացառութեան:

×

ՈՐԴԱՆ ԿԱՐՄԻՐԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արարատեան դաշտին մէջ, որ բնական միջավայրը եղած է Որդան Կարմիր միջատին, յատուկ կեդրոն մը հաստատուած է: Ժամանակէ մը ի վեր ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին, որպէսզի վերստին կարելի ըլլայ անհրաժեշտ քանակութեամբ վառ կարմիր ներկը արտադրել: Մանրէաբաններն ու քիմիագէտները յաջողած են փոքր քանակութեամբ ներկ ձեռք ձգել:

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի մանրէակենսաբանութեան հիմնարկութեան մասնագէտներուն եզրակացութեամբ, վառ կարմիր զանգուածը, որուն միջոցով յետագային ներկը կը գոյանայ միջատին մարմնին մէջ, կը կազմուի մանր մարմիններու իւրայատուկ «գործունէութեամբ»: Որդան Կարմիրը տարին միայն մէկ անգամ՝ Սեպտեմբերին, հողին երեսը կ'ելլէ քանի մը օրով, առաւօտեան ժամերուն:

×

ՋՈՒՐ, ԼՈՅՍ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի Լենին հրապարակի շատրուանին նման, որ լոյսի եւ երաժշտութեան «խաղեր» ունի, Սպենդարեան հրապարակին շատրուանն ալ ջուրի, լոյսերու եւ երաժշտութեան գեղեցիկ համադրութիւն մը կը պարգեւէ: Ջեւաւորող մասնագէտն է բազմարուեստից հիմնարկութեան դասախօսներէն փրոֆ. Աբրահամ Աբրահամեան:

Պուէնոս – Այրէսի մէջ, քանի մը տարի առաջ, Հայաստանի տաղաւարին մէջ ցուցադրեց իր մտայղացումը: Ա. Աբրահամեանի նախագիծով Բաթումի շատրուաններէն մէկը 28 ցոլքեր ունի եւ ամէն մէկը ծաղիկ մը կը պատկերացնէ՝ վարդ, նարկիզ, կակաչ եւայլն:

Փրոֆէսէօրը մեծ ծրագիր մը ունի, այն է Երեւանի միջնաբերդին մէջ կեանքի կոչել «Հնչիւն եւ Լոյս» թատրոնը, նմանողութեամբ եգիպտական բուրգերուն, Ֆրանսայի այլազան յուշարձաններուն, Հնդկաստանի մէջ ստեղծուած երաժշտական լուսաւորեալ աւազաններուն:

×

«ՔՐՏԱԿԱՆ ՖՈԼՔԼՈՐ»

Այս խորագրով երկհատոր աշխատասիրութիւն մը լոյս տեսած է Մոսկուա: Տեղ գտած են 2.300 ստեղծագործութիւններ՝ աւանդավէպեր, արձակ թէ չափածոյ էջեր: Քրտական յօրինումներ են եւ կը տարածուին Խորհ. Միութեան, յատկապէս Հայաստանի սահմաններէն դուրս.– Թուրքիա, Պարսկաստան, Իրաք, Սուրիա, Մերձ. Արեւելքի այլ երկիրները: Հրատարակութիւնը քրտերէն է, սակայն լատինատառ:

Հայաստանի մէջ ներկայիս կ'ապրին աւելի քան 40.000 Քիւրտեր: Տասնամեակներէ ի վեր դարձած է քիւրտ մշակոյթին կեդրոնը: Հայաստանի մէջ 40 տարիէ ի վեր կը հրատարակուի «Ռեա Թազա» թերթը, որ կը նշանակէ «Նոր Կեանք»: Ամէն օր քրտերէն հաղորդումներ կը տրուին: Արեւելագիտութեան հիմնարկութեան մէջ քրտագիտութեան ճիւղ մը կը բանի, իսկ Հայաստանի Գրողներու Միութեան քրտական ճիւղը տարին տասնեակ մը գիրքեր լոյս կ'ընծայէ: Քրտական առաջին թատրոնը կեանքի կոչուած է Հայաստանի մէջ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջ)

Իրաւացի է Արգամ Այվազեանը, երբ Նախիջեւանի մարզի միջնադարեան ճարտարապետական յուշարձանների գեղարուեստական արժանիքները գնահատելիս յաճախ է անդրադառնում մարզի բնակչութեան, յատկապէս հին կենտրոնների արհեստաւորների ու առեւտրականների խաղացած դերին: Սա շատ բնական է, մանաւանդ, երբ խօսքը վերաբերում է աշխարհիկ ճարտարապետութեանը: Ինչպէս, բերդաքաղաք այս նահանգում ամբոցաշինութիւնն ունեցել է իր ծաղկման մի քանի շրջանները: Իսկ Ագուլիսի ու Աստապատի, Ցղնայի ու Հին Ջուղայի բնակելի տներն աչքի են ընկել ճարտարապետական ձեւերի բազմազանութեամբ ու կատարելութեամբ: Վերջապէս, չէ՞ որ այս աւանների բնակիչ մեծահարուստ առեւտրականները՝ խոջաները, ոչինչ չէին խնայում իրենց կացարաններն ըստ կարելոյն շքեղ կառուցելու եւ անթերի յարդարելու համար: Իսկ այս դէպքում նրանք յենւում էին ազգային աւանդների վրայ, ինչպէս նաեւ նոր ու առաջադիմական ձեւեր էին ներմուծում այն երկրներից, որոնցում իրենք էին ոտք դնում վաճառականական գործի բերումով:

Հին ժամանակներում որեւէ ժողովրդի քաղաքակրթական մակարդակը որոշող ամենակարեւոր հանգամանքներից մէկն է համարուել այն վերաբերմունքը, որ այդ ժողովուրդն է ունեցել առեւտրի ու վաճառական գործի նկատմամբ: Չէ՞ որ զբաղուել առեւտրով բոլոր ժամանակներում նշանակել է հաղորդակցուել մարդու խելքի ու տաղանդի արտադրանքի հետ, սեփական խելքի ու տաղանդի արդիւնքից բաժին հանել ուրիշներին կամ ուրիշների արտադրածները ձեռք բերելով՝ հաղորդակցուել դրանց հետ, դառնալ դրանց տէրը, այսինքն՝ բարձրանալ դրանք արտադրողի մակարդակին:

Հին Ջուղայեցի կամ Ագուլիսցի վաճառականները յայտնի էին միջնադարեան քաղաքակիրթ աշխարհին եւ բարձր համարում ունէին: Բաւական է յիշել Շահ Աբաս Մեծի բռնած դիրքը նրանց նկատմամբ: Իրանի այդ հզօր ու դաժան տիրակալը, ԺԷ. դարի սկզբին հայ ժողովրդի մեծ բռնագաղթը կազմակերպելով, ամէնից առաջ հայ առեւտրականների, արհեստաւորների ու աշխատաւոր գիւղացիութեան ուժն էր օգտագործելու իր երկրի տնտեսութեան զարգացման նպատակով: Հին Ջուղայից գաղթածները Իրանի կենտրոնում ստեղծեցին իրենց Նոր Ջուղայ քաղաքը, որը շատ կարճ ժամանակում հռչակաւոր անուն հանեց արհեստների, տարանցիկ առեւտրի եւ շինարարական արուեստի բնագաւառում: Այստեղ նոր թափ առաւ նաեւ Նախիջեւանի կողմերում վաղ ժամանակներից իր բարձր մակարդակով յայտնի ծաղկող - նկարիչների արուեստը: Այվազեանի ուսումնասիրութեան սահմաններն անցնելով՝ ասենք, որ Հին Ջուղայի, Ագուլիսի, Շոռոթի ու հարեւան միւս հայկական գրչական - ծաղկողական կենտրոնների փառաւոր աւանդներին ենք պարտական Նոր Ջուղայում վերընձիւղած այն հզօր արուեստի համար, որի շառաւիղները հասել էին Մոսկուա եւ մոսկովեան զինապալատում ու միւս արուեստանոցներում թողել գեղարուեստի անզուգական գործեր Բողդան Սալթանովի ու նրա շնորհաշատ գործակիցների ձեռքերով: Այս շառաւիղների տարածումն էլ կատարւում էր Նախիջեւանեան, ապա նրանց անմիջական ժառանգորդը հանդիսացած իրանահայ վաճառական - խոջաների ամենագործուն մասնակցութեամբ...

Հին ու Նոր Ջուղաների, նրանց հարեւան հոգեւոր ու մշակութային կենտրոնների գեղանկարչական ժառանգութիւնից, ցաւօք, քիչ բան է հասել մեր օրերը: Յիշենք, որ մեր վանական համալիրներում եղած վիմանկարներն էլ մեծ մասամբ աւերուել, ոչնչացուել են եկուոր բռնակալների վայրագութիւններից կամ քայքայուել բնութեան ու ժամանակի աւերիչ ուժի առաջ: Սակայն այն եզակի օրինակները, որոնք պահպանուել են հրաշքով, վկայում են մեր միջնադարեան նկարիչների արուեստի կատարելութիւնը: Այս տեսակէտից մի առանձնայատուկ արժէք են ներկայացնում Նախիջեւանի մարզի տարածքում սփռուած վանքերի որմնանկարները: Աստապատի, Կարմիր վանքի, Ագուլիսի Ս. Թովմա եկեղեցու, Աբրակունիսի Ս. Կարապետ, Ագնաբերդի Ս. Գրիգոր եկեղեցիների որմնանկարները, որոնց լուսապատկերները տեղ են գտել գրքի մէջ, տաղանդաշատ Յովնաթանեան տոհմի համբաւաւոր ներկայացուցիչների գործերն են եւ նոր դարագլուխ են կազմում հայ գեղանկարչութեան պատմութեան մէջ:

Արգամ Այվազեանի գիրքը, անտարակոյս, կարեւոր աւանդ է մեր ճարտարապետական հնագոյն կոթողների ուսումնասիրութեան գործում:

ԲԱԳՐԱՏ ՈՒԼՈՒԲԱԲԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

ԼՈՔԱՌՆՕՅԻ
32ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

ՍԻՆԵՄԱՆ՝ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԵԼԻՆ

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Տը Չայնա Սինտրոմ (Չինական Վտանգը)՝ Ճէյմս Պրըճիզ (ԱՄՆ): Թրի - Մայլ - Այլընտ միջուկային ելեկտրակայանին խանգարումը վերջերս բաւական մելան թափել տուաւ: Մանաւանդ այժմէականացուց այդ տիպի ուժանիւթի անապահովութեան շուրջ համաշխարհային դետնի վրայ յառաջ տարուող վէճը:

Այնպէս կը թուի թէ Ամերիկացիները ժամանակ չեն կորսնցուցած պատասխան բերելու այդ հրատապ հարցը. որովհետեւ «չինական վտանգ» կոչուածը ճիշդ կ'ակնարկէ նման խանգարումի մը որ կրնար աննախատեսելի պատուհասի մը վերածուիլ: (Պնդողներ կան, սակայն, որ ներկայ ժապաւէնին սենարիոն արդէն գրուած էր յիշեալ դէպքէն առաջ):

Ամէն պարագայի մէջ, կարելի չէ չխոնարհիլ ամերիկեան ստեղծագործական ոգիին առջեւ որ այսքան հնարամիտ կերպով իր առօրեան (եւ մօտիկ ապագան) կը վերածէ արուեստի: (Նկատի առէք Մարթին Ռիթի «Նորմա Ռէյ»ը կամ Վուտի Ելընի «Մենհեթթըն»ը, յիշած ըլլալու համար երկու նոր գործեր):

«Չինական Վտանգ»ին միտք բանին հետեւեալն է. Թեքնիքօրէն «կատարեալ» կառուցուած եւ հսկողութեան բացառիկ սարքաւորումի մը ենթակայ միջուկային ելեկտրակայան մը տակաւին կը մնայ խոցելի, որովհետեւ ժամանակի ընթացքին անկարելի է անոր արտադրութիւնը զերծ պահել «մարդկային թերութիւններէ»:

Խնդիրը ունի նաեւ իր տնտեսական երեսը: Մեզի ցոյց տրուած ելեկտրակայանին պարագային, օրինակ, ապահովութեան պատասխանատուն երեւան կը հանէ թէ իրեն ներկայացուած «կարեւոր հանգոյցներու ռատիոկրաֆիները» տարիներ շարունակ նոյնը մնացեր են: Սա կը նշանակէ թէ սարքածին կարեւոր մասերը երկար ատեն չեն վերաքննուած: Պատրուա՞կը. որ ռատիոկրաֆիները մեծ ծախքերու կը կարօտին:

Տրամաթիք կառոյցին մէջ, արդէն, երկու յստակ ճակատներ կը բախին իրարու. մէկ կողմէն՝ ելեկտրակայանին սեփականատէր ընկերութեան նախագահը որ վայրագօրէն կ'ընդդիմանայ սարքածին փակուելուն, պատրուակելով օրական կէս միլիոնի վնաս մը եւ կը ջանայ պատահարը կարելի եղածին չափ աննշմար պահել, նկատի առնելով նոյն ընկերութեան շինարարութեան մէջ գտնուող նոր ելեկտրակայանը:

Իսկ միւս կողմէ, ապահովութեան պատասխանատուն որ խիղճի կերպով կը պայքարի հանրութեան սեփականութիւնը դարձնելու համար անոր սպառնացող վտանգին ծալքերը եւ ճիշդ ատոր համար ալ վրայ կու տայ ...իր կեանքը:

Այս վերջին դերին մէջ, ծանօթ կատակերգակ Ճէք Լեմըն տրամաթիկական լուրջ յատկութիւններ ալ երեւան կը հանէ եւ ուղղակիօրէն ինքզինք կը գերազանցէ: Քանի մէջ իր ստացած «այրերու յաջողագոյն խաղարկութեան» մրցանակը ամբողջութեամբ կ'արդարացնէ:

Իր դիմաց՝ մարդկային բարձր խէժըներու տէր դերասանուհի Ճէյն Ֆոնտա կը մարմնաւորէ թելեվիզիոնի՝ թղթակցուհի մը որ իր կարգին կը մարմաջի ժողովուրդին ապահովութիւնը գերադասել տնտեսական բոլոր տեսակի շահերու:

Մէկ խօսքով՝ ֆիլմ մը որուն նմանը միայն Ամերիկացիները պատրաստել գիտեն:

Լը Տիվորսըման՝ Ֆիէռ Գարուէյի (Ֆրանսա): Մի զարմանաք եթէ այս բառը Լարուսին մէջ չգտնէք. ինը տարեկան աղջնակի մը կողմէ հնարուած է ան: Ֆիէռ Գարուէն ծանօթ է մանաւանդ իր գրած երգերով եւ Քլոտ Լըլուշի որպէս սերտ գործակից: Իր ստորագրած այս գործը սակայն, հակառակ որոշ արժանիքներու, բոլորովին չի համոզեր:

Տասներկու տարիներու երջանիկ ամուսնութենէ մը ետք եւ չորս սիրուն զաւակներու ներկայութեան՝ Ֆիլիփ եւ Բոլա կ'որոշեն ամուսնալուծուիլ: Պատճա՞ռը. ոչ մէկ լուրջ տարակարծութիւն: Ֆիլիփի շուէտացի ընկերուհի՞ն. ոչ մէկ արգելք, քանի ինք իր ձեռքով կը գրէ խզումի նամակը:

Ընդհակառակն՝ ֆիլմը կը բացուի ուրախ - զուարթ պահերով, բացօթեայ հացկերոյթներով, փոքրիկներուն ու տան ընտանի անասուններուն հանդէպ երկուքին սրտագին գուրգուրանքով եւ երջանկութեան ընդհանուր մթնոլորտով մը: Ճիշդ է որ աւելի ուշ այր ու կնոջ միջեւ ծայր կու տան քանի մը պոռչտուքներ ու մանր վէճեր: Սակայն այդքանը (եւ աւելին) գրեթէ բոլոր ամուսնութիւններուն աղն ու պղպեղը կը հանդիսանան: Այդքանին համար ամուսնալուծուիլ՝ աւելի քան ծիծաղելի պիտի ըլլար:

Ուրեմն ի՞նչն է որ Ֆիլիփը Բոլայէն կը բաժնէ. այդ հարցումին պատասխանը դժբախտաբար կը մնայ խորհրդաւոր: Թերեւս կեանքի եղանակին մէջ անպայման փոփոխութիւն մը մտցնելու անդիմադրելի մարմաջը: Բայց այդ փոփոխութիւնը արդեօք միայն կողակից փոխելո՞վ կարելի է իրագործել:

Ասկէ անկախ, Գարուէյի ֆիլմը կը դիտուի մեծ հաճոյքով եւ նոյնիսկ կը պարգեւէ շարք մը կուշտ քրքիջներ: Անոր քամերան յաջողած է կարթել ընտանեկան ապրումներու հարազատ պահեր, մանաւանդ ցոյց տալու հօր մը եւ մօր մը

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ահա երազուած պատեհութիւնը: Ով գիտէ թէ անգամ մըն ալ առիթը երբ կը ներկայանայ: Ո՞վ կ'արգիլէ որ կրկին քաղաք դառնամ եւ սկսիմ թափառիլ մինակս, միս մինակ, բոլորովին ազատ: Իմացած ենք որ Պապ էլ Ֆարաճի հրապարակին վրայ տեսակ մը նոր լոյսեր կան, ելեքտրական լամբեր, որ դեռ չենք տեսած: Մեր փողոցներուն քարիւղի լամբերը պատին գամուած բարձր լապտերներու մէջ են: Ամէն իրիկուն մարդ մը կ'անցնի սանդուխը շալկած, կը վառէ, եւ ամէն առաւօտ կը հըքի կը մարէ: Իսկ ելեքտրական լամբը շատ զօրաւոր է, կոճակ մը սեղմես՝ կը վառի, սեղմես՝ կը մարի: Բայց չենք տեսած:

Երկար չտեւեց համլէթեան երկմտանքս: «Ե՛րթ... դա՛րձ», ինչպէս կ'ըսէր մարզիչ պարոն Լեւոնը, ու ետեւս թողած որբանոցը, վստահ քայլերով կ'երթամ դէպի լոյսերը: Իրիկուն էր, բայց դեռ արեւ կար տուներու բարձր մասերուն: Աջ - ձախ թափառելով, սպասեցի որ վառին կախարդական լամբերը: Ի վերջոյ վառեցան, բայց ի՜նչ յուսախաբութիւն: Թելերու վրայ շարուած քիչ մը աւելի փայլուն պզտիկ նարինջներ, բոլորովին խեղճ ու տժգոյն, խանութներու առջեւ կախուած շողարձակ լիւքսերուն քով: Լիւքսն ալ քարիւղով կը վառէր, բայց տասնապատիկ աւելի լոյս կու տար: Հատ մը բերած էին որբանոցը, կաղանդի գիշեր մը եւ գիտէինք: Նորութիւն չէր:

Սինեմայի մը առջեւ գունաւոր հսկայական պատկեր մը կար, լաթի վրայ գծուած: Գեղեցիկ աղջիկ մը կապկպուած դրած էին շոգեկառքի մը գիծերուն մէջտեղ: Աղջիկը յուսահատ ճիգեր կ'ընէր քակուելու եւ փախչելու: Սարսափած աչքեր ունէր, որովհետեւ վայրաշարժը կը մօտենար եւ պիտի ճզմուէր: Ուրիշ աւելի պզտիկ պատկերներ շարուած էին աւելի վարը, տախտակի մը վրայ: Հնդիկներ ձիերով եւ փետուրէ գլխարկներով, նիզակները բարձր բռնած, դէմքերուն վրայ մատով քսուած մածունի պէս ճերմակ գիծեր:

Մօտեցայ սինեմայի դրան: Սեղանի մը առջեւ նստած, մէկը տոմսակ կը ծախէր: Առաջացայ, ցոյց տուի քառորդ մէճիտս, հասկցնելով թէ կը բաւէ՞ ներս մտնելու: Ոչ միայն կը բաւէր, այլ տոմսակին հետ պարղուտ մըն ալ ետ տուաւ: Ներս մտնելու վրայ էի երբ սեղանին մօտ կանգնած պեխաւոր խոշոր մարդ մը, որ սինեմայի տէրը ըլլալու էր, կեցուց: Արաբերէն բաներ մը ըսաւ տոմսակ ծախողին, որմէ ետք տոմսակը եւ պարղուտը առնուեցաւ ձեռքէս, քառորդ մէճիտս ետ տուին եւ պեխաւոր մարդը գլխով նշան ըրաւ թէ կրնամ մտնել: Որբանոցի մեր համազգեստը ծանօթ էր քաղաքին մէջ: Մէկէ աւելի անգամներ արաբներու բերնէն լսած եմ «եթիմ էրմէնի»ը, ցաւակից շեշտով, ինչպէս հիմա կը լսէի ետեւէս, սինեմայէն ներս մտած պահուս, պեխաւոր մարդէն...

Սինեմային մեծ մասը պարապ էր: Ինծի քիչ մը մեծ արաբ տղաքները մեծամասնութիւն կը կազմէին, չափահաս հազիւ քանի մը մարդիկ: Սուլեցին, անհամբեր ձայներ հանեցին, թուղթէ տոպրակներ պայթեցուցին, մինչեւ որ սրահը մթնեց եւ պաստառին վրայ հնդիկները սկսան արշաւել, հետապնդելով գեղեցիկ աղջիկն ու տղան: Կռիւներ եղան, շատ հնդիկ մեռաւ, աղջիկը կառքէն վար ինկաւ, բայց տղան կառքին հետ գլորուեցաւ ձոր մը, գետի մը մէջ: Հնդիկները աղջիկը բռնեցին, կապեցին ու դրին երկաթուղիի գիծերուն վրայ: Հեռուէն սկսաւ առաջանալ շոգեկառքը ծուխեր արձակելով եւ սուլելով: Սուլոցները լսելի չէին, բայց կը թուէր թէ կը լսէինք: Ամէն ինչ լուռ կ'ընթանար արդէն վարագոյրին վրայ: Սրահին մէկ անկիւնը, պզտիկ դաշնակի մը առջեւ մարդ մը նստած էր եւ մութին մէջ եղանակներ կը նուագէր: Երբ բեմին վրայ կռիւը սաստկանար, եղանակը աւելի արագ - արագ եւ բարձր կը հնչէր: Ամէնէն ուժգին ձայները լսուեցան, երբ վայրաշարժին անիւները աղջկան կը հասնէին, բայց նոյն պահուն... լոյսերը բացուեցան, եւ դաշնակն ալ լռեց:

Արաբ տղաքները աղմկեցին, բողոքեցին, բայց սրահը սկսաւ պարպուիլ: Շարունակութիւնը պիտի տեսնէինք ուրիշ օր մը...

Մեծ տպաւորութիւն մը չկրեցի: Խաչիկը անգամ մը սինեմա տեսած էր, եւ կը պատմէր, միշտ եզրակացնելով.- «Այդ ամէնը սուտ են, սինեմային մէջ մարդ չի մեռնիր»: Գիտէի թէ յաջորդ անգամ ձորը ինկած հերոսը լողալով դուրս պիտի գայ գետէն, բոլոր հնդիկները մեռցնէ եւ աղջիկը ազատէ: Բայց շոգեկառքը այնքա՜ն արագ եկաւ, մազ մնաց աղջկան հասնելու: Տղան ինչպէ՞ս պիտի ընէ...

(Շար. - 5)

...անհուն գուրգուրանքը իրենց զաւակներուն հանդէպ։ Այն աստիճանի՝ որ այլեւս թերահաւատ կերպով մենք մեզի հարց կու տանք թէ արդեօք այս ծնո՞ղքն է որ որոշած է բաժնուիլ։

Մինչեւ Փիգոլ, որպէս Ֆիլիփ, կատարելապէս իր տարերքին մէջ է։ Կը մարմնաւորէ մարդկային գունագեղ դիմագիծով հայրն ու ամուսինը (չատ աւելի նուազ՝ սիրահարը) նման այն կերպարներուն զորս ստեղծած է Քլոտ Սոթէի ընտանեկան ժապաւէններուն մէջ։ Ինչ կը վերաբերի Լէա Մասսարի – Բոգային, ան հոս կը գտնէ վերջին շրջանի իր ամէնէն յատկանշական դերերէն մէկը։

×

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Անարդար պիտի ըլլար վերջացնել առանց քանի մը տողով յիշել այն գործերը որոնք Լոքառնոյի այս տարուան փառատօնին արուեստի հունձքը կը կազմեն, նոյնիսկ եթէ անոնց ապագայ ժողովրդականութիւնը խնդրական կը մնայ։

Նախ եւ առաջ, Արեւմտեան Գերմանիայէն հասած ակադեմական դանդաղ ու խոհուն ոճով վայրէջք մը դէպի խելագարութեան անդունդները՝ Ինկէմօ Էնկլիթրոմի «Լէցթը Լիպը» (Վերջին Սէրը)։ Կին հոգեբոյժ մը եւ իր սիրահարը կը փաստեն որ մենք «բնական» արարածներս մեր ապրելակերպին մէջ այդքան ալ չենք տարբերիր հոգեբուժարաններու մէջ ծուարող հիւանդներէն։ Աննման խաղարկութիւն Անճէլա Վինքլըրի եւ Ռիւտիկըր Ֆոկլըրի։ Վրաստանէն ժամանած էր բաւական ինքնատիպ գործ մը, Լանա Կոկոպերիցէի «Ածձակածն Տեսակցութիւնները»։ Դիւրասահ եւ գունաթախոհ ոճով, բեմադիրը մատը կը դնէ վրացի ժողովուրդին այսօրուան կարգ մը ընկերային հարցերուն վրայ։

Շարժանկարային անվիճելի յաջողութիւն մըն է Հունգար Փալ Կապորի «Վեպայի Դաստիարակութիւնը»ը որ իր կարգին քննադատական սուր նայուածք մը կը նետէ իր երկրին անրաւարարութիւններուն վրայ։

Հասկնալի պատճառներով քննադատներու մօտ մեծ արժէք վայելեց նաեւ չատ մինչակ Թրքական ժապաւէն մը, Զէքի Էօքթէնի «Սիւրիւն», չատ հաւանաբար որովհետեւ սենարիոն ստորագրած է այժմ բանտ գտնուող ծախակողմեան սինէաստ մը՝ Եըլմազ Կիւնէյ։ Պէտք է ընդունիլ, սակայն, թէ ֆիլմը իր երկրորդ մասին մէջ ցնցիչ կերպով ցոյց կու տայ Թուրք ժողովուրդին թշուառութիւնն ու ճակատագրապաշտութիւնը։

Իտալացի Սալվաթորէ Փիսքիչելլի «Իմմաքօլաթա է Քոնչեթթա»ն ուղղակիօրէն մարտահրաւէր կը կարդայ Հարաւային Իտալիոյ ժողովուրդին։ Իմմաքօլաթա եւ Քոնչեթթա պարզապէս երկու ընկերուհիներ են որոնք, հակառակ մէկուն ամուսնացած ըլլալուն, կ՚որոշեն պարզապէս իրարու հետ ապրիլ։ Լեզպիենիզմի այս ընկերային ըմբռնումը դժուար թէ վաճառականական միտումներէ անդին անցնող իմաստ ունենայ։ Հարաւային Իտալիոյ վրայ նետուած ակնարկը, սակայն, բաւական խուզարկիչ է։

Լ. Թ.

ՆՈՐ ԿՐԵՍՈՍՆԵՐԸ՝ «ԷՕՐՕՔՐԱԹՆԵՐԸ»

———— Օ ————

Պրիւսելի Յանձնաժողովին 13 անդամները օդանաւը հանրակառքին հետ կը շփոթեն, Շարայի որկորն ունին եւ Կրեսոսներու նման կ՚ապրին։ Աւելորդ պիտի ըլլար սա հարցումը.– ուրո՞ւ հաշւոյն. անշուշտ եւրոպացի հարկատուներուն։ Եւ այս հակառակ անոնց գանձած գլխու պտոյտ պատճառող ամսականներուն, որոնք կը տարուբերին 52.000–էն 58.000–ի միջեւ։

Տուեալները տեղ գտած են Եւրոպական հաշուեքննիչ մարմնին գաղտնի տեղեկագիրին մէջ, որ աւելպէս ըլլալով հանդերձ հրապարակուած է Համպուրկի «Շթերն» շաբաթաթերթին կողմէ։

Պրիւսելի Յանձնաժողովին 13 պաշտօնատարները անցեալ տարի 2.130.000 Ֆրանքի կողմնակի ծախքեր ներկայացուցած են եւ «այլազան ճամբորդութիւններու» համար ալ աւելի քան 4,5 միլիոն ֆրանք։

Պաշտօնատարները, երբ նոյնիսկ ճաշի հրաւէրներ ուղղած են իրենց միջեւ, կերած – խմածնին «ընդհանուր ծախքեր»ու բաժնին մէջ արձանագրած են։ Գերման պաշտօնատարը՝ Վիլհելմ Հաֆերքամփ, որուն արտակարգ ծախքերուն ի տես Եւրոպական Խորհրդարանը հաշուեքննիչ մարմնին քննութիւնը պահանջած է, ճաշի ընթացքին միջին հաշուով անձ գլուխ 257 ֆրանք ծախսած է։ Տունը կատարած հիւրասիրութիւններուն ընթացքին նուազ արձանագրած է՝ անձ գլուխ 120 ֆրանք։

«Խնայասէր» Իտալացի պաշտօնատարը Լորենցօ Նաթալի, պարապ չէ անցուցած տարեգլուխը։ Անցեալ Դեկտեմբերին այսպէս կոչուած «աշխատանքի» կամ «գործի» 18 ճաշեր տուած է տանը մէջ։ Միայն ծաղիկներուն յարդարումին համար ծախսած է 1.535 ֆրանք, միշտ, անշուշտ, հարկատուներուն հաշւոյն։

Ծաղիկները յատկապէս գնահատուած են «էօրօքրաթներ»ուն վերին խաւին կողմէ։ Ֆրանսացի պաշտօնատարը՝ Ֆրանսուա–Կզաւիէ Օրթօլի չաբաթական 3.440 ֆրանքի ծաղիկ ապսպրած է զարդարելու համար իր գրասենեակը։ Օրթոլիի հայրենակիցը՝ Քլոտ Շէյսոն, աւելի համեստ գտնուած է ծախսելով միայն 2000–էն քիչ մը աւելի ֆրանք, միշտ շաբաթական հաշւով։ Գալով Հոլանտացի Հանք Վրետելինկի, նախընտրած է «մտերմիկ» հիւրասիրութիւնները։ Իր գրասենեակին մէջ այցելուներուն հրամցուցած է 128 շիշ ուիսքի, քոնեակ, եւ այլ «խթանիչներ»։

Յանձնախումբին անդամները այլ մրցանիշներ ալ հաստատած են։ Իտալացի Նաթալի իր արձակուրդները անցուցած է Հռոմ, օգտագործելով պաշտօնատան կառքը եւ վարորդը։ Պրիւսելէն կառքով Հռոմ մեկնած եւ ապա վարորդը ետ Պրիւսել ճամբած է օդանաւով։ Կառքն ալ օգտագործած է։ Այս «գործառնութիւնը» կատարած է առանց սանթիմ մը գրպանէն հանելու։ Ի՛նչ կը վերաբերի Վրետելինկի, ամէն գիշեր սովորութիւն դարձուցած է տուն վերադառնալ։ Ի՞նչ անպատեհութիւն հարց պիտի տան ընթերցողները։ Պարզապէս այն, որ Հոլանտացիին տունը Պրիւսելէն 200 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի, Հոլանտա։

Օդանաւի ճամբորդութիւններու ընթացքին խտրութիւն չեն դրած քիչին – չատին միջեւ։ Օգտագործած են «վարձակառք – օդանաւեր», այսինքն՝ ավիոն – թաքսիներ. ասոնք ընթացիկ օդանաւերէն 8 – 13 անգամ աւելի սուղ կ՚արժեն։ Եւ մտածել, որ պելժ պաշտօնատարը՝ Տավինեօն օրուան ընթացքին չորս երթուդարձներ կատարած է Ժընեւ – Պրիւսել։

Ուրեմն ինչո՞ւ զարմանալ, երբ ըսուի, թէ Յանձնախումբին 13 անդամները անցեալ տարի վարձակառք – օդանաւի Ատեւակ ընկերութեան վճարած են 2.800.000 ֆրանք։

Թ. Ա. Թ.

ԹԵՐԹԵՐՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՇԱԲԱԹԸ ՄԷԿ ՀԱՒԱՆ

Մոնտ հաղորդած է, թէ Յուլիս 1–էն սկսեալ Քուպացիք չաբաթը միան մէկ հաւան ծխելու արտօնութիւն ունին։ Ասիկա հետեւանքն է եղած ծխախոտի արտադրութեան նուազումին։

Ծխախոտի գետնին վրայ՝ միշտ ի զօրու կը մնայ բաժնեչափի դրութիւնը, յատուկ տրցակով՝ Լա Լիպրեթան, ինչպէս կը կոչեն հոն։ Բոլոր չափահասները՝ բացի կիներէն, բաժնեչափին դրութեամբ կրնան ամիսը չորս սիկար ձեռք ձգել միատեսակ գնով.– 0,60 ֆրանք հատը։ Մինչեւ Յուլիս 1, Քուպացիք կըրնային յաւելեալ սիկարներ ձեռք ձգել, ուզած քանակութեամբ, ազատ շուկային մէջ, այս անգամ նոյն հաւանին համար վճարելով 4.80 ֆրանք։ Ներկայիս չեն կրնար։

Օտար այցելուներուն հրամցուելու սահմանուած սիկարներն ալ չեն բաժնուիր այլեւս պետական հաստատութիւններուն։ Բացառութիւն կը կազմեն միայն ճկնորսութեան ճիւղն ու առեւտրական նաւատորմը, ինչպէս նաեւ դիւանագիտական առաքելութեամբ արտասահման ճամբորդողները։

×

ԺՐԱՋԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐԸ

Ալ Պայաս, մարոքեան օրաթերթը, գիտել տուած է, թէ չատ մը նախարարութիւններ միջոցներ ձեռք առած են խուսափելու համար աւելորդ ծախքերէ։ Դժգոհութիւններ կան վարկերուն սահմանափակումներուն դէմ, կը ջնջուին աւելորդ պաշտօնները, միջոցներ ձեռք կ՚առնուին սահմանափակելու համար մախումները։ Ասիկա, անշուշտ, դրական երեսն է. սակայն իսկապէ՞ս գործնական արդիւնք մը կու տայ։ Կիրակիները յատկապէս, Ռապաթէն Քազապլանքա, կարելի է հանդիպիլ տասնեակներով ինքնաշարժերու, որոնք մարոքեան պաշտօնատուներուն թիւերը կը կրեն։ Առաջին տպաւորութիւնը, որ կ՚ունենայ այս կառքերուն հետեւողը կամ երկրորդ չարքով առաջ անցնողը, այն է թէ խեղճերը նոյնիսկ Կիրակիները կ՚աշխատին։ Սակայն շուտով պիտի տեսնէք, թէ կառքին մէջ առօք – փառօք ամբողջ ընտանիք մը տեղաւորուած է ծովափ երթալու համար»։

Թերթը եզրակացնելով գրած է.– վառելանիւթը սուղ կ՚արժէ, բայց ո՛չ Կիրակիները «աշխատող» այս առանձնաշնորհեալներուն համար։ «Կը հանդստանան» Մարոքի ժողովուրդին հաշւոյն։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ (Լիբանան) «Ազբալեան» ակումբի բակին մէջ, Յուլիս 28ին տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Անթիլիասի մասնաճիւղին սկաուտական խարոյկահանդէսը, կազմակերպութեամբ տեղւոյն Սկաուտական Խորհուրդին։ Օրուան ատենապետը՝ Գասպար Սաֆահանի կատարած է հանդիսութեան բացումը։ Ապա նուէր մը յանձնած է մասնաճիւղի նախկին խմբապետ Յակոբ Ոսկերիչեանի, որ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք, թելադրութիւններ ըրած է ներկայ ծնողքներուն եւ բարեկամներուն, որպէսզի իրենց զաւակները ղրկեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի չարքերը։ Խնամուած յայտագիր մը ներկայացուած է երգերով, խմբերգներով եւ արտասանութիւններով կազմուած։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ իր բնակարանին մէջ, Յուլիս 19ին, ի պատիւ Գարեգին Բ. Աթոռակից – Կաթողիկոսին, ճաշ մը տուած է ՄԱԿ–ի մօտ Լիբանանի դեսպան՝ Ղասան Թուէյնի։ Այս առթիւ, Գարեգին Բ. եւ Ղասան Թուէյնի կարեւոր յայտարարութիւն մը ըրած են Լիբանանի մասին։

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 — 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

« Սիրելի Պետրոս,

« ... այլ մանաւանդ որովհետեւ խիստ կարեւոր բան մը ունիմ քեզի պատմելիք։ Լոխումին մայրիկը Պոլսէն եկաւ։ Ձեմ համարձակիր իր վիճակը նկարագրել, որովհետեւ իմ բառերս անկարող են այդքան մեծ վիշտ մը պատմելու։ Պզտիկ, նիհար, չղային կին մըն է որ բոլորովին կորսնցուցած է ինքզինքը եւ քիչ մը, քիչ մը գոնէ իր վիշտը ծածկելու կարողութիւնը չունի։ Լեզու չի գիտեր, մարդ չունի, տարօք ալ չէ եւ մեր պանդոկին այդ գէշ սենեակին մէջ փակուած, ամբողջ օրը կուլայ, մազերը կը փետտէ, կ՚անիծէ, կ՚աղօթէ։ Ես է որ զինքը Շատանթոն տարի։ Բնաւ չեմ մաղթեր որ հետս ըլլայիր, որովհետեւ դուն ալ ինծի պէս հիւանդ պիտի վերադառնայիր տուն եւ կեանքէդ անջնջելի պիտի մնար այդ սեւ օրը։ Տեսնես ինչպէս խեղճ մայրը նետուեցաւ տղուն վիզին, ինչպէս համբուրեց, գգուեց, չոյեց, անցեալէն բաներ ըսաւ, արցունքներուն մէջ կատակներ ջանաց գտնել, անօգուտ, անօգուտ, տղան իր մայրը չճանչցաւ։ Քովի պզտիկ սեղանին վրայ սառկած ճանճ մըն է դրեր ան եւ կ՚ըսէ.— « Ուզեցի ճանճին ճակատը պագպատել, եւ ան մեռաւ. ես ոճրագործ եմ. այո՛ կասկած չկայ, ես ոճրագործ եմ, ե՛ս, Հայկ Դիւցազն, ռէֆիւժիէ տ՚օռիժին Արմէնիէն »։ Տղաքը ամէն գիշեր կուգային որպէսզի կինը բոլորովին առանձին չձգեն, բայց բոլորն ալ սկսան կամաց կամաց քաշուիլ։ Շիտակը, կարելի ալ չէ մեղադրել. ի՛նչպէս կրնան այսքան վիշտ տանիլ։ Միայն թէ հիմա խնդիր մը կայ. կնոջ նիւթականը բնաւ տեղը չէ. քահանայ մը որքան դրամ կրնայ ղրկել եւ այն ալ՝ ո՞րչափ ժամանակ։ Խեղճը եկեղեցի դիմեց որպէսզի օգնութիւն մը ընեն. «Երբ Պոլիս գնա, հոս մնալդ որեւէ օգուտ չունի » ըսեր են. սակայն ան չուզեր կոր մեկնիլ. « Ես հոս պիտի մեռնիմ » կ՚ըսէ։ Որով մենք է որ կ՚օգնենք իրեն կըրցածնուս չափ։ Հիմա քեզի ալ կը գրեմ որպէսզի եթէ ի վիճակի ես, աջակցութիւնդ չզլանաս մեր խեղճ Լոխումին մօրը։ Կը ճանչնամ քեզ եւ վստահ եմ որ բնաւ չես մերժեր։ Մէկը ըսեր է թէ Լոխում դժբախտ սիրոյ մը պատճառաւ է որ իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցուց. ի զուր պնդեցի որ այդպիսի բան չկայ։ Գիտես թէ մօր մը սիրտը ինչ է. անմիջապէս կարծեց լոյսի նշոյլ տեսնել տղոր մէջ ու աղաչեց, պաղատեցաւ։ Կարելիս ըրի եւ վերջապէս գտանք աղջիկը։ Սարսափելի, ճակատագրական, անգութ գեղեցկութիւն մը։ Դուն որ Ֆրանսուհիները կը ճանչնաս, պէտք է ըմբռնես թէ ինչ տեսակ աղջկան կ՚ակնարկեմ։ Մտիկ ըրաւ պատմութիւնս ան – այլայլ եւ բացարձակապէս մերժեց հետերնիս Շատանթոն գալ, պնդելով որ որեւէ բան չէ ունեցած այդ տղուն հետ։

« Տեսնէի՛ր դժբախտ մօր աղաչանքը. հայերէնով, տաճկերէնով կ՚ուզէր օրհնութիւն կարդալ ու համոզել։ Վերջապէս պոռնիկը հաւանեցաւ եւ ժամադրութիւնը որոշեցինք։ Ջեկաւ սակայն։ Յետոյ է որ իմացայ թէ սկսեր է « արհեստը » կիրարկել բացէ ի բաց, առանց արտօնագիր ունենալու եւ ձերբակալեր են։ Հիմա պիտի սպասենք որ ազատ արձակուի եւ... »։

–– Օ՜հ, պոռաց Փիէռ, Աստուծոյ սիրոյն, Աստուծոյ սիրոյն հանգիստ ձգեցէք զիս...

Այդ ճիչը կրցաւ արցունքները կեցնել, բայց խեղդուկ ձայնը տղուն յուզումը մատնեց։ Յետոյ Փիէռ սեղանին վրայ դրամատոմսեր նետելով ըսաւ.

–– Կոստան, վաղն առաւօտ իսկ ասոնք վճարագիրով մը սա հասցէին ղրկէ եւ ես ա՛լ նամակ չեմ ուզեր. ալ որեւէ նամակի պէտք չունիմ. իմ հոգերս ինծի կը բաւեն։

(Շար.– 101)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻՍԻ.— Պ. Շէրպէթճեան եւ զաւակը՝ Րաֆֆի, ինչպէս նաեւ Շէրպէթճեան եւ Մանուկեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Օգս. 26, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր, հարսին եւ զաւկին՝

ԺԱԳԼԻՆ ՇԷՐՊԷԹՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Մանուկեան)

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ Էքսլէ – Պէն արձակուրդի գացող Հայութեան կողմէ հաւաքուած գումարը կը յատկացուի Լիբանահայ աղէտեալներուն:

Ընդհանուր գումար 760 Ֆ., (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէնթ'Էթիէնի մէջ Հայկական Տան մը գնումին ի նպաստ հետեւեալ նուէրները եղած էին առաջին առթիւ իսկ (Փետրուարին).—

Սէնթ'Էթիէնէն՝ Տէր եւ Տիկ. Կ. Այանեան, Տէր եւ Տիկ. Զ. Զուլֆաեան, Տէր եւ Տիկ. Ր. Պօտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Բ. Սահակեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Քիւրքճեան 10.000ական Ֆ., Տիկնանց Միութիւն Սէնթ'Էթիէնի 7.500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ս. Ստեփանեան, Տօքթ. Թորոսեան եւ տիկինը, Տէր եւ Տիկ. Հ. Ասատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Բ. Պօճիգեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Սահակեան 5.000ական Ֆ., Լիոնէն Դաւիթ եպս. Սահակեան 2.000, Սէնթ'Էթիէնէն Տէր եւ Տիկ. Գ. Կլազեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Քիւրեանց, Տէր եւ Տիկ. Յովակիմեան, Տէր եւ Տիկ. Արամեան, Մարսիլիայէն Տէր եւ Տիկ. Պապայեան 2.000ական Ֆ.

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

×

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Օգափոխութեան կայանի Օգոստոս խումբի վերադարձը՝ Օգոստոս 26, Կիրակի ժամը 18ին, եկեղեցիին առջեւ

295 Ռիւ Պուպօ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ. ՃԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Կիրակի, Օգս. 26ին, Ֆրանս – Քիւլթիւռէն ժամը 8ին, Փրովանսի Հայերը, մասնակցութեամբ Ժերար Տէտէեանի:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՑԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳՈՒՌՁՕՒ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ
ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Աս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.—

1.— Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.— Կրօնք
3.— Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.— Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Երլմազեանի կողմէ)
5.— Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.— Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար խաչիկ Երլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

Հ Ա Ս Ց Է.—
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.— 77–84–70

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise
un grand voyage culturel en ARMENIE
du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE
Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.
Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.
Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet
et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.
DIRECTION

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

Imprimé sur les presses du Journal «Har atch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : Nc 55935

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յաւելուածական շրջապտոյտներով

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Սեպտեմբեր 7: Սեպտ. 8ին՝ Երեւան: 11 օր Երեւանի մէջ — Վերադարձ Սեպտ. 19՝ Մոսկուա: Սեպ. 20՝ Փարիզ:
Գին՝ 3600 ֆր.

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան): 13 օր Երեւանի մէջ — վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա: Հոկտ. 19՝ Փարիզ:
Գին՝ 3500 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍՏ. 3էն ՕԳՈՍՏ. 16 — ՍԵՊՏ. 7էն ՍԵՊՏ. 20:

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

---

restaurant ՃԱՇԱՐԱՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԱԿ Է
ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.454 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.454

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ՝ ՄԷԿ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

ՍԱԳԸԶ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ
160 ՄԵՌԵԱԼ, 500 ՎԻՐԱՒՈՐ

— O —

Կացութիւնը ծարակլիտ բնոյթ առած էր Ուրբաթ օր, իրանեան Քիւրտիստանի մէջ, ուր սաստիկ կռիւներ կը կատարուին եւ Սագըզ քաղաքն ալ, երկրին հիւսիս-արեւմուտքը պաշարուած է Խոմէյնիի «Յեղափոխութեան Պահապաններուն» կողմէ: Հոն կան նաեւ օտար լրագրողներ: Բոլորին կարծիքն այն է, այլեւս, որ բնաջնջման պատերազմ մըն է, զոր կը մղէ Խոմէյնի Քիւրտերուն դէմ: Ուրբաթ առտու Ֆրանսական ձայնասփիւռի Թղթակիցը կը յայտնէր թէ ...ին 160 մեռեալ կայ եւ 500է աւելի վիրաւոր: Սագըզի մէջ, պահակազօրքին հրամանատար – գնդապետը սպաննուած է մինչ Քիւրտերը լեռները կը տեղաւորուին եւ բոլոր քաղաքական եւ զինուորական կազմակերպութիւնները մէկ միացեալ ճակատ կազմած են, նպատակ ունենալով «ամբողջական պատերազմի ձեռնարկել կեդրոնական իշխանութեանց դէմ, ...թէ պատերազմ մը պարտադրուի իրենց»: Ուրբաթ, տէր կը մնային Մահապատի, ձեռք ձգած էին բաւական ...ներ եւ սպաննած են նաեւ ...իստական քաղաքապետ մը ...գնդակահարուած ամէն մէկ Քիւրտի փոխարէն:

Կարճ ուղերձի մը մէջ, զոր Թեհրանի ...ական շրջանակները ցրուած են, չէյխ ...Հուսէյն կոչ կ'ընէ Պարսիկներուն որ պաշտպանեն Քիւրտերը որովհետեւ այլեւս «յստակ դարձած է որ կառավարութիւնը վճռած է երկիրը նոր մեծամասնութեան մը առաջնորդել: Սխալ... է որ Պարսիկները չհաւատան թուղթ... սուտերու, որ կը տարածուին կր...ի անուն մակդիրին տակ»: Կ'աւելցնէ թէ Քիւրտերը պիտի չզարկեցնեն կր...նները ցորչափ քրտական բաղձանքները ...գործուին միացած Իրանի մը ծոցը: ...կան զինեալ ուժերու պետն ալ ...ուղերձ մը ըրած է Քիւրտերուն, ուր ...թէ իր զօրքերը Քիւրտիստան չեն ...ար Քիւրտերը բնաջնջելու համար, ... պարզապէս «կը վերադառնան հոն, ... սովորութիւն ունին մնալու»:

...ամազանի վերջաւորութեան առթիւ (Օգս. 23) Խոմէյնի նոր ճառ մը խօսած է եւ կրկին սպառնալիք կարդացած «բոլոր դաւադիրներուն եւ վարկաբեկիչներուն, որ աւելի արտակարգ զօրակոչի ...ը զոհ պիտի երթան քան ցարդ կատարուածը իրենց դէմ»: Կոչ մըն ալ ըրած է Քիւրտերուն, ուր կ'ըսէ նորէն, ...պէտք է ձերբակալեն եւ իշխանութեանց յանձնեն «Քիւրտ Դեմոկրատ կուսակցութեան դաւադիրները»:

Ծանօթ է որ այս կուսակցութիւնը արգիլուեցաւ եւ Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը՝ Ալիք, որ Օգս. 18ի իր թիւին մէջ կը ծանուցանէր՝ «Ալիք»ի յաջորդ թիւում կարդացէք՝ Քիւրտիստանի Դեմոկրատ կուսակցութեան առաջնորդն է խօսում, Ալիքի սեփական թղթակցի հարցազրոյցը Ղասեմլուի հետ», յաջորդ օրը, Օգս. 19ին, չէր հրատարակեր այդ հարցազրոյցը եւ որեւէ ակնարկութիւն ալ չէր ըներ, շատ հասկնալի պատճառներով: Այդ թիւին մէջ սակայն կային Խոմէյնիի յայտարարութիւնները ուր կ'ըսէր. «մենք սխալեցանք եւ ազատութիւն տուինք բոլորին: Կուսակցութիւնները եւ թերթերը չարաչար չահագործեցին մեր տուած ազատութիւնները: Մենք այլեւս ազատութիւն պիտի չտանք ոչ ոքի եւ միայն քանի մը կուսակցութիւններ եւ քանի մը թերթեր կրնան մնալ ու գործել: Թող մեզ վայրենիներ կոչեն, բայց մեր որոշումն է, որ մեր ճամբան քալենք: Էզզէդդին Հուսէյնի եւ Ղասեմլու դաւադիրներ են եւ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը դաւէ մեզի դէմ»:

× Ֆրանս – Էնթէր ձայնասփիւռի կայանէն, Հինգշաբթի իրիկուն «Հեռաձայնը կը հնչէ» յայտագրին հիւրն էր Շափուր Պախթիար, որու համար Խոմէյնիի անկումը «թուաբանականօրէն» անխուսափելի է, առաւելագոյնը 5–6 ամիս ժամանակամիջոց կու տայ:

× Հինգշաբթի օր, շուրջ 30 Քիւրտեր խաղաղօրէն գրաւած են Պօպուր կեդրոնի մօտ Սէն – Մէռի եկեղեցին, բողոքելու համար «Քիւրտիստանի ջարդերուն դէմ»:

Ցոյց մըն ալ նախատեսուած էր Ուրբաթ օրը ժամը 18.30ին Փարիզի պարսկական դեսպանատան առջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ժ. ՍԵԿԻ չի հասկնար որ Էտմոն Մէռ հանդիպում մը առաջարկէ Սեպ. 7էն եաք մինչ հարկ է այսօր իսկ հանդիպիլ եւ ոչ թէ միայն ՍԷ.ԺԷ.ԹԷ. եւ ՍԷ.ԷՖ.ՏԷ.ԹԷ. այլ՝ 5ով: Ծանօթ է որ Սեկիի որոշումը «գործի անցնելու» Սեպ. 3 – 7, զոր Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը ինքնագլուխ տուած էր առանց առաջարկելու միւս սենտիքաներուն, լաւ ընդունելութիւն չէր գտած:

Սեկիի այս նոր հրաւէրին անմիջապէս ո'չ բաւ Բանուորական Ուժը: Միւսները աւելի ճկուն պատասխաններ տուած են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Տնտեսութեան նախարարին համար եթէ գիները (պտուղ – բանջարեղէն մանաւանդ) բարձրացած են գլխաւոր յանցաւորը՝ սպառողն է… Այս կարծիքը վրդոված է նոյնիսկ Ֆիկառօն, որու մէջ Կզավիէ Մարքէթի խմբագրականով մը, կ'առաջարկէ որ «աւելի լուրջ» բացատրութիւններ գտնուին…:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան պարագլուխը՝ Էնրիքօ Պէրլինկուէռ, Թոլիաթթիի մահուան 15ամեակին առթիւ, կրկին հրապարակ կը դնէ «պատմական համաձայնութեան» ծրագիրը: Ռինաշիթա թերթին մէջ լոյս տեսած յօդուածով մըն է որ Պէրլինկուէռ ուրիշ ելք չի տեսներ:

ՈՍԿԻՆ «պատմական» մրցանիշ մը եւս կոտրեց, Հինգշաբթի: Նափոլէոնը հասաւ 429,50ի Փարիզի սակարանը:

ԹԻՖԼԻԶԻ Զարիա վոստոքա թերթը կը յայտնէ թէ Կովկասի մէջ մուրացկանները շատ հարստացած են: Կը նկարագրէ «տիպար մուրացկանը», ընդհանրապէս հանգստեան կոչուած բայց ընտանիքի տէր, օրական միջին շահը 20 – 25 ռուբլի է, քիչ մը աւելի՝ տօնական օրերը: Թերթը կը յիշէ Մուրատաշվիլիի մը պարագան, որ թաղումներու ալ «յաճախորդ» է եւ տունի եւ պարտէզի տէր է: Բայց «ախոյենուհին» Մարիա Կորկաձէ անուն մէկն է, որ ձերբակալուած ատեն տասը հազար ռուբլի ունէր իր վրայ եւ բաւական ալ պարտաթուղթեր:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Օգս. 10 – 13)

«ՏԱՐՕՆ – ՄՈՒՇ» ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Ախուրեան շրջանի Երազգաւորս գիւղին ազգագրական բնոյթի պարախումբը, որ ծանօթ է «Տարօն – Մուշ» անունով, մէկ շաբաթ շարունակ հայկական ժողովրդական պարեր ներկայացուցած է Զալթր, Թոփթի, Մեծ Սալա, Կարմիր Խրիմ հայկական գիւղերուն մէջ: Վերոյիշեալ գիւղերը կը գտնուին Ռոստով մարզին Միասնիկեան շրջանը: Շրջանի հայութիւնը մեծ ուրախութեամբ կը դիմաւորէ Հայաստանէն ժամանած խումբերը:

×

ՍՓԻՒՌՔԷՆ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐ

Սփիւռքէն ժամանած 63 պատանիներ եւ պարմանուհիներ իրենց արձակուրդը անցուցած են «Հայկական Արտեկ» կոչուած պիոներներու ճամբարին մէջ: Ժամանած են հետեւեալ երկիրներէն.– Ֆրանսա, Յունաստան, Աւստրիա, Իրաք, Գանատա, Սուրիա, Անգլիա, Քուէյթ: Ամէն տարի արտասահմանէն երկու սեռէ պատանիներ Հայաստանի գեղատեսիլ վայրերուն մէջ հաստատուած ճամբարները կ'օգտագործեն, իբրեւ արձակուրդի վայր:

Օգոստոսին Հայաստան այցելած են նոյնպէս 30 աշակերտներ Դամասկոսի հայկական դպրոցներէն: Յաջորդաբար այցելութիւններ տուած են Գառնի, Գեղարդ, Սեւան, Ծաղկաձոր, Սարդարապատ, ինչպէս նաեւ Երեւանի թանգարաններն ու մշակոյթի կեդրոնները:

Էջմիածինի մէջ ընդունուած են Վազգէն Ա.ի կողմէ:

×

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Յառաջիկայ տարի պիտի յիշատակուի Մարտիրոս Սարեանի ծննդեան 100ամեակը: Այս կապակցութեամբ յոբելենական յանձնախումբ մը կեանքի կոչուած է, գլխաւորութեամբ Կ. Դեմիրճեանի:

Յոբելենական պաշտօնական հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Երեւանի մէջ: Այլ հանդիսութիւններ ալ նախատեսուած են Լենինական, Կիրովական եւ Հայաստանի միւս մեծ քաղաքներուն համար: Նկարիչին արուեստին նուիրուած նստաշրջաններ պիտի կազմակերպուին Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի հիմնարկութեան, Նկարիչներու միութեան եւ գեղարուեստի ու թատրոնի հիմնարկութեան կողմէ:

Օրաթերթերն ու ամսաթերթերը, ձայն – պատկերասփիւռը լայն գիծերով պիտի մեկնաբանեն նկարիչին արուեստը եւ կեանքը: Նախատեսուած են դասախօսութիւններ:

Հայաստանի հրատարակչականը լոյս պիտի ընծայէ ալպոմ մը, ուր պիտի ամփոփուին նկարիչին լաւագոյն ստեղծագործութիւնները (վերատիպ): Հայերէն եւ ռուսերէն լոյս պիտի տեսնէ երկրորդ անգամն ըլլալով արուեստագէտին «Իմ կեանքից» ինքնակենսագրականը: Այլ աշխատութիւններ պիտի ամբողջացնեն շարքը:

Յոբելենական ձեռնարկներու կարգին պիտի ներկայացուին անոր նկարները՝ ցուցահանդէսի մը ընթացքին: Յատուկ կրծքանշան մը հրապարակ պիտի հանուի, ինչպէս նաեւ Սարեանի դիմանկարով թղթատարի ծրարներ, յուշանուէրներ եւայլն:

Նկարիչին յոբելեանին նուիրուած հանդիսութիւն մըն ալ տեղի պիտի ունենայ Մոսկուայի մէջ:

×

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԸ

Նախապատրաստական անհրաժեշտ աշխատանքները կատարուած են, որպէսզի ճարտարագէտները երկրորդ ռէաքթօրը հաստատեն հիւլէական ելեկտրակայանին մէջ:

Հայաստանի հիւլէական ելեկտրակայանը, որ առաջինն է Անդրկովկասի մէջ, տարեվերջին յաւելեալ ելեկտրականութիւն պիտի հայթայթէ Անդրկովկասի ելեկտրական ցանցին:

Ներկայիս Հայաստանի ելեկտրուժին տարեկան տարողութիւնը 12 միլիառ քիլովաթ – ժամէն աւելի է: Ելեկտրակայանին շինութիւնը աւարտելէն ետք, տարողութիւնը պիտի հասնի 16 միլիառ քիլովաթ – ժամի:

×

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

× Գորիսի տնկարանին մէջ երեք տարիէ ի վեր ընկուզենիներու պուրակ մը ծաղկած է 70 հեկտար տարածութեան վրայ: Պատուաստի ճամբով առաւել բերքատու ընկուզենիներ ձեռք ձգուած են: Տեղական ընթացիկ ծառերէն աւելի լաւ կը նկատուին ընկոյզի որակին տեսակէտով: Ծիլեր ղրկուած են Կիրգիզիա: Յառաջիկայ տարի 200.000 տունկեր պիտի ղրկուին խորհրդային այլ Հանրապետութիւններ:

× Խորհրդային «Մոսֆիլմ»ին 60ամեակին առթիւ ժապաւէններու շարք մը ներկայացուած է Երեւանի եւ այլ քաղաքներու մէջ:

× Պարուսոյց Բորիս Էյֆման բեմապար մը յօրինած է: «Յաւերժական Շարժում» բեմապարին երաժշտութիւնը հիմնուած է Ա. Խաչատրեանի ջութակի քոնչերթոյին վրայ: Բեմապարը, վերջերս, ներկայացուած է Մոսկուայի պետական կեդրոնական համերգի սրահին մէջ՝ Լենինգրադի պարախումբին կողմէ:

× Ինքնաշխատ սարքերով պիտի բանի այսուհետեւ Զարենցաւանի հաստոցաշինութեան գործատան ձուլարանը:

× Երեւանի ինքնաշարժի գործատան մէջ նախագծուած է հանրակառք մը, որ քարաւանի դեր պիտի կատարէ: Զբօսապտոյտներու սահմանուած հանրակառքը ունի նստարաններ, որոնք կրնան ննջատեղերու վերածուիլ. կայ ճաշասեղան, լուացարան եւ կազօճախ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 35Ր Դ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Fluctuat Nec Mergitur (*)

Քաոամեայ դերութիւն: Սոսրերկրեայ երկունք: Յեղափոխական, դաւադրական խլրտումներ: Ապա կռիւ ճակատ ճակտի, ներքին ու արտաքին ուժերով:

Եւ անգամ մը եւս, այս անգամ եւս փրկուեցաւ Փարիզը: (Ամբողջ Ֆրանսան):

Փարիզը՝ լուսածնցուղ ոստան լպրծուն պողոտաներով.

Բոցավառ հնոց յեղափոխութեան եւ ազատութեան.

Վառարան անեղծապործ աշխատանքի եւ լուսապայծառ իմացականութեան.

Շնորհք: Քմայք: Պչրանք: Համայնապիտարան սանձակոտոր վայելքի.

Կապիտոլ եւ Տարպեան ժայռ.

Ներդաշնակութիւն եւ լաբիւրինթոս.

Արգանդ խոլական փորձութեանց եւ խոր վիրապ համայնակուլ.

Պատնէշ հոգեւոր եւ ժամանակակից Անի հազարումէկ եկեղեցիներով.

Մշտավառ ատրուշան գիտութեան եւ արուեստի:

Ծաղկաստան ազգային եւ միջազգային մշակոյթի:

Բաբելոն ոսկեթաթախ եւ պանթէոն փառաց:

Բոյն սկեպտիկ անխշխանութեան եւ ակադեմական իմաստութեան:

Հանճար խաղաղական եւ փոթորիկ տիեզերական:

Հորիզոն անծայրածիր եւ բարձունք անվախճան:

Տապան յաւիտենական, որ «կը տատանի, բայց չընկղմիր»:

×

Դեռ երէկ չէ՞ր, – 1944 Օգոստոս 19–25:

Կ՚ըսես՝ ընտանի երգի մը արձագանգն էր որ կը սարսէր քաղաքը.

Մենք չենք ուզեր ազատ կամքի բռնութիւն...

Եւ «պատնէշամարտ»: Ըմբոստացում եւ ծառացում բոլոր փողոցներուն մէջ: Սլացք չանթարձակ եւ գրոհ դէպի մահ: Ճակատամարտ անհաւասար ուժերով: Ճգնաժամ արեան եւ մահուան քրտինքներու մէջ:

Ու պատնէշներ, պատնէշնե՛ր: Բոլոր անցքերուն եւ բանուկ փողոցներուն մէջ: Հրապարակներու վրայ:

Ծառեր արմատախիլ հաստաբուն կոճղերով: Այլազան կահկարասիներ, խոհանոց եւ մառան եւ չոեմարան փողոց թափած: Սալայատակներ քարուքանդ: Կիսակործան կառքեր, սայլեր, ինքնաշարժներ, հեծելանիւներ, մեքենաներ, սնտուկներ, երկաթի կտորներ, ձողեր, գերաններ խառնիխուռն: Գամեր: Ցիցեր: Պայթուցիկներ: Ու գնդացիր:

Սպառազէն, սպառնալից ցանց մը ամէն տեսակ խոչընդոտներու, որպէսզի թշնամին չկարենայ ճամբան շարունակել: Ամրոց: Թաքստոց: Նշանառութեան կայան: Խարխափ:

Allons enfants de la Patrie!

Եթէ Հայերէ՜ն գիտնային.

Յառաջ ընթացանք եղբայրներ,
Մարտի հրաւէր կարդալով...

Շատո՜նց արձակուած էր հրամանը, հաստ եւ անդիմադրելի: Մարտակոչ՝ բերնէ բերան: Լեռնէն: Անտառէն, – այլեւս պատմական «մաքի»էն: Ագդանրչան ձայնասփիւռ ալիքներով: Բազմալեզու թռուցիկներով: Ականջ ականջի եւ աչք աչքի:

Դեռ Յունիս – Յուլիսին՝ խանգարուած էր առօրեայ կեանքը: Երկաթուղիները կրճատուած: Յետոյ յանկարծ դադար ամբողջ գիծերու վրայ: Փապուղին կանգ առած: Թղթատարը պատահական: Ոստիկանութիւնն իսկ ձեռնթափ: Գործադուլ: Օգոստոս 18ին՝ վերջին թերթերը գերմանաշունչ:

Իսկ չարաթներէ ի վեր՝ անվերջ կարաւաններ իրարու ետեւէ, նահանջի ճամբուն վրայ: Հրասայլերով, թնդանօթներով, սպաներով եւ զինուորներով: Լեռնակուտակ բեռներով: «Կ՚երթա՜ն կոր...»

Եւ Օգոստոս 18ի գիշերն իսկ՝ յարձակում նախաձեռնութեամբ Ներքին Ուժերու: Գրոհ դէպի Ոստիկանութեան Վերատեսչութիւն եւ Քաղաքապետարան: Ապստամբութիւն: Եռագո՜յն: Մարտագոռ կանչեր Փարիզի քսան թաղամասերուն մէջ: «Կռուեցէ՛ք, տղե՛րք»:

Տարերային էր շարժումը եւ վարակիչ:

Խմորուած՝ նախնական միջոցներով:

Խրախուսուած ներսէն եւ դուրսէն: Ե՛ւ բարոյապէս, ե՛ւ նիւթապէս: Հետղհետէ յարաճուն, ծաւալուն ալիքի մը վերածուած: Գիւղէն լեռը, լեռնէն քաղաքը: Ծայրագաւառէն մինչեւ կեդրոնը, հազարումէկ շօշափուկներով: Դպրոցէն, պահականոցէն, գարենոցէն մինչեւ պետական պաշտօնատունն ու առեւտրական գրասենեակը: Զօրանոցէն մինչեւ շուկան: Ակադեմիայէն, Թատրոնէն, Օփէրայէն, Թանգարանէն մինչեւ ընտանեկան բոյները եւ Շան գ՚Էլիզէի «գիշերարոյները»: (Քանի՛ հերոսուհիներ, ըմբոստներու բազմութեան մէջ):

Ոչ մէկ բացակայ որեւէ հոսանքէ: Բացական իրաւունք չունի:

Եւ առոր համար ալ՝ ազգային միութիւն: Միաբանութիւն խօսքի եւ գործի:

Երբեք այնքան միախառնուած չէին թացն ու չորը: Աջն ու ձախը: Կաթոլիկն ու բոլշեւիկը: Բանաստեղծն ու քահանան: Կռչկոռ կապած ափերով բանւորն ու ճերմակ ձեռնոցներով քաղքենին: Գիւղացին ու գիտունը: Զօրավարն ու ակադեմականը:

Ու երբեք այնքան սրտառուչ համերաշխութեամբ արտասանուած չէին սովորական կանչեր ու նշանախօսքեր, – Ազգ եւ Հայրենիք: Ժողովուրդ եւ Ազատութիւն: Ազգային Ճակատ եւ «անցուկը մոռցուկ»: Հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն...

Եւ բազմազգի բազմութիւններ՝ կրակի գիծերուն վրայ: Անոնք որ «օտար» կը կոչուին ամէն երկրի մէջ: Ու նաեւ Հայեր:

Պատահա՞ծ է որ հայկական արիւնը եփ չելլէ, որեւէ յեղափոխութեան մէջ: Որեւէ ճակատի վրայ:

Զմշկածագցի Աշոտ մը չէ՞ր որ Ամերիկայէն Սպանիա թռաւ 1936ին, զոհուելու համար յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Ու դեռ Հայաստանեայց գերիներ, – «լէգէոնական» – ընդդէմ ըստ լեռը բարձրացած, թեւ թեւի մաքիականներուն հետ, մինչ կը կարծէին թէ զանոնք թեւատելու պիտի ծառայեն:

×

Լրագրական ցիրուցան տեղեկութիւններն ու զանազան գրքոյկներ դեռ չեն պարզեր Ֆրանսայի Դիմադրական Ճակատին գործունէութեան ամբողջ պատկերը: Ջեռնհաս պատմագիրներու յանձնախումբ մը հում նիւթեր կը հաւաքէ, ըրբացնելու համար անոր վաւերական յիշատակարանը:

Այստեղ ալ միայն բազուկը չէր որ ճակատ ճեղքեց անհնարին յանդգնութեամբ, այլ եւ գրիչը: Ինչպէս ամէն յեղափոխական շարժումի առեն:

Ամբողջ գաղտնի գրականութիւն մը խըմորուեցաւ թաքստոցներու եւ թաւուտքներու մէջ: Երգեր տառապանքի, ատելութեան ու վրէժի: Տաղեր, որ յաճախ կը յիշեցնեն մեր նախնական շրջանի ազգասիրական, հայրենասիրական, յեղափոխական տենչերն ու խոյանքները.–

Դպրոցականի տետրակներուս վրայ,
Գրասեղանիս եւ ծառերուն վրայ,
Աւազին եւ ձիւնին վրայ
Քու անունդ կը գրեմ,–
Ազատութիւն
(Փօլ Էլիւառ)

Զա՛յն տուր, Միքայէլ (Նալբանդեանց).

Ես անբարբառ մի մանուկ՝
Երկու ձեռքս պարզեցի,
Եւ իմ անզօր թեւերով
Ազատութիւն գրկեցի:

Սրբազան ատելութեան եւ ցասումի գերագոյն պահու մը, Պետրոս Դուրեան կը մռնչէր. («Երգ Պատերազմի»):

...Արդ քաջալանջ
Նետուինք յառաջ:
Սուր մը յագուրդ
Վատ եւ անգութ՝
Թող թշնամւոյն
Խմէ արիւն...

×

1942 – նոյնպէս օտարի լուծին տակ ըմբոստացած Ֆրանսայի գիւղէտն է որ կը մրմնջէ.

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Ագռաւներուն սեւ թռիչքը
Մեր դաշտերուն վրայ:

Բարեկամ, կը լսե՞ս
Խուլ աղաղակները
Շղթայակապ երկրին:

Օ հէ՜յ, ռազմիկներ,
Բանուորներ եւ գիւղացիներ,
Մարտակո՛չն է:

Այս իրիկուն թշնամին
Պիտի ճանչնայ գինը արեան,
Եւ արցունքներուն...

×

Ձեմ գիտեր հրատարակուա՞ծ է գիրք մը, որ պատմէր լեռան դերը ժողովուրդներու ազատագրական պայքարին մէջ: Լեռը՝ խորհուրդ եւ խարիսխ ազատութեան եւ ներշնչարան երկնառաց:

Լեռը՝ իր բարձրաբերձ քարաժայռերով, որոնց կատարներուն վրայ հերոսները «Փառք ի բարձունս» կ՚երգեն արծիւներուն հետ: Լեռը՝ անդաւաճան թաքստոց եւ յաւիտենական պատնէշ: Լեռը, ուր ըմբոստ հոգիները կը պայծառանան, կը ծաւալին ու կը ճարճատին փոթորկաձայն, ի խնդիր ազատութեան:

Այս անգամ ալ, քաղաքին հետ, քաղաքէն առաջ լեռն էր որ պոռթկաց, – այն որ «մաքի» կը կոչեն, փոխ առնելով Քորսիքայէն:

«Լեռնե՛ր, սէգ լեռնե՛ր» Հօթ Սավուայի եւ Իզէրի, Իոնի եւ Ռոտէզի, անդընդախոր ձորերով եւ անմատչելի բարձունքներով, ինչպէս մեր հայրենի աշխարհին մէջ: (Ողջո՛յն ձեզ, Սասուն, կամ Զէյթուն կամ Սիւնիք): Վերքօ՛ր: Թաւուտք: Մացառուտք: Անտառ ամեհի եւ անթառամ:

Լեռներ, ուր ինչպէս ամբողջ Եւրոպայի տարածութեան վրայ, բոլոր ապըստամբ երկիրներուն մէջ, ազատութեան կանչերը կ՚ուռէին, կ՚աճէին, կ՚արձագանգէին սահմանէ սահման: Ուր, փոխան ամենակալ այլ անկար Աստուծոյ մը, օդանաւերն ու անկարգելներն էին որ երկիր կ՚իջնէին, ահեղ եւ արդիական սպառազինութիւններով: (Մեր հայրենի Աստուածը ո՛չ օդանաւ նահիլ գիտէր, ո՛չ ալ անկարգել):

Ֆլուքթուաթ նէք մերժիթուռ: Միայն Սէնի՞ վրայ:

Նոյն գաղտնիքը չունի՞ն մեր գետերն ալ, – Արա՛քս, Եփրատ, Արածանի...

1944 ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(*) Ալիքները կը զարնեն, բայց նաւը չընկղմիր. կը տատանի, բայց չընկղմիր: Փարիզ քաղաքին խորհրդանշանը:

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Սինեմայէն դուրս կատարեալ գիշեր էր այլեւս ու կը մնար գործադրել վերադարձի ծրագիրս: Մայրիկէն եւ հօկիչներէն վախ չունէի ուշացումիս համար: Պատասխանս պատրաստ էր: Դուռը գոց է, գիտեմ: Կը ծեծեմ, կը բացուի: Եթէ հարցընեն մայրիկս ուր է, կ՚ըսեմ, ահա՛, մինչեւ հոս հասցուց եւ գնաց:

Բուն խնդիրը ճամբան էր: Նեղ փողոցներէն վախ չունէի, բայց որբանոցի թաղամասէն առաջ կար Պապ էլ Ֆըրճի կանաչեղէններու վրան գոց շուկան, ուրկէ պէտք էր անցնիլ պարտադրաբար, եւ այդ վայրը բոլորովին մութ ու ամայի կ՚ըլլար գիշերը: Կը կարծէի այդ դժուարութեան ալ յաղթել, գործադրելով Խաչիկին պատուէրը.– «Երբ մինակդ մութ տեղ մը ըլլաս եւ վախնաս, «Լուսին չկար» երգէ, բարձր ձայնով, չես վախնար»:

Բայց երբ հասայ շուկային, սարսուռ մը անցաւ մարմինէս: Մութ քարայրի մը բերանին պէս բաց, խաւարի պատ մը ելաւ առջեւս: Ոչ թէ երգել, բերանս անգամ չէի կրնար բանալ եւ ուժով կը սեղմէի ակռաներս: Լռութիւն, ամայութիւն, մթութիւն...

Ետ դարձայ, լուսաւոր հրապարակը, գրեթէ վազելով: Ինծի այնպէս կու գար, թէ անանուն «բաներ» կան շուկային մէջ եւ կը սպասեն, նոյնիսկ հիմա կրնան հասնիլ ետեւէս: Հանդարտութիւնս գըտայ լոյսերուն մէջ, Պապ էլ Ֆարաճի աշտարակին մօտ, բայց վախին տեղ, խուլ մտահոգութիւն մը սպրդած էր մէջս: Ինչպէ՞ս անցընել գիշերը: Աշտարակին վըրայ խոշոր ժամացոյց մը կար որ ժամերը կը զարնէր, բայց ես գաղափար չունէի ոչ ժամացոյցի եւ ոչ ալ ժամերու մասին: Մութը իջաւ՝ գիշեր է, արեւը ծագեցաւ՝ ցերեկ կ՚ըլլայ: Բայց որքա՞ն պիտի սպասեմ որ արեւը ծագի: Հակառակ ամառ ըլլալուն, սկսած էի մսիլ: Գիշերը ցուրտ է, ի՞նչպէս պիտի լուսցնեմ...

Հրապարակին լայնքին ու երկայնքին շրջան մը եւս ըրի, բայց չահեկան նորութիւն մը չտեսայ: Սկսած էի յոգնիլ, նոյնիսկ գզջալ ըրածիս վրայ: Ելեքտրական լոյսերը, սինեման, պտոյտներս եւ ազատութիւնս բոլորը միասին կու տայի հիմա որ կարենամ երկարել խոնջ մարմինս որբանոցի խշտեակիս վրայ: Բայց ուշ էր: Ճար չկար, պէտք էր սպասել արեւին: Մտամոլոր ու չուար, անգգալիօրէն կանգնած էի մսագործի խանութի մը առջեւ ուր քէպապ կ՚եփէին ու սեղաններու առջեւ ճաշողներ կային: Ներսէն մարդ մը ելաւ, հացի մը մէջ միս կտորներ, եւ ինծի երկարեց: Նախ չըհասկցայ, մարդուն կը նայէի, բայց հակառակ բարի ժպիտին կարծես թէ օձ մը խայթեց կուրծքս: Մուրացկան կարծած էր: Փախայ այդտեղէն, մինչեւ հրապարակին վերի կողմը, ինչպէս փախած էի մութ շուկայէն:

Կռթնած եմ գոց խանութի մը փեղկին ու կը մտմտամ, ելք մը փնտռելով անել կացութեանս: Այդ վիճակին մէջ կամաց կամաց ծունկերս կը սկսին կթոտիլ եւ ինքնաբերաբար կը սահիմ գետինը ու կը նստիմ, հաճելի թմրութեամբ մը: Գէշ չէ դիրքս: Անցորդներ չկան մայթին այդ կէտէն եւ կարելի է այդպէս կկզած դիրքով սպասել լոյսը բացուելուն...

Վերջին մտածումս կայմեց տեղս: Անկէ վերջ եղածը կէս – գիտակցական կէս – քուն վիճակի մը մէջ ծփացող տարտամ յիշողութիւններ են միայն: Կը զգայի թէ սաստկացող ցուրտէն աւելի կը կծկուիմ գետինը, մէկ թեւս գլխուս տակ եւ միւս ափս գլխուս վրայ, բայց նոյն ատեն կակուղ ջերմութիւն մը զգալով կոնակէս, որ թեթեւ շփումով մը աւելի կը սեղմուէր ինծի:

Արթնցայ սոսկալի աղմուկէ մը: Հարիւրաւոր մուրճեր մէկ անգամէն սկսան զարնել հարիւրաւոր սալերու վրայ: Ինծի հետ վեր ցատկեց քովս երկարած խոշոր շունը եւ սկսաւ կատաղօրէն հաչել: Ձիաւորներ կ՚անցնէին, սարսելով հրապարակը եւ կայծեր հանելով սեւ քարերէն: Հեծեալ ժանտարմներու ջոկատ մըն էր, որ քառասմբակ ուղղուեցաւ հրապարակին վարի ծայրը եւ կանգ առաւ աշտարակին առջեւ: Շուրջս ծրարս փնտռեցի, ու տեսայ քանի մը քայլ անդին, քըրքըրուած ու պատռտած, ծիրանները եւ պանիրի կտորներ ամէն կողմ: Խաչիկին լեզուն չկար: Սիրտ չըրի հաւաքելու եւ սկսայ քալել դէպի ձիաւորները: Շունը կու գար ետեւէս, պոչը արագ – արագ շարժելով...

(Շար.– 6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Ա. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Հայկական Առաջին Համագումարի կազմակերպիչ Մարմինը հրատարակութեան խնդրանօք, մեզի ղրկած է հետեւեալ տեղեկատուութիւնը, ուր Պատուելի Գառնուգեան կը պատասխանէ իրենց ուղղուած հարցումներու:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Առաջին Հայկական Համագումարի գումարման առիթով, զանազան երկիրներու հայ հասարակութենէն ստացուած հարցումներուն գոհացում տալու համար, համադրած ենք ներկայ հարցում – պատասխանը, որ խտացումն է մեզի ուղղուած հարցումներուն՝ իրենց համապատասխան բացատրութիւններով: Կը յուսանք որ այս ձեւով, կարելիութեան սահմաններուն մէջ, պատասխանած կ'ըլլանք բոլոր հարցումներուն:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Համագումար մը պատրաստելու գաղափարը ուրկէ՞ ծնունդ առած է:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— 1965ին: Եղեռնի յիսնամեայ յուշատօնին առիթով, Զուիցերիոյ Միջին Արեւելքի պաշտօնական թղթակիցին հետ համաձայնեցանք այդ առիթով քանի մը զեկուցում ընել: Ես Պէյրութ գացի եւ զեկուցումը ըրինք: Պէտք է նշեմ որ այդ յուշատօնը մեծ տպաւորութիւն ձգեց եւ նոյն ատեն իմ խորհելակերպիս վրայ յեղաշրջական ազդեցութիւն ունեցաւ: Այդ յուշատօնին էր որ ես դէմ յանդիման եկայ երկու մեծ իրողութիւններու: Մէկ կողմէն այդ բազմութիւնը եւ անոր մէջ թաքնուած կարելիութիւնները, միւս կողմէն միջազգային գետնի վրայ վճռական քայլ մը առնելու մեր անզօր վիճակը: Այս երկու իրողութիւնները իմ յետագայ մտածումներուս կեդրոնական նիւթը դարձան: Բայց ի՞նչ ընել: Ինչպիսի՞ միջոցներով այս անզօր բազմութիւնը ուժի վերածել: Այս էր էական հարցը: Գրեթէ հինգ տարիներ այս հարցով զբաղեցայ: Արձակուրդներուս ընթացքին հայ գաղութները այցելեցայ եւ հայ փոքրամասնութիւններու մասին իմ սերտողութիւնս ըրի: Եզրակացութիւնս սա եղաւ,— Սփիւռքը ապագայ չունի օտար երկիրներու մէջ եւ այս ընթացքով անիմաստ խլեակի մը պիտի վերածուի, եթէ... եթէ վճռական քայլ մը առնելով այս ընթացքին առաջքը չառնուի: Մտքիս մէջ ծնունդ առաւ գրքի մը հրատարակութիւնը: Նիւթը պատրաստ էր, միայն համադրութեան համար ժամանակի կը կարօտէր: 1975ի Յունիս ամսուն երեք շաբթուան արձակուրդիս եւ գրքոյկը պատրաստեցի: 1976ի սկիզբը «Վերադարձ դէպի Այրարատեան Լեռնաշխարհ» խորագրով գրքոյկը հրատարակուեցաւ: Վերջին էջին վրայ կոչ մը ըրի: 1978ին, Սան Սթեֆանոյի եւ Պերլինի դաշնագրերուն հարիւրամեակին առիթով Համահայկական Համագումար մը կազմակերպել Լօզանի մէջ: Բարեբախտաբար գտնուեցան ողջմիտ անհատներ եւ խումբեր, որոնք գաղափարը գործի վերածելու վճռակամութիւնը ցոյց տուին: Լօզանի ծրագիրը դժբախտաբար թէ՛ մեր անփորձառութեան եւ թէ Լիբանանի դէպքերուն հետեւանքով չիրականացաւ: Բայց արդիւնքը յառաջիկայ համագումարն է:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Նիւթապէս ո՞վ կ'օժանդակէ համագումարին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Աս հարցումին պատասխանը շատ կարճ է եւ կտրուկ: Ո՛չ մէկ կազմակերպութիւն: Մինչեւ հիմա եղած ծախքերը մենք մեր անձնական միջոցներով կատարեցինք: Համագումարի ծախքերուն համար դիմած ենք մեզի ծանօթ բարեկամներու եւ հայրենասէր ազգայիններու, որոնք խոստացած են օժանդակել:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ է Համագումարին նպատակը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Այս հարցումը անշուշտ ամէնէն էական հարցումն է եւ պատասխանելու համար կարգ մը ցուցմունքներ ընելու եմ որպէսզի յստակ ըլլայ:

Եղեռնէն եւ տարագրութենէն ետք օտար պետութիւններ մեզ որպէս գաղթականներ մեծաւ մասամբ Միջին Արեւելեան երկիրներ տեղաւորեցին: Այս երկիրներուն մէջ մենք բազմացանք եւ կըրցանք մեր գոյավիճակը բարելաւել: Բայց Երկրորդ Պատերազմէն վերջ Միջին Արեւելք քաղաքական եւ ընկերային վերիվայրումներու ողբերգական դաշտ մը դարձաւ: Իսրայէլ – Պաղեստինեան, ինչպէս նաեւ քարիւղի սուր պայքարի շըրջագիծին մէջ մեր երբեմնի ծաղկեցուցած եւ զարգացուցած գաղութները ըսկըսան մէկը միւսին յաջորդելով տարրալուծուիլ եւ ոմանք ալ բոլորովին քայքայումի ենթարկուեցան: Այս կրնայ միջազգային քաղաքական խաղ եւ նոյնիսկ դաւ մը ըլլալ, այն նպատակով որ Հայ զանգուածները Թուրքիոյ սահմանակից երկիրներէն հեռացուին: Որոշ տուեալներ չունիմ, բայց ախտանշաններ կան: Ամէն պարագայի մէկ բան որոշ է: Մեր Միջին Արեւելեան երկիրներու մէջ ծաղկեցուցած գաղութները այսօր ողբալի վիճակ մը կը ներկայացնեն: Սեւ եւ Ճերմակ Զարդէն ետք մենք ներկայիս Քարիւղի Զարդին զոհը կը դառնանք: Խըրատելով եւ կոչեր արձակելով, որ ժողովուրդը այդ երկիրներէն չհեռանայ, տարրալուծումի առաջքը կարելի չէ առնել: Ժողովուրդի մը ֆիզիքական ապահովութեան հարցը ամենակարեւոր հարցերէն մէկն է եւ դժբախտաբար մենք մեր գաղութները ծաղկեցուցած ենք, բայց այդ գաղութներուն ապահովութեան մասին պէտք եղած միջոցառումներուն չենք դիմած:

Հոս պէտք է հիմնական, արմատական եւ յեղաշրջական քայլեր առնուին:

Հետեւաբար, Առաջին Հայկական Համագումարի անմիջական նպատակներէն մէկն է գաղութահայութիւնը աւելի ըզգայուն դարձնել (սանսիպիլիզէ) դէպի Հայկականութիւն եւ անոր մէջ ներդրել զոհողութեանց, յանձնառութեան եւ իմացական ճկունութեան (փոխան կաղապարուած միտքերու եւ նախապաշարեալ դիրքաւորումներու) ու լայնախոհութեան կենսական պայմանները, այսինքն՝ ըՍփիւռքը քաղաքական գիտակցութեամբ ըզգայուն դարձնել եւ իր մէջ թաքնուած կարելիութիւնները երեւան բերելով հզօր ուժի վերածել: Բնական է, այս համագումարը միայն սկզբնական քայլ մը նկատելու է եւ ինքնին, միջոց մը՝ շատ աւելի կարեւոր նպատակի մը: Այս ընթացքով Սփիւռքի հրատապ հարցը կըրնայ լուծուիլ: Նայեցէ՛ք, դարերէ ի վեր մենք մշակոյթ հոլոված ենք, մշակոյթ կերտած ենք, մշակոյթով պայքարած, եւ, ինչ որ Սփիւռքին կը վերաբերի, այս վիճակին հասած ենք: Զարմանալին այն է որ մենք տակաւին մըշակոյթ կը հոլովենք, եւ մեր զանգուածները մշակոյթի թմրեցուցիչով կը քընացնենք: Առանց ստորագնահատելու մըշակոյթի դերը, ժամանակը եկած է որ Սփիւռքը քաղաքական գիտակցութեան հիմնուելով արթննայ եւ պատրաստուի:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Չէ՞ք խորհիր որ քաղաքական ներկայ պայմաններուն տակ այս նըպատակները երազային դղեակներ են:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Կրնայ ըլլալ: Բայց մի՛ մոռնաք որ որեւէ իրողութիւն որ գոյութիւն ունի, երազներով, տեսիլներով եւ խորհրդանշաններով սկսած է: Առէք որեւէ պատմական դէպք եւ պիտի տեսնէք, թէ խորքին մէջ ամէն բանի սկիզբը երազ է, տեսիլք է, խորհրդանշան եւ գրի առնուած գաղափար է:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Բայց մենք երազները վաղուց ունինք ու մեր կուսակցութիւնները այդ երազները իրականացնելու համար տարիներէ ի վեր կը պայքարին: Ի՞նչ է ուրեմն Հայկական Համագումարին եւ կուսակցութիւններուն տարբերութիւնը, կամ ի՞նչ է Ձեր դիրքը կուսակցութիւններու հանդէպ եւ իրենց դիրքը Ձեր այս ձեռնարկին նկատմամբ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Այո՛, ճիշդ է թէ կուսակցութիւնները կը շարունակեն իրենց գործը: Ես ալ անձնապէս կուսակցութիւններու եւ յանձնառու կուսակցականներու հանդէպ մեծ համարում ունիմ: Փորձառութիւն եւ գաղափարախօսութիւն ունեցող կազմակերպութիւններ են անոնք: Այս իսկ պատճառով ես 1977ին անձնապէս քանի մը անդամներ մօտեցայ կուսակցական եւ եկեղեցական առաջնորդներու եւ առաջարկեցի որ իրենք նախաձեռնարկը ըլլան նման համագումարի մը: Զանազան պատճառներով այս փորձս չըյաջողեցաւ: Ի՛նչ ընել: Սպասե՞լ: Միջին Արեւելքը կ'եռայ եւ օրէն մէկը պիտի պայթի, եւ այս եռացող կաթսային մէջ մեր զանգուածները պիտի տուժեն: Պէտք էր սկսիլ, եւ մենք այդ վճռական քայլը առինք:

Հայ ուրիշ կէտ մը, զոր պէտք չէ մոռնալ: Կուսակցութիւնները՝ ժառանգուած կազմակերպութիւններ են: Մենք ունինք անդին «լուռ մեծամասնութիւն» մը, որ զանազան պատճառներով գոյութիւն ունեցող կուսակցութիւններէն դուրս մնացած է: Բաղձալի պիտի ըլլար որ կուսակցութիւնները հայութեան այս զանգուածը յանձնառու դարձուցած ըլլային: Եւ ուրեմն, պէտք է այս «լուռ մեծամասնութիւնը» զօրաշարժի ենթարկել: Այս չի նշանակեր նոր կուսակցութիւն մը ստեղծել:

Մեր ուղեգիծը յստակ է: Ուժերու կեդրոնացման եւ համագործակցութեան ճամբայ է եւ ոչ թէ՝ ուժերու անջատման եւ հակամարտութեան: 20րդ դարը մեր կեանքի բոլոր մարզերը յեղաշրջեց, միայն մեր մըտայնութիւնը չփոխուեցաւ: Եւրոպական երկիրներ ունին իրենց ուրոյն պետութիւնները, կառավարութիւնները եւ վարչամեքենաները: Սակայն նոյն այս պետութիւնները, «Եւրոպական պարլամենտ» մը ստեղծեցին: Նման քայլ մը, քաղաքական փորձառութեան եւ հասունցած մտքի արդիւնք է, ինչ որ հայ իրականութեան մէջ կը պակսի, եւ անպայմա՛ն մշակուելու է:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ կը խորհիք Հայաստանի մասին, եւ Հայաստանի հետ կապի մէջ մտա՞ծ էք:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Հայաստան մեր հայրենիքին մէկ մասն է եւ ես հպարտ եմ որ մեր մեծ դժբախտութեան մէջ մենք պըզտիկ բարեբախտութիւն մը ունեցանք Խորհ. Հայաստանի ծնունդով: Իմ համոզումս այն է որ իւրաքանչիւր Հայ, որ նախանձախնդիր է, պէտք է Հայաստանի զօրավիգ կանգնի եւ զօրացնէ մեր հայրենիքը թէ՛ թիւով, թէ՛ տնտեսութեամբ, թէ՛ գիտութիւնով եւ թէ՛ ճարտարարուեստական թեքնիքով: Համագումարի տրընչութեամբ անշուշտ կապ հաստատած եւ հրաւիրած ենք:

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ ակնկալութիւններ ունիք այս համագումարէն:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Մեծ ակնկալութիւններ կրնան մեծ յուսախաբութիւններու առաջնորդել: Հետեւաբար, յառաջիկայ համագումարը, ինչպէս արդէն յիշեցի, սկզբնական բայց վճռական քայլ մըն է եւ մեծ ակնկալութիւններ ունենալը սխալ պիտի ըլլար: Բայց մէկ ակնկալութիւն ունիմ,— Սփիւռքը քաղաքական գիտակցութեամբ զգայուն դարձնելով «լուռ մեծամասնութիւնը» զօրաշարժի ենթարկել:

Յուսամ որ Համագումարին մասնակցող ռեւէ անհատ անկեղծութեամբ եւ լըրջութեամբ մօտենայ հարցին, եւ աւելի կարեւորը, խօսքէ աւելի գործ կատարելու կամքը ցոյց տայ: Մենք շատ խօսած, շատ վիճաբանած եւ հետեւաբար շատ թանկագին ժամանակ վատնած ենք: Հիմա գործի, այն ալ վճռական գործի ժամանակն է: Անոնք, որոնք մտահոգուած են Սփիւռքի ներկայ վիճակով, զուտ ազգային գործ եւ զոհողութիւն ընելու պատրաստակամութիւնը ունին, հրաւիրուած են Առաջին Հայկական Համագումարին:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Իր միակ հոգն էր Նէնէթը: Ցողնակի քանի որ մեծ հոգի մը: Անհաղստութիւնը վերակած էր իր յառաջխաղացումին, առաջնորդէ աւելի նեղ եւ աւելի մութ նրբանցքներէ: Անոր մէջ երկուքն ալ իրենց յանցանքի բաժինը ունէին: Նախ Նէնէթ իր ջղայնոտութեամբ անկարող կը մնար կեղծելու, անտարբեր, ինքնավըստահ ու զուարթ ձեւանալու, իսկ երիտասարդը կը կարծէր հալածուիլ կնոջ դէմքին, պատող, տարակոյսով լեցուն ակնարկէն: Եւ փոխանակ հակազդելու կը մնար կրաւորական, յուսալով որ ան պիտի վարժուի իր վիճակին, պիտի համակերպի եւ նախկին դիւրակեցութիւնը պիտի վերագտնէ: Եւ տղան կը լռէր, բանի մը չէր ուզեր խառնուիլ, վէճերը ճաշէն վերջ կ'անցնէր անթելի գործիքին առջեւ, Նէնէթը թողլով առանձին, երկար, անվերջանալի ժամեր: Իրիկուն մըն ալ գործիքը խանգարուած գտաւ: Ըսին որ Պիպին խառներ ու աւրեր է զայն: Բայց ինչո՞ւ մէկէն կնոջ շրթները դողացին ծամածռութեան մը մէջ. ինչո՞ւ ան փղձկեցաւ լացով: Նէնէթն է որ զայն կոտրած էր դիտումնաւոր կերպով: Երիտասարդը ըմբռնեց:

Բայց հակառակ յաջորդ օրերուն մէջ տղուն կատարած ճիգին, կարելի չեղաւ տիրող ծանր մթնոլորտը պայծառացնել: Ատենը անգամ մը թունաւորիչ դէպքեր երկու երիտասարդները իրարմէ բաժնեցին:

— Պիտի ըսեմ Պիպի, մայրիկիդ պիտի ըսեմ, կը սպառնար կոստան երեկոյ մը տան դուռին առջեւ: Մանուկը Փիէռին գալը չնշմարելով պատասխանեց.

— Ես մայրիկէս չեմ վախնար որ. անոր մէկ ձեռքը իմ գրպանս է...

Եւ այս ըսած ատեն ձեռքը կը դարնէր տաբատի գրպանին: Առաջին անգամ ըլլալով Փիէռ սարսափելիօրէն ծեծեց զայն: Եւ որովհետեւ, չէր ալ ուզեր Նէնէթին ըսել իր բարկութեան պատճառը...

Ծաղիկներով ու պտուղներով բեռնաւոր, ժպտադէմ եւ զոհ՝ տուն եկաւ երիտասարդը: Ալ այս երեկոյ բան մը պիտի չպատահէր: Վճռած էր երջանիկ ըլլալ եւ ուժով ուժով համբուրեց իր սիրուհին: Միայն թէ նամակ մը եւս կար:

— Պիտի պատռեմ, ըսաւ Նէնէթ, պիտի պատռեմ, դուն չըսի՞ր թէ ալ նամակի պէտք չունիս: Ամէն անգամուն արտաքին պատճառներ կուգան կոր մեր հանդիստը խռովել:

Բայց որովհետեւ չէր կրնար մէկ ձեռքով պատռել, խածաւ նամակը եւ քաշեց: Ծանրաբեռնուած մեծ պահարան մըն էր ան որ կը դիմադրէր: Վերջապէս աղմուկով պատռեցաւ ու մէջէն վարդագոյն ժապաւէնի կտոր մը ինկաւ գետին: Տղան անմիջապէս լլեց կնոջ ձեռքէն ամէն բան, բացաւ, կտորները քով քովի դրաւ... իր գրած մէկ քանի երկտողերը, երկու լուսանկար, պզտիկ յիշատակներ... Մէջի պահարանին վրայ իրեն ծանօթ ձեռք մը գրած էր. «Մահուընէս վերջ վերադարձնել Փիէռին, Հրաչին միջոցաւ»:

Փըթիթ Լիզը ալ չկար:

(Շար.— 102)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ.— Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան 240 Ֆ.կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէնթ'էթիէնի մէջ Հայկական Տան մը գնումին ի նպաստ հետեւեալ նուէրները եղած էին առաջին առթիւ իսկ (Փեպրուարին).—

Սէնթ'էթիէնէն՝ Տէր եւ Տիկ. Ս. Մօղեան, Տէր եւ Տիկ. Ճ. Օճաճեան, Տէր եւ Տիկ. Ուզունեան, Տէր եւ Տիկ. Ք. Քարտիլեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Կուպադեան, Տէր եւ Տիկ. Պաշըրճեան, Տէր եւ Տիկ. Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Տէտէեան, Տէր եւ Տիկ. Եղիայեան, Տէր եւ Տիկ. Սարայտարեան, Տէր եւ Տիկ. Պ. Թորոսեան, Տէր եւ Տիկ. Թաշճեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Քարատայեան, Տէր եւ Տիկ. Ս. Մէյմարեան, Տէր եւ Տիկ. Կ. Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ. Ռ. Թէրզեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Թամիչեան, Տէր եւ Տիկ. Սէկալօն - Մուրատեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Օվիկեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Քէպապճեան, Տէր եւ Տիկ. Զուքիմեան, Պր. Բուրղօյեան, 1000ական Ֆ., Սէն Շամոնէն՝ Տէր եւ Տիկ. Ա. Այանեան, Լիոնէն՝ Պ.Ա. Օպօզեան (Դանիէլ Գասպարեանի յիշատակին), Այրի Տիկ. Շ. Օհաննէսեան, Սէնթ'էթիէնէն՝ Այրի Տիկ. Ա. Քիւրքճեան, Այրի Տիկ. Մ. Թաշճեան 1000ական Ֆ.:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները Պարոյր Պօճաճեանի մահուան առթիւ.— Պօքասեան ընտ. եւ զաւակները 400, ըժիչկ Թադօյեան 400, Կէտիկեան ընտ., Պր. Ռօքա Սէռա, Ստեփան Աւագեան 100ական Ֆ Այրի Տիկ. Ազնիւ Տէրտէրեան, այրի տիկ. Ազատուհի Շէկպօղոսեան, Տ. Տ. Կարապետ Ճանիկեան, Պր. Սարգիս Քէօսէյեան, Օհանեան ընտ., Խորանեան ընտ. 50ական Ֆ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

×

Մահազդ	140 փր.
Հոգեհանգիստ	75 փր.
Շնորհակալիք	75 փր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 փր.
Ծնունդ	75 փր.
Կը փնտռուի	25 փր.
Կ'ուզուի	40 փր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է: Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիթրօյթէն (Ամերիկա) Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Գուզուտեան կը նուիրեն 100 Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, ի յիշատակ Ջապէլ Թիրէքեանի:

Նոյնպէս Ջապէլ Թիրէքեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Թիրէքեան, Տէմիրճեան եւ Համբարձումեան ընտանիքները կը նուիրեն 100 Ֆ., «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Օգախոխութեան կայանի Օգոստոս խումբի վերադարձը՝ Օգոստոս 26, կիրակի ժամը 18ին, եկեղեցիին առջեւ

295 Ռիւ Պուալօ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Դեկտ. 9ին, Կիրակի
ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուիրուած
ԿՈՄԻՏԱՍԻ
գործերուն
ծննդեան 110ամեակին առթիւ
Նոր յայտագրով

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
Վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

×

ԼԻՈՆ - Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի - պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

L'UNION DES COMPATRIOTES DE CESAREE et ENVIRONS ORGANISE UN PELERINAGE

en Arménie à l'occasion du Jubilé de la Nouvelle Césarée

du 9 au 25 Septembre

Le voyage durera 14 jours dans les lieux historiques d'Arménie dont une journée complète en Nouvelle Césarée, ainsi que 2 jours à Moscou avec spectacle dernier soir au Théâtre Bolchoï ou Palais des Congrès.

— Le prix 3900 F. tout compris.
— Prix spéciaux pour les jeunes.

Pour les inscriptions :

Le trésorier : KEVORK SAADETIAN
18, Rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34 136-02
Tél. : 887-99-06 ou 417-34-04

Le secrétaire : AGOP VEZIRIAN
84, Rue Adolphe-Guyot
92270 Bois-Colombes — Tél.: 780-82-58
Un cinéaste professionnel accompagnera le groupe pour filmer toute la visite

Նուպարեան Մատենադարան

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասէրներու փափաքին, որոշած է մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը, հետեւաբար մատենադարանը փակ պիտի մնայ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով:

Հասցէ Նուպարեան Մատենադարանի
11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ
Երթեւեկի համար իջնել մէթրօ Փասի:
Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 10էն 12, յ. մ. 14էն 18, բացի Չորեքշաբթի, Կիրակի եւ տօնական օրերէ:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 - 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Աս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.—

1.— Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)

2.— Կրօնք

3.— Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)

4.— Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)

5.— Երգի դասեր (4–8 տարեկան)

6.— Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 - 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 - 12 եւ 14 - 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

Հ Ա Ս Ց Է .—
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.— 77-84-70

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 - 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.
ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979

CETTE ANNEE 4 FORMULES : CALENDRIER

Troisième Formule = 16 jours :

2 jours MOSCOU
14 jours EREVAN — 31 Août au 15 Septembre

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(Pour inscription par groupes de 10, nous consulter).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՑԵՐԵԿԵԱՑ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 - 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի նիւթեր:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
28
MARDI
28 AOUT
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.455 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.455

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՔԻՒՐՏԻՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿՌԻՒՆԵՐ

— О —

Հակասական լուրեր կը հասնին Իրանեան Քիւրտիստանի մասին եւ կարելի չէ [illegible] գաղափար մը կազմել, ըստ կողմերուն, պարտուողը՝ միւսն է միշտ: [illegible], իրանեան աղբիւրներու համաձայն, քրտական վերջին «բերդը» Սաքըզ [illegible] ինկած է եւ Քիւրտերը լեռը քաշուած են: Բայց քրտական աղբիւրներու լուրերը տարբեր են եւ կը պնդեն, որ միշտ [illegible] կը մնան Սաքըզի: Տեղւոյն վրայ [illegible] կռիւները չեն դադրած բայց բախումներ ալ կան Թեհրանի մէջ, իրանեան իշխանութեանց եւ քրտական [illegible] մը միջեւ: Քրտական [illegible], սակայն՝ դադրեցնել [illegible]ները նկատի չէ առնուած ինչ որ արգելք է, որ խօսակցութիւնները շարունակուին: Եւ սկսած է [illegible] ակն ընդ ական «օրէնքը», [illegible] խօսքով առջի օր, երբ, դատապարտուեցան, «Յեղափոխական Դատարանի» մը կողմէ, ինը Քիւրտեր գնդակահարուեցան, քրտական «Յեղափոխական Դատարան» մըն ալ իրանցի վեց [illegible] գնդակահարել տուաւ եւ յայտնեց թէ ինը ուրիշներ ալ կրնան նոյն ճակատագրին ենթարկուիլ, ամիջականօրէն: [illegible] առընչութեամբ պաշտօնականութիւն մըն [illegible] ղրկած էին Թեհրան, չեշտելով թէ [illegible] «յեղափոխութեան պահապաններ» բռնած են եւ մէկ-մէկ կը մաքրեն: [illegible] ճշգրիտ տեղեկութիւն կարելի չէ [illegible] բայց կասկած չկայ, որ զոհերու թիւը մեծ է: Երկուշաբթի առտու [illegible] կը հաստատուէր, որ Մահապատ [illegible] ձեռքը կը մնայ:

× Կիրակի օր, գլխաւորութեամբ Կրի[illegible], շուրջ 30 տրոցքիստներ գրաւեցին [illegible] դղեակը (Նէօֆլը - լը - Շաթօ) ուր [illegible] էր Խոմէյնի, երբ կը վայելէր [illegible] քաղաքական ապաստանը: Այս [illegible] կ'ուզէին հանրային կարծիքի [illegible] հրաւիրել Իրանի մէջ [illegible] տրոցկիստներուն վրայ:

× Կռիւներու ընթացքին պատահած զոհերէն զատ, մահափորձի մը զոհ գացած է, առջի օր, Թեհրանի մէջ, խոմէյնիստ օրաթերթ՝ Քէյհանի տէրն ու տնօրէնը: Մեռած է նաեւ իր տղան: Մահափորձին տէր եղած է ահաբեկչական [illegible] շարժումը:

× Խոմէյնի կրկին խիստ ճառ մը խօսեցաւ բոլոր «դաւադիրներուն» դէմ եւ մանաւանդ՝ մտաւորականներուն, որոնք [illegible] ազատութեան ժողովուրդը կը [illegible] ապականութեան եւ պոռնկութեան մէջ»:

× Եթէ հարկ է, յիշենք նաեւ, որ Ուաշինկթըն պաշտօնապէս հաստատեց թէ [illegible] է զէնք յանձնել Իրանի: Մէկ [illegible] Շահին ապսպրանքն է եղեր որուն վրայ կ'աւելնայ հինգ միլիոն տոլարի յաւելեալ պինուորական կազմած:

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ՔԸՆՍԷՐՏԻ ՕԴԱԿԱՅԱՆԸ՝ ԾԻԾԱՂԵԼԻ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՐՈՒՀԻՆ ԵՒ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ...

— О —

Կար ու չկար խորհրդային պարող մը կար՝ Կոտունով: Կարելի է, խնկապէս, այս ձեւով պատմել, այն տարօրինակ եւ ծիծաղելի պատմութիւնը, որ սկսած էր Նիւ Եորքի օդակայանը, Ուրբաթ Օգոստոս 24 ժամը 16ին եւ կը շարունակուէր Երկուշաբթի առտու ժամը 11ին: Ի՞նչ էր պատահածը: Խորհրդային պարող մը՝ Կոտունով, իր պարախումբին՝ Պալշօյի ամերիկեան շրջապտոյտին վերջաւորութեան կ'որոշէր քաղաքական ապաստան ուզել Ուաշինկթընէն, որ կու տար: Կը մնար սակայն իր կինը հարցը: Լուդմիլա Վլասովա չէր մնար եւ պարախումբին միւս անդամներուն հետ կը մտնէ Իլյուշին 62 օդանաւը, որ Մոսկուա պիտի մեկնէր: Հոս է, որ ամերիկեան միջամտութիւն մը արգելք կ'ըլլայ օդանաւին մեկնումին: Ուաշինկթըն կը յենուր իր այն օրէնքին վրայ, որ ուեւէ անձ ազատօրէն պէտք է մեկնի Ամերիկայէն եւ կ'ուզէ վստահ ըլլալ, որ Տիկին Կոտունովա խնկապէս կ'ուզէ մեկնիլ: Ուրեմն կը պահանջէ, որ օդանաւէն իջնէ եւ խորհրդային անձերէ հեռու, ըսէ թէ մեկնիլ կ'ուզէ: Ռուսերը կը մերժեն: Պարուհին, օդանաւին մէջ, ի ներկայութեան ամերիկացի պաշտօնատարներու ըսած է թէ «որոշած եմ մեկնիլ» բայց չէ բաւած Ամերիկացիներուն: Ոմանք կ'այպանեն ամերիկեան իշխանութիւնները, որ պարուհին հարցաքննելու համար, սպասած են որ խորհրդային օդանաւին մէջը տեղաւորուած ըլլայ:

Երկուշաբթի հարցը այլեւս սուր բնոյթ առած էր եւ հոն հասած, որ մէկը ստիպուած է այլեւս տեղի տալ բայց այդ ալ, տեղի տուողին համար, անփառունակ վախճան մը պիտի ըլլայ: Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական չէ որ Մոսկուա տեղի տայ եւ կը թուի թէ ի վերջոյ Գարթըր, որ «հարցը ձեռք առած է» կրնայ անգամ մը եւս ծիծաղելի ըլլալ: Ռուսերը կատղած են. առեւանգումի եւ անընդունելի արարքի մը մասին կը խօսին, յայտնելով նաեւ թէ պարուհին է, որ չուզեր օդանաւէն իջնել այն վախով թէ Ամերիկացիք զինքը վար կը դնեն: Թաս կը պնդէ որ եղածը բարբարոսութիւն է, գրգռութիւն է, տմարդի արարք մըն է, եւլն, եւլն:

Ոչ ոք կը հասկնայ թէ ինչու Ամերիկացիք այս կաֆը ըրած են երբ պիտի ըստիպուին տեղի տալ ի վերջոյ: Թէեւ անկարելի ալ չէ թէ ուրիշ բան ըլլայ այս ամբողջին ետին, կ'ըսուի նաեւ թէ Լուդմիլա Քա - ԺԷ - ՊԷի անդամ է...:

Լուրերու Շար.ը կարդալ 4րդ էջ:

ԺԸՆԵՒԻ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Զորեքշաբթի օրուան, Ժընեւի մէջ պատահած եղեռնափորձին առթիւ («Յառաջ» Օգս. 24), աւելի լայն եւ մանաւանդ աւելի ճշգրիտ տեղեկութիւններ կու տայ Թրիպիւն տը Ժընեւ, Օգս. 23ի իր թիւով: Նախ իր առաջին էջին վրայ «ռումբ մը կը պայթի Ժընեւ. Թրքական հիւպատոսարանի կառքն էր հաւանաբար, թիրախ առնուած» խորագրին տակ եւ մեծ նկար մըն ալ հրատարակելով, քանի մը տողով կը ճշդէ թէ «եղեռնափորձը, որու տէր եղած է Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը, տեղի ունեցաւ Զորեքշաբթի օր, Օգս. 22ին ժամը 12.20ին: Ռումբը պայթեցաւ հետիոտն անձերու վերապահուած անցքին վրայ: Անկէ ոչ հեռու կը գտնուէր Թրքական հիւպատոսարանի կառքը, որու մէջ էր փոխ - հիւպատոսը: Պայթիւնը դիմացի շէնքին ապակիները ջարդուփշուր ըրաւ: Երկու անցորդ թեթեւօրէն վիրաւորուեցան»:

Անկէ զատ, ուրեմն, նոյն թիւին 9րդ էջին վրայ, մանրամասն կը նկարագրէ դէպքը՝ «Քառըֆուր փողոցներ՝ Հոտլէր -Կլասի տը Ռիվ, ռումբ մը կը պայթի՝ երկու վիրաւոր» խորագրին տակ: Տրուած մանրամասնութիւններէն, կը պարզուի, որ եղեռնափորձը կատարուելէն քիչ առաջ, ծանուցուած է հեռաձայնով Ժընեւի Ա. էֆ. Փէ եւ Ռօյթըր մամուլի գործակալութեանց: Եւ ըսուած է թէ ռումբ մը պիտի պայթի ժամը 12.14ին, ուր Ֆերտինանտ - Հոտլէր: Պայթումը տեղի ունեցած է վեց վայրկեան ետք, ինչ որ ըսել կու տայ Ժընեւի Թրիպիւնին թէ հեղինակները չեն կրցած յարգել իրենց ժամինակը:

Ռումբը պայթած է Ժընեւի կառքի մը առջեւ, որ դիւանագիտական կառքին առաջ կ'երթար: Միայն երկու անցորդ վիրաւորուած են, կին մը, որ ցնցում մը զգացած է կռունկին վրայ եւ այր մարդ մը, որ շատ փոքրիկ կտոր մը ստացած է կռնակին: Քննիչ ոստիկանը, ըսած է թէ այդ փոքրիկ կտորները թոյլ կու տան հաստատելու թէ դասական տեսակի ռումբ մը չէ: Ամէն պարագայի մէջ, կ'ըսէ զուիցերական թերթը, ռումբը ուժգին կերպով պայթած է եւ քովի շէնքին մինչեւ 5րդ յարկը վնաս հասցուցած: Ոչ ոք ոչինչ տեսած է եւ ոմանք կարծած են թէ կազի պայթում մըն է: Այս առթիւ կը յիշուի, որ ութ ամսուան ընթացքին 3րդ եղեռնափորձն է Ժընեւի Թրքական հաստատութեանց դէմ, որ բարեբախտաբար զոհ չի տար: Ու Թրիպիւնը կը թուէ նախորդները՝ 1978 Դեկտ. 6ին, Թրքական ընդհանուր հիւպատոսարանին առջեւ, ապա Դեկտ. 17ի Թրքիշ էրլայնզի դէմ: Նիւթական վնասները մեծ էին:

×

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՌԱՅԼ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ»

Զուիցերական օրաթերթը, վերոյիշեալ տեղեկութիւններուն կը կցէ քանի մը բացատրական տողեր Հայաստանի պատմութեան վերաբերող, զորս կը խորագրէ՝ Մռայլ Պատմութիւնը Հայաստանի: Հոս, թերթին աշխատակիցը կ'ըսէ թէ նախքան Խորհ. Միութեան 15 հանրապետութիւններէն մէկն ըլլալը, Հայերը բազմաթիւ ջարդեր կրած են, 150 հազար 1894էն 1896 «Կարմիր Սուլթան»ի օրով որ երբեք չէ յարգած Պերլինի դաշնագիրը (1878): Իթթիհատի յեղափոխութեան տուած յոյսէն ետք, նոր աղէտ մը հասաւ: Հոս սակայն, զուիցերական թերթը չակնարկեր ցեղասպանութեան այլ կու տայ, կամայ թէ ակամայ, Թրքական տեսակէտը՝ քանի որ՝ Հայերու կամաւորական շարժումներուն եւ դաշնակիցներու կողքին կռուելուն հետեւանք կը նկատէ Թուրքերու տուած բնաջնջման որոշումը: Մէկ միլիոն նկատելէ ետք Հայերու տուած զոհերու թիւը, յօդուածագիրը կը հասնի Սեւրի դաշնագրին, չեշտելով թէ ան երբեք չգործադրուեցաւ ու այսօր ալ Թուրքիա կը մերժէ որ «Հայկական Հարցը» ծեծուի միջազգային ատեաններու կողմէ: Իրեն համար «Հայկ. Հարց» չկայ, կ'ըսէ Զուիցեացին, ոչ իր մօտ ոչ այլուր: Բայց ցեղասպանութենէն ի վեր, կ'աւելցնէ, շատ են Հայերը որ աքսորի մէջ կ'ապրին: Կը թուի թէ ասոնցմէ ոմանք կը ջանան համախմբուիլ, որպէսզի միջազգային կարծիքը հետաքրքրուի: Ու լրագրողը կ'եզրակացնէ.. «Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը ռումբը ընտրած է: Ժընեւն ընտրած է իբրեւ միջազգային հրապարակ»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Օգոստոս 21)

«ԱՐԱՐԱՏ» ԿԸ ՅԱՂԹԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

— О —

Օգս. 18ին, «Արարատ» Օի դէմ 1 կէտով յաղթեց Մոսկուայի Դինամոյին հակառակորդի դաշտին վրայ: Կէտը, 45րդ վայրկեանին նշանակեց Սամուէլ Ղասաբօղլեան:

Կար ժամանակ երբ «Արարատ»ը նկատուած էր «Մոսկուայի Ախոյեան» տըրուած ըլլալով իր յաջող մրցումները տեղական խումբերուն հետ: Ապա, սկսան Երեւանցիներու նուազ յաջող արդիւնքներու շրջանը, բայց կը թուի թէ յանկարծ Արարատ կրկին երիտասարդացած է եւ կը շարունակէ փաստել թէքնիք ունեցող խումբի իր համբաւը: Արդէն, Երեւան տեղի ունեցած նախորդ հանդիպումին ատեն, դաշտի տէրերը գեղեցիկ խաղ ցոյց տուած էին բայց չէին յաջողած յաղթել ախոյենութեան դասաւորումին գլուխը գտնուող Շախտեօրի եւ հաւասար արդիւնքը ոչ մէկ կէտ տուաւ իրենց քանի որ սպառած էին արտօնուած հաւասարները: Երկրորդ անգամ ըլլալով, Արարատ դաշտէն կը հեռանար «ոչ մէկուն» արդիւնքով, որ համապատասխան է պարտութեան:

Մոսկուայի մէջ, Դինամոյի խաղացողները ուժեղ յարձակումներով, ցոյց կու տային, որ կ'ուզեն անպայման կոլ նըշանակել: Երեւանցիք, սակայն, հետզհետէ սկսան նեղել բերդապահը՝ Նիկոլայ Գոնտար: Առաջին կիսախաղի վերջին վայրկեանին է, որ Երեւանցիք յաջողած են հետաքրքրական խաղ մը: Սամուէլ Պետրոսեան գնդակը արագօրէն փոխանցած է դաշտի միւս ծայրը՝ Արտեմ Մովսիսեանի, որ իր կարգին փոխանցած է Ռոբէր Գալստեանի եւ այս վերջինը, առանց ժամանակ կորսնցնելու հասցուցած է Սամուէլ Ղասաբօղլեանի: Գոնտար բնաւ ի վիճակի չէր կեցնելու փառաւոր հարուածը: Կէտը նշանակելէ ետք, Երեւանցիք խաղացած են, աւելի համարձակ եւ թէքնիք գետնի վրայ, շատ աւելի լաւ քան մրցակիցը:

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԳՐՈՂԸ

(ԱՆԺԱՄԱՆԱԿ ԵԼՈՅԹԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ)

ԽՄԲ.— «Ցառաջ»ի Յուլիս 18ի թիւին մէջ, ժիրայր Միրիճեան «Գաղափարախօսական Աշխատանքները» խորագրին տակ ծանրացած էր Հայաստանի Կ. Կոմիտէի լիակատար նստին զեկուցումներուն, գըլխաւորաբար Ա. Քարտուղար՝ Կ. Դեմիրճեանի ներկայացուցած գաղափարախօսական առաջադրութիւններուն վրայ: Յաջորդաբար կու տանք «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ի Յուլիս 15ի եւ 22ի խմբագրականները այս մասին:

×

Ազգային ամէն հաւաքականութիւն, մանաւանդ նեղ օրերուն, շատ բնական մղումով մը, աչքերը ինքնաբերաբար կը յառէ իր Հայրենի իշխանութեանց, իբրեւ գլխաւոր նեցուկ եւ վերջին ու անփոխարինելի ապաւէն:

Չկա՛յ, անտարակոյս, աւելի մարդկային, աւելի տրամաբանական եւ աւելի հիմնաւոր ապրում, քան սեփական ապահովութիւնը, բարոյակա՛ն ու ֆիզիքական ընդհանրական ապաւէնը հայրենի հարազատ իշխանութեանց մէջ որոնելու — եւ գտնելո՛ւ — այս զգացումը, մղումը, արդար եւ սփոփարար ակընկալութիւնը, մանաւանդ տարագիր զանգուածներու հոգիին ու մտքին մէջ:

Արդ, Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, — որ, ի դէպ, պատմա — քաղաքական ծանօթ պայմաններու մէջ, տեղի ունեցաւ պաշտօնական դաշնագրով եւ Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան դաշնակցական պետական ներկայացուցիչներու ստորագրութեամբ, — մօտ վաթսուն տարի կ՚ընէ ահա, որ մենք, տեսականօրէն ու գործնապէս, կը պաշտպանենք այն տեսակէտը, թէ հայոց հայրենիքի խորհրդային իշխանութիւնները պէտք է վարուին եւ գործեն ո՛չ թէ լոկ իբրեւ սովական կուսակցութիւն, այլեւ, այլ մանաւանդ իբրեւ ամենայն հայոց կառավարութիւն:

Ի հարկէ, համահայկական այս դերակատարութիւնը մենք չէ՛ որ դրած ենք անոնց ուսերուն, այլ անողոք պատմութի՛ւնը եւ Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնները պարտաւո՛ր են ստանձնելու պատմական իրենց այս պատասխանատուութիւնը եւ տէր կանգնելու Հայ ժողովուրդին ու անոր քաղաքական ճակատագրին՝ սահմանածիրէն նե՛րս թէ դո՛ւրս:

Սակայն հակառա՛կ մեր այս հետեւողական պնդումին, նաեւ հայ ժողովուրդի արդար պահանջատիրութեան եւ անկապտելի իրաւունքին, Երեւանի խորհրդային իշխանութիւնները գրեթէ անփոփոխ շարունակեցին իրենց այդ քաղաքական վարքագիծը եւ այս օրերուն իսկ նոր փաստեր կու տան շրջանցելու իրենց համազգային պատասխանատուութիւնները, եւ գործելու ոչ թէ իբրեւ հայկական կառավարութիւն, այլ իբրեւ համայնավար կուսակցութիւն, ըստ էութեան (եւ պարագայաբար՝ ո՛չ ըստ ձեւի)՝ մինչեւ իսկ Արտերկրի հայութեան հետ մշակութային յարաբերութեան մարզին մէջ:

Ճիշդ այս պատճառով ալ, առնուա՛զն սփիւռքահայութիւնը, դժբախտաբար, առ հասարակ զրկուած մնաց իր կողքին կամ իր թիկունքին հայրենի հարազատ ու հոգատար կառավարութիւն կամ պետութիւն ունենալու կենարար զգացումէն, բարոյական ու հոգեբանական զօտեպնդումէն:

Միա՛կ բացառութիւնը — եւ բացառութիւնը չի կրնար խախտել կանոնը — տեղի ունեցաւ անցեալ Հոկտեմբերի աղէտին առիթով, երբ Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնները, Արտերկրի բոլոր հայօճախներուն հետ, օգնութեան ու պաշտպանութեան ձեռք երկարեցին Լիբանանահայութեան, բարոյապէս եւ գործնապէս:

Պետականավայե՛լ քայլ մը, որ, տուեալ պայմաններուն մէջ, բացառիկ նշանակութիւն կը զգենուր բովանդակ հայ ժողովուրդին, առանձնապէս սփիւռքահայութեան համար, իբրեւ համահայկական ապրումի եւ ազգայի՛ն միութեան ու միասնականութեան զգացումի ամրապնդման ազդակ, գո՛նէ խորհրդանշանական առումով:

Խրախուսիչ նախաձեռնութիւն մը, արդարեւ, զոր ատենին, այս սիւնակներուն մէջ, մենք ջերմօրէն գնահատեցինք եւ, յատուկ ընդգծումով, յանձնեցինք հայ հանրային կարծիքի ուշադրութեան, արժանավայել վերաբերում ու հակազդեցութիւն առաջացնելու նախանձախնդրութեամբ:

Եւ այս նախանձախնդրութեան ցուցաբերումը անո՛ր համար յատկապէս, որ Արտերկրի հայութիւնը, առանձնապէս հայրենամերձ հայօճախներուն մէջ (Լիբանանէն սկսեալ մինչեւ հեռաւոր Իրան), գերագանցապէս արտաքին ցնցումներու հետեւանքով կրած իր հարուածներուն ու դժբախտութեանց մէջ, զուգահեռաբար սկանատես կ՚ըլլար եւ անփոխարինելի բերկրանքը կ՚ապրէր երկու դրական, բարերատ՛կ իրողութեանց, — հայ ազգային երեք կուսակցութեանց համերաշխութիւնն ու միասնական գործունէութիւնը եւ հայրենի իշխանութեանց ինքնաբուխ օժանդակութիւնը՝ իր ցաւերուն սփոփման ի խնդիր:

Երեւո՛յթ մը, որ իր նախընթացը չունի մեր վերջին շուրջ վաթսունամեայ պատմութեան մէջ եւ, իբրեւ այդպիսին, կոչուած է նոր հաւատք, լաւատեսութիւն ու անսպառ կորով ներշնչելու եւ բոլորովին նոր հորիզոններ բանալու ո՛ղջ հայութեան առջեւ՝ ո՛չ միայն իր գոյութեան խարիսխներու ամրապնդման, այլեւ իր հաւաքական ապագան կերտելու եւ քաղաքական ճակատագիրը վերափոխելու նուիրական պայքարին մէջ:

Մեր համոզումով, հայ կեանքի մէջ գործող ընկերային, ազգային, քաղաքական եւ յեղափոխական տարրեր, նոյնիսկ հակադի՛ր հաւատամքի եւ աշխարհայեացքի տէր ամէն անհատի, առաւել եւս՝ պատասխանատու ամէն հոսանքի կամ կազմակերպութեան, մանաւանդ գաղափարական ամէն վարիչի առաջնահե՛րթ պարտականութիւնն է ոչ միայն ըստ արժանւոյն գնահատել, այլեւ ըստ ամենայնի քաջալերել ու արմատաւորել այս երեւոյթը, հնարաւոր բոլոր միջոցներով առողջացնել ու զարգացնել տիրող այս մթնոլորտը մեր ազգային իրականութեան մէջ ընդհանրապէս, բայց Արտերկրի հայօճախներուն մէջ մասնաւորաբար, համահայկական մեր մտահոգութեանց իսկ թելադրանքին տակ:

Մենք այն տպաւորութիւնը ունէինք, — եւ անչափ ուրախ էինք այդ տպաւորութեան համար, — թէ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ, երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, վերջապէս հընչած է ժամը ազգային արժանավայել միասնականութեան ու համախմբեալ գործունէութեան:

Եկած կը կարծէինք պատմական այն պահը, երբ բովանդակ հայութիւնը մէկ մարդու պէս կը ներկայանայ համայն աշխարհին, իր քաղաքական բոլոր հոսանքներով ու թեւերով զօրավիգ կը կանգնի հայրենիք — սփիւռք յարաճուն ու ներդաշնակ զարգացման եւ հաւաքական ընդհանրական պայքարով ու զոհաբերութիւններով, հետեւաբար նաեւ՝ բազմապատիկ զօրութեամբ ու կշիռով, կը նուիրուի համահայկական իր գերագոյն շահերուն ու տեսլականներուն անվերապահ հետապնդումին:

Սակայն, ցաւօք, մեր այս արդար լաւատեսութեան վրայ, համազգային չափանիշով, եկաւ յանկարծ սառեր ձգելու Խ. Հայաստանի թիւ 1 իշխանաւորին՝ Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեանի վերջին ելոյթը, զոր ունեցած է նոյն Կեդր. Կոմիտէի լիագումարին, Երեւան, 27 Յունիս 1979ին:

Արդարեւ, անդրադառնալով «Գաղափարախօսական – քաղաքական – դաստիարակչական աշխատանքի յետագայ բարելաւման մասին» խորհրդային համամիութենական Կոմկուսի Կենտկոմի որոշումին եւ անոր կենսագործման համար Խ. Հայաստանի «հանրապետութեան կուսակցական կազմակերպութիւնների խնդիրների» եւ դիտել տալէ ետք, թէ այդ կազմակերպութեանց ծիրին մէջ «միշտ չէ, որ պատշաճ չափով հաշուի է առնւում միջազգային ասպարէզում խիստ սրուած գաղափարական պայքարի բնոյթը», պահանջ կը դնէ, որ գաղափարական այդ պայքարին նոյնքան սուր բնոյթ տրուի նաեւ սփիւռքահայ կեանքի մէջ, ուստի, ի միջի այլոց, մարտահրաւէրի ձեւով, կը յայտարարէ.

«Մեր կուսակցական կազմակերպութիւնների քաղաքական, գաղափարական աշխատանքը, տեղեկատուութեան (ինֆորմացիա) միջոցների գործունէութիւնը պէտք է նպատակամղուած լինեն քաղհենի (բուրժուա) քարոզչութեան (պրոպագանդա), ինչպէս նաեւ ՄԵՐ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՆԵՐԻ ԿԱՌՔԻՆ ԼԾՈՒԱԾ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽՆԵՐԻ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՀԵՏԵՒՈՂԱԿԱՆ, ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ԱՆԶԻՋՈՒՄ ՊԱՅՔԱՐԻ:

«Գաղափարական աշխատանքի կարեւորագոյն ուղղութիւններից մէկը տեղեկատուական (ինֆորմացիոն) գործունէութիւնն է, որի նպատակն է արտասահմանեան երկրների հասարակայնութեանը, այդ թւում եւ սփիւռքահայ զանգուածներին հասցնել ճշմարտութիւնը մեր մեծ երկրի եւ մեր հանրապետութեան, սովետական ժողովրդի մասին, կոմունիստական շինարարութեան բոլոր բնագաւառներում նրա հսկայական նուաճումների, սովետական պետութեան հետեւողական խաղաղասիրական արտաքին քաղաքականութեան մասին:

«Հարկաւոր է այսուհետեւ եւս ընդլայնել ու աշխուժացնել կապերը սփիւռքահայ առաջադիմական ու դեմոկրատական կազմակերպութիւնների հետ»:

Ճիշդ է, Ս. Թովմասեաններու, Եա. Զարոբեաններու, Շ. Առուշանեաններու եւ Ա. Քոչինեաններու «ոճ»ին բաղդատաբար, Կ. Դեմիրճեանի ելոյթը չարահիւսականօրէն աւելի մեղմ եւ համեմատաբար աւելի բարեկիրթ է, սակայն տիրականը նոյն ոգին է, քաղաքական նոյն վարքագիծն է, «հետեւողական, յարձակողական, անզիջում պայքար»ի միեւնոյն ոճամտութիւնը:

Այս մարտահրաւէրէն կարելի՞ է չհետեւցնել այն, որ Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնները, այս կամ այն ձեւով, նպատակադրած են սփիւռքահայութիւնը վերստին բաժնել երկու հակամարտ ճակատներու, դայն դա՛րձեալ մըխրճել ու սպառել լուսանցքային հարցերու մէջ, վերադարձնել «յարձակողական անզիջում պայքար»ի հին աւերիչ միջավայրին, ծանրօրէն հարուածելով համերաշխութեան ու ազգային միասնականութեան ներկայ յամենայնի՛ յուսադրիչ ու բեղնաւոր մթնոլորտը՝ ազգային թէ քաղաքական տեսակէտէն:

Անցեալի դառն փորձառութեանց լոյսին տակ եւ դրական նո՛ր փորձառութեանց բացակայութեան, այս կը նը-

---

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ձիերը լայն շրջանակ մը կազմած էին ժամացոյցին տակ, բարձր պատի մը պէս, ու կարելի չէր հասկնալ թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ շրջանակէն ներս: Գետին ծըռած, ձիերու ոտքերուն մէջէն փորձեցի դիտել, բայց բան չէր տեսնուեր: Բոլոր լոյսերը մարած էին, բացի ելեքտրական լամբերէն, որ հիմա աւելի լուսաւոր կը թուէին ինծի: Դեռ մութ էր, բայց շրջակայ տանիքներուն վրայ ճերմակութիւն մը կը բացուէր ու կը լայննար միջոցին մէջ: Հետաքրքրութիւնս լարուած էր: Ամէն բան մոռցած, կ՚ուզէի անպայման գիտնալ թէ ինչ տեղի կ՚ունենայ:

Կամացուկ մը, գողի մը պէս սպրդեցայ երկու ձիերու մէջէն: Թմբուկի մը պէս ուռած անոնց փորերը եւ ձիաւորներուն ծունկերը գրեթէ իրարու կը քսուէին եւ ապահով տանիք մը կը ձեւացնէին գըլխուս վրայ, արգիլելով որ տեսնուիմ վերէն: Բայց հազիւ ձիերու շարքէն անցած՝ ուրիշ պատնէշ մը եւս: Սուինաւոր զինուորներու պատ մը: Անուշադրութեամբ թեւս դպաւ զինուորի մը ծունկին: Զինուորը դարձաւ, զարմանքի եւ զայրոյթի արտայայտութեամբ մը ճանկեց ծոծրակէս, եւ ինչ ընելիքը չգիտցող մէկու մը պէս շուրջը կը դիտէր, թէ որ կողմ նետէ զիս, բայց նոյն պահուն ուժգին հրաման մը լսուեցաւ: Զինուորը նոյն արագութեամբ ստիպուեցաւ թողուլ զիս, ինչպէս բռնած էր, եւ քարացաւ հրացանին հետ, ինծի արագ — արագ նշան ընելով որ նստիմ գետինը, ոտքերուն քով: Ցետոյ, ցուցամատը շրթունքին, պատուիրեց որ այդպէս մնամ ու չշարժիմ տեղէս:

Քսան–երեսուն քայլ մը անդին, երկու կախաղաններ կային, շուրջը՝ խումբ մը մարդիկ: Չհասկցայ թէ ինչպէս եղաւ, բայց շատ կարճ տեւեց: Դիմացս, սպիտակ երկար շապիկներով երկու մարմիններ կը ճօճէին: Կրկին հրաման մը լսուեցաւ, եւ ձիաւորները շարք կազմեցին եւ հրապարակը սարսելով հեռացան: Սուինաւորները մնացին: Իմ զինուորս ականջէս բռնեց, սուտակն ապտակ մը տուաւ երեսիս եւ փախցուց քովէն: Լոյսը լման ողողած էր հրապարակը, բայց դեռ արեւ չկար: Եթէ այս է կախաղան տեսնելը, մեծ բան մը չէ, կը մտածէի: Սինեման աւելի լաւ էր, հակառակ սուտ ըլլալուն: Հոն մեռնողները իրաւի պէս կը մեռնէին այստեղ իրաւէն մեռնողները սուտի պէս մեռան, ձայն չհանած...

Ու մէկէն, սարսա՛փ: Ձեռքս գրպանս տանելով, տեսայ թէ քառորդ մէճիտս չկայ: Կախաղան — մախաղան մոռցած ամքեցայ: Ոտնելիքներուս վրայ դրամս ալ կորսնցնել, եւ ամբողջ շաբաթ մը յուսահատօրէն մայրիկիս կիրակիէն սպասել, ի՞նչ մթին հեռանկար: Բայց ուր կրնար ինկած ըլլալ: Գրպանս ծակ չէր, եւ միշտ, ատեն — ատեն կը շօշափէի իր ներկայութիւնը: Տեղն էր, նոյնիսկ խանութին առջեւ նստած պահուս եւ... եւ..

Խենթի պէս, հովի պէս կը սլանամ աշտարակէն դէպի հրապարակին վերը: Խանութը դեռ բացուած չէր: Հոն էին թափթփած ծիրանները եւ պանիրի կտորները: Եւ հոն, ճիշդ պառկած տեղս... փայլուն դրամը: Միշտ տխուր է բան մը կորսնցնելը: Հապա գտնե՞լը: Ոչինչ կը հաւասարի կորսնցուցածդ գտնելու ուրախութեան: Այնպէս որ, ամէն ինչ մոռցած, կատարեալ տօնական հրճուանքով մըն էր որ դիմեցի որբանոց, կազմ ու պատրաստ պաշտպանողականովս.— «Գիշերը ազգականի մը տունը անցուցինք, առտուն մայրիկս մինչեւ խանին դուռը բերաւ, գնաց»: Իսկ ես, ահաւասիկ ներկայ եմ նախաճաշին, թէյի թիթեղէ բաժակը ձեռքս:

Բացատրութիւն տալու պէտք չեղաւ: Զարթնումի իրարանցումին մէջ աննկատ անցաւ բացակայութիւնս ալ, մուտքս ալ: Երբ Խաչիկին կը պատմէի արկածներս, կախաղաններուն մասին, ըսաւ.— «Անոնք չէթէներ ըլլալու են: Կառավարութիւնը կը բռնէ եւ կը կախէ: Ֆրանսացիներն ալ պիտի բռնեն Թուրք չէթէները եւ բոլորն ալ մէկիկ — մէկիկ պիտի կախեն: Մեղի լօխում բաժնող մէկ թեւով ժեներալը ըսած է...»: Ամէն բան գիտէր Խաչիկ...

Բայց գրուած է եղեր որ այդ գիշերուան սխրագործութիւնս անպատիժ չանցնի:

(Շար. – 7)

…նակէ պարզապէս, որ սփիւռքահայութիւնը, իր խակ հայրենի իշխանութեանց կողմէ, գիտակցօրէն եւ անողոքաբար, կրկին եւ աւելորդ անգամ մը եւս պիտի զոհուէր միջազգային մակարդակի վըրայ, ընդհանրապէս Արեւելքի եւ Արեւմուտքի, բայց առանձնապէս խորհրդային եւ ամերիկեան գերպետութեան միջեւ խաղորէն մոլեգնող «գաղափարական սառ պայքար»ի շահերուն ու պահանջներուն:

Այո՛, խորքին մէջ, զոհարերուողը ամբողջական սփիւռքահայութիւնը եւ, վերջին հաշուով, ամբո՛ղջ հայութիւնն է: Արդիւնեւ, ըստ էութեան, մխուելիք եւ չկորքացուելիք ուժերը, բո՛ւն ենթակայ առարկան, միայն կ. Դեմիրճիեաններու «գաղափարական հակառակորդների կառքին լծուած»ները չեն, այլեւ սփիւռքահայ առաջադիմական ու դեմոկրատական կազմակերպութիւններ»ն ու անկուսակցական զանգուածներն են միաժամանակ, իբրեւ սովական ճաշակի քար:

Ի վերջոյ, գ՛ոնէ վերջին չուրջ վաթսուն տարուան լայն փորձառութիւնը այս մարզին մէջ լիովի կը բաւէ այս աստիճան տարրական ճշմարտութիւն մը կարենալ ըմբռնելու համար ազգովին:

Մնաց որ Հայ ժողովուրդը ա՛լ վարժըւած է, լիովի՛ն վարժեցուած է նման զոհաբերումներու:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւս, որ իր գոյութեան ու գործունէութեան 90ամեակը բոլորելու վրայ է արդէն, վաղուց վարժուած, ըստ ամենայնի թրծուած է այլեւս, իր ժողովուրդին հետ բաց ճակատով դիմագրաւելու համար անխուսափելին:

Հարցը այս չէ՛ սակայն:

Բո՛ւն հարցը, ընդգծելի երեւոյթը, ազգային միասնականութեան ներկայ մթնոլորտին մէջ, Հայաստանի թիւ 1 իշխանաւորին կամ ընդհանրապէս հայրենի խորհրդային իշխանութեանց այս անժամանակ վարքն է, որ կու գայ, տասնամեակներու անհեռատես ու անհեռանկար հետեւողականութեամբ, պղտորելու հայ ժողովուրդի միութեան ու միասնականութեան ապրումին եւ ոգեկան ու գաղափարական վարքագծին պայծառ ակունքները, քայքայելու անոր ազգային եւ քաղաքական կամքը հաւաքական ուժի կերտման տեսլականը:

Նման բացասական եւ ազգայնօրէն ծանրակշիռ հետեւանքներով յղի օրինակի մը առջեւ կարելի չէ անտարբեր մնալ եւ լռութիւնը անթոյլատրելի զանցառութիւն է լոկ քաղաքական պատասխանատու ամէն կազմակերպութեան հաշուին:

Հայրենական այս անճառ դասը, նոյնիսկ հերթական գրոհի իր ծիրին մէջ, ըմբռնելի կամ հրջանցելի վարքագիծ մը չէ եւ մենք դեռ չաւարտեցինք մեր խօսքը:

«ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ»

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԻՊՐՈՍ ԻՐ ԶՈՅԳ ԴԻՄԱԳԻԾԵՐՈՎ

———— Օ ————

Հինգ տարի առաջ, Թրքական զինուորական ներխուժումը երկուքի բաժնեց կղզին: Հինգ տարի ետք ի՞նչ դիմագիծերով կը ներկայանան առոնք: Այս հարցումին պատասխանը կու տայ Մոնրէալի անգլերէն Տի Կազէթ օրաթերթը:

Յոյն – Կիպրացիները կը բարգաւաճին, Թուրք – Կիպրացիները կը մաքառին: Հակառակ 1974ի պատերազմի աղէտներուն՝ մարդկային զոհեր եւ նիւթական վնասներ, կէս միլիոն հաշուող Յոյն – Կիպրացիները փոքր հրաշք մը կ'արձանագըրեն: Բաղդատմամբ նախապատերազմին՝ ներկայիս առաւել բարձր արտադրութիւն մը կ'ապահովեն իրենց շրջագօտիին մէջ:

Տնտեսութեան հիմնական ճիւղերը՝ ըդբօսաշրջիկութիւնն ու հողամշակութիւնը անհետացան, քանի առոնց գլխաւոր կեդրոնը Թրքական գօտիին մաս կը կազմէ: Արդ, Յոյն–Կիպրացիները իրենց աչքերը յառեցին ճարտարարուեստին վրայ: Նոր գործատուներ բուսան սունկի պէս. կրպակներ, հագուստեղէն, մսեղէն պատրաստուած ճաշեր, տնական իւղ, կերպընկալ, բրուտագործութիւն:

Լիբանանի ներքին խռովութիւններուն նախօրէին՝ Կիպրոսի արտածումները դէպի արաբական երկիրները գէրօ թուանըշանը կը ներկայացնէին: Լիբանանեան անտեսութեան քայքայումով, ներկայիս 46 տոկոսի կը հասի յունական շըրջագօտիին արտածումներուն տարողութիւնը:

Բաժանման գիծէն հիւսիս, ուր 18.000 Թուրք զինուորներ առանցքը կը կազմեն 120.000 Թուրքերու, տնտեսութիւնը այլ պատկեր կը պարզէ:

Կղզիին ամէնէն բարեբեր հողերուն մեծ մասը կը գտնուի Թրքական գրաւեալ գօտիին մէջ: Պանդոկներուն մեծ մասը նոյնպէս: Սակայն կղզիին հարաւէն հիւսիս հաստատուած Թուրքերը ի վիճակի չեղան յանձնառնելու պարպուած պանդոկները, վարելու ամայացած գործատուները եւ հողերը: «Եղանակի աշխատաւորներ» բերուեցան Թուրքիայէն, բայց առոնք ինչպէս կը խոստովանի Թրքական Կիպրոսի երբեմնի փոխ–նախագահը Ֆազըլ Քիւչիւք, «աւելի շատ հարցեր ստեղծեցին մեզի համար»:

Արեւմտեան դիւանագէտ մը կ'ըսէ.– Կղզիին հիւսիսը որքան առաւել չափով կապուի Թուրքիոյ հետ, այնքան առաւել չափով թիրախ կը դառնայ մայր ցամաքամասին տնտեսական հիւանդութեանց»:

Անգլիո Յունական Կիպրոսի ոսկի՝ փառանը, անգլիականէն զօրաւոր կը մնայ, մինչ Թրքական լիրան կը հիւծի:

Անգործութիւնը աննշան պատկեր կը պարզէ յունական գօտիին մէջ, Թրքականին մէջ 46 տոկոս համեմատութիւն կը ներկայացնէ: Դրամահոսութիւնը, իր կարգին, 7,5 տոկոսի կը հասնի հարաւը, խակ 60 տոկոսի հիւսիսը:

Տնտեսագէտ Ժ. Վասիլիու կ'ըսէ.– Հըրաշք չէ եղածը. տնտեսութեան բարգաւաճումը կը պարտինք յամառ աշխատանքին: Փոխանակ նստելու եւ լալու մեր կորսնցուցածին վրայ՝ ոտքի կեցանք եւ աշխատեցանք»:

Թ. Ա. Թ.

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵՐՃԱՆՈՖԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———— Օ ————

Փարիզի Հայ Մարմնամարզական (Հ. Մ. Ը. Մ.) Միութեան Կեդրոնական Վարչութիւնը անհուն կսկիծով կ'ողբայ մահը, վեթերան իր մեծ եղբօր՝ Գրիգոր Մերճանոֆի, որ իր մահկանացուն կնքեց Օգոստոս 12ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ:

Աւա՜ղ, եղբայր՝ Գրիգոր Մերճանոֆի մահով, մենք, Հ. Մ. Ը. Մ.ականներս կը կորսնցնենք մեր ամէնէն արժէքաւոր եւ ամենաթանկագին մեծ եղբայրը:

Արդարեւ, առաջին աշխարհամարտէն անմիջապէս վերջ, Պոլիս, մարզասէր խումբ մը երիտասարդներ, որոնց մէջ եղբայր Մերճանոֆ, գեղեցիկ գաղափարը կ'ունենան ծնունդ տալու, Հայ Մարզական Ընդհանուր Միութեան, ի պատիւ, եւ ի յարգանս հիմնադիր մեր եղբայրներուն, անոնց յարատեւ եւ անխոնջ գործունէութեանց, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ կը համախմբեն, մարզասէր Հայ երկսեռ երիտասարդութիւնը, անխտիր: «Առողջ միտք, առողջ մարմնոյ մէջ» նըշանաբանով Հ. Մ. Ը. Մ.ը ոչ միայն Պոլսոյ մէջ լայն ծաւալ եւ ժողովրդականութիւն կը վայելէ, այլեւ, Սփիւռքի տարածքի: Այսօր, Պոլսոյ, Լիբանանի, Սուրիոյ, Յունաստանի, Ֆըրանսայի եւ այլ հայ գաղութներու մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզական դրօշին տակ, մարմնամարզական զանազան խումբերու անունով, Հայ անունին պատիւ բերող, տանգնդակի խաղերով փայլուն յաղթանակներ կ'արձանագրեն ամէնուրեք: Բիւր յարգանք եւ փառք մեզմէ անդարձ բաժնուող մեր վեթերան բոլոր մեծ եղբայրներուն, Գրիգոր Մերճանոֆին առաւելապէս:

Թող, հողատար Ֆրանսայի հողը թեթեւ կչռէ. Թող, եղբայր Մերճանոֆի յիշատակը յաւերժ մնայ մեր սրտերուն խորը. Թող, մեր այս երկու տողը, որպէս երախտագիտական համեստ տուրք ձօնուած ըլլայ իր անունին, իր փառքին:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

փարիզ

ՖՐԱՆՍԱ

ՀԱՑԻ՛Ն ԳԻՆԸ

———— Օ ————

22 տոկոս յաւելում 1978 Օգոստոսէն ցայսօր:

Տարի մը առաջ, հացագործները վերըստացան ազատութիւնը սահմանելու հացին գինը: Տնտեսութեան նախարարն էր՝ Մոնորի, որ ազատ մրցակցութեան սկզբունքը ջատագովելով այդ որոշումը կու տար: Կ'ակնկալէր, որ այդ ճամբով հացին գինը մատչելի աստիճանի մը վրայ կը մնայ:

Արդիւնքը այլ պատկեր ներկայացուց: 1978 Օգոստոսէն ցայսօր հացին գինը ննսամթերքի եւ հատավաճառի ընդհանուր ապրանքներուն գիներէն կրկնապատիկ, եռապատիկ անգամ արագ բարձրացում մը արձանագրեց.– 22 տոկոս:

Ըստ երեւոյթին, հացագործները, որ հնուց անտի վարժուած են միատեսակ գին սահմանելու՝ կարգաւորուած կառավարութեանց որոշումներով, չարունակեցին կիրարկել իրենց ընկալեալ սովորութիւնը: Բայց այս անգամ տարբեր ուղեգիծով՝ գինները բարձրացնելով: Եւ առաւել չափ ապահովելով: Այսպէս, փարիզեան շրջանին մէջ պակեթը տասնըմէկ ամսուան մէջ 19, փըթի փէնը 15 եւ քրուասոնն ալ 21 առ հարիւր յաւելում կրեցին:

Այս ճիւղը, որ իր խոստումին համաձայն «նոր տեղեր» չստեղծեց աշխատանքի մարզէն ներս, ի՞նչպէս պէտք ունէր յաւելեալ եկամուտ ապահովելու: Եւ այս այնպիսի ժամանակի մը մէջ, երբ կառավարութիւնը կը ջատագովէ, կը քարոզէ սակաւապետութիւնը այլ մարզերէն ներս:

Ֆրանսիս Բոմպ, նախագահը հացագործներու ազգային Դաշնակցութեան, վիճելի պատասխան մը կու տայ.– Երկար տարիներ անզոհացուցիչ պայմաններու մէջ աշխատելով, ներկայիս պարզապէս անցեալի կորուստն է որ կը վերահաստատուի»:

Բայց չէ՞ որ 1970էն ի վեր հացին գինը աւելի արագ աւելցաւ, բաղդատմամբ այն բոլոր արտադրութիւններուն, որոնք գիներու չափանիշը կը կազմեն, մէջն ըլլալով ..կառքերուն վառելանիւթը:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929
1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

. . . .

– Եւ այն ատեն, « կապոյտ »ները ճամբաներու պէս սկսան իյնալ չուրջս: Մեր հրամանատարը սրիկային, խայտառակին մէկն էր. պէտք չէր որ մեզ այդ աւերուած գիւղը նետէր հրետանիին գործողութենէն առաջ: Աւերակներու մէջ թաքնուած գնդացիրները մեզ կը յափէին. միայն ձեռնառումբերով կը կռուէինք: Եւ այն ատեն, ես գետին ինկայ. երեք տեղէ զարնուած էի: Հոն է որ մասս թռաւ: Ամէնէն դէշը այն էր որ մէկ աչքս արիւն էր կացած եւ լաւ չէի տեսներ: Կարելի չէր այդ դժոխքին մէջ մնալ. ամբողջ հողը կը ցընցուէր. սկսայ քաշկռտուիլ: Տեսայ մառանի մը պզտիկ ծակը եւ ներս սողսկեցայ. արդէն ուրիշ վիրաւորներ եկեր ու մեռեր էին հոն: Եւ այն ատեն, լսեցի որ քովս կը խօսէին. տկար լոյսին մէջ կը տեսնուէր երկու հոգի. Ֆրանսացի մը եւ « պոշ » մը. Ֆրանսացին զինուած էր, իսկ միւսը ոչ. այդ կը նշանակէ թէ մեր ընկերը գերի էր բռնած զայն եւ կը սպասէր յարձակողականի աւարտելուն որպէսզի իր աւարը մեր գիծերը տանի: Եւ այն ատեն, տարօրինակ խօսակցութիւն մը ծայր առաւ: Ֆրանսացին առաջարկեց որ փոխանակ զայն մեր գիծերը տանելու, ինք, Ֆրանսացին ըլլայ գերի, եւ « Ֆրից »ը զինքը փոխադրէ գերմանական ճակատը: « Ոչ, ըսաւ Գերմանը, դուն զիս գերի բռնեցիր եւ պէտք է որ տանիս. երեք տարի է որ ես այս վայրկեանին կը սպասէի »: « Իսկ ես չորս տարի է որ կը կռուիմ, պատասխանեց « կապոյտը », ալ կ'ուզեմ ազատիլ, ազատէ զիս. երկու զաւակ ունիմ... »: Մէկը միւսին կ'աղաչէր, կը պաղատէր, երկուքն ալ կ'ուզէին փրկուիլ. առաջինը կ'ըսէր թէ զաւակ ունի, երկրորդը կ'աւելցնէր թէ մայր ունի...

Նէնէթ գլուխը դարձուց Փիէռին եւ դանդաղօրէն ըսաւ.

— Ծիծղ մեզի պէս...

Բարեբախտաբար, Կոստան այնքան փարած էր իր պատմութեան որ ոչինչ կռահեց. իսկ Փիէռ՝ արդէն տխուր՝ այդ չարաչուք տարիներու վերակոչումով, բոլորովին վիրաւորուեցաւ կնոջ ըրած դառն ակնարկութենէն: Տղան աթոռը դարձուց եւ անթելին սաղաւարտը դնելով սկսաւ ունկնդրել: Ծիծղ քովէն մէկը կ'արտասանէր

« Trop vain pour en pleurer,
trop triste pour en rire ».

Անմիջապէս անիւները դարձուց եւ ուրիշ կայան մը առաւ. այս անգամ կրցաւ հանդարտօրէն լսել, որովհետեւ ձայնը կ'ըսէր.

– «Կով.– 1295 հատ ժամանած, 90 հատ անվաճառ: Էքսթրա 8.90, Ա. տեսակ 8.00, Բ. տեսակ 6.60, Գ. տեսակ 5.40: Եզ.–_ 2589 հատ ժամանած, 98 հատ անվաճառ: Էքսթրա 806715000 »:

Երբոր Կոստան գնաց պառկելու, Նէ – նէթ ըսաւ.

—_ Փիէռ, չեմ ուզեր որ այդ աղջկանը երես տաս եւ ան ամէն օր խանութ գայ. չեմ ուզեր: Ան յիմարին, թեթեւսոլիկին մէկն է. կրնայ քու կատակներդ լուրջի առնել: Ես արդէն բնաւ այդ տեսակ ապուշ արարածներէն չեմ ախորժիր. ամէնէն աւելի վտանգաւորները անոնք են:

(Շար.– 103)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԹԵՐԱՆ, Արդարութեան պալատէն դուրս ելած ատեն ըսաւ թէ «քաղաքական դատաւորութիւն ունեցին, պիտի ունենան»: Ընկերվարական պարագլուխը, Ուրբաթ օր, ամբաստանուեցաւ դատաւորին կողմէ, ռատիօ – ռիփոսթի սփռումներուն համար: Միթերան մամուլի ասուլիս մըն ալ տուաւ եւ չեշտեց թէ «Ֆրանսայի պատմութեան մէջ, միշտ պահեր կան երբ մարդիկ ազատութեան համար վտանգը աչք առած են»:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ հրադադարները իրարու կը յաջորդեն, բայց հանդարտութիւն չի տիրեր: Ժողովուրդը կը փախի մինչ Իսրայէլացիք կը շարունակեն յարձակումները: Ասոնց նպատակն է, ըստ Իսրայէլցի նախարարին՝ արգելք հանդիսանալ, որ պաղեստինցի ահաբեկիչները կրկին հոն հաստատուին: Միւս կողմէ, ՄԱԿի նիստին, Եունկ, իր հրաժարականը ի զօրու դառնալէ առաջ, ըսելիքը՝ ըսաւ: Յայտնեց թէ ծիծաղելի է ՊԱԿի հետ չբանակցիլ եւ ձգելէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը՝ Միջին Արեւելքը: Կը թուի թէ Իսրայէլ սխալ մը ըրած է, պարտադրելով Եունկի հրաժարականը: Արդարեւ Ամերիկացին հրաժարելէն ի վեր է, որ մեծ դէմք մը դարձաւ...:

ԳԱՐԹԸՐ ծովապտոյտ – արձակուրդէն վերադարձաւ: Մէկ շաբաթ տեւած այս պտոյտին ընթացքին Միսիսիփիի վրայ 58 ճառ խօսած է, այսինքն միջին հաշուով՝ գիշերը եւ ցերեկը մէջը՝ 3 ժամը՝ հատ մը...:

ՊԱԼԹԵԱՆ երեք Հանրապետութիւններու 45 քաղաքացիներ յայտարարութեամբ մը ինքնորոշման իրաւունք կը պահանջեն Գերման – Խորհրդային դաշինքի 40ամեակին առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կառքերու արկածները մեծ համեմատութեամբ աւելցած են: Միայն Յուլիսին մեռեալներու թիւը 1319 եղած է, այսինքն տասը առ հարիւր աւելի նախորդ տարուան վրայ, նոյն երթեւեկին համար: Կը պարզուի որ լաւատես նախատեսութիւնները (պլէօքէսք, արագութեան սահմանում եւ ապահովութեան գօտի) սխալ էին: Ներքին նախարարը յայտարարեց թէ աւելի խիստ պիտի ըլլան օրէնքներու խախտումի պարագային:

ՄԱՐՈՔԻ հարաւային շրջանը Փոլիսարիօն շատ ծանր յարձակում մը գործած է: 230 մարոքցի զինուոր (մէջը՝ 2 սպայ) մեռած են բախումի մը ընթացքին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ Յովհաննէս Տէրտէրեանի հոգեհանգստեան առթիւ.—

Այրի Տիկ. Արփինէ Տէրտէրեան 100, Տիկ. Ռօզ Զագրեան, Պ. Ղազարոս Կիւլեան 50ական, Նոր Սերունդի Ռոստոմ խումբը 25, Տ.Տ. Արամ Ժամկոչեան 10:

Զապէլ Թիրէքեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Թիրէքեան, Տէմիրճեան եւ Համբարձումեան ընտանիքներ 100, Ֆեռնան Համբարձումեանի սրճարանի բարեկամները 250, Սրբուհի Քէշիշէֆ 100, Ալպէռ Պօնանս, Բիւզանդ Թիրէքեան, Շահան Հորոյեան, 50ական, Կարօ Կոնոյեան, Ովսաննա Կոնոյեան, Տիկ. Կօթիէ 20ական, Ամերիկայէն (Տիթրօյթ)՝ Այրի Տիկ. Եղսա Գուգուտեան 100 եկ., Տ.Տ. Ամպոյեան Կայր 100 Մարսէյլի Մշակոյթի Տան, Տ.Տ Գրիգոր Գուգուտեան 120 եկ., Տ.Տ. Էլեան 80 եկ.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէնթ'էթիէնի մէջ Հայկական Տան մը գնումին ի նպաստ հետեւեալ նուէրները եղած էին առաջին առթիւ իսկ (Փետրուարին).—

Սէնթ'էթիէնէն՝ Տ.Տ Յ. Յովսէփեան, Տ.Տ. Վ. Ազարէկ, Տ.Տ. Բօնաէ – Կլազեան, Տ.Տ. Կլազեան, Տ.Տ. Ա. Յակոբեան, Տ.Տ. Բիլիկեան, Տ.Տ. Տէր Սարգիսեան, Տ.Տ. Իւզէլ, Տ.Տ. Ժ. Յակոբեան, Տ.Տ. Ա. Ներսէսեան, Տ.Տ. Ինճէեան – Գալֆաեան, Այրի Տիկ. Կլազեան, Այրի Տիկ. Միքայէլեան, Այրի Տիկ. Կուպադեան, Այրի Տիկ. Երամեան եւ դուստրը, Պր. Գարակէօզեան եւ Լիոնէն Այրի Տիկ. Գրիգորեան 500ական Ֆ: Սէնթ'էթիէնէն Տ.Տ. Ա. Գարատայեան, Պր. Ս. Մօզեան, Լիոնէն Տիկ. Լ. Էքմէքճեան, Կրընօպլէն՝ Տ.Տ. Խաչիկեան, Մոն – Պըրիզօնէն Պ. Պալեան 300ական:

Սէնթ'էթիէնէն՝ Տ.Տ. Ն. Ներսէսեան 250, Տ.Տ. Կօրկուտեան, Տ.Տ. Ա. Կլազեան, Տիկ. Փիլիկեան, Տիկ. Հէքիմեան եւ Սէն – Շամոնէն՝ Պր. Ագըլեան 200ական, Լիոնէն՝ Այրի Տիկ. Թ. Զալադեան 150,

Սէնթ'էթիէնէն՝ Տ.Տ. Ե. Սարգիսեան, Այրի Տիկ. Կիւզէլեան, Այրի Տիկ. Մամասեան եւ Սէն – Շամոնէն՝ Պր. Ս. Մարկոսեան 100ական:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Սողոմոն Թիլպեան, (Մարսէյլէն) 50 Ֆ կը նուիրէ «Յառաջ»ի Մարաշի մէջ նահատակուած իր հարազատներուն ի յիշատակ:

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծելու, Երեքշաբթի, Սեպ. 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ Ֆրիտլանտ – Շանզ'էլիզէի անկիւնը:

ԻՔՈՄ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Բ. ՍԵՄԻՆԱՐ
«ԺԽՏՈՒԱԾ ԿԱՌՈՅՑ — ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

ICOM - 2ème Séminaire International
" LA STRUCTURE NIÉE - CULTURE ARMÉNIENNE EN DIASPORA "

ՍԵՄԻՆԱՐԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 7ԷՆ – 11
ՓԱՐԻԶԻ ՍՈՐՊՈՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

UNIVERSITÉ DE PARIS
PANTHÉON - SORBONNE, amphi. 3
12. Place du Panthéon, Paris 5e
(Métro Maubert ou Luxembourg)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է — ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.— Քարտուղարութեան մօտ, Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ՝ Հեռ. 504–80–83, ամէն երեկոյ ժամը 19էն 22: Կամ տեղւոյն վրայ, առաջին օրը ժամը 10ին:

PREMIER CONGRÈS ARMÉNIEN
à l'hôtel Nikko, Paris

PROGRAMME

Lundi 3 Septembre

18 h - 21 h RECEPTION A L'HOTEL NIKKO

Mardi 4 Septembre

10 h ALLOCUTIONS D'OUVERTURE — Me. Edouard JAKHIAN, M. Kevork BAKERDJIAN

10 h 30 LE BUT DU CONGRES — Rev. J. KARNUZIAN

11 h DE SAN STEFANO A LAUSANNE — Prof. DR. Vahakn DADRIAN

16 - 18 SEMINAIRE

Mercredi 5 Septembre

10 L'HISTORIQUE ET L'ETAT ACTUEL DE LA DIASPORA — R.P. A. GRANIAN

11 L'INFLUENCE DES EVENEMENTS POLITIQUES INTERNATIONAUX SUR LA DIASPORA — Prof. M. BOULDOUKIAN

15 PERSPECTIVES D'AVENIR — Prof. M. BOULDOUKIAN, Prof. DR. V. DADRIAN, R.P. A. GRANIAN, Rev. J. KARNUZIAN

16 - 18 SEMINAIRE

Jeudi 6 Septembre

10 - 18 SEMINAIRES

Il est rappelé à tous les intéressés que la participation et l'accès à ce congrès sont strictement réservés aux personnes munies d'une invitation personnelle. Des cartes d'admissions seront envoyées à ceux quien ont fait la demande.
Veuillez adresser toute correspondance uniquement à l'adresse suivante :
M. BOULDOUKIAN, 11-15 rue de Javel 75015 Paris tél. 579 - 35 - 59

ՎԵՐԱՄՈՒՏ
ՄԱՐՍԷՅԼ
ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Այս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.—

1.– Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)
2.– Կրօնք
3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)
4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Ըլմազեանի կողմէ)
5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)
6.– Մանկանց երգչախումբ (պատրաստի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Ըլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

ՀԱՍՑԷ.–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.
ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Դեկտ. 9ին, Կիրակի
ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուիրուած
ԿՈՄԻՏԱՍԻ
գործերուն
ծննդեան 110ամեակին առթիւ
Նոր յայտագրով

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
Վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

×

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ:

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի « ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ:

Imprime sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
29
MERCREDI
29 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.456

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE No 14.456

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՌԼԱՆՏԱ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՓՈԽ – ԱՐՔԱՅ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՐՔՈՒՆԻԻ ԱՆԴԱՄ՝

ԼՈՐՏ ՄԱՈՒՆԹՊԱԹԸՆ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԻՆ, ՈՐՈՒՆ ԶՈՀ ԳՆԱՑ ՆԱԵՒ ԻՐ ԹՈՌԸ, ՏԷՐ ԵՂԱՒ «ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԻՌԱ–Ն»

Ցնցումը մեծ է բովանդակ Մեծ – Բրիտանիոյ մէջ: Արդարեւ Իռլանտացիներու զոհը, այս անգամ, սովորականէն դուրս անձնաւորութիւն մըն է, մէկը որ կը պատկանի ոչ միայն երբեմնի «որուն պատմական Անգլիական Կայսրութեան» մը այլեւ մանաւանդ՝ արքայական ընտանիքին: Լորտ Լուիս Մաունթպաթըն թոռան զաւակն էր Վիքթորիա Թագուհիին, հօրեղբայրը դահակից իշխան Ֆիլիփի:

Ողբացեալ կայսրութեան մը այս հէքեաթային վերջին տիպարներէն մէկն՝ Լորտ Մաունթպաթըն, որ հին ծովային մըն էր նաեւ զուցէ պիտի ուզէր ծովը մեռնիլ, բայց հաւանաբար ոչ՝ իռլանտական ռումբի մը զոհ: Օգս. 27ին, 79 տարեկան լորտը ծովային պտոյտ մը կ'ընէր, ձկնորսային իր նաւով, ուր տեղ գրաւած էին նաեւ աղջիկը, փեսան, երկու թոռները եւ նաւաստի մը: Նաւը՝ Նատօ Ֆայվ, հազիւ հեռացած էր իռլանտական փոքրիկ նաւահանգիստէն՝ Մըլլըկմոր, երկու Իռլանտաներու սահմանին մօտ, երբ ռումբը կը պայթէր: Լորտը, նաւաստին տեղն ու տեղը կը մեռնէին, մէկ թոռը՝ 15 տարեկան, քիչ ետք: Կ'ազատէին միւս թոռը եւ ծնողքը: Այս ահաբեկումին տէր կ'ըլլար «առժամեայ ԻՌԱ»նոր ծայրայեղ ճիւղն է Իռլանտայի Հանրապետական բանակին: Նոյն օրը, Հիւսիսային Իռլանտայի մէջ, իռլանտական ահաբեկչութեան զոհ կ'երթային 17 բրիտանացի զինուոր: Առաջին անգամը չէ, որ Իռլանտացիք ահաբեկումի կը դիմեն, բայց այս անգամ վրդովումը շատ աւելի մեծ է: Լորտ Մաունթպաթըն արքայական ընտանիքին կը պատկանէր, բայց այդ չէ վրդովումին գլխաւոր պատճառը այլ՝ լորտին անձն իսկ է: Համակրելի եւ մանաւանդ՝ ժողովրդական սիրուած դէմք մը: Ծնած է դարուս հետ, զաւակն է իշխան Լուի տը Պաթընպերկի, ծովակալ եւ առաջին լորտ ծովային ուժի: Բայց գերմանական ծագումը խուսափելու համար, 1914ին հայրը կը ստիպուի անունը Մաունթպաթընի վերածել եւ պաշտօնը թողուլ: Պատմութիւնը կ'ուզէ որ տղան վճռած ըլլայ նոյն դիրքերուն հասնիլ: 2 պատերազմներու միջեւ ազայի ասպարէզը կ'ընդգրկէ եւ փայլուն պաշտօն կ'ունենայ: Իր քաջութիւնը, երբ Նորվեկիոյ նակատամարտին առեն, իր նաւը կ'ընկղմի գերման թնդանօթներէն, ուշադրութիւնը կը գրաւէր Չըրչիլի, որ իրեն կը վստահի գործողութեանց հրամանատարութիւնը: 1943ին Ծայրագոյն – Արեւելքի մէջ, ընդհ. հրամանատար է դաշնակից ուժերուն եւ Պիրմանիա տարած յաղթանակը ճափոններու վրայ, իրեն կը շնորհէ նոր տիտղոս մը՝ Պուրմայի Լորտ Մաունթպաթըն: Ապա նշանակուած է Հնդկաստանի փոխ – արքայ, անկախութիւնը պատրաստելու պարտականութեամբ: Հակառակ իր ծագումին, խառնուածքին եւ ազնուական կրթութեան, միշտ մօտ եղած է Աշխատաւորականներուն, եւ չէ ծածկած ընկերվարական իր հակումը:

Մեծ դէմք մըն է որ կ'անհետանայ եւ արքայական ընտանիքին հետ, ամբողջ ժողովուրդ մըն է, որ կ'ողբայ ութսունամեայ լորտը՝ ծովի թէ ցամաքի այս մեծ զինուորը, որ ողջ «հէքեաթ» մըն էր:

Եղիզաբէթ Թագուհին խորապէս ազդըւած է ինչպէս բովանդակ ընտանիքը, որ արձակուրդի զանազան վայրերէն Լոնտոն վերադարձած է: Տիկին Թաչըր խստօրէն այպանած է այս սպանութիւնը:

× Հնդկաստան եօթնօրեայ սուգ հըռչակած է:

Ընդհանուր ձեւով բոլորը կը դատապարտեն այս արարքը, որու հետեւանքներն ալ նպաստաւոր չեն ԻՌԱ-ի համար:

ՎԼԱՍՈՎԱ ԱԶԱՏՕՐԷՆ ՄԵՐԺԵՑ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ...

Ո

Ոչ ոք յաղթեց, ոչ ոք ալ բոլորովին պարտուեցաւ երկու «գերմեծերէն» որոնք պարուհի մը ձեռքէ ձեռք կը քաշքշէին Քէնըտի օդակայանը: Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է որ Ուաշինկթըն բան մը չշահեցաւ եթէ նոյնիսկ «սիրտը չկոտրելու» համար Մոսկուա յօժարեցաւ Տիկին Վլասովան օդանաւէն իջեցնել, որպէսզի հանդիպում մը տեղի ունենայ, բայց օդանաւին մօտ բերուած շարժուն հիւրանոցի մը մէջ: Հոն է, որ ի ներկայութեան հինգ ամերիկացի պաշտօնատարներու (ի շարս որոնց՝ ամուսնոյն փաստաբանը) եւ հինգ խորհրդային պաշտօնատարներու, յստակ կերպով ըսած է.– «Կը սիրեմ ամուսինս բայց որոշեց մնալ, իսկ ես ալ՝ վերադառնալ»: Ռուսերը շատ գոհ են ու լսեր են Ամերիկացիներուն՝ «Առի՞ք, մենք ձեզի չըսի՞նք, ուզածը տուն երթալ է»:

Ամերիկացիք կ'ընդունին որ քսան վայրկեան խօսած են պարուհիին հետ եւ այն տպաւորութիւնն ունեցած թէ ազատօրէն կը մեկնի, թէեւ չեն կրցած սուտ քողազերծող գործիք գործածել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ ահաբեկումները չեն դադրիր եւ Թամազանի յաջորդող երեք օրերու ընթացքին, 12 մեռեալ եւ 23 վիրաւորներ կան: Զոհերուն մէջ է Ուրֆայի Թաղապետին հայրը եւ ոստիկանապետ մը: Սպանութիւնը կատարուած է երբ Ներքին Նախարար Կիւնէշ Ուրֆա կ'այցելէր:

ՅՈՒԼԻՍԻ յաւելումներու սակը շատ բարձր է եւ 1,3ի հասած: Տնտեսութեան նախարարը ժողովուրդը (եւ ինքզինքն ալ ...) կը մխիթարէ յայտնելով թէ շատ է բայց Եւրոպայի միւս երկիրներէն ցած է....

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ սակերը պիտի բարձրանան Սեպ. 1էն 5,5 առ հարիւր մեծ գիծերու վրայ:

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ՖՐԱՆՔՖՈՐԹԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕԴԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ ԴԷՄ

ԱՆՑՈՐԴ ԿԻՆ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

ԱՐԱՐՔԻՆ ՏԷՐ Կ'ԸԼԼԱՅ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ»

Օգս. 27, Երկուշաբթի վաղ առաւօտեան, զօրաւոր պայթում մը նիւթական մեծ վնասներ պատճառած է Ֆրանքֆորթի Թրքական օդանաւային ընկերութեան: թի Թրքական օդանաւային գրասենեակին:

Այս մասին, Երեքշաբթի օր, Իւքեբնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն կը գրէր թէ ռումբ մը ջարդուփշուր ըրած է թրքական օդանաւային գիծերու գրասենեակը, քաղաքին կեդրոնը, վիրաւորելով կին մը, որ հոնկէ անցնող հանրակառքի մը մէջ կը գտնուէր: Անծանօթ մը, կ'աւելցնէ ամերիկեան օրաթերթը, խօսելով յանուն յեղափոխական կազմակերպութեան մը, հեռաձայնած էր Էսոշիէյթըտ Փրէսի, յայտնելով թէ ռումբ մը պիտի պայթի թրքական հաստատութեան մը մէջ, պայթումէն 20 վայրկեան առաջ: Ռոյթըրի եղած հեռաձայնային հաղորդակցութեամբ մըն ալ «Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը» արարքին պատասխանատուութիւնը պահանջած է:

Ֆիկառօ նոյն լուրը տալով, կ'ըսէ թէ թրքական օդանաւային գրասենեակը, որ Ֆրանքֆորթի կայարանին մօտ կը գտնուի, մեծ վնասներ կրած է բայց զոհ չկայ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Օգս 14–21)

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

«Մարմնամարզութիւնն ու սպորը կերպարուեստին մէջ» կոչուած ցուցահանդէսին, Մոսկուա, 40է աւելի հայ նկարիչներ եւ քանդակագործներ մասնակցած են Երեւանէն, Մոսկուայէն, Լենինգրադէն եւ Ռիկայէն: Ասոնց ստեղծագործութիւնները աչքի զարկած են իրենց նիւթերուն բազմազանութեամբ, ազգային երանգով եւ ոճի հարստութեամբ: Ուշադրութեան արժանացած են ազգային մարզանքները պատկերացնող նկարներն ու քանդակները, ինչպէս Վ. Գուլիկեանի «Կոխ» նկարը, հայկական գիւղի մը տօնախմբութիւնը պատկերացնող Ա. Մարտիրոսեանի եւ քանդակագործ Գ. Ղազարեանի նկարն ու քանդակը եւայլ:

×

ԴԱՒԻԹ ԱՆՅԱՂԹԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 1500ԱՄԵԱԿԸ

Յառաջիկայ տարի պիտի յիշատակուի Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակը:

Վարչապետ Ֆ. Սարգսեանի նախագահութեան տակ քննութեան առնուած է յոբելենական յանձնախումբին ծրագիրը: Գարնան գիտական համագումար մը պիտի կազմակերպուի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի կողմէ: Պիտի մասնակցին գիտականներ բազմաթիւ կեդրոններէ, հիւրեր արտասահմանէն եւ պատուիրակութիւններ խորհրդային այլ Հանրապետութիւններէն:

Նախատեսուած է հրատարակել Դաւիթ Անյաղթի աշխատութիւնները, ինչպէս նաեւ անոր կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած մենագրութիւններ եւ հետազօտութիւններ: Դասախօսութիւններ պիտի տրուին բազմաթիւ քաղաքներու մշակութային կեդրոններուն մէջ:

Խորհ. Միութեան Թղթատարը այդ առթիւ դրոշմաթուղթ մը շրջագայութեան պիտի հանէ:

Մոսկուայի մէջ եւս կազմուած է յոբելենական յանձնախումբ՝ համամիութենական աստիճանով, նախագահութեամբ ակադ. Պ. Ֆէտոսէեւի, փոխ – նախագահը Խորհ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիային:

Դաւիթ Անյաղթի ծննդեան 1500ամեակը Իւնեսքօ-ի յոբելենական թուականներուն շարքին դասուած է:

ՓՈԽԱԴՐԱԿԱՆ ԱՐԿԱԾ ԳՈՒՄԳԱՓՈՒԻ ՄԷՋ, 7 ՀԱՅԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ

Ո

Օգս. 20ին, Երկուշաբթի իրիկուն, փոխադրական ծանրակշիռ արկած մը պատահեցաւ Գումգափուի ծովեզերեայ

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ՖՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 21ին, դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր.–

1.– Շախտեօր 31 կէտ
2.– Դինամօ (Կ.) 30 կէտ
3.– Դինամօ (Թ) 30 կէտ
4.– Սպարտակ 28 կէտ
5.– Դինամօ (Մ.) 24 կէտ
6.– Դինամօ (Մն.) 22 կէտ
7.– Զէնիթ 20 կէտ
8.– ԱՐԱՐԱՏ.– 20 կէտ
9.– Բ. Կ. Ս. Ա. 19 կէտ
10.– Պախտակոր 18 կէտ
11.– Չերնոմերեց 16 կէտ
12.– Տորպեդօ.– 15 կէտ
13.– Լոկոմոտիւ 15 կէտ
14.– Զարիա 14 կէտ
15.– Կայրաթ 13 կէտ
16.– Կռիլիա Սովետով 12 կէտ
17.– Նեւթչի 12 կէտ
18.– Բ. Ս. Ա. 12 կէտ

ՍԹԱՏ ՄԸ ՊԱՏԺՈՒԱԾ

Խորհ. Միութեան երկրորդ լիկային առաջին շրջանի մրցումներուն ժամանակ Լենինականի մէջ տեղի ունեցած տեղացի «Շիրակ» եւ Աբովեանէն «Կոտայք» խումբերուն հանդիպումին ընթացքին մաս մը հանդիսականներու կողմէ ցոյց տրուած են կարգ մը անվայել արարքներ: Ոտնագնդակի Խորհրդային Ֆետերասիոնը իրեն տրուած տեղեկագրին վրայ հիմնուելով քննարկած է հարցը եւ որոշած՝ երեք խաղի համար որակազրկել Լենինականի քաղաքային սթատը:

Բ. ԼԻԿԱՅԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Լենինականի «Շիրակ»ը 2 – 0 յաղթած է Եոշկար Օլայի «Դրուժբա»ին:

Երեւանի «Արաբկիր»ը 5 – 1 յաղթած է Դոլիատի «Տորպեդօ»ին:

Աբովեանի «Կոտայք»ը դժուարաւ յաղթած է Կիրովի «Դինամօ»ին:

ԱՆՀԵՌԱՆԿԱՐ ԳՈՐԾԵԼԱԿԵՐՊ

(Կ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԳՐՈՀԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պաշտօնական Երեւանը, Կ. Դեմիրճեանի Յունիս 27ի անժամանակ ելոյթին ճամբով, ինչպէս տեսանք, բացառաբար միայն մէ՛կ նպատակ կը հետապնդէ Արտերկրի հայօճախներուն մէջ.–

«Միջազգային ասպարէզում խիստ սրբուած գաղափարական պայքարի բնոյթ»ին «պատշաճ չափով հաշուառումը» ելակէտ ունենալով,

«Հետեւողական, յարձակողական անզիջում պայքար» մղել

ա.– «Բուրժուական քարոզչութեան» դէմ,

բ.–«Մեր գաղափարական հակառակորդների կառքին լծուած դաշնակցական պարագլուխների եւ նրանց գաղափարախօսութեան դէմ»

Այս պայքարը տարածել երեք ճակատներու վրայ հետեւաբար.

1.– «Քաղաքական» գործունէութեան,

2.– «Գաղափարական» աշխատանքի եւ

3.– «Տեղեկատուական» կամ քարոզչական ճակատի վրայ, իբրեւ «գաղափարական աշխատանքի կարեւորագոյն ուղղութիւններից մէկը»:

Այս նպատակի իրագործման եւ նշեալ երեք մարզերուն մէջ պայքարի արդիւնաւորման իբրեւ միջոց կամ գործելակերպ կը թելադրուի բոլորին, ներսը թէ դուրսը.

1.– «Ճշմարտութիւնը հասցնել

ա) «Արտասահմանեան երկրների հասարակայնութեանը,

բ) «Այդ թւում եւ սփիւռքահայ զանգուածներին,

«Մեր մեծ երկրի եւ մեր հանրապետութեան, սովետական ժողովրդի մասին,

«Կոմունիստական շինարարութեան բոլոր բնագաւառներում նրա հսկայական նուաճումների,

«Սովետական պետութեան հետեւողական խաղաղասիրական արտաքին քաղաքականութեան մասին»:

2.– Առ այդ՝ «այսուհետեւ եւս ընդլայնել ու աշխուժացնել կապերը սփիւռքահայ առաջադիմական ու դեմոկրատական կազմակերպութիւնների հետ»:

Խորքին մէջ, շուրջ վաթսուն տարի կ'ընէ ահա, նոյն յանկերգն է, որ կը կրկնուի գրեթէ բառացի: Նոյն նպատակը կը հետապնդուի եւ միեւնոյն ռազմավարութիւնը կը կիրարկուի Արտերկրի մէջ:

Ծիշդ այս պատճառով ալ Կ. Դեմիրճեանները ոչ մէկ խօսք, անգամ ոչ մէկ ակնարկութիւն ունին սփիւռքահայ ազգային մտահոգութեանց կամ իրավիճակի մասին առհասարակ, ոչ մէկ հետաքրքրութիւն՝ Լիբանանահայ կամ Իրանահայ տագնապի մասին, ո՛չ մէկ արտայայտութիւն ներգաղթի կամ արտագաղթի շուրջ:

Ո՛չ մէկ նորութիւն կամ առաջադրանք Հայրենիք – Սփիւռք յարաբերութեանց սերտացման եւ բազմակողմանի ու համակարգեալ զարգացման, փոխադարձ համագործակցութեան ու փոխօգնութեան անմիջական ու հեռանկարային կարելիութեանց, անհրաժեշտութեան եւ անյետաձգելիութեան առընչութեամբ:

Դա՛րձեալ. ոչ մէկ անդրադարձում, այս կամ այն ձեւով, տաղնապալի այս օրերուն, առանձնապէս Հայ Դատի եւ մասնաւորաբար Թրքական բռնագրաւման ենթակայ հայկական հողերու ազատագրութեան ի խնդիր, բովանդա՛կ Արտասահմանի մէջ եւ համազգայնութային մակարդակի վրայ, Հայ ազգային կուսակցութեանց եւ քաղաքական բոլոր հոսանքներուն ցուցաբերած գործելակերպային ու գործնական համերաշխութեան եւ ազգային միասնականութեան մասին:

Ընդհակառա՛կն, այդ բոլորը խախտելու, սփիւռքահայութիւնը պառակտելու եւ տկարացնելու բնոյթ – եւ միտո՛ւմ – կրող «հետեւողական, յարձակողական անզիջում պայքար»ի հրաւէր, մարտահրաւէրի՝ ռազմավարութեան վերաշխուժացում:

Աշխարհի մէջ,խորհրդային թէ արտախորհրդային, հսկայական փոփոխութիւններ, վերափոխումներ, նոյնիսկ յեղաշրջումներ տեղի կ'ունենան, գրեթէ օրը օրին, ընկերային, քաղաքական, գաղափարական, գիտական ու արհեստագիտական, մէկ խօսքով՝ կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ:

Կը փոխուին մտայնութիւնները, ըմբռնումներն ու մօտեցումները: Կը փոխուին հարցադրումի եղանակներն ու գործելակերպերը, քաղաքական յարաբերութեանց ձեւերը եւ արժէքներու նուիրապետական կարգը: Նոր ոգի կը տիրէ, նոր ռազմավարութիւններ կը կիրառուին եւ նոր հորիզոններ կը բացուին քիչ մը ամէն մարզի մէջ:

Էական, որակական փոփոխութիւններ, բարեփոխութիւններ, նոյնիսկ բարեշրջումներ կ'առաջանան նաեւ սփիւռքահայ կեանքի մէջ, գրեթէ ամէն ճակատի վրայ եւ առանձնապէս քաղաքական ու միջ – կուսակցական յարաբերութեանց, գնահատումներու, ըմբռնումներու, մօտեցումներու եւ գործելակերպերու մէջ:

Խորհ. Միութիւնն անգամ, օրինակ, իր ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան ու գործելակերպին մէջ զգալի փոփոխութիւններ, նոյնիսկ վերափոխումներ կը կատարէ տեւաբար, թո՛ղ թէ ստիպմանաբար, ընկերային եւ միջազգային կեանքի բնաշրջական հոլովոյթի մղումին տակ, նոյնիսկ գաղափարական հակառակորդներուն հետ իր յարաբերութեանց զարգացման մարզին մէջ, անմիջական կամ հեռանկարային առաջադրանքներով:

Այս պայմաններուն մէջ, բնականը, տրամաբանականն ու արդարօրէն սպասելին պիտի ըլլար ա՛յն, որ Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնները եւս վերադնահատման եւ վերատեսութեան ենթարկէին իրենց քաղաքական ու գաղափարական պայքարի աւանդական վարքագիծը, մինչայժմեան իրենց ընկերայնօրէն անօգուտ եւ ազգային տեսակէտէն աննպատակայարմար ռազմավարութիւնը:

Այս է եւ այս միայն կրնայ ըլլալ ո՛չ միայն մեր, այլեւ բովանդակ սփիւռքահայութեան անխառն ակնկալութիւնը յատկապէս այն իմաստով, որ ամենայն հայոց հայրենիքը միութեան, միասնականութեան ու զօրութեան աղբիւր ըլլայ համայն Հայութեան համար եւ ոչ թէ պառակտումի, հակամարտութեան, տկարութեան ու մաշումի գործօն՝ էապէս լուսանցքային հարցերու շուրջ:

Մինչ անցեալ շուրջ վաթսուն տարիներու լայն փորձառութիւնը, առարկայական տուեալներու հիման վրայ, յստակ ու մեկին, կը հաստատէ բոլորին ծանօթ ճշմարտութիւն մը, ա՛յն, որ Երեւանի խորհրդային եկող ու գացող իշխանութեանց «հետեւողական, յարձակողական անզիջում պայքարը» չօշափելի ո՛չ մէկ արդիւնք տուած է Արտերկրի մէջ:

Հակառակ թափուած բազմակողմանի ճիգերուն ու ռազմախաղերուն, փաստօրէն, քայլ մը իսկ առաջ գացած չէ, թիզ մը հող անգամ շահած չէ Կ. Դեմիրճեաններու քաղաքական, գաղափարական եւ քարոզչական պայքարը հայ կեանքի մէջ, հակառա՛կ անոր հետեւողական, յարձակողական եւ անզիջում բնոյթին:

Ընդհակառա՛կն, քաղաքական ու գաղափարախօսական այդ բազմակողմանի պայքարը, դետին նուաճելու փոխարէն, նահա՛նջ միայն արձանագրած է ցարդ հայ իրականութեան մէջ, ա՛յն համեմատութեամբ, ինչ համեմատութեամբ որ հայ բազմութիւնները մօտէն ճանչցած են ճշմարտութիւնը,խորաչափած են այն անջրպետը, որ գոյութիւն ունի Հայաստանի խորհրդային կամ համայնավար իշխանութեաց խօսքին եւ գործին, տեսականին ու գործնականին միջեւ եւ խոբամուխ եղած են առանձնապէս անոնց գաղափարախօսութեան եւ ընկերային կառոյցին ու ներքին գործնական քաղաքականութեան ակնբախ հակասութեան:

Աւելի՛ն. գաղափարական «յարձակողական անզիջում պայքար»ի այդ անտեղի, անհիմն, ազգային գերագոյն շահերու տեսակէտէն՝ նոյնիսկ ժամանակավրէպ ռազմավարութիւնը միշտ բացասական գընահատականի արժանացած եւ մերժուած է, բնակա՛նօրէն, բովանդակ հայութեան, յատկապէս սփիւռքահայ զանգուածներուն կողմէ, իբրեւ ազգային միասնականութեան արգելակ եւ Հայութեան միութեան ու ներքին զօրութեան ամրապնդման խափանիչ ազդակ:

Անցեալ վաթսուն տարիներու բարոյական ու գործնական հաշուեկշիռը առարկայօրէն եւ միանգամ ընդմիշտ ցոյց կու տայ, արդարեւ, թէ «յարձակողական անզիջում պայքար»ի այդ ռազմավարութիւնը, առաւելն Արտերկրի պայմաններուն մէջ, անհեռանկար գործելակերպ է:

Գաղափարախօսական ճակատի վրայ անօգուտ մսխումի, իսկ ազգային – քաղաքական մարզի մէջ՝ միայն վնասակար, քայքայիչ ու աւերիչ ռազմավարութիւն մը:

Գործելակե՛րպ մը, որ, ըստ էութեան եւ ըստ ձեւի, հիմնական վերատեսութեան պէտք է ենթարկուի ուշ կամ կանուխ եւ որքա՛ն կանուխ ա՛յնքան լաւ:

Այս կը պահանջեն ո՛չ միայն սփիւռքահայութեան, այլեւ նոյնինքն Խ. Հայաստանի կենսական շահերը, թէ՛ գաղափարական, թէ՛ ազգային եւ թէ քաղաքական տեսակէտէն:

Եւ այս իմաստով միայն պէտք է «ընդլայնել ու աշխուժացնել կապերը սփիւռքահայ» բոլոր կազմակերպութիւններուն հետ անխտիր, գերազանցօրէն ազգային ընդհանրական շահերու ծառայութեան մեկնակէտով:

«ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ»

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»

(ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ)

Ենովք Լաչինեանի մտքին, ոգիին, գաղափարներուն եւ ազգային այլազան գործունէութիւններուն վաղուց ծանօթ եմ նախ «Յառաջ»ի էջերէն, ապա բարեկամներու պատմածներէն ու վկայութիւններէն եւ նաեւ մեր փոխանցած նամակներէն, թէեւ սակաւաթիւ: Այս բոլորին ընդմէջէն յաճախ փորձած եմ Ենովք Լաչինեանին դիմագիծ մը տալ, առնուազն ուրուագծել: Այսօր շնորհիւ իր «Անկապ էջեր»ուն մեր կապը ամբողջական է, քանի գիրքը կը բացուի իր լուսանկարին վրայ: Ըսեմ որ շատ յուսախաբ չեղայ...:

Պիտի չփորձեմ եւ չփորձուիմ հիւմուր ընել: Ոչ այդ նրբամտութիւնն ու զըւարթախոհութիւնն ունիմ, ոչ մասնաւոր հակում մը երգիծանքին եւ ոչ ալ նիւթն է: Նամանաւանդ որ այժմէն կ'երեւակայեմ հեղինակին անգութ եւ չանթահարիչ դիմադարձութիւնը:

Սրամտութիւն, հիւմուր՝ միշտ, եր-

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Նախաճաշէն ժամ մը վերջն էր, երբ լսեցի թէ սենեակէ սենեակ անունս կը կանչէին: Սովկալի Եսթեր մայրիկը զիս կ'ուզէր: Զարգոյժ հրաւէր: Գացի: Տեսածին պէս խոյացաւ վրաս եւ սկսաւ ծեծել ապտակով, բռունցքով, բոպիկ ոտքով: Բերան բանալու ժամանակ չըտուաւ, ու չէի հասկնար:

Իր անէծքներէն եւ պոռչտուքներուն մէջէն էր որ տարտամ կռահում մը ունեցայ: Արդարեւ, խոշոր փողոցի շուն մը կու գայ մեր դռան առջեւ, եւ օգտուելով բացուածքէ մը, ներս կը մտնէ: Հըսկիչները կը տեսնեն, կը վռնտեն եւ քարկոծելով կը հեռացնեն մեր թաղէն: Տըղայ մը կ'ըսէ.

– Անդրանիկին շունն էր, ինք հետը բերաւ...

Եսթեր Մայրիկը որ այդ պահուն հոնկէ կ'անցնէր, կը լսէ, եւ ահաւասիկ այստեղ եմ...

– Շա՛ն լակոտ, փորդ կշտացնենք չի բաւեր, շո՞ւնդ ալ կերակրենք: Եւ անխնայ կը ծեծէր:

Ես բնաւ լուր չունէի: Ճիշդ է որ շունը ատեն մը հետեւեցաւ ինծի, մինչեւ դոց շուկան, բայց անկէ անդին չտեսայ: Այդ եռանդագին խոշտանգումը Մայրիկին առաւօտեան մարզանքն էր: Ես չըլլայի, ուրիշ մը պիտի ըլլար ծեծուողը որեւէ պատրուակով: Բայց մեծ բան մը չէր: Կը բաւէ որ դարհուրելի գաւազանը ձեռքը չէ եւ ոչ ալ կը գործածէ փայտէ ճալիճները: Բռունցքի հարուածները ուր կ'ուզեն իջնեն, վարժուած ենք ու կը տոկանք: Հերիք է որ կրցար գլուխդ պաշտպանել թեւերովդ...

Պատմական իմ գիշերիս անցքերը կըրնային մոռցուիլ այս կորսուած լուսանկարին հետ, եթէ, տարիներ ետք, ուրիշ դէպք մը չգար առնչուիլ անոնց:

×

Շուրջ տասնամեակ մը անցած էր որբանոցէն ի վեր: Ճեմարանի երկրորդ տարին սկսած էի յօդուածներ գրել եւ մընայուն աշխատակիցն էի «Ազդակ»ին, տեսակ մը կէս – խմբագիր՝ յօդուածներով, թարգմանութիւններով եւ բանաստեղծութիւններով:

Պալեանը, առաջին հինգ ոսկինոցը տըւած ատեն, բսաւ.

– Զկարծես թէ գրութիւններուդ համար է: Աշխատակիցներուն վճարելու սովորութիւն չկայ: Ուսանող ես անոր համար...

Բայց հինգ ոսկին, այն ատեն մէկ օսմանեան ոսկի կ'արժէր: Կրնայիր այդ դըրամով սինեմա երթալ... քանի անգամ, փուլ ուտել տասը անգամ եւ աղջիկ մըն թաքսիով տեղ մը տանիլ – բերել... մէկ անգամ...

Այդ օրերուն ահաւելի ոճիր մը գործուեցաւ Պէյրութի արուարձաններէն Անթիլիասի մէջ: Անծանօթ չարագործներ մտած էին միայնակ ապրող ծերունիի մը տունը, կացինով ջախջախած էին հէգ մարդուն գլուխը, որպէս գողօն գտնելով միայն ու միայն... տասը ոսկի:

Ամբողջ քաղաքը ցնցուեցաւ անմարդկային այդ ոճիրէն: Ծերունին աղքատ մէկն էր, բոլորը գիտէին, ո՞ր գազանը կրնար այդպիսի ճղճիմ գումարի մը համար այդ վայրագութիւնը գործել: Գաղտնի ոստիկան Սիսակը – Լիբանանի Շերլոք Հոլմսը, որուն յաջողութիւնները համբանք չունէին եւ նոյնիսկ պատուանշան ստացած էր կառավարութենէն – գործի լծուեցաւ եւ կարճ ժամանակի մէջ կրցաւ գտնել եւ ձերբակալել զզուելի ոճիրին հեղինակները, որոնք, աւա՛ղ, երկու հայ տղաք էին – Անդրանիկ եւ Գառնիկ:

Կարելի չէ երեւակայել հայ գաղութին զայրոյթը: Սահմռկած էինք: Սրճարան, ճաշարան, եկեղեցիին բակը, խօսակցութեան ուրիշ նիւթ չկար: Վրդովումը համատարած էր, Հայերը ամօթապարտ էին տեղացիներուն առջեւ, մանաւանդ որ դեռ բոլորովին դադրած չէր մամուլի պայքարը կարգ մը մոլեռանդ շրջանակներու մէջ, «մուհաճիրներուն» դէմ...

– Թող կախեն, թող սատկեցնեն այդ շուները...

– Ատոնք հայ չեն, թրքածին հրէշներ ըլլալու են...

– Ապուշնե՛ր, գոնէ կարեւոր գումարի մը համար ըլլար... միայն տա՛սը ոսկի...

– Հայ անունը ցեխի մէջ խրեցին...

Քանի մը ամիսէն դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ եւ վճիռը տրուեցաւ: Մահապատիժ, երկուքին ալ: Ներումի աղերսագիրը մերժուեցաւ, եւ Բարձր Քոմիսէրին վաւերացումէն ետք, վճիռը դարձաւ անդառնալի եւ գործադրելի:

(Շար. – 8)

գիծանք՝ յաճախ, հեգնանք եւ ծաղր՝ երբեմն բայց նաեւ լուրջ խորհրդածութիւններ կու գան համեմել, հաճելի դարձնել հատոր մը, նիւթեր, էջեր ուրոնք կարելի է կարդալ որեւէ կարգով՝ քանի անկապ են, բայց որքան ախորժելի, զուարճալի, կենդանի, խօսուն եւ թելադրիչ։ Ոճը, պարզ ու սահուն, առաւել կը հրապուրէ ընթերցողը։

Ենովք Լաչինեանի «Անկապ էջեր»ը հաւաքածոյ մըն է՝ յուշերու, վկայութիւններու, նշմարներու, աղգային կեանքի վրայ նետուած հպանցիկ ակնարկներու, ժամանակակիցներու, դէպքերու, դէմքերու ..., գրուած տարիներու ընթացքին առաւելաբար որպէս յօդուած «Հայրենիք»ի եւ «Յառաջ»ի համար։ Նմոյշ մը ներկայացնելու համար, ընտրութիւն մը ընելը այդ չորս հարիւր էջերէն եւ յիսունի մօտ զանազան եւ այլազան նիւթերէն անշուշտ դժուարին հարց է։ Մեր նախասիրութիւնը կ'երթայ «ՍԷՆ Գեոի Գեղածիծաղ Ափին» ընդարձակ յուշագրութեան, որ ինքնին կրնայ հատոր մը ըլլալ, եւ ուր հեղինակը կը պատմէ աշակերտի իր յուշերը փարիզի Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի մէջ։ Ի՜նչ համով – հոտով էջեր։ Վարժարանի իր մուտքէն, Հայր Սահակի Հայոց Պատմութեան դասաւանդութիւններէն եւ առօրեայ ներկայութենէն, հսկիչ Պ. Գոյունեանի գլխուն եկած փորձանքներէն, Վահրամի անհատականութենէն, խոհանոցի խնդիրներէն ինչպէս՝ կարմիր գինի եւ սկումբրի պոչ, Հին Հռոմի պատմութենէն, ոտնագնդակի մրցումներէն մինչեւ իր աւարտումը, «ես բանաստեղծ չեմ, բացատրեցի» երգիծական բացառիկ էջը, լիազօր յանձնախումբով իր ինքնատիպ հարսանիքը, բժիշկին փախը իր առաջին զաւկին համար եւ այլ հետեւանքները ու վերջապէս Հայր Սահակին հրաշալի նամակը իր երկրորդ զաւկին ծննդեան առիթով որ նոյնպէս աղէկ է։ Իմ կողմէ աւելցնեմ որ այժմ վարժարանը պաշտօնապէս երկսեռ է....։

Այս յուշերուն հետ այլ երգիծական էջեր՝ «Հայերէն Փխտնալու Պէտք Ձկա՞յ», «Նուպար Կիւլպէնկեան», «Հայ Մամուլի Նուրջ Խորհրդածութիւններ» ու նաեւ գրական ու պատմական նիւթեր՝ «Մխիթար Աբբահօր Բառարանը», «Հայկական Օփերայի Հարիւրամեակի Առթիւ», «Արամայիս Վշտունի եւ Իր Եթերականը», «Սամուէլ Մուրատի Կտակը», «Շաւարշ Միսաքեան», «Սիման Վրացեան», «Ի Լուր Մահուան Շաւարշ Նարդունիի», «Վարդապետ Լաչինեան», եւայլն, եւայլն։

Արդ, Մատենաշար «Յառաջ» հրատարակելով Ենովք Լաչինեանի այս հատորը կը հրամցնէ մեզի հաճելի, հետաքրքրական եւ մատչելի ընթերցումներ ընդհանրապէս թարմ եւ կենդանի նիւթերու շուրջ, հիմք ունենալով մեր առօրեայ ազգային կեանքը դիտուած ամերիկահայ ակնոցով։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱՏՈՄՍ

ԽԱՉԲԱՌԻԿ ՀԻՎ, 6, 7, ՊՐՈՏՕՒԷՅ

— o —

Սխալ մը գործեցի երբ որոշեցի կնոջս ապարանջան մը նուիրել՝ մեր ամուսնութեան 15րդ տարեդարձին առիթով ... եւ ուղղուեցանք «տանս – թաղն», ոսկերչանոց։

Հայերէն լեզուն Լոս Անճելըսի ոսկեչանոցներու մէջ կը կասկածիմ որ երկրորդական լեզու մըն է, կը համարձակիմ ըսել թէ՝ առաջինն է։

Նուազագոյնը վճարելու մտահոգութեամբ մը, զանազան տուփիկներ մըտանք եւ սակարկեցինք։

Քանի մը նմոյշներ մեր նորագոյն ոսկերիչներէն։

Ա.— «Տիկին այս պիլազիկը տե՛ս ինչ սիրուն է, չի սեղմեր, չի հիններ, ներկելու երբեք պէտք չես զգար, ամէն ինչի հետ կ'երթայ, աժան է, քեզ չի սահեցներ եւ չարաչար կրնաս գործածել»։

Մեր այս «ոսկերիչ»ը նախկին կօշկակար մըն էր։

Բ.— «Այս ապարանջանը ուրիշներուն չինածին պէս չէ, կառավարութեան կողմէ ծրագրուած եւ վաւերացուած է. սուղ է՝ բայց գեղեցիկ. տեսէք՝ հայկական ոճն ու զարդարանքները, կամարները եւ սիւները, ինքնայատուկ են եւ երբեք չեն քանդուիր»։

Այս մէկն ալ՝ նախկին ճարտարապետ մը։

Գ.— «Կեցէք մէկ հատ փրովա մը ընեմ տիկին, օ՜ որքան գեղեցիկ թեւ մը ունիք, ինչպէս ալ հանդչեցաւ այս ապարանջանը ձեր ձեռքին. իրապէս, թերեւս ուրիշներ տասը «փրովա»ով չեն կրնար այսպէս հանդչեցնել. ինծի, յայտնի կանանց յայտնի դերձակ կ'ըսէին Արթին կ'ըսէին, հիմա ոսկերիչ եմ»։

Դ.— «Դրամնիդ չի կորսուիր աս ապարանջանը գնելով, տեսակ մը պանքայի մէջ տոկոսով դրամ դրածի պէս էք, ձեր նեղ օրերուն կը հասնի. մեր գործը ոսկեղէն ծախել չէ, այլ՝ ձեւով մը ժողովուրդին օգնել է, նեղ օրերուն համար ապահովութիւն տալ է»։

Կռահեցիք, այս մէկը՝ ապահովագրութեան նախկին պաշտօնեայ։

Ե.— «Մեր պիլազիկը ուրիշներու գործերուն պէս չէ. մերը՝ հաշիւով եւ սղոցով կտրուած է. կրնաս տարիներով գործածել առանց հինցնելու, չի ձեւափոխուիր, մէջը չես թաղուիր, մանաւանդ այդ զսպանակները՝ երբեք չեն թուլնար, վրան պատկեր՝ չազդուիր»։

Նախկին կահագործը՝ ոսկերիչ։

Զ.—«Այս ապարանջանին հմայքն ու բուրմունքը ինծմէ զատ ուրիշներու քով չէք գտներ. կարեւորը հեռուէն ուշադրութիւն գրաւելն է. գլխու պտոյտ պատճառել է. մեծն ու պզտիկը ապշեցնելն է, քիչ մը դրէք, գործածեցէք եւ տեսէք»։

Անուշահոտավաճառ՝ նախ քան ոսկերիչ։

Է.— «Հոս ու հոն հանդիպելնիդ տեսայ եւ գիտցայ որ վերջ ի վերջոյ քովս պիտի հասնիք. իմ ունեցած ապրանքներս արդար են ու անբիծ, ամբողջ Լոս Անճելըսի մէջ նշանաւոր են իմ ունեցած ապրանքներս. միւսներուն ունեցածներուն պէս չէ, այդ ձեր բոլոր տեսած մարդիկը ոսկերիչներ չէին իրենց նախկին քաղաքներուն մէջ, մէկը մեքենավար, միւսը մսավաճառ, հաշուապահ, ուսուցիչ, չապկագործ, խմբագիր, կօշիկ, լուսանկարիչ, ադամանդագործ, ոսկերիչ եւ ի՞նչ գիտնամ ի՛նչ. ատոնք ոսկիին ոչ արժէքը գիտեն եւ ոչ ալ սուտը իրաւէն կրնան զանազանել. ասիկա միայն ու միայն ես կրնամ ընել. եւ լաւ գիտցէք, այս բոլոր տուփիկատէրերը կ'ամչան ինծմէ, որովհետեւ ես... լումայափոխ էի առաջ...»։

ՄԱՍԻՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՅԵՏԱՁԳԵՑԻՆ ՌԱԶՄԱՆԱՒԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Ամերիկեան ծովուժի չորս ռազմանաւեր՝ երեք խորտակիչ եւ մէկ ազատարար, որոնք պէտք է Թուրքիոյ յանձնուէին, Ներկայացուցչական Տան Ռազմական Կոմիտէին որոշումով չյանձնուեցան։ Պահանջը ներկայացուցած է վերոյիշեալ Կոմիտէի անդամ, երեսփոխան Լ. Ասփին։ Երկու կէտեր նկատի առնուած են։ Յետաձգումին ճամբով ճընշում բանեցնել Անգարայի վրայ, որպէսզի Թրքական Խորհրդարանը փութով վաւերացնէ բանտարկեալներու փոխանակութեան համաձայնագիրը՝ կնքուած տարեսկիզբին Միացեալ Նահանգներու եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Թրքական Խորհրդարանը կը ձգձգէ վաւերացումը, մինչ կ'ակնկալուի, որ ամերիկեան Ծերակոյտը, Քոնկրէսի յառաջիկայ նստաշրջանին վաւերացնէ զայն։

Չորս Ամերիկացիներ, երկուքը կին, 1972էն ի վեր բանտարկուած կը մնան Թուրքիա։ Թմրեցուցիչի մաքսանենգութեան ամբաստանութեամբ նախ մահուան դատապարտուած են եւ ապա պատիժի թեթեւացումով 24 տարուան բանտարկութեան։

Նկատի առնուած երկրորդ կէտն այն եղած է, որ Կիպրոսի հարցին կարգադրութեան ուղղութեամբ դեռ շօշափելի լուծում չէ արձանագրուած եւ կղզիին մէկ կարեւոր մասը դեռ թրքական տիրապետութեան տակ կը մնայ։ Եւ այս հակառակ այն իրողութեան, որ գրեթէ տարի մը անցած է այն օրէն ի վեր, երբ Քոնկրէսը վերջ դրած է Թուրքիոյ դէմ կիրարկուող զէնքի ամպարկոյին։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Հայ հասարակութեան եւ մասնաւորաբար անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ Առաջին Հայկական Համագումարին, ներկայիս կը հաղորդենք թէ ժողովասրահէն ներս մուտքը արտօնուած է անոնց, որոնք ունին իրենց սեփական անունին հաստատուած մասնակցութեան տոմսեր։ Սոյն տոմսերը փոխանցելի չեն ուրիշներու։ Յարդ Գործադիր Մարմինս ստացած է 19 երկիրներէ (Անգլիա, Աւստրիա, Գանատա, Գերմանիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա, Իրան, Լիբանան, Կիպրոս, Հոլանտա, Հունգարիա, Միացեալ Նահանգներ, Ուրուկուէյ, Պելժիա, Սուրիա, Սպանիա, Քուէյթ, Ֆրանսա) մասնակցութեան աւելի քան 200 դիմումներ։

Այս առթիւ կ'ուզենք չեշտել թէ Համագումարին միակ իրաւասու բանբերը՝ Փրոֆ. Մկրտիչ Պուլտուքեանն է։ Իրմէ դուրս կատարուած կամ կատարուելիք որեւէ ձեւի ամէն յայտարարութիւն կը ցոլացնէ ենթակային անհատական կարծիքը միայն։

ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ
Փարիզ, 23 Օգոստոս 1979

ԴՈՂԱՆՔԷ ԴՈՂԱՆՔ

ՊՈԼՍՈՅ Ռումէլիհիսարի Ս. Սանդուխտ եկեղեցւոյ աւանդական մատաղօրհնութիւնը տեղի ունեցած է Օգս. 19ին փոխանակ, ըստ սովորութեան Յուլիս 29ին, տրուած ըլլալով որ փողոց ելլելու արգելք կար Յուլիսի այդ Կիրակին։ Շաբաթ իրիկուն կատարուած են մատաղցու ոչխարներու զենումը, աղօրհնութիւնը, հսկումը եւ «Եկեսցէ»ն։ Օգս. 19ին պատարագած է հոգեւոր հովիւը Գրիգոր քհնյ. Սիլահլեան եւ քարոզած Շահան եպս. Սվաճեան, որ նաեւ գլըպըրական չորս աստիճաններ շնորհած է գիւղին նորակազմ Գուսան երգչախումբի վեց անդամներու եւ Սայաթ – Նովա երգչախումբին մէկ անդամին։ Կրօնական արարողութիւններուն յաջորդած է ճաշ մը, նախագահութեամբ Շահան եպս.ի։ Հաւաքոյթը վարած է Ս. Փրկիչ ամսագրի խմբագիրը՝ Կարպիս Մուրատեան, որ բացումը կատարած է արտասանելով Վ. Թէքէեանի «Հայու Հոգին»։ Ապա, Թաղային Խորհուրդէն Արամ Սաղըրեան կարդացած է իրենց գործունէութեան տեղեկագիրը։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը։ Շահան եպս. խօսք առնելով, ըսած է, ի մէջ այլոց, «ընտանիք, ազգ, եկեղեցի, հաւատք, մշակոյթ, ահա հինգ մատները ժողովուրդի մը ձեռքին, ուր անոնք միանալով, կը կազմեն սրբազան բռունցք մը, բայց ոչ թէ քանդելու եւ կործանելու այլ կերտելու, գրոշմելու համար»։

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929
1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Կնոջ սէր հաստատութիւնը վտանգ մըն էր նախազգացած։ Լուսանկարչատան քովի հանդերձավաճառին քեռաղջիկը Լիոնէն եկած էր հոս, արձակուրդի ամիս – ները անցընելու։ Նէնէթ չէր չափազանցէր բնաւ, այդ Կապին խիստ թեթեւ – սոլիկ էր, հակառակ քանը անցուցած ըլլալուն չափազանց տղայամիտ, եւ իր արդուզարդէն, շարժումներէն ու աչքե – րէն դատելով՝ անսանձելիօրէն կրքոտ։ Բայց գեղեցիկ էր ան, մարմնով հա – րուստ եւ միշտ երգող, ցատկոտող, խընդացող։ Ամէն օր, եւ երբեմն ալ օրը քանի մը անգամ որեւէ բան մը պատճառ կ'ընէր գալու համար Փիէռին, եւ ճպուռի մը պէս կը խօսէր, կը խնդար, ձեռքը կը քսէր հագուստին որպէսզի թափանցիկ կերպասը աւելի լաւ կաղապարուի կուրծքին վրայ, ակնարկը կը խոռացնէր, կը խածնէր շրթները, մէկ խօսքով երիտասարդը կը ցանկար։ Կ'ըսէր. « Յաւով պիտի մեկնիմ Թոննէռէն. եթէ պէտք ըլլայ դարձեալ պիտի գամ. նոյնիսկ կարելիս պիտի ընեմ վերջնապէս մնալու համար հոս, եթէ ստիպեն... »։ Հայը միշտ կը խնդար եւ բնաւ առիթը չէր փախցներ զայն ծաղրելու։ Բայց հիմա, Նէնէթին ըրած այս դիտողութիւնը գինքը բարկացուց։ « Իր ամէն բանը մոռցաւ եւ սկսաւ իմ ըրածներս անվայել գտնել » խորհեցաւ Փիէռ եւ փոխանակ փակելու խնդիր մը որ դերծ էր որեւէ մեղաւոր հանգամանքէ, պատասխանեց խստօրէն։ Սաստիկ վիճեցան։

Երկու օր վերջ հանդերձավաճառը երիտասարդ լուսանկարիչը կանչեց եւ խնդրեց որ գոնէ իր միջնորդութիւնը չմերժէ եւ հաճի եւթալ հարսանեկան խըմբանկարը առնել։ Փիէռ չէր ընդունած այդ հրաւէրը, տեղի հեռաւորութիւնն ու ժամանակի կորուստը պատրուակելով։ Բայց հանդերձավաճառը կ'ուզէր օգտակար ըլլալ հարսնեւորներուն, որոնք իր գլխաւոր յաճախորդներն էին, եւ կառք մը Փիէռին տրամադրութեանը տակ դըրաւ։

— Բայց ես երբեք կառք չեմ վարած, առարկեց Փիէռ։ Կրնայ արկած մը պատահիլ։

— Ես վարել գիտեմ, պատասխանեց Կապի. միասին կ'երթանք։

Այդպէս ալ ըրին որոշուած օրը։ Չորս հոգինոց գեղեցիկ կառք մըն էր, նոր ու թեթեւ։ Գործիքները ետեւի կողմը զետեղելէ վերջ, Փիէռ նստաւ երիտասարդ աղջկան քով ու ճամբայ ելան։ Ժամուան մը տեղ ունէին երթալիք։ Յարդէ լայնեզր գլխարկ մը դրած էր Կապի, վարդագոյն թեթեւ զգեստ մը իրանը կը գըրկէր, կուրծքերուն վրայ նմանելով հասուն պտուղի մը մանին, եւ խարտեաշը կը չաչէր անդադար ձիուն ականջներուն վրայ։ Քաղաքէն դուրս ելլելուն պէս, Կապի՝ որ այդ կառքով բազմաթիւ անգամներ շրջակայքը պտըտած ըլլալուն ծանօթ էր տեղին, երկարօրէն նկարագրեց փռուող հորիզոնները, պուրակները եւ հեռաւոր դզայնութիւնները։ Եւ որովհետեւ Փիէռ կը լռէր, բաւականացաւ գեղգեղելով։

(Շար.– 104)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

(Շար. Ա. էջէն)

ճամբուն վրայ, ուր երկու ինքնաշարժներ ջախջախուեցան, 11 ճամբորդներ վիրաւորուելով հիւանդանոց փոխադրուեցան: Արկածին պատճառ հանդիսացաւ վարորդ Ալի Իշլէք, որ ծովեզերեայ զբօսարանի մը մէջ բաւական ալքոլ առնելէ վերջ կառքովը ճամբայ ելաւ, երեք ճամբորդներու հետ: Խմիչքին ազդեցութենէն, քիչ վերջ հակակշիռը կորսնցուց եւ կառքը մտաւ հակառակ ուղղութենէն եկող ինքնաշարժներու գիծին մէջ, մեծ արագութեամբ: Այս անակնկալ տեղափոխութիւնն էր որ ահա պատճառ դարձաւ արկածին, որովհետեւ ճիշդ այդ պահուն դիմացի կողմէն ալ մեծ արագութեամբ կու գար կառք մը, որուն վարորդը չըկըրցաւ խուսափիլ դժոխային արագութեամբ մը իրենց վրայ եկող ինքնաշարժէն եւ երկու կառքերը այնքան բուռն կերպով զարնուեցան իրարու, որ գրեթէ ազուցուեցան: Բոլոր ճամբորդները արիւնլուայ կամ դուրս թափեցան կառքերէն եւ կամ սեղմուեցան մնացին: Մօտակայ թէյարաններէն ժողովուրդը օգնութեան փութաց եւ վիրաւորները ձերբահփաշա ու Սամաթիոյ Սըկորթայի հիւանդանոցները փոխադրեցին: Ծանր վընաս կրեց մասնաւորաբար դիմացի կողմէ եկող կառքը, որ Մուրատ մըն էր եւ ջարդուփշուր եղաւ Ալի Իշլէքի հակակըշռէն ելած Տէսօթօ ինքնաշարժին հարուածէն: Պզտիկ կառքին մէջ գտնուող ու ծանր կամ թեթեւ վէրքեր ստացող ճամբորդներն են՝ Ազատ Գալայ, Կարապետ Գահվէճիօղլու, Իլոնա Գոչիլ, Քրիստինէ Գոչիլ, Ռոպէր Գահվէճիօղլու, Ալիս Գահվէճիօղլու, Զարուհի Գոչիլ: Միւս կառքին վիրաւորներն են՝ Այտըն Կէօքէր, Ալի Գայա, Մէհմէտ Զէրթէլ եւ գինով վարորդը՝ Ալի Իշլէք:

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծելու, Երեքշաբթի, Սեպ. 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ Ֆրիտլանտ – Շանզ'էլիզէի անկիւնը:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Ճանիկեանէ 100 Ֆ. Վրոյր Վօքասեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

×

Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Հանգուցեալ Մաքրուհի Եաղմաճեանի (ծնեալ Օհանեան), մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի, 100ական Ֆ. Այրի Տիկին Եօթնեղբայրեանէ, Աւետիս Եօթնեղբայրեանէ, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Կուտուզեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Ներսէս Արզումեանէ: 50ական Ֆ. Պր. Օհան Օհանեանէ, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կուտուզեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Կուտուզեան, Այրի Տիկին Մարոշ Գէորգեան, Տիկ. Մարի Պաղտասարեան, Պր. Գրիգոր Տէկիրմէնճեան, Այրի Տիկին Ժանօ Մակարեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Քիւփելեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Զուքուրեան, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Զուքուրեան, Ութուզեան ընտանիք, 30 Ֆ. Հալէպլեան ընտանիք, 20ական Ֆ. Ռօզա Տօրումեան եւ հաւատացեալ տիկին մը:

L'U.G.A.B. DE PARIS
organise
un grand voyage culturel en ARMENIE
du 7 au 22 Septembre
2 jours à MOSCOU,
3 jours à LENINGRAD
11 jours en ARMENIE
Séjours en hôtels de première classe
Visite des sites historiques : Etchmiadzine, Tzitzernagaberd, Garni-Kéghart, Lac Sévan, Erébouni, Haghardzine, Haghpat, Sanahine, etc.
Frais de participation : 3900 F.
Moins de 35 ans : 3.650 F.
Pour tous renseignements et inscription s'adresser à l'U.G.A.B. :
11, Sq. Alboni, Paris 16e
Tél. : 520-03-18 jusqu'au 31 Juillet et ensuite à Mme H. Kutnérian
Tél. : 964-74-81

le restaurant
LA CAPPADOCE
tél. 375.05.30
Midi et soir avec GARBO au piano
Et tous les soirs : YORGANTZ accompagné de l'orchestre CAPPADOCE
67 bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
FERME LE LUNDI

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 Ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է: Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:
Այս գիներուն մէջ չէ հաշուած Թէ-Վէ - Աճ

Նուպարեան Մատենադարան

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան մատենադարանի վարչութիւնը, առ ի գիտութիւն կը հաղորդէ ընթերցասէր հասարակութեան թէ՝ ընդառաջելով արտասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասէրներու փափաքին, որոշած է մատենադարանը բաց պահել Օգոստոս ամիսը, հետեւաբար մատենադարանը փակ պիտի մնայ Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին տարեկան արձակուրդի առիթով:

Հասցէ Նուպարեան Մատենադարանի
11 Սքուար Ալպոնի, Փարիզ 16րդ
Երթեւեկի համար իջնել մէթրօ Փասի:
Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 10էն 12, յ. մ. 14էն 18, բացի Զօրեքշաբթի, Կիրակի եւ տօնական օրերէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին:

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Աս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.—

1.— Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)

2.— Կրօնք

3.— Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)

4.— Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)

5.— Երգի դասեր (4–8 տարեկան)

6.— Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

Հ Ա Ս Ց Է .–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.
ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose
au départ de MARSEILLE
des VOYAGES-ARMENIE
MOSCOU - EREVAN
2 nuits 12 jours
CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI :	RETOUR JEUDI :
— 14 Septembre	— 27 Septembre
— 12 Octobre	— 25 Octobre
— 28 Décembre	— 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART
Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.
Renseignements et réservations
Jacques CHELELEKIAN **87 la Canebière 13001 MARSEILLE** **tél. (91) 95 90 12**
et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France
Org. Lic. 97

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը: Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.
DIRECTION

S'adresser à :
Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
30
JEUDI
30 AOUT
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.457 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.457

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՌԼԱՆՏԱԿԱՆ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

ՆՈՐ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ՄԸ՝ ՊՐՈՒՍԵԼ, 18 ՎԻՐԱՒՈՐ

Մինչ Անգլիան դեռ վրդոված կը մնար, Երկուշաբթի օրուան մահափորձէն, որ Լորտ Մաունթպաթընի, իր մէկ թոռան, պատանի նաւաստի մը կեանքերը խլեց եւ ծանրօրէն վիրաւորեց Լորտին ընտանիքին միւս անդամները, որոնք ձկնորսական նաւուն մէջ էին իրեն հետ (խնամին ալ մեռաւ արդէն քիչ ետք), յաջորդ օրը, Պրիւքսէլի կեդրոնին մէջ էր, որ ռումբ մը կը պայթէր։ Կռան – Փլասի վրայ է, որ խմպուրկի զուգախն (գահակից իշխանը) զօրաբաժնին չեփորախումբը նուագահանդէս մը պիտի տար։ Ռումբը պայթած ատեն սակայն, նուագածուները հեռացած էին բեմէն համազգեստ փոխելու համար, ինչ որ պատճառ եղաւ որ միայն չորս զինուոր թեթեւօրէն վիրաւորուին եւ 14 անցորդներ։

«Առժամեայ ԻՌԱ»ի այս նոր արարքը չէ, անշուշտ, որ պիտի հանդարտեցնէ մտքերը եւ պէտք չէ անտեսել թէ այս ոճիրները հետեւանք են որոշ «տրամաբանութեան» մը։ Արդարեւ ի՞նչ է ներկայ մթնոլորտը։ Նախ, անգլիական կառավարութիւնը, վերջերս, յայտնած էր թէ տրամադիր է լուծում մը գտնել Հիւս. Իռլանտայի համար, միայն ու միայն անգլիական ներքին քաղաքականութեան ծիրը, մինչ Միացեալ Նահանգները երեքներու վեհաժողով մը կը թելադրէին, Նիւ Եորքի մէջ, Իռլանտայի Հանրապետութեան եւ Մեծն-Բրիտանիոյ հետ։ Տիկին Թաչըր վճռապէս մերժած էր, իսկ ԻՌԱ-ն միշտ յոյսը դրած է տագնապին միջազգայնացման վրայ։ Ուրիշ կէտ մըն ալ կայ, այն է որ Անգլիա տրամադիր է մինչեւ տարեվերջ հարցին կարգադրութեան ծրագիր մը հրապարակել, երկու համայնքներուն թոյլ տալով, որ համակեցութեան միջոցները գտնեն քաղաքական նոր կառոյցներու գոյութեան մէջ։ «ԻՌԱ»ն չի կրնար համակերպիլ նման լուծումի մը, որ խաղաղեցում մըն է անգլիական հոգատարութեան ներքեւ։

Այս է ընդհանուր կացութիւնը եւ շատ փափուկ է անշուշտ Մեծն – Բրիտանիոյ դերը, այս վրդոված մթնոլորտին մէջ։ Ամանք «վրէժ» կը պոռան բայց հաւանաբար ամէնէն «խելօք» դատումը կը պատկանի Տէյլի Թէլէկրաֆի, որ կը գրէր.– «Անկասկած ԻՌԱ-ն գոհ կ'ըլլար, եթէ Մեծն – Բրիտանիա վայրագ վերաբերմունք մը ցուցաբերէր կաթողիկէ համայնքին դէմ բայց շատ աւելի գոհ կ'ըլլար եթէ ոչինչ կատարուէր»։ Անգլիական մամուլը բաւական ընդվզած է նաեւ, որովհետեւ Իռլանտայի վարչապետը, որ փորթուկալ արձակուրդի գացած է միայն Հինգշաբթի օր Տըպլին կը վերադառնայ, այսինքն շատ խրախուսուած չէ Լորտ Մաունթպաթընի սպանութենէն, որ իր երկրին մէջ պատահած է։ Յայտարարած է թէեւ որ «ԻՌԱ-ն Իռլանտայի թշնամի է եւ ամօթ կը պատճառէ ամբողջ իռլանտացի ժողովուրդին»։ Ծանօթ է որ Տըպլին երկու Իռլանտաներու միացումը կ'ուզէ կամ, առնուազն՝ համագործակցութիւն մը։

ԻՐԱՆ

ԽՈՄԷՅՆԻ ԶՈՒՋԵՐ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՔՐՏԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

— Օ —

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Խոմէյնի բացարձակապէս մերժեց որեւէ բանակցութիւն Քիւրտիստանի Դեմոկրատ կուսակցութեան հետ, շեշտելով թէ «Քիւրտիստանի ոճրագործ ապստամբները պէտք է բնաջնջուին»։ Քիւրտերը թէեւ, հինգ կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը պատրաստած էին, որ ի յառաջագունէ կը պահանջէր վինեալ բոլոր բախումներու անմիջական դադրեցումը։

Տեղւոյն վրայ, կողմերը աւելի «կարծրացած» են, 28 հոգի, քիւրտ ըլլան թէ ոչ, գնդակահարուած են կրկին։ Ասոնց մէջ կային ինը իրանցի զինուոր, որոնք «յանցաւոր են քիւրտ յարձակողներու հետ գործակցութեան համար»։ Միւս կողմէ, Դ. Միջազգայնականի խրանեան ճիւղի 12 անդամներ, որոնք ձերբակալուած էին Յուլիսին, մահուան դատապարտուեցան։ Այս 12 տրոցկիստներու դէմ եղած ամբաստանութիւնը այն է թէ կը գրգռէին «Արաբ ժողովուրդի վինեալ ապստամբութիւն» մը գլուխ հանելու համար։

Ամէն պարագայի մէջ, դժգոհութիւնը կը ծաւալի ամէն կողմ եւ բոլոր անոնք, որոնք Շահը ճամբու դնելու համար, «մեծ յեղափոխականը» նկատեցին այս ծերունի կրօնամոլը, այս գնացքով կրնան մինչեւ իսկ «գացողը փնտռել»։

× Փարիզի քրտական աղբիւրները մըտահոգութեամբ կը յայտարարեն թէ 1000 Քիւրտեր կը գտնուին «յեղափոխութեան պահապաններուն» ձեռքը։

× Հիւրրիէթի համաձայն Թուրքիայէն շուրջ 5000 Քիւրտ Իրան անցած են կռուելու համար իրենց եղբայրներու կողքին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ՍԻՄՈՆՈՎ, Խորհրդային գրագէտը մեռաւ առջի օր 64 տարեկանին։ Մեծաքանակ արտադրող, Սիմոնով համբաւ շահած է գլխաւորաբար պատերազմի իր մէկ գործով՝ Ողջերն ու Մեռածները, որ դիւցազնավէպի պէս բան մըն է։ 1954 – 57 եղած է խմբագրապետ Նովի Միր գրական պարբերաթերթին, ապա պաշտօնանկ եղած է որովհետեւ թոյլ տուած էր վտանգաւոր կամ կանխաhաս հրատարակութիւններ ինչպէս Դուտինցեւի «Ոչ Միայն Հացիւ»ը։ Յաճախ ճամբորդած է իբրեւ լաւ քարոզիչ արտասահմանի մէջ։ Երբ Սոլժենիցին «բատասահմանի մէջ։ Երբ Սոլժենիցին «բամբասանութեամբ» ամբաստանեց Շոլոխովը «Հանդարտ Դոն»ը վէպին համար, Սիմոնով՝ Շոլոխովը պաշտպանեց գերմանական Տէռ Շփիկըլ թերթին տուած տեսակցութեան մը մէջ, նախանձ վերագրելով «Խմբագուրներու Տաղաւար»ին հեղինակին։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Օգս 14–21)

ՆՈՐ ՇԷՆՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մայրաքաղաքին արեւմտեան շրջանին մէջ նոր շէնքեր շինուելու վրայ են։ Նըկատի առնելով տեղւոյն զառիվեր դիրքը եւ զօրաւոր հովերը, նախագիծին հեղինակները անցեալի ճարտարապետներուն օրինակին հետեւած են։ Այսպէս, իբրեւ մտայղացում, տուները դասաւորած են կիսափակ բակերու ձեւով եւ սանդուխներու շարքով։

×

ՄԱՐՄԱՐԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔ

Երկրաբանները Հայաստանի հիւսիսը յայտնաբերած են եղունգի քար տեսակի մարմարի հարուստ հանք մը։ Տուեալ մարմարը գլխաւորաբար կ'օգտագործուի շէնքերուն ներքին յարդարումներուն համար։ Մարմարին շերտը քանի մը մեթր հաստութիւն ունի եւ կը տարածուի քանի մը քառակուսի քիլոմեթրի վրայ։

Հայաստանի փոքր տարածութիւնը կը բովանդակէ շինարարութեան առակ բոլոր տեսակի հանքաքարերը՝ այլազան գոյնի տուֆեր, երկաթաքար, մարմար եւայլն։ Պաշարները անսպառ կը նկատուին։

×

ՆՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆ

Բջնիի ճամբուն վրայ կառուցուած է նոր բուժարան մը՝ լոգարանի յարմարութիւններով։ Բուժարանը կրնայ ընդունիլ 250 հոգի։ Բուժուողներուն տրամադրութեան տակ կան յարմարաւէտ սենեակներ, ճաշարան, շարժանկարի սրահ, ընթերցասրահ, խաղի վայրեր։ Պիտի ծառայէ քիմիագործներուն։

×

ՆՈՐ ԲԵՄԱՊԱՐ

Մոսկուայի Նեմիրովիչ – Դանչենկօ ակադեմական երաժշտական թատերասրահին մէջ բեմադրուած է երգահան Սերգեյ Բալասանեանի «Շակունթալա» բեմապարը։ Նիւթը քաղած է հնդիկ բանաստեղծ եւ թատերագիր Կալիդասի մէկ քնարական ստեղծագործութենէն։

Ներկայացումը նկատուած է հարուստ եւ գունագեղ։ Երգահանը օգտագործած է հնդկական թատրոնին աւանդութիւնները, սկզբունքները, գոյները եւ մեղեդիները։ Ընդգծած է հնդկական պարարուեստին ազգային դիծերը։

Ս. Բալասանեան յատկապէս այս բեմապարին համար ձեռք ձգած է Ճ. Նեհրու մրցանակը։

×

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

Արտասահմանի 15 երկիրներէ Հայաստան ժամանած են հայեցի դաստիարակութեան գործին նուիրուած ուսուցիչներ։ Երկիրներն են՝ Մ. Նահանգներ, Լիբանան, Ֆրանսա, Յորդանան, Իտալիա, Սուրիա, Գանատա, Աւստրալիա եւ ուրիշներ։ Ուսուցիչները պիտի հետեւին դասախօսութիւններու։ Նիւթերը՝ Հայոց Լեզու եւ Գրականութիւն, Հայ Ժողովուրդի Պատմութիւն, Հայաստանի մանկավարժական մտքին զարգացումը, դաստիարակութեան ժամանակակից եղանակները, աշակերտներուն գեղագիտական դաստիարակութիւնը եւայլն։ Դասախօսները մասնագէտներ են, ինչպէս Եղ. Աղայեան, Աշոտ Տէր – Գրիգորեանը Յովհ. Բարսեղեան, Գէորգ Խըռլոպեան, Անդրանիկ Ճաղարեան, Գէորգ Ջահուկեան, Վարագդատ Յարութիւնեան եւ ուրիշներ։

Խօսելով ուսուցիչներուն ժամանումին եւ ծրագրուած աշխատանքներուն մասին, Մարտին Շախուլեան, տնօրէնը «Ուսուցիչների Կատարելագործման Հանրապետական Ինստիտուտի», դիտել տուած է Արմէնփրէսի թղթակիցին, թէ 18 տարիէ ի վեր Հայաստան կը ժամանեն հայ ուսուցիչներ արտասահմանէն, որպէսզի բարելաւեն, կատարելագործեն իրենց որակը։ Այս տարի վերապատրաստութեան դասընթացքներուն կը մասնակցին 44 ուսուցիչներ։ Աւելցուցած է, թէ մեծ ուշադրութիւն կը դարձնեն յատկապէս Միջ. Արեւելքի հայկական դպրոցներուն ուսուցիչներուն վրայ։ Այս տարի միայն Լիբանանէն դասընթացքներուն կը մասնակցին 14 ուսուցիչներ։

×

ԳԻՒՂԻՆ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

Շինուհայր գիւղին բնակիչները ներկայիս նոր հասցէ մը ունին։ Գիւղը հազարամեակներու պատմութիւն ունենալով հանդերձ, այսօր ալ այլ տեղ փոխադրըւած է։ Խոր կիրճին մէջ ձգելով իրենց հին տուները՝ գիւղացիները փոխադրըւած են նոր երկյարկանի առանձնատուները։ Ասոնք շրջապատուած են ծառերով։ Նոր գիւղին կեդրոնը շինուած են խանութներ, կենցաղի կեդրոններ, մանկամսուր, շարժանկարի սրահ։ Սեպտ. 1ին ալ կը բացուի նոր դպրոցը։

× Նորաբնակ բառը մեր շրջանին մէջ վերջին տարիներուն յաճախ կը լսուի, յայտարարած է Գորիսի Շրջ. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը Ա. Յարութիւնեան։ Տասը տարի առաջ որոշեցինք հիմնական ձեւով փոփոխութեան ենթարկել մեր գիւղերը։ Որոտան գետին կիրճերուն մէջ ծուարած գիւղերը սկսանք փոխադրել այլուր։ Ներկայիս բոլոր գիւղերն ալ փոխած են իրենց հասցէները եւ զգալի կերպով բարելաւուած են գիւղացիներուն ապրելակերպերը։ Ժամանակակից աւաններ, լուսաւորուած փողոցներ, երեկոյեան զբօսանքի յարմար վայրեր եւ պուրակներ։

Ամէն տարի, դիտել տուած են գիւղական շինարարութեան նախարարութեան պատասխանատուները, մօտաւորապէս երեք հազար բնակարան կը հաստատուի գիւղական վայրերու մէջ։

ՃԱՏՐԱԿ

Քանատեան կղզիներու Լաս Պալմաս քաղաքին մէջ տեղի ունեցաւ ճատրակի միջազգային մրցաշարք մը որուն կը մասնակցէին Խորհրդային երկու վարպետներ՝ Եփիմ Կելլէր եւ Ռաֆայէլ Վահանեան։

Ռ. Վահանեան առանց պարտութեան մրցաշարքը աւարտելով շահեցաւ 12 միաւոր կարելի 15 միաւորներու վրայ եւ առաջին հանդիսացաւ։

Երկրորդ ու երրորդ տեղերը գրաւեցին չիլեցի Քիլերմօ Կարսիա եւ Բոլիսլավ Իվկով, մինչդեռ Եփիմ Կելլէր կ'ըլլար չորրորդ։

ԵՐԿՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՁԵՒԱՒՈՐՈՒՄԸ ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ՄԷՋ

Ա՛

ԽՄԲ. Ծանօթ.— Ակադ. Բ. Առաքելեան, «Պատմա – Բանասիրական հանդէսին» մէջ վերոյիշեալ խորագիրով երկար պարզած է արեւելեան եւ արեւմտեան մշակոյթներուն ազդեցութեան իրողութիւնն ու տարողութիւնը հին հայկական մշակոյթին վրայ: Ստորեւ յապաւումներով կը ներկայացնենք ուսումնասիրութիւնը, արեւմտահայերէն:

Հայ ժողովուրդին եւ անոր մշակութային ձեւաւորումը տեղի ունեցած է պատմական բարդ պայմաններու մէջ: Դարերու ընթացքին իրարու վրայ բարդուած են ընկերային – տնտեսական, քաղաքական, ցեղագրական, մշակութային – պատմական տարբեր իրադարձութիւններ եւ իրողութիւններ: Ասոնք հայ ժողովուրդին ցեղագրական դիմագիծին եւ ցեղա – մշակութային հոլովոյթներուն վրայ բազմակողմանի ազդեցութիւն գործած են, երբեմն ալ հակասական ներգործութիւն ունեցած են, երկարելով այդ հոլովոյթներուն ուղին:

Հնագիտական եւ գրաւոր աղբիւրներուն ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուած է, որ Հայկական լեռնաշխարհին դաշտային, լեռնային եւ նախալեռնային գօտիներու բնակչութիւնը, յարմարելով շրջանին բնութեան եւ կլիմային պայմաններուն, վարած է տարբեր բնոյթի տնտեսութիւն, ապրած է ոչ միօրինակ ձեւով: Երկրին եւ անոր բնակչութեան անջատ դիրքը, աշխատանքին ընկերային բաժանումներուն տարբեր նկարագիրներն ու մակարդակները, հաղորդակցութեան ծառայող ճամբաներուն մերձ կամ հեռու գտնուիլը, առաւել զարգացած եւ յառաջադէմ կամ նուազ զարգացած երկիրներու սահմանակից եւ հաղորդակից ըլլալը, ինչպէս նաեւ այլ պարագաներ պատճառ դարձած են, որ տարբերութիւններ ստեղծուին շրջաններուն միջեւ՝ ընկերային – տնտեսական, նիւթական եւ հոգեւոր մշակոյթին զարգացումին մէջ: Բազմակողմանի ընդհանուր կապերուն եւ ազդեցութիւններուն բացակայութեան հետեւանքով, Հայաստանի բնիկ ցեղերը ստեղծած են իրենց տեղական նեղ բնոյթի ինքնատիպ մշակոյթը: Իսկ եթէ նկատի ունենանք, որ Հայկական լեռնաշխարհին բնակիչները միատարր չեն եղած ցեղագրական կազմով եւ լեզուով, ապա պարզ կը դառնայ, թէ որքան բարդ պայմաններու մէջ տեղի ունեցած է հայ ժողովուրդին եւ անոր մշակոյթին ձեւաւորումը:

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, հայ ժողովուրդին կազմաւորումին հոլովոյթը բաւական առաջ գացած է ուրարտական թագաւորութեան օրերուն, իսկ Ուրարտուի անկումէն ետք թեւակոխած է իր աւարտական փուլը: Ք. Ա. 6 – 5րդ դարերուն Արմինա կամ Արմենիա իբրեւ միասնական երկիր եւ հայ ժողովուրդն ալ իբրեւ կազմաւորուած ցեղ արդէն գոյութիւն ունեցած են եւ ճանչցուած են թէ՛ դրացիներուն կողմէ եւ թէ՛ այդ դարերու գրաւոր աղբիւրներուն մէջ:

Հայ ժողովուրդին կազմաւորման համընթաց, իբրեւ այդ հոլովոյթին մէկ օրինաչափ հետեւանքը, ձեւաւորուած է նաեւ հայկական մշակոյթը: Ասոր հիմը, բնականաբար, ներկայացուցած են հայկական ցեղերուն եւ ցեղախումբերուն տեղական մշակոյթները, որոնք դարերու ընթացքին նկատելի ընդհանրութիւններ ձեռք ձգելով եւ միաւորուելով համահայկական մշակոյթի մը նկարագիրը ապահոված են: Պարզ է, որ այդ մշակոյթը չափով մը իւրացուցած եւ ձուլած է նոյնպէս Հայկական լեռնաշխարհի ոչ – հայկական ցեղերուն եւ ցեղախումբերուն մշակոյթը կամ՝ անոր տարրերը:

Ուրարտական մշակոյթի շատ տարրեր ձեւաւորող համահայկական մշակոյթին բաղկացուցիչ մասը կազմած են:

Ուրարտուի անկումէն ետք գոյացած հայկական Պետականութիւնը ենթակայ մնացած է նախ մեդական կամ մարական, ապա աքեմենեան հզօր տէրութիւններուն եւ կարճատեւ կեանք ունեցած է: 522 – 520ի ապստամբութիւնը աքեմենեան տիրապետութեան դէմ ազատութիւն չէ ապահոված Հայերուն: Աւելին, Դարեհ Ա. ջնջած է հայկական Պետականութիւնը եւ զայն ներգրաւած է լայնածաւալ կայսրութեան քաղաքական դրութեան մէջ, մինչեւ կայսրութեան կործանումը: Մեր ձեռքը հասած փաստերը ակնյայտնի կերպով հաստատած են, թէ զգալի եղած է աքեմենեան, յետագային նաեւ պարթեւական Պարսկաստանի ազդեցութիւնը հայկական նիւթական թէ հոգեւոր մշակոյթին եւ լեզուին վրայ: Պարսկական ազդեցութեան չափերն ու արժէքը աւելի պարզ կը դառնան, եթէ նկատի ունենանք, որ համահայկական մշակոյթին ձեւաւորումը հիմնականին մէջ տեղի ունեցած է աքեմենեան տիրապետութեան ժամանակ:

Ոչ մէկ տարակուսութիւն այն մասին, թէ պարսկական հարուստ եւ զարգացած մշակոյթին ազդեցութիւնը մեծ եղած է աքեմենեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ մտած երկիրներուն մշակոյթներուն վրայ: Սակայն մեծ սխալ պիտի ըլլար միայն ազդեցութիւններու վերագրել պարսկական եւ հայկական մշակոյթներուն մօտիկութիւնը, նմանութիւնները: Պէտք է նկատի առնել նաեւ այդ մշակոյթներուն հին արեւելեան ընդհանուր արմատներուն եւ ակերուն դերն ու նշանակութիւնը: Ասկէ զատ, պարսկական մշակոյթին ազդեցութիւնը կրնար միջնորդուած ըլլալ ասորեստանեան, ուրարտական եւ այլ մշակոյթներուն ազդեցութեամբ՝ պարսկականին վրայ:

Ամէն դարաշրջանի մշակոյթ ունեցած է իր լեզուն, առանձնայատկութիւնները: Ուստի, ընդհանրութիւնները, այն ալ միեւնոյն աշխարհագրական շրջագօտին դրացի երկիրներուն մշակոյթներուն վրայ, կրնան ոչ միայն ազդեցութեան հետեւանք ըլլալ, կամ փոխառութեան, այլեւ տուեալ դարաշրջանի զարգացման օրինաչափերով պայմանաւորուած բնորոշ գիծերու արտայայտութիւնը ներկայացնել:

Մշակութային ընդհանրութիւններուն յառաջացումին մէջ զգալի եղած է նաեւ գաղափարախօսութեան, մասնաւորապէս կրօնա – ծիսակատարութեան պատկերացումներուն եւ ըմբռնումներուն ընդհանրութիւնը Մերձ. Արեւելքի երկիրներուն եւ ժողովուրդներուն միջեւ: Ծիսակատարութեան բնոյթի իրերով, առարկաներով:

Նիւթական մշակոյթին բնագաւառին մէջ պարսկական ազդեցութիւնը երեւան եկած է ձեռարուեստին մէջ՝ Հայաստանի տարածքին յայտնաբերուած 6 – 4րդ դարերու բազմաթիւ առարկաներուն վրայ:

Գալով հոգեւոր մշակոյթին, բաւական է ի մտի ունենալ հին հայկական աստապելարանութիւնը եւ հեթանոս աստուածներուն պանթէոնը:

Այսպէս, ուրեմն, արեւելեան գիծը կամ ուղղութիւնը հայ մշակոյթին բնիկ արմատական գիծն է եղած, պայմանաւորուած է անոր ակունքներով, պատմական զարգացումով եւ միջավայրով:

Այս աւանդական ուղղութիւնը իր արտայայտութիւնը գտած եւ յետագայ զարգացումը ապահոված է տարբեր բնագաւառներուն մէջ՝ ճարտարապետութիւն, քաղաքներու շինութիւն, քանդակագործութիւն, մետաղագործութիւն, խեցեգործութիւն: Այդ կը վկայեն հին հայկական դարաշրջանի յուշարձաններուն՝ Գառնիի, Արմաւիրի, Արտաշատի եւ այլ հնավայրերուն պեղումներուն շնորհիւ յայտնաբերուած հարուստ եւ բազմազան նիւթերը:

Հայկական մշակոյթին մէջ, սակայն, շուտով յառաջ պիտի գար անոր զարգացման երկրորդ հիմնական գիծը կամ ուղղութիւնը, որով հին հայկական մշակոյթը պիտի կապուէր Արեւմուտքին հետ:

Ակադ. Բ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԵԱՄԲ՝ ԴԷՊԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

— O —

Գրեց՝ Փրոֆ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒՔԵԱՆ

Սփիւռքահայ վերջին տասնամեակի յեղաշրջման ընթացքին, բազմաթիւ քննադատութիւններու շարքին (քննադատութիւն՝ ղեկավարութեանց, քննադատութիւն՝ դասական համակարգի, քննադատութիւն՝ կուսակցութեանց գործելակերպի ու արեւելումի, քննադատութիւն՝ քաղքենիացումի եւ քաղքենի դասակարգի, քննադատութիւն՝ ապաքաղաքականացումի, այլասերման ու Միջին Արեւելքէն արտագաղթի...) նշմարելի է նոր շարժում մը, որուն համագումար, սիմբոզիում կամ շրջուն ցուցահանդէսներ անունը կու տանք:

Համագումարը հայկականութեան աւիշի ներարկման միջոց մըն է, ինչպէս՝ մեր եկեղեցիները, վանքերն ու դպրոցները, կամ մամուլը, գիրքերն ու հրատարակութիւնները, կամ թատրոնը, երգչախումբերն ու պարախումբերը, եւ կամ հերոսական դրուագներու տօնակատարութիւնները, յուշատօներն ու ուխտագնացութիւնները, եւ ինչո՞ւ չէ՝ դասախօսութիւնները, ցուցահանդէսները, պատանեկան ճամբարները եւ Հայ Դատին նուիրուած բոլոր ձեռնարկները:

Ակնարկելով հանրային համագումարներուն, կ'ուզեմ վերյիշել անոնցմէ ոմանք (ներեցէք, եթէ չեմ յիշեր բոլորը) .—

ա. Հայկական Բժշկական Միջազգային Համագումարը, Պէյրութ, 2 – 5 Հոկտ. 1974:

բ. Հայկական Ճարտարապետութեան Համագումարը, Միլանօ,

գ. ԻԳՈՄի Համագումարը, Միլանօ, Յունիս 29 – Յուլիս 1, 1978:

դ. Հայկական Երաժշտական Համագումարը «Միւզիք Արմենիա», Լոնտոն, 6-13 Օգս. 1978:

ե. Ամերիկահայ Գրողներու Ա. Համագումարը, Նիւ Եորք, 25–26 Նոյ. 1978:

զ. Հայ Լեզուաբանութեան Միջազգային Ա. Համագումարը, Փենսիլվանիոյ համալսարանին մէջ, 11–14 Յուլիս 1979:

Մօտերս, երկու այլ համագումարներ տեղի պիտի ունենան նաեւ Փարիզի մէջ, մին՝ Հայկական Առաջին Համագումարը, որ պիտի ձգտի վերլուծել եւ վերահաստատել Սփիւռքի ներկայ գոյավիճակը, 3 – 6 Սեպտ. 1979, Նիքօ Պազոկին մէջ, եւ միւսը՝ ԻԳՈՄի «Ժխտուած Կառոյց, Հայ Մշակոյթը Սփիւռքի Մէջ» համագումարը, 7 – 11 Սեպտ. 1979:

Վերոյիշեալ հանրային համագումարներէն զատ տեղի կ'ունենան նաեւ, հերթաբար, մեր կուսակցութեանց՝ Դաշնակցութեան, Ռամկավարներու, Հնչակեան կուսակցութեան ու ԺԱՖի եւ այլ

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

— O —

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Այդ երկու ամիսներուն, ջերմութեան, աստիճանը մասամբ իջած էր հայ գաղութին մէջ եւ նոյն լեզուները այս անգամ կը դառնային հակառակ ուղղութեամբ.

– Եղբա՛յր, մեռնողը մէկ հոգի էր, ինչո՞ւ երկու հոգի պիտի կախուին...

– Կատարուածը արդարադատութի՞ւն է, թէ վրէժխնդրութիւն...

– Դատաւորները անպայման Անթիլիասէն ըլլալու են...

– Ինչո՞ւ հաշուի չեն առներ որ անչափահաս տղաք են...

Իրականին մէջ, Անդրանիկ – Գառնիկ անչափահաս չէին օրէնքին առջեւ: Երկուքն ալ քսանէն վեր...

Հանրային կարծիքը այնքան փրփրեցաւ այս վճիռին դէմ, եւ խնդիրը հասաւ տեղ մը, որ երկու կաթողիկոսները, Սահակ եւ Բաբգէն, ստիպուեցան անձամբ ներկայանալ Բարձր Քոմիսէրին, ներումի խնդրանքով: Բայց հազիւ երկու կաթողիկոսները դուրս ելած Մայրիներու Պալատէն, հակացոյց մը: Անթիլիասցիներ տասը ինքնաշարժներու մէջ լեցուած, կու գան պահանջելու որ վճիռը գործադրուի: Այն օրերու Պէյրութին մէջ, տասը մեքենաներու շարան մը մեծապէս տըպաւորիչ եւ հսկայ ցոյց մըն էր, այսօրուան քանի մը հարիւրը: Իսկ ֆրանսական գաղթապետութեան նժարին մէջ համրանքը միշտ աւելի ծանր կշռած է քան արդարութիւնը...:

Եկաւ մահավճիռներուն գործադրութեան օրը: Պալեանը յաջողած էր ոստիկանութեան տեսչութենէն քարթ մը ձեռք բերել, որպէսզի մեր թերթն ալ ներկայ ըլլայ ուրիշ թղթակիցներու շարքին:

– Ամբողջ Պէյրութի մամուլին մէջ միայն չորս հոգիի արտօնութիւն տրուած, ու մէկը մենք ենք... Հասկցիր այլեւս մեր թերթին վարկը...

Արտօնագիրը ինծի տուաւ, եւ պատուիրեց.— «Աչքդ լաւ բաց, մանաւանդ ականջներդ: Շատ կարեւոր են կախուողի մը վերջին խօսքերը... Ժողովուրդը հոգի կու տայ անոնց... Առաջին էջին համար յօդուած մը չինէ: Հարիւր օրինակ աւելի կը ծախենք այդ թիւէն...»:

Կէս գիշերին դուրս եմ արդէն, վախնալով որ կը քնանամ եւ ճշդուած ժամուն չեմ կրնար արթննալ: Սրճարանէն սրճարան թափառումներ, անվերջ սիկառէթներ – նոր սկսած էի – ի վերջոյ անխուսափելի փուլը եւ ժամանակէն առաջ դէպի հին Դատարանին բարձրադիր հրապարակը: Ոստիկան մը փորձեց արգիլել մուտքս, առարկելով թէ լուսանկարիչ չըկայ քարթին վրայ: Բայց համազգեստ չունեցող ուրիշ մը մօտեցաւ եւ պատուիրեց որ թողու...

– Սահպօ լէ Սիսակ (Սիսակին բարեկամն է):

Հոս հասկցայ թէ ինչ յենարանի վրայ կը բարձրանայ «մեր թերթին վարկը»:

Կախաղանները տնկուած էին, շուրջը՝ ոստիկանական հոծ շըղթայ մը: Քիչ ետք, ամէն կողմը գոց մեքենայ մը դանդաղօրէն յառաջացաւ Մեծ Սերայէն դէպի կախաղանները: Տղաքը վար իջան, ճերմակ շապիկներով, ձեռքերը ետեւ կապուած: Դահիճը եւ մեքենայէն տղոց հետ եկող քանի մը ոստիկաններ միասնաբար բարձրացուցին աթոռներու վրայ, օղակները անցուցին վիզերուն, եւ բոլորը միասին մէկ կողմ քաշուեցան: Պահ մը լռութիւն տիրեց: Տղոցմէ մէկը յաղթակազմ էր, խրոխտ երեւոյթով, գիրուկ եւ քիչ մը կարճ: Միւսը՝ հակապատկերը առաջինին, նիհար, ազազուն, դողդոջ:

Այն ատեն սեւ հագուստով եւ սեւ փողկապով խոժոր մարդ մը առաջացաւ եւ, սկսաւ արաբերէն թուղթ մը կարդալ: Գիրուկ տղան գոչեց, թրքերէն.

– Քէ՛ս, պիզ օնը պիլիրիզ (կա՛րճ կապէ, մենք ատիկա գիտենք...)

Չէի գիտեր թէ որ մէկը Անդրանիկն է եւ որը Գառնիկը, ու երբեք չգիտցայ, բայց այդ պահուն կը մտածէի թէ առնականութիւն ցոյց տուողը Անդրանիկը պէտք է եղած ըլլայ եւ ոչ թէ միւս ըմքածը, ինչպէս կը պահանջէր... «պատմական ճշմարտութիւնը»:

Մարդը սաստեց, մեղմ բայց վճռական ձայնով մը.

– Օրէնքը կը պահանջէ, պէտք է կարդամ...

Ընթերցումը աւարտեց, յարգալիր խոնարհութիւն մը ըրաւ դէպի կախաղանները եւ քանի մը քայլ ետ գնաց: Անկէ վերջ, ամէն ինչ արագ եղաւ, անհաւատալիօրէն արագ: Դահիճը ոտքի հարուածներով աթոռները տապալեց եւ մարմինները սկսան ճօճիլ: Գիրուկը գրեթէ իսկոյն անշարժացաւ, բայց միւսը օդին մէջ կը ցնցուէր եւ դահիճը, անոր ծունկերուն փաթթուած դէպի վար կը թօթվէր...

(Շար. 9)

կազմակերպութեանց համագումարները:

Վստահաբար, Սփիւռքի տարածքին տեղի ունեցող այս շարժումներուն առնթեր, Խորհ. Հայաստանի ու «իր արտասահման»ին մէջ բազմաթիւ այլ համագումարներ տեղի կ'ունենան, որոնց ընթացքին կը վերլուծուին՝ Հայութիւնը, Հայ Լեզուն ու Մշակոյթը հետաքրքրող զանազան հարցեր: Ասոնցմէ կարելի է յիշել ամենավերջինը՝ կայացած Տաշքենդի մէջ, երաժշտական արեւելագիտութեան նուիրուած Ա. Համամիութենական Համագումարը:

Ինչպէս վերեւ ըսուեցաւ, անցեալի ու ապագայի համագումարներուն գլխաւոր նպատակներէն մին է, այլ նպատակներէն զատ, հայկական աւիշի ներարկումը ներկայ Հայ սերունդին, ու ծանօթացումը այլ ժողովուրդներու, այդ աւիշին վերլուծումն ու տարողութեան վերագնահատումը՝ որոնումներ՝ ապագայի նըկատմամբ յանձնառու, նուիրեալ ու գիտակից անհատներու կողմէ:

Հոս կարելի է յիշել Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի նախագահ Պրն. Վարդգէս Համազասպեանի գնահատական մէկ արտայայտութիւնը «Նիւզլետր» անգլերէն հրատարակութեան մէջ (Յունուար 1979ի թիւ),– «Հայկական Երաժշտական Համագումարը՝ կազմակերպուած՝ Լոնտոնի Հայկական Երաժշտական Ինստիտուտի կողմէ, կարեւոր գործունէութիւն մըն էր արտասահմանի Հայութեան կեանքին մէջ»:

*

Ինչո՞ւ Հայկական Առաջին Համագումար՝ Սփիւռքի ներկայ գոյավիճակը վերլուծելու ու վերագնահատելու:

Ձեռքիս տակ ունիմ «Հայրենիք» ամսագրի Նոյեմբեր 1935ի թիւը:

Հայ կեանք – ամսական տեսութեան բաժնին մէջ կը նշմարեմ երկիրներու անուններ, ուր ժամանակին հայութիւնը կը գործէր որպէս սփիւռքահայ մասնիկ կամ օղակ, այն հայութիւնը, որ Եղեռնի պատճառով ստիպուած եղաւ գաղթել Հայկական Բարձրաւանդակի շրջակայ երկիրները:

Պարզ բաղդատութիւն մը ներկայի եւ 1935ի Սփիւռքին՝ մեզ կը հրաւիրէ վերագնահատելու մեր ենթասփիւռքները ու վերլուծումներ ընելու:

Քննադատել շատ դիւրին գործ է ու սփիւռքահայ մամուլը հարուստ է այդ գրականութեամբ: Կը քննադատուին կուսակցութիւնները որպէս նօսրացող կազմակերպութիւններ: Աւելին է մաս կազմել ու միանալ Սփիւռքի տարածքին գործող բոլոր հայ կուսակցութիւններուն, նօսրացնելու համար անոնց շարքերը: Եթէ ոմանք ամօթի հաստատութիւններ կ'անուանեն զանոնք, ներդրենք նոր դըրամագլուխ՝ մասնագիտացած ու համալսարանաւարտ «չիճուկներ» որպէսզի կայուն մնան սփիւռքահայ մեր քաղաքական կազմակերպութիւնները: Այս ուղղութեամբ «Ազդակ» շաբաթօրեակի 8 Յուլիս 1979ի թիւը շատ բացայայտ է ու յատակ՝ այդպիսի քննադատութիւններու ուղղուած:

Կը քննադատուին քաղքենիացումն ու քաղքենի դասակարգը: Պէտք չէ ընդհանրացումներու, կաղապարուած միտքերու գերիները դառնալ, այլ գիտնալ հակակշռել նախապաշարուած, յետամնաց մտածելակերպերը: Կը քննադատուին քաղքենիները որպէս հայութենէ հեռացող տարրեր: Ուշադրութիւն: Քաղքենին՝ դարուն սկիզբը այն անհատն էր, որ կը թողուր գաւառը ու կը հաստատուէր քաղաք՝ հարստանալու յոյսով հաւանաբար. այսօր չմնաց ո՛չ մէկ գաւառ ու քաղաք: Բառը կորսնցուցած է իր բուն իմաստը ու կը գործածուի ամբոխավարական (տեմակօժիք) գետնի վրայ: Մեր «քաղքենիները» մեր սփիւռքահայութեան ելեւմտական գործոց նախարարութիւնը կը կազմեն ու այլ ժողովուրդներու կեանքին հետ բաղդատելով, եզակի երեւոյթ մըն են անոնք: Անոնք են որ կը հոգան մեր եկեղեցական, կրթական, մշակութային, մարզական, ընկերային ու այլ ենթակառոյցներու կարիքները: Ուսանողական կրթանպաստները: Սփիւռքի տարածքին մէջ գործող մեր կազմակերպութիւնները, ամէնէն աւելի պէտք ունին այդ «քաղքենիներուն»: Ու վստահ եմ որ մեր քաղքենի դասակարգը շատ աւելի կրնար նպաստել Կովկասի ու Հայկական Բարձրաւանդակի հայութեան կարիքներուն այս դարու սկիզբը, եթէ ոչ – հայկական գաղափարախօսութիւններ պաշտող մեր ղեկավարութիւնը կարենար սիրաշահիլ այս դասակարգը:

Չեմ ընդհանրացներ. եղած են քաղքենիներ, որոնք օգտակար եղած չեն ու ապագային կրնան չըլլալ հայութեան: Քննադատելով՝ անոնցմէ ոմանք կը հեռացնենք Ազգէն վերջնապէս: Քաղքենիանալ՝ հայութեան քաղաքական, ընկերային, տնտեսական ու մշակութային հարցերը լուծելու համար այպանելի չեմ գտներ:

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ԱՅՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

(ՅԱՐՈՒԹ ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ)

Նորից եկանք քեզ մօտ, նորից հանդիպեցինք, սիրելի Յարութ, բայց այս անգամ լուռ: Դու չկար ճառագայթող ժպիտը դէմքիդ դիմաւորելու, ողջագուրուելու: Բացակայութիւնդ խորացաւ մեր մէջ իբրեւ մի անհուն տխրութիւն, որ արցունք չունեցաւ սակայն, իբրեւ մի մտերմութիւն, մի լուսաւոր ներքին անձրեւ, որ յաւերժութեան իմաստ ունի եւ խտացնում է իր մէջ բոլոր զգացումները որպէս չհնձուած արտի բեղուն հասունութիւն՝ ամառ լուսահեղձ:

Ժամանակը նորից սկսել էր ժողուել հատիկները բիլ, մայրենիները ունկնդըրած էին երգը լեռների, ոչինչ չէր փոխուել, ամէն ինչ շնչում էր բանաստեղծութեամբ, կանչ՝ որ պտղում է տենչանքըն աշխարհի:

Հեռաւորութիւնները դառնալով ճանապարհ գտան խճուղի եւ ունեցան համման կէտ՝ գողտրիկ, ներամփոփ մի հողաթումբ, ուր վարդենիները կերտել էին յուշարձան՝ ամէն հովի դէմ: Եւ հովին տապաստ էր այլեւս քանզի կար հոգի:

Արեւը իբրեւ լռութիւնը հաստատող վերջակէտ բերում էր երեկոն, որ հեշտին է դարձնում հուսքը օրի: Ես զգում էի ենթարկուող հոգի զօրովը, գալարումը նրա, որ գեղեցկացրել էր բանաստեղծը: Հեռացայ խոր հայեացքից ուղեկցութեամբ եւ ո՛չ թէ յիշատակով, հայեացք, որ ոսկի էր սփռում հասկերի միջեւ կարծրացնելով կարօտ դարձած պայծառ դէմքդ հողաթումբդ շրջապատած սիրելիներիդ աչքերում:

Բանաստեղծը լռութեան արփին է, որ արբեցնում է միտքերը իբրեւ գինի, մերկացնում ժամանակը, որպէս գեղեցկութիւն յայտնեալ:

Տենչ, որ լոյսի գոյն ունի, շարունակում է ապրել, որովհետեւ կեանքն է ինքնին, հասնելու համար այնտեղ ուր ծիծաղում է յաւիտենականութիւնը:

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՄԱՆՈՅԵԱՆ

Օգոստոս, 1979

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՕՅԻ (Գանատա) մէջ գումարուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գանատայի 7րդ Պատգամաւորական Ժողովը Յուլիս 6, 7 եւ 8ին, նորակառոյց Հայ Կեդրոնին մէջ: Օրակարգի գլխաւոր հարցերն էին՝ անդամական, դաստիարակչական, քաղաքական – քարոզչական, ընկերային, մարզական, մամուլի եւ պատանեկան: Առաջին եւ կենսական մըտահոգութիւնն եղած է Հ. Յ. Դ.ի ընդհանուր վիճակն ու կառոյցը:

ԳԱՆԱՏԱՅԻ տարեկան փառատօնին, որու կը մասնակցին բոլոր նահանգներէն զանազան խումբեր, մաս կազմած է նաեւ Թորոնթոյի Հայ Կեդրոնին Արմենիա պարախումբը, բաղկացած 14 պարողներէ եւ երկու նուագողէ: Ըստ խումբին ղեկավարուհի՝ Արփի Միտասի, շրջապըտոյտը լաւ առիթ մը եղած է հայ մշակոյթը տարածելու: Ներկայացումները տեղի ունեցած են Հալիֆաքս, Տարմութ, Անթիկոնիշ եւ Սիտնէ:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՊՈՊ ՀՈՓԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Չինաստանէն վերադարձին, Պոպ Հոփ, առաջին ամերիկացի դերասան – կատակերգակը, որ յեղափոխութենէն ի վեր ներկայացումներ տուած է Չինաստանի մէջ, դրուատիքը հիւսած է Չին – Ամերիկեան բարեկամութեան: Միեւնոյն ժամանակ, համաձայն Հերըլտ Թրիպիւնի քանի մը մանրավէպեր պատմած է չինական գրաքննութեան եւ չինացի ներկայարարներուն մասին: «Անոնց ներկայարարները այնքան արգիլնագործ են, որ հագուստներս մաքրեցին հագած միջոցիս: Օր մը թաշկինակս ձգեցի մայթին վրայ. յաջորդ օրը լուացուած եւ արդուկուած ինծի վերադարձուցին»:

Դերասանը աւելցուցած է, թէ իր կարգ մը մանրավէպերը «չորսերու խմբակին» եւ արտաքին նախարարութեան մասին, գրաքննուած են.– «Գանգատեցայ պատկան մարմիններուն յարուցած դիւանակալական կարգադրութիւններուն դէմ եւ ըսի, թէ կը մտածեմ դժուարութիւնները հարթել դիմելով Շիրլի Մաք Լէյնի: Գրաքննութեան ենթարկեցին այս յայտարարութիւնս ըսելով, թէ մարդիկ կրնան ենթադրել, որ Շիրլի Մաք Լէյնն է երկրին վարիչը:

×

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ...

Արեւելեան Գերմանիոյ Արհեստական միութիւններու պաշտօնաթերթը՝ Թրիպիւն, ընթերցողի մը հետեւեալ առաջարկը հրապարակած է.

– Պաշտօնատար մը, որ յաճախ կը ճամբորդէ, հարկադրուած է զարթուցիչ ժամացոյց մը ունենալ քովը, որովհետեւ, Արեւելեան Գերմանիոյ պանդոկներուն սպասարկութիւնը շատ հեռու է գոհացուցիչ ըլլալէ: Չեմ ուզեր քննադատել ըսելով, թէ մեր պանդոկներուն մակարդակը այնքան ալ չէ խաթարուած Միջին Դարէն ի վեր: Սակայն պանդոկներուն յաճախորդները արթնցնելու սահմանուած կարգ ու կանոնը որոշ վտանգներու ենթակայ կը մնայ: Պանդոկի պաշտօնեան կրնայ ձեր դուռը բախել ժամը 8ին եւ ըսել, թէ ժամը 7.30 է: Ահա թէ ինչու զարթուցիչ մը կը պահեմ մօտս: Սակայն երկու անգամ գործածելէ ետք լարակը (բըմօնիթուար) կ'իյնայ: Կը թելադրեմ, որ ժամացոյցի ճարտարուեստը, որ ըստ երեւոյթին ի վիճակի չէ գործածական զարթուցիչներ պատրաստելու, գեղեցիկ ունելիք մըն ալ յանձնէ ժամացոյցներուն հետ»:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Վերջապէս հասան ընդարձակ եւ հարուստ ագարակ մը: Իրենց ժամանումը մեծ իրարանցում պատճառեց խոզեր եւ հաւեղէններ փախան, իսկ փեսային վերջին զաւաթը մոլոր դնաց: Հարսնեւորները անվերջանալի չփոթութիւններէ, երթալ – գալերէ յետոյ վերջապէս հաւաքուեցան դարպասին մէջ: Բերին աթոռներ, նստարաններ, տակառներ, սակառներ, եւ ամէն՛ ոք գրաւեց իր բարձանքը: Փեսան զօրագունդի մը պէս երկար էր, իսկ հարսը գունդի մը պէս կլոր: Փեսան նոյն առաւօտ իսկ ածիլուած էր, իսկ հարսը ոչ. անոր վերին շրթունքը երեք օրէ ի վեր սպաւոր էր: Նոր թեզանիքներէ դուրս կ'ելլէին կոշտ ձեռքեր, օձիքի անվարժ կզակներ կ'անշարժանային ծիծաղելիութեան մը մէջ, այտերու վրայ բրնձափոշին շատ պէշ էր քսուած, գոհարեղէնները ամբողջութեամբ երշիկ կը հոտէին, եւ չկար ոչ իսկ մէկ հոգի՝ որ կարենար բնականոն կերպով քալել, նոր կօշիկները ոտքին: Կ'արժէր Փիէռին վիճակը տեսնել. ճնճղուկի մը պէս կը ցատկոտէր անդադար, կարգի դնելու համար այս զուարճութիւնը: Իրաւ ալ դիւրին չէր լուսանկարել 67 հոգի, առանց հաշուելու երեք շուն, կատու մը, երկու բադ, եւ վերը տանիքին ծերպերուն վրայ շարուած աղաւնիներ: Ու ճիշդ այն պահուն որ քաուչուէ տանձը պիտի սեղմուէր Փիէռին ափին մէջ, սեւուլիկ հորթ մը մեծ աղմուկով սլացաւ գործիքին վրայ: Բոլոր բերանները միաձայն պոռացին. «Նուառ՛ո, Նուառ՛ո»: Փեսան անմիջապէս դուրս նետուեցաւ իր լուսանկարէն եւ կենդանին համբոյրով մը անշարժեցուց, մինչ հարսը կը կարմրէր, կը մարմրէր...:

Երբոր Փիէռ պատուասիրութիւններէն յետոյ ուզեց մեկնիլ, ի զուր փնտռեց Կապին: Վերջապէս գտաւ զայն հեռաւոր անկիւն մը, կարմիր թաշկինակ մը վիզին շուրջ, երիտասարդներուն շարլթոն սորվեցնելու զբաղած: Կապիին գլուխը բռնած էր: Պատրաստուեցան մեկնիլ: Բայց՝ ճիշդ այն պահուն որ Փիէռ իր նստարանը պիտի բարձրանար, ճեփ – ճերմակ հաւ մը դուրս թռաւ կառքէն մեծ աղմուկով ու իր տեղ ձգեց տաքուկ հաւկիթ մը...

Նախ խօլական արշաւի մը սկսաւ կառքը, յետոյ պրկուող սանձերը ձիուն գընացքը դանդաղեցուցին: Ֆրանսուահին սկսաւ կռթնիլ Հայուն, ակնարկը խոռոչնել, յետոյ երգել նուաղկոտ սիրոյ մեղեդիներ: Զմայլելի պահ մը. կանաչութիւն, անհատնում դաշտագետիններ, ջուրի ճամբայ մը, քանի մը գիւղակ, եւ վերջալոյսը որ կ'իջնէ: Բայց որովհետեւ երիտասարդը շուտով կ'ուզէր Թոննէռ դառնալ, Կապի դիմեց խորամանկութեան: Ճամբուն սուրբերու մէկ անկիւնը հասնելնուն պէս, առանց յայտնի ընելու մէկէն անիւները սեղմեց: Եւ մինչ Փիէռ վար կը ցատքէր նայելու թէ ինչ էր կոտրած, Ֆրանսուահին իր նստարանին տակէն դուրս քաշեց տուփ մը, զայն բանալով վերածեց ձայնագիրի եւ սկսաւ գեղեցիկ վալս մը դարձնել:

(Շար. – 105)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Կարապետ Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարգար Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հաքիմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Սեպտ. 2, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ – հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱՔԻՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

× Այս տխուր առթիւ, Տիկին Հաքիմեան 100 Ֆ. կը նուիրէ իր ամուսնոյն յիշատակին եւ Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան 1000 Ֆ. իրենց հօր յիշատակին, «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Օգս. 19ի կայանի աւանդական դաշտահանդէսին առիթով՝ Տէր եւ Տիկ. Սարուխանեան (Պարսկաստան) 3000 Ֆ, Տէր եւ Տիկին Եկնազարեան (Փարի) 1000, Պ. Ֆուրթեն, Տիկ. Պետրոսեան (Փարիզ), Տիկին Գորգիկեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան (Մոռեսթէլ), փոքրիկներ՝ Հրայր Վահինէ եւ Կարպիս Գարաճեան (Փարիզ) 500ական, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Ֆօրլանի (Փարիզ), Տիկին Պալթայեան (Սէն-Տիտիէ) 300ական, Տէր եւ ՏիկինՊատոյեան (Փարիզ) 200, Ոմն (Փարիզ) 250, փոքրիկն Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Գալֆաեան (Փարիզ), Ոմն (Փարիզ), Պրն. Մուրատեան (Տէսին), Այրի Տիկին Մուրատեան (Կրընոպլը), փոքրիկ Լիւտովիկ Փափիէն (Տէսին), Պր. Ժիւլ Շէպայեան (Ռօման), Ոմն, Պրն. Մուրատեան (Կրընոպլը), Տիկին Վարդա Զարմեան (Փարիզ), Պրն. Պօղոս Օհաննէսեան (Տէսին) 100ական, Պրն. Մանուխեան (Լիոն) 50:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՒՄԱՐ 9500 Ֆ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան:

Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած Թէ – Վէ – Ան:

Տէր եւ Տիկին Միհրան Փափազեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԽԱԹՈՒՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգս. 24ին Անտիյլի հանգստեան տունը:

Թաղումը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Օգս. 30, ժամը 17ին Ալֆորվիլի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ԿԱՐՊԻՍ ԱԼԽՄՇԱՀԻ

մահուան 5րդ տարելիցին ի յիշատակ:

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծելու, Երեքշաբթի, Սեպ. 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ Ֆրիտլանտ – Շանզ'էլիզէի անկիւնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին:

Ի Ք Ո Մ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Բ. ՍԵՄԻՆԱՐ
«ԺԽՏՈՒԱԾ ԿԱՌՈՅՑ — ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

ICOM - 2ème Séminaire International
" LA STRUCTURE NIÉE - CULTURE ARMÉNIENNE EN DIASPORA "

ՍԵՄԻՆԱՐԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 7ԷՆ – 11
ՓԱՐԻԶԻ ՍՈՐՊՈՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

UNIVERSITÉ DE PARIS
PANTHÉON - SORBONNE, amphi. 3

12. Place du Panthéon, Paris 5e
(Métro Maubert ou Luxembourg)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է — ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.– Քարտուղարութեան մօտ, Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ՝ Հեռ. 504-80-83, ամէն երեկոյ ժամը 19էն 22: Կամ տեղւոյն վրայ, առաջին օրը ժամը 10ին:

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» — ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ՔԱՂՈՒԱԾՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳՈՌԾՈՒ**

100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին:

Աս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)

2.– Կրօնք

3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)

4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. Ժիւլիէթ Եըլմազեանի կողմէ)

5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)

6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Եըլմազեանի կողմէ):

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու:

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ:

Հ Ա Ս Ց Է.–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին: 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այլազան ուղեգծեր յաւելուածական շրջապտոյտներով

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ –– Մեկնում՝ Հոկտեմբեր 5 (նոյն օրը՝ Երեւան): 13 օր Երեւանի մէջ –– վերադարձ՝ Հոկտ. 18՝ Մոսկուա: Հոկտ. 19՝ Փարիզ:

Գին՝ 3500 ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ՝ ՕԳՈՍՏ. 3էն ՕԳՈՍՏ. 16 — ՍԵՊՏ. 7էն ՍԵՊՏ. 20:

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Երեքշաբթի և Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

Մարսէյլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ
31
VENDREDI
31 AOUT
1979

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 2 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 14.458 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 55e ANNÉE No 14.458

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Երբ սփիւռքը իր ճակատագրին կը ձգուի

Երկուշաբթի օր, Փարիզի մէջ կը բացուի Հայկական Համագումար մը, «առաջին»ը իր տեսակին մէջ, ինչպէս կ'ըսէ ազդը եւ որ բազմազան հակազդեցութիւններ ստեղծած է:

Ոմանք, երեւի «լուռ մեծամասնութիւնը» կազմուած գլխաւորաբար բարեմիտներէ, ի յառաջագունէ, ոգեւորութեամբ կը դիմաւորեն շարժում մը, որուն անհրաժեշտութիւնը զգացուած է միշտ, Սփիւռքի մէջ եւ պատճառ եղած, վերջին տարիներուն աւելի մեծ թափով, բազմաթիւ յօդուած – առաջարկներու, նաեւ՝ այս թերթին սիւնակներէն:

Կասկած չկայ թէ Սփիւռքը, հակառակ ամբողջական մաշած ճառերու կամ յանկերգ դարձած բանաձեւ – յօդուածաշարքերու, իր «հալին» ձգուած է, քանի որ չունի կեդրոնական հեղինակաւոր մարմին մը, որ գոնէ որոշ մարզերու մէջ, անոր տէրը դառնար: Տէր չունենալ ըսել չէ, անշուշտ թէ տէրեր չունի, բայց անոնց իւրաքանչիւրը, կուսակցութիւն, կազմակերպութիւն թէ եկեղեցական իշխանութիւն, չահագրգռուած է միայն իրեն իւրայատուկ հարցերով եւ հեռանկարներով, բարձր թող ըսելով, ընդհանրական կենսական մտահոգութիւնները: Իրաց այս կացութեան մէջ, երբ Սփիւռքի պատասխանատուները նկատուած աւանդական մարմինները, նախաձեռնել չեն ըլլար ընդհանուր զօրաշարժի մը՝ յաջորդական հանգրուաններով յանգելու համար կազմակերպեալ լուծումներու, պէտք չէ զարմանալ, որ անտէր կալուածի մը վերածուած Սփիւռքի մը տէր դառնալու քաքիմաքիէ կոչում զգան անձեր – ազգայիններ անորոշ մակդիրով մկրտուած – եւ ջանան ըսել ինչ որ ըլլին՝ ուրիշներ:

Պատասխանատու ղեկավարութեանց գործունէութեան սնանկութեան փաստն է, որ կը պարզուի, այսօր, երբ ժամանակաւոր հեղինակութիւն մ'իսկ չունեցող անհատներ կը փորձեն, լուռ եւ յամառ աշխատանքէ մը ետք, համազգային շարժում մը ստեղծել: Քննադատել, այպանել, հակաճառել շատ դիւրին գործեր են եւ ուրեմն նաեւ դիւրին է, այս առթիւ, առնուազն զարմանք յայտնել որ հայ գաղութներէ հեռու ապրող, կշռադատ նստած պատուելի մը, յանկարծ հրապարակ իջնէ «ազգը փրկելու» անդիմադրելի կոչում մը զգալով: Բայց, կրկնենք, յանցաւորները այս համագումարին նախաձեռնութիւնը ստանձնող ծանօթ – անծանօթները չեն: Յանցաւորները՝ անոնք են, որոնք չկարենալով կարեւորը զանազանել անկարեւորէն, ժամանակ վատնեցին եւ այսօր, մեզի կը հրամցնեն անտիրական Սփիւռք մը:

Այդ անտիրական Սփիւռքի տէր դառնալու թեկնածուները չեն պակսիր Հայաստանէն՝ Արտասահման: Փորձ մըն ալ կ'ըլլայ, այս համագումարով, որուն մասին սակայն, դեռ կանուխ է վճռական կարծիք մը յայտնելը, քանի որ ոչինչ յստակ է եւ հակասութիւններն ալ չեն պակսիր ցարդ եղած յայտարարութեանց մէջ: Լաւագոյն է, ուրեմն, առաջնորդուիլ անգլիական իմաստութեան ու ըսել՝ Wait and see! Եւ հաստատել, եթէ դեռ հարկ է, որ պատահածը տրամաբանական արդիւնքն է փաւըբ վաճռումի: Եթէ Սփիւռքը, ըմբռնած ըլլար, 25րդ ժամը հնչելէն առաջ, որ իր ուժերը պէտք է կեդրոնացնէր դառնալու համար ինքնավար հեղինակաւոր ամբողջութիւն մը, այն ատեն ոչ Երեւանի համար «կեդրոնական համայնք» կ'ըլլար, ոչ ալ պատեհապաշտներու համար՝ խոպան հող:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՌԻ ԱՆԲԱՒԱՐԱՐ ՃԻԳԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԸ ՄԻՇՏ ԳՈՀ Է ԻՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

— o —

Նախարարաց հերթական խորհուրդը, վերամուտի իր առաջին նիստին մէջ կարգ մը միջոցներ ձեռք առաւ, որոշ բարեկամեցողութիւն մը ցոյց տալու համար, հանդէպ անոնց որոնք ամէնէն քիչ նըպաստաւորուածներն են: Ընդհանուր ձեւով Պետութիւնը 4,5 միլիառ պիտի բաժնէ եւ օգտուողները պիտի ըլլան.– Ա.) համեստ ընտանիքները: Դպրոցական վերամուտի նպաստը, օգտուող երախայ գլուխ, 189,80էն կ'անցնի 400 Ֆ.ի: Բ.) Տարեցներ: Ասոնց 200 Ֆ.ի բացառիկ նըպաստ մը պիտի տրուի Հոկտ. 1ին: Օգտուողներու թիւն է երկու միլիոն հոգի: Դեկտ. 1ին ալ, ըստ Պլուայի ծրագրին, նուազագոյն գումարը (ծերերուն) 13.800էն կ'անցնի 14.600ի ինչ որ օրական 40 Ֆ. կը նշանակէ: Գ.) Բնակութիւն.– 1,117 միլիառի վարկեր թոյլ պիտի տան որ 35 հազար նոր յարկաբաժիններ շինուին: Գիւղատնտեսական մարզի մէջ ալ 98 միլիոն յաւելեալ վարկ կը բացուի: Վերջապէս Սմիքը (աճի միջմասնագիտական նուազագոյն աշխատավարձք) 2,2 առ հարիւր յաւելում կը կրէ Սեպտ. 1էն սկսեալ եւ ժամը 12,15էն կ'անցնի 12,42ի, ամսական աշխատավարձքը, ուրեմն, 2.152 Ֆ. 80 է ամսական 173 ժամ աշխատանքի համար:

Նախարարապետը հեռատեսիլէն իր պաշտպանողականն ալ ըրաւ, միշտ նոյն հանդարտութեամբ: Համոզուած է որ տնտեսական ուրիշ քաղաքականութիւն չկայ: Կ'ընդունի թէ կացութիւնը փայլուն չէ, վաղուան հեռանկարն ալ խրախուսիչ բան մը չունի եւ կը կրկնէ թէ այս ամբողջին գլխաւոր մեղաւորը՝ քարիւղն է: Պարզ է որ կարելի չէ նաեւ քարիւղին վերագրել Ընկերային Ապահովութեան բացը...: Պառ չի ծածկեր որ «քանի մը ատեն, դժուար ամիսներ պիտի ունենանք: Եւ այդ դժուար կացութիւնը հետեւանք է քարիւղի հաշուեցոյցին»: Ըստ երեւոյթին, Պառ չազդուիր քննադատութենէն եւ համոզուած կը մնայ թէ լաւագոյն քաղաքականութիւն չկայ: Պատասխանելով լրագրողին՝ խմանիւել որ լա Թայի հարցումին Տըլորէի ծրագրին մասին, Պառ կը չեշտէ.– «Պ. Տըլորէ ծրագիր մը ներկայացուց, որ ուշադրութեան արժանի է: Միշտ մեծ բծախընդրութեամբ մտիկ ըրած եմ Տըլորէի վերլուծումները: Կը խորհիմ, կարգ մը կէտերու վրայ, ուր այս վերլուծումներն ու առաջարկները իրատես չեն»:

Ծանօթ է որ նախկին վարչապետը յայտարարութեամբ մը, ձաղկեց կառավարութեան անբաւարար քաղաքականութիւնը եւ ահազանգ մըն ալ հնչեցուց («Հայրենիքը վտանգի մէջ է...») եզրակացնելու համար թէ պիտի չքուէարկէ 1980ի Պետական պիւտճէն:

Ընդհանուր հակազդեցութիւնն այն է, Պառի նոր կարգադրութեանց առթիւ թէ մասնակի են եւ անբաւարար: Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց նաեւ զօրավիգ կենալ Լիբանանի եւ դատապարտեց բըռնութեան արարքները, որոնք չեն դադրիր: Փարիզի խորայէլեան դեսպանատունը անմիջապէս ցեկոյցով մը չեշտեց թէ եթէ կը ռմբակոծէ Հարաւ. Լիբանանը, պարզապէս պաշտպանելու համար է իր քաղաքացիները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ մեծ ախկին մը՝ Մարի Մառքէ մեռաւ, 84 տարեկանին, զոհ սրտի տագնապի մը: Թատերական իր ասպարէզը սկսած է 1915ին Էտմոն Ռոսթան «Արծուիկ»ին մէջ: Հակառակ յառաջացած տարիքին, միշտ պահած էր իր եռանդը եւ կը հպարտանար որ ոչ չաքար ունէր, ոչ քոլեսթերոլ, ոչ ալ իւռէ, միայն սրունքները կը դժկամակէին իրենց պաշտօնը կատարելու: Համարձակ եւ կենսունակ, հինգ հատորով ալըռուած է իր յուշերը «Եւ Տօնը Կը Շարունակուի» ուր ոչինչ կը ծածկէ իր մտերիմ կեանքէն եւ կը թուէ իր բոլոր սիրահարներն ու անոնց հետ՝ իր արկածախնդրութիւնները: Ծնած էր Ս. Պետերբուրգ, դերասան ընտանիքէ: Ամուսնացած է Վիքթոր Ֆրանսէնի հետ, ապա բաժնըւած: Զաւակ մը ունեցած էր Ժերմէն, որ մեռած էր պատերազմին: Իր «ծանօթ» յարաբերութիւնը եղած է վարչապետ Անտրէ Թարտիէօ:

ՄԵԾՆ – ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ վարչապետը Տիկին Թաչըր անակնկալ այցելութիւն մը կատարեց Պելֆասթ, քննութեան անցընելով բրիտանական բանակը եւ այցելութիւն տալով վիրաւոր զինուորներուն: «Արիւնալի Երկուշաբթի»էն 48 ժամ ետք, այս այցելութիւնով Տիկին Թաչըր կ'ուզէր շեշտել անգլիական ներկայութիւնը: Ամերիկայի մէջ երեւան ելաւ, որ Լորտ Մունթպաթընի դէմ մահափորձէն երեք շաբաթ առաջ, լոյս տեսած էր ոստիկանական վէպ մը (թրիլըր մը), ուր հեղինակը՝ Պիլ Կրանճըր ճիշդ ու ճիշդ կը նկարագրէր ինչ որ գործադրած է ԻՌԱ–ն: Պապը Տըպլին կատարելիք իր այցելութենէն չէ հրաժարած բայց Հիւսիսային Իրլանտա պիտի չերթայ: Հինգշաբթի առտու վերջին պահուն կը հաղորդուէր թէ երկու իրլանտացի ահաբեկիչ, որոնք պայթուցիկ ունէին, ձերբակալուած են:

ՔՐՏԱԿԱՆ հարցը սկսած է լուրջ տարակարծութիւններու դուռ բանալ Իրանցիներու միջեւ թէեւ հասած լուրերն ալ յստակ պատկեր մը չեն կրնար պարզել կացութեան, քանի հակասական են ըստ աղբիւրներու: Կ'ըսուէր թէ համաձայնութիւն մը գոյացած էր, որ թոյլ կու տար իրանեան բանակի մուտքը Մահապատ մինչ Քիւրտերը կը հերքեն եւ ընդհակառակն՝ Ծալոխան գիւղը քաշուած Թնդանօթի կրակի տակ առած են բլուրին վրայ դիրք բռնած իրանեան զօրագունդը: Միւս կողմէ Անգարայէն կը հաղորդուի որ, Թրքական խորհրդարանի երկու անդամներ (Արեւելեան Թուրքիոյ երեսփոխան) կ'ուզեն որ փոփոխութիւն մը կիրարկուի իրանեան կառավարութեան քաղաքականութեան մէջ, քիւրտ ապըստամբ փոքրամասնութեան նկատմամբ: «Ֆաչիստ» կ'որակեն այաթոլլա Խոմէյնիի վարչակարգը:

ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ մէջ բացուած է ընդգէտ Միխայլովի դատավարութիւնը: Ամբաստանուած է «նկարչական պաստառներու թրաֆիք»ի համար: Փարիզեան «ընդգէտներու» կոմիտէն կոչ մը ըրած է իրեն ի նպաստ, ի մէջ այլոց Փոմփիտու կեդրոնի տնօրէնին մօտ երբ կը բացուէր Փարիզ – Մոսկուա ցուցահանդէսը:

ՖՐԱՆՔՖՈՐԹԻ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Օգս. 27ին, Ֆրանքֆորթի մէջ պատահած եղեռնափորձին առթիւ («Յառաջ» Օգս. 29) տեղւոյն Ֆրանքֆուրթըր Ալկըմայնը Ցայթունկը, Օգս. 28ի իր թիւին մէջ, լուրը կու տայ –առաջին էջ – հետեւեալ ձեւով.

×

Կիրակիէն Երկուշաբթի լուսնալիք գիշերը, Ֆրանքֆորթի մէջ փլասթիքով եղեռնափորձ մը կատարուած է Թրքական Թըրքիշ Էյրլայնզ օդանաւային ընկերութեան գրասենեակին վրայ, որ շուրջ հարիւր հազար մարքի նիւթական վնաս պատճառած է եւ որուն տէր եղած է «Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակ» կազմակերպութիւնը:

Պէյրութի մամուլի գործակալութեանց եղած հեռաձայնով, լուր տրուած է թէ Ֆրանքֆորթի եղեռնափորձը կատարող գունդը վերադարձած է ողջ – առողջ: Այս եղեռնափորձով յիշեցումը կ'ըլլայ 1914 – 1915 տարիներուն Թուրքերու կողմէ Հայերուն դէմ գործադրուած ցեղասպանութեան:

«Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը» վերջին տարիներու ընթացքին տէր եղած է բազմաթիւ մահափորձերու: 1975 Հոկտեմբերին՝ Վիէննայի, երկու օր յետոյ ալ, Փարիզի Թուրք դեսպանները սպաննուած էին: Ասոնցմէ ետք, մահափորձներով մեռան 1976 Փետրուարին Պէյրութի Թրքական հիւպատոսարանին աւագ քարտուղարը եւ 1977ի ամառը՝ Վատիկանի Թուրք դեսպանը: Իսկ այս տարի, կազմակերպութիւնը տէր եղած էր երկու եղեռնափորձի մէկը՝ Պոլսոյ օդակայանը, միւսն ալ՝ Ժընեւի Թրքական հիւպատոսարանին վրայ: Երկուշաբթի առաւօտ, հեռաձայնող «Ազատագրութեան Բանակ»ի բանբերը տեղեկացուցած է նաեւ թէ նոր եղեռնափորձեր ալ պիտի ըլլան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս Օգս 14–21)

ՊՏՂԱԲԵՐ ԺԱՅՌԵՐ

Այս հաստատումը կրնան կատարել Սիսիան շրջանի Շաքի գիւղին հողագործները: Արդարեւ, 2.000 մեթր բարձրութեան վրայ պտղաբոյծները սանդուխներու շարքով տարածուած հեկտարներու վրայ դեղձ կը հասցնեն:

Հայաստանի տարածութեան մօտաւորապէս երկու երրորդը ժայռաբնոյթ հողի դիմագիծ կը ներկայացնէ: Հետեւաբար ասոնց մշակութիւնը կարեւոր կը նկատուի: Զանգեզուրի, ինչպէս նաեւ Նոյեմբերեան, Իջեւան, Եղեգնաձոր շրջաններուն մէջ լայն տարածութիւններու վրայ կը կիրարկուին այսպէս կոչուած սանդղաւանդները՝ հորիզոնական ձեւով իրարու վրայ շարուած, դասաւորուած մշակելի հողերը: Ջուրը կը մատակարարուի ջրհաններուն միջոցաւ, իսկ հողերն ալ կ'ապահովուի դաշտերէն:

ԵՐԿՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՁԵՒԱՒՈՐՈՒՄԸ ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ՄԷՋ

(Բ. և վերջ)

Արեւմտեան ուղղութեան ծնունդը հայ մշակոյթին մէջ արդիւնքն է եղած այն փոփոխութեան, շրջադարձին՝ ընկերային – տնտեսական, քաղաքական թէ մշակութային, որ հրապարակ եկած է յունա – մակեդոնական բանակներուն դէպի Արեւելք կատարած յառաջխաղացումով, գլխաւորութեամբ Ալեքսանդր Մակեդոնացիի: Այդ ուղղութիւնը որակուած է հելլենականութիւն:

Մինչեւ 3րդ դարը Ք.Ա. Հայաստան մշակութային կապեր ունեցած է Արեւմուտքին, մասնաւորաբար յոնիական – եգէական մշակութային շրջաններուն հետ. սակայն ասոնք պատահական նկարագիր ունեցած են: Ա. Մակեդոնացիի արշաւանքներէն ետք, Ք. Ա. 4րդ դարավերջին, Հայաստան մուտք գործած է հելլենական արեւելքի ոլորտին մէջ. երկրին կեանքին մէջ արձանագրուած են ընկերային – տնտեսական, քաղաքական, գաղափարական եւ մշակութային արմատական փոփոխութիւններ (3 – 1 դարերուն): Նշանակալի ըլլալու չափով յառաջդիմած է երկրագործութիւնը, խորացած են առեւտրական կապերը, հիմնուած են մօտ երկու տասնեակ քաղաքներ, որոնց շարքին Արմաւիր, Արշամաշատ, Երուանդաշատ, Արտաշատ, Տիգրանակերտ եւայլ դարձած են արհեստագործութեան, առեւտուրի, մշակոյթի եւ արուեստի կարեւոր կեդրոններ: Ասոնց ցայտուն վկայութիւնները երեւան եկած են հին հայկական քաղաքներուն՝ Արմաւիրի, Արտաշատի, Գառնիի պեղումներուն ընթացքին: Պահպանուած եւ շարունակած է զարգանալ տեղական արեւելեան մշակոյթին ուղղութիւնը, որ հինէն արդէն աւանդական բնոյթ ստացած էր. միաժամանակ, մէջտեղ եկած եւ ձեւաւորուած է հայ մշակոյթին երկրորդ հիմնական՝ արեւմտեան ուղղութիւնը, որ իր արտայայտութիւնները գտած է մշակոյթի այլազան մարզերուն մէջ:

Քաղաքաշինութեան մէջ, ինչպէս ցոյց տուած են Արտաշատի պեղումները, տեղական աւանդները զուգորդուած են հելլենական սկզբունքներուն հետ: Ճարտարապետութեան մէջ մէջտեղ եկած են ճակտոնով, երկթեք տանիքով սիւնազարդ շէնքեր: Գործածութեան դրուած է պատերը շարելու հելլենական եղանակը՝ քարի սրբատաշ խոշոր կտորներ, միացած երկաթէ և անագապղինձէ գամերով ասոնք ալ քարերուն հետ ամրացած արճիճով: Ցետագային, Ք.Ա. 3րդ դարուն օգտագործուած է քարի եւ աղիւսի խառնուած շաղախը: Դեռ 2րդ դարուն, Ք.Ա. հայ շինարարները սկսած են լայն գծերով օգտագործել կղմինտրը: Արեւմուտքէն թափանցած բոլորովին նոր երեւոյթ եղած է շէնքերուն յատակներուն ջեռուցումի դրութիւնը: Այս դրութեամբ բանած են օրինակ Վաղարշապատի, Գառնիի եւ Արտաշատի մէջ երեւան ելած բաղնիքները: Շէնքերու ներքին յարդարումին համար սկսած են կիրարկութեան դրուիլ նոր ձեւեր՝ կրաշաղախէ քիւեր, որմնանկարներ, խճանկարներ: Արտաշատի մէջ յայտնաբերուած են որմնանկարներու կտորներ, որոնք յստակ ձեւով հաստատած են, թէ հոն ի գործ դրուած է որմնանկարչութեան այսպէս կոչուած Պոմպէյի անդրանիկ ոճը:

Ծաւալային քանդակագործութիւնը դարեր շարունակ պահած է իր պարզունակ աւանդական ոճը: Բայց հայկական պանթէոնը համադրուած է յունա – հելլենականին հետ: Արամազդը Դիոսի կամ Զեւսի, Անահիտ՝ Արտեմիսի, Միհր՝ Հեփեստոսի, Վահագն՝ Հերակլեսի, Տիր՝ Ապոլոնի, Նանէ՝ Աթենասի, Աստղիկ՝ Աֆրոդիտէի հետ: Ասոր հետեւանքով դուրսէն անագապղինձէ եւ մարմարէ արձաններ բերուած եւ տեղաւորուած են հայկական մեհեաններուն մէջ: Գտնուած են ասոնց հետքերը:

Գործիքներու եւ զէնքերու բնագաւառին մէջ կայուն մնացած են տեղական արեւելեան ձեւերը, իսկ հնադարեանին թափանցումը շատ տկար արտայայտութիւն գտած է: Հակառակ պատկերը արձանագրուած է գեղարուեստական մետաղագործութեան եւ զարդերու մարզերէն ներս: Արեւելեան ձեւերուն կողքին նոյնքան չեչտուած արտայայտութիւն գտած են յունա – հելլենական – հռոմէական ձեւերը. տեղի ունեցած է ասոնց փոխադարձ ներթափանցումը:

Անթիք դարաշրջանի հայկական արուեստի ուշագրաւ գործեր եղած են դրամները: Ծոփքի թագաւորներուն Ք.Ա. 3րդ դարուն կտրած դրամներէն Արսամես – Արշամի դրամը զուգորդուած է, այսինքն՝ արեւելեան գծերը միացած են հելլենականին հետ: Արդիսարի եւ Քսերեսի դրամները խակական արեւելեան գծեր ունեցած են և մերձեցած են պարթեւական դրամներուն: Աւելի ուշ, Ք.Ա. առաջին դարուն Տիգրան Բ.ի և անոր զաւկին Արտաւազդ Բ.ի կտրած դրամները ներդաշնակ կերպով համադրած են տեղական արեւելեան գծերը արեւմտեանին հետ և համադրած են հայկական–հելլենական արուեստի աչքի զարնող ստեղծագործութիւններ: Ուշագրաւ է, որ հայ թագաւորները դրամներուն վրայ իրենք զիրենք անուանած են փիլհելլէնոս (հելլենասէր):

Հին անցեալի նիւթական մշակոյթի ժողովրդականացած եւ շատ կարեւոր բնագաւառը եղած է խեցեղէնի արտադրութիւնը: Շնորհիւ հազարամեայ աւանդութեան, կաւամօթներուն մեծ մասը, մանաւանդ խոհանոցի խեցեղէնին տեսակները ու ձեւերը, կայուն կերպով յարատեւած են, ընթանալով սեփական զարգացումին ուղիով: Այսուհանդերձ, հելլենական դարաշրջանին հայկական խեցեգործութեան մէջ թափանցած են խեցեղէն անօթներուն բոլորովին նոր տեսակները, ինչպէս նաեւ ասոնց կողքին նոր զարդամոթիվները:

Ամփոփենք:

Հայ ժողովուրդին ձեւաւորումին պատմական երկարատեւ հոլովոյթը Ուրարտուի տկարացումէն եւ անկումէն ետք, թեւակոխած է իր աւարտական փուլը: Ք. Ա. 3–4 դարերուն Հայ ժողովուրդը իբրեւ միասնական դիմագիծ արդէն գոյութիւն ունեցած է: Ասոր բնական հետեւութիւնը եղած է համահայկական բնոյթ կրող մշակութային ձեւաւորումը՝ հայկական ցեղերու եւ ցեղախումբերու տեղական մշակոյթներուն վրայ: Հայ ժողովուրդը արեւելքի զաւակ է եւ անոր մշակոյթը իր արմատներով արեւելեան է: Ան հնագոյն ժամանակներէն սկսեալ կապեր, աղերսներ ունեցած է հին արեւելեան մեծ քաղաքակրթութիւններուն հետ: Այս վերջիններուն արտայայտութիւններէն մէկը՝ ուրարտական մշակոյթն ալ ծագած եւ զարգացած է Հայկական Լեռնաշխարհին մէջ, իսկ Ուրարտուի անկումէն ետք ինչ որ չափով մը կազմած է ձեւաւորումի մէջ եղող համահայկական մշակութային բաղադրիչ մասերէն մէկը:

Միւս կողմէ հայ ժողովուրդը, ապրելով Ասիոյ եւ Եւրոպայի սահմանագլխուն վրայ, շուտով ներմուծուած է յունա – հելլենական՝ հին կամ անթիք աշխարհին մէջ, ապրած է անոր բնորոշ ընկերային–տնտեսական վերափոխութիւնները, կապեր եւ շփումներ ունեցած է Միջերկրական աւազանի երկիրներուն, յունա – հելլենական – հռոմէական քաղաքակրթութիւններուն հետ եւ տակաւ առ տակաւ իւրացուցած է ասոնց նուաճումները եւ գիծերը: Այսպէս, ուրեմն, աւելի քան երկու հազար տարի առաջ հայկական մշակոյթին մէջ ձեւաւորուած է հելլենական ուղղութիւնը կայ երկրորդ հիմնական գիծը, որով հայկական մշակոյթը կապուած է արեւմտեանին հետ:

Հայկական մշակոյթին արեւմտեան ուղղութիւնը կամ գիծը արեւելեանին հետ դարձած է մնայուն գործօնը հայ մշակոյթի յետագայ դարաւոր զարգացումին ընթացքին:

Ակադ. Բ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՏԵՍՈՒԹԵԱՄԲ՝ ԴԷՊԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Գրեց՝ Փրոֆ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒՔԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Փարիզի Նիքքօ Պանդոկին մէջ կայանալիք համագումարը օղակ մըն է այլ հայկական համագումարներու, անցեալին տեղի ունեցած ու ապագային տեղի ունենալիք շարժումներուն միջեւ, որոնք ներկայ արդիական հաղորդակցութեան միջոցներով զօրաշարժի կրնան ենթարկել մեր զանազան հաւաքականութիւնները: Պատեհապաշտական չէ, ոչ ալ անհեռանկար կամ աններդաշնակ, անոր գաղափարախօսութիւնը ո՛չ ընկերվարութիւն է, ոչ ալ համայնավարութիւն, այլ՝ հայկականութեան գաղափարախօսութիւնը:

Ճիշդ այս իմաստով, կ'ուզեմ թարգմանել հանդիսանալ Վերապատուելի Ճ. Գառնուզեանի «Վերադարձ Դէպի Արարատեան Լեռնաշխարհ» գրքոյկի գաղափարախօսութեան, – Անշուշտ թէ պատմական Հայաստանը ունէր լեռներ ու լեռնաշխարհ. մենք ունէինք Հայկական Բարձրաւանդակ, սակայն ոչ Այրարատեան Լեռնաշխարհ: Այսօր ունինք Արարատեան Դաշտավայրը միայն: Վերադարձ, իր ամբողջական իմաստով, կը նշանակէ վերադարձ դէպի Հայութիւն, դէպի Հայ Մշակոյթ ու Հայ Արուեստ, դէպի Հայ Դպրութիւն եւ Հայ Եկեղեցի, համայնքէ համայնք իրերօգնութիւն, վերադարձ դէպի մեր կազմակերպութիւնները, մեր կուսակցութիւնները, վերադարձ հողին ու դատին: Դարերով մշակոյթ ենք կերտած, արդիւնաբեր ժողովուրդ մըն ենք, բայց կեդրոնախոյս:

Դժբախտաբար վանդալներու հորդաներու արշաւանքները փորձած են տապալել մեզ, ու յաջողած՝ շատ անգամներ: Ու այս գործընթացը (փրոսէսիւս) կրկնուած է պատմութեան ընթացքին: Ներկայիս, երբ միջազգային ամէն շարժում քաղաքականացած է, պէտք չէ թողունք որ օտարներու գնահատանքները մեզ շլացնեն, ու կը մոռնանք կենսականը, «վերադարձ դէպի արարատեան լեռնաշխարհ» գաղափարախօսութիւնը, քաղաքականացման ու կեդրոնաձիգ ուժի ճամբով:

×

Շրջանէ մը ի վեր կը խօսուի ու կը գրուի կեդրոնական մարմնի մը ստեղծման մասին, այսպէս կարելի է յիշել կարգ մը անուններ.—

ա.— Մէթր Ցովիկ Եղիազարեան, 27 Մայիս 1979ին, Սարդարապատի հերոսամարտի ոգեկոչման հանդիսութեան ընթացքին,— «Իրաւունքը կը պատկանի ամէն Հայ անհատի. բայց այդ իրաւուն-

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԸ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Մինչեւ հոտ պաղարին էի եւ կը դիտէի, առանց մասնաւոր յուզումի մը, քանի որ նախապատրաստուած էի եւ խժդուժ բան մը չտեսայ: Բայց պատահեցաւ բան մը որուն չէի սպասեր: Նիհար տղուն խուշակէն տեսակ մը ձայն մը լսուեցաւ, շատ նման այն ձայնին, երբ պարապ շիշ մը ջուրին մէջ մխրճէք մէկ անգամէն: Մարմրուն կլկլոց մը, տեսակ մը անորոշ խռնչիւն, եւ այդ ձայնը՝ բռունցքի ուժգին հարուած մը եղաւ կուրծքիս: Հազիւ ժամանակ ունեցայ եւեւ դառնալու: Եւ ժամ մը առաջ կերած ֆուլըս նոյնութեամբ ետ կու տայի, մինչ ոստիկան մը մեղմ հարուածներով կռնակս կը ծեծէր կրկնելով. – մալէշ, մալէշ...

Նման վիճակներ նախատեսուած ըլլալու էին: Այլապէս ուրկէ ուր նոյն ոստիկանը պզտիկ կուժով մը ջուր բերաւ որ լուացուիմ, նաեւ մաքուր անձեռոց մը, միշտ կրկնելով – մալէ, մալէշ...

Կախուածներուն պատկերը չազդեց վրաս, բայց նիհար տղուն վերջին կըլկըլուկը ականջիս մէջ էր ու երկար պիտի մնար դեռ, օրերով: Բայց այլեւս գտած էի ինքզինքս եւ դրեւրքներուս մասին կը մտածէի: Դատախազը պատուիրեց ոստիկանապետին որ կախաղանները այդպէս մնան երկու ժամ եւ յետոյ քանդուին, եւ մեկնեցաւ շքախումբին հետ: Ես ալ մեկնելու վրայ էի, ու վերջին անգամ աչք մը նետեցի իրենց... Աստուած հովէն թեթեւ մը կը տարուբերէին, չորնալու համար արեւին փռուած ռուաններու պէս: Ֆրանսացի վարդապետ մը, թեթեւոտն ու արագաշարժ, ինք իրեն աղօթքներ մրմնջելով կ'երթեւեկէր մէկ կախաղանէն միւսը եւ ձեռքի խաչը կը քսէր անոնց շապիկներուն...

Նոյն պահուն, հանրակառքի փողոցին սանդուխներէն բարձրացած էր հայ քահանայ մը եւ մեր կողմը կու գար: Ծերուկ քահանայ մըն էր: Մէկ ձեռքով հովին դէմ կը պաշտպանէր բակեղը գլխուն վրայ եւ միւս ձեռքով ամուր կը բռնէր սքեմին ծայրերը կուրծքին, մինչ վարի մասը, հովէն ուռած, բանդագուշական սեւ թռչունի մը երեւոյթը կու տար իրեն: Կ'արտօրար դէպի կախաղանները:

Մահացեալները ետեւս էին, բայց նոյնինքն մարմնացեալ Մահն էր որ կու գար զիմացէն, բորբոքուն երեւակայութեանս ճամբով, վերածուած այդ սեւազգեստ կերպարանքին: Պէտք եղաւ որ թօթվեմ ինքզինքս եւ դառնամ իրականութեան:

– Ո՛ւր մնացիր, տէր հայր, գոչեցի առջեւը ելլելով, այսպէ՞ս կ'ըլլայ...

– Տղաս, Նոր–Սիւէն մինչեւ հոս քալելով եկայ, թրամվայները դեռ չեն աշխատիր...

Մինչ ճիզուիթը դեռ իր խաչով կ'ոստոստէր կախաղաններուն մօտ, քահանան մէկ ձեռքը միւսին մէջ ճմլելով, յուսահատական, կը կրկնէր.— «Վա՜խ եավրուներ, վա՜խ եավրուներ...»:

– Եավրուներդ հիմա այդ մարդուն ձեռքըն են, ըսի վարդապետը ցոյց տալով, եթէ կրնաս գնա ձեռքէն առ...

Ըսի ու քալեցի, աւելի մեղքնալով մեր քահանային, քան թէ ջղայնացած միւսին դէմ: Բայց օրուան ընթացքին վրդովումս հետզհետէ կ'աճէր ճիզուիթին դէմ: Եթէ հայ քահանան տեսած չըլլայի, ուշադրութիւնս դրուած պիտի չըլլար այդ կրօնաւորը: Բայց քահանային ժամանումը այն տպաւորութիւնը թողուց վրաս, թէ գողութեան մը ականատես կ'ըլլամ, թէ կախուածները մերն էին եւ այդ մարդը յափշտակեց իր խաչով եւ աղօթքներով...

Կարճ ձեւով մը տուինք լուրը թերթին մէջ, «մանրամասնութիւնները յաջորդ թիւին» պահելով, ինչպէս կ'ուզէր որ ընենք խմբագրապետը: Այնքան հետաքրքրութիւն ստեղծող դէպք մը ներելի չէր մսխել մէկ թիւով...

Մինչեւ իրիկուն աշխատեցայ յօդուածիս վրայ, բայց գրութեանս առանցքը կը կազմէր, կախաղաններէն աւելի, վարդապետը: Այնպէս որ յօդուածիս վերնագիրը եղաւ – «Մեռելնե՞րն ալ կը գողնան»: Կարելի է այլեւս կռահել թէ նման վերնագրի մը տակ ինչ կրքոտ տողեր կային եւ... չատախօսութիւններ: Երբ կարդացի Պալեանին, թուղթերս առաւ, աչքին մէջ բան մը կշռելու պէս վեր–վար ըրաւ, եւ գրաշարին յանձնելէ առաջ ըսաւ.

– Այս յօդուածը երկու հարիւր թիւ կը վերցնէ...

(Շար. – 10)

...ին պաշտպանութիւնը կարելի չէ կատարել ցրուած ուժերով: Այդ իրաւունքը պէտք է կատարենք մենք կեդրոնական մարմնի մը միջոցաւ, որպէսզի լսելի ըլլայ մեր ձայնը»:

...— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսագրի Մարտ – Ապրիլ 1979ի թիւին մէջ, Տիգրան – Միշէլ Հայրապետեան, էջ 36 – 42ի մէջ կ'առաջարկէ ...ի օրկանիզմ – սանթրալի մը մասին:

...— վերապատուելի Պարգեւ Ն. Տաղաւարեան, «Հայրենիք» օրաթերթի 9 Մարտ 1979ի թիւին մէջ, անձնական տեսակէտներ բաժնին մէջ «Ազգային Ցեղասպանութեան Հրամայականները» վերնագրին տակ կը գրէ,— «...Ահա՛ թէ ինչու պէտք ունինք Ազգային Խորհրդարանի կամ Ներկայացուցչական Տան մը, որ ըլլայ աշխարհիկ (լայիք) կամ ապա – յարանուանական, ու ստանձնէ Ազգին ղեկը, իր կառավարութեան միջոցով»:

...— վերապատուելի Ճ. Գասպարեան ... «Վերադարձ Դէպի Այրարատեան Լեռնաշխարհ» գրքոյկի էջ 53ի մէջ կը գրէ,— «...Ստեղծել դեր – կուսակցական համահայկական հեղինակաւոր ղեկավարութիւն մը, որպէս անհրաժեշտ նախապայմաններէն մէկը եւ սկսիլ 1890էն ի վեր անկատար մնացած եւ ներկայիս աւելի հրամայողական դարձած գործը»:

Վստահ եմ որ բազմաթիւ այլ հայրենակիցներ ըմբերէն խօսած ու մամուլի մէջ արտայայտուած են այսպիսի կեդրոնական մարմնի մը ստեղծման մասին. ներեցէք, եթէ չեմ յիշած բոլորը:

Սակայն որքա՞ն իրագործելի է նման ... մը, երբ Սփիւռքի մէջ երեք ...ներ, ա– եկեղեցին, բ– կուսակցութիւնները եւ իրենց յարակից կազմակերպութիւնները եւ գ– Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, կը գործեն գրեթէ նոյն նպատակներուն համար, բայց տարբեր գաղափարախօսութիւններով ու միջոցներով: Ընդունինք որ Սփիւռքահայութիւնը կ'ապրի այլազան քաղաքական ռեժիմներու, երկիրներու օրէնսդրութեանց ու հայութեան ... կամ աննպաստ պայմաններու մէջ: Չենք կրնար ըսել թէ անկազմակերպ ու ոչ – յանձնառու «լուռ մեծամասնութիւն» մը կրնայ աւելի գործ տեսնել քան մեր վերեւ յիշուած երեք բեւեռները: Սակայն զօրաշարժ մը այդ ուղղութեամբ կրնայ յեղաշրջել ներկայ սփիւռքահայ անել ու ամուլ կացութիւնը: ...է յիշել Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի Սարդարապատի հերոսամարտի ոգեկոչման հանդիսութեան առթիւ արտասանած ճառէն մաս մը,— «...Հետզհետէ զօրացնել հայկական միասնութիւնը, վեր՝ ամէն տեսակ գաղափարական կամ դասակարգային կամ այլեւայլ բաժանումներէ, կամ տարաձայնութիւններէ, հիմնական նպատակ ունենալով, ինչպէս ըսի քիչ առաջ, Սարդարապատի ոգիի պահպանումով զօրացնել, ամրացնել մեր արդի վերածնած երկիրը՝ Արեւելահայաստանը»:

Այդ է նաեւ Հայկական Առաջին Համաղումարին նպատակներէն մին, ու այս շարժումը, վստահ եմ որ պիտի նպաստէ բոլորին: Հոն կը կայանայ մեր լաւատեսութիւնը, առաւել նուիրուածութեան, առաւել յանձնառութեան՝ սիրոյ ու համերաշխ գործունէութեան ճամբով, ինչպէս Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսը արտայայտուեցաւ վերջերս տակաւին, Նիւ Եորք կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին:

Փարիզ, Օգոստոս 21, 1979

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՏԱՇԱՏԻ ՀԱԶԱՐԱՄԵԱՅ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Ծանօթ է, որ Արարատ շրջանին մէջ գտնուած է Հայոց հին մայրաքաղաքը Արտաշատ, որ հիմնադրուած է Ք. Ա. 180 – 170ին: Շուրջ 500 տարի վարչական, քաղաքական, առեւտրական եւ մշակութային կեդրոնը դարձած է Հայաստանի:

Ինը տարի առաջ՝ 1970ին է, որ քաղաքին պեղումներու աշխատանքները ծայր տուած են Գիտութիւններու Ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան կողմէ: Ակադ. Բաբկէն Առաքելեան, վարիչը հիմնարկութեան, կարգ մը տեղեկութիւններ տըւած է թէ քաղաքին անցեալին եւ թէ՛ պեղումներուն արդիւնքներուն մասին:

Ք. Ա. 59ի գարնան, Հռոմէացիները հիմնայատակ քանդած են Արտաշատը: Յետագային, սակայն, վերաշինուած է: 368ին քաղաքը կրկին անգամ աւերուած է Շապուհ Բ.ի զօրքերուն կողմէ: Տասնեակ հազարաւորներ գերի տարուած են Պարսկաստան: Այդ թուականէն ետք քաղաքը նուաղուն պատկեր մը պարզած է մինչեւ որ 7րդ դարուն, վերջին անգամ յիշատակութեան արժանանալէ ետք, պատմութեան փոշիներուն տակ թաղուած է:

Իննամեայ պեղումներն ու հետազօտութիւնները ցոյց տուած են, թէ Արտաշատին տարածութիւնը եւ դերը ենթադրուածէն աւելի մեծ եղած են: Քաղաքը հիմնադրուած է Արաքսի ձախ ափին, Արարատի ճիշդ դիմացը: Միջնաբերդը եւ կեդրոնական թաղերը հաստատուած են Խորվիրապի ինը բլուրներուն վրայ եւ ամէն մէկը շրջապատուած է պարիսպներով: Ասոնց միացումով պաշտպանողական լայն ցանց մը գոյութիւն ունեցած է: Առայժմ քաղաքին միայն մէկ աննշան մասը պեղումի ենթարկուած է, այսինքն թաղամասերէն մէկը ամբողջութեամբ եւ երկրորդ ու երրորդ թաղամասերուն ալ առաձին հատուածները:

Պեղումներուն շնորհիւ պարզուած է, որ քաղաքը կառուցուած է միասնական, համօրէն մշակուած նախագիծով մը: Ո՛չ միայն գոյութիւն ունեցած են մեծ թիւով բնակելի շէնքեր, այլեւ հանրային սպասարկութեան սահմանուած շէնքեր՝ կառուցուած Արարատի մանրահատիկ կըրաքարով, գարդարուն սիւներով, քանդակներով: Սովորութիւն եղած է պատերուն ներսի յարդարումը ապահովել գունաւոր ծեփով, որմնանկարներով եւ կըրաշաղախէ պատրաստուած քիւերով:

Յայտնաբերուած են մեծ քանակութեամբ գործիքներ արհեստներու վերաբերեալ, ինչ որ յաւելեալ փաստեր նըկատուած են այն իրողութեան, որ քաղաքը արտադրութիւններու մեծ կեդրոն մը մնացած է երկար ժամանակ: Գտնուած են նոյնպէս արուեստի աչքի զարնող յուշարձաններ, որոնց պսակը կազմած է կնոջ մը մարմարէ արձանը, Ք. Ա. 2րդ դարու շինութիւն: Զայն անուանած են Արտաշատեան Աֆրոտիդէ: Աւելցնել հինգերորդն է եղած ցայսօր աշխարհի մէջ յայտնաբերուած նմանօրինակ արձաններուն մէջ: Բազմաթիւ եղած են գըտնուած ծովաձիու, Էրոսի, քարայծի արձանիկները՝ պատրաստուած քարէ, արծաթէ թէ կաւէ: Դարբնոց – վինարանի մը մէջ գտնուած են Տիգրան Մեծի 29 արծաթեայ դրամներ, իսկ այլ վայրերու մէջ թէ՛ անոր եւ թէ՛ Արտաւազդի պղնձեայ դրամները:

Արտաշատ դեռ հարուստ գանձեր ունի անկասկած, որոնց յայտնաբերումով հազարամեայ գաղտնիքներ են, որ երեւան պիտի ելլեն աստիճանաբար:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ալիք», Օգս. 22ի իր թիւին մէջ հետեւեալ լուրը կու տայ, հայութեան իրաւունքներու վերաբերեալ, Սահմանադրական ժողովին (Խեբրէգան) գործունէութեան առընչութեամբ:

×

ԽԵԲՐԷԳԱՆԻ ԻՐԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՊՐՆ. ՀՐԱՅՐ ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ (21 ՕԳՈՍՏՈՍ 1979 Թ.)

Յարգելի Նախագահութիւն
Խեբրէգան Ժողովի
Յարգանօք,

Նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ ինչպէս Իրանահայ որոշ շրջանակներում, այնպէս էլ այլ փոքրամասնութեանց մէջ, առաջացել է այն թիւր տըպաւորութիւնը, որ Խեբրէգանի փոքրամասնութեանց ներկայացուցիչները, բացի փոքրամասնութիւններին վերաբերող առանձնայատուկ հարցերից, իրաւունք չունեն ընդհանրական խնդիրների մասին արտայայտուելու, ուստի դիմում եմ Ձերդ Նախագահութեան, որ պաշտօնապէս բացատրութիւն տաք այս մասին, որպէսզի թէ այս ժողովում եւ թէ ժողովից դուրս, հանրային միտքը լուսաբանուի եւ մէկ առ միշտ փարատուի առաջացած վերոյիշեալ թիւր հասկացողութիւնը:

Շնորհակալութեամբ եւ Յարգանքներով

Խեբրէգան ժողովի Իրանահայութեան Ներկայացուցիչ՝
ՀՐԱՅՐ ԽԱԼԱԹԵԱՆ

×

ԽԵԲՐԷԳԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ՝ ԱՅԱԹՕԼԼԱՀ ՄՈՆԹԱԶԵՐԻՆ, Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՅ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԻ, ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՏԱՐԵՑ ՊԱՇՏՕՆԱՊԷՍ.–

Իրանահայութեան ներկայացուցիչ Պ. Խալաթեանը, մի կարեւոր հարց է յարուցել, որին ի պատասխան պիտի յայտարարեմ պաշտօնապէս, որ բոլոր ներկայացուցիչները, ի շարս որոնց նաեւ իրանահայութեան եւ միւս փոքրամասնութիւնների ներկայացուցիչները, որպէս լիիրաւ անդամներն այս օրէնսդիր ժողովի, համահաւասար իրաւունքներ ունեն եւ կարող են արտայայտուել ընդհանրական ամէն կարգի խնդիրների շուրջ: Հայութեան ներկայացուցիչը ու նաեւ այլ փոքրամասնութեանց ներկայացուցիչները ընտրուել են իրենց ժողովուրդների կողմից եւ իրաւունք ունեն հիմնական օրէնքի բոլոր խնդիրների մասին տեսակէտներ յայտնելու:

Յոյս ունեմ որ այս պաշտօնական յայտարարութեամբ կը փարատուեն թիւր ըմբռնումները թէ ժողովում եւ թէ լայն հասարակութեան մէջ:

Իրանի Խեբրէգան Ժողովի Նախագահ՝
ԱՅԱԹՕԼԼԱՀ ՄՈՆԹԱԶԵՐԻ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀՆԱՐԱՄԻՏ ԿԻՆԵՐ...

Դատապարտելի ըլլայ թէ ոչ, պէտք է ընդունիլ, թէ հնարամտութիւնը չափ ու սահման չունի: Չորս Անգլուհիներ, չորսն ալ ընտանիքի մայրեր Անգլիոյ կեդրոնէն, Քըվըրնթրի, երկու տարուան ընթացքին 60.000 սթերլին (570.000 Ֆ.) կորզած են Ընտանեկան Նպաստներու Գըրասենեակէն: Բայց լաւ է կարդալ Տէյլի Միրրըրի, Անգլիոյ Աշխատաւորականներուն օրաթերթին հետեւեալ լուրը.

«Անգլիոյ առարկայ չորս կիները ընտանեկան նպաստի նոր տետրակներ կ'ապահովէին ամէն անգամ եւ միշտ նոյն պատճառաբանութեամբ.— նախկինը կորսնցուցած եմ: Ամէն շաբաթ մէկէ աւելի անգամներ իրենց սահմանուած նըպաստները կը գանձէին ներկայանալով զանազան գրասենեակներ»:

Համաձայն թերթին, դրամաշորթութեան այս եղանակը բաւական տարածուն է Անգլիոյ մէջ:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

1929 – 1979

ԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

1.

Փիէռ ուժը չունեցաւ մերժելու եւ իրարու պլլուած պարեցին ամայի ճամբուն վրայ, տերեւներու շուքին հետ: Կայլին յաջորդեց չարլըթոն մը. արտասովոր չարլըթոն մը, հաչոց, ...ոց, որոտում, թմբուկ... այնքան որ ...կէն ձին խրտչեցաւ ու իր կարթերուն ամբողջ ուժովը սկսաւ ոլանալ ճամբուն վրայ: Ի զուր երիտասարդները կը վազէին ետեւէն. կարելի չէր համնիլ: Վտանգ կար. վարէն կուգային երկու հեծելաններ. քահանայ մը եւ նամակաբեր ... որոնք կը խօսէին օրուան նիւթերուն, այսինքն ընդհանուր պատերազմին վրայ: Նամակաբերը կրցաւ առենին վար նետուիլ եւ խոյանալ ձիուն սանձերուն, բայց քահանան, բախումէ մը խուսափելու իր ճիգին մէջ ճամբուն եզերքի փոսը ինկաւ: Մինչ Փիէռ ու Կայլ կ'երթային կղերականին օգնութեան, որուն ձեռքը միայն քիչ մը արիւնած էր, նամակաբերը սկսաւ ձին հարուածել: Ո՛հ, այո, պատերազմը շատ աղետաբեր եղաւ ձիերուն...

. . . .

Կոստան իրենց ընդառաջ եկաւ ու կառքին մէջէն գործիքները վերցնելով տարաւ ներս: Նէնէթ որ յօնքերը պռստած էր, մէկէն ըսաւ.

—_ Ուրո՞ւնն է այս կրամաֆոնը. ինչո՞ւ հողով լեցուեր է... սկաւառակներն ալ կոտրեր էք...

Տղան դեռ կը խնդար պատահած դէպքին վրայ, քրտինքները սրբելով: Թաշկինակին վրայի արեան հետքերը կնոջ աչքերէն չվրիպեցան: Տեղացող հարցումներուն տակ երիտասարդին խնդուքը աւելցաւ, եւ ան անմեղօրէն պատմեց դէպքը ամբողջութեամբ:

Սաստիկ, սաստիկ վիճեցան:

×

— Արձակուրդս շատոնց է որ լրացած է բայց ես չէի ուզեր Թոննէյէն մեկնիլ. չէի կրնար...: Բայց հիմա ալ ատիպուած եմ, շաբթուս վերջ պիտի վերադառնամ Լիոն: Միայն թէ կը փափաքիմ որ գիս անգամ մը եւս լուսանկարէք... այս անգամ ռէֆլըքս:

Փիէռ ոխ ունէր Կայլին հանդէպ, իր ու Նէնէթին միջեւ գժտութիւն մը սերմանած ըլլալուն համար: Իրեն բոլորովին անտանելի էին այժմ թեթեւաբարոյ աղջկան ամէն մէկ շարժումը, սակայն իր կնոջ հրամանին տակ չգտնուելու փըցուն մտածումով, անկախ եւ ուզածը ընելու կարող մէկը ձեւանալու տղայական հպարտութեամբ, Փիէռ զուարթ ձեւացաւ եւ Կայլին առաջնորդեց գործողութեան սրահ: Արդուզարդի խուցին մէջ երիտասարդ աղջիկը պատրաստուեցաւ: Մինչ Փիէռ գլուխը սեւ կտաւին տակ թաղած՝ գործիքին տեսողութիւնը կը ճշդէր, մէկէն ապակիին վրայ երեւցաւ — անշուշտ շրջուած դիրքով — Կայլին, վենետիկեան սեւ դիմակ մը աչքերուն, եւ ամբողջութեամբ մերկ: Անգիտակցաբար սառած էր ճիշդ այն դիրքը որ Նէնէթինն էր, այն չարաշուք ակռանտիսըմանին վրայ:

Այնքան ուժով՝ որ մեքենան պիտի տապալէր, Փիէռ գլուխը քաշեց գործիքէն դուրս, եւ քաուչուէ տանձը գետին շպրտելով ըսաւ մէկէն շառագունած.

—_ Կ'աղաչեմ, օրիորդ հագուեցէ՛ք, եւ անմիջապէս: Ատիկա իմ մասնագիտութիւնս չէ ըսաւ:

Երբոր Փիէռ անցաւ խանութ, դէմ դիմաց եկաւ Նէնէթին հետ: Քանի մը օր է որ ան վերսկսած էր խանութ գալ, յարափոփոխ պահու մը: Երիտասարդը պլլուեցաւ կնոջ ու ըսաւ.

— Օ՛, Նէնէթ, Նէնէթ, հաւատա՛ որ դուն աւելի կ'արժես. իրաւ որ դուն բոլորէն ալ աւելի կ'արժես...

(Շար.– 106)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Կարապետ Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարգար Հաքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հաքիմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տարօն Պօղոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Սեպտ. 2, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱՔԻՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ԿԱՐԳԻՍ ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան 5րդ տարելիցին ի յիշատակ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

Դպրոցասէրի Նախկին Սանուհիներու Միութիւնը վարժարանին հիմնադրութեան հարիւրամեակը կը տօնէ Հոկտ. 28ին Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Ջրբաշեան սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորին բոցը արծարծելու, Երեքշաբթի, Սեպ. 4, ժամը 18ին։ Հաւաքոյթ Ֆրանքլին Ռուզվելթ – Շանզ'Էլիզէի անկիւնը։

ԸՆԾԱՅՈՒՄՆԵՐ ՁԵՐ ԱՐԶԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» — ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ ԳՈՌԾՈՎ
100 Ֆ.

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ՝ 19 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Հայկ. Միօրեայ դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին Սեպտ. 19ին։

Աս տարի դպրոցիս մէջ կը դասաւանդուին.–

1.– Հայոց Լեզու (ամէն տարիքի համար)

2.– Կրօնք

3.– Հայկական պարեր (մանուկներու եւ պատանիներու)

4.– Դաշնակի դասեր (Տիկ. ժիւլիէթ Երլմազեանի կողմէ)

5.– Երգի դասեր (4–8 տարեկան)

6.– Մանկանց երգչախումբ (պատարագի երգեցողութիւն 9 – 15 տարեկան. ղեկավար Խաչիկ Երլմազեանի կողմէ)։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մշակութային տան մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ շաբթուան ուրիշ օրերը ըստ համաձայնութեան։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը ժամը՝ 10 – 12 եւ 14 – 18

Օթօքարի սպասարկութիւն կարելի է ըստ դիմումներու։

Արձանագրութիւնները այժմէն կարելի է ընել եկեղեցւոյս քարտուղարութեան մօտ։

Հ Ա Ս Ց Է .–
Eglise Arménienne
SAHAK - MESROB
339, Av. du Prado, 13008 Marseille
Թէլէֆօն.– 77–84–70

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Աւիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գիւրգիկեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Կարսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Սէն – Ժէռոմի Թաղականութեան, քահանայ հօր, դպրաց դասին եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւնով, նամակով, հեռագրով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրելի մօր, մեծ-մօր, զոքանչին՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԱՒԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարսէյլէն՝ Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Ունանեան իրենց խնամիին Տիկին Ազնիւ Աւիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

Հ.Բ.Ը.Մ. — ՓԱՐԻԶ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հիլթոն պանդոկի սրահներուն մէջ,
Շաբաթ, Հոկտեմբեր 20
Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Դեկտ. 9ին, Կիրակի
ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
Նուիրուած
ԿՈՄԻՏԱՍԻ
գործերուն
ծննդեան 110ամեակին առթիւ
Նոր յայտագրով

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ։

×

Իսիի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, մասնակցութեամբ հայրենի երգչուհի՝ ՄԵԼԱՆԻԱ ԱԲՈՎԵԱՆԻ, Նոյեմբեր 3ին։

×

ԼԻՈՆ – Կապոյտ Խաչի Լիոնի Մասնաճիւղի Տարեկան Պարահանդէսը, 10 Նոյեմբեր, Շաբաթ երեկոյ, Շառպօնիէռի սրահներուն մէջ։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանի Մանկապարտէզը կը վերաբացուի Սեպտեմբեր 13ին։ 1979 – 1980 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Արձանագրութեանց համար դիմել կրթարան.

ECOLE SAINT MESROB
4, Rue Komitas — 94140 Alfortvile
Tél. : 378-92-91 et 375-26-98

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱԲԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 20ԻՆ
Վոլթէռ սրահին մէջ, ժամը 20էն մինչեւ լոյս։

×

Հինգշաբթի Նոյեմբեր 22
Երկուշաբթի Նոյեմբեր 26
Հայաստանի «ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» երգի – պարի պետական անսամպլի ներկայացումները ՍԱԼ ՓԼԵՅԷԼ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 10-ԻՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել Թերթին վարչութեան։

Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած Թէ – Վէ – Ա։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆ ԺԷՌՕՄ ԹԱՂԱՄԱՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ ՍԵՊՏ. 19ԻՆ։

Սէն – Ժէռոմի եւ Շրջակայքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ, Հ.Բ.Ը.Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող, Հայկական Միօրեայ Դպրոցի 1979 – 1980 տարեշրջանի դասընթացքները կը վերսկսին 19 Սեպտ. Չորեքշաբթի ժամը 2ին։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 14 – 17։

Մեծերու դասատուն Պ. Խաչիկ Երլմազեանն է։ Իսկ փոքրերու՝ դասատուն Տիկին Մայտա Կարապետեանը։

Նոյն օրերուն ժամը 20 – 21 ուսուցում պատարագի քառաձայն երգեցողութեան, Երեւանէն ժամանած խմբավարի մը կողմէ։ Արձանագրութիւններու համար դիմել Թաղականութեան դիւանատունը ամէն Կիրակի ժամը 10 –12

Հեռաձայն՝ 66 – 31 – 47

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ

1979 – 80 տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը։ Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ECOLE TEBROTZASSERE
INTERNAT ET EXTERNAT
CLASSES PRIMAIRES
ET SECONDAIRES (Ie CYCLE)
Préparation au B. E. P. C.
Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

DIRECTION

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bl du Nord, 93340 LE RAINCY
Tél. 927-01-72

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935